

बुद्धवचन त्रिपिटकया

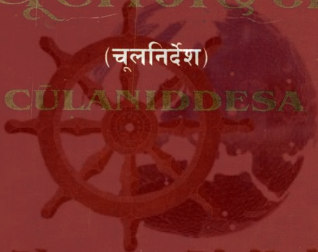
सुत्तपिटक खुद्दकनिकायया भिंछणूगु ग्रन्थ

चूलनिद्देश

चूलनिद्देश

(चूलनिर्देश)

CULANIDDESA

Dhamma.Digital

अनुवादकर्तुं

अनागारिका अगगज्जाणी 'धम्मचरिय'

अनागारिका विमलज्जाणी 'धम्मचरिय'

बुद्धवचन त्रिपिटक अन्तर्गत

सुत्तपिटक खुद्दकनिकायया भिच्छूगु ग्रन्थ

बूलनिइस चूलनिहिस (चूलनिर्देश)

अनुवादकपिं
अनागरिका अग्गजाणी 'धम्माचरिय'
अनागरिका विमलजाणी 'धम्माचरिय'

Dhamma.Digital

प्रकाशक
ज्ञानज्योति कंसाकार
लक्ष्मीप्रभा कंसाकार
ठमेल (क्वापुखु), यें ।

प्रकाशक
ज्ञानज्योति कंसाकार
लक्ष्मीप्रभा कंसाकार
ठमेल (क्वापुखु), येँ

न्हापांगु संस्करण १००० प्रति

बुद्ध संवत् २५४५
नेपाल संवत् १९२२
विक्रम संवत् २०५८
ईस्वी संवत् २००२

कम्प्यूटर टाइप सेटिङ्ग : धर्म रत्न शाक्य
न्याखाचोक, तंचाको, यल ।
टेलिफोन नं. ५-३४६८२

मुद्रक वागमती छापाखाना
गाबहाल, बनगत, ललितपुर
फोन नं. ५३३८४७

SUTTAPITAKA KHUDDAKANIKAYA

CŪLANIDDESA

The translation of Cūlaniddesa given in Nepal Bhasha

Published by
Mr. Gyan Jyoti Kansakar
Mrs. Laxmi Prabha Kansakar
Thamel (Kwapukhu),
Kathmandu.

2058

Published by

Mr. Gyan Jyoti Kansakar

Mrs. Laxmi Prabha Kansakar

Thamel (Kwapukhu),

Kathmandu.

First Edition : 2002 AD

For Dhammadāna

This book is for free distribution, not to be sold

समर्पण

नेपालय् बुद्धशासनया उन्नति व अभिवृद्धि यायेत सदां
च्यूता कया बिज्यासे जिमित असीमित करुणा तया
अभिभावक जक जुया बिमज्यासे माबले माकथं
स्यने कने याना बिज्याम्ह परम पूज्य गुरुवर
भट्टन्त पण्डिताभिवंस महास्थविर

(Ven. Sayadaw U Panditābhivamsa)

प्रति जिमिगु श्रम सादर

समर्पण यानागु

जुल ।

विषय सूची

१. वत्थु गाथा	१
१. अजित माणवकया प्रश्न	५
२. तिस्समेत्तेय्य माणवकया प्रश्न	६
३. पुण्णक माणवकया प्रश्न	७
४. मेत्तगू माणवकया प्रश्न	८
५. धोतक माणवकया प्रश्न	९
६. उपसीव माणवकया प्रश्न	१०
७. नन्द माणवकया प्रश्न	११
८. हेमक माणवकया प्रश्न	१२
९. तोदेय्य माणवकया प्रश्न	१३
१०. कप्प माणवकया प्रश्न	१३
११. जतुकण्णि माणवकया प्रश्न	१४
१२. भद्रावुध माणवकया प्रश्न	१४
१३. उदय माणवकया प्रश्न	१५
१४. पोसाल माणवकया प्रश्न	१६
१५. मोघराज माणवकया प्रश्न	१६
१६. पिङ्गिय माणवकया प्रश्न	१७
१७. पारायनत्थुतिगाथा	१८
१८. पारायनानुगीति गाथा	१८
पारायण-वर्ग	२१
१. अजित माणवकया प्रश्न निर्देश	२१
२. तिस्समेत्तेय्य माणवकया प्रश्न निर्देश	३७
३. पुण्णक माणवकया प्रश्न निर्देश	४३
४. मेत्तगू माणवकया प्रश्न निर्देश	५८
५. धोतक माणवकया प्रश्न निर्देश	८७
६. उपसीव माणवकया प्रश्न निर्देश	९९
७. नन्द माणवकया प्रश्न निर्देश	११०
८. हेमक माणवकया प्रश्न निर्देश	१२२
९. तोदेय्य माणवकया प्रश्न निर्देश	१२८
१०. कप्प माणवकया प्रश्न निर्देश	१३३
११. जतुकण्णि माणवकया प्रश्न निर्देश	१४०
१२. भद्रावुध माणवकया प्रश्न निर्देश	१४७
१३. उदय माणवकया प्रश्न निर्देश	१५३
१४. पोसाल माणवकया प्रश्न निर्देश	१६३
१५. मोघराज माणवकया प्रश्न निर्देश	१७४
१६. पिङ्गिय माणवकया प्रश्न निर्देश	१८९
१७. पारायणस्तुति गाथानिर्देश	१९५
१८. पारायनानुगीतिगाथा निर्देश	२०३
१९. रवग्गविसाणसुत्त निर्देश	२३१
द्वितीय वर्ग	२५५
तृतीय वर्ग	२६९
चतुर्थ वर्ग	२८८

भित्तुना

दान पारमितादि गुणधर्म पूर्ण याना बोधिसत्त्व सम्यक्सम्बुद्ध जुल । वसपोल शाक्यमुनि सम्यक्सम्बुद्धं पीन्यादँ जगत प्राणीया उद्धारया नितिं धर्म उपदेश बिया बिज्यात्त । थुगु मूल उपदेश पालि भाषाय् अले संस्कृत भाषाय् आः नं सुरक्षित जुया च्वंगु जुल ।

पालि भाषाय् सुरक्षित जुया च्वंगु शाक्यमुनि बुद्धया उपदेशय् पालि त्रिपिटक हे न्हापां निसैं आःतकं महिक न्ह्याना वया च्वंगु बुद्धया उपदेश खः । पालि त्रिपिटकया ७२ दँ न्ह्यो “धम्मपद” या नेपाल भाषानुवादं हानं नेपालय् न्ह्यात । अथे नं माःबले माःगु कथंया धर्मया सुत्त व सफू पिहाँ वयावं च्वने माःगुलिं मूल पालि त्रिपिटकया नेपाल भाषां भवलकं अनुवाद पिहाँ वये मफया च्वंगु जुल ।

दीघनिकाय, मज्झिमनिकाय व संयुत्तनिकायया भवलकं नेपाल भाषाय् अनुवाद पिहाँ वल । अले न्हापा न्हापा ‘धम्मपद’ ‘खुद्दकपाठ’ ‘थेरीगाथा’ ‘इतिवुत्तक’ आदि अनुवाद नं पिहाँ वये धुंकूगुलिं पालि त्रिपिटकया सुत्तपिटक छगू नेपाल भाषाय् पुवंक अनुवाद दयेकेगु परियोजना पिहाँ वल । थुगु पुण्यकार्यय् श्रद्धा वन । सुत्तपिटक खुद्दकनिकाययागु ‘पेतवत्थु’, ‘थेरगाथा’, ‘जातक’ व ‘बुद्धवंस’ सफू प्रकाशित याये धुंका थुगु निद्देसया “चूलनिद्देस” सफू नं पिकया धर्मदान यायेगु पुण्य याये खन ।

बुद्धया उपदेश गुलि भीसं काय, वाक व चित्तं बांलाक पालन याये फत उलि हे भीत भिं जुइ । कल्याण जुइ । सकल श्रद्धालु महानुभावपिसं थुगु चुलनिद्देस सफू बांलाक ब्वना सुख शान्ति कया बिज्याइ/दी धका भित्तुना । महादया ।

सकल सत्त्व प्राणीपिनि उद्धार जुयेमा ।

क्वाःपुखु, यें
१/११/२०१८

- ज्ञानज्योति कंसाकार
- लक्ष्मीप्रभा कंसाकार

धाये माःगु खँ

पालि त्रिपिटक बौद्ध वाङ्मयया मूधुकू खः । शाक्यमुनि बुद्धया महापरिनिर्वाणं स्वला लिपा महाकाश्यप संघस्थविर सहित न्यासः क्षीणास्रव भिक्षु संघपिसं न्हेला तक बुद्धया उपदेश न्यने न्यंके याना बिज्यात । थ्व हे न्हापांगु संगायना खः ।

बुद्धया महापरिनिर्वाणं १०० दँ लिपा न्हेसः क्षीणास्रव भिक्षुपिसं निगूगु संगायना, २३६ दँ लिपा द्विच्छिन्ह भिक्षुपिसं स्वंगूगु संगायन, ४५४ दँ लिपा न्यासःन्ह भिक्षुपिसं प्यंगूगु संगायना याना बिज्यात । थुबले हे त्रिपिटक ब्याक्कं तालपत्रय् पुवंक च्वयेगु ज्या नं जुल । थ्वयां लिपा गुलिखे संगायना जूगु खँ श्रीलंका, म्यान्मार व श्यामया बुद्धधर्मया इतिहासय् दु । अथे नं ब्याक्क स्थविरवादी अनुयायी दुगु फुक्क देशया भिक्षुसंघं खुगूगु संगायना इलय् म्यान्मार देशय् बुद्धया महापरिनिर्वाणं २४१५ दँ लिपा जूगु संगायनायात न्यागूगु संगायना धका मान्यता बिल । थुगु संगायनाय् हे ४१० दुरुल्वहँपती सुत्तपिटक, १११ दुरुल्वहँपती विनयपिटक, २०८ दुरुल्वहँपती अभिधम्मपिटक किकूगु जुल । बुद्धया महापरिनिर्वाण संवत् २५०० दुगु उलपक्षय् (१९५४-१९५६ ई.) स २५०० म्ह भिक्षुसंघं खुगूगु संगायना याना बिज्यात । थुगु संगायनाय् सिंहली, म्यान्मार, श्यामी व रोमन आदि लिपिस दुगु पालि त्रिपिटकया तुलना याना छगू शब्द, शब्द विच्छेदन, छगः आखलय्तक ध्यान तथा म्यान्मार लिपिं पालि छगू त्रिपिटक पुवंक टाइप आखलं थाना सफू पिहाँ वल । थुगु पालि त्रिपिटकया पुस्तकाकार वर्गीकरण थथे खः –

त्रिपिटकया सूची

सुत्तपिटक	विनयपिटक	अभिधम्मपिटक
१. दीघनिकाय *	१. पाराजिकापालि	१. धम्मसङ्गणिपालि
२. मज्झिमनिकाय*	२. पाचित्तियपालि	२. विभङ्गपालि
३. संयुत्तनिकाय*	३. महावग्गपालि	३. धातुकथापालि
४. अङ्गुत्तरनिकाय*	४. चुल्लवग्गपालि	४. पुग्गलपञ्जत्ति
५. खुद्दकनिकाय	५. परिवारपालि	५. कथावत्थुपालि
१) खुद्दकपाठ*	९) थेरीगाथा*	६. यमकपालि
२) धम्मपद*	१०) जातक*	७. पट्टानपालि
३) उदान*	११) निद्देस { क. महानिद्देस	
४) इतिवृत्तक*	{ ख. चुल्लनिद्देस *	
५) सुत्तनिपात*	१२) पटिसम्भिदामग्ग	
६) विमानवत्थु*	१३) अपदान	
७) पेतवत्थु*	१४) बुद्धवंस*	
८) थेरगाथा*	१५) चरियापिटक*	

बुद्धया जन्मभूमि नेपालय् पालि त्रिपिटकया अनुवाद नेपाली भाषा व नेपाल भाषा सहित थीथी जनजातिया बौद्धपिनि मां भाषाय् अनुवाद अबले तुं जुइ माःगु खः । तर तःसकं

अजु चाइपुगु खँ खः, थथे अनुवाद जुइगु खँ ला छखे हे तये, श्री ५ या सरकारया अनुदानं वा सहयोगं न्ह्याना च्वंगु अभू धायेसा स्वतन्त्रं गुगु भाषाया साहित्यिक व सांस्कृतिक निकायं तकं पालि त्रिपिटकया छगू सफू हे अनुदित याना पिमकाःनि ।

थ्वया न्ह्योने नेवाः बौद्धपिसं नेपाल भाषा, नेपाली भाषा व सँ भाषां माक्व धर्मया सफू पिकाल । ७७ दँ न्ह्यो निसँ बुद्धधर्म व नेपाल भाषा पत्रिकाय् व धर्मदूतय् नेपाल भाषां पालि सुत्तया अनुवाद पिहाँ वल । ७९ दँ न्ह्यो धम्मपदया नेपाल भाषानुवाद सफू पिहाँ वल । ने.सं. १०६० स पालि सुत्त लिसँ नेपाल भाषानुवाद दुगु परित्राण सफू पिहाँ वल । ने.सं. १०६२ स पालि सुत्तपिटकया छगू सफू पालि गाथा नेपाल भाषा अर्थ सहित पुवकं पिहाँ वल, व खः धम्मपद । ने.सं. १०६५ स. 'धर्म व विनय' सफुतिं पालि अभिधर्म व विनयया नेपाल भाषां म्हसिके बिल ।

अले धर्मया प्रचारया नितिं माःमाःगु सफू स्वतन्त्र रुपं, संक्षिप्त सार कथं, अनुवाद कथं यक्व सफू पिकायेगु पुण्यकार्य जुल । थुकी भिक्षु, श्रामणेर व अनागारिकापिसं जक मखु उपासक उपासिकापिसं नं यक्व योगदान ब्यूगु जुल । पालि त्रिपिटकयागु नं तःगुमछि सफू अनुवाद जुया पिहाँ वल । नेपाली भाषाय् बुद्धकालीन ग्रन्थमालाथें जाःगु विशिष्ट बौद्ध वाङ्मय सफूत पिहाँ वल । तर अथे नं पालि त्रिपिटकया भवलकं नेपाल भाषा व नेपाली भाषां अनुवाद यायेगु व प्रकाशन यायेगु खँय् भी ल्यूने हे लाना च्वंगु खः ।

दीघनिकाय व मज्झिमनिकायया नेपाल भाषानुवाद पिहाँ वयेवं, संयुत्तनिकाय व अंगुत्तरनिकायया नेपाल भाषाय् अनुदित जुगु खँ सी दयेवं अले खुदकनिकायया तःगुमछि सफू पिहाँ वया च्वने धुंकूगुलिं सुत्तपिटक छगूया नेपाल भाषानुवाद पुवकं फइगु सम्भावनाय् सुत्तपिटक नेपाल भाषाय् पुवकंगु परियोजना जुल । पालि सुत्तपिटकया सफूत नेपाल भाषा अनुवाद जुया गुलि गबले पिहाँ वल, गुलि अनुवाद व प्रकाशन जुइ मानि धयागु खँ थुगु तथ्यांक सी दु : -

नेपाल भाषाय् सुत्तपिटक

	सफूया नां	अनुवादक	अनुदित सफूया प्रकाशन
१.	दीघनिकाय	दुण्डबहादुर वज्राचार्य	बु.सं. २५३३
२.	मज्झिमनिकाय	दुण्डबहादुर वज्राचार्य	बु.सं. २५४१
३.	संयुत्तनिकाय	दुण्डबहादुर वज्राचार्य	बु.सं. २५४२
४.	अंगुत्तरनिकाय	धर्मरत्न शाक्य "त्रिशुली"	स्वंगू निपात तक
५.	खुदकनिकाय		
	१) खुदकपाठ	धर्मरत्न शाक्य	बु.सं. २५१२
	२) धर्मपद धम्मपद	डा. इन्द्रमान वैद्य भिक्षु अमृतानन्द	ईसवी १९३१ ने.सं. १०६२
	३) उदान	धर्मरत्न शाक्योपासक	बु.सं. २५१८
	४) इतिवृत्तक	दुण्डबहादुर वज्राचार्य	बु.सं. २५२६
	५) सुत्तनिपात	धर्मरत्न शाक्य "त्रिशुली"	ने.सं. १११३
	६) विमानवत्थु	धर्मरत्न शाक्य "त्रिशुली"	बु.सं. २५४४

	सफूया नां	अनुवादक	अनुदित सफूया प्रकाशन
	७) पेतवत्थु	भिक्षु बोधिसेन महास्थविर	बु.सं. २५४४
	८) थेरगाथा	भिक्षु बोधिसेन महास्थविर	बु.सं. २५४४
	९) थेरीगाथा	अनागारिका चन्द्रशीला	बु.सं. २५००
	१०) जातकपालि (न्हापांगु छा)	भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर	बु.सं. २५४४
	११) निहेस महानिहेस चुलनिहेस	अनागारिका अगगजाणी अनागारिका विमलजाणी	बु.सं. २५४५
	१२) पटिसम्भिदामग्ग		
	१३) अपदान		
	१४) बुद्धवंस	भुवनलाल प्रधान	बु.सं. २५४४
	१५) चरियापिटक	धर्मरत्न शाक्य	बु.सं. २५१३

अंगुत्तरनिकायया अनुवाद श्री धर्मरत्न शाक्यद्वारा पूर्ण जुइ धुंकूगु दु । जातकपालिया निगूगुद्यानं भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरद्वारा पूर्ण जुइगु लँपुइ दु । निहेसया “महानिहेस अंश अनागारिका अगगजाणीपाखें हे पूर्ण जुइगु अपेक्षा याना ।

अपदानया पूर्वांश न्हापांगुद्या भिक्षु धर्ममूर्तिपाखें अनुदित जुया च्वंगु दुसा लिपाया अंश भिक्षु विपस्सी धम्मरामा पाँखें अनुदित जूगु कम्प्यूटरय् वना च्वंगु दु । थुकथं अनुवाद हे याये मानिगु छगू जक सफू दनि, “पटिसम्भिदामग्ग” । थ्व नं अनुवाद जु हे जुइ । प्रकाशन नं जु हे जुइ । थथे आशा याना ।

थुगु सफू “निहेस” य् महानिहेस वा चुल्लनिहेस कथं निद्या दु । विद्वानपिनि दार्शनिक उहापोह कथं चुल्लनिहेस सुत्तनिपातया खगगविसाणसुत्त थुइकेत व पारायण वगगया अजितमाणव सहित भिन्त्याम्ह माणवया न्ह्यसः थुइकेत ग्वाहालि याइ । थुगु सफुती बुद्धया इलय् दुगु धर्मया नामय्या अनेक अजू अजू याइ पुगु मिथ्या व्रत बारे थुइके फइ । लिसें शून्यतानुपस्सना (शून्यतानुपश्यना) यात खंके फइ । थुकथं थुगु सफु सुत्तपिटकय् सुत्तपिटक अनुवादया पुण्यकार्यय् निम्ह धम्माचारिय अनागारिकापिं नं सहभागी जूगु तःधंगु लसताया खँ खः । अनागारिका अगगजाणीद्वारा व अनागारिका विमलजाणी अनुदित सफूयात धम्माचारिय भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरं भाषा व भावगत कथं अनुवाद प्रमाणिक यायेगुली ग्वाहालि याना बिज्यात । अले सदांथें सुत्तपिटक नेपाल भाषानुवाद प्रकाशनय् श्री दुण्डबहादुर वज्राचार्य थुगु सफूया प्रकाशनय् नं थःगु हे सफूथें कुतः याना ग्वाहालि याना बिज्यात । अले धर्म सफू सकसितं ब्वने ब्वंकेगुली धर्म चित्तम्ह श्री ज्ञानज्योति कंसाकारं थुगु सफू नं धर्मदान कथं प्रकाशित याना दिल । सकलया धम्म-वायाम व धर्म-चित्तय् आपालं आपालं साधुवाद दु ।

नगर मण्डप धीकीर्ति विहार

कीर्तिपुर -१७

१/११/२०५८

– भिक्षु सुदर्शन महास्थविर

जिगु न्ह्यखँ

बुद्धवचन त्रिपिटकया न्हापांगु ब्वः सुत्तपिटकया सम्पूर्ण ग्रन्थत नेपाल भाषां पिकायेगु योजनाकथं प्रस्तुत 'चूलनिद्देस' ग्रन्थ पाठकवर्गसमक्ष पिहाँ वया च्वन । निद्देस धयागु ग्रन्थ खुद्दकनिकायया १५ गू ग्रन्थत मध्ये भिच्छगूगु खः । निद्देसयात निब्बः थला तःगु दु (१) महानिद्देस व (२) चूलनिद्देस ।

निद्देसयात सुत्तनिद्देस धका धयातःगु दु । अथे धयागुया अभिप्राय खः सूत्रया ब्याख्या । संक्षेपं निद्देया अर्थ खः ब्याख्या । निद्देस खुद्दकनिकायया हे न्यागूगु ग्रन्थ सुत्तनिपातया उगगवग्गया खग्गविसाण-सुत्त, अट्ठकवग्ग व पारायणवग्गया भाष्य खः । निद्देसया न्हापांगु ब्वः महानिद्देस ग्रन्थय् अट्ठकवग्गया भाष्य दुसा चूलनिद्देसय् जम्मां ११८ पु सूत्रत दु, पारायणवग्गया १८ पु सूत्र व खग्गविसाखा-सुत्तया ४१ पु सूत्रया छगू छगू शब्दया विस्तृत ब्याख्या याना तगु थुकी दु ।

बावरी धयाम्ह ब्राह्मणं थःथाय् च्वं च्वपिं ब्राह्मण माणवकपित भगवान् बुद्धयाथाय् छ्वया गम्भीरातिगम्भीर खँ न्यंके छ्वगु खः । इपिं वसपोल भगवान् बुद्धयाथाय् वना गुबले तक इपिं सन्तुष्ट मजू उबले तक दना दना हे वसपोलयाके प्रश्न न्यंगु खः । वसपोलयागु लिसः न्यना इमिसं मार्गफल प्राप्त याना सन्तुष्ट जूसेलिं छम्ह छम्ह याना छख्ये लिक्क फेतूगु खँ उल्लेख याना तःगु दु ।

पाठकवर्गपिनि सुविधाया नितिं प्रस्तुत 'चूलनिद्देस' ग्रन्थय् दुगु विषयवस्तुया छुं न्ह्यसः लिसःया मूखँ थन न्ह्यब्वया च्वना -

(१) अजित माणवक

न्ह्यसः सत्त्वलोक (संसार) छुकिं त्वःपुया तल, छुकिं याना प्रकट मजूगु ? थुकियात छुकिं लेपन याना तल ? छुकियात महाभय धाइ ?

लिसः अविद्यां सत्त्वलोकयात त्वःपुया तल । मात्सर्य व प्रमादं याना थ्व प्रकट मजूगु खः । तृष्णां सत्त्वलोकयात लेपन याना तल । जाति आदि दुःखयात महाभय धाइ ।

(२) तिस्समेत्तेय्य माणवक

न्ह्यसः थुगु लोकय् सु सन्तुष्ट जू ? सुयाके तृष्णा, दृष्टिं चंचलता दइ मखु ?

लिसः मार्ग ब्रह्मचर्य दुम्ह व्यक्ति सन्तुष्ट जुइ । तृष्णारहित जूम्ह स्मृति दुम्ह सदा प्रत्यवेक्षण याना रागं शान्त जुइ धुंकूम्ह भिक्षुयाके तृष्णा, दृष्टिं चंचलता दइ मखु ।

(३) पुण्णक माणवक

न्ह्यसः यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिसं यज्ञ याना जाति जरायात पुला बने मफुसा मनुष्यलोक देवलोकय् सुनां गुकथं जाति जरायात पुला बनी ?

लिसः क्लेश शान्त जुइ धुंकूम्ह, क्लेशरूपी कुं मगःम्ह, दुःख मदये धुंकूम्ह, तृष्णा मदये धुंकूम्ह उम्ह अरहन्त पुद्गलं जाति, जरायात पुला बनी ।

(४) मेत्तगू माणवक

न्ह्यसः लोकय् यक्व प्रकारया दुःख दु । थुपिं दुःख गनं उत्पन्न जुया वल ?

लिसः थुपिं दुःख भवय् आसक्त जुइगु उपधि कारणं उत्पन्न जूगु खः ।

(५) धोतक माणवक

न्ह्यसः दक्व संस्कार धर्म शून्य जुया च्वंगु निर्वाणयात जिं गुकथं सिइका काये फइगु खः, उकथं जित करुणा तथा अनुशासन याना बिज्याहुं ।

लिसः थःम्हं प्रत्यक्षरूपं खंकेबहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वनी ।

(६) उपसीव माणवक

न्ह्यसः व गजागु आलम्बन खः गुकिया सहायता कया जि याकचां तःधंगु ओघयात पार तरे याये फइगु खः ?

लिसः आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् स्मृति दयेका अनित्य आदिकथं भाविता याना 'छुं मदु' धयागु आलम्बन दय्का ओघयात पार या ।

(७) नन्द माणवक

न्ह्यसः सुयातं ज्ञानया कारणं 'मुनि' धागु लाकि अथवा आजीविकाया कारणं 'मुनि' धागु ?

लिसः सुयातं खना च्वंगु, न्यना च्वंगु भरं मधासे राग आदि विनाश याना दुःखरहित जुइका च्वंम्हसित मुनि धाइ ।

(८) हेमक माणवक

न्ह्यसः तृष्णा मदय्केगु धर्म धयागु छु खः गुगु मदय्का स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् तृष्णायात पुला वनी ?

लिसः थन दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् छन्दरागयात हटे याये फुगु निर्वाण दु । गुम्हसिनं निर्वाणयात सिइका काये धुकल उम्हसिनं तृष्णायात पुलावने धुकल ।

(९) तोदेय्य ब्राह्मण

न्ह्यसः काम मदुम्ह, तृष्णा मदुम्ह, शङ्का मदये धुकूम्ह व्यक्तिं गजागु विमोक्षयात इच्छा याइ ?

लिसः अजाम्हसियाके छुं नं गुगुं विमोक्ष दइ मखुत ।

(१०) कप्प माणवक

न्ह्यसः जलाशयरूपी लोकया दथुइ च्वं च्वंपिनि नितिं जरा मरणरूपी महाभयानक ओघं (बाःलं) बचे जुइत 'द्वीप' कना बिज्याहुं ।

लिसः अकिंचन व अनासक्ति जुइगु हे निर्वाणरूपी द्वीप खः ।

(११) जतुकणिण माणवक

न्ह्यसः जाति जरायात वां छुवये फुगु धर्म कना बिज्याहुं ।

लिसः तृष्णा व दृष्टिं ज्वना प्यपुने यःगु आध्यात्मिक आयतनादि मदय्का राग आदि किञ्चन मदय्का छ्व । क्लेश मदय्का संस्कार धर्मयात ज्वना मतल धाःसा शान्तपूर्वक च्वने दइ ।

(१२) भद्रावुध माणवक

न्ह्यसः छलपोलयागु वचन न्यनेगु आकांक्षा तथा आपालं मनूत वया च्वन । छलपोलं गथे स्यू अथे हे धर्मया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

लिसः सत्त्व प्राणीपिं वर्तय् (संसार चक्रय्) तःक्यना च्वपिं खः धका चायेका स्मृति दुम्ह भिक्षुं छुं छगू उपादानयात नं ज्वना च्वने मज्यू ।

(१३) उवय माणवक

न्ह्यसः लोक छुकी संयोजित जुया च्वन ? उगु लोकया आलम्बनय् विचरण यायेगु धयागु छु खः ? गुगु धर्मयात बांलाक चीकूगु कारणं निर्वाण धका धाइ ?

लिसः लोक तृष्णाय् संयोजित जुया च्वन । वितर्क लोकया विचरण खः । तृष्णायात बांलाक चीकूगु कारणं निर्वाण धका धाइ ।

(१४) पोसाल माणवक

न्ह्यसः आध्यात्म व बाह्य संस्थानय् 'छुं मदु' धका भाविता याना आकिञ्चन्यायतन ध्यान प्राप्त याःम्ह व्यक्तिं गुकथं च्वय्यागु ज्ञानयात उत्पन्न याइ ?

लिसः आकिञ्चन्यायतनयात उत्पन्न याःम्ह कर्मसंस्कारयात बन्धन धका सिइका अनित्य आदिकथं भाविता याना पूर्णताय् थ्यंम्ह आत्मणया ज्ञान यथार्थ जुइ अले वं अर्हत्फल नं प्राप्त याइ ।

(१५) मोगराज माणवक

न्ह्यसः लोकयात गुकथं खंका च्वंम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु ?

लिसः न्ह्याबलें स्मृति दयेका सत्कायदृष्टियात लिना छ्वया आचरण यात धाःसा मृत्युराजं खंके फइ मखु ।

(१६) पिक्खिय माणवक

न्ह्यसः जि जीर्ण जुल, दुर्बल जुल, मिखां मछुल, न्ह्याय्पनं मताल । जि सिना वने न्ह्यो जाति जरायात मदयेका छ्वये फुगु निर्वाणया खँ थुइक कना बिज्याहुँ ।

लिसः रूपया कारणं याना दुःख कष्ट जुइगु, सत्त्व प्राणीपिं हिला पाना वनिगु खः । उकिं अप्रमादी जुया रूपयात तोति, जन्म काये मालि मखु ।

बुद्धशासनय् सम्यक्सम्बुद्धया स्थानं लिख प्रत्येकबुद्धया स्थान दु । सुत्तनिपात ग्रन्थय् खगगविसाण-सुत्त नामं छपु सूत्र दु गुकिं प्रत्येकबुद्धया गनं तमक्यंक याकचा च्वना बिज्याइगुयात अनेक उपमा तथा क्यना तःगु दु । प्रस्तुत चूलनिदेसय् नं थ्व हे सूत्रयात थःगु हे पहलं व्याख्या याना तःगु दु गुगु सुत्तनिपातया अर्थकथाय् वगु व्याख्याया सिवे भिन्न हे खने दु ।

स्वयं भगवान् बुद्धया इलय् वसपोलं बिबा बिज्यागु संक्षिप्त उपदेशयात महाकात्यायन व सारिपुत्रथें जापिं प्रज्ञावानपिं भिक्षुपिसं विस्तृत रूपं व्याख्या याना कनेगु परम्परा त्रिपिटक

साहित्यय् आपालं आपाः थासय् खने दु । चूलनिदेस ग्रन्थय् नं भगवान् बुद्धं बिया बिज्यागु संक्षिप्त उपदेशयात दीघनिकाय, मज्झिमनिकाय, संयुत्तनिकायय् छरे जुया च्वंगु बुद्धोपदेशयात उद्धरण बिया व्याख्यान याना तःगु दु । दीघनिकायया महागोविन्द-सुत्त, महापदान-सुत्त महासुदस्सन-सुत्त आदिया नां वया च्वंगु दुसा अग्रश्रावक सारिपुत्र, मौद्गल्यायन, चुन्द, आनन्द, वक्कलि थेर प्रभृति आपालं भिक्षुपितं बिया बिज्याना तःगु प्रशंग उपदेश, धापू व न्ह्यसःत नं आपालं दु । अभ् संगीतिकारक स्थविरपिनिपाखें थुगु ग्रन्थय् उपदेशया महत्त्वयात कया कुलेगु ज्या याका तःगु नं दु ।

परम्परागत धारणा कथं चूलनिदेस ग्रन्थया रचनाकार सारिपुत्र खः । विद्वानपिनिगु धापू अनुसार प्रस्तुत ग्रन्थय् उपलब्ध आगमांशतय्गु व्याख्या धर्मसेनापति सारिपुत्रयागु खः । थुकी दुगु व्याख्या मौलिक, विशद व सारगर्भित जू । परन्तु गनं गनं स्वयं सारिपुत्रयात भीसं थुगु ग्रन्थय् खनीबले वसपोल अग्रश्रावक सारिपुत्र थुकिया रचनाकार मखुसे सुं मेम्ह छम्ह सारिपुत्र जुइमाः धयागु जिगु थःगु हे मान्यता व धारणा दु । विद्वानपिनिगु विचाःकथं थुकिया मान्यता अटकथा साहित्यलिसे जुइ माःगु खः, मूल पालिलिसे मखु । थुगु चूलनिदेस ग्रन्थय् भिक्षुपिसं मूल पालि जक सय्कां मगाः, अर्थकथाया खँ नं सय्के सिइकेमाः धका धया तःगु स्वयेबले अर्थकथाया प्रारम्भिक विकास जुइधुंका जक भाष्यया रूपय् व्याख्यान याना तःगु जूगुलिं प्रथमसंगायनया इलय् थुगु ग्रन्थ अस्तित्वय् वगु मदु जुइमा । निकोगु संगायनं भिन्न जूपिं महासङ्गीतिकारकपिसं गुलिं गुलिं जातकया बाखँत, निदेस पटिसम्भिमामग आदिया पाठयात अस्वीकार याना उकिया थासय् मेगु हे पाठ तल धयागु दीपवंसया गाथा^१ स्वयेबले थ्व 'निदेस' प्रथम संगायना धुंका हे दये धुकूगुथें खने दु । दीपवंस श्रीलंकाया महाविहारय् च्वना दकले न्हापां पालिं च्वगु प्राचीन ग्रन्थ खः । प्यंगूगु शताब्दी तकया खँ थुकी दु ।

सुत्तनिपातया पारायणवग्गया वत्थुगाथां प्रारम्भ याना तगु थुगु चूलनिदेस ग्रन्थ प्रथम संगायन जूबले आयुष्मान् आनन्दं प्रस्तुत याना बिज्यागु 'जिं थथे न्यना' धयागु प्रारम्भिक वाक्य थन गनं खने मदु । हानं सारिपुत्रं व्याख्यान याना तःगु खःसा भगवान् बुद्ध उपदेशया अन्तय् थःम्हं स्वयं अनुमोदन याना तया बिज्याये माःगु खः । लुमंकेबहः जू, अग्रश्रावक सारिपुत्रया निर्वाण भगवान् बुद्धया महापरिनिर्वाण जुइ न्ह्यो हे जुइ धुकूगु खः । मूलतः अभिधम्मया विषय वस्तु व साधनत कथाना बुद्धया इलय् थुलि शब्दस विस्तृत उद्धरण बिया, अनेक पर्यायवाची शब्द व क्रिया प्रयोग याना, तकोमछि व्याख्याया पुनरावृत्ति याना व्याख्यान याना च्वने मागु आवश्यकता जूगु नं खइ मखु । 'वुत्तज्जेतं भगवता' अर्थात् भगवानं थथे आज्ञा जुया बिज्यात धका क्यना विभिन्न इलय् भगवान्पाखें उपदिष्ट 'वचन' प्रस्तुत याना च्वनेगु सारिपुत्रयात आवश्यक जुइ मखु । वसपोल स्वयं भगवान् बुद्धयां लिपा धम्मचक्कपब्बतन याना बिज्याये माःसा सक्षमम्ह खः धका स्वयं भगवान् बुद्धं तर्क वसपोलयागु प्रशंसा याना तःगु दु । पारायण-सूत्रया अन्तपाखे संगायन याःपिं आचार्यपिसं समर्थन वाक्य न्वं वाका तगु स्वयेबले थ्व संभवतः स्वकोगु संगायन याना बिज्यापिं संगीतिकार आचार्यपिसं अनुमोदन याना तःगु जुइमाः । लुमंकेबहः जू विनयपिटकया अर्थकथा समन्तपासादिका अनुसार श्रीलंकाय् जुजु वट्टगामिनीया इलय् प्यंगूगु संगायना याये माःगु मूल

१ परिवारं अत्थुद्धारं अभिधम्मं छप्पकरणं ।
पटिसम्भिमं च निदेसं एकदेसं च जातकं ।
एतकं विस्सज्जेतवान् अज्जानि अकरिंसु ते ॥७६॥

कारणत मध्ये छता थुगु 'निद्देस' धयागु ग्रन्थ कन्थ वम्ह छम्हं छम्हं जक महारक्खित धयाम्ह स्थविर जीवित दनिगुलिं काचा काचां हथासं याये माःगु खः ।

निद्देस गुबले च्वल धयागु खँय् विद्वानपिनि आःतकं विवाद दुंगे मजुनि, सिल्वान् लेभीया विचारकथं थुकी दुगु भौगोलिक विवरणया आधारय् निगूगु शताब्दीपाखे जुइमा धयागु खने दसा के.आर. नर्मनया विचारकथं अशोकया ईपाखे जुइमाः । थुगु विषयय् बांलाक हे परीक्षण याना स्वयेमागु एच. बी. सरकारया आग्रह खने दु । तर थुलि जा क्वजिक हे धाये फुगु स्थिति दु कि थ्व बुद्धया इलय्यागु मखुसां नं अशोकया लिपायागु नं मखु । अर्थकथाचार्य बुद्धघोष महास्थविरपिसं 'निद्देस' या खँ थःपिनिगु ब्याख्याया भवलय् छ्यला तःगु खने दु ।

निद्देसया अट्ठकथायात 'सद्धम्मज्जोतिका' धाइ । थुकिया च्वमि उपसेन थेर खः । सद्धम्मज्जोतिका अट्ठकथाया रचना श्रीलंकाय् देवथेर धाम्हसिया प्रार्थनाय् च्वगु खः धका धया तःगु दु ।

त्रिपिटकया ग्रन्थत ब्वनिपिं पाठकपिसं बौद्ध पारिभाषिक शब्दत म्हासीके माल धाःसा थुगु ग्रन्थ इमिगु नितिं अमूल्य साधन खः । शब्दकोशकारतयेगु नितिं ला थुगु ग्रन्थ शब्द भंदार हे जुल । त्रिपिटकय् दुध्याना च्वंगु बौद्ध शब्दतयगु विस्तृत अर्थ बिया ब्याख्या याना तगु स्वयेबले प्राचीन कालय् पालि-सुत्तयागु ब्याख्या शैली गथे च्वं धयागु खँ भीसं सिइके फु ।

चूलनिद्देस ग्रन्थ पिहाँ वये न्ह्यो महानिद्देस ग्रन्थनि न्हापां नेपाल भाषां पिहाँ वये माःगु खः । परन्तु धर्माचार्य पास याना म्यानमारं लिहाँ बिज्यापिं निम्ह अनागारिकपिं अगगजाणी व विमलजाणीपिंत त्रिपिटकया ग्रन्थत अनुवादया कार्यभार ब्यूबले वसपोलपिसं थुगु चूलनिद्देस हे ल्यया बिज्यात । सर्वथा नेपालभाषा, नेपाली, हिन्दी, संस्कृत आदि भाषां च्वया तःगु त्रिपिटकया ग्रन्थया प्रभावं अलग च्वना वसपोलपिसं आपालं परिश्रम तुका निम्हं छथास च्वना मुक्कं पालिं नेपाल भाषाय् हिला बिज्यात । वसपोलपिसं वर्मी अनुवादया लिधंसा कया शब्दस अनुवाद याना बिज्यात । थुकियात प्रकाशन याये बहः जुइक सम्पादन यायेत श्रद्धेय सुदर्शन महास्थविरं जित लः ल्हाना बिज्यात । जिं वसपोलपिंत न्ह्योने तया अनुवादय् भतिचा हिइकेत व शब्दय् छुं परिवर्तन यायेत सुझाउ बियाबले वसपोलपिं निम्हं वर्मी अनुवाद न्ह्योने तया थुकिया अनुवाद थथे हे जुइमाः, थुकियात थथे हे यायेमाः धका थःपिनिगु हे अडानय् क्वातुक्क च्वना बिज्यात । वसपोलपिनि प्रथम प्रयासया रूपय् पिहाँ वःगु थुगु ग्रन्थय् जिं वसपोलपिनिगु भावना व चहानायात ध्यानय् तया वसपोलपिनिगु हे वचन कया सकभर भति भति जक अनुवादय् संशोधन व परिमार्जन याना प्रकाशनय् हये बहः जुइकेगु प्रयास यानागु दु । खःजा थुगु ग्रन्थ छुं महिना न्ह्यो हे प्रकाशनय् वये मागु खः परन्तु बुद्धशासनया नितिं समर्पित उपासक हनेबहम्ह दाजु पवित्रबहादुर वज्राचार्यया (जन्म : वि.सं. २००१ फागुन १७ – दिवंगत : वि.सं. २०५८ मार्ग १५) या आकस्मिक निधनं याना जिगु थःगु हे अनूदित धम्मपद पवित्र ग्रन्थ लत्याःया दुने पिकया धम्मदान याये माःगु कारण थुगु ज्या सिधय्का पिकायेगलिं छुं समय लिपा ला वंगु जुल ।

वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय,
गाबहाल, यल ।
दि : सीपुन्ही, सिल्लाथ्व १९२२
१५/११/२०५८

- वुण्डबहादुर वज्राचार्य

जिगु धापू

नेपाल भाषां त्रिपिटक अन्तर्गत सुत्तपिटक सम्पूर्ण खण्ड अनुवाद यायेगु परियोजनाय् जिमित वर्मा 'धर्माचार्य' पास याना लिहाँ वये साथं श्रद्धेय सुदर्शन भन्तेन सहभागी जुइत सता बिज्यात । चूलनिद्देस, महानिद्देस, पटिसम्भिमदामग्ग, अपदानमध्ये छता नेपालभाषां अनुवाद यायेत आज्ञा दयेका बिज्यात । जि व विमलज्राणी गुरुमां निम्हसियां सल्लाह याना 'चूलनिद्देस' अनुवाद यायेत प्रयास याये धका लिसः बियागु जुल । अले निम्हं छथाय् च्वना बर्मी अनुवादयात बःकया थुगु सफू नेपाल भाषां अनुवाद यायेगु याना । थुगु चूलनिद्देस त्रिपिटकया मेमेगु पालि ग्रन्थसिकं थःगु अलग हे विशेषता दु । छगू हे शब्द वा क्रियाया आपालं आपालं हे पर्यायवाची शब्द छयला तःगु दु । गथे कि – तृष्णा शब्द छगूयात हे रागो, सारागो, अनुनयो, अनुरोधो, नन्दी आदि याना जम्मा ८७ गू शब्दत दु अथे हे वदामि छगू क्रियायात आचिक्खामि देसेमि पञ्जपेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि पकासेमि धका यक्व क्रियातय्सं अलंकृत याना वर्णन याना तःगु दु । पालि व बर्मीस पर्यायवाची शब्द यक्व दु । परन्तु नेपाल भाषाय् थथे छगू शब्दयात हे तःगु मच्छिकथं तःगु अर्थ दय्का धायेगु पर्यायवाची शब्द म्हं जूगु जुया अनुवाद यायेत तःसकं कठिन अनुभव यानागु जुल । न्हापा न्हापा नेपालभाषां अनुवाद यापिसं गथे याना तल जुइ धका पूर्ववर्ती अनुवादकपिनिगु त्रिपिटक अनुवाद नं स्व जुया । वसपोलपितं नं व हे समस्या जूगु खना । थपिसं स्यूथें नेपाल भाषां अनुवाद याना वना । गनं गनं मस्यगु मथूगु शब्द वा वाक्यया नितिं श्रद्धेय ज्ञानपुणिक (ज्ञानपूर्णिक) भन्तेयाथाय् वना न्यने कने याना अनुवाद पूर्वका । वसपोल भन्ते नं आपालं बहुमूल्य समय बिया छधा च्वनिसें क्वथ्यंक ब्वना आवश्यक संशोधन थःम्हं याना बिज्यात । अले जिमिसं पाण्डुलिपि ज्वना श्रद्धेय सुदर्शन महास्थविरयात लःल्हाये यंका ।

वसपोल भन्तेनं पाजु दुण्डबहादुर वज्राचार्ययात क्यना दीघनिकाय, मज्झिमनिकाय, संयुत्तनिकायया अनुवाद शैली अनुकूल सम्पादन याके धुंका छापे याये माली धका आज्ञा दय्का बिज्यात । जिमिसं पाजु दुण्डबहादुरयाथाय् वना पाण्डुलिपि क्यनाबले वसपोल आवश्यक थासय् संशोधन व परिमार्जन यायेत सुझाउ बिया बिज्यात । पाजु जिगु न्ह्योने च्वनिसें छधा ब्वना यंकुलिसे संशोधन व परिमार्जन याना यंका बिज्यात । लिपा थुगु पाण्डुलिपियात कम्प्यूटर तय्के बिया बिज्यात ।

जित वर्माय् च्वनाबले त्रिपिटक ग्रन्थ अध्ययनया क्रमय् थुगु चूलनिद्देस ग्रन्थ स्यना बिज्याम्ह ओवादाचरिय सयाडो भदन्त ऊ पण्डिताभिवंसया उपकार गुण जिं लोमंके फइ मखु । वसपोलया हे उपकार गुण व निर्देशनय् च्वना वर्माय् उच्च बौद्ध शिक्षा धर्माचार्य हासिल यायेगु मौका जित चूलागु खः । तसर्थ वसपोलप्रति जि आजीवन कृतज्ञ जुया च्वना ।

बुद्धवचन त्रिपिटकया छगू अंश सुत्तपिटक नेपालभाषां सम्पूर्ण दय्केगु ताःतुना बिज्याम्ह श्रद्धेय सुदर्शन महास्थविरया निर्देशन व प्रेरणा दुगुलिं थुगु ग्रन्थ याकनं अनुवाद क्वचाय्के दुगुलिं वसपोलया प्रति कृतज्ञ जुया च्वना ।

अनुवादया क्रमय् जिमित माबले माकथं सल्लाह, ग्वाहालि, निर्देशन बिया हौसला समेत बिया बिज्याम्ह श्रद्धेय ज्ञानपुणिक महास्थविरप्रति न्ह्याक्व कृतज्ञ जूसां कम हे जुइ ।

जिमिसं अनुवाद यानागु पाण्डुलिपियात प्रकाशन याये जिइक आपालं आपा: कुत: याना आवश्यक संशोधन परिमार्जन याना बिज्याम्ह पाजु दुण्डबहादुर वज्राचार्यप्रति साधुवाद बिया च्वना । ख:जा थुगु ग्रन्थ छुं महिना न्ह्यो हे प्रकाशनय् वये मागु ख: । परन्तु त्रिपिटकया ग्रन्थत नेपाल भाषा व नेपाली भाषां प्रकाशन याना बिज्याम्ह लुमंकेबह:म्ह पाजु पवित्रबहादुर वज्राचार्य आकाभाकां निधन जूगुलिं याना सम्पादनया ज्या छुं समय दी मागु जुल । वसपोल पाजु पवित्रबहादुर लगायत प्रात:स्मरणीय गुरुवर पूज्यपाद संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर प्रमुख बुद्धशासनय् योगदान बिया स्वर्गीय जुया बिज्यापिं सकसियां निर्वाणया नितिं जिगु थुगु श्रम हेतु जुइमा धका आशिका याना च्वना ।

जित मचानिसें धर्मया लैय् पला छिका भिंगु संस्कार दयेका जक बिमज्यासे थुगु अनुवादया भवलय् प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षकथं लय् लय्ताता माबले माकथं अनुकूल वातावरण दय्का प्रेरणा बिया बिज्या:पिं गुणवान्पिं मां रत्नदेवी धाखा व बौ अष्टरत्न धाखाया प्रति नं कृतज्ञता प्रकट याना च्वना ।

सदाथें बौद्ध ग्रन्थत प्रकाशन याना सद्धर्म चिरस्थायी यायेगु ज्याय् तफागु नुग: दुम्ह साहु ज्ञानज्योति कंसाकार व वय्क:या जहान लक्ष्मीप्रभा कंसाकारजुपिसं थुगु ग्रन्थ पिकायेगु सम्पूर्ण आर्थिक अभिभार क्वबुया दीगुलिं वय्कपिंप्रति दुनुगलनिसें आभारी जुया च्वना ।

पासा विमलाज्राणी अनागारिका हाकनं वर्माय् लिहाँ बिज्यागुलिं जि याकचा जूबले तता संगीता धाखा व क्येहें ललिता धाखापिसं पुफ स्वयेत ग्वाहालि या:गुलिं इमित दुनुगलनिसें धन्यवाद बिया च्वना । इलय् थाकु मचासे कम्प्यूटरया ज्या सिधय्का ब्यूम्ह धर्मरत्न शाक्ययात व प्रेसया ज्या याकनं सिधय्का ब्यूगुलिं बागमति छापाखानायात धन्यवाद बिया च्वना ।

अन्तस त्रिपिटक ग्रन्थत ब्वनेत सक्षमपिं पाठकपिं तयार जुया सद्धर्म बांलाक थुइका कायेत थुगु चूलनिदेस ग्रन्थ सहायक सिद्ध जुइ धका आशा एवं विश्वास याना च्वना । |

“चिरं तिष्ठतु सद्धम्मो”

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र
बुद्धनगर, येँ ।

– अ. अग्गज्राणी

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

चूलनिर्दिस

[चूलनिर्देश]

पारायण-वर्ग

१. वत्थुगाथा

१. वेदय् पारंगतम्ह बावरी ब्राह्मण च्यूता रहित जुया च्वनेगु भावयात आशिका याना कोशलवासीपिनिगु रमणीय स्थान जुयाच्चंगु श्रावस्ती शहरं दक्षिणापथ जनपदय् वन ।

२. व बावरी ब्राह्मण अस्सक जनपद व मलक जनपदया दथुइ लिक्क लाःगु थाय् गोदावरी खुसी सिथय् भिक्षा वना नं कन्दमूलं नं जीविका हनाच्चन ।

३. उगु थाय्या हे आश्रय याना विशालगु गां नं बसे जुल । उगु गामं उठे जूगु आमदानिं वं महायज्ञ नं यात ।

४. महायज्ञ यायेधुंका उम्ह ब्राह्मण हानं आश्रमय् दुहाँ वन । व ब्राह्मण दुहाँ वनेधुंका लिपा छम्ह मेम्ह ब्राह्मण अन थ्यंकः वल ।

५. तुति ज्यःम्ह, थर थर खाम्ह, वाय् खिति थाःम्ह, छ्यंनय् धू थाःम्ह उम्ह ब्राह्मणं व बावरी ब्राह्मणयाथाय् वना यज्ञय् छ्यःगु न्यासः चीज वस्तुत फ्वन ।

६. बावरी ब्राह्मणं उम्ह ब्राह्मणयात खना आसन लाया बिया निमन्त्रणा यात । सुख दुःखया कुशल वार्ता यात । थ्व खँ वं धाल -

७. जिके बिइ बहःगु वस्तु (देय्य धम्म) दुगु जूसा जिं व फुक्कयात त्याग यायेधुन । हे ब्राह्मण ! जित क्षमा या । (आः) जिके यज्ञय् छ्यलागु छुं वस्तुत मदये धुंकल ।

८. फ्वना च्वनाम्ह जित यदि छं मबिल धाःसा थनिं न्हेन्हुं छंगु छ्यौं न्हेकू टुक्रा जुइमा ।

९. छल कपटीम्ह ब्राह्मण ग्यानापूगु सःपिकया हाल । वयागु सः न्यना बावरी ब्राह्मण दुःखित जुल ।

१०. शोकरूपी वाणं सास्ति याका च्वने माःगुलिं नसा नये मफया व गना वन, हानं थुकथं मनय् धन्दा दुम्ह बावरी ब्राह्मण्या मन ध्यानय् न्ह्याइपु मताल ।

११. छम्ह हितैषी देवता वया लिक्क वया ग्याना च्वम्ह दुःखीम्ह बावरी ब्राह्मण्यात खना वं थ्व खँ धाल -

१२. व ब्राह्मणं छ्यो धयागु नं मस्यू । व छल कपट व्यवहार दुम्ह खः, धन प्राप्त याये मास्तेवःम्ह खः । वयाके छ्यो धयागुली व छ्यो कुतुं वंकेगुली (छ्यो त्वाः ल्हायेगु) ज्ञान मदु ।

१३. हे बावरी ! यदि छं स्यू धयागु जूसा जित छ्यो व छ्यो कुतुं वंकेगु धयागु खँ कं । छंगु उगु खँ जिं न्यने ।

१४. जिं नं व खँ मस्यू । थुकिया ज्ञान जिके मदु । धात्थें खः, थ्व लोकय् (सामान्य जनपिंसं) प्राणीपिनिगु छ्यो व छ्यो कुतुं वनिगु धयागु जक खं ।

१५. हे देवता ! धात्थें थुगु पृथ्वीमण्डलय् सुं छम्ह व्यक्तिं छ्यो व छ्यो कुतुं वनिगु खँ स्यू धयागु जूसा व सु खः जित कं ।

१६. ओक्काक जुजुया वंशज जुयाच्वम्ह शाक्यपुत्र कपिलवस्तु शहरं पिहाँ वना लोकनायक जुया बिज्यात । (वसपोल) प्रज्ञारूपी जः दुम्ह खः ।

१७. हे ब्राह्मण ! धात्थें खः । भगवान् बुद्ध धयाम्ह फुक्क धर्मय् पारंगत जुया बिज्याकम्ह खः । वसपोल दक्क अभिज्ञा व फलय् थ्यना बिज्याये धुंकूम्ह खः । फुक्क धर्मय् प्रज्ञाचक्षु समन्तचक्षु दयेका बिज्याये धुंकूम्ह खः । दक्क कर्मत क्षय अवस्थाय् थ्यने धुंकूम्ह खः । काम आदि उपधित क्षय याना विमुक्त जुया बिज्याये धुंकूम्ह खः ।

१८. न्याता प्रकारया मिखा दुम्ह भाग्यवान्म्ह वसपोल बुद्धं लोकय् धर्म देशना याना बिज्यात । छं वसपोल भगवान् बुद्धयाथाय् वना न्यं हँ । वसपोल बुद्धं छंत छ्यो व छ्यो कुतुं वंकेगुया खँ आज्ञा जुया बिज्याइ ।

१९. 'सम्बुद्ध' शब्द न्यना बावरी लय्ताल । वयाके शोक नं कम जुया वन । वयात तःधंगु प्रीति लाभ जुल ।

२०. सन्तोषीम्ह, तःसकं लय्ताम्ह व बावरी ब्राह्मणं "लोकनाथ गुगु गामय् वा निगमय् वा जनपदय् च्वना बिज्याना च्वन, गुगु गां, निगम, जनपदय् वना तुति निपाः दुपिं प्राणीपिमध्ये श्रेष्ठम्ह भगवान् बुद्धयागु दर्शन याये दइगु खः । उगु गां, निगम व जनपदयात छं कना ब्यु" धका व देवतायात धाल ।

२१. आपालं प्रज्ञा दुम्ह, श्रेष्ठगु पृथ्वीसमान विशाल प्रज्ञा दुम्ह, अनासवम्ह, ज्वः मदुम्ह, शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह, छ्योयात याकनं कुतुं वंकेगु खँ सिइका बिज्याकम्ह मनूतमध्ये सर्वश्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह वसपोल भगवान् बुद्ध कोशल जुजुया श्रावस्ती शहरय् च्वना बिज्याना च्वंगु दु धका देवतां धाल ।

२२. अनंलि बावरीं वेदं पारंगतपिं ब्राह्मण शिष्यपिंत सःता धाल - “माणवकपिं ! थन वा । छिमित धाये त्यना । जिगु थ्व खँ बांलाक न्यं ।”

२३. गुम्ह भगवान् बुद्ध लोकय् प्रादुर्भाव जुइगु अति दुर्लभ खः, उम्ह भगवान् बुद्ध थौकन्हे लोकय् उत्पन्न जुया बिज्यात धका प्रसिद्ध जुयाच्वन । याकनं श्रावस्ती वना निपाः तुति दुपिं प्राणीपिमध्ये श्रेष्ठम्ह बुद्धयात दर्शन या हूँ ।

२४. “भो ब्राह्मण ! जिमिसं वसपोलयात खनेधुंका गुकथं बुद्ध धका सिइका कायेगु ? गुकथं जिमिसं वसपोल बुद्धयात सिइका काये फइगु खः ? मस्यूपिं जिमित कना दिसँ ।”

२५. वेद मन्त्रय् स्वीनिता महापुरुष लक्षणयागु खँ वयाच्वंगु दु । जिं व फुक्कं लक्षणत छसिकथं छिमित कनातये धुन ।

२६. गुम्ह व्यक्तियाके स्वीनिता महापुरुष लक्षण दइ, उम्ह व्यक्तिया निगू हे जक गति दइ, स्वंगू दइमखु ।

२७. यदि व छेंय् च्वन धाःसा थ्व पृथ्वीयात दण्डरहित शस्त्ररहित जुया धर्मतापूर्वक विजय याना अनुशासन याइ ।

२८. यदि व व्यक्ति छें त्वता अनगारिक जुया प्रव्रजित जुल धाःसा तृष्णारूपी आवरण हटे याइम्ह ज्वः मदुम्ह अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध जुया बिज्याइ ।

२९. छिमिसं वसपोलयाके जाति, गोत्र, लक्षण, वेदमन्त्र, अले हानं शिष्यपिं, छ्यो व छ्यो कुतुं वनेगु खँ मनं मनं हे जक न्यं ।

३०. यदि वसपोल छुं नं त्वःपुया तःगु मदुसे फुक्कयात खंका बिज्याःम्ह बुद्ध खः धयागु जूसा मनं न्यंगु प्रश्नयात वचनं लिसः बिया बिज्याइ ।

३१-३५. बावरीयागु खँ न्यना अजित, तिस्समेत्तेय्य, पुण्णक, मेत्तगू, धोतक, उपसीव, नन्द, हेमक, तोदेय्य, कप्प, पण्डितम्ह जतुकण्णि, भद्रावुध, उदय, पोसाल, बुद्धि दुम्ह मोघराज, महाऋषि जुयाच्वंम्ह पिङ्गिय थुकथं फुक्क थथः गण दुपिं, सर्वलोकय् प्रख्यातपिं, ध्यानीपिं, ध्यानय् न्ह्याइपुका च्वपिं, प्रज्ञा दुपिं, न्हापायागु पुण्यवासनां थुं दिना च्वने धुंकूपिं बावरीया शिष्य जुया च्वपिं जटा व अजिन चर्म धारण याना तःपिं भिंखुम्ह ब्राह्मणपिसं बावरीयात अभिवादन व प्रदक्षिणा याना सकलें उत्तरापथ जनपदपाखे स्वया वन ।

३६. मलक जुजुया प्रतिष्ठान जुयाच्वंगु अहिय नां दुगु न्ह्यावलें दुहाँ वने माःगु न्ह्योने च्वंगु शहरय् दुहाँ वन । अनं लिपा उज्जेनी, गोनद्ध, वेदिस, वनस नां दुगु शहरय् दुहाँ वन ।

३७. अनं लिपा कौशाम्बी, साकेत, उत्तमगु शहर जुया च्वंगु श्रावस्ती, सेतव्य, कपिलवस्तु, कुशीनगरय् दुहाँ वन ।

३८. अनं पावा, भोगनगर, वैशाली, मगध शहर राजगृहय् दुहाँ वन । रमणीय मनोरमगु पासाणक चैत्यय् थ्यंकः वन ।

३९. लः त्वने प्याःचाम्ह व्यक्तिं ख्वाँउगु लःया आकांक्षा याइथें तुं, ताँ न्वगुलिं त्यानु चाया च्वम्ह व्यापारीं ख्वातूगु किचः दुगु थाय्या इच्छा याइथें तुं उपिं ब्राह्मणपिं नं भगवान् बुद्ध दर्शन यायेत आतुर जुया पर्वतय् थःहाँ वन ।

४०. सिंह जंगलय् गर्जे जुइथें तुं उगु समयय् भगवान् बुद्ध भिक्षुसंघपिसं चाःहुइका भिक्षुपित धर्म देशना याना बिज्याना च्वन ।

४१. अजित ब्राह्मणं फुक्क जःयात त्याके फुम्ह सूर्ययातथें, पुन्हीखुन्ह लुया वःम्ह चन्द्रमायातथें हे बुद्धयात खंकल ।

४२. थुबले भगवान् बुद्धयागु शरीरय् पूर्णगु लक्षणयात खना छखे लिक्क दना हर्षित जुया मनं मनं प्रश्न न्यन ।

४३. बावरी ब्राह्मणया जाति आज्ञा जुया बिज्याहुँ । वयागु गोत्र व लक्षण आज्ञा जुया बिज्याहुँ । वेदमन्त्रय् पारंगत जूगु विषय आज्ञा जुया बिज्याहुँ । बावरी ब्राह्मणं गोम्ह शिष्यपित ब्वंका च्वन ?

४४. उम्ह बावरी ब्राह्मणया आयु सच्छि व नीदँ दु । वयागु गोत्र बावरी खः । वया शरीरय् स्वंगू लक्षण दु । व स्वंगू वेदय् पारंगतम्ह खः ।

४५. लक्षणय् निघण्डु व केटुभ नापं इतिहासय् पारंगतम्ह खः । व न्यासःम्ह शिष्यपित आखः ब्वंका च्वन । थःपिनिगु स्वंगू वेद धयागु धर्मय् पारंगतम्ह खः । (धका बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।)

४६. मनूतमध्ये सर्वश्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! बावरीयाके दुगु स्वंगू लक्षणयात परीक्षा याना बिज्याहुँ । जिमि शङ्का जुया च्वंगु लक्षणयात प्रकाश याना बिज्याहुँ । उकी जिमिगु शङ्का मजुइमा ।

४७. हे माणवक ! व बावरीं थःगु म्यें ख्वाःयात तोपुइ फु । वयाके निगः मिखाफुसि दथुइ सँ दु । कोषं त्वपुयातःगु गुह्येन्द्रिय दु धका थुकथं स्वंगू लक्षणयात सिइकि ।

४८. न्ह्यसःयात नं मतायेकं बुद्धपाखें लिसः बिया बिज्यागु न्यना सकलें मनूत हर्ष जुया ल्हाः ज्वजलपा थीथीकथं बिचाः यात । गुकथं थीथीकथं बिचाः यात धाःसा -

४९. मनं न्यंगु थ्व न्ह्यसःयात सुनां न्यंगु जुइ ? देवतां ला ? ब्रह्मां ला ? सुजम्पति जुया च्वम्ह इन्द्रं ला ? सुयात थ्व न्ह्यसःया बारे आज्ञा जुया बिज्यागु जुइ ?

५०. छयों व छयों कुतुं वंगुया खँ बावरीं न्यना च्वन । बुद्ध जुया बिज्याकम्ह भो ऋषि ! छलपोलं व छयों व छयों कुतुं वंकेगुया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ । जिमिगु शङ्कायात निवारण याना बिज्याहुँ ।

५१. चतुआर्यसत्ययात मस्यूगु अविद्यायात छयों धाइ । श्रद्धा, स्मृति, सम्यक्समाधि अले छन्द व सम्यक्व्यायामं संयुक्त जुया च्वंगु अर्हत्मार्ग प्रज्ञारूपी विद्यायात अविचारूपी छयोंयात याकनं कुतुं वंका बिइ फुगु धर्म धका धाइ ।

५२. अनलि अजित ब्राह्मण तःसकं लय्ता वःगुलिं स्तम्भित जुया ब्वहया छखेपाखे चितुवाया छ्यंगुयात तया बुद्धया पादचरणय् थःगु छ्यो क्वच्छुकल ।

५३. न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! बावरी ब्राह्मणं थः शिष्यपिं सहित प्रसन्नचित्त व भिंगु मन दुम्ह जुया छलपोलयागु पादचरणय् वन्दना याना च्वन ।

५४. बावरी ब्राह्मण थः शिष्यपिं सहित सुखी जुइमा । अजित माणवक ! छ नं सुखी जुइमा । चिरकाल तक म्वानां च्वने फयेमा ।

५५. जिं (बुद्ध) अनुमति बियातये धुनापिं बावरी ब्राह्मण, छ व सकलें शिष्यपिनि फुक्क संशययात न्यं । मनं मनं न्यने मास्ते वःगु प्रश्न दक्कं न्यं ।

५६. भगवान् बुद्धं अनुमति बिया बिज्यासेलि दक्कसिबे न्हापांगु प्रश्न पासाणक चैत्यय् तथागतयाकें अजितं फेतुना न्यन ।

वत्थुगाथा क्वचाल ।

१. अजित माणवकया प्रश्न

५७. सत्त्वलोकयात गुगु धर्म त्वःपुयातल ?

सत्त्वलोक गुगु धर्म याना प्रकट मजू ?

गुगु धर्म सत्त्वलोकयात लेपन याना तल धका आज्ञा जुया बिज्याना ?

गुगु धर्मयात सत्त्वलोकया महाभय धका आज्ञा जुया बिज्याना ? धका थुकथं आयुष्मान् अजितं बिन्ति यात ।

५८. अजित ब्राह्मण ! अविद्यां सत्त्वलोकयात त्वःपुया तल ।

मात्सर्य व प्रमादं याना सत्त्वलोक प्रकट मजू ।

तृष्णां सत्त्वलोकयात लेपन याना तल धका धया च्वना ।

जाति आदि दुःखयात सत्त्वलोकया महाभय धया च्वना धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

५९. दक्क आयतनय् तृष्णा आदि स्रोत बाःवना च्वन ।

तृष्णा आदि स्रोतयात पने फुगु धर्म छु खः ?

तृष्णा आदि स्रोतयात संवर याये फुगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुं ।

गुगु धर्म तृष्णा आदि स्रोत बन्द जुइ ? धका आयुष्मान् अजितं बिन्ति यात ।

६०. अजित ! सत्त्वलोकय् गुगु तृष्णा आदि स्रोत बाःवना च्वंगु दु । उगु स्रोतयात स्मृतिं पने फु । स्मृतिं संवर याये फु धका धया च्वना । प्रज्ञां थ्व तृष्णा आदि स्रोत बन्द जुइ धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया बिज्यात ।

६१. भगवान् शास्ता ! प्रज्ञा, स्मृति, नामरूप धयागु दु । थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत गुगु स्वभाव धर्मय् ल्यं पुल्यं मदयेक मदया वनी ? जि न्यना च्वनाम्हसित छलपोलं थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया वनिगु स्वभाव धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुं धका आयुष्मान् अजितं विन्ति यात ।

६२. अजित ! गुगु न्त्यसः छं न्यन । छंगु थ्व न्त्यसःयात जिं लिसः बिये । गुगु निर्वाणय् नाम व रूप धर्मं ल्यं पुल्यं मदयेक मदया वनी, उगु निर्वाणय् विज्ञान मदया वनिगुलिं याना थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया वनी ।

६३. भगवान् शास्ता ! गुपिं व्यक्तिपिं संस्कृत धर्म दुपिं जुयाच्चन । गुपिं व्यक्तिपिं स्वंगू शिक्षायात सयेकावं च्वनिपिं खः, थुगु लोकय् आपालं सत्त्व प्राणीपिं दु, इपिं शैक्ष्य अशैक्ष्य पुद्गलपिनि आचरणयात न्यना च्वनाम्हसित प्रज्ञावान्म्ह छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुं ।

६४. वस्तुकाम, क्लेशकामय् आसक्त जुइ मज्यू । चित्त यच्चुसे च्वपिं जुइमाः । फक्क धर्मय् दक्षम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया सत्कायदृष्टि आदियात मदयेका छ्वये धुंकूगुलिं भिक्षुत्वय् थ्यना प्यंगू इयापथय् च्वनेमाः ।

न्हापांगु अजित माणवक प्रश्न क्वचाल ।

२. तिस्समेत्तेय्य माणवकया प्रश्न

६५. थुगु लोकय् गुम्ह व्यक्ति सन्तुष्ट जू ? सुयाके तृष्णा, दृष्टि आदिं चंचलता दइ मखु ? सु व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिइका दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुलामच्चं ? सुयात महापुरुष धाइ ? सुनां थुगु लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकल ? धका आयुष्मान् तिस्समेत्तेय्यं तथागतयात प्रार्थना यात ।

६६. मेत्तेय्य ब्राह्मण ! कामगुणयागु (दोषया) कारणं याना मार्ग धयागु ब्रह्मचर्य दुम्ह जुल । उम्ह भिक्षु सन्तोष ताये सःम्ह जुइगु जुल । तृष्णारहित जूम्ह स्मृति दुम्ह सदां प्रत्यवेक्षण याना रागं शान्त जुइ धुंकूम्ह भिक्षुयाके तृष्णा, दृष्टि आदिं चंचलता दइ मखु ।

६७. उम्ह व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिइका दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुलामच्चं । उम्ह व्यक्तियात महापुरुष धका धाइ । उम्ह व्यक्ति थुगु लोकय् तृष्णायात पुलावने धुंकल धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया बिज्यात ।

निगू तिस्समेत्तेय्य माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

३. पुण्णक माणवकया प्रश्न

६८. तृष्णां रहित जुया बिज्याये धुकूम्ह अकुशलमूल आदि खंका बिज्याये धुकूम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वःगुलिं वया च्वना । ऋषिपिं मनुष्यपिं क्षत्रीपिं ब्राह्मणपिंसं छुकियात आश्रय कया थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णक ब्राह्मणं बिन्ति यात ।

६९. पुण्णक ब्राह्मण ! थुपिं सकलें ऋषिपिं मनुष्यपिं क्षत्रीपिं ब्राह्मणपिंसं रूपारम्मण आदि इच्छा याना थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन । मनुष्यभाव आदि इच्छा याना जरादुःखय् निश्चित जुया यज्ञ याना च्वन धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

७०. थुपिं सकलें ऋषिपिं मनुष्यपिं क्षत्रीपिं ब्राह्मणपिंसं थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन । भगवान् शास्ता ! यज्ञय् अप्रमादी जुया च्वपिं इपिं व्यक्तिपिंसं जाति व जरायात पुलावने धुकल धका गुकथं न्यने नं ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णकं बिन्ति यात ।

७१. पुण्णक ! गुपिं व्यक्तिपिंसं रूपारम्मण आदि इच्छा याना च्वनी, यज्ञयात प्रशंसा याना च्वनी, रूपारम्मण आदि आशा याना खँ ल्हाना च्वनी । त्याग याना च्वनी । रूपारम्मण आदि प्राप्त यायेगु हेतुं कामगुणया इच्छा याना हानं हानं खँ ल्हाना च्वनी । यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिं थुपिं व्यक्तिपिंसं भवरागय् आसक्त जुया जाति, जरायात पुलावने फइमखु धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

७२. भगवान् शास्ता ! यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिं व्यक्तिपिंसं यज्ञ याना जाति जरायात पुला वने मफुसा मनुष्यलोक देवलोकय् सुनां गुकथं जाति जरायात पुला वने फइ ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे न्यना च्वना । छलपोलं जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णकं बिन्ति यात ।

७३. पुण्णक ! सत्त्वलोकय् थःगु आत्मभाव व मेपिनिगु आत्मभाव धयागु पर ओरतयत् ज्ञानं प्रत्यवेक्षण याना गुम्ह व्यक्तिया छुं छगू लोकय् नं तृष्णा आदिं चंचलता जुइगु मदु । क्लेश शान्त जुइ धुकूम्ह, क्लेशरूपी कुं मगःम्ह, दुःख मदये धुकूम्ह, तृष्णा मदये धुकूम्ह उम्ह अरहन्त पुद्गलं जाति, जरायात पुलावने धुकल धका जिं (बुद्ध) कना च्वना ।

स्वंगु पुण्णक माणवकया प्रश्न वचाल ।

४. मेत्तगू माणवकया प्रश्न

७४. भगवान् शास्ता ! छलपोलयात जिं अरहन्त धका, भाविता याये धुकूम्ह धका बिचा: याना च्वना । लोकय् आपालं प्रकारया दुःख दु । थुपिं दुःख गनं उत्पन्न जुया वल ? छलपोलयाके व दुःख उत्पन्न जुइगुया खँ न्यना च्वना । जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् मेत्तगू माणवकं बिन्ति यात ।

७५. मेत्तगू ! धात्थें छं जिके दुःख उत्पत्तिया खँ न्यना च्वन । जिं सिइका तयाथें तुं छंत कने त्यना । लोकय् थीथीकथंया दुःख दु । थुपिं दुःख भवय् आसक्त जुइगु उपधि धयागु कारणं याना उत्पन्न जुइगु खः ।

७६. गुम्ह व्यक्तिं धात्थें दुःखया कारण जुया च्वंगु उपधियात मसिया उपधि दयेका च्वनी । मन्दबुद्धि दुम्ह व्यक्ति हानं हानं जाति आदि दुःखय् लावनी । उकिं संस्कारधर्मतय् त सिइका दुःखया मूल कारणयात भाविता याइम्ह व्यक्तिं उपधि दयेकी मखु धका लिसः बिया बिज्यात ।

७७. गुकियात जिमिसं न्यना च्वना । उकियात छलपोलं लिसः बिया बिज्यात । मेगु छगू न्त्यसः नं न्यने त्यना । लिसः बिया बिज्याहुँ । पण्डितपिसं गुकथं ओघयात पार याइ ? जाति, जरा, शोक, परिदेवयात पार याइ ? भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना । छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याकथं जित प्रष्ट याना बिज्याहुँ धका आयुष्मान् मेत्तगू बिन्ति यात ।

७८. मेत्तगू ! छंत निर्वाणय् थ्यनिगु धर्म कने त्यना । थुगु लोकय् थःम्हं प्रत्यक्ष खंके बहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ धका लिसः बिया बिज्यात ।

७९. भगवान् ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु धर्मप्रति जि तःसकं लय्ताया च्वना ।

८०. मेत्तगू ! छं फुक्क धर्मयात बांलाक स्यू । थुगु अतीत, अनागत, वर्तमानय् तृष्णा, दृष्टि व विज्ञानयात हटे याना कर्मभव व उपपत्तिभव धयागु निगू भवय् दिना च्वने मज्यू ।

८१. थुकथं विहार याना च्वंम्ह स्मृतिं पूर्ण जुया अप्रमादी जुया आचरण याना च्वंम्ह भिक्षुं तृष्णा व दृष्टिं आसक्त जुया च्वनिगुयात त्वता थुगु हे लोकय् जाति, जरा, शोक, परिदेवयात सिइका दुःखयात त्वता छवयेमाः ।

८२. भो गोतम ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यात । छलपोलं धात्थें दुःखयात त्याग याना बिज्यात । सत्त्व प्राणीपित सिइके बिइ फुगुकथं छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याः ।

८३. छलपोलं जक दुःखयात त्याग याना बिज्यागु मखु । मुनि जुया बिज्याःम्ह भगवान् शास्ता ! गुपिं व्यक्तिपित छलपोलं दिपा मदयेक अनुशासन याना बिज्यात; उपिं व्यक्तिपिसं नं दुःखयात त्याग यायेधुकल मखुला ? उकिं छलपोलया लिक्कसं वया वन्दना याना च्वना । छलपोलं जित दिपा मदयेक अनुशासन याना बिज्याहुँ ।

८४. मेत्तगू ! गुम्ह व्यक्तियात मभिं गु ज्या अलग याना छवये धुंकूगुलिं ब्राह्मण धका, प्यंगू मार्गज्ञानयात सिइका काये धुंकूगुलिं वेदगू धका, राग आदि किञ्चन मदु धका, कामभवय् आसक्त मजू धका सिइका कायेमाः, उम्ह व्यक्तिं धात्थें ओघयात पार याये धुंकी, निर्वाणय् थ्यने धुंकूम्ह जुइ, कं मदुम्ह जुइ, शङ्गां रहितम्ह जुइ ।

८५. मेत्तगू ! गुम्ह व्यक्तिं थुगु शासनय् सिइके बहःगु प्यंगू मार्ग ज्ञानयात सिइका काये धुंकल; उम्ह व्यक्ति जन्म जन्मय् आसक्त जुइगुयात त्याग याना तृष्णारहित जुइ, दुःखरहित जुइ, आशारहित जुइ, उम्ह व्यक्तिं जाति, जरायात पुलावने धुंकल धका जिं (बुद्धं) कना च्वना ।

प्यंगू मेत्तगू माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

५. धोतक माणवकया प्रश्न

८६. भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । जिगु थ्व न्ह्यसःया लिसः बिया बिज्याहूँ । उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुम्ह तथागत ! छलपोलया वचनयात इच्छा याना च्वना । छलपोलयागु वचन न्यना थःगु राग आदि शान्त याना छवयेया नितिं स्वंगू शिक्षाया आचरण याये ।

८७. धोतक ! अथे जूसा उद्योग या । जिगु म्हुतुं पिज्वःगु उपदेश न्यना थुगु शासनय् हे बुद्धिमान्म्ह स्मृतियान्म्ह जुया थःगु राग आदि शान्त याना छवयेया नितिं स्वंगू शिक्षायात आचरण यायेमाः ।

८८. मनुष्यलोक, देवलोकय् राग आदि किञ्चन मदुम्ह, आचरण याना च्वम्ह, मभिं गु ज्या अलग याना छवये धुंकूम्ह व्यक्तियात जिं खना च्वना । उकिं छचाखेरं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयात नमस्कार याना च्वना । शाक्यवंशी जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! शङ्गा उपशङ्गां जित मुक्त याना बिज्याहूँ ।

८९. धोतक ! जिं छंत शङ्गा उपशङ्गां मुक्त याना बिइ मफु । लोकय् प्रशंसा याये बहःगु छुं धर्मयात सिइगुकथं आचरण याना थये छं थुगु ओघयात पार या ।

९०. विशेषकथं उत्तम जुया बिज्याःम्ह तथागत ! दक्क संस्कारधर्म शून्य जुया च्वंगु निर्वाणयात जिं गुकथं सिइका काये फइगु खः, उकथं जित करुणा तया अनुशासन याना बिज्याहूँ । जि आकाशथें तुं थीथी व्यापार मदुम्ह जुया (च्यूता मदुम्ह जुया) थुगु शासनय् हे च्वना तृष्णा दृष्टी आश्रित मजूसे आचरण याये ।

९१. धोतक ! छंत निर्वाणया खँ कने त्यना । थुगु लोकय् थःम्हं प्रत्यक्षरूपं खंके बहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ ।

९२. उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुम्ह तथागत ! गुगु निर्वाणयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु निर्वाणप्रति जि तःसकं लय्ताया च्वना ।

९३. धोतक ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् फुक्कयात छं बांलाक सिइके धुंकल । थुपिं फुक्कयात सिइका लोकय् प्यपुनियः धका सिइका जन्म जन्मय् आसक्त जुइगु तृष्णायात दयेके मते ।

न्यागु धोतक माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

६. उपसीव माणवकया प्रश्न

९४. शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! जिं भरोसा (सहायता) मकासे याकचा जुया तःधंगु ओघयात पार याये मफु । छचाखेरं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मया भरोसा कया थुगु ओघ पारयाये फइगु खः, भरोसा जुया च्वंगु उगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुं धका आयुष्मान् उपसीव प्रार्थना यात ।

९५. उपसीव ! आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् स्मृति दयेका अनित्य आदिकथं भाविता याना 'नत्थि किञ्चि' धका उत्पन्न जुइगु ध्यानयात भलसा कया ओघयात पार या । कामगुण त्याग याना शङ्का रहित जुया चान्हं न्हिन्हं तृष्णाया क्षय जुयाच्वंगु निर्वाणयात प्रकट जुइक भाविता या धका तथागतं लिसः बिया बिज्यात ।

९६. गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामय् राग रहित जुइ । आकिञ्चन्यायतन ध्यान बःकया क्वय् च्वंगु मेमेगु समापत्तियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय् मनं तुनी; उम्ह व्यक्ति थ्व आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वनी मखुला ? धका आयुष्मान् उपसीव न्यन ।

९७. उपसीव ! गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामगुणय् रागरहित जुइ; आकिञ्चन्यायतन ध्यान बःकया क्वय् च्वंगु मेमेगु समापत्तियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय् मनं तुनी; उम्ह व्यक्ति थ्व आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वनी ।

९८. छचाखेरं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वंसां नं आपालं वर्षतक उगु हे भुवनय् दुःखं मुक्त जुया शान्तगु अवस्थाय् थ्यनिला ? अथे मखुसे अजागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया विज्ञान छुं छगुली आसक्त मज्जेसे च्युत जुइला ? धका विन्ति यात ।

९९. उपसीव ! फय्या वेगं पुइक यंकूगु मि ज्वाला तना वनीथें तुं, थ्व हे धका धायेगु मदइथें तुं आकिञ्चन्यायतन भुवनय् थातं च्वंम्ह शैक्ष्यमुनि नामकायं मुक्त जुया अरहन्त जुया परिनिर्वाण जुयावनी । थ्व हे धका धायेगु दइ मखुत ।

१००. आकिञ्चन्यायतन भूमी थ्यंम्ह व्यक्ति तना वनिला ? कि त व व्यक्ति मन्तला ? कि त स्थिर जूगु कारणं याना परिवर्तन जुइगु स्वभाव मन्तला ? भिक्षुपिमध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याःम्ह भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना । छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याकथं जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

१०१. उपसीव ! परिनिर्वाण जुइ धुकूम्ह व्यक्तियाके रूप आदि प्रमाण मदये धुकल । स्कन्ध आदि दक्व धर्म हटे याये धुनेवं फुक्क वाद पथ नं हटे याःगु जुइ धका बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

खुगूगु उपसीव माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

७. नन्द माणवकया प्रश्न

१०२. भगवान् शास्ता ! लोकय् मुनिपिं दु धका जुजु आदि मनूतय्सं धयाच्चन । ख्वाँ छाया धयाच्चन ? जुजु आदि इपिं मनूत समापत्ति ज्ञानं पूर्ण जूगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ? वा थुपिं व्यक्तिपिं धात्थें रुखा सुख्खागु जीवन दुपिं जूगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ?

१०३. नन्द ! प्रज्ञावान्पिसं थुगु लोकय् खना च्वंगु भरं जक धाइ मखु । न्यना तयागु भरं जक नं धाइ मखु । समापत्ति ज्ञान आदिं जक नं धाइ मखु । गुपिं व्यक्तिपिंत मुनि धका धाइगु खः, उपिं व्यक्तिपिं राग आदि विनाश याना दुःखरहित आशारहित जुइ धका जिं धयाच्चना धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

१०४. भगवान् शास्ता ! दक्व श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगु कथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन ।

मित्र जुया बिज्याना च्वंम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं गुकथं न्यना तया बिज्याना ? उपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थःथःगु वादय् आचरण याना जाति, जरायात पुला वनिगु ला ? भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । जित लिसः बिया बिज्याहुँ ।

१०५. नन्द ! दक्व श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगु कथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । थुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थःथःगु वादय् आचरण याःसां नं जाति, जरायात पुला वने फइमखु धका जिं कना च्वना ।

१०६. दक्व श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगु कथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन ।

श्रमणपिं ब्राह्मणपिमध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याःम्ह भगवान् शास्ता ! थुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं ओघयात पुलावने फइ मखु धका धया बिज्याना सा देवलोक मनुष्यलोकय् गुकथं सुनां जाति, जरा पुलावने धुंकल ? भगवान् शास्ता ! थुकिया खँ जिं न्यना च्वना । जित लिसः बिया बिज्याहुँ ।

१०७. नन्द ! दक्व श्रमण ब्राह्मणपित जाति, जरां त्वःपुयातल धका जिं मधया । थुगु लोकय् गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिं दृष्ट, श्रुत, मुत, शीलव्रत दक्वयात त्याग याना, कोलाहल मंगल आदि दक्वयात नं त्याग याना, तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां हटे याना अनास्रवपिं जुइ; उपिं व्यक्तिपित प्यंगू ओघयात पुलावने धुंकूपिं व्यक्तिपिं धका जिं कना च्वना ।

१०८. गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यात । थ्व शासनय् गुपिं व्यक्तिपिं दृष्ट, श्रुत, मुत, शीलव्रत दक्वयात हटे याना, कोलाहल मंगल आदि दक्वयात नं हटे याना, तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां हटे याना अनास्रवपिं जुइ, जिं नं उपिं व्यक्तिपित प्यंगू ओघयात पुलावने धुंकूपिं व्यक्तिपिं धका कना च्वना धका आज्ञा जुया बिज्यागु छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना ।

हेगू नन्द माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

८. हेमक माणवकया प्रश्न

१०९. भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु शासनं न्ह्यवः न्हापा बावरी आदि गुरुपिसं थथे जुल थथे जुइतिनि धका जित थःपिनिगु वादयात क्यना तल । उपिं गुरुपिनिगु दक्व वाद थथे हे जक खः । व दक्व वादं कामवितर्क आदि बढे याना बिइ । जित उपिं गुरुपिनिगु वादय् न्ह्याइपु मताः ।

११०. प्यम्ह मुनिपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् तृष्णायात पुला वनी, तृष्णायात विनाश याये फुगु उगु धर्मयात जित छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् हेमकं प्रार्थना यात ।

१११. हेमक ! थुगु लोकय् यइपुसे च्वंगु स्वभाव दुगु दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् छन्दरागयात चीका मदयेका छवये फुगु निर्वाण स्थिर जुया च्वंगु दु ।

११२. गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवान् जुया निर्वाणयात सिइका काये धुंकूगु धर्म दुपिं जुइ, क्लेशरूपी मि शान्त जुइ धुंकी, न्ह्याबले क्लेश शान्त जुइ धुंकी, उपिं व्यक्तिपिसं लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकी धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया बिज्यात ।

च्यागू हेमक माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

९. तोदेय्य माणवकया प्रश्न

११३. गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्तिं शङ्कायात पुलावने धुंकल, उम्ह व्यक्ति गज्यागु स्वभाव दुगु विमोक्षयात इच्छा याइ ? धका आयुष्मान् तोदेय्यं बिन्ति यात ।

११४. तोदेय्य ! गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्तिं शङ्कायात पुलावने धुंकल, उम्ह व्यक्तियाके मेगु विमोक्ष दइमखु धका तथागतं लिसः बिया बिज्यात ।

११५. शाक्यपुत्र जुया बिज्याःम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति रागरहित जुलला ? वा आशा दनिला ? उम्ह व्यक्ति प्रज्ञावान्म्ह ला ? वा समापत्ति ज्ञानं कल्पना याना च्वंम्ह ला ? छ्वाखेरं खंके फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! जिं सिइके फइगुकथं मुनिया बारे जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

११६. तोदेय्य ! व मुनि रागरहितम्ह खः । आशा दुम्ह मखु । व मुनि प्रज्ञावान्म्ह खः । समापत्ति ज्ञानं कल्पना याना च्वंम्ह मखु । थुकथं च्यूता मदुम्ह काम भुवनय् आसक्त मजूमहेसित मुनि धका सिइका का धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

गुंगु तोदेय्य माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

१०. कप्प माणवकया प्रश्न

११७. ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्त्यच्चः लिच्चः प्रकट मजुया दथुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वं पिं जरा मरणं सास्ति याका च्वने माः पिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ । भगवान् शास्ता ! गुकथं यात धाःसा जरा, मरण आदि दुःख हानं उत्पन्न जुइ मखु, उकथं छलपोलं व दुःख मदुगु द्वीपया बारे जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् कप्पं प्रार्थना यात ।

११८. कप्प ! ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्त्यच्चः लिच्चः प्रकट मजुया दथुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वं पिं जरा मरणं सास्ति याका च्वने माः पिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपया बारे छंत कने त्यना ।

११९. कप्प ! थुगु द्वीपय् राग आदि किञ्चन मदु । तृष्णां दृष्टिं नं आसक्त मजू । ज्वः नं मदु । जरा मरणं क्षय जुया च्वंगु द्वीपयात जिं निर्वाण धका धया च्वना ।

१२०. उगु निर्वाणरूपी, द्वीपयात सिइका गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवानपिं जुया निर्वाणयात सिइका खंका काये धुंकूगु धर्म दुपिं जुइ, क्लेशरूपी मि शान्त जुइ, उपिं व्यक्तिपिं

मारया बशय् वनी मखु । मारया परिचारकपिं जुइ मखु धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

फिगू कय माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

११. जतुकणि माणवकया प्रश्न

१२१. वीर्यवान्मह भगवान् शास्ता ! कामया इच्छा मदुम्ह छलपोलयागु बारे जिं न्यना ओघ पार याना कामरहित जुया बिज्याये धुकूम्ह छलपोलयाके न्यनेत वया च्वना । सर्वज्ञ ज्ञानं सहित जुया बिज्याःमह भगवान् शास्ता ! छलपोलं शान्तिपद निर्वाणया खँ सत्यतापूर्वक जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् जतुकणिं प्रार्थना यात ।

१२२. तेजवान्मह सूर्य थःगु तेजं पृथ्वीयात सास्ति याना त्वःपुया तइथें तुं छलपोलं कामयात क्वत्यला उत्पन्न जुया बिज्यात । विपुल प्रज्ञा दुम्ह भगवान् शास्ता ! कम बुद्धि दुम्ह जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ । छलपोलथाय् जाति, जरायात वां छवया बिइ फुगु गुगु धर्मयात सिइके मास्ते वःगु खः, उगु धर्म आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

१२३. जतुकणि ! नैष्कर्म्ययात भय रहितगुकथं खंका कामय् प्यपुना च्वनिगुयात मदयेका छव । तृष्णा व दृष्टिं ज्वनातये धुकूगु प्यपुने यःगु आध्यात्मिक आयतन आदि मदयेका छव । राग आदि किञ्चन छंके मदयेमाः ।

१२४. न्हापायागु संस्कारधर्मतयूत आरम्भण याना गुगु क्लेशधर्म उत्पन्न जुया वये फुगु खः, उगु क्लेशधर्मतयूत गंका छवयेमाः । लिपा अनागतय् छं हानं धन्दा सूता कया च्वने म्वालेमाः । आः वर्तमानय् नं व उगु संस्कारधर्मतयूत ज्वना मतल धाःसा शान्तपूर्वक च्वने दइ ।

१२५. हे ब्राह्मण ! गुगु आसवधर्म याना मृत्युराजया बशय् वने मालिगु खः, उगु आसवधर्म फुक्क नामरूपधर्मय् आसक्त मजूमह व्यक्तियाके दइ मखुत धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

फिछगू जतुकणि माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

१२. भद्रावुध माणवकया प्रश्न

१२६. च्वनेगु थाय् स्थानयात त्याग याये धुकूम्ह, तृष्णा त्वाःथले धुकूम्ह तृष्णारहित जुया बिज्याये धुकूम्ह, तृष्णा त्याग याना बिज्याये धुकूम्ह, ओघ पार याना बिज्याये धुकूम्ह,

क्लेश विमुक्त जुया बिज्याये धुंकूम्ह, निगू कल्प त्याग याना बिज्याये धुंकूम्ह प्रज्ञावान् जुया बिज्याकम्ह तथागतयाथाय् प्रार्थना या वया च्वना । अरहन्त जुया बिज्याकम्ह छलपोलयागु वचन न्यने धुंका थुगु पासाणक चैत्यं आपालं मनूत लिचिला वना च्वनी ।

१२७. जनपदं थीथी मनूत छलपोलयागु वचन न्यनेगु आकांक्षा तथा थुगु पासाणक चैत्यय् पुचः मुना वयाच्वन । छलपोलं सिइका बिज्याकथं उपिं मनूतय् बांलाक धर्मया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् भद्रावुधं प्रार्थना यात ।

१२८. भद्रावुध ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् दक्क प्रकारया रूप आदि ज्वना च्वनेयःगु तृष्णा उपादानयात मदयेका छवयेमाः । स्कन्ध आदि लोकय् गुगु गुगु कर्म आदि अभिसंस्कारय् आसक्त जुइ, थ्व कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं हे स्कन्धमार आदि सत्त्व प्राणीपिनि ल्यू ल्यू वया च्वनी ।

१२९. उकिं थुगु खँ खना सिइका रूप आदि प्यपुना च्वनेयःगु थुगु लोकय् मृत्यु मारया अधिनस्थ जुया च्वंगु वर्तय् तक्यना च्वपिं थुपिं सत्त्व प्राणीपित “थुपिं सत्त्व प्राणीपिं वर्तय् (संसार चक्रय्) तःक्यना च्वपिं खः” धका चायेका स्मृति दुम्ह भिक्षुं छुं छगू उपादानयात नं ज्वना च्वने मज्जू धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात ।

फिनिगू भद्रावुध माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

१३. उदय माणवकया प्रश्न

१३०. ध्यानीम्ह रागरूपी धूलं अलग जुया बिज्याःम्ह, सत्त्व प्राणीपित हित जुइमा धका आशिका याना बिज्याना च्वम्ह, याये माःगु ज्या फुक्कं याना बिज्याये धुंकूम्ह, अनास्रवम्ह, फुक्क धर्मय् पारंगत जुया बिज्याये धुंकूम्ह छलपोलयाथाय् न्ह्यसः न्यनेमास्ते वया वया च्वना । अविद्यायात विनाश याये फुगु अरहत्त मार्गफल अज्जा (अज्ञा) विमोक्षयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् उदयं प्रार्थना यात ।

१३१-१३२. उदय ! कामच्छन्द व दौर्मनस्य निगू हटे यायेगुयात अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना । स्त्यानयात लिना छवयेगु कौकृत्ययात पने फुगु उपेक्षा स्मृतिं शुद्ध जुया च्वंगु चतुर्थध्यानय् धर्मवितर्क हे न्ह्यःब्बाना च्वंगु, अविद्यायात स्यंका छवय् फुगु अरहत्त्व फलयात अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना ।

१३३. लोक छुकी संयोजित जुयाच्वन ? उगु लोकया आलम्बनय् विचरण याइगु छु खः ? गुगु धर्मयात बांलाक चीकूगु कारणं निर्वाण धका धाइ ?

१३४. लोक तृष्णाय् संयोजित जुयाच्वन । वितर्क उगु लोकया विचरण खः । तृष्णायात बांलाक चीकूगु कारणं निर्वाण धका धाइ ।

१३५. गुकथं स्मृतिं दुम्ह जुया प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण यांना आचरण याइम्ह व्यक्तियाके विज्ञान क्षय जुइ ? छलपोलयाके न्यनेत जिपिं वया च्वना । छलपोलयागु वचनयात न्यने ।

१३६. आध्यात्म संस्थान, वाह्य संस्थानय् वेदनायात यइपु मतायेका थुकथं स्मृतिं पूर्ण जुया आचरण याइम्हसिया विज्ञान क्षय जुइ धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

फिस्बंगु उदयमाणकया प्रश्न क्वयाल ।

१४. पोसाल माणवकया प्रश्न

१३७. अतीत जन्मयात निर्देशन यांना बिज्याकम्ह, तृष्णां रहित जुया बिज्याकम्ह, शङ्कारहित बिज्याकम्ह, दक्व धर्मय् पारंगत जुया बिज्याकम्ह छलपोल भगवान्याथाय् न्ह्यसः न्यने मास्ते वया वया च्वना ।

१३८. शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! रूपसंज्ञायात पुलावने धुंकूम्ह, दक्व रूपकाययात हटे याये धुंकूम्ह, आध्यात्म संस्थान वाह्य संस्थानय् “नत्थि किञ्चि (छुं नं मदु)” धका भाविता यांना आकिञ्चन्यायतन ध्यान प्राप्त याःम्ह व्यक्तिया ज्ञानया बारे न्यना च्वना । थुजागु समापत्तियात प्राप्त याइम्ह व्यक्तिं गुकथं च्वय्यागु ज्ञानयात उत्पन्न याइ ? धका आयुष्मान् पोसालं न्यन ।

१३९. पोसाल ! दक्व विज्ञानस्थितियात दुग्गःयेक स्यूम्ह जि तथागतं कर्म धयागु अभिसंस्कारया बलं स्थिर जुया च्वम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् क्वच्छुना च्वम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यान हे लिधंसा दुम्ह उम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्याः ।

१४०. आकिञ्चन्यायतन भूमी उत्पत्ति जुइके फुगु कर्म धयागु अभिसंस्कारयात बन्धन धका सिइका, तृष्णा संयोजन धका सिइका थुकथं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात विशेष ज्ञानं सिइका उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानं दना उगु हे आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात अनित्य आदिकथं भाविता याइ । थुकथं छसिकथं भाविता यांना अर्हत्फलय् थ्यम्ह, छयले धुंकूगु शीलाचरण दुम्ह, अकुशल मदयेका छवये धुंकूम्ह उम्ह व्यक्तिया ज्ञान द्वं विद्वं मदयेक तथ्य युक्त जुइ धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

फिप्यंगु पोसाल माणवकया प्रश्न क्वयाल ।

१५. मोघराज माणवकया प्रश्न

१४१. शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह छलपोलयाके जिं न्हापा निकोतक न्ह्यसः न्यनेधुन । न्याता प्रकारया मिखा दुम्ह भगवान् शास्तां जित कना बिमज्याः । स्वकोगु पटकय् न्यनाबलय् विशुद्धिदेव जुया बिज्याकम्ह छलपोलं लिसः बिया बिज्यात धका जिं न्यनातयागु दु ।

१४२. थुगु मनुष्यलोकयात नं, मनुष्यलोकं त्यं दनिगु लोकयात नं, सम्मुति देव उपपत्ति देव सहितगु ब्रह्मलोकयात नं गौतम गोत्र जुया यशस्वी जुया बिज्याकम्ह छलपोलं खंका बिज्यात । छलपोलं खंका बिज्याःगु लोकयात सत्त्व प्राणीपिंसं मस्यू मखं ।

१४३. थुकथं तःसकं उत्तमगुयात खंका बिज्याये धुकूम्ह छलपोलथाय् न्ह्यसः न्यने मास्ते वया जि वयाच्चवना । लोकयात थुकथं खंका च्वम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु ? धका आयुष्मान् मोघराजं बिन्ति यात ।

१४४. मोघराज ! लोकयात शून्यताकथं खकि । न्ह्याबलें स्मृति दयेका सत्कायदृष्टियात लिना छ्वया आचरण यात धाःसा मृत्युयात पुलावने फइ । थुकथं लोकयात तुच्छ धका खंका च्वम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

फिन्त्यागु मोघराज माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

१६. पिङ्गिय माणवकया प्रश्न

१४५. भगवान् शास्ता ! जि वृद्ध जुया बलशक्ति हीन जुइ धुकल । रूपवर्ण बांमलाये धुकल । जिगु मिखां नं मछुल । न्हाय्पनं न्यनेबले सुख मताल । जि छलपोलयागु धर्म साक्षात्कार याये मलानीवं हे धर्मयात सिइके मखंक सिना मवनेमा । छलपोलयागु पादचरणय् जाति जरायात मदयेका छ्वये फुगु गुगु निर्वाणयात जिं सिइके मास्ते वःगु खः, उगु निर्वाणया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पिङ्गियं बिन्ति यात ।

१४६. पिङ्गिय ! रूपया कारणं याना दुःख कष्ट जुइगु खः । रूपया कारणं याना सत्त्व प्राणीपिं हिला पाना वनिगु खः । रूपया कारणं याना प्रमादी जुया च्वनिगु खः । उकिं छ अप्रमादी जुया हानं जन्म काये म्वायेकेया निंति रूपयात छं त्वता छ्व धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात ।

१४७. प्यंगू दिशा, प्यंगू विदिशा, च्वय्यागु दिशा, क्वय्यागु दिशा थुकथं फिगू दिशाय् छलपोलं खंका बिमज्यानिगु, ताया बिमज्यानिगु, ध्वदुइका बिमज्यानिगु, सिइका बिमज्यानिगु छुं नं धर्म मदु । छपिनि पादचरणय् हे जाति जरायात विशेषकथं मदयेका छ्वये फुगु गुगु निर्वाणयात जिं सिइका काये फइगु खः, उगु निर्वाणया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

१४८. पिङ्गिय ! तृष्णां विनाश जुइका च्वनेमाःपिं, सन्ताप दुपिं, जरां दुःख बिइका च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपिंत खंका हे च्वनेमाः । उकथं खंका च्वनेगुपाखें छ अप्रमादी जुया निर्वाण प्राप्त यायेया निंति छं तृष्णायात त्वता छ्व धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

फिंखुगु पिङ्गिय माणवकया प्रश्न क्वचाल ।

१७. पारायनत्थुतिगाथा

थुगु पारायनसूत्रयात भगवान् बुद्धं मगध देशया पासाणक चैत्यय् विहार याना बिज्याना च्वंबलय् बावरी ब्राह्मणया परिचारक जुया च्वंपिं भिंखुम्ह ब्राह्मणपित आज्ञा जुया बिज्यागु खः । उपिं ब्राह्मणपिसं प्रार्थना याका च्वना बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धं न्यंगु न्यंगु न्ह्यसःया लिसः बिया बिज्यात । छगू छगू न्ह्यसःया अर्थयात सिइका पालियात नं सिइका लोकोत्तर धर्मय् अनुकूलगु आचरणयात आचरण यायेमाः । आचरण याइम्ह व्यक्ति जरा मरणं छखे पार जुयाच्चंगु निर्वाणय् थ्यं हे थ्यनी । थुपिं धर्म निर्वाणय् थ्यंकः वनेया नितिं उपयुक्तगु धर्म हे खः । उकिं थुगु धर्मदेशनाया नां पारायनसूत्र जुल ।

१४९-१५१. अजित, तिस्समेत्तेय्य, पुण्णक अनंलि मेत्तगू, धोतक, उपसीव, नन्द अनं हेमक, तोदेय्य, कप्प, पण्डितम्ह जतुकण्णि, भद्रावुध, उदय, पोसाल, प्रज्ञावान्म्ह मोघराज, महाऋषि जुया च्वम्ह पिङ्गिय थुपिं ब्राह्मणपिं निर्वाणं लिक्क लाःगु आचरणं पूर्ण जुया बिज्याःम्ह उत्तम गुणयात माला बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क थ्यंकः वयाच्चन । गम्भीरगु न्ह्यसःत न्यने मास्ते वःगुलिं श्रेष्ठम्ह बुद्धया लिक्क थ्यंकः वयाच्चन ।

१५२. न्ह्यसः न्यंका च्वना बिज्याकूम्ह भगवान् बुद्धं सत्यतापूर्वक उपिं ब्राह्मणपित लिसः बिया बिज्यात । न्ह्यसःया लिसः प्रष्टरूपं आज्ञा जुया भगवान् बुद्धं उपिं ब्राह्मणपित सन्तुष्ट याना बिज्यात ।

१५३. न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकम्ह, आदित्यवन्धु जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धपाखें सन्तुष्ट जुइका च्वंपिं उपिं ब्राह्मणतय्सं ब्रह्मचर्ययात श्रेष्ठगु प्रज्ञा दया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धया लिक्कसं च्वना आचरण अभ्यास यात ।

१५४. छगू छगू न्ह्यसःया लिसःयात गुकथं भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु खः, उकथं गुम्ह व्यक्ति आचरण याइ, उम्ह व्यक्ति संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यनी ।

१५५. उत्तमगु मार्गयात भाविता याना संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यंकः वनेमाः । उगु मार्ग निर्वाणय् थ्यंकः वनेगुया कारण जुया च्वंगु लैपु खः । उकिं पारायन धयागु नां जुल ।

१८. पारायनानुगीति गाथा

१५६. भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु निर्वाणरूपी पारी थ्यंका बिइगु आचरणयात जिं (=पिङ्गियं) नं छपित (बावरीयात) कना यंके । मलरहित जुया बिज्याकम्ह, क्लेशयात मदयेका छवये फुगु प्रज्ञा दुम्ह, पृथ्वी समान विशाल प्रज्ञा दुम्ह, काम हटे याना बिज्याये धुंकूम्ह, अकुशलधर्म शान्त याना बिज्याये धुंकूम्ह, अरहन्त जुया बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् शास्तां गुगु ज्ञानं खंका बिज्यात, उगु ज्ञानं हे आज्ञा जुया नं बिज्यात । छायाःसा गुगु क्लेशया कारणं याना मखुगु खँ ल्हायेफुगु खः, उगु क्लेशयात हटे याना बिज्याये धुंकूगुलिं खः धका आयुष्मान् पिङ्गियं बावरी ब्राह्मणयात कन ।

१५७. मोहरूपी मलयात मदयेका छ्वया बिज्याये धुंकूम्ह, मानम्रक्षयात हटे याना बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् बुद्धयागु गुण उपकारलिसे स्वापु दुगु धर्म वचनयात आः जिं कने त्यना धका आयुष्मान् पिङ्गियं धाल ।

१५८. भो गुरु बावरी ! भगवान् बुद्धं मोहरूपी अन्धकारयात हटे याना बिज्याये धुंकल । छ्वाखेरं खंका बिज्याये फुगु प्रज्ञाचक्षु दुम्ह जुल । लोकया अन्त जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्याये धुंकल । दक्क भवयात पुला बिज्याये धुंकल । आसवरहित जुया बिज्याये धुंकल । फुक्क दुःखयात मदयेका छ्वया बिज्याये धुंकल । धात्थें बुद्ध धयागु नां दया बिज्याकम्ह जुल । जिं शरण ग्रहण याना काये बहःम्ह गुरु खः ।

१५९. भंगः नं फल म्हो जुया च्वंगु जंगलयात त्वता आपालें फल दुगु जंगलयात आश्रय काःवनीथें वा हंसराजं आपालं लः दुगु पुखुली ब्वया वनीथें तु जि नं प्रज्ञा यक्क मदुपितं त्वता आः वने त्यना ।

१६०. गौतम शासनं न्ह्यवः न्हापा थथे जुल, थथे जुइतिनि धका बावरी आदि ब्राह्मणपिसं जित कना तल । बावरी आदि उपिं ब्राह्मणपिनिगु उगु दक्क वादं दुःख कष्ट जुइका बिइ यः । व दक्क वादं वितर्क वृद्धि याना बिइ फु ।

१६१. वसपोल गौतम बुद्ध ज्वः मदुम्ह जुया श्रेष्ठम्ह खः । मोहरूपी अन्धकारयात मदयेका छ्वये फुम्ह खः । ऋद्धि आनुभाव दुम्ह खः । प्रज्ञा जःयात दयेका बिज्याये फुम्ह खः । पृथ्वी समान विपुल प्रज्ञा दुम्ह खः । वसपोल बुद्ध पृथ्वी समान विशालगु प्रज्ञा दुम्ह खः धका आयुष्मान् पिङ्गियं धाल ।

१६२-१६३. पिङ्गिय ! गुम्ह भगवान् बुद्धं जित थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मज्जनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु । पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह वसपोल भगवान् बुद्धपाखें पलख हे जूसां छाया बाया च्वना धका बावरी ब्राह्मणं धाल ।

१६४-१६५. भो बावरी ! गुम्ह भगवान् बुद्धं छपितं थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मज्जनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु । पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह उम्ह भगवान् बुद्धया पाखें पलख हे नं जि अलग जुया मच्चना ।

१६६. गुम्ह भगवान् बुद्धं जित थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मज्जनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु ।

१६७. भो बावरी ब्राह्मण ! जि चान्हं न्हिन्हं अप्रमादी जुया मिखां खंथें तुं हे मन नं भगवान् बुद्धया धर्मयात खंका च्वनागु दु । नमस्कार याना हे चा कते याना च्वनागु दु । उकिं हे भगवान् बुद्ध लिसे अलग जुया मच्चना धका मती तया ।

१६८. जिगु श्रद्धा, प्रीति, मन, स्मृति गौतम बुद्धया शासनं अलग मजू । गुगु गुगु दिशाया पृथ्वी समान विशाल प्रज्ञा दुम्ह भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वनिगु खः, व जिं भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वंगु उगु दिशापाखे स्वया छ्यौं क्वच्छुका च्वना ।

१६९. भो बावरी ब्राह्मण ! वृद्धम्ह, शक्ति दुर्बलम्ह जिगु शरीर दुर्बल जूगु कारण यांना हे भगवान् बुद्धयाथाय् थ्यंके मफु । संकल्प यांना हे जक न्ह्याबलें थ्यं । उकिं जिगु मन भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वंगु दिशापाखे लाना च्वंगु दु ।

१७०. कामरूपी ध्याचलय् देना छ्वाखेरं कम्पित जुया च्वम्ह जि थुगु द्वीपं उगु द्वीपय् चुइका च्वना । थुबलय् ओघयात पुलावने धुकूम्ह, आसव रहितम्ह भगवान् बुद्धयात दर्शन याये खन धका पिङ्गियं बावरीयात धाल ।

१७१. पिङ्गिय ! वक्कलि, भद्रावुध, आलवि देशय् च्वम्ह गौतम, उपिं व्यक्तिपिसं श्रद्धायात प्रधान यांना अरहत्त्वफलय् थ्यंके वंथें तुं छुं नं श्रद्धा दयेकि । छुं नं त्रैभूमिक वर्तया निर्वाणरूपी किनाराय् थ्यंके वने फइ धका भगवान् बुद्धं धका बिज्यात ।

१७२-१७३. व जि भगवान् बुद्धयागु वचन न्यना तःसकं प्रसन्न जुया च्वना । प्रतिभाण प्रतिसम्भदा दुम्ह, क्लेशरहितम्ह वा अन्त मदुगु प्रज्ञायात दयेका बिज्याये सःम्ह, न्ह्यसःयात समाधान यांना बिज्याये फुम्ह, शङ्का रहितम्ह, शङ्का मदये धुकल धका स्वीकार यापिनि गुरु जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धं विशुद्धि देवया रूपय् थ्यंका बिइ फुगु धर्मतय्त सिइका उत्तमगु हीनगु दक्क धर्मतय्त सिइका बिज्यात ।

१७४. गुगु निर्वाणया छुं छगू नं उपमा मदु । राग आदि छुं नं विघ्नबाधा मदुगु, विनाश जुइगु मदुगु उगु निर्वाणय् धात्थें थ्यंके वने । उगु निर्वाणय् जिगु शङ्का मदु । भगवान् शास्ता ! जित श्रद्धां निर्वाणपाखे छ्वया तःगु चित्त दुम्ह व्यक्ति धका छलपोलपिसं धारण यांना बिज्याहुं धका पिङ्गियं भगवान् बुद्धयाके प्रार्थना यात ।

Dhamma.Digital

पारायनानुगीति गाथा क्वचाल ।

पारायण-वर्ग

१. अजित माणवकया प्रश्न निर्देश

१. केनस्सु निवुतोलोको, (इच्छायस्मा अजितो)
केनस्सु नप्पकासति ।
केस्साभिलेपनं ब्रूसि, किंसु तस्स महब्भयं ॥

सत्त्वलोकयात गुगु धर्मं त्वःपुया तल ? सत्त्वलोक गुगु धर्मं याना प्रकट मजू ? गुगु धर्मं सत्त्वलोकयात बुत्तुबुला तल धका आज्ञा जुया बिज्याना ? गुगु धर्मयात सत्त्वलोकया महाभय धका आज्ञा जुया बिज्याना ? धका थुकथं आयुष्मान् अजितं विन्ति यात ।

केनस्सु निवुतो लोको धयागु पाली लोको धयागु नरकलोक, तिर्यक्लोक, प्रेतलोक, मनुष्यलोक, देवलोक, स्कन्धलोक, धातुलोक, आयतनलोक, थुगु लोक, परलोक, ब्रह्मलोक, देवलोक, थुकियात लोक धका धाइ । थुगु लोकयात गुगु धर्मं पना तल, त्वःपुया तल, क्वं त्वःपुया तल, च्वं त्वःपुया तल, भ्वपुइका तल । थुपिं हे केनस्सु निवुतो लोको धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा अजितो धयागु थुगु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः । पदसंसर्ग खः । पदपूरण खः । अक्षर संयोजन खः । व्यञ्जन शिथिल भाव खः । इच्छा धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । आयस्मा धयागु प्रियवचन, गुरुवचन खः । आयस्मा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमल भावं युक्तगु शब्द खः । अजितो धयागु उम्ह ब्राह्मण्या नां खः । धया च्वनेगु, सम्मुति यायेगु, प्रज्ञप्ति यायेगु, सः तयेगु, व्यवहार यायेगु, नां कायेगु, नां छुइगु, नां लिसे सम्बन्ध दुगु, व्यक्त यायेगु, क्यनेगु, कनेगु । थुपिं हे इच्छायस्मा अजितो धयागु पालिया अर्थ खः ।

केनस्सु नप्पकासति धयागु गुगु धर्मं याना सत्त्वलोक प्रकट मजू, भाषित मजू, जाज्वल्यमान मजू, शोभायमान मजू, प्रादुर्भाव मजू, स्पष्ट मजू । थुपिं हे केनस्सु नप्पकासति धयागु पालिया अर्थ खः ।

किस्साभिलेपनं ब्रूसि धयागु पालिया (अर्थयात थुकथं सिइकेमाः) गुगु धर्मं सत्त्वलोकयात बुत्तुबुला तल ? तक्कंका तल ? चिना तल ? पुका तल ? गुगु धर्मं सत्त्वलोकयात बुत्तुबुलेगु याना च्वन ? क्वातुक्क बुत्तुबुलेगु याना च्वन ? लिक्क च्वना बुत्तुबुलेगु याना च्वन ? मलिन यायेगु याना च्वन ? क्वातुक्क मलिन यायेगु याना च्वन ? बुत्तुबुलेगु याना च्वन ? संसर्ग दयेका च्वन ? तक्कना च्वन ? आरम्भणय् आसक्त जुइकथं तक्कना च्वन ? आरम्भणय् चिना तल धका धया बिज्याना, आज्ञा जुया बिज्याना, सिइके

बिया बिज्याना, तया बिज्याना, उला: बिज्याना, विभाजन याना बिज्याना, प्रष्ट याना बिज्याना, प्रकाश याना बिज्याना । थुपिं हे किस्साभिलेपनं ब्रूसि धयागु पालिया अर्थ खः ।

किंसु तस्स महब्भयं धयागु गुगु धर्मयात सत्त्वलोकया भय धका, तःधंगु भय धका, सास्ति याये यः धका, च्वत्तुच्वलेगु जुइ धका, कष्ट याइ धका, प्यपुनि धका धया बिज्याना । थुपिं हे किंसु तस्स महब्भयं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं अजित ब्राह्मणं -

“सत्त्वलोकयात गुगु धर्मं त्वःपुया तल ? सत्त्वलोक गुगु धर्मं याना प्रकट मजू ? गुगु धर्मं सत्त्वलोकयात बुत्तुबुला तल धका आज्ञा जुया बिज्याना ? गुगु धर्मयात सत्त्वलोकया महाभय धका आज्ञा जुया बिज्याना ?” धका बिन्ति यागु खः ।

२. अविज्जाय निवुतो लोको, (अजिताति भगवा)

वेविच्छा पमादा नप्पकासति ।

जप्पाभिलेपनं ब्रूमि, दुक्खमस्स महब्भयं ॥

अजित ब्राह्मण ! अविद्यां सत्त्वलोकयात त्वःपुया तल । मात्सर्यं व प्रमादं याना सत्त्वलोक प्रकट मजू । तृष्णां सत्त्वलोकयात बुत्तुबुला तल धका धया च्वना । जाति आदि दुःखायात सत्त्वलोकया महाभय धया च्वना धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

अविज्जाय निवुतो लोको धयागु पाली अविज्जा (अविद्या) धयागु दुःखसत्ययात मसिइगु, दुःखया कारण जुया च्वंगु समुदयसत्ययात मसिइगु, दुःखया अन्त जुया च्वंगु निर्वाणयात मसिइगु अले दुःखया अन्त जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यनिगु मार्गसत्ययात मसिइगु, न्ह्योनेयागु अन्त वा भागयात मसिइगु, लिपायागु अन्त वा भागयात मसिइगु, न्ह्योने, लिउनेयागु अन्त वा भागतय्त्त मसिइगु, कारण कार्य जुया च्वंगु धर्म मसिइगु । थजागु स्वभाव दुगु गुगु मसिइगु, मखनिगु, चतुआर्यसत्ययात प्रतिवेध याना मसिइगु, योग्यकथं मसिइगु, अनित्य आदिकथं मसिइगु, अप्रतिवेध, अनित्य आदिकथं मकायेगु, अनित्य आदिकथं दुहाँ वना मकायेगु, उत्तिन्यंक् मस्वयेगु, स्वभाव धर्मयात प्रत्यवेक्षण मयायेगु, धर्मयात साक्षात्कार मयायेगु, स्वच्छ मजुइगु, मूर्खम्ह व्यक्तियागु भाव, सम्प्रजन्य मदइगु, मोह, छ्छाखेरं मोहित जुइगु, अविद्या, अविद्यारूपी ओघ, वर्तय् स्वाका तये फुगु अविद्यारूपी योग, वर्तय् दुबिका तये फुगु अविद्यारूपी अनुशय, चित्तयात सास्ति याये फुगु अविद्या, खने थाकूगु खापा समानगु अविद्या, मोह, अकुशल मूल दुः थुमित अविज्जा धका धाइ ।

लोक धयागु नरकलोक, तिर्यकलोक, प्रेतलोक, मनुष्यलोक, देवलोक, स्कन्धलोक, धातुलोक, आयतनलोक, थुगु लोक, परलोक, ब्रह्मलोक, देवलोक, थुक्रियात लोक धका धाइ । थुगु लोकयात थुगु अविद्यां पना तल, त्वःपुया तल, क्वं त्वःपुया तल, च्वं त्वःपुया तल, भ्वपुइका तल । थुपिं हे अविज्जाय निवुतो लोको धयागु पालिया अर्थ खः ।

अजित धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा (=भगवान्) धयागु नां गौरव तया धयातःगु नां खः । मेकथं रागयात विनाश याना बिज्याये धुंकूगुलिं नं भगवा धाःगु खः । द्वेषयात विनाश याना बिज्याये धुंकूगुलिं नं भगवा धाःगु खः ।

अभिमानयात विनाश याना बिज्याये धुकूगुलिं नं भगवा धाःगु खः । मिथ्यादृष्टियात विनाश याना बिज्याये धुकूगुलिं भगवा धाःगु खः । क्लेशरूपी कयात विनाश याना बिज्याये धुकूगुलिं भगवा धाःगु खः । क्लेशयात मदयेका छ्वया बिज्याये धुकूगुलिं भगवा धाःगु खः । धर्मरत्नयात छुटे याना बिज्याये धुकूगुलिं, विशेषकथं छुटे याना बिज्याये धुकूगुलिं थीथीकथं छुटे याना बिज्याये धुकूगुलिं भगवा धाःगु खः । स्वंगू भवयात अन्त याना बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भाविता याना बिज्याये धुकूगु नामकाय, शील, चित्त, प्रज्ञा दुगुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध घनघोरगु जंगल जुयाच्चंगु, ताःपागु, हासः कम दुगु, कालाकुलु सः मदुगु, मनूत वये वनेगुलिं उत्पन्न जुइगु फसं रहितगु, मनूत बिस्सू वनेत योग्यगु, याकचा च्वनेत योग्यगु शयनासनय् च्वना बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय वस्तुया भागी जुया बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध अर्थरस, धर्मरस, विमुक्तिरस, अधिशील, अधिचित्त, अधिप्रज्ञाया भागी जुया बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध प्यंगू ध्यान, प्यंगू अप्रमाण्य, प्यंगू अरूप समापत्तिया भागी जुया बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध च्यागू विमोक्ष, च्यागू अभिभू आयतन (अभिभवायतन) गुंगू छसिकथं दुहाँ वनिगु समापत्तिया भागी जुया बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध भिगू संज्ञा भावना, कसिण समापत्ति, आनापानस्मृति लिसे स्वापु दुगु समाधि, अशुभ ध्यान समापत्तियात आश्रय कया बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यक्प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, च्यागू आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात भाविता याना बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवान् बुद्ध भिगू तथागत बल, प्यंगू विसारद ज्ञान, प्यंगू प्रतिसम्भिदा, खुगू अभिज्ञा, खुगू बुद्धया धर्मय् भागी जुया बिज्यागुलिं भगवा धाःगु खः । भगवा धयागु थुगु नां मांनं छुनातःगु नां मखु, बौनं छुनातःगु नां मखु, दाजुं किजां छुनातःगु नां मखु, ततां केहें नं छुनातःगु नां मखु, पासा भाइपिसं छुनातःगु नां मखु, ज्ञातिबन्धुपिसं छुनातःगु नां मखु, श्रमण ब्राह्मणपिसं छुनातःगु नां मखु, देवतापिसं छुनातःगु नां मखु । गुगु भगवा धयागु नां दयाच्चंगु खः, उगु भगवा धयागु नां भाग्यवान्पिं बुद्धपिनि अर्हत्मार्गया अन्तय् दिनाच्चंगु बोधिवृक्ष मूलय् सर्वज्ञज्ञानयात प्राप्त याये धुनेवं हे साक्षात्कार याना बिज्यागु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपि हे अजिताति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

वेविच्छा पमादो नप्पकासति धयागु पाली आवास मात्सर्य, कुल मात्सर्य, लाभ मात्सर्य, वर्ण मात्सर्य, धर्म मात्सर्य थुपिं न्यागू मात्सर्ययात वेविच्छा धका धाइ । थजागु स्वभाव दुगु गुगु नुगः स्याइगु, नुगः स्याइगु आकार प्रकार, नुगः स्याःम्ह व्यक्तिया भाव, थीथी इच्छा दुम्ह व्यक्तिया भाव, क्वह्यंगु भाव, मनयात संकुचित जुइकीम्ह व्यक्तिया भाव, मन यच्चुसे मच्चंम्ह व्यक्तिया भाव दु, थुकियात हे मच्चरिय धका धाइ । मेकथं स्कन्ध मात्सर्ययात नं मच्चरिय धाइ । धातु मात्सर्ययात नं मच्चरिय धाइ । आयतन मात्सर्ययात नं मच्चरिय धाइ । मुकिगु स्वभावयात नं मच्चरिय धाइ । प्रमादयात धाये बहःगु जुयाच्चन । काय दुश्चरित्रय्, वची दुश्चरित्रय्, मनो दुश्चरित्रय्, न्यागू कामगुणय् चित्त त्वता छ्वयेगु, चित्त त्वता छ्वयेत अनुबल बिइगु, कुशल धर्म वृद्धि यायेत सत्कारपूर्वक मयाम्ह व्यक्तिया भाव, गौरवपूर्वक मयाम्ह व्यक्तिया भाव, अस्थिरत्व, लित्यां लित्यां वनिगु भाव, छन्द तोते धुकूम्ह व्यक्तिया भाव, धुर तोते धुकूम्ह व्यक्तिया भाव, सेवन मयायेगु, भावना मयायेगु, बारम्बार भावना

मयायेगु, अधिष्ठान मयायेगु, स्वापु मतयेगुयात पमाद धाइ । थजागु स्वभाव दुगु गुगु प्रमादी, प्रमादया आकार प्रकार, प्रमादी व्यक्तिया भाव दु, उकियात पमाद धका धाइ । वेविच्छा पमादा नप्पकासति धयागु थुकथं नुगः स्याइगुलिं नं थुकथं प्रमादी जुइगुलिं नं सत्त्वलोक प्रकट मजू, भाषित मजू, जाज्वल्यमान मजू, शोभायमान मजू, प्रकट मजू, स्पष्ट मजू । थुपिं हे वेविच्छा पमादा नप्पकासति धयागु पालिया अर्थ खः ।

जप्पाभिलेपनं ब्रूमि धयागु थुगु पाली तृष्णायात जप्पा धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु राग, तःसकं प्यपुनिगु राग, आरम्मणय् उत्पन्न जुइकीगु तृष्णा, आरम्मणय् पाय्छि जुइगु तृष्णा, लयताइगु तृष्णा, बरोबर लयताइगु तृष्णा, चित्तया तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा, इच्छा यांना च्वनिगु तृष्णा, भुले जुया च्वनिगु तृष्णा, क्वात्तुक दुहाँ वनिगु तृष्णा, मुग्ध जुइगु तृष्णा, तःसकं मुग्ध जुइगु तृष्णा, तःक्यंका बिइगु तृष्णा, तःसकं तःक्यंका बिइगु तृष्णा, भवप्रति भुके जुइगु (क्वच्छुइगु) तृष्णा, छले याइगु तृष्णा, उत्पत्ति जुइकीगु तृष्णा, न्त्याबलें उत्पत्ति जुइकीगु तृष्णा, च्युति प्रतिसन्धिकथं स्वाका बिइगु तृष्णा, आरम्मणरूपी जाल दुगु तृष्णा, आरम्मणय् प्याकीगु तृष्णा, तःक्यनिगु तृष्णा, सुकार्थं तुं चाहुइकीगु तृष्णा, फिंजे जुया वनिगु तृष्णा, उद्योग याकीगु तृष्णा, पासाथें जुइगु तृष्णा, आशा यांना च्वनिगु तृष्णा, भवय् यंका बिइगु तृष्णा, आरम्मणय् प्यपुनिगु तृष्णा, आरम्मणय् तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा, आरम्मणय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, आरम्मणय् ययेका च्वनिगु तृष्णा, अपेक्षा तइगु तृष्णा, अलग चिना बिइगु तृष्णा, आशा यांना च्वनिगु तृष्णा, आशा यांना च्वनिगु आकार प्रकार दुगु तृष्णा, आशा यांना च्वनिम्ह व्यक्तिया भावरूपी तृष्णा, रूपारम्मणय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, शब्दारम्मणय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, गन्धारम्मणय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, रसारम्मणय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, प्रष्टव्यारम्मणय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, लाभय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, धनय् मिले चले जुया वइगु तृष्णा, पुत्रलिसे मिले चले जुया वइगु तृष्णा, आयुलिसे मिले चले जुया वइगु तृष्णा, जल्प, प्रजल्प, अभिजल्प, प्रार्थना यायेगु आकार प्रकार दुगु तृष्णा, प्रार्थना याइम्ह व्यक्तिया भाव धयागु तृष्णा, आशा यांना च्वंम्ह व्यक्तिया भावरूपी तृष्णा, आरम्मणय् भुके जुइगु तृष्णा, आरम्मणय् भुके जुइगु आकार प्रकार दुगु तृष्णा, आरम्मणय् भुके जुइम्ह व्यक्तिया भावरूपी तृष्णा, कम्प जुइकीगु तृष्णा, भिंनु ज्याया आशा यांना च्वंम्ह व्यक्तिया भाव धयागु तृष्णा, अयोग्यगु आरम्मणय् प्यपुनिगु तृष्णा, विषम लोभ धयागु तृष्णा, ययेकेयःगु तृष्णा, ययेका इच्छा याकीगु तृष्णा, फ्वनिगु तृष्णा, ययेके सःगु तृष्णा, बांलाक फ्वनिगु तृष्णा, कामभवयात इच्छा यांना च्वनिगु तृष्णा, रूप अरूप भवयात इच्छा यांना च्वनिगु तृष्णा, उच्छेद दृष्टियात इच्छा याइगु तृष्णा, रूपभवयात इच्छा याइगु तृष्णा, अरूपभवयात इच्छा याइगु तृष्णा, शाश्वतदृष्टि निरोध जुइगुली आसक्त जुइगु तृष्णा, रूपारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, शब्दारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, गन्धारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, रसारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, प्रष्टव्यारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, धर्मारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, ओघय् दुबे जुइकीगु तृष्णा, वर्तय् स्वापु तया बिइगु तृष्णा, वर्तय् थुं दिना च्वनिगु तृष्णा, उपादान, पना तइगु तृष्णा, बन्द यांना तइगु तृष्णा, त्वःपुया तइगु तृष्णा, चिना तइगु तृष्णा, मलिन यांना बिइगु तृष्णा, वर्तय् दुबिका तइगु तृष्णा, सास्ति याइगु तृष्णा, गसिथें वनिगु तृष्णा, थीथीकथं इच्छा यांना च्वनिगु तृष्णा, दुःखया हा जुया च्वंगु तृष्णा, दुःखया हेतु जुया च्वंगु तृष्णा, दुःखं आरम्भ जुइगु तृष्णा, मारपाशरूपी तृष्णा, मारया बल्सीरूपी तृष्णा, मारया आलम्बनरूपी तृष्णा, मारया निवासरूपी तृष्णा, मारया गौचररूपी तृष्णा, मारया बन्धनरूपी तृष्णा, बाः वनिगु तृष्णा खुसि, त्वःपुया तइगु तृष्णा

जाल, क्वातुक्क चिइगु तृष्णा, जायके थाकूगु तृष्णा समुद्र, तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभरूपी तृष्णा, अकुशलया हारूपी तृष्णा । थुकियात जप्पा (जल्प) धका धाइ । थुगु तृष्णा सत्त्वलोकयात बुत्तुबुला बिइ । तःक्यंका बिइ । चिना बिइ । पुका बिइ । सत्त्वलोकयात बुत्तुबुलेगु याइ । क्वातुक्क बुत्तुबुलेगु याइ । लिक्क च्वना बुत्तु बुलेगु याइ । मलिन याइ । न्ह्याबलें मलिन याइ । बुत्तु बुलेगु याइ । तःक्यनी । आरम्मणय् आसक्त जुइकथं तःक्यनी । आरम्मणय् चिना तल धका जि (बुद्ध) धया च्वना, कना च्वना, सिइके बिया च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकाश याना च्वना । थुपि हे जप्पाभिलेपनं भूमि धयागु पालिया अर्थ खः ।

दुक्खमस्स महम्मयं धयागु पाली दुक्ख धयागु जाति (जन्म जुइमागु) दुःख, जरा (बुढा जुइमागु) दुःख, व्याधि (रोगी जुइमागु) दुःख, मरण (सिइ माःगु) दुःख, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास दुःख, नरक भोग यायेमाःगु दुःख, तिर्यकभूमी जुइगु दुःख, प्रेतभूमी जुइगु दुःख, मनुष्यलोकय् जुइगु दुःख, मांया गर्भय् च्वं वने माःगु (प्रतिसन्धि काये माःगु) मूल दुःख, मांया गर्भय् च्वना च्वनेमाःगु दुःख, मांया गर्भ जन्म जुइमागु दुःख, जन्म जुयावःम्ह मचाया मोल्हुइमाःगु आदि दुःख, जन्म जुयावःम्ह मचाया मेपिलिसें सम्बन्ध तयेमाःगु दुःख, थःगु प्रयासं याना जुइगु दुःख, कतपिनिगु प्रयासं याना जुइगु दुःख, उत्पत्ति विनाश जुइगु दुःख, पाना हिला वनिगु दुःख । चक्षुरोग, श्रोतरोग, घाणरोग, जिह्वारोग, कायरोग, छयोनय् जुइगु रोग, न्हाय्पनय् जुइगु रोग, म्हुतुइ जुइगु रोग, वाय् जुइगु रोग, मुसु वइगु रोग, घाः, पिनास, डाह जुइगु रोग, ज्वर वइगु, प्वाः स्याइगु रोग, मूच्छा जुइगु, हि ल्हवइगु रोग, इन्न मिनिइगु रोग, हैजा, कृष्ट रोग, प्वः वइगु रोग, कोठी, गना वनिगु रोग, तिल्वय् वइगु, सिनाय् कै, चासु ल्वय्, भवय्पिइगु घाः, चासु कै (लूतो), ह्याँउया वइगु ल्वय्, पित्त ल्वय्, मधुमेह (चिनी ल्वय्), स्याइगु ल्वय्, फोहर कै, भूंगी (यौन ल्वय्), पित्तं याना जुइगु ल्वय्, कफं याना जुइगु ल्वय्, फसं याना जुइगु ल्वय्, पित्त, कफ, फय् थुपिं स्वंगू मुना जुइगु ल्वय्, मौसम हिलीगुलिं जुइगु ल्वय्, विषम इर्यापथया कारणं जुइगु ल्वय्, परिश्रमं याना जुइगु ल्वय्, कर्म विपाकं याना जुइगु ल्वय्, ख्वाँउइगु ल्वय्, पुइगु ल्वय्, नये पित्याइगु ल्वय्, त्वने प्याःचाइगु ल्वय्, दिसा रोग, पिसाब रोग, पति, वाँउँभुजि, फय्, सूर्ययागु ताप, सर्प बिच्छे किमि आदिपिनिगु स्पर्श जुइगु ल्वय्, माँ सिना जुइगु दुःख, बौ सिना जुइगु दुःख, दाजुकिजा सिना जुइगु दुःख, तःक्येहें सिना जुइगु दुःख, काय् सिना जुइगु दुःख, म्ह्याय् सिना जुइगु दुःख, थःथिति विनाश जुइगुलिं जुइगु दुःख, रोगं विनाश जुइगु दुःख, धन सम्पत्ति विनाश जुइगुलिं जुइगु दुःख, शील स्यनिगुलिं जुइगु दुःख, दृष्टि द्रःनिगुलिं जुइगु दुःख, गुगु रूप आदि धर्मतय् शुरुइ उत्पत्ति जुइगु प्रकट जुया च्वनी । विनाश जुइगुकथं निरोध जुइगु प्रकट जुया च्वनी । कर्म निश्चित विपाक प्रकट जुया च्वनी । कर्म विपाक निश्चित जुया च्वनी । रूप नाम निश्चित जुया च्वनी । नाम रूप निश्चित जुया च्वनी । प्रतिसन्धि (जाति) छसिकथं वइ । जरा फैले जुइ । रोगं ग्रसित जुइ । मरणं सास्ति याइ । दुःखय् प्रतिष्ठित जुइ । हेर विचारं रहित जुया च्वनी । भरोसा दइ मखु । शरणरहित जुइ । शरण कृत्ययात याये सइ मखु । थुकियात दुःख धका धाइ । थ्व दुःखयात सत्त्वलोकया भय धका, महान् भय धका, सास्ति याइगु धका, च्वत्तुच्वलिगु धका, कसाः याइगु धका, तःक्यनीगु धका कना च्वना । थुपि हे दुक्खमस्स महम्मयं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

अजित ब्राह्मण ! अविद्यां सत्त्वलोकयात त्वःपुया तल । मात्सर्यं व प्रमादं याना सत्त्वलोक प्रकट मजू । तृष्णां सत्त्वलोकयात बुत्तुबुला तल धका धया च्वना । जाति आदि दुःखयात सत्त्वलोकया तःधंगु भय धया च्वना धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

३. **सवन्ति सब्बधि सोता, (इच्छायस्मा अजितो)**
सोतानं किं निवारणं ।
सोतानं संवरं ब्रूहि, केन सोता पिधीयरे ॥

दक्ख आयतनय् तृष्णा आदि स्रोतत बाःवनाच्चन । तृष्णा आदि स्रोतयात पने फुगु धर्म छु खः ? तृष्णा आदि स्रोततयत्त संवर याये फुगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ । गुगु धर्म तृष्णा आदि स्रोतत बन्द जुइ ? धका आयुष्मान् अजितं विन्ति यात ।

सवन्ति सब्बधि सोता धयागु पाली **सोता** धयागु तृष्णास्रोत, दृष्टिस्रोत, क्लेशस्रोत, दुश्चरित्रस्रोत, अविद्यास्रोत । **सब्बधि** धयागु दक्ख आयतनय् । **सवन्ति** धयागु न्ह्याना च्वन, भवाग्र थ्यंकः गोत्रभू थ्यंकः हानं हानं न्ह्याना च्वन, बाः वना च्वन, हानं हानं बाः वना च्वन, चक्षुद्वारं रूपारम्भणत न्ह्याना च्वन, भवाग्र थ्यंकः न्ह्याना च्वन, बाः वना च्वन, हानं हानं बाः वना च्वन, श्रोतद्वारं शब्दारम्भणत न्ह्याना च्वन, घ्राणद्वारं गन्धारम्भणत न्ह्याना च्वन, जिह्वाद्वारं रसारम्भणत न्ह्याना च्वन, कायद्वारं प्रष्टव्यारम्भणत न्ह्याना च्वन, मनोद्वारं धर्मारम्भणत न्ह्याना च्वन, भवाग्र थ्यंकः गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याना च्वन, बाः वना च्वन, हानं हानं बाः वना च्वन, चक्षुद्वारं रूपतृष्णात न्ह्याना च्वन, भवाग्र थ्यंकः गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याना च्वन, बाः वना च्वन, हानं हानं बाः वना च्वन । श्रोतद्वारं शब्दतृष्णात न्ह्याना च्वन, भवाग्र थ्यंकः गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याना च्वन, बाः वना च्वन, हानं हानं बाः वना च्वन । घ्राणद्वारं गन्धतृष्णात न्ह्याना च्वन । जिह्वाद्वारं रसतृष्णात न्ह्याना च्वन, कायद्वारं प्रष्टव्यतृष्णात न्ह्याना च्वन, मनोद्वारं धर्मतृष्णात न्ह्याना च्वन, भवाग्र थ्यंकः गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याना च्वन, बाःवना च्वन, हानं हानं बाः वनाच्चन । थुपिं हे **सवन्ति सब्बधि सोता** धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा अजितो धयागु पाली **इच्छा** धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् ... **इच्छा** धयागु थुगु शब्द पदया ल्यु छसिकथं वःगु शब्द खः । ... पूर्ववत् **इच्छायस्मा अजितो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सोतानं किं निवारणं धयागु तृष्णा आदि स्रोततयत्त पने फुगु, संवर याये फुगु, रक्षा याये फुगु, सुरक्षित याये फुगु धर्म छु खः ? थुपिं हे **सोतानं किं निवारणं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सोतानं संवरं ब्रूहि धयागु तृष्णा आदि स्रोततयत्त पने फुगु, संवर याये फुगु, रक्षा याये फुगु, सुरक्षित याये फुगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, सिइके बिया बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकाश याना बिज्याहुँ । थुपिं हे **सोतानं संवरं ब्रूहि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

केन सोता पिधीयरे धयागु गुगु धर्म तृष्णा आदि स्रोतत बन्द जुइ, त्वाःदली, न्ह्याइ मखु, भवाग्र थ्यंकः गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याइ मखु, बाः वनी मखु, हानं हानं बाःवनी मखु । थुपिं हे **केन सोता पिधीयरे** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह अजित ब्राह्मण -

दक्व आयतनय् तृष्णा आदि स्रोतत बाः वना च्वन । तृष्णा आदि स्रोतयात पने फुगु धर्म छु खः ? तृष्णा आदि स्रोततय्त् संवर याये फुगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ । गुगु धर्म तृष्णा आदि स्रोतत बन्द जुइ ? धका बिन्ति यात ।

४. यानि सोतानि लोकस्मिं, (अजिताति भगवा)

सति तेसं निवारणं ।

सोतानं संवरं ब्रूमि, पञ्जायेते पिधिच्चरे ॥

अजित ! सत्त्वलोकय् गुगु तृष्णा आदि स्रोतत बाः वना च्वंगु दु । उगु स्रोततय्त् स्मृतिं पने फु । स्मृतिं संवर याये फु धका धया च्वना । प्रज्ञां थ्व तृष्णा आदि स्रोतत बन्द जुइ धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

यानि सोतानि लोकस्मिं धयागु गुगु स्रोततय्त् जिं कनेधुन, थीथीकथं कनेधुन, हानं हानं कनेधुन, देशना यायेधुन, सिइके बिइधुन, प्रतिष्ठित यायेधुन, उलाः क्यने धुन, विभाजन यायेधुन, प्रष्ट यायेधुन, प्रकाश यायेधुन । थुपिं स्रोतत छु खः ? तृष्णा स्रोत, दृष्टि स्रोत, क्लेशस्रोत, दुश्चरित्र स्रोत, अविद्या स्रोत थुपिं हे खः । लोकस्मिं धयागु अपायलोकय्, मनुष्यलोकय्, देवलोकय्, स्कन्धलोकय्, धातुलोकय्, आयतनलोकय् । थुपिं हे यानि सोतानि लोकस्मिं धयागु पालिया अर्थ खः । अजित धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यागु खः ।

सति तेसं निवारणं धयागु पाली सति (स्मृति) धयागु गुगु लुमंकेगु, हानं हानं लुमंकेगु, अभिमुख जुया लुमंकेगु, स्मृति, लुमंकेगु भाव, धारण यायेगु भाव, ल्यहें मपुयेगु भाव, भुले मजुइगु भाव, स्मृतिइन्द्रिय, स्मृतिबल, सम्यक्स्मृति, स्मृतिसम्बोध्यङ्ग, छगू हे जक मार्ग । थुकियात हे सति धका धाइ । निवारणं धयागु बाधा बिइफु, पने फु, संवर याये फु, रक्षा याये फु, सुरक्षित याये फु । थुपिं हे सति तेसं निवारणं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सोतानं संवरं ब्रूमि धयागु तृष्णा आदि स्रोततय्त् बाधा बिइ फु, पने फु, संवर याये फु, रक्षा याये फु, सुरक्षित याये फु धका आज्ञा जुया बिज्याना, पूर्ववत् प्रष्ट याना बिज्याना, प्रकाश याना बिज्याना च्वना । थुपिं हे सोतानं संवरं ब्रूमि धयागु पालिया अर्थ खः ।

पञ्जायेते पिधिच्चरे धयागु पाली पञ्जा धयागु गुगु प्रज्ञा, आकार प्रकारं सिइकेगु प्रज्ञा पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । पञ्जायेते पिधिच्चरे धयागु प्रज्ञां थुपिं स्रोतत बन्द जुइ, त्वाःदली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याइ मखु, बाः वनी मखु, हानं हानं बाः वनी मखु । “दक्व संस्कारधर्मत अनित्य खः” धका स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वाःदली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याइ मखु, बाः वनी मखु, हानं हानं बाः वनी मखु । “दक्व धर्मत अनात्म खः” धका स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वाःदली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू थ्यंकः न्ह्याइ मखु, बाः वनी मखु, हानं हानं बाः वनी मखु । “अविद्या धयागु कारणं संस्कारधर्मत उत्पन्न जुइ” धका स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ,

“संस्कार धयागु कारणं विज्ञान उत्पन्न जुइ” धका , “विज्ञान धयागु कारणं नाम रूप उत्पन्न जुइ” धका , “नाम रूप धयागु कारणं खुगू आयतन (षडायतन) उत्पन्न जुइ” धका , “षडायतन धयागु कारणं स्पर्श उत्पन्न जुइ” धका , “स्पर्श धयागु कारणं वेदना उत्पन्न जुइ” धका , “वेदना धयागु कारणं तृष्णा उत्पन्न जुइ” धका , “तृष्णा धयागु कारणं उपादान उत्पन्न जुइ” धका , “उपादान धयागु कारणं भव उत्पन्न जुइ” धका , “भव धयागु कारणं जाति उत्पन्न जुइ” धका , “जाति धयागु कारणं याना जरा मरण उत्पन्न जुइ” धका स्यूम्ह, खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां थुपिं स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:दली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू थ्यंक: न्ह्याइ मखु, बा: वनी मखु, हानं हानं बा:वनी मखु । “अविद्या निरोध जुइगुलिं संस्कारधर्म निरोध जुइ” धका , “संस्कारधर्म निरोध जुइगुलिं विज्ञान निरोध जुइ” धका , “विज्ञान निरोध जुइगुलिं नामरूप निरोध जुइ” धका , “नामरूप निरोध जुइगुलिं खुगू आयतन (षडायतन) निरोध जुइ” धका , “षडायतन निरोध जुइगुलिं स्पर्श निरोध जुइ” धका , “स्पर्श निरोध जुइगुलिं वेदना निरोध जुइ” धका , “वेदना निरोध जुइगुलिं उपादान निरोध जुइ” धका , “उपादान निरोध जुइगुलिं भव निरोध जुइ” धका , “भव निरोध जुइगुलिं जाति निरोध जुइ” धका , “जाति निरोध जुइगुलिं जरामरण निरोध जुइ” धका स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां थ्व स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:दली न्ह्याइ मखु, गोत्रभू थ्यंक: न्ह्याइ मखु, बा: वनी मखु, हानं हानं बा: वनी मखु । “थ्व दु:खसत्य ख:” धका , “थ्व दु:ख समुदयसत्य ख:” धका , “थ्व दु:ख निरोधसत्य ख:” धका , “थ्व दु:ख निरोधगामिनीप्रतिपदाआर्यसत्य ख:” धका स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:दली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू तक न्ह्याइ मखु, बा: वनी मखु, हानं हानं बा: वनी मखु । “थुपिं धर्मतय्त विशेष ज्ञानं सिइकेमा:” धका , “थुपिं धर्मतय्त छुटे छुटे याना सिइकेमा:” धका , “थुपिं धर्मतय्त हटे याना छुवयेमा:” धका , “थुपिं धर्मतय्त वृद्धि यायेमा:” धका , “थुपिं धर्मतय्त साक्षात्कार यायेमा:” धका स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:दली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू तक न्ह्याइ मखु, बा: वनी मखु, हानं हानं बा:वनी मखु । खुगू चक्षुसंस्पर्श आदि आयतनय उत्पन्न जुइगु, विनाश जुइगु, न्ह्याइपु ताइगु, दोष, पिहाँ वनेगुयात स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:थली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू तक न्ह्याइ मखु, बा:वनी मखु, हानं हानं बा: वनीमखु । न्यागू उपादानस्कन्धतय उत्पन्न जुइगु, विनाश जुइगु, न्ह्याइपु ता:इगु, दोष, पिहाँ वनेगुयात स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया (प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:थली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू तक न्ह्याइ मखु, बा: वनी मखु, हानं हानं बा: वनी मखु ॥) प्यंगू महाभूततय उत्पन्न जुइगु, विनाश जुइगु, न्ह्याइपु ताइगु, दोष, पिहाँ वनेगुयात स्यूम्ह खंम्ह व्यक्तिया (प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वा: थली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू तक न्ह्याइ मखु, बा:वनी मखु, हानं हानं बा:वनी मखु ॥) “दक्क उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्मत दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मतय विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका स्यूम्ह, खंम्ह व्यक्तिया प्रज्ञां स्रोतत बन्द जुइ, त्वा:दली, न्ह्याइ मखु, गोत्रभू तक न्ह्याइ मखु, बा:वनी मखु, हानं हानं बा:वनी मखु । थुपिं हे पज्जायेते पिधिय्यरे धयागु पालिया अर्थ ख: । उकिं भगवान् बुद्ध -

“अजित ! सत्त्वलोकय गुगु तृष्णा आदि स्रोतत बाःवना च्वंगु दु । उगु स्रोततयत् स्मृतिं पने फु । स्मृतिं संवर याये फु धका धया च्वना । प्रज्ञां थ्व तृष्णा आदि स्रोतत बन्द जुइ” धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

५. पञ्जा चेव सति चापि, (इच्छायस्मा अजितो)
नामरूपञ्च मारिस ।
एतं मे पुट्टो पबूहि, कथ्येतं उपरुज्झति ॥

भगवान् शास्ता ! प्रज्ञा, स्मृति, नामरूप धयागु दु । थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत गुगु स्वभाव धर्मय ल्यं पुल्यं मदयेक मदया वनी ? जि न्यना च्वनाम्हसित छलपोलं थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया वनिगु स्वभाव धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुं धका आयुष्मान् अजितं विन्ति यात ।

पञ्जा चेव सति धयागु पाली पञ्जा धयागु गुगु थीथीकथं सिइगु प्रज्ञा, थीथीकथं सिइगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, अनित्य आदियात परिक्षण यायेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, अनित्य आदियात थीथीकथं परीक्षण यायेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, चतुआर्यसत्ययात परीक्षण यायेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, अनित्य आदियात बांलाक सिइकेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, लिक्क च्वना सिइकेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, अभिमुख जुया लिक्क च्वना सिइकेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, ज्ञानबुद्धि दुम्ह व्यक्तिया भाव, दक्षम्ह व्यक्तिया भाव, नरमम्ह व्यक्तिया भाव, अनित्य आदियात प्रकट याना क्यने फुम्ह व्यक्तिया भाव, अनित्य आदियात चिन्तन याइगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, परीक्षण यायेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञा, पृथ्वी समान विपुलगु प्रज्ञा, क्लेशतयत् सास्ति याये फुगु प्रज्ञा, प्रतिवेध याना सिइकेगुली क्वच्छुका बिइ फुगु प्रज्ञा, थीथीकथं भाविता याइगु प्रज्ञा, सम्प्रजन्य, कथि समानगु प्रज्ञा, प्रज्ञाइन्द्रिय, प्रज्ञाबल, शस्त्ररूपी प्रज्ञा, प्रज्ञा प्रासाद, प्रज्ञा आलोक, प्रज्ञारूपी जः, प्रज्वलितगु प्रज्ञा, प्रज्ञारत्न, अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । सति धयागु गुगु लुमंकेगु, हानं हानं लुमंकेगु पूर्ववत् सम्यक्स्मृति । थुपिं हे पञ्जा चेव सति चापि इच्छायस्मा अजितो धयागु पालिया अर्थ खः ।

नामरूपञ्च मारिस धयागु पाली नाम धयागु प्यंगू नाम स्कन्धत । रूप धयागु प्यंगू महाभूत व प्यंगू महाभूतयात वःकया उत्पन्न जुइगु रूप । मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे नामरूपञ्च मारिस धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं मे पुट्टो पबूहि धयागु पाली एतं मे धयागु गुगु स्मृति, प्रज्ञा, नामरूपत मदया वनिगुयात न्यना च्वना । गुगु मदया वनिगु स्वभावयात याचना याना च्वना । गुगु मदया वनिगु स्वभावयात अनुरोध याना च्वना । गुगु मदया वनिगु स्वभावयात प्रसन्न तायेका च्वना । पुट्टो धयागु न्यंका च्वने माःम्ह छलपोल, याचना याका च्वने माःम्ह छलपोल, अनुरोध याका च्वनेमाःम्ह छलपोल, प्रसन्न जुइके बिया च्वंम्ह छलपोल । पबूहि धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुं, देशना याना बिज्याहुं, सिइके बिया बिज्याहुं, प्रतिष्ठित याना बिज्याहुं, उलाः क्यना बिज्याहुं, विभाजन याना बिज्याहुं, प्रष्ट याना बिज्याहुं, प्रकाश याना बिज्याहुं । थुपिं हे एतं मे पुट्टो पबूहि धयागु पालिया अर्थ खः ।

कथ्येतं उपरुज्झति धयागु गुगु स्वभाव धर्मय् थुपिं स्मृति, प्रज्ञा, नामरूप धर्म मदया वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, न्ह्याबलेया नितिं शान्त जुया वनी । थुपिं हे **कथ्येतं उपरुज्झति** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं व ब्राह्मणं -

भगवान् शास्ता ! प्रज्ञा, स्मृति, नामरूप धयागु दु । थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत गुगु स्वभाव धर्मय् ल्यं पुल्यं मदयेक मदया वनी ? जि न्यना च्वनाम्हसित छलपोलं थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया वनिगु स्वभाव धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका बिन्ति यात ।

६. **यमेतं पज्झं अपुच्छि, अजित तं वदामि ते ।**

यत्थ नामज्ज रूपज्ज, असेसं उपरुज्झति ।

विज्जाणस्स निरोधेन, एत्थेतं उपरुज्झति ॥

अजित ! गुगु प्रश्नयात छं न्यन । छंगु थ्व प्रश्नयात जिं लिसः बिये । गुगु निर्वाणय् नाम व रूप धर्म ल्यं पुल्यं मदयेक मदया वनी, उगु निर्वाणय् विज्ञान मदया वनिगुलिं याना अन थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया वनी ।

यमेतं पज्झं अपुच्छि धयागु पाली **यमेतं** धयागु प्रज्ञा नं, स्मृति नं, नामरूप नं । **अपुच्छि** धयागु छं न्यन, याचना यात, अनुरोध यात, प्रसन्न जुइकल । थुपिं हे **यमेतं पज्झं अपुच्छि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अजित तं वदामि ते धयागु पाली **अजित** धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नामं सम्बोधन याना बिज्यागु खः । **तं** धयागु प्रज्ञायात नं, स्मृतियात नं, नामरूपयात नं । **वदामि** धयागु जिं (बुद्धं) कना च्वना, देशना याना च्वना, सिइके बिया च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रकाश याना च्वना । थुपिं हे **अजित तं वदामि ते** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यत्थ नामज्ज रूपज्ज, असेसं उपरुज्झति धयागु पाली **नाम** धयागु प्यंगू नामस्कन्धत । **रूप** धयागु प्यंगू महाभूत व प्यंगू महाभूततय् बःकया उत्पन्न जुइगु रूप । **असेसं** धयागु दक्क हे, शेष मदु, शेषरहित, **असेसं** धयागु थुगु शब्द दक्क, फुक्क धयागु अर्थ दुगु शब्द खः । **उपरुज्झति** धयागु मदया वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । थुपिं हे **यत्थ नामरूपज्ज, असेसं उपरुज्झति** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विज्जाणस्स निरोधेन, एत्थेतं उपरुज्झति धयागु पाली स्रोतापत्ति मार्ग ज्ञानं कुशल अकुशल कर्म चेतना लिसे सम्बन्ध दुगु चित्त मदया वनिगुलिं न्हंगू जन्मयात तया उत्पत्ति मस्यूगु संसारय् नाम व रूप गुगु नामरूपत उत्पन्न जुइगु खः, उपिं नाम रूपत थ्व स्रोतापत्तिमार्ग ज्ञानय् मदया वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । सकृदागामिमार्ग ज्ञानं कुशल अकुशल कर्म चेतनालिसे सम्बन्ध दुगु चित्त मदया वनिगुलिं निगू जन्मयात तया न्यागू जन्मय् नाम व रूप गुगु नामरूपत उत्पन्न जुइगु खः, उपिं नामरूप धर्म थ्व सकृदागामिमार्ग ज्ञानय् मदया वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । अनागामिमार्ग ज्ञानं कुशल अकुशल कर्म चेतनालिसे सम्बन्ध दुगु चित्त मदया वनिगुलिं छंगू जन्मयात तया रूपधातुइ नं अरूपधातुइ नं नाम व रूप गुगु नामरूपत उत्पन्न जुइगु खः, थुपिं नामरूप धर्म थ्व अनागामिमार्ग ज्ञानय् मदया

वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । अर्हत्मार्ग ज्ञानं कुशल अकुशल कर्म चेतनालिसे सम्बन्ध दुगु चित्त मदया वनिगुलिं नाम व रूप गुगु नामरूपत उत्पन्न जुइगु खः । थुपिं नामरूप धर्म थ्व अर्हत् मार्ग ज्ञानय् मदया वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । अनुपादिशेष निर्वाणधातुं परिनिर्वाण जुया बिज्याःम्ह अरहन्तया अन्तिमगु चित्त मदया वनिगुलिं प्रज्ञा, स्मृति, नाम व रूप – थुपिं प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत परिनिर्वाण जुया बिज्याइगु अवस्थाय् मदया वनी, शान्त जुया वनी, उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । थुपिं हे विज्जाणस्स निरोधेन, एत्थेतं उपरुज्झति धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

“अजित ! गुगु प्रश्नयात छं न्यन । छंगु थ्व प्रश्नयात जिं लिसः बिये । गुगु निर्वाणय् नाम व रूप धर्म ल्यं पुल्यं मदयेक मदया वनी, उगु निर्वाणय् विज्ञान मदया वनिगुलिं याना अन हे थ्व प्रज्ञा, स्मृति, नामरूपत मदया वनी” धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

७. ये च सङ्खातधम्मासे, ये च सेखा पुथू इय ।

तेसं मे निपको इरियं, पुट्ठो पबूहि मारिस ॥

भगवान् शास्ता ! गुपिं व्यक्तिपिं संस्कृत धर्म दुपिं जुयाचवन । गुपिं व्यक्तिपिं स्वंगू शिक्षायात सयेकाव च्वनिपिं खः, थुगु लोकय् आपालं सत्त्व प्राणीपिं दु, इपिं शैक्ष्य अशैक्ष्य पुद्गलपिनि आचरणयात न्यना च्वनाम्हसित प्रज्ञावान्म्ह छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहूँ ।

ये च सङ्खातधम्मासे धयागु पाली आसव क्षय जुइ धुकूपिं अरहन्तपित संस्कृत धर्म दुपिं धका धाइ । छु कारणं याना आसव क्षय जुइ धुकूपिं अरहन्तपित संस्कृत धर्म दुपिं धका धाइ ? उपिं अरहन्त पुद्गलपिं अनित्य आदिकथं परामर्श याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । ज्ञान धर्म दुपिं खः । तुलना याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । क्वः छिइ धुकूगु धर्म दुपिं खः । प्रष्ट रूपं छुटे याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । भाविता याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । “दक्क संस्कारधर्म अनित्य खः” धका परामर्श याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । ज्ञात धर्म दुपिं खः । तुलना याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । क्वः छिइ धुकूगु धर्म दुपिं खः । प्रष्ट रूपं छुटे याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । भाविता याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । “दक्क संस्कारधर्म दुःख खः” धका परामर्श याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । “दक्क धर्म अनात्मा खः” धका परामर्श याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । “अविद्या धयागु कारणं याना संस्कारधर्म उत्पन्न जुइ” धका परामर्श याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । “दक्क उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्म दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका परामर्श याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । ज्ञात धर्म दुपिं खः, तुलना याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । क्वः छिइ धुकूगु धर्म दुपिं खः । प्रष्ट रूपं छुटे याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । भाविता याये धुकूगु धर्म दुपिं खः । मेकथं उपिं अरहन्त पुद्गलपिंके परामर्श याये धुकूगु स्कन्ध दु । परामर्श याये धुकूगु भिंच्यागू धातु, परामर्श याये धुकूगु भिंनिगू आयतन, परामर्श याये धुकूगु न्यागू गति, परामर्श याये धुकूगु सुगति दुर्गतिकथं निगू उपपत्ति, परामर्श याये धुकूगु स्वंगू प्रतिसन्धित, परामर्श याये धुकूगु गुंगू भव, परामर्श याये धुकूगु संसार, परामर्श याये धुकूगु स्वंगू वर्त दु । मेकथं उपिं अरहन्त पुद्गलपिं न्यागू स्कन्धया अन्तय् दिना च्वनी, धातुया अन्तय् दिना च्वनी, आयतनया अन्तय् दिना च्वनी, गतिया अन्तय् दिना च्वनी, उपपत्तिया अन्तय् दिना च्वनी, प्रतिसन्धिया अन्तय् दिना च्वनी, भवया अन्तय् दिना च्वनी, संसारया अन्तय् दिना च्वनी, वर्तया अन्तय् दिना च्वनी, अन्तिम

भवय् दिना च्वनी, अन्तिम कायया भावय् दिना च्वनी, अरहन्तपिंसं अन्तिमगु शरीरयात धारण याना च्वनी ।

उपिं अरहन्त पुद्गलपिनि थुगु आत्मभाव अन्तिमगु खः । थुगु आत्मभावया उत्पत्ति जुइगु दक्खिसिबे अन्तिमगु खः । उपिं अरहन्त पुद्गलपिके प्रतिसन्धि च्वनिगु, मरण जुइगु, सरे जुइगु व हानं जन्म जुइगु धयागु मदु ।

थ्व कारणं याना क्षीणास्रव अरहन्तपिंत संस्कृत धर्मं दुपिं धका धाइ । थुपिं हे ये च सङ्खातधम्मासे धयागु पालिया अर्थ खः । ये च सङ्खातधम्मासे, ये च सेखा पुथु इध धयागु पाली सेखा धका छु कारणं शैक्ष्य पुद्गल न्हेम्हसित धया तल ? सयेकावं च्वनिपिं जूया नितिं शैक्ष्य पुद्गल न्हेम्हसित सेखा धका धयातल । गुगु धर्मयात सयेकावं च्वनिपिं खः ? अधिशीलयात नं सयेकावं च्वनिपिं खः, अधिचित्तयात नं सयेकावं च्वनिपिं खः, अधिप्रज्ञायात नं सयेकावं च्वनिपिं खः । अधिशील शिक्षा धयागु छु खः ? थुगु शासनय् भिक्षु शील दुम्ह जुइ, प्रातिमोक्ष संवर शीलयात रक्षा याना, आचार गौचरं सम्पन्न जुया च्वनी । अणु मात्रगु दोषयात भय धका खंका च्वनी । शिक्षापदत बांलाक ग्रहण याना आचरण याइ । चीधंगु शील पुचः तःधंगु शील पुचः हे आश्रय जुया च्वन, कुशल धर्मतय् प्रतिष्ठा जुया च्वन, आदि जुया च्वन, चरण जुया च्वन, संयम जुया च्वन, संवर जुया च्वन, कुशल धर्मय् याउँक थ्यंकेया नितिं म्हुतु समान जुया च्वन, प्रमुख जुयाच्वन । थ्व हे अधिशील शिक्षा खः । अधिचित्त शिक्षा धयागु छु खः ? थ्व शासनय् भिक्षु वस्तुकाम क्लेशकामं अलग जुया पूर्ववत् प्रथमध्यानयात ... पूर्ववत् द्वितीयध्यानयात ... पूर्ववत् तृतीयध्यानयात पूर्ववत् चतुर्थध्यानयात प्राप्त याना च्वना च्वनी । थ्व अधिचित्त शिक्षा खः ।

अधिप्रज्ञा शिक्षा धयागु छु खः ? थ्व शासनय् भिक्षु प्रज्ञा दुम्ह जुइ, उत्पत्ति विनाशयात सिइकेगु स्वभाव दुगु प्रज्ञां पूर्ण जुइ, उत्तमगु प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञां पूर्ण जुइ, बांलागु दुःख क्षय जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिइ फुगु आचरणं पूर्ण जुइ । उम्ह भिक्षुं “थ्व दुःखसत्य खः” धका यथाभूतरूपं प्रतिवेध याना सिइ । “थ्व दुःख समुदयसत्य खः” । “थ्व दुःखनिरोधसत्य खः” । “थ्व दुःखनिरोधगामिनीप्रतिपदा आर्यमार्गसत्य खः” । “थुपिं आस्रवधर्म खः” । “थ्व आस्रवसमुदयधर्म खः” । “थ्व आस्रवनिरोधधर्म खः” । “थ्व आस्रवनिरोधगामिनी प्रतिपदा खः” धका यथाभूतरूपं प्रतिवेध याना सिइ । थ्व अधिप्रज्ञा शिक्षा खः । थुपिं स्वंगू शिक्षायात प्रत्यवेक्षण याना आचरण याइ । सिइका आचरण याइ । खना आचरण याइ । चित्तं अधिष्ठान याना आचरण याइ । श्रद्धां थःगु ज्या याना आचरण याइ । वीर्यं (वीरियं) थः ल्हवना आचरण याइ । स्मृति दयेका आचरण याइ । समाधि चित्तयात बांलाक दयेका आचरण याइ । प्रज्ञां थीथीकथं सिइका आचरण याइ । सिइके बहःगुयात सिइका आचरण याइ । छुटे छुटे याना सिइके बहःगुयात छुटे छुटे याना सिइका आचरण याइ । हटे याना, छुवये बहःगुयात हटे याना आचरण याइ । भावितां याये बहःगुयात भावितां याना आचरण याइ । साक्षात्कार याये बहःगुयात साक्षात्कार याना आचरण याइ । अधिशीलयात आचरण याइ । अधिचित्तयात आचरण याइ । अधिप्रज्ञायात बांलाक ग्रहण याना आचरण याइ । उगु कारणं सेखा धका धया तल । पुथू धयागु आपालं । स्रोतापन्नपिं, स्रोतापन्न जुइया नितिं अभ्यास याना च्वपिं, सकृदागामीपिं, सकृदागामी जुइया नितिं अभ्यास याना च्वपिं, अनागामीपिं, अनागामी जुइया नितिं अभ्यास याना च्वपिं, अरहन्तपिं, अरहन्त जुइया नितिं अभ्यास याना च्वपिं, थुपिं शैक्ष्य, अशैक्ष्य पुद्गलपिं । इध धयागु थुजागु बादय्,

थुजागु विनयय, थुजागु धर्मविनयय, थुकथं आज्ञा जुया बिज्यागुली, थुजागु ब्रह्मचर्याय, थुजागु बुद्धशासनय, थुजागु आत्मभावय, थ्व मनुष्यलोकय । थुपिं हे ये च सेखा पुथू इध धयागु पालिया अर्थ खः ।

तेसं मे निपको इरियं, पुडो पब्रूहि मारिस धयागु परिपक्व ज्ञान दुम्ह, पण्डितम्ह, प्रज्ञा दुम्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, प्रतिवेध याना सिइके फुगु ज्ञान दुम्ह छलपोलं नं । संस्कृत धर्म दुपिं, सयेकावं नं च्वनिपिं – थुपिं शैक्ष्य, अशैक्ष्य पुद्गलपिनि वीर्य, चर्या, थीथीकथं वृत्ति जुइगु, प्रवृत्ति, कारण, इर्यापथ, विपश्यना आचरणयात । पुडो धयागु न्यंका च्वने माःम्ह, याचना याका च्वनेमाःम्ह, अनुरोध याका च्वने माःम्ह, प्रसन्न जुइका च्वनेमाःम्ह छलपोलं । प्रब्रूहि धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, सिइके बिया बिज्याहुँ, प्रतिष्ठित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकाश याना बिज्याहुँ । मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु, कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे तेसं मे निपको इरियं, पुडो पब्रूहि मारिस धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं –

“गुपिं व्यक्तिपिं संस्कृत धर्म दुपिं जुयाच्वन । गुपिं व्यक्तिपिं स्वंगू शिक्षायात सयेकावं च्वनिपिं खः । थुगु लोकय सत्त्व प्राणीपिं दुः उपिं शैक्ष्य अशैक्ष्य पुद्गलपिनि आचरणयात न्यना च्वनाम्हसित प्रज्ञावान्म्ह छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ” धका बिन्ति यात ।

८. कामेसु नाभिगिज्जेय्य, मनसानाविलो सिया ।

कुसलो सब्बधम्मनं, सतो भिक्खु परिब्बजे ॥

वस्तुकाम, क्लेशकामय आसक्त जुइ मज्जू । चित्त यच्चुसे च्वपिं जुइमाः । फुक्क धर्मय दक्षम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया सत्कायदृष्टि आदियात मदयेका छ्वये धुंकूगुलिं भिक्षुत्वय थ्यना प्यंगू इर्यापथय च्वनेमाः ।

कामेसु नाभिगिज्जेय्य धयागु पाली काम धयागु (पालिया अर्थयात थुकथं सिइकेमाः) वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम धयागु संक्षिप्तं निथी दु । वस्तुकाम धयागु छु छु खः ? मनापगु रूपारम्मण, मनापगु शब्दारम्मण, मनापगु गन्धारम्मण, मनापगु रसारम्मण, मनापगु प्रष्टव्यारम्मण, लायेगु न्ययेगु वस्तुत, दास दासीपिं, दुगुत, खा, फाँत, किसि, सात, सल, खच्चरत, बूँ, बालि, हिरण्य (बह) लुँ, गां, निगम, राजधानी, देश, जनपद, कोष, भखारी, दक्क प्यपुने बहःगु वस्तुत वस्तुकाम खः ।

मेकथं उत्पन्न जुइ धुंकूगु काम, उत्पन्न जुइतिनिगु काम, उत्पन्न जुया च्वंगु काम, आध्यात्म संस्थानय च्वंगु काम, बाह्य संस्थानय च्वंगु काम, हीन काम, मध्यम काम, प्रणीत काम, अपायय च्वंगु काम, मनुष्यलोकय च्वंगु काम, देवलोकय च्वंगु काम, प्रष्ट रूपं उत्पन्न जुइसःगु काम, निर्माणरतिभुवनय च्वंगु काम, परनिर्मितभुवनय च्वंगु काम, परिगृहित याये बहःगु काम, परिगृहित याये बहः मज्जूगु काम, तृष्णां ‘थ्व जिगु’ धका ज्वना च्वनिगु काम, तृष्णां ‘थ्व जिगु’ धका ज्वना मच्चनिगु काम, दक्क कामावचरभूमी चाः चाः हिला जुइ सःगु स्वभाव धर्म, दक्क रूपावचरभूमी चाः चाः हिला जुइ सःगु स्वभाव धर्म, दक्क अरूपावचरभूमी

चा: चा: हिला जुइ स:गु स्वभाव धर्म, तृष्णाया वस्तु जुया च्वंगु धर्म, तृष्णाया आरम्भण जुया च्वंगु धर्म, आशा याना च्वनिगु धयागु अर्थया कारणं याना, मुग्ध जुइके स:गु धयागु अर्थया कारणं याना, प्यपुके बह:गु धयागु अर्थया कारणं याना, न्ह्याइपुसे च्वके स:गु धयागु अर्थया कारणं याना काम धका धाइ । थुमित हे वस्तुकाम धका धाइ ।

क्लेशकाम धयागु छु छु ख: ? छन्दकाम, रागकाम, छन्दरागकाम, संकल्पकाम, रागकाम, संकल्परागकाम । कामगुणय् गुगु कामच्छन्द, कामराग, काम धयागु ययेका च्वनिगु, कामतृष्णा, कामस्नेह काम धयागु प्या: चाइगु, काम धयागु डाह जुइगु, काम धयागु प्यपुनिगु तृष्णा, काम धयागु मस्त जुइगु, काम धयागु दुहाँ वने फुगु तृष्णा, कामओघ, वर्तय् स्वापु तथा बिइ य:गु कामयोग, तृष्णा व दृष्टि आसक्त जुइगु कामउपादान, कामच्छन्द नीवरण ।

हे काम ! छंगु मूलयात खने दत । हे काम ! छ थीथीकथं संकल्प याइगु कारणं याना उत्पन्न जुया वडगु ख: । थ्व थीथीकथं संकल्प यायेगुयात हानं संकल्प याये मखुत । थुकथं संकल्प मयात धा:सा छ उत्पन्न जुइ फइ मखुत ।

थुमित हे क्लेशकाम धका धाइ । तृष्णायात गेध धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, त:सकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् त:सकं प्राप्त याये मास्ते वडगु तृष्णा, आरम्भणय् प्यपुनिगु तृष्णा, अकुशलया हा जुया च्वंगु तृष्णा । कामेसु नाभिगिज्जेय्य धयागु क्लेशकाम, वस्तुकामय् आसक्त जुइ मज्यू, हानं हानं चिइ मज्यू, प्यपुने मज्यू, आसक्त मजूसे, स्मृति तो मफिकूसे, मस्यंकूसे, प्यपुनिगु स्वभावयात त्याग याना, ययेका च्वनिगु स्वभावयात ल्हवया, ययेका च्वनिगुलिं मुक्त जुया, ययेका च्वनिगुयात हटे याना, आसक्त जुइगुयात हानं त्याग याना, राग ल्हवया, रागं मुक्त जुया, रागयात हटे याना, रागयात हानं त्याग याना, पित्या:गु मदया, शान्त जुया, सिच्चुसे च्वना, सुखयात अनुभव यायेगु स्वभाव दुम्ह जुया उत्तमगु स्वभाव दुगु चित्तं च्वना च्वनेमा: । थुपिं हे कामेसु नाभिगिज्जेय्य धयागु पालिया अर्थ ख: ।

मनसानाविलो सिया धयागु पाली मनो धयागु गुगु विचित्रगु चित्त, आरम्भणयात सिइके फु, तुलना याये स:, हृदयय् उत्पन्न जुइ, यच्चुसे पिच्चुसे च्वं, मन, मनरूपी आयतन, मनरूपी इन्द्रिय, विज्ञान, विज्ञानस्कन्ध व स्पर्श आदि धर्मलिसे अनुकूलगु मनोविज्ञान धातु । कायदुश्चरित्रं याना चित्त बुलुसे च्वनिगु जुया च्वन, स्थिर जुइ मखु, सना च्वनी, च्वत्तुच्वला च्वनी, कम्प जुया च्वनी, त:सकं कम्प जुयाच्वनी, शान्त जुइ मखु । वचीदुश्चरित्रं याना, मनोदुश्चरित्रं याना, रागं याना, द्वेषं याना, मोहं याना, तं पिहाँ वइगुलिं याना, ईख तइगुलिं याना, म्रक्षं याना, प्रदाषं याना, इष्ण्यां याना, मात्सर्यं याना, छले यायेगुलिं याना, छलकपटं याना, स्तब्धं याना, कलहं याना, मानं याना, अतिमानं याना, मस्त जुइगुलिं याना, प्रमादं याना, दक्व क्लेशं याना, दक्व दुश्चरित्रं याना, फुक्क दाहनं याना, परिदाहनं याना, दक्व सन्तापं याना, फुक्क अकुशलरूपी अभिसंस्कारं याना चित्त बुलुइगु जुया च्वन, स्थिर जुइमखु, सना च्वनी, च्वत्तुच्वला च्वनी, कम्प जुया च्वनी, त:सकं कम्प जुया च्वनी, शान्त जुइ मखु । **मनसानाविलो सिया** धयागु चित्त बुलुसे मच्चपिं जुइमा; स्थिर जुइमा; मसंसे च्वनेमा:, च्वत्तु मच्चसे च्वनेमा:, कम्प मजूसे च्वनेमा:, तसकं कम्प मजूसे च्वनेमा:, शान्त जुया च्वनेमा: । चित्तयात बुलुका बिइ य:गु क्लेशतयत् त्याग यायेमा:, थीथीकथं त्याग यायेमा:, लिना छवयेमा:, अलग जुया च्वनेमा:, हानं उत्पन्न जुइके म्वा:गुली थ्यंक: वनेमा: । चित्तयात बुलुसे च्वंका बिइ फुगु क्लेशपाखें तापाक्क छले जुया, विशेषकथं छले जुया, हानं विशेषकथं

छले जुया, पिहाँ वना, त्याग याना, बांलाक मुक्त जुया मर्यादारहित जुया च्वंगु चित्तं च्वनेमाः । थुपिं हे मनसानाविलो सिया धयागु पालिया अर्थ खः ।

कुसलो सब्बधम्मानं धयागु “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमाः । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” “दक्ख धर्म अनात्मा खः” “अविद्या धयागु कारणं संस्कारधर्म उत्पन्न जुइ” धका दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमाः । पूर्ववत् “दक्ख उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्म दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव नं दु” धका दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमाः । थुकथं दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमाः ।

मेकथं अनित्यकथं दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमा । दुःखकथं, रोगकथं, प्वः वइगु ल्वय्कथं, कंकथं, अकुशल धर्मया स्थानकथं, पीडा जुइगु रोगकथं, थःगु वशय् ल्यू ल्यू मवइगुकथं, जरामरणतय्सं स्यंकीगुकथं, आपालं स्यना च्वंगुयात हरण याइगुकथं, उपद्रवकथं, भयकथं, प्यपुनेथें जुइ फुगु भयकथं, कम्प जुइगुकथं, कुतलं स्यने यःगु स्वभावकथं, क्वातुक्क स्थिर मजुइगुकथं, हेरविचार याइगु मदुगुकथं, भरोसा मदुगुकथं, शरण मदुगुकथं, शरण कृत्य मदुगुकथं, रिक्तगुकथं, तुच्छकथं, शून्यकथं, अनात्मकथं, आदीनव, दोषकथं, विपरिणाम धर्मकथं, सार मदुगुकथं, दुःखया मूलकथं, भवकथं, भव रहितकथं, आसव हे कारण दुगुकथं, संस्कृत धर्मकथं, मार आमिषकथं, जाति धर्मकथं, जरा धर्मकथं, व्याधि धर्मकथं, मरण धर्मकथं, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास धर्मकथं, समुदय धर्मकथं, अन्त्यय् थ्यनिगुकथं, यइपुसे च्वंगुकथं, दोषकथं, पिहाँ वनिगुकथं दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमा । थुकथं नं दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमाः ।

मेकथं स्कन्धय् दक्षम्ह, धातुइ दक्षम्ह, आयतनय् दक्षम्ह, प्रतीत्यसमुत्पादय् दक्षम्ह, स्मृतिप्रस्थानय् दक्षम्ह, सम्यक्प्रधानय् दक्षम्ह, ऋद्धिपादय् दक्षम्ह, इन्द्रियय् दक्षम्ह, बलय् दक्षम्ह, बोध्यङ्गय् दक्षम्ह, मार्गय् दक्षम्ह, फलय् दक्षम्ह, निर्वाणय् दक्षम्ह जुइमाः । थुकथं नं दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमाः ।

मेकथं चक्षु नं रूपारम्मण नं, श्रोत नं शब्द नं, घ्राण नं गन्ध नं, जिह्वा नं रस नं, काय नं प्रष्टव्यारम्मण नं, मन नं धर्मारम्मण नं – थुपिं भिंनिगू आयतनतय् **सब्बधम्मा** धका धाइ । गुगु इलय् आध्यात्म व बहिद्व (बाह्य) संस्थानय् च्वंगु आयतनय् तःसकं प्यपुनी यःगु छन्दरागयात हटे याइ, हा त्वाःथली, ताड्माःया वस्तुथें याइ, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंकी, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मदुगुली थ्यंकी । थुकथं छन्दरागयात हटे यायेगुकथं नं दक्ख धर्मय् दक्षम्ह जुइमा । थुपिं हे **कुसलो सब्बधम्मानं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सतो भिक्खु परिब्बजे धयागु पाली **सतो** धयागु प्यंगू कारणं स्मृति दुम्ह जुया । रूपकायय् काययात बारम्बार भाविता याइगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया, वेदनाय् वेदनायात बारम्बार भाविता याइगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया, चित्तय् चित्तयात बारम्बार भाविता याइगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया, धर्मय् धर्मयात बारम्बार भाविता याइगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ।

मेगु नं प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह – स्मृति मदुम्ह व्यक्तिपाखें छचाखेलं लिचिला स्मृति दुम्ह, स्मृति दयेका बिइफुगु धर्मतय् याना यंकूगु कारणं स्मृति दुम्ह,

स्मृतिया भय शत्रु जुया च्वंगु धर्मतयत् स्यंकूगु कारणं स्मृति दुम्ह, स्मृतिया निमित्त जुया च्वंगु धर्मय् प्रमादी मज्जुगु कारणं स्मृति दुम्ह ।

मेगु नं प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह – स्मृतिं सम्पूर्ण जूगुलिं स्मृति दुम्ह, स्मृती अभ्यस्त जुइ धुंकूगुलिं स्मृति दुम्ह, स्मृति अभ्यास यायेगुलिं सम्पूर्ण जूगु कारणं स्मृति दुम्ह, स्मृती लिज्यां बिमज्याःगु कारणं स्मृति दुम्ह ।

मेगु नं प्यता प्रकारयागु कारणं स्मृति दुम्ह – स्मृतिं सम्पूर्ण जूगुलिं स्मृति दुम्ह, शान्तगु स्वभाव दुगु कारणं स्मृति दुम्ह, क्लेशत शान्त जूगु कारणं स्मृति दुम्ह, सत्पुरुष धर्म पूर्ण जूगु कारणं स्मृति दुम्ह, बुद्धानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह, धर्मानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह, संघानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह, शीलानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह, त्यागानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह, देवतानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह, आनापानास्मृतिं स्मृति दुम्ह, मरणस्मृतिं स्मृति दुम्ह, कायगतास्मृतिं स्मृति दुम्ह, उपसमानुस्मृतिं स्मृति दुम्ह । गुगु लुमंकीगु, बारम्बार लुमंकीगु ... पूर्ववत् ... सम्यक्स्मृति, स्मृतिसम्बोध्यङ्ग निर्वाणय् थ्यनिगु छपु हे जक मार्ग दया च्वन, थुकियात हे सति धका धाइ । थुगु स्मृतिं लिक्क थ्यना च्वन, तःसकं लिक्क थ्यना च्वन, प्यपुना स्थिर जुया च्वन, युक्त जुया च्वन, रहित जुया मच्चं, सम्पूर्ण जुया च्वन, प्रकट जुयाच्वन । उम्ह व्यक्तियात हे सतो धका धाइ । भिक्खु धयागु न्हेता प्रकारया धर्मयात त्वाःथले फुगु कारणं भिक्खु धका धाइ । सत्कायदृष्टियात त्वाःथले बहः जुयाच्वन । विचिकित्सायात त्वाः थले बहः जुयाच्वन । शीलव्रत परामार्श्यात त्वाःथले बहः जुयाच्वन । राग त्वाःथले बहः जुयाच्वन । द्वेष त्वाः थले बहः जुयाच्वन । मोह त्वाः थले बहः जुयाच्वन । मान त्वाः थले बहः जुयाच्वन । मलिन याना बिइ फुगु, हानं न्हगु जन्मयात दयेका बिइ फुगु, पुइगुलिं सहित जुया च्वंगु, दुःख विपाक बिइ सःगु, लिपा जाति जरामरणया कारण जुया च्वंगु, नीचगु अकुशल धर्मतयत् त्वाःथले बहः जुयाच्वन ।

सभिय धका भगवान् बुद्धं सःता बिज्यात । सभिय ! गुम्ह व्यक्ति थःम्हं भाविता याना तयागु मार्गं परिनिर्वाणय् थ्यना च्वनी । शङ्का पुला वने धुंकी । विभवयात नं भवयात नं त्याग याना वास याये धुंकूगु मार्ग दयाच्वन । हानं जन्म जुइमाःगु भव क्षय जुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात भिक्षु धका धाइ ।

सतो भिक्खु परिब्बजे धयागु स्मृतिं पूर्ण जुया भिक्षु दक्क इर्यापथय् च्वनेमाः । स्मृति दुम्ह जुया इरुथीरु जुइमाः । स्मृति दुम्ह जुया दनेमाः । स्मृति दुम्ह जुया फेतुइमाः । स्मृति दुम्ह जुया देनेमाः । स्मृति दुम्ह जुया उन्मुख जुया वनेमाः । स्मृति दुम्ह जुया लिज्यां वनेमाः । स्मृति दुम्ह जुया तप्यंक स्वयेमाः । स्मृति दुम्ह जुया व्यथां स्वयेमाः । स्मृति दुम्ह जुया कयेकुंकेमाः । स्मृति दुम्ह जुया चकंकेमाः । स्मृति दुम्ह जुया संघाटि, पात्र, चीवर धारण यायेमाः । स्मृति दुम्ह जुया आचरण यायेमाः, च्वनेमाः, इर्यापथयात उत्पन्न यायेमाः, ल्यू ल्यू वना आचरण यायेमाः, पालन यायेमाः, यापन यायेमाः, यापन याकेमाः । थुपिं हे सतो भिक्खु परिब्बजे धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं –

वस्तुकाम, क्लेशकामय् आसक्त जुइ मज्जू । चित्त यच्चुसे च्वपिं जुइमाः । फुक्क धर्मय् दक्षम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया सत्कायदृष्टि आदि मदयेका छवये धुंकूगुलिं भिक्षुत्वय् थ्यना प्यंगू इर्यापथय् च्वनेमाः धका लिसः बिया बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं उम्ह अजित ब्राह्मण नापं गुपिं व्यक्तिपिनि समान छन्द दु, समान प्रयोग दु, समान इच्छा दु, समान वासना रुचि दु, उपिं दोछिं मयाक आपालं सत्त्व प्राणीपितं “दक्क संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु उगु फुक्क संस्कारधर्मतय् विनाश जुइगु नं स्वभाव दु” धका रागरहित मलरहितगु स्रोतापत्तिमार्ग ज्ञानरूपी धर्मचक्षु उत्पन्न जुल । उम्ह अजित ब्राह्मणया चित्त तृष्णा, दृष्टिं प्यमपुंसे आसवधर्मपाखें विमुक्त जुल । अर्हत् फलय् थ्यनेसाथं हे अजिन चर्म, जटात, सिमाख्वालायागु चीवर, त्रिशूल, कमण्डलुत, सँ, दाह्री नं अन्तर्धान जुया वन । सँ खाना काषायवस्त्र धारण याना तःम्ह जुया संघाटि, पात्र चीवरयात नं धारण याना तःम्ह जुया छसिकथं इच्छा याये बहःगु निर्वाणरूपी फल बिइ सःगु आचरण दुम्ह जुया ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना भगवान् बुद्धयात “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

न्हापांगु अजित माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

२. तिस्समेत्तेय्य माणवकया प्रश्न निर्देश

९. कोथ सन्तुसितो लोके, (इच्चायस्मा तिस्समेत्तेय्यो)

कस्स नो सन्ति इज्जिता ।

को उभन्तमभिज्जाय, मज्जे मन्ता न लिप्पति ।

कं ब्रूसि महापुरिसोति, को इथ सिब्बिनिमच्चगा ॥

थुगु लोकय् गुम्ह व्यक्ति सन्तुष्ट जू ? सुयाके तृष्णा, दृष्टि आदिं चंचलता दइ मखु ? सु व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिइका दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुला मच्चं ? सुयात महापुरुष धाइ ? सुनां थुगु लोकय् तृष्णायात पुला वने धुकल ? धका आयुष्मान् तिस्समेत्तेय्यं बिन्ति यात ।

कोथ सन्तुसितो लोके धयागु सत्त्वलोकय् गुम्ह व्यक्ति सन्तुष्ट जुइ, बांलाक सन्तुष्ट जुइ, लयताम्ह जुइ, संकल्पं पूर्णम्ह जुइ । थुपिं हे कोथ सन्तुसितो लोके धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्चायस्मा तिस्समेत्तेय्यो धयागु पाली इच्चा धयागु पदसन्धि खः । पदसंसर्ग खः । पदपूरण खः । अक्षर संयोजन खः । व्यञ्जन शिथिलभाव खः । इच्चा धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । आयस्मा धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । आयस्मा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । तिस्सो धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः । धया च्वनेगु, सम्मति यायेगु, प्रज्ञप्ति यायेगु, सःता व्यवहार यायेगु, नां तयेगु नां छुइगु, नां लिसं स्वापु दुगु, व्यक्त यायेगु, क्यनेगु, कनेगु खः । मेत्तेय्यो धयागु उम्ह ब्राह्मणया गोत्र खः,

खः, धया च्वनेगु, सम्मति यायेगु, प्रज्ञप्त यायेगु, सःता व्यवहार यायेगु खः । थुपिं हे इच्चायस्मा तिस्समेत्तेय्यो धयागु पालिया अर्थ खः ।

कस्स नो सन्ति इज्जिता धयागु तृष्णारूपी कम्प जुइगु, दृष्टिरूपी कम्प जुइगु, मानरूपी कम्प जुइगु, क्लेशरूपी कम्प जुइगु, कामरूपी कम्प जुइगु । गुम्ह व्यक्तियाके थुपिं कम्पत मदु, बांलाक मदु, प्राप्त मजू, हटे याये बहः जू, बांलाक त्वाःथले बहः जू, शान्त जुया वनी, हानं शान्त जुया वनी, हानं उत्पन्न जुइकेया नितिं योग्य मजू, ज्ञानरूपी मिं छुइ बहः जू ? थुपिं हे कस्स नो सन्ति इज्जिता धयागु पालिया अर्थ खः ।

को उभन्तमभिज्जाय धयागु गुम्ह व्यक्ति थुपिं निगू भाग वा अन्तयात दुग्येक सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, प्रष्ट रूपं वृद्धि याना, स्पष्ट याना । थुपिं हे को उभन्तमभिज्जाय धयागु पालिया अर्थ खः ।

मज्जे मन्ता न लिप्पति धयागु दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुत्तुबुला मतः । प्यमपू, विशेषकथं प्यमपू, पिहाँ वया च्वन, त्याग याना च्वन, विशेषकथं मुक्त जुया च्वन, विशेषकथं युक्त जुया मच्चं, छुटे छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं च्वना च्वन । थुपिं हे मज्जे मन्ता न लिप्पति धयागु पालिया अर्थ खः ।

कं ब्रूसि महापुरिसो धयागु पाली महापुरिसो धयागु अग्रम्ह पुरुष धका, प्रशंसा याये बहःम्ह पुरुष धका, विशेषकथं प्रशंसा याये बहःम्ह पुरुष धका, प्रामोक्ष जुया च्वम्ह पुरुष धका, उत्तमम्ह पुरुष धका, प्रधानम्ह पुरुष धका, विशेषकथं उत्तमम्ह पुरुष धका गुम्ह व्यक्तियात कना तल ? गुम्ह व्यक्तियात धया तल ? गुम्ह व्यक्तियात लुमंका तल ? गुम्ह व्यक्तियात खंका तल ? गुम्ह व्यक्तियात सःता तल ? थुपिं हे कं ब्रूसि महापुरिसो धयागु पालिया अर्थ खः ।

को इथ सिब्बिनिमच्चगा धयागु पाली गुम्ह व्यक्ति थुगु सत्त्वलोकय् च्युति प्रतिसन्धियात स्वाका बिइ फुगु तृष्णायात पुलावने धुंकल ? ताःपाक पुला वने धुंकल ? पुला वने धुंकल ? वांलाक पुला वने धुंकल ? विशेषकथं पुला वने धुंकल ? थुपिं हे को इथ सिब्बिनिमच्चगा धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मण -

थुगु लोकय् गुम्ह व्यक्ति सन्तुष्ट जू ? सुयाके तृष्णा दृष्टि आदिं चंचलता दइ मखु ? सु व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिइका दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुलामच्चं ? सुयात महापुरुष धाइ ? सुनां थुगु लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकल ? धका विन्ति यात ।

१०. कामेसु ब्रह्मचरियवा, (मेत्तेय्याति भगवा)

वीततण्हो सदा सतो ।

सङ्खाय निब्बुतो भिक्खु, तस्स नो सन्ति इज्जिता ॥

मेत्तेय्य ब्राह्मण ! काम गुण कारणं याना मार्ग धयागु ब्रह्मचर्य दुम्ह जुल । उम्ह भिक्षु सन्तोष तायेसःम्ह जुइगु जुल । तृष्णारहित जूम्ह, स्मृति दुम्ह, सदां प्रत्यवेक्षण याना रागं शान्त जुइ धुंकूम्ह भिक्षुयाके तृष्णा, दृष्टि आदिं चंचलता दइ मखु ।

कामेसु ब्रह्मचरियवा धयागु पाली कामा धयागु वस्तुकाम नं क्लेशकाम नं थुकथं काम धयागु संक्षिप्तं निता दु । ... पूर्ववत् थुमित वस्तुकाम धका धाइ । ... पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । क्वह्यपिं मनूतय्गु धर्मय् थ्यनिगुलिं छले जुइगु, विशेषकथं छले जुइगु, हानं विशेषकथं छले जुइगु, छले जुइगु, चर्या मयायेगु, थ्यंकः मवनेगु, सत्पुरुष धर्मया सिमायात पुला मवनेगुयात ब्रह्मचरिय धका धाइ । मेकथं मुख्यकथं आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात ब्रह्मचरिय धका धाइ । थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग धयागु छु छु खः ? सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यक्वचन, सम्यक्कर्मान्त, सम्यक्आजीविका, सम्यक्व्यायाम, सम्यक्स्मृति, सम्यक्समाधि थुपिं हे खः । गुम्ह व्यक्ति उत्तमगु च्यागू अङ्ग दुगु थ्व मार्ग न्ह्योने थ्यंकः वनी, तःसकं न्ह्योने थ्यंकः वनी, लिक्क च्वना च्वनी, स्वापु तया च्वना च्वनी, अलग जुया च्वनी मखु, सम्पन्न जुया च्वनी, स्पष्ट जुया च्वनी, उम्ह व्यक्तियात ब्रह्मचरियवा धका धाइ । धनं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात धनवा (धनवान्) धाइथें तुं, भोगं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात भोगवा धाइथें तुं, यशं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात यसवा धाइथें तुं, शिल्पं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात सिण्णवा धाइथें तुं, शीलं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात शीलवा धाइथें तुं, वीर्यं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात वीरियवा धाइथें तुं, प्रज्ञां सम्पन्नम्ह व्यक्तियात पञ्जावा धाइथें तुं, विद्यां सम्पन्नम्ह व्यक्तियात विज्जावा धाइथें तुं, अथे हे गुम्ह व्यक्ति उत्तमगु च्यागू अङ्ग दुगु थ्व मार्ग न्ह्योने थ्यंकः वनी, तःसकं न्ह्याने थ्यंकः वनी, लिक्क च्वना च्वनी, स्वापु तया च्वना च्वनी, अलग जुया च्वनी मखु, सम्पन्न जुया च्वनी, स्पष्ट जुया च्वनी, उम्ह व्यक्तियात ब्रह्मचरियवा धका धाइ । थुपिं हे कामेसु ब्रह्मचरियवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

मेत्तेय्य धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु नां गौरव तया धया तःगु नां खः । ... पूर्ववत् ... गुगु भगवा धयागु नां दुगु खः, भगवा धयागु उगु नां साक्षात्कार यानातःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे मेत्तेय्याति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

वीतलण्हो सदा सतो धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्म तृष्णा । गुम्ह व्यक्ति थुगु तृष्णायात हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, हानं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पत्ति जुइकेया निंतिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात तृष्णां रहितम्ह, तृष्णायात त्याग याये धुकूम्ह, तृष्णायात ल्हवया छवय धुकूम्ह, तृष्णां मुक्त जुइ धुकूम्ह, तृष्णा हटे याये धुकूम्ह, तृष्णायात हानं त्याग याये धुकूम्ह, राग रहितम्ह, राग त्याग याये धुकूम्ह, रागयात ल्हवये धुकूम्ह, रागं मुक्त जुइ धुकूम्ह, रागयात हटे याये धुकूम्ह, रागयात हानं त्याग याये धुकूम्ह, पित्याः मदये धुकूम्ह, क्लेश रागं शान्त जुइ धुकूम्ह, सुखीम्ह, फलसुखवेदनायात अनुभव याना उत्तमगु स्वभाव दुगु चित्तं च्वना च्वम्ह धका धाइ । सदा धयागु न्ह्याबलें, सर्वकालय्, नित्यकालय्, ध्रुव कालय्, बिचय् तुते मजुइक न्ह्याना च्वंगु कालय्, छपुचः जुया च्वंगु कालय्, मेगु लिसे त्वाकः मज्यागु कालय्, बाण छगू धुंका हानं मेगु कयेकेथें, लःया छाल समान दथुइ खाली मदुगु, क्रम टुटे मजुगु, स्वापु दुगु, स्पर्शितगु, भोजन नयेगुया न्ह्योने च्वंगु कालय्, भोजन नये धुंका लिपाया कालय्, प्रथमयामय्, मध्यमयामय्, पश्चिमयामय्, कृष्णपक्षय्, शुक्लपक्षय्, वर्षाकालय्, हेमन्तकालय्, गृष्मकालय्, प्रथमयौवनय्, मध्यमयौवनय्, पश्चिमयौवनय् । सतो धयागु प्यंगू कारणं स्मृति दुम्ह । रूपकाययात काय धका बारम्बार चायेका च्वनेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता

याना स्मृति दुम्ह, वेदनायात् वेदना धका बारम्बार चायेका च्वनेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात् भाविता याना स्मृति दुम्ह, चित्तय् चित्त धका बारम्बार चायेका च्वनेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात् भाविता याना स्मृति दुम्ह, धर्मयात् धर्म धका बारम्बार चायेका च्वनेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात् भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् उम्ह भिक्षुयात् सतो धका धाइ । थुपि हे वीततण्हो सदा सतो धयागु पालिया अर्थ खः ।

सङ्गाय निब्बुतो भिक्खु धयागु पाली ज्ञानयात् सङ्गा धका धाइ । गुगु सिइका च्वनेगु प्रज्ञा, थीथीकथं सिइका च्वनेगु प्रज्ञा, ल्यया काये सःगु प्रज्ञा, थीथीकथं ल्यया काये सःगु प्रज्ञा, पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । **सङ्गाय** धयागु परीक्षा याना, सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, स्पष्ट याना, “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका परीक्षा याना, सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, स्पष्ट याना । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” ... “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्मा खः” ... “अविद्या धयागु कारणं संस्कारधर्म उत्पन्न जुइ” पूर्ववत् “दक्ख संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु उगु दक्ख संस्कारधर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका परीक्षा याना, सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, स्पष्ट याना ।

मेकथं अनित्यकथं परीक्षा याना, सिइका । दुःखकथं, रोगकथं, प्वः थाइगुकथं, दुहाँ वनिगु स्वभावकथं ... पूर्ववत् पिहाँ वनिगुकथं, परीक्षा याना सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, स्पष्ट याना । **निब्बुतो** धयागु रागयात् शान्त याना छ्वये सःगु कारणं रागं शान्त जुया च्वनी । द्वेषयात् शान्त याना छ्वये सःगु कारणं द्वेषं शान्त जुया च्वनी । मोहयात् शान्त याना छ्वये सःगु कारणं मोहं शान्त जुया च्वनी । क्रोधयात्, छलकपटयात्, स्तब्ध जुइगुयात्, नियन्त्रण यायेगुयात्, फुइं यायेगुयात्, तःसकं फुइं यायेगुयात्, मस्त जुइगु यात्, प्रमादयात्, दक्ख क्लेशतय्, दक्ख दुश्चरित्रतय्, दक्ख पुइगुयात्, दक्ख दुनें दुनें पुइगुयात्, दक्ख पिनें पिनें पुइगुयात्, दक्ख अकुशलरूपी अभिसंस्कारतय् शान्त याना छ्वये सःगु कारणं शान्त जुया च्वनी । **भिक्खु** धयागु सत्कायदृष्टि आदि न्हेगू धर्मतय् त्वाः थले सःगु कारणं **भिक्खु** धका धाइ । ... पूर्ववत् ... आचरण याये धुंकूगु मार्ग दु, हानं प्रतिसन्धि च्वनेमाःगु क्षय जुइ धुंकल । थुपि हे **सङ्गाय निब्बुतो भिक्खु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तस्स नो सन्ति इज्जिता धयागु पाली तस्स धयागु क्षीणासवम्ह अरहन्तयाके । **इज्जिता** धयागु तृष्णारूपी कम्प जुइगु, दृष्टिरूपी कम्प जुइगु, मानरूपी कम्प जुइगु, क्लेशरूपी कम्प जुइगु, कामरूपी कम्प जुइगु । उम्ह अरहन्त पुद्गलयाके थुपिं कम्पत म्दु, बांलाक म्दु, प्राप्त मज्जू, हटे याये बहः जू, बांलाक त्वाःथले बहः जू, शान्त जुया वनी, हानं शान्त जुया वनी, हानं उत्पन्न जुइकेया नितिं योग्य मज्जू, ज्ञानरूपी मिं छुइ बहः जू । थुपि हे **तस्स नो सन्ति इज्जिता** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

“मेत्तेय्य ब्राह्मण ! कामगुणया कारणं याना मार्ग धयागु ब्रह्मचर्य दुम्ह जुल । उम्ह भिक्षु सन्तोष तायेसःम्ह जुइगु जुल । तृष्णारहित जूम्ह, स्मृति दुम्ह, सदां प्रत्यवेक्षण याना रागं शान्त जुइ धुंकूम्ह भिक्षुयाके तृष्णा, दृष्टि आदिं चंचलता दइ मखु” धका आज्ञा दयेका विज्यात् ।

११. सो उभन्तमभिज्जाय, मज्जे मन्ता न लिप्पति ।

तं ब्रूमि महापुरिसोति, सो इध सिब्बिनिमच्चगा ॥

उम्ह व्यक्ति निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिइका दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुला मच्चं, उम्ह व्यक्तियात महापुरुष धका धाइ । उम्ह व्यक्तिं थुगु लोकय् तृष्णायात पुलावने धुंकल धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

सो उभन्तमभिज्जाय, मज्जे मन्ता न लिप्पति धयागु पाली अन्ता धयागु स्पर्श छगू अन्त खः । स्पर्शया कारण निगूगु अन्त खः । दथुइ स्पर्शया निरोध जुइ । अतीत छगू अन्त खः । अनागत निगूगु अन्त खः । आः दुगु वर्तमान दथुइ जुया च्वनी । सुख वेदना छगू अन्त खः । दुःख वेदना निगूगु अन्त खः । दुःख नं मखु सुख नं मखुगु उपेक्षा वेदना दथुइ जुया च्वनी । नाम छगू अन्त खः । रूप निगूगु अन्त खः । दथुइ विज्ञान जुया च्वनी । खुगू आध्यात्मिक आयतनत छगू अन्त खः । खुगू बाह्य आयतनत निगूगु अन्त खः । दथुइ विज्ञान जुया च्वनी । सत्कायदृष्टि छगू अन्त खः । सत्कायदृष्टिया कारण निगूगु अन्त खः । दथुइ सत्कायदृष्टिया निरोध जुइ । प्रज्ञायात मन्ता धका धाइ । गुगु सिइका च्वनेगु प्रज्ञा, थीथीकथं सिइका च्वनेगु प्रज्ञा ... पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि ।

लेपा धयागु तृष्णालेप, दृष्टिलेप थुकथं बुत्तुबुलेगु निथीकथं दु । तृष्णा लेप धयागु छु खः ? गुलि नं तृष्णा धयागु विस्तार यायेगुलिं सिमानायात दयेका च्वनी, सिमाना धयागु चिंयात दयेका च्वनी, सिमाना धयागु अन्तयात दयेका च्वनी, पटिगृहित याना च्वनी, ययेका च्वनी (मानित याना च्वनी), जिगु थ्व वस्तु लिक्कसं लाना च्वन, जिगु व वस्तु तापाक्क लाना च्वन, जिगु थ्व वस्तु थुलि दु, जिगु थ्व वस्तुया परिमाण थुलि दु, जिगु रूपारम्मण, जिगु शब्दारम्मण, जिगु गन्धारम्मण, जिगु रसारम्मण, जिगु प्रष्टव्यारम्मण, जिगु न्ययेगु लायेगु वस्तु, जिमि दास दासी, जिमि दुगुत, जिमि खा, फाँ, जिमि किसि, सा, जिमि सल, खच्चड, जिगु बुँ बालि, जिगु हिरण्य (वहः), लुँ जिगु गाँ, निगम, राजधानी, जिगु देश, जनपद, कोष, जिगु भखारी । दक्क महापृथ्वीयात नं तृष्णाया बलं ययेका प्यपुना च्वनी । गुलि नं सच्छि व च्याता प्रकारया तृष्णात विस्तार याना विचरण याये फुगु खः, थ्वयात तृष्णा लेप धका धाइ ।

दृष्टिलेप धयागु छु खः ? नीगू वस्तु दुगु जिगु शरीर धका धारण दया च्वनिगु सत्कायदृष्टि । भिगू वस्तु दुगु नत्थि दिन्नं आदिकथं द्रुगु धारणा दया च्वनिगु मिथ्या दृष्टि । भिगू वस्तु दुगु शाश्वत आदि छगू पुचःया प्रतिष्ठा धका धारणा दया च्वनिगु अन्तग्राहिक दृष्टि । थजागु स्वभाव दुगु गुगु दृष्टि, ख्वीनिगू दृष्टी दुहाँ वना च्वंगु दृष्टि, दृष्टि धयागु घनघोर बन, दृष्टि धयागु मरुभूमि (कन्तार), दृष्टि धयागु कं, दृष्टि धयागु हिलावनिगु, दृष्टि धयागु संयोजन, आरम्मणयात क्वातुक्क ज्वने सःगु दृष्टि, तःसकं क्वातुक्क ज्वनेसःगु दृष्टि, नित्य, सुख धका मनं तुना च्वनिगु, द्रुगु परामर्श, धृणा चाये बहःगु कुमार्ग, द्रुगु लपु, द्रुगु स्वभाव, मिथ्यादृष्टितय् मुनेगु थाय् वा तीर्थ, च्वदयःगु दृष्टि, विपरितगु दृष्टि, अनित्ययात नित्य धका अःखतं कायेगु, मिथ्यादृष्टि, स्वभाव मदुगु वस्तुइ स्वभाव दु धका कायेगु, गुलि नं ख्वीनिगू दृष्टित दु, थ्वयात दृष्टिलेप धका धाइ ।

सो उभन्तमभिज्जाय, मज्जे मन्ता न लिप्पति धयागु उम्ह भिक्षु निगू अन्त वा भागयात नं, दथुयात नं प्रज्ञां बांलाक सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना बुत्तु मबू, थीथीकथं बुत्तु मबू, प्यपुनिगुकथं बुत्तु मबू, बुत्तु मबूसे, बांलाक बुत्तु मबूसे, प्यपुनिगुकथं बुत्तु मबूसे, पिहाँ वया, त्याग याना, विशेषकथं मुक्त जुया, बांलाक युक्त मज्जुसे

छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं च्वना च्वन । थुपिं हे सो उभन्तमभिञ्जाय, मञ्जे मन्ता न लिप्पति धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं ब्रूमि महापुरिसो धयागु महान्मह पुरुष, अग्रपुरुष, प्रशंसा याये बहःमह पुरुष, विशेषकथं प्रशंसा याये बहःमह पुरुष, प्रामोक्ष जुया च्वंमह पुरुष, उत्तममह पुरुष, प्रधानमह पुरुष, विशेषकथं उत्तममह पुरुष धका उमह भिक्षुयात कना च्वना, उमह भिक्षुयात धया च्वना, उमह भिक्षुयात क्यना च्वना, उमह भिक्षुयात सःता च्वना ।

आयुष्मान् सारिपुत्रं भगवान् बुद्धयात थ्व खँ बन्ति यात - “भगवान् शास्ता ! महापुरुष महापुरुष धका धया च्वन । भगवान् शास्ता ! गज्यागु प्रमाण दुगु गुणं महापुरुष जुइ ?” सारिपुत्र ! धात्थें आसवधर्मं मुक्त जुया च्वंगु चित्तं दुगुलिं महापुरुष धका जिं (बुद्धं) धया च्वना । आसवधर्मं मुक्त जुया मच्चंगु चित्तं दुगुलिं महापुरुष धका धया च्वनागु मखु ।

सारिपुत्र ! गुकथं आसवधर्मं मुक्त जुया च्वंगु चित्तं दुमह जुइ ? सारिपुत्र ! थ्व शासनय् भिक्षु क्लेशयात पुका बिइ फुगु वीर्य दुमह, सम्प्रजान दुमह, स्मृति दुमह जुया आध्यात्म संस्थानय् दया च्वंगु रूपकाययात काय धका हानं हानं भाविता याना च्वना च्वनी । लोकय् तःसकं आशा याना च्वनिगु, मन सुख मदयेका च्वनिगुयात मदयेका छवयेमाः । काययात काय धका हानं हानं भाविता याना च्वनाच्वंमह उमह भिक्षुया चित्तं प्यपुनिगुलिं रहित जुइ, तृष्णा व दृष्टिं प्यपुनेगु मदया आसवधर्मपाखें मुक्त जुया च्वनी । वेदनातय्, चित्तय्, धर्मतय् धर्म धका हानं हानं भाविता याना च्वना च्वनी । क्लेशयात पुका बिइ फुगु वीर्य दुमह, सम्प्रजान दुमह, स्मृति दुमह जुया लोकय् तःसकं आशा याना च्वनिगु मन सुख मदयेका च्वनिगुयात मदयेका छवयेमाः । धर्मतय् धर्म धका हानं हानं भाविता याना च्वना च्वंमह उमह भिक्षुया चित्तं प्यपुनिगुलिं रहित जुइ, तृष्णा व दृष्टिं प्यपुनेगु मदया आसवधर्मत पाखें मुक्त जुया च्वनी । सारिपुत्र ! थुकथं हे भिक्षु आसवधर्मं मुक्त जुयाच्वंगु चित्तं दुमह जुइ । सारिपुत्र ! आसवधर्मं मुक्त जुयाच्वंगु चित्तं दुगुलिं जिं (बुद्धं) महापुरुष धका धया च्वना । आसवधर्मं मुक्त जुया मच्चंगु चित्तं दुगुलिं महापुरुष धका धया च्वनागु मखु । थुपिं हे तं ब्रूमि महापुरिसो धयागु पालिया अर्थ खः ।

सो इध सिब्बिनिमच्चगा धयागु पाली तृष्णायात सिब्बिनि धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् तःसकं आशा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकशलया हा जुया च्वंगु तृष्णा । गुमह व्यक्तिं थ्व च्युति व प्रतिसन्धियात स्वाका बिइ सःगु तृष्णायात हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त जुइ धुंकल, हानं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उमह व्यक्ति भवतृष्णायात पुला वंमह, विशेषकथं पुला वंमह, बांलाक पुला वंमह जुइ । थुपिं हे सो इध सिब्बिनिमच्चगा धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

उमह व्यक्तिया निगू भागयात विशेष ज्ञानं सिइका दथुइ च्वंगु आचरणय् प्रज्ञां बुला मच्चं, उमह व्यक्तियात महापुरुष धका धाइ । उमह व्यक्तिं थुगु लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकल धका लिसः बिया बिज्यात ।

गाथा सिधये साथं उमह तिस्समेत्तेय्य ब्राह्मण नापं गुपिं व्यक्तिपिनि समानं छन्द दु, समानं प्रयोग दु, समानं इच्छा दु, समानं वासना रुचि दु, उपिं दोहिं मयाक आपालं सत्त्व

प्राणीपितं “दक्खं संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु उगु फुक्क संस्कारधर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका रागरहित मलरहितगु स्रोतापत्तिमार्गं ज्ञानरूपी धर्मं चक्षु उत्पन्न जुल । उम्ह तिस्समेत्तेय्य ब्राह्मणया चित्त तृष्णा, दृष्टिं प्यमपुंसे आसवधर्मतपाखें विमुक्त जुल । अरहत्त फलय् ध्यनेसाथं हे अजिन चर्म, जटात, सिमाख्वालायागु चीवर, कमण्डलुत, सँ, दाह्नीत नं अन्तर्धान जुया वन । सँ खाना काषायवस्त्र धारण याना तःम्ह जुया संघाटि, पात्र चीवरयात नं धारण याना तःम्ह जुया छसिकथं इच्छा याये बहःगु निर्वाणरूपी फल बिइ सःगु आचरण दुम्ह जुया ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना भगवान् बुद्धयात “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

निगूगु तिस्समेत्तेय्य माणवक प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

३. पुण्णक माणवकया प्रश्न निर्देश

१२. अनेजं मूलदस्साविं, (इच्छायस्मा पुण्णको)

अत्थि पज्जेन आगमं ।

किं निस्सिता इसयो मनुजा, खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं ।

यज्जमकप्पयिंसु पुथूध लोके, पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं ॥

तृष्णां रहित जुया बिज्याये धुंकूम्ह अकुशलमूल आदि खंका बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वःगुलिं वया च्वना । ऋषिपिं, मनुष्यपिं, क्षत्रीपिं, ब्राह्मणपिंसं छुकियात आश्रय कया थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन ? भगवान् शास्ता ! थुकिया खँ न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णकं ब्राह्मणं बिन्ति यात ।

अनेजं मूलदस्साविं धयागु पाली तृष्णायात एजा धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशलया हा जुया च्वंगु तृष्णा । थ्व कम्पित जुइयःगु तृष्णायात भाग्यवान्म्ह बुद्धं हटे याना बिज्याये धुंकल, हा त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताडमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजूइकथं याना बिज्याये धुंकल, लिपा उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्धयात अनेज धका धाइ । तृष्णायात हटे याये धुंकूगुलिं अनेज धका धाइ । तथागत लाभय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, अलाभय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, यशय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, अयशय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, प्रशंसाय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, निन्दाय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, सुखय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, दुःखय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, तःसकं कम्पित

जुया बिमज्याः, कम्पित जुया बिज्यायेगु मदु, हानं हानं कम्पित जुया बिज्यायेगु मदु । थ्व हे अनेज धयागु पालिया अर्थ खः । मूलदस्साविं धयागु भगवान् बुद्धं मूल हायात खंका बिज्याये धुंकल, हेतुयात खंका बिज्याये धुंकल, फल क्यने सःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल, फल दयेका बिइसःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल, फल हे शुरु दयाच्वंगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल, फल उत्पन्न जुइगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल, फल हया बिइसःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल, फलयात आरम्भण याइगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल, फलयात बःकया लुयावये सःगु कारणयात, फल बिइ सःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल ।

लोभ अकुशलया मूल हा खः । द्वेष अकुशलया मूल हा खः । मोह अकुशलया मूल हा खः । थुकथं अकुशलमूल स्वथी दु ।

अवश्य खः, भगवान् बुद्धं थ्व खँ आज्ञा दयेका बिज्यागु दु – भिक्षुपिं ! अकुशल कर्म दया वइगुया कारण थुपिं स्वंगू हे खः । छु छु स्वंगू खः ? लोभ अकुशल कर्म दयेका बिइगुया कारण खः । द्वेष अकुशल कर्म दयेका बिइगुया कारण खः । मोह अकुशल कर्म दयेका बिइगुया कारण खः । भिक्षुपिं ! लोभं दयेका ब्यूगु कर्म याना, द्वेषं दयेका ब्यूगु कर्म याना, मोहं दयेका ब्यूगु कर्म याना देवतापिं प्रकट जुइगु मखु । मनुष्यपिं प्रकट जुइगु मखु । मेमेगु गुगुं सुगति भव प्रकट जुइगु मखु । भिक्षुपिं ! धात्थेला लोभं दयेका ब्यूगु कर्म याना, द्वेषं दयेका ब्यूगु कर्म याना, मोहं दयेका ब्यूगु कर्म याना नरक प्रकट जुइगु खः । तिर्यक् योनि प्रकट जुइगु खः । प्रेत योनि प्रकट जुइगु खः । नरकय्, तिर्यक् योनी, प्रेत योनी आत्मभाव दयेका बिइया नितिं मेमेगु गुगुं दुर्गति भवत प्रकट जुइगु खः । थुपिं स्वंगू अकुशल मूलत खः धका भगवान् बुद्धं सर्वज्ञज्ञानं सिइका बिज्यात, समन्त चक्षुं खंका बिज्यात । थुकथं भगवान् बुद्धं मूल हायात खंका बिज्याये धुंकल । ... पूर्ववत् फल बिइ सःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल । अलोभ कुशलया मूल हा खः । अद्वेष कुशलया मूल हा खः । अमोह कुशलया मूल हा खः । थुकथं कुशलमूल स्वथी दु ।

अवश्य खः, भगवान् बुद्धं थ्व खँ आज्ञा दयेका बिज्यागु दु – भिक्षुपिं ! कुशल कर्म दया वइगुया कारण थुपिं स्वंगू हे खः । पूर्ववत् भिक्षुपिं ! अलोभं दयेका ब्यूगु कर्म याना, अद्वेषं दयेका ब्यूगु कर्म याना, अमोहनं दयेका ब्यूगु कर्म याना नरक प्रकट जुइगु मखु । तिर्यक् योनि प्रकट जुइगु मखु । प्रेत योनि प्रकट जुइगु मखु । मेमेगु गुगुं दुर्गति भवत प्रकट जुइगु मखु । भिक्षुपिं ! धात्थेला अलोभं दयेका ब्यूगु कर्म याना, अद्वेषं दयेका ब्यूगु कर्म याना, अमोहं दयेका ब्यूगु कर्म याना देवतापिं प्रकट जुइगु खः । मनुष्यपिं प्रकट जुइगु खः । देवलोकय्, मनुष्यलोकय् आत्मभाव दयेका बिइया नितिं मेमेगु गुगुं सुगतिभवत प्रकट जुइगु खः । थुपिं स्वंगू हे कुशलमूलत खः धका भगवान् बुद्धं सर्वज्ञज्ञानं सिइका बिज्यात, समन्तचक्षुं खंका बिज्यात । थुकथं भगवान् बुद्धं मूल हायात खंका बिज्याये धुंकल पूर्ववत् फल बिइ सःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल ।

अवश्य खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात – भिक्षुपिं ! अकुशल जुया च्वंगु, अकुशल धयागु भाग दया च्वंगु, अकुशल पक्ष दयाच्वंगु गुलि नं धर्म दु, व फुक्क अकुशल धर्मतय् अविद्या हे मूल हा दयाच्वंगु दु, अविद्या हे पुचः मुना च्वंगु दु । अविद्यायात वांछ्वये धुनेवं दक्व अकुशल धर्मतय् नं वांछ्वगु जूवनी धका भगवान् बुद्धं सिया बिज्यात, खंका बिज्यात । थुकथं नं भगवान् बुद्धं मूल हायात खंका बिज्याये धुंका ... पूर्ववत् ... फल बिइ सःगु कारणयात खंका बिज्याये धुंकल ।

अवश्य खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात – भिक्षुपिं ! कुशल जुया च्वंगु, कुशल धयागु भाग दया च्वंगु, कुशल पक्ष दया च्वंगु गुलि नं धर्म दु, व फुक्क धर्मय् अप्रमाद धर्म हे मूल हा दया च्वंगु दु, अप्रमाद धर्म हे पुचः मुना च्वंगु दु । अप्रमाद धर्म थुपिं दक्व कुशल धर्मतय् अग्र खः धका भगवान् बुद्धं सिया बिज्यात, खंका बिज्यात । थुकथं नं तथागतं मूल हायात खंका बिज्याये धुंकल ... पूर्ववत् ... फल बिइ सःगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल ।

मेकथं भगवान् बुद्धं सिया बिज्यात, खंका बिज्यात “अविद्या संस्कारधर्मतय् मूल हा खः । संस्कारधर्म विज्ञानया मूल खः । विज्ञान नामरूप धर्मया मूल खः । नामरूप धर्म षडायतनया मूल खः । षडायतन स्पर्शया मूल खः । स्पर्श वेदनाया मूल खः । वेदना तृष्णाया मूल खः । तृष्णा उपादानया मूल खः । उपादान भवया मूल खः । भव जातिया मूल खः । जाति जरामरणया मूल खः ।” धका तथागतं सिया बिज्यात खंका बिज्यात । थुकथं नं भगवान् बुद्धं मूल हायात खंका बिज्याये धुंकल ... पूर्ववत् ... फल बिइ सःगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल ।

मेकथं तथागतं सिया बिज्यात खंका बिज्यात “चक्षु चक्षुरोगया मूल (हा) खः । स्रोत स्रोतरोगया मूल खः । घ्राण घ्राणरोगया मूल खः । जिह्वा जिह्वारोगया मूल खः । काय कायरोगया मूल खः । मन चैतसिक जुया च्वंगु दुःखतय् मूल खः” धका तथागतं सिया बिज्यात, खंका बिज्यात । थुकथं नं भगवान् बुद्धं मूल हायात खंका बिज्याये धुंकल, हेतुयात खंका बिज्याये धुंकल, फल क्यने सःगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल, फल हे शुरु दया च्वंगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल, फल उत्पन्न जुइगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल, फल हया बिइ सःगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल, फलयात आरम्भण याइगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल, फलयात बःकया लुया वये सःगु कारणायात, फल बिइ सःगु कारणायात खंका बिज्याये धुंकल । थुपिं हे अनेजं मूलदस्साविं धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा पुण्णको धयागु पाली **इच्छा** धयागु पदसन्धि खः पूर्ववत् आयुष्मान् पुण्णक ।

अत्थि पज्जेन आगमं धयागु प्रश्नया इच्छा याना वया च्वनागु खः । प्रश्नयात न्यनेत वया च्वनागु खः । प्रश्न न्यने मास्ते वया वया च्वनागु खः । थुपिं हे **अत्थि पज्जेन आगमं** धयागु पालिया अर्थ खः । मेकथं प्रश्नया इच्छा याना च्वपिं, प्रश्न न्यने मास्ते वःपिं व्यक्तिपिनिगु **आगम** खः । न्ह्यज्यायेगु, सत्तिक वनेगु, लिक्क प्यपुं वनेगु खः । थुपिं नं **अत्थि पज्जेन आगमं** धयागु पालिया अर्थ खः । मेकथं प्रश्न न्यने मास्ते वःम्ह व्यक्ति छंथाय् दु । छ नं आपालं घनिष्ठता दुम्ह खः । जिं न्यनागु प्रश्नयात कनेत, लिसः बिइत सामर्थ्य दुम्ह खः । थुगु भारयात बहन याये फु । थुपिं नं **अत्थि पज्जेन आगम** धयागु पालिया अर्थ खः ।

किं निस्सिता इसयो मनुजा धयागु छुकी निश्चित जुया च्वन, आश्रित जुया च्वन, प्यपुना च्वन, लिक्क वना च्वन, हया दुछवया च्वन, दुहाँ वना च्वन ? **इसयो** धयागु **इसि** नां दुपिं दक्व ऋषिमुनिकथं प्रव्रजित जुया च्वपिं व्यक्तिपिं खः । आजीवकीपिं, निर्गण्ठीपिं, जटिलपिं, ऋषिपिं खः । **मनुजा** धयागु मनुष्यपितं धयातःगु खः । थुपिं हे **किं निस्सिता इसयो मनुजा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं धयागु पाली **खत्तिया** धयागु दक्ख जुजु खलःत खः । **ब्राह्मणा** धयागु दक्ख 'भो' धका धया च्वनेगु बानी दुपिं खः । **देवतानं** धयागु आजीवक श्रावकपिनि देवता धयापिं आजीवकपिं हे खः । निर्गण्ठश्रावकपिनि देवता धयापिं निर्गण्ठ हे खः । जटिल श्रावकपिनि देवता धयापिं जटिलपिं हे खः । परिव्राजक श्रावकपिनि देवता धयापिं परिव्राजकपिं हे खः । शासनलिसे प्रतिपक्ष मज्झिपिनि देवता धयापिं शासन लिसे प्रतिपक्ष मज्झिपिं हे खः । किसिया पहचह (स्वभाव) दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं किसित हे खः । सलया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं सलत हे खः । सातयगु पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं सात हे खः । खिचाया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं खिचांत हे खः । कोया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं कोत हे खः । बासुदेवया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं वासुदेवत हे खः । बलदेवया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं बलदेवत हे खः । पुण्णभट्ट नां दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं पुण्णभट्टत हे खः । मणिभट्टया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं मणिभट्टत हे खः । मियात माने यायेगु बानी दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं मि हे खः । नागतयगु पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं नागत हे खः । गरुडया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं गरुडत हे खः । यक्षया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं यक्षत हे खः । असुरया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं असुरत हे खः । गन्धर्वया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं गन्धर्वत हे खः । महाराजया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं महाराजात हे खः । चन्द्रमाया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं चन्द्रमात हे खः । सूर्यया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं सूर्यत हे खः । इन्द्रया पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं इन्द्रत हे खः । ब्रह्मा पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं ब्रह्मा हे खः । वर्षा जुइकीपिं देवतापिनि पहचह दुपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं वर्षा जुइकीपिं देवतापिं हे खः । दिशायात माने याइपिं व्यक्तिपिनि देवता धयापिं दिशा हे खः । गुपिं व्यक्तिपिंसं गुपिं व्यक्तिपिनि दक्षिणायात ग्रहण याना च्वनी, इपिं उपिं व्यक्तिपिनि देवतापिं खः । थुपिं हे **खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यञ्जमकप्पयिंसु पुथुध लोके धयागु पाली चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान, वस्त्र, वाहन, स्वाँमाः, गन्ध, नस्वालं बुलेगु, द्यनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात **यञ्ज** धका धाइ । **यञ्जमकप्पयिंसु** धयागु गुपिं व्यक्तिपिंसं चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान, वस्त्र, वाहन, स्वाँमाः, गन्ध, नस्वालं बुलेगु, द्यनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात मनं माला च्वनी, उद्योग याना माला च्वनी, आकार प्रकारं माला च्वनी, उपिं व्यक्तिपिंसं नं दान याये बहःगु वस्तुयात बिचाः याना च्वनी । गुपिं व्यक्तिपिंसं नं चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न पान पूर्वजत् ... द्यनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात मिले याना तयार याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिंसं नं दाने याये बहःगु वस्तुयात बिचाः याना च्वनी । गुपिं व्यक्तिपिंसं नं चीवर पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान ... द्यनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात दान याना च्वनी, पूजा याना च्वनी, परित्याग याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिंसं नं दान याये बहःगु वस्तुयात बिचाः याना च्वनी । **पुथु** धयागु थुपिं दान याये योग्यगु वस्तुत नं आपालं दयाच्वनी । थुपिं दानयात ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दयाच्वनी । थुकथं दान याये योग्यगु वस्तुत आपालं दयाच्वनी । चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान, वस्त्र, वाहन, स्वाँमाः, गन्ध, नस्वालं बुलेगु, द्यनेगु च्वनेगु विहार थुपिं

दान याये योग्यगु वस्तुत आपालं दयाच्चनी । थुकथं दान याये योग्यगु वस्तुत आपालं दया च्वनी ।

गुकथं दान याये योग्यगु वस्तुत दयेके फुपिं व्यक्तिपिं आपालं दया च्वनी ? जुजुपिं, ब्राह्मणपिं, वैश्यपिं, शूद्रपिं, गृहस्थीपिं, प्रव्रजितपिं, देवतापिं, मनुष्यपिं थुपिं दान याये योग्यगु वस्तुत दयेके फुपिं व्यक्तिपिं आपालं दया च्वनी । थुकथं दान याये योग्यगु वस्तुत दयेके फुपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दयाच्चनी ।

गुकथं दानयात ग्रहण याणा काइपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दया च्वनी ? श्रमण ब्राह्मणपिं, दरिद्र, लं जुवाः, भिखारी, प्वगीपिं थुपिं दानयात ग्रहण याणा काइपिं व्यक्तिपिं आपालं दया च्वनी । थुकथं दानयात ग्रहण याणा काइपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दया च्वनी । **इध लोके** धयागु मनुष्यलोकय् । थुपिं हे **यज्जमकप्पयिंसु पुथूध लोके** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली **पुच्छा** धयागु मसिया मखना प्रश्न यायेगु, खने धुंकूगुयात तुलना याणा स्वये मास्ते वया प्रश्न यायेगु, शङ्का मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यायेगु थुकथं प्रश्नत स्वथी दु । मसिया मखना प्रश्न यायेगु धयागु छु खः ? प्रकृति स्वभावकथं सत्यगु लक्षणयात मसिया च्वनी, मखना च्वनी, तुलना याये मफया च्वनी, पुले मफया च्वनी, प्रष्ट मजुया च्वनी, भाविता याये मफया च्वनी । भाविता याये मफया च्वंगु धर्मयात सत्यकथं सिइकेया नितिं, खंकेया नितिं, तुलना यायेया नितिं, पुला वनेया नितिं, प्रष्ट जुइकेया नितिं, भाविता याये फयकेया नितिं प्रश्न न्यना च्वनी । थुकियात हे मसिया मखना प्रश्न यायेगु धका धाइ ।

खने धुंकूगुयात तुलना याणा स्वये मास्ते वया प्रश्न यायेगु धयागु छु खः ? प्रकृति स्वभावकथं सत्यगु लक्षणयात सिइ धुंकी, खने धुंकी, तुलना याये धुंकी, पुला वने धुंकी, प्रष्ट जुइ धुंकी, भाविता याये धुंकी । मेपिं पण्डितपिं लिसे तुलना याणा स्वये नितिं प्रश्न न्यना च्वनी । थुकियात हे खने धुंकूगुयात तुलना याणा स्वये मास्ते वया प्रश्न यायेगु धका धाइ ।

शङ्कायात मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यायेगु धयागु छु खः ? प्रकृति स्वभावकथं शङ्काय् दुहाँ वना च्वनी, उपशङ्कारूपी भाग दया च्वनी, थथे खःलाथें, मखुलाथें, गथेथें गुकथथें धका सन्देह दया च्वनी । उम्ह व्यक्तिं शङ्का मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न याणा च्वनी । थुकियात हे शङ्का मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यायेगु धका धाइ । थुपिं हे स्वंगू प्रश्नत खः ।

मेकथं नं मनुष्यपिनि प्रश्न, नाग, गरुड आदि अमनुष्यपिनि प्रश्न, निर्मित बुद्धपिनि प्रश्न धका स्वथी दु । मनुष्यपिनि प्रश्न धयागु छु खः ? मनुष्यपिं भाग्यवान्म्ह बुद्धया लिक्क वना प्रश्न न्यना च्वनी । भिक्षुपिसं न्यना च्वनी । भिक्षुणीपिसं न्यना च्वनी । उपासकपिसं न्यना च्वनी । उपासिकापिसं न्यना च्वनी । जुजुपिसं न्यना च्वनी । क्षत्रीपिसं न्यना च्वनी । ब्राह्मणपिसं न्यना च्वनी । वैश्यपिसं न्यना च्वनी । शूद्रपिसं न्यना च्वनी । गृहस्थीपिसं न्यना च्वनी । प्रव्रजितपिसं न्यना च्वनी । थ्व हे मनुष्यपिनि प्रश्न खः ।

नाग, गरुड, आदि अमनुष्यपिनि प्रश्न धयागु छु खः ? अमनुष्यपिसं भाग्यवान्म्ह बुद्धया लिक्क वना प्रश्न न्यना च्वनी । नागतय्सं न्यना च्वनी । गरुडतय्सं न्यना च्वनी । चातुर्महाराजिक देवतापिसं न्यना च्वनी । इन्द्रपिसं न्यना च्वनी । ब्रह्मापिसं न्यना च्वनी । देवतापिसं न्यना च्वनी । थ्व हे अमनुष्यपिनि प्रश्न खः ।

निर्मित बुद्धपिनि प्रश्न धयागु छु खः ? भगवान् बुद्धं मनोमयी, दक्ख अंगप्रत्यङ्गं पूर्णगु, इन्द्रिय हीन मज्जुगु गुगु रूपयात सृष्टि याना निर्मित याना बिज्याइगु खः, उम्ह निर्मित बुद्धं भाग्यवान्म्ह तथागतयाथाय् लिक्क वना प्रश्न न्यना च्वनी । तथागतं लिसः बिया बिज्याइ । ध्व हे निर्मित बुद्धपिनि प्रश्न खः । थुपिं हे स्वंगू प्रश्नत खः ।

मेगु नं थःगु हितया नितिं न्यनेगु, कतपिनि हितया नितिं न्यनेगु, थः कतः निखःल सिया हितया नितिं न्यनेगु धका प्रश्न स्वथी दु । मेगु नं वर्तमान् जीवनय् अनुभव याये बहःगु फाइदाया नितिं न्यनेगु, परलोकय् अनुभव याये बहःगु फाइदाया नितिं न्यनेगु, उत्तमगु फाइदाया नितिं न्यनेगु धका प्रश्न स्वथी दु । मेगु नं निर्दोष जुइकेया नितिं न्यनेगु, क्लेशयात हटे यायेया नितिं न्यनेगु, परिशुद्ध जुइकेया नितिं न्यनेगु धका प्रश्न स्वथी दु । मेगु नं अतीत प्रश्न, अनागत प्रश्न, वर्तमान् प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं आध्यात्म प्रश्न, बाह्य प्रश्न, आध्यात्मबाह्य प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं कुशल प्रश्न, अकुशल प्रश्न, अब्याकृत प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं स्कन्ध प्रश्न, धातु प्रश्न, आयतन प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं स्मृतिप्रस्थान प्रश्न, सम्यक्प्रधान प्रश्न, ऋद्धिपाद प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं इन्द्रिय प्रश्न, बल प्रश्न, बोध्यङ्ग प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं मार्ग प्रश्न, फल प्रश्न, निर्वाण प्रश्न धका स्वथी दु । **पुच्छामि तं** धयागु उगु प्रश्नयात न्यना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर पवना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर अनुरोध याना च्वना, उगु प्रश्नया लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुँ, प्रश्नया लिसः “जित कना बिज्याहुँ” धका प्रार्थना याना च्वना । **भगवा** धयागु थुगु शब्द आदर गौरवया ना खः । **भगवा** धयागु गुगु नां दुगु खः, भगवा धयागु उगु नां साक्षात्कार याये बहःगु प्रज्ञप्त नां खः । **ब्रूहि मेतं** धयागु धया बिज्याहुँ । आज्ञा जुया बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ थुपिं हे **पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मण –

तृष्णारहित जुया बिज्याये धुंक्म अकुशलमूल आदितयत्त खंका बिज्याये धुंक्म भगवान् बुद्धयाथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वःगुलिं वया च्वना । ऋषिपिं, मनुष्यपिं, क्षत्रीपिं ब्राह्मणपिसं छुकियात आश्रय कया थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन ? भगवान् शास्ता ! थुकिया खँ न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका धाल ।

१३. ये केचिमे इसयो मनुजा, (पुण्णकाति भगवा)

खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं ।

यज्जमकप्पयिंसु पुथूथ लोके, आसीसमाना पुण्णक इत्थत्तं ।

जरं सिता यज्जमकप्पयिंसु ॥

पुण्णक ब्राह्मण ! थुपिं सकलें ऋषिपिं, मनुष्यपिं, क्षत्रीपिं, ब्राह्मणपिसं रूपारम्भण आदियात इच्छा याना थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन । मनुष्यभाव आदियात इच्छा याना जरा आदि दुःखय् निश्चित जुया यज्ञ याना च्वन धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

ये केचिमे इसयो मनुजा धयागु पाली **ये केचि** धयागु दक्ख दिक्ख, अशेषं, निःशेषं । **ये केचि** धयागु थुगु शब्द छ्चाख्यलं विभाजन याना काये माःगु शब्द खः । **इसयो**

धयागु इसि नां दुपिं दक्व ऋषि भिक्षुया रूपय् प्रव्रजित जूपिं व्यक्तिपिं खः, आजीवकपिं खः । निर्गण्ठपिं खः । जटिल जुया च्वपिं ऋषि परिव्राजकपिं खः । मनुजा धका मनुष्यपित धाइगु खः । थुपिं हे ये केचिमे इसयो मनुजा पुण्णकाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं धयागु पाली **खत्तिया** धयागु दक्व क्षत्री कुल जुया च्वपिं मनूत खः । **ब्राह्मणा** धयागु दक्व 'भो' धका धायेगु बानी दुपिं व्यक्तिपिं खः । **देवतानं** धयागु आजीवक श्रावकपिनि आजीवकपिं इमि देवतापिं खः । ... पूर्ववत् दिशायात माने याइपिं व्यक्तिपिनि देवतापिं दिशा हे खः । गुपिं व्यक्तिपिसं गुपिं व्यक्तिपिनि दक्षिणायात ग्रहण याना च्वनी, दुपिं व्यक्तिपिं उपिं व्यक्तिपिनि देवतापिं खः । थुपिं हे **खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यज्जमकप्पयिंसु पुथूध लोके धयागु पाली चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान ... पूर्ववत् द्यनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात **यज्ज** धका धाइ । **यज्जमकप्पयिंसु** धयागु गुपिं व्यक्तिपिं नं पूर्ववत् द्यनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात मनं माला च्वनी, उद्योग याना माला च्वनी, आकार प्रकारं माला च्वनी, उपिं व्यक्तिपिसं नं दान याये बहःगु वस्तुयात बिचाः याना च्वनी । **पुथु** धयागु थुपिं दान याये योग्यगु वस्तुत नं आपालं दया च्वनी । थुपिं दान याये योग्यगु वस्तुत दयेके फुपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दया च्वनी । थुपिं दानयात ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दया च्वनी । पूर्ववत् थुकथं दानयात ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपिं नं आपालं दया च्वनी । **इथ लोके** धयागु मनुष्यलोकय् । थुपिं हे **यज्जमकप्पयिंसु पुथूध लोके** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आसीसमाना पुण्णक इत्थत्तं धयागु पाली **आसीसमाना** धयागु रूपारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना, शब्दारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना, गन्धारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना, रसारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना, प्रष्टब्धारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना, काय् म्थ्याय् प्राप्त यायेगुयात आशा याना, कला प्राप्त यायेगु आशा याना, धन प्राप्त यायेगु आशा याना, यश प्राप्त यायेगु आशा याना, ऐश्वर्य प्राप्त यायेगु आशा याना, आपालं धन सम्पत्ति दुगु राजकुलय् आत्मभाव प्राप्त यायेगु आशा याना, आपालं धन सम्पत्ति दया च्वंगु ब्राह्मण कुलय् आत्मभाव प्राप्त यायेगु आशा याना, आपालं धन सम्पत्ति दया च्वंगु गृहस्थ कुलय् आत्मभाव प्राप्त यायेगु आशा याना, चातुर्महाराजिक देवताया रूपय् आत्मभाव प्राप्त यायेगु आशा याना, त्रयस्त्रिंश देवताया रूपय्, यामां देवताया रूपय्, तुषित देवताया रूपय्, निर्माणरति देवताया रूपय्, परनिर्मित वशवर्ती देवताया रूपय्, ब्रह्मकायिक ब्रह्माया रूपय् आत्मभाव प्राप्त यायेगु आशा याना, इच्छा याना, सवाः कया, प्रार्थना याना, यःयेका, प्राप्त जुइगुया बारे आपालं धाये सःमह जुया । थुपिं हे **आसीसमाना** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुण्णक इत्थत्तं धयागु थुगु मनुष्यभाव आदि आत्मभाव उत्पन्न जुइगुयात पुकार याना, थुगु आपालं धन सम्पत्ति दुगु राजकुलय् आत्मभाव उत्पन्न जुइगुयात आशा याना पूर्ववत् ... थुगु ब्रह्मकायिक ब्रह्माया रूपय् आत्मभाव उत्पन्न जुइगुयात आशा याना, इच्छा याना, सवाः कया, प्रार्थना याना, यःयेका, प्राप्त जुइगुया बारे धाये सःमह जुया । थुपिं हे **आसीसमाना पुण्णक इत्थत्तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

जरं सिता यञ्जमकप्पयिंसु धयागु जरानिश्चित, व्याधिनश्चित, मरणनिश्चित, शोक, परिदेव, दुःख दौर्मनस्य, उपायासनिश्चित । जातिनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं जरानिश्चित जुया उगु यज्ञयात हे यज्ञ याना च्वनी । जरानिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं व्याधिनश्चित जुया उगु यज्ञयात हे यज्ञ याना च्वनी । व्याधिनश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं मरणनिश्चित जुया उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । मरणनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं शोक परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायासनिश्चित जुया उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । शोक, परिदेव, दुःख दौर्मनस्य, उपायासनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं गतिनिश्चित जुया उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । गतिनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं उत्पत्तिनिश्चित जुया उगु हे यज्ञयात यज्ञ याना च्वनी । उत्पत्तिनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं प्रतिसन्धनिश्चित जुया उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । प्रतिसन्धनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं भवनिश्चित जुया उगु उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । भवनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं संसारनिश्चित जुया उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । संसारनिश्चित जुया गुगु यज्ञयात हे गुपिं व्यक्तिपिंसं याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिं वर्तनिश्चित जुया स्वंगू कल्पय् प्यःपुना, प्यःपुनिगुकथं थ्यना, अतिकं दुतिना, दुहाँ वना उगु हे यज्ञया यज्ञ याना च्वनी । थुपिं हे **जरं सिता यञ्जमकप्पयिंसु** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं तथागतं -

पुण्णक ब्राह्मण ! थुपिं सकलें ऋषिपिं, मनुष्यपिं, क्षत्रीपिं, ब्राह्मणपिंसं रूपारम्मण आदियात इच्छा याना थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन । मनुष्यभाव आदियात इच्छा याना जरादुःखय् निश्चित जुया यज्ञ याना च्वन धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४. ये केचिमे इसयो मनुजा, (इच्छायस्मा पुण्णको)

खत्तिया ब्राह्मणा देवतानं ।

यञ्जमकप्पयिंसु पुथूथ लोके, कच्चिसु ते भगवा यञ्जपथे अप्पमत्ता ।

अतारुं जातिञ्च जरञ्च मारिस, पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं ॥

थुपिं सकलें ऋषिपिं, मनुष्यपिं, क्षत्रीपिं, ब्राह्मणपिंसं थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन । भगवान् शास्ता ! यज्ञय् अप्रमादी जुया च्वपिं इपिं व्यक्तिपिंसं जाति व जरायात पुलावने धुंकल धका गुकथं न्यने नं ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे न्यना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णकं बिन्ति यात ।

ये केचि मे इसयो मनुजा धयागु पाली ये केचि धयागु पूर्ववत् ...

कच्चिसु ते भगवा यञ्जपथे अप्पमत्ता धयागु पाली **कच्चिसु** धयागु थंथे खःलाथें, मखुलाथें, गथेथें, गुकथंथें धका शङ्का जुया न्यनेगु उपशङ्का जुया न्यनेगु, सन्देह जुया न्यनेगु, धात्थें हे मसिया न्यनेगु खः । थुपिं हे **कच्चिसु** धयागु पालिया अर्थ खः । ते धका यज्ञ दयेके सःपिं व्यक्तिपित धाइ । **भगवा** धयागु थुगु नां गौरव तःगु नां खः । पूर्ववत् ...

भगवा धयागु गुगु नां दुगु खः, उगु नां साक्षात्कार याना तःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे कच्चिसु ते भगवा धयागु पालिया अर्थ खः । यज्जपथे अप्पमत्ता धयागु पाली यज्जयात हे यज्जपथ धका धाइ । आर्यपिनिगु मार्गयात अरियपथ, देवतापिनिगु मार्गयात देवपथ, ब्रह्मापिनिगु मार्गयात ब्रह्मपथ धका धाइथें तुं उक्तं हे यज्जयात हे यज्जपथ धका धाइ । अणमत्ता धयागु यज्ज यायेगुली अप्रमादी जुया च्वपिं, सत्कारपूर्वक यायेगु बानी दुपिं, उत्तम जुइकथं यायेगु बानी दुपिं, क्वातुक्क स्थिर रूपं यायेगु बानी दुपिं, लिज्यां लिज्यां मवसे वृद्धि जुइकेगु स्वभाव दुपिं, दिका मतःगु छन्द वीर्य दुपिं, दिका मतःगु मनस्थिति दुपिं, यज्जयात बःकया अभ्यास याना च्वपिं, अप्वः याना यज्जयात वृद्धि याना च्वपिं व यज्जयात आदर तयेगु याना च्वपिं, यज्जपाखे भुके जुया च्वपिं, यज्जपाखे क्वःछुपिं, यज्जपाखे ढल्के जूपिं, यज्जय् मनं तुनां च्वपिं, यज्जयात तःधं तायेका च्वपिं व्यक्तिपिं । थुपिं हे तेपि यज्जपथे अप्पमत्ता धयागु पालिया अर्थ खः । यज्जयात सत्कारपूर्वक यायेगु बानी दुपिं पूर्ववत् यज्जयात तःधं तायेका च्वपिं गुपिं व्यक्तिपिं चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान पूर्ववत् च्वनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात मनं माला च्वनी, उद्योग याना माला च्वनी, आकार प्रकारं माला च्वनी, उपिं व्यक्तिपितं यज्जरूपी लैय् अप्रमादी जुया च्वपिं व्यक्तिपिं धका धाइ । यज्जयात सत्कारपूर्वक यायेगु बानी दुपिं ... पूर्ववत् ... यज्जयात तःधं तायेका च्वपिं गुपिं व्यक्तिपिं चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान पूर्ववत् ... च्वनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात तयार याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपितं नं यज्जरूपी लैय् अप्रमादी जुया च्वपिं व्यक्तिपिं धका धाइ । यज्जयात सत्कारपूर्वक यायेगु बानी दुपिं पूर्ववत् यज्जयात तःधं तायेका च्वपिं गुपिं व्यक्तिपिं चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान, ... पूर्ववत् च्वनेगु च्वनेगु विहार थुकथं दान याये बहःगु वस्तुयात दान याना च्वनी, पूजा याना च्वनी, परित्याग याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपितं नं यज्जरूपी लैय्, अप्रमादी जुया च्वपिं व्यक्तिपिं धका धाइ । थुपिं हे कच्चिसु ते भगवा यज्जपथे अप्पमत्ता धयागु पालिया अर्थ खः ।

अतारुं जातिज्ज जरज्ज मारिस धयागु जरामरणयात पुला वने धुंकल धका, विशेषकथं पुला वने धुंकल धका, थीथीकथं पुला वने धुंकल धका, बालाक पुला वने धुंकल धका, विशेषकथं पुले धुंकल धका गुक्तं न्यने नं ? मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे अतारुं जातिज्ज जरज्ज मारिस धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली पुच्छामि तं धयागु उगु प्रश्नयात न्यना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर प्वना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर अनुरोध याना च्वना, उगु प्रश्नया लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुं, उगु प्रश्नया उत्तर “जित बिया बिज्याहुं” धका प्रार्थना याना च्वना । भगवा धयागु थुगु नां गौरव तःगु नां खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु नां दुगु खः, उगु नां साक्षात्कार याना तःगु नामप्रज्ञप्ति खः । ब्रूहि मेतं धयागु धया बिज्याहुं, आज्ञा जुया बिज्याहुं, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुं, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुं, उलाः क्यना बिज्याहुं, विभाजन याना बिज्याहुं, प्रष्ट याना बिज्याहुं, प्रकट याना बिज्याहुं । थुपिं हे पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं –

थुपिं सकलं ऋषिपिं, मनुष्यपिं, क्षत्रीपिं, ब्राह्मणपिंसं थुगु लोकय् देवतापिनि नितिं आपालं यज्ञ याना च्वन । भगवान् शास्ता ! यज्ञय् अप्रमादि जुया च्वपिं इपिं व्यक्तिपिंसं जाति व जरायात पुला वने धुकल धका गुकथं न्यने नं ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे न्याना च्वना । छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णकं धाल ।

१५. आसीसन्ति थोमयन्ति, अभिजप्पन्ति जुहन्ति, (पुण्णकाति भगवा)

कामाभिजप्पन्ति पटिच्च लाभं, ते याजयोगा भवरागरत्ता ।

नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि ॥

पुण्णक ! गुपिं व्यक्तिपिंसं रूपारम्मण आदियात इच्छा याना च्वनी, यज्ञयात प्रशंसा याना च्वनी, रूपारम्मण आदियात आशा याना खँ ल्हाना च्वनी, त्याग याना च्वनी । रूपारम्मण आदि प्राप्त यायेगु हेतुं कामगुणयात इच्छा याना हानं हानं खँ ल्हाना च्वनी । यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिं थुपिं व्यक्तिपिंसं भवरागय् आसक्ति जुया जाति, जरायात पुला वने फइमखु धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

आसीसन्ति थोमयन्ति अभिजप्पन्ति जुहन्ति धयागु फली **आसीसन्ति** धयागु रूपारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । शब्दारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । गन्धारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । रसारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । स्पष्टव्यारम्मण प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । काय् म्थ्याय् प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । कला प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । धन प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । यश प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । ऐश्वर्य प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । आपालं धन सम्पत्ति दुगु राजकुलय् आत्मभाव प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी । आपालं धन सम्पत्ति दया च्वंगु ब्राह्मण कुलय् आपालं धन सम्पत्ति दया च्वंगु गृहस्थी कुलय् आत्मभाव लाभ यायेगुयात आशा याना च्वनी । चातुर्महाराजिक देवताया रूपय् ... पूर्ववत् ... ब्रह्मकायिक ब्रह्माया रूपय् आत्मभाव प्राप्त यायेगुयात आशा याना च्वनी, इच्छा याना च्वनी, सवाः कया च्वनी, प्रार्थना याना च्वनी, यःयेका च्वनी । थुपिं हे **आसीसन्ति** धयागु पालिया अर्थ खः ।

थोमयन्ति धयागु यज्ञयात नं प्रशंसा याना च्वनी । फलयात नं प्रशंसा याना च्वनी । दान ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपिंत नं प्रशंसा याना च्वनी । गुकथं यज्ञयात प्रशंसा याना च्वनी ? यचूगु दान बिल, मनापगु दान बिल, प्रणीतगु दान बिल, उपयुक्तगु इलय् दान बिल, योग्यगु दान बिल, ल्यया दान बिल, दोषरहितगु दान बिल, टुटे मजुइक दान बिल, दान ब्यूगु चित्त प्रसन्न याना दान बिल । थुकथं प्रशंसा याना च्वनी, उपकारयात प्रष्ट याना च्वनी, उपकारयात वर्णन याना च्वनी, प्रसन्न जुइका च्वनी । थुकथं यज्ञयात प्रशंसा याना च्वनी ।

गुकथं फलयात प्रशंसा याना च्वनी ? थुगु मनुष्यलोकं दान याःगु कारणं देवलोकय् रूपारम्मण प्राप्त यायेगु जुइ । पूर्ववत् ... ब्रह्मकायिक ब्रह्मातय्गु आत्मभाव प्राप्त यायेगु जुइ । थुकथं प्रशंसा याना च्वनी, उपकारयात प्रष्ट याना च्वनी, उपकारयात वर्णन याना च्वनी, प्रसन्न जुइका च्वनी । थुकथं फलयात प्रशंसा याना च्वनी ।

गुकथं दान ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपिंत प्रशंसा याना च्वनी । दान ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपिं जातिसम्पन्नपिं खः । गोत्रसम्पन्नपिं खः । वेद पाठ याये फुपिं खः । मन्त्र

हरण याये फुपिं खः । स्वंगू वेद, निघण्टु, कौस्तुभ सहितगु अक्षर-प्रभेद इतिहास समेत न्यागूगु शास्त्रय् पारंगतपिं खः । पद (शास्त्र), व्याकरण (शास्त्र), लोकायत (शास्त्र), व महापुरुष लक्षणय् ल्यं पुल्यं मदयेक सःस्यूपिं खः । रागं नं रहितपिं खः । रागं रहित जुइया नितिं नं आचरण याना च्वपिं खः । द्वेषं नं रहितपिं खः । द्वेषं रहित जुइया नितिं नं आचरण याना च्वपिं खः । मोहं नं रहितपिं खः । मोहं रहित जुइकेया नितिं नं आचरण याना च्वपिं खः । श्रद्धां सम्पन्नपिं खः । शीलसम्पन्न, समाधिसम्पन्न, प्रज्ञासम्पन्न, विमुक्तिसम्पन्न, विमुक्तिज्ञान दर्शनसम्पन्नपिं खः धका प्रशंसा याना च्वनी, उपकारयात प्रष्ट याना च्वनी, उपकारयात वर्णन याना च्वनी, प्रसन्न जुइका च्वनी । थुकथं दान ग्रहण याना काइपिं व्यक्तिपित प्रशंसा याना च्वनी । थुपिं हे आसीसन्ति थोमयन्ति पालिया अर्थ खः ।

अभिजप्पन्ति धयागु रूपारम्मण प्राप्त यायेत बरोबर धया च्वनी । शब्दारम्मण प्राप्त यायेत बरोबर धया च्वनी । गन्धारम्मण प्राप्त यायेत बरोबर धया च्वनी । रसारम्मण प्राप्त यायेत बरोबर धया च्वनी । पूर्ववत् ब्रह्मकायिक ब्रह्माया रूपय् आत्मभाव प्राप्त यायेत बरोबर धया च्वनी । थुपिं हे आसीसन्ति थोमयन्ति **अभिजप्पन्ति** धयागु पालिया अर्थ खः । **जुहन्ति** धयागु चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, अन्न, पान, वस्तु, वाहन, स्वाँमा, गन्ध, नस्वालं बुलेगु, द्यनेगु च्वनेगु विहार, प्रदीपयात दान याना च्वनी, पूजा याना च्वनी, त्याग याना च्वनी । थुपिं हे आसीसन्ति थोमयन्ति **अभिजप्पन्ति** **जुहन्ति** पुण्णकाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

कामाभिजप्पन्ति पटिच्च लाभं धयागु रूपारम्मण प्राप्त यायेगुयात बःकया कामतयत् बारम्बार धया च्वनी । शब्दारम्मण प्राप्त यायेगुयात बःकया कामतयत् बारम्बार हानं हानं धया च्वनी । पूर्ववत् ब्रह्मकायिक ब्रह्माया रूपय् आत्मभाव प्राप्त यायेगुयात बःकया कामतयत् बारम्बार धया च्वनी । हानं हानं धया च्वनी । थुपिं हे **कामाभिजप्पन्ति पटिच्च लाभं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ते याजयोगा भवरागरत्ता, नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि धयागु थुगु पाली ते धका यज्ञ याये सःपिं व्यक्तिपित धाइ । **याजयोगा** धयागु यज्ञ पूजा यायेगुली युक्त जुया च्वपिं, प्रयुक्त जुया च्वपिं, विशेषकथं युक्त जुया च्वपिं, बांलाक युक्त जुया च्वपिं, उगु यज्ञयात बःकया अभ्यास याना च्वपिं, अप्वः याना उगु यज्ञयात वृद्धि याना च्वपिं, व यज्ञयात आदर तयेगु याना च्वपिं, यज्ञपाखे भुके जुया च्वपिं, यज्ञपाखे क्वः छुपिं, यज्ञपाखे ढल्के जूपिं, यज्ञय् मनं तुना च्वपिं, यज्ञयात तःधं तायेका च्वपिं । थुपिं हे **ते याजयोगा** धयागु पालिया अर्थ खः । **भवरागरत्ता** धका भवरागयात धाइ । भवय् गुगु प्यपुनिगु छन्द, भवय् आसक्त जुइगु राग, भवय् न्ह्याइपुकेगु, भवय् प्यपुनिगु, भवयात क्येका च्वनिगु, भवयात पुका बिइ फुगु राग, भवय् मस्त याना बिइ फुगु राग, भवय् तःसकं दुतिने फुगु राग । भवरागं भवय् प्यपुना, मस्त जुया, आशा याना, दुब्बा वना, तःसकं दुतिना, तःक्यना, तःक्यनिगुली थ्यंका, हानं हानं चिना । थुपिं हे **ते याजयोगा भवरागरत्ता** धयागु पालिया अर्थ खः ।

नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि धयागु यज्ञय् मनं तुना च्वपिं व्यक्तिपिं भवरागं आसक्त जुया जाति, जरा, मरणयात पुला वने मफु, विशेषकथं पुला वने मफु, थीथीकथं पुला वने मफु, बांलाक पुला वने मफु, विशेषकथं पुला वने मफु । जाति, जरा, मरणं पिहाँ बये मफया, त्याग याये मफया, पुला वने मफया, बांलाक पुला वने मफया, विशेषकथं पुला

वने मफया उपिं व्यक्तिपिं जाति जरा मरणया दुने चाचाःहिला जुया च्वनी । संसाररूपी यात्रा दुने चाचाःहिला जुया च्वनी । प्रतिसन्धि च्वनेगु जाति ल्यू ल्यू वया च्वनी । जरा छसिकथं फैले जुया वनी । व्याधिं त्वःपुया च्वनी । मरणं सास्ति याना च्वनी । हेरविचारं रहित जुया च्वनी । भरोसा दइ मखु । शरणरहित जुइ । शरण कृत्ययात याये सइ मखु धका धया च्वना, कना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे ते याजयोगा भवरागरत्ता, नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

पुण्णक ! गुपिं व्यक्तिपिंसं रूपारम्मण आदियात इच्छा याना च्वनी, यज्ञयात प्रशंसा याना च्वनी, रूपारम्मण आदियात आशा याना खँ ल्हाना च्वनी, त्याग याना च्वनी । रूपारम्मण आदि प्राप्त यायेगु हेतुं कामगुणयात इच्छा याना हानं हानं खँ ल्हाना च्वनी । यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिं थुपिं व्यक्तिपिंसं भवरागय् आसुक्त जुया जाति, जरायात, पुला वने फइ मखु धका लिसः बिया बिज्यात ।

१६. ते चे नातरिसु याजयोगा, (इच्छायस्मा पुण्णको)

यञ्जेहि जातिञ्च जरञ्च मारिस ।

अथ को चरहि देवमनुस्सलोके, अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं ॥

भगवान् शास्ता ! यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिं व्यक्तिपिंसं यज्ञ याना जाति जरायात पुला वने मफुसा मनुष्यलोक देवलोकय् सुनां गुकथं जाति, जरायात पुला वने फइ ? भगवान् शास्ता ! थुकियाबारे न्यना च्वना । छलपोलं जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पुण्णकं विन्ति यात ।

ते चे नातरिसु याजयोगा धयागु यज्ञ दयेके सःपिं, यज्ञय् उद्योग याना च्वपिं उपिं व्यक्तिपिं भवरागय् आसुक्त जुया जाति, जरा, मरणयात पुलावने फइ मखु, विशेषकथं पुलावने फइ मखु, थीथीकथं पुलावने फइमखु, बांलाक पुला वने फइमखु, विशेषकथं पुलावने फइ मखु । जाति, जरा, मरणं पिहाँ वये मफया, त्याग याये मफया, पुला वने मफया, बांलाक पुला वने मफया, विशेषकथं पुला वने मफया उपिं व्यक्तिपिं जाति, जरा, मरणया दुने चाचाःहिला च्वनी, संसाररूपी यात्राया दुने चाचाःहिला च्वनी । जाति छसिकथं लिक्क लाः वइ । जरा छसिकथं फैले जुया च्वनी । व्याधिं त्वःपुया च्वनी । मरणं सास्ति याना च्वनी । हेरविचारं रहित जुया च्वनी । भरोसा दइ मखु । शरण रहित जुइ । शरण कृत्ययात याये सइ मखु । थुपिं हे ते चे नातरिसु याजयोगा धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा पुण्णको धयागु पाली **इच्छा** धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् आयस्मा पुण्णको ।

यञ्जेहि जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु पाली यञ्जेहि धयागु गाक्व यज्ञं, विविध यज्ञं, आपालं यज्ञं । मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे यञ्जेहि जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु पालिया अर्थ खः ।

अथ को चरहि देवमनुस्सलोके, अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु थुकथं पुला वने मफुसा क्वय्यांगु न्यागू देवलोकं सहित जुया च्वंगु, वशवर्तीभुवनं सहित जुया च्वंगु, ब्रह्मभुवनं सहित जुया च्वंगु ओकासलोकय् श्रमण ब्राह्मण सहितगु सम्मुति देवरूपी जुजु, ल्यं दनिपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोकय् गुम्ह व्यक्तिं जाति, जरामरणयात पुला वने फइ ? विशेषकथं पुलावने फइ ? थीथीकथं पुला वने फइ ? बांलाक पुला वने फइ ? विशेषरूपं पुला वने फइ ? मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे अथ को चरहि देवमनुस्सलोके, अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु पालिया अर्थ खः

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली पुच्छामि तं धयागु उगु प्रश्नयात न्यना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर पवना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर अनुरोध याना च्वना, उगु प्रश्नया लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुँ, उगु प्रश्नया उत्तर “जित बिया बिज्याहुँ” धका प्रार्थना याना च्वना । थुपिं हे पुच्छामि तं धयागु पालिया अर्थ खः । भगवा धयागु थुगु नां गौरव तःगु नां खः । पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु नां दुगु खः, उगु नां सक्षात्कार याना तःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । ब्रूहि मेतं धयागु धया बिज्याहुँ, आज्ञा जुया बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भगवान् शास्ता ! यज्ञ यायेगुली उद्योग याइपिं व्यक्तिपिसं यज्ञ याना जाति, जरायात पुला वने मफुसा मनुष्यलोक देवलोकय् सुनां गुकथं जाति जरायात पुला वने फइ ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे न्यना च्वना । छलपोलं जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका बित्ति यात ।

१७. सङ्खाय लोकस्मि परोपरानि, (पुण्णकाति भगवा)

यस्सिञ्जितं नत्थि कुहिञ्च लोके ।

सन्तो विधूमो अनीघो निरासो, अतारि सो जातिजरन्ति बूमि ॥

पुण्णक ! सत्त्वलोकय् थःगु आत्मभाव व मेपिनिगु आत्मभाव धयागु पर ओरतयत् ज्ञानं प्रत्यवेक्षण याना गुम्ह व्यक्तिया छुं छगू लोकय् नं तृष्णा आदिं चंचलता जुइगु मदु । क्लेश शान्त जुइ धुकूम्ह, क्लेशरूपी कुं मगःम्ह, दुःख मदये धुकूम्ह, तृष्णा मदये धुकूम्ह उम्ह अरहन्त पुद्गलं जाति जरायात पुलावने धुकल धका जिं (बुद्धं) कना च्वना ।

सङ्खाय लोकस्मि परोपरानि धयागु पाली ज्ञानयात सङ्खा धका धाइ । गुगु थीथीकथं सिइगु प्रज्ञा, आकार प्रकारं सिइगु प्रज्ञा पूर्ववत् ... अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । परोपरानि धयागु थःगु आत्मभावयात ओर धका धाइ । कतपिनिगु आत्मभावयात पर धका धाइ । थःगु रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञानयात ओर धका धाइ । कतपिनिगु रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञानयात पर धका धाइ । खुगू आध्यात्मिक आयतनतयत् ओर धका धाइ । खुगू बाह्य आयतनतयत् पर धका धाइ । मनुष्यलोकयात ओर धका धाइ । देवलोकयात पर धका धाइ । कामधातुयात ओर धका धाइ । रूपधातु,

अरूपधातुयात पर धका धाइ । कामधातु, रूपधातुयात ओर धका धाइ । अरूपधातुयात पर धका धाइ । **सङ्खाय लोकस्मिं परोपरानि** धयागु कतपिनिगु आत्मभाव व थःगु आत्मभाव आदि पर ओरतयूत अनित्यकथं प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याना, दुःखकथं, रोगकथं, प्वः वइगुकथं, पूर्ववत् ... पिहाँ वनेगुकथं प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याना, सिइका, तुलना याना, बुभे याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे **सङ्खाय लोकस्मिं परोपरानि** धयागु पालिया अर्थ खः । **पुण्णकाति भगवा** धयागु पाली **पुण्णक** धका भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु गौरव दुगु नां खः । ... पूर्ववत् ... । थुपिं हे **पुण्णकाति भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यस्सिञ्जितं नत्थि कुहिञ्चि लोके धयागु थुगु पाली **यस्स** धयागु, आसवक्षय जुइ धुकूम्ह अरहन्तयाके । **इञ्जितं** धयागु तृष्णां कम्प जुइगु, दृष्टि कम्प जुइगु, मानं कम्प जुइगु, क्लेशं कम्प जुइगु, कामं कम्प जुइगु । गुम्ह अरहन्तयाके थुपिं कम्प जुइगु मद्दु, बांलाक मद्दु, प्राप्त मज्जू, हटे याये धुकल, बांलाक त्वाःथले धुकल, शान्त जुइ धुकल, तःसकं शान्त जुइ धुकल, हानं उत्पन्न जुइकेया नितिं योग्य मज्जू, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल । **कुहिञ्चि** धयागु छुं गुगुलय्, छुं छगुलय्, आध्यात्म संस्थानय्, बाह्य संस्थानय्, आध्यात्म व बाह्य संस्थानय् । **लोके** धयागु अपायलोकय् पूर्ववत् ... आयतनलोकय् । थुपिं हे **यस्सिञ्जितं नत्थि कुहिञ्चि लोके** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्तो विधूमो अनीघो निरासो, अतारि सो जातिजरन्ति ब्रूमि धयागु पाली **सन्तो** धयागु राग शान्त जुइगु कारणं **सन्तो** धाइ । द्वेष, मोह, क्रोध, शत्रुभाव, म्रक्ष, पूर्ववत् दक्ख अकुशल संस्कारत शान्त जुइगु कारणं, दान्त जुइगु कारणं, बांलाक शान्त जुइगु कारणं, छुइ धुकूगु कारणं, शान्त जुइ धुकूगु कारणं, रहित जूगु कारणं, तःसकं शान्त जुइ धुकूगु कारणं क्लेश शान्त जुइ धुकूम्ह, विशेषकथं शान्त जुइ धुकूम्ह, बांलाक शान्त जुइ धुकूम्ह, तःसकं शान्त जुइ धुकूम्ह । थुपिं हे **सन्तो** धयागु पालिया अर्थ खः । **विधूमो** धयागु कायदुश्चरित्रयात स्यंके धुकल, मदयेका छवये धुकल, गंका छवये धुकल, विशेषकथं गंका छवये धुकल, रहित याये धुकल । वचीदुश्चरित्रयात , मनोदुश्चरित्रयात स्यंके धुकल, मदयेका छवये धुकल, गंका छवये धुकल, विशेषकथं गंका छवये धुकल, रहित याये धुकल । राग, द्वेष, मोहयात स्यंके धुकल, मदयेका छवये धुकल, गंका छवये धुकल, विशेषकथं गंका छवये धुकल, रहित याये धुकल । क्रोध, शत्रुभाव, म्रक्ष, प्रतिस्पर्धा, ईर्ष्या, मात्सर्य, छले यायेगु, छलकपट, स्तब्ध जुइगु, नियन्त्रण यायेगु, फुई यायेगु, तःसकं फुई यायेगु, मस्त जुइगु, प्रमाद, दक्ख क्लेश, दक्ख दुश्चरित्र, दक्ख पुइगु, दक्ख दुनें दुनें पुइगु, दक्ख पिनें पिनें पुइगु, दक्ख अकुशल अभिसंस्कारतयूत स्यंके धुकल, मदयेका छवये धुकल, गंका छवये धुकल, विशेषकथं गंका छवये धुकल, रहित याये धुकल । मेकथं क्रोधयात **धूम** धका धाइ ।

ब्राह्मण ! अवश्य खः । छंगु मान सास्ति याये यःगु भार खः । क्रोध दोष रहितम्हेसित दोष दुम्ह याना बिइ फुम्ह जुया कुं धाइ । मखुगु खँ ल्हायेगु धयागु नौ खः । म्येँ धयागु सुजा (धवः चतं) खः । नुगः धयागु मि च्याकेगु यज्ञशाला खः । सुदान्त जूगु मन धयागु पुरुषपिनि मिं (ज्योति) खः ।

मेकथं भिता प्रकारं क्रोध उत्पन्न जुइ । “जिगु अनर्थ जुइक ज्या यात” थुकथं क्रोध उत्पन्न जुइ । “जिगु अनर्थ जुइक ज्या याना च्वन” थुकथं क्रोध उत्पन्न जुइ । “जिगु अनर्थ

जुइक ज्या याइतिनि” थुकथं क्रोध उत्पन्न जुइ । “जि यःम्ह मनापम्हेसियागु अनर्थ जुइक ज्या यात । अनर्थ जुइक ज्या याना च्वन । अनर्थ जुइक ज्या याइ तिनि” धका क्रोध उत्पन्न जुइ । “जि मयःम्ह मनाप मजूम्हेसियागु अर्थहित जुइक ज्या यात । अर्थहित जुइक ज्या याना च्वन । अर्थ हित जुइक ज्या याइ तिनि” थुकथं क्रोध उत्पन्न जुइ । कारण मखुगुली नं क्रोध उत्पन्न जुइ । थुजागु स्वभाव दुगु चित्तया गुगु सास्ति यायेगु, हानं हानं सास्ति यायेगु, हानं हानं सास्ति याइगु आकार प्रकार, प्रतिद्वन्दी जुइगु, स्यनिगु, विशेषकथं स्यनिगु, तःसकं स्यनिगु, स्यंका बिइगु, विशेषकथं स्यंका बिइगु, तःसकं स्यंका बिइगु, चित्तया असमानता, मन स्यंका बिइगु, तँ पिकाइगु, तँ पिकाइगु आकार प्रकार, तँ पिकाइम्ह व्यक्तिया भाव, प्रकृति स्वभावकथं त्वता थ्यनिगु, त्वता थ्यनिगु आकार प्रकार, त्वता थ्यंका बिइ सःम्ह व्यक्तिया भाव, परिवर्तन जुइगु, परिवर्तन जुइगु भाव, विरोध जुइगु, हानं हानं विरोध जुइगु, चण्ड स्वभाव दुम्ह व्यक्ति, अपूर्णगु खँ ल्हायेगु, चित्तया मयइगु भाव । थुकियात क्रोध धका धाइ ।

मेकथं तँ पिहाँ वइगुया शक्तिशाली व शक्तिहीनया भावयात सिइकेमाः । गबलें क्रोध तँ पिहाँ वइगु दु । चित्तयात मलिन याना बिइगु जक दु । ख्वाः कय्कुकिगु, ख्युसे च्वनिगु जुइ मखुनि । गबलें क्रोध दु । ख्वाः कय्कुकिगु ख्युसे च्वनिगु जक दु । मन्वा संकिगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । मन्वा संकेगु जक दु । छाःगु वचन पिज्वइगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । छाःगु वचन पिज्वइगु जक दु । उगुं थुगुं दिशाय् हानं हानं स्वयेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । उगुं थुगुं दिशाय् हानं हानं स्वयेगु जक दु । कथि, शस्त्र परामर्श यायेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । कथि, शस्त्र परामर्श यायेगु जक दु । कथि, शस्त्र ल्हवनेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । कथि, शस्त्र ल्हवनेगु जक दु । कथि, शस्त्र दायेगु पालेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । कथि, शस्त्र दायेगु पालेगु मात्र दु । टुका टुका त्वाःथलेगु ज्या मजुनि । गबलें क्रोध दु । टुका टुका त्वाःथलेगु ज्या जक जू । त्वाः थला चूँ चूँ यायेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । त्वाःथला चूँ चूँ यायेगु जक दु । अङ्गप्रत्यङ्गयात छुटे याना चिइका छ्वयेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । अङ्गप्रत्यङ्गयात छुटे याना चिइका छ्वयेगु जक दु । जीवितेन्द्रियं कुतुवंकेगु मदुनि । गबलें क्रोध दु । जीवितेन्द्रियं कुतुवंकेगु जक दु । कतपिनिगु जीवितेन्द्रिययात कुतुं वंका थःगु जीवितेन्द्रिययात कुतुं वंकेया नितिं सामर्थ्य मदुनि । थुगु क्रमकथं क्रोधं मेपिं व्यक्तिपितं जक स्याना मखु थःत नं स्याना बिइ । थुकथं क्रोध चरम अवस्थाय् थ्यनी । तःसकं चरम सिमाय् थ्यनी । गुम्ह व्यक्ति थुगु क्रोधयात हटे याये धुंकल, त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, हानं हानं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइकेया नितिं योग्य मजू, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उम्ह व्यक्तियात विधूमो धका धाइ ।

क्रोधयात हटे याये धुंकूगु कारणं याना विधूम धाइ । क्रोधया वस्तुयात छुटे छुटे याना सिइके धुंकूगु कारणं विधूम धाइ । क्रोधया हेतुयात छुटे छुटे याना सिइके धुंकूगु कारणं विधूम धका धाइ । क्रोधया हेतुयात त्वाःथले धुंकूगुलिं विधूम धाइ । अनीघो धयागु राग धयागु सास्ति यायेगु, द्वेष धयागु सास्ति यायेगु, मोह धयागु सास्ति यायेगु, क्रोध धयागु सास्ति यायेगु, शत्रुभाव धयागु सास्ति यायेगु ... पूर्ववत् ... दक्क अकुशल अभिसंस्कार धयागु सास्ति यायेगु । गुम्ह व्यक्ति थुपिं सास्ति यायेगुयात हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, तःसकं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइकेया नितिं योग्य मजू, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उम्ह व्यक्तियात अनीघ धका धाइ ।

निरासो धयागु पाली तृष्णायात आसा धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । गुम्ह व्यक्ति भुके जुइगु तृष्णायात हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, तःसकं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइकेया निंति योग्य मजू, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उम्ह व्यक्तियात निरास धका धाइ । जाति धयागु उपिं उपिं सत्त्वपिनि उगु उगु भुवनय गुगु उत्पन्न जुइगु, बांलाक उत्पन्न जुइगु, प्रतिसन्धि च्वनिगु, न्हूगु उत्पन्न जुइगु, स्कन्धतय प्रादुर्भाव जुइगु, आयतनत प्राप्त याइगु । जरा धयागु उपिं उपिं सत्त्वपिनि उगु उगु भुवनय गुगु वृद्ध जुइगु, वृद्ध जुइगु भाव, वा हाया वइगु भाव, सँ तुइसे च्वनिगु भाव, ला हये कुंगु भाव, आयु हानि जुइगु, इन्द्रियत परिपक्व जुइगु । सन्तो विधूमो अनीघो निरासो, अतारि सो जातिजरन्ति बूमि धयागु गुम्ह व्यक्ति क्लेशं शान्त जुइ, क्लेशरूपी कुं अलग जुइ, राग आदिं सास्ति जुइगुलिं रहित जुइ, आशारहित जुइ । उम्ह व्यक्ति जाति, जरा, मरणयात पुला वने धुंकल, विशेषकथं पुला वने धुंकल, थीथीकथं पुला वने धुंकल, बांलाक पुला वने धुंकल धका धया च्वना, कना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे सन्तो विधूमो अनीघो निरासो, अतारि जाति जरन्ति बूमि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

पुण्णक ! सत्त्वलोकय् थःगु आत्मभाव व मेपिनिगु आत्मभाव धयागु पर ओरतय्त् ज्ञानं प्रत्यवेक्षण याना गुम्ह व्यक्तिया छुं छगू लोकय् नं तृष्णा आदिं चंचलता जुइगु मदु । क्लेश शान्त जुइ धुंकूम्ह उम्ह अरहन्त पुद्गलं जाति जरायात पुला वने धुंकल धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं पूर्ववत् ल्हाः ज्वजलपा बित्ति याना भगवान् बुद्धयात “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया श्रावकं शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

Dhamma.Digital

स्वंगू पुण्णक माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

४. मेत्तगू माणवकया प्रश्न निर्देश

१८. पुच्छामि तं भगवा बूहि मेतं, (इच्छायस्मा मेत्तगू)

मज्जामि तं वेदगू भावितत्तं,

कुतो नु दुक्खा समुदागता इमे, ये केचि लोकस्मिमनेकरूपा ॥

भगवान् शास्ता ! छलपोलयात जिं अरहन्त धका, भाविता याये धुंकूम्ह धका बिचाः याना च्वना । लोकय् आपालं प्रकारया दुःख दु । थुपिं दुःख गनं उत्पन्न जुया वल ?

छलपोलयाके व दुःख उत्पन्न जुइगुया खँ न्यना च्वना । जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् मेत्तगू माणवकं बिन्ति यात ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली पुच्छामि धयागु मसिया मखना प्रश्न यायेगु, खने धुंकूगुयात तुलना याना स्वये मास्ते वया प्रश्न यायेगु, शङ्गा मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यायेगु थुकथं प्रश्नत स्वथी दु । मसिया मखना प्रश्न यायेगु धयागु छु खः ? प्रकृति स्वभावकथं सत्यगु लक्षणयात मसिया च्वनी, मखना च्वनी, तुलना याये मफया च्वनी, पुले मफया च्वनी, प्रष्ट मजुया च्वनी, भाविता याये मफया च्वनी । भाविता याये मफया च्वंगु धर्मयात सत्यकथं सिइकेया नितिं, खंकेया नितिं, तुलना यायेया नितिं, पुला वनेया नितिं, प्रष्ट जुइकेया नितिं, भाविता याये फयकेया नितिं प्रश्न न्यना च्वनी । थुकियात हे मसिया मखना प्रश्न यायेगु धका धाइ ।

खने धुंकूगुयात तुलना याना स्वये मास्ते वया प्रश्न यायेगु धयागु छु खः ? प्रकृति स्वभावकथं सत्यगु लक्षणयात सिइ धुंकी, खने धुंकी, तुलना याये धुंकी, पुला वने धुंकी, प्रष्ट जुइ धुंकी, भाविता याये धुंकी । मेपिं पण्डितपिं लिसे तुलना याना स्वये नितिं प्रश्न न्यना च्वनी । थुकियात हे खने धुंकूगुयात तुलना याना स्वये मास्ते वया प्रश्न यायेगु धका धाइ ।

शङ्गायात मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यायेगु धयागु छु खः ? प्रकृति स्वभावकथं शङ्गाय् दुहाँ वना च्वनी, उपशङ्गारूपी भाग दया च्वनी, थथे खःलाथें मखुलाथें, गथेथें, गुकथंथें धका सन्देह दया च्वनी । उम्ह व्यक्तिं शङ्गा मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यागु धका धाइ । थुपिं हे स्वंगू प्रश्नत खः ।

मेकथं नं मनुष्यपिनि प्रश्न, नाग गरुड आदि अमनुष्यपिनि प्रश्न, निर्मित बुद्धपिनि प्रश्न धका स्वथी दु । मनुष्यपिनि प्रश्न धयागु छु खः ? मनुष्यपिं भाग्यवान्म्ह बुद्धया लिक्क वना प्रश्न न्यना च्वनी । भिक्षुपिसं न्यना च्वनी । भिक्षुणीपिसं न्यना च्वनी । उपासकपिसं न्यना च्वनी । उपासिकापिसं न्यना च्वनी । जुजुपिसं न्यना च्वनी । क्षत्रीपिसं न्यना च्वनी । ब्राह्मणपिसं न्यना च्वनी । वैश्यपिसं न्यना च्वनी । शूद्रपिसं न्यना च्वनी । गृहस्थीपिसं न्यना च्वनी । प्रव्रजितपिसं न्यना च्वनी । थ्व हे मनुष्यपिनि प्रश्न खः ।

नाग, गरुड आदि अमनुष्यपिनि प्रश्न धयागु छु खः ? अमनुष्यपिसं भाग्यवान्म्ह बुद्धया लिक्क वना प्रश्न न्यना च्वनी । नागतय्सं न्यना च्वनी । गरुडतय्सं न्यना च्वनी । यक्षतय्सं न्यना च्वनी । असुरतय्सं न्यना च्वनी । गन्धर्वतय्सं न्यना च्वनी । चातुर्महाराजिक देवतापिसं न्यना च्वनी । इन्द्रपिसं न्यना च्वनी । ब्रह्मापिसं न्यना च्वनी । देवतापिसं न्यना च्वनी । थ्व हे अमनुष्यपिनि प्रश्न खः ।

निर्मित बुद्धपिनि प्रश्न धयागु छु खः ? भगवान् बुद्धं मनोमयी, दक्व अंगप्रत्यङ्ग पूर्णगु, इन्द्रिय हीन मज्जूगु गुगु रूपयात सृष्टि याना निर्मित याना बिज्याइगु खः, उम्ह निर्मित बुद्धं भाग्यवान्म्ह तथागतया लिक्क वना प्रश्न न्यना च्वनी । तथागतं लिखः बिया बिज्याइ । थ्व हे निर्मित बुद्धपिनि प्रश्न खः । थुपिं हे स्वंगू प्रश्नत खः ।

मेगु नं थःगु हितया नितिं न्यनेगु, कतपिनि हितया नितिं न्यनेगु, थःकतः निखःलसियां हितया नितिं न्यनेगु धका प्रश्न स्वथी दु । मेगु नं वर्तमान् जीवनय् अनुभव यायेबहःगु फाइदाया नितिं न्यनेगु, परलोकय् अनुभव याये बहःगु फाइदाया नितिं न्यनेगु, उत्तमगु फाइदाया नितिं न्यनेगु धका प्रश्न स्वथी दु । मेगु नं निर्दोष जुइकेया नितिं न्यनेगु, क्लेशयात

हटे यायेया नितिं न्यनेगु, परिशुद्ध जुइकेया नितिं न्यनेगु धका प्रश्न स्वथी दु । मेगु नं अतीत प्रश्न, अनागत प्रश्न, वर्तमान् प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं आध्यात्म प्रश्न, बाह्य प्रश्न, आध्यात्मबाह्य प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं कुशल प्रश्न, अकुशल प्रश्न, अब्याकृत प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं स्कन्ध प्रश्न, धातु प्रश्न, आयतन प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं स्मृतिप्रस्थान प्रश्न, सम्यक्प्रधान प्रश्न, ऋद्धिपाद प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं इन्द्रिय प्रश्न, बल प्रश्न, बोध्यङ्ग प्रश्न धका स्वथी दु । मेगु नं मार्ग प्रश्न, फल प्रश्न, निर्वाण प्रश्न धका स्वथी दु ।

पुच्छामि तं धयागु उगु प्रश्नयात न्यना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर पवना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर अनुरोध याना च्वना, उगु प्रश्नया लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुँ, उगु प्रश्नया उत्तर “जित कना बिज्याहुँ” धका प्रार्थना याना च्वना । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः । भगवा धयागु गुगु नां दुगु खः, **भगवा** धयागु उगु नां साक्षात्कार याये बहःगु प्रज्ञप्त नां खः । **ब्रूहि मे तं** धयागु धया बिज्याहुँ, आज्ञा जुया बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपि हे **पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मे तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा मेत्तगू धयागु **इच्छा** धयागु पदसन्धि खः । ... पूर्ववत् ...

मज्जामि तं वेदगुं भावितत्तं धयागु पाली **वेदगू** धका छलपोलयात मनं भापिया च्वना । भाविता याये धुकूगु धर्म दुम्ह धका छलपोलयात मनं भापिया च्वना । थुकथं सिइका च्वना, थुकथं आरम्मण याना सिइका च्वना, थुकथं हानं हानं आरम्मण याना सिइका च्वना, थुकथं प्रतिवेध याना सिइका च्वना । **वेदगू भावितत्तं** धयागु थुगु पाली गुकथं भगवान् बुद्ध वेदगू सिइके बहःगु धर्मया अन्तय् थ्यना बिज्याना च्वन ? प्यंगू मार्गयात सिइका काये फुगु ज्ञान, थीथीकथं सिइका काये फुगु प्रज्ञा, प्रज्ञा इन्द्रिय, प्रज्ञाबल पूर्ववत् धर्मविचय सम्बोध्यङ्ग, परीक्षा याना सिइका काइगु प्रज्ञा, विशेषकथं भाविता याये फुगु प्रज्ञा, सम्यक्दृष्टियात वेद धका धाइ । तथागत थजागु स्वभाव दुगु प्यंगू मार्ग ज्ञानं जाति, जरा मरणया अन्तय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं अन्तय् थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं संस्कारधर्मतय् च्वकाय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं संस्कारधर्मतय् च्वकाय् थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं अन्तय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं वर्त दुःखया अन्तय् थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं हेरविचार यायेगुली थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं हेरविचार यायेगुली थ्यंका बिज्यात, मार्गज्ञानं भरोसाय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं भरोसाय् थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं भयरहितगुली थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं भयरहितगुली थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं च्युतिरहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, फलज्ञानं च्युतिरहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, मार्ग ज्ञानं तृष्णां पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं तृष्णां पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । मेकथं सिइके बहःगु धर्मया अन्तय् थ्यंका बिज्यात । उकिं **वेदगू** धाइ । मेकथं प्यंगू मार्ग ज्ञानं संस्कारधर्मतय् अन्तय् थ्यंका बिज्यात । उकिं **वेदगू** धाइ । मेकथं न्हेगू धर्मतय् सिइका बिज्याये धुकूगुलिं **वेदगू** धाइ । सत्कायदृष्टियात सिइका बिज्याये धुकल । विचिकित्सायात सिइका बिज्याये धुकल । शीलवर्तपरामार्शयात सिइका बिज्याये धुकल । राग, द्वेष, मोह,

मानयात सिइका बिज्याये धुंकल । मलिन याना बिइ सःगु, हानं पुनर्जन्म बिइ सःगु, पुइगु स्वभावं युक्तगु, दुःख विपाकयात बिइ फुगु, जाति, जरा, मरणया कारण जुया च्वंगु नीचगु अकुशल धर्मतयत् सिइका बिज्याये धुंकल ।

सभिय धका भगवान् बुद्धं सःता बिज्यात । सभिय भिक्षु ! श्रमण ब्राह्मणपिके गुगु सिइके बहःगु धर्म दु, दक्ख सिइके वहःगु उगु धर्मतयत् मार्गयात भाविता याना सिइका कायेमाः । दक्ख वैरभाव पुला वना दक्ख वेदनाय् रागरहित जुयाच्चन । उम्ह व्यक्तियात वेदगु धका धाइ । थुकथं नं भगवान् बुद्ध वेदगु नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्धयाके भाविता याये धुंकूगु धर्म दत ? भगवान् बुद्धयाके भाविता याये धुंकूगु नामकाय, रूपकाय दु । भाविता याये धुंकूगु शील, भाविता याये धुंकूगु चित्त, भाविता याये धुंकूगु प्रज्ञा, भाविता याये धुंकूगु स्मृतिप्रस्थान, भाविता याये धुंकूगु सम्यक्प्रधान, भाविता याये धुंकूगु ऋद्धिपाद, भाविता याये धुंकूगु इन्द्रिय, भाविता याये धुंकूगु बल, भाविता याये धुंकूगु क्लेश, प्रतिवेध याना सिइका बिज्याये धुंकूगु कम्पित मज्जुगु अर्हत् फल, साक्षात्कार याना बिज्याये धुंकूगु निर्वाण दु । वसपोल तथागतं दुःखसत्ययात छुटे छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल । समुदयसत्ययात हटे याना बिज्याये धुंकल । मार्गसत्ययात भाविता याना बिज्याये धुंकल । निरोधसत्ययात साक्षात्कार याना बिज्याये धुंकल । बांलागु ज्ञानं सिइके माःगु धर्मयात बांलागु ज्ञानं सिइका बिज्याये धुंकल । छुटे छुटे याना सिइके माःगु धर्मयात छुटे छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल । हटे यायेमाःगु धर्मयात हटे याना बिज्याये धुंकल । भाविता यायेमाःगु धर्मयात भाविता याना बिज्याये धुंकल । साक्षात्कार याये माःगु धर्मयात साक्षात्कार याना बिज्याये धुंकल । कम मज्जुगु, महान्गु, गम्भीरगु, अतुलनीयगु ज्ञानं दुविना स्वये थाकूगु, आपालं रत्न दुगु सागर समानगु प्रज्ञा दु । (वसपोलयाके) खुगू अंग दुगु उपेक्षां सम्पूर्ण जू ।

चक्षुविज्ञानं रूपारम्भणयात खना लय्ताइ मखु, मन सुख मदयेकि मखु । उपेक्षाभावं चायेका च्वनी, स्मृति दुम्ह, प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण यायेगुलिं पूर्णम्ह जुइ । श्रोतविज्ञानं शब्दारम्भणयात ताया, घ्राणविज्ञानं गन्धारम्भणयात नतुना, जिह्वाविज्ञानं रसारम्भणयात सवाः कया, कायविज्ञानं स्पृष्टव्यारम्भणयात स्पर्श याना, मनोविज्ञानं धर्मारम्भणयात सिइका लय्ताइ मखु, मन सुख मदयेकि मखु । उपेक्षाभावं चायेका च्वनी, स्मृति दुम्ह, प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण यायेगुलिं पूर्णम्ह जुइ ।

चक्षुविज्ञानं रूपारम्भणयात खना मनापगु रूपारम्भणय् मस्त जुइगु मदु, न्हिलेगु मदु, राग उत्पन्न याइ मखु । उम्ह तथागतया नामकाय, रूपकाय स्थिर हे जुया च्वनी । चित्त स्थिर जुइ । आध्यात्म संस्थानय् बांलाक स्थिर जुइ, सुविमुक्त जुइ । मिखां धात्थें रूपारम्भणयात खना अमनापगु रूपारम्भणयात खना मन सुख मदु जुइ मखु, द्वेषं प्रतिष्ठितगु चित्त दइमखु, कय्कुंगु चित्त दइ मखु, च्यूता तया च्वनेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्त दइ । उम्ह तथागतया नामकाय, रूपकाय स्थिर हे जुया च्वनी । चित्त स्थिर जुइ । आध्यात्म संस्थानय् बांलाक स्थिर जुइ, सुविमुक्त जुइ । न्हाय्पनं शब्द ताया, न्हासं गन्धयात नतुना, म्यचं रस सवाः कया, शरीरं स्पृष्टव्य वस्तुयात स्पर्श याना, मनं धर्मयात सिइका मनापगु आरम्भणय् मस्त जुइगु मदु, न्हिलेगु मदु, राग उत्पन्न याइ मखु । उम्ह तथागतया नामकाय, रूपकाय स्थिर हे जुया च्वनी । चित्त स्थिर जुइ । आध्यात्म संस्थानय् बांलाक स्थिर जुइ, सुविमुक्त जुइ । धात्थें मनं हे धर्मारम्भणयात सिइका अमनापगु आरम्भणय् मन सुख मदु जुइ

मखु, द्वेषं प्रतिष्ठितगु चित्त दइमखु, कयकुंगु चित्त दइ मखु, च्यूता तथा च्वनेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्त दइ । उम्ह तथागतया नामकाय, रूपकाय स्थिर हे जुया च्वनी । चित्त स्थिर जुइ । आध्यात्म संस्थानय् बांलाक स्थिर जुइ, सुविमुक्त जुइ ।

मिखां रूपारम्मणयात खना मनापगु, अमनापगु रूपारम्मणय् नामकाय, रूपकाय स्थिर हे जुया च्वनी । आध्यात्म संस्थानय् बांलाक स्थिर जुया च्वंगु, सुविमुक्तगु चित्त कम्पित मजूसे स्थिर जुया च्वनी । न्हायपनं शब्द ताया ... पूर्ववत् ... मनं धर्म सिइका मनापगु, अमनापगु धर्मारम्मणय् नामकाय, रूपकाय स्थिर हे जुया च्वनी । आध्यात्म संस्थानय् बांलाक स्थिर जुया च्वंगु, सुविमुक्तगु चित्त कम्पित मजूसे स्थिर जुया च्वनी ।

मिखां रूपारम्मणयात खना प्यपुने बहःगु वस्तुइ प्यपुनी मखु । द्वेष पिकाये बहःगु वस्तुइ द्वेष पिमकाः । मोहित जुइ बहःगु वस्तुइ मोहित जुइ मखु । तँ पिहाँ वयेके बहःगु वस्तुइ तँ पिहाँ मवः । मस्त जुइ बहःगु वस्तुइ मस्त मजू । मलिन जुइ बहःगु वस्तुइ मलिन मजू । न्हायपनं शब्दारम्मण न्यना ... पूर्ववत् ... मनं धर्मारम्मणयात सिइका प्यपुने बहःगु वस्तुइ प्यपुनी मखु । द्वेष पिकाये बहःगु वस्तुइ द्वेष पिमकाः । मोहित जुइ बहःगु वस्तुइ मोहित जुइ मखु । तँ पिहाँ वयेके बहःगु वस्तुइ तँ पिहाँ मवः । मस्त जुइ बहःगु वस्तुइ मस्त मजू । मलिन जुइ बहःगु वस्तुइ मलिन मजू ।

खना च्वनिगु आरम्मणय् खना मात्र जुइ । तायाच्वंगु आरम्मणय् ताया मात्र जुइ । मुत^१ आरम्मणय् मुतमात्र जुइ । सिइका च्वंगु आरम्मणय् सिइका च्वन मात्र जुइ । खना च्वंगु आरम्मणय् तृष्णा, दृष्टिं बुत्तु मबू । ताया च्वंगु आरम्मणय् तृष्णा, दृष्टिं बुत्तु मबू । मुत आरम्मणय् आसक्तरहित जुइ, स्यंकीगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्त दइ । तृष्णा दृष्टिं निश्चित मजू, चिना मत, बांलाक मुक्त जुइ, युक्त जुइ मखु, छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु अर्हत् फल चित्त तथा च्वना च्वनी । ताया च्वंगु आरम्मणय्, मुत आरम्मणय्, सिया च्वंगु आरम्मणय् आसक्तरहित जुइ, स्यंकीगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्त दइ, तृष्णा, दृष्टिं निश्चित मजू, चिना मत, बांलाक मुक्त जुइ, युक्त जुइ मखु, छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्त तथा च्वना च्वनी ।

भगवान् बुद्धयाके चक्षुप्रसाद दु । तथागतं चक्षुविज्ञानं रूपारम्मणयात खना बिज्याइ । तथागतयाके छन्दराग मदु । तथागतयाके सुविमुक्तगु चित्त दु । भगवान् बुद्धयाके श्रोतप्रसाद दु । तथागतं श्रोतविज्ञानं शब्दारम्मणयात ताया बिज्याइ । तथागतयाके छन्दराग मदु । तथागतयाके सुविमुक्तगु चित्त दु । भगवान् बुद्धयाके घ्राणप्रसाद दु । तथागतं घ्राणविज्ञानं गन्धारम्मणयात नतुना बिज्याइ । तथागतयाके छन्दराग मदु । तथागतयाके सुविमुक्तगु चित्त दु । भगवान् बुद्धयाके जिह्वाप्रसाद दु । तथागतं जिह्वाविज्ञानं रसारम्मणयात सवाः कया बिज्याइ । तथागतयाके छन्दराग मदु । तथागतयाके सुविमुक्तगु चित्त दु । भगवान् बुद्धयाके कायप्रसाद दु । तथागतं कायविज्ञानं स्पष्टव्यारम्मणयात थिया बिज्याइ । तथागतयाके छन्दराग मदु । तथागतयाके सुविमुक्तगु चित्त दु । भगवान् बुद्धयाके मनोविज्ञान दु । तथागतं मनोविज्ञानं धर्मारम्मणयात सिइका बिज्याइ । तथागतयाके छन्दराग मदु । तथागतयाके सुविमुक्तगु चित्त दु ।

१ नतुनेगु, सवाः कायेगु, स्पर्श यायेगु - थ्व स्वतायात मुत धका धाइ ।

चक्षुविज्ञानया रूपारम्भण हे न्ह्याइपु तायेगु दु । रूपारम्भण हे ल्वःवँके बहः जुया च्वन । रूपारम्भण हे विचरण क्षेत्र दयाच्वन । तथागतया उगु चक्षुविज्ञान सभ्य जू, गुप्त जू, सुरक्षित जू, संवर जू । उगु चक्षुन्द्रिययात संवर यायेत नं धर्मदेशना याना बिज्याइ । श्रोतविज्ञानया शब्दारम्भण हे न्ह्याइपु तायेगु दु, शब्दारम्भण हे ल्वःवँके बहः जुयाच्वन । घ्राणविज्ञानया गन्धारम्भण हे न्ह्याइपु तायेगु दु, गन्धारम्भण हे ल्वःवँके बहः जुयाच्वन । जिह्वाविज्ञानया रसारम्भण हे न्ह्याइपु तायेगु दु, रसारम्भण हे ल्वःवँके बहः जुयाच्वन । तथागतया उगु जिह्वाविज्ञान सभ्य जू, गुप्त जू, सुरक्षित जू, संवर जू । उगु जिह्वा विज्ञानयात बांलाक संवर यायेत धर्मदेशना याना बिज्याइ । कायविज्ञानया स्पष्टव्यारम्भण हे न्ह्याइपु तायेगु दु, स्पष्टव्यारम्भण हे ल्वःवँके बहः जुया च्वन, स्पष्टव्यारम्भण हे विचरण क्षेत्र दयाच्वन । चित्तया धर्मारम्भण हे न्ह्याइपु तायेगु दु, धर्मारम्भण हे ल्वःवँके बहः जुया च्वन, धर्मारम्भण हे विचरण क्षेत्र दयाच्वन । तथागतया मनोविज्ञान सभ्य जू, गुप्त जू, सुरक्षित जू, संवर जू । उगु मनिन्द्रिययात बांलाक संवर यायेत धर्मदेशना याना बिज्यात ।

शिक्षितम्ह किसियात संग्रामय् यंकी । शिक्षितम्ह किसिम्हय् जुजु गइ । मनुष्यपिनि मध्ये आत्मदमन दुम्ह व कटु वाक्य सहन याये फुम्हसित श्रेष्ठ धाइ ।

खच्चड, सिन्धु देशयाम्ह भिंम्ह सल व तःधिकम्ह किसि थुपिं शिक्षित जूसा श्रेष्ठ खः । व स्वयां थःत थःम्ह दमन याना शिक्षित यायेगु श्रेष्ठ खः ।

सुसंयमी जुया आत्मदमन याःम्ह व्यक्ति स्वयं निर्वाणय् थ्यंकः वने फु । सल, किसियागु रथद्वारा निर्वाणय् थ्यंकः वने फइ मखु ।

अहं अस्मि आदि थीथी मानय् कम्पित मजू । हानं जन्म जुइगुलिं मुक्त जुल । धात्थें सभ्यगु अर्हत् फलरूपी भूमी छकिसथं थ्यंकः वनी । अरहन्तपिसं सत्त्वलोकय् मारयात त्याके धुकल ।

गुम्हं व्यक्तिं आध्यात्म संस्थान, बाह्य संस्थान, दक्क लोकय् इन्द्रियतयत् भाविता याये धुकल, इन्द्रियतयत् भाविता याये धुकूम्ह बांलाक सभ्य जुइ धुकूम्ह व्यक्ति थुगु लोक व परलोकयात प्रतिवेध याना सिइका सिइ त्यंगु कालयात पिया च्वनी ।

थुकथं भगवान् बुद्ध भाविता याये धुकूगु धर्म दया बिज्यात । थुपिं हे मज्जामि तं वेदगू भावित्तं धयागु पालिया अर्थ खः ।

कुतो नु दुक्खा समुदागता इमे धयागु पाली कुतो नु धयागु थथे खःलाथें, मखुलाथें, गथेथें, गुकथें धका शङ्का जुया न्यनेगु, उपशङ्का जुया न्यनेगु, सन्देह जुया न्यनेगु, धात्थें मसिया न्यनेगु खः । थुपिं हे कुतो नु धयागु पालिया अर्थ खः । दुक्खा धयागु जाति दुःख, जरा दुःख, व्याधि दुःख, मरण दुःख, शोक परिदेव दुःख दौर्मनस्य उपायास दुःख, नरक भोग याये माःगु दुःख, तिर्यकभूमी जुइगु दुःख, प्रेतभूमी जुइगु दुःख, मनुष्यलोकय् जुइगु दुःख, मांया गर्भय् प्रतिसन्धिस च्वनेमाःगु मूल दुःख, मांया गर्भय् च्वना च्वनेमाःगु दुःख, मांया गर्भ जन्म जुइमाःगु दुःख, जन्म जुया वःम्ह मचाया मोल्हुइ माःगु आदि दुःख, जन्म जुया वःम्ह मचाया मेपिलिसे सम्बन्ध तयेमाःगु दुःख, थःगु प्रयासं याना जुइगु दुःख, कतपिनिगु प्रयासं याना जुइगु दुःख, उत्पत्ति विनाश जुइगु दुःख, पाना हिला वनिगु दुःख, चक्षुरोग, न्हाय्पने जुइगु रोग, म्हुतुइ जुइगु रोग, वाय् जुइगु रोग, मुसु वइगु रोग, दम ल्वय्, पिनास, डाह जुइगु

रोग, ज्वर वइगु, प्वाःस्याइगु रोग, मूर्छा जुइगु, हि ल्त्वइगु रोग, इन्न वइगु रोग, हैजा, कुष्ट रोग, प्वः वइगु रोग, कोढी, गना वनिगु रोग, तिल्वय् वइगु रोग, सिनाय् कै, चासु ल्वय्, भवय्पिगु घाः, चासु कै (लुटो), ह्याउँया वइगु ल्वय्, पित्त ल्वय्, मधुमेह (चिनील्वय्), ब्वहः स्याइगु ल्वय्, फोहर कै, भृगी ल्वय्, पित्तं याना जुइगु ल्वय्, कफं याना जुइगु ल्वय्, फसं याना जुइगु ल्वय्, पित्त, कफ, वायु स्वता मुना जुइगु ल्वय्, मौसम हिलीगुलिं जुइगु ल्वय्, विषम इर्यापथया कारणं जुइगु ल्वय्, परिश्रमं याना, जुइगु ल्वय्, कर्म विपाकं याना जुइगु ल्वय्, ख्वाँउइगु ल्वय्, पुइगु ल्वय्, नये पित्याइगु ल्वय्, त्वने प्याःचाइगु ल्वय्, दिसा रोग, पिसाब रोग, पति, वाँउभुजि, फय्, सूर्ययागु ताप, सर्प, बिच्छे, किमि आदिपिनिगु स्पर्श जुइगु ल्वय्, मां सिना जुइगु दुःख, बौ सिना जुइगु दुःख, दाजुकिजा सिना जुइगु दुःख, तःकेहें सिना जुइगु दुःख, काय् सिना जुइगु दुःख, म्थ्याय् सिना जुइगु दुःख, थःथिति विनाश जुइगुलिं जुइगु दुःख, रोगं विनाश जुइगु दुःख, श्रीसम्पत्ति विनाश जुइगुलिं जुइगु दुःख, शील स्यनीगुलिं जुइगु दुःख, दृष्टि द्वनीगुलिं जुइगु दुःख, गुगु रूप आदि धर्मय् शुरुइ उत्पत्ति जुइगु प्रकट जुया च्वनी । विनाश जुइगुकथं निरोध जुइगु प्रकट जुया च्वनी । कर्मनिश्चित विपाक प्रकट जुया च्वनी । कर्म विपाकनिश्चित जुया च्वनी । रूप नामनिश्चित जुया च्वनी । नाम रूपनिश्चित जुया च्वनी । प्रतिसन्धि जाति छसिकथं वइ । जरा फैले जुइ । रोगं ग्रसित जुइ । मरणं सास्ति याइ । दुःखय् प्रतिष्ठित जुइ । हेरविचारं रहित जुया च्वनी । भरोसा दइ मखु । शरण रहित जुइ । शरण कृत्ययात याये सइ मखु । थुकियात दुःख धका धाइ । थुपिं दुःखत गनं छसिकथं वल ? गनं उत्पन्न जुया वल ? गनं बालाक उत्पन्न जुया वल ? छाया आरम्भण याइगुकथं उत्पन्न जुल ? छाया अभिमुख जुयाच्वन ? फल बिइ सःगु कारण छु खः ? उत्पन्न जुइगु स्वभाव छु खः ? फल हे शुरु दयाच्वंगु कारण छु खः ? थुकथं थुपिं दुःखतय्गु मूल कारणयात न्यना च्वन । हेतुयात न्यना च्वन । फल क्यने सःगु कारणयात न्यना च्वन । फल दयेका बिइ सःगु कारणयात न्यना च्वन । फल हे शुरु दया च्वंगु कारणयात न्यना च्वन । फल उत्पन्न जुइगु कारणयात न्यना च्वन । फल हया बिइ सःगु कारणयात न्यना च्वन । फलयात आरम्भण याइगु कारणयात न्यना च्वन । फलयात बःकया लुया वये सःगु कारणयात न्यना च्वन । फल बिइ सःगु कारणयात न्यना च्वन । विशेषकथं न्यना च्वन, फ्वना च्वन, अनुरोध याना च्वन, लय्तायेका च्वन । थुपिं हे कुतो नु दुक्खा समुदागता इमे धयागु पालिया अर्थ खः ।

ये केचि लोकस्मिन्नेकरूपा धयागु पाली ये केचि धयागु दक्व दिक्व, अशेष, निःशेष । ये केचि धयागु थुगु शब्द छ्चाख्यलं विभाजन याना काये माःगु शब्द खः । लोकस्मिं धयागु अपायलोकय्, मनुष्यलोकय्, देवलोकय्, स्कन्धलोकय्, धातुलोकय्, आयतनलोकय् । अनेकरूपा धयागु आपालं प्रकार दुगु, थीथी प्रकार दुगु दुःखत । थुपिं हे ये केचि लोकस्मिन्नेकरूपा धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मण -

भगवान् शास्ता ! छलपोलयात जिं अरहन्त धका, भाविता याये धुकूम्ह धका बिचाः याना च्वना । लोकय् आपालं प्रकारया दुःख दु । थुपिं दुःख गनं उत्पन्न जुया वल ? छलपोलयाके व दुःख उत्पन्न जुइगुया खँ न्यना च्वना । जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका बिन्ति यात ।

१९. दुक्खस्स वे मं पभवं अपुच्छसि, (मेत्तगूति भगवा)

तं ते पवक्खामि यथा पजानं ।

उपधिनिदाना पभवन्ति दुक्खा, ये केचि लोकस्मि'मनेकरूपा ॥

मेत्तगू ! धात्थें छं जिके दुःख उत्पत्तिया खँ न्यना च्वन । जिं सिइका तयाथें तुं छंत कने त्यना । लोकय् थीथीकथया दुःख दु । थुपिं दुःख भवय् आसक्त जुइगु उपधि धयागु कारणं याना उत्पन्न जुइगु खः ।

दुक्खस्स वे मं पभवं अपुच्छसि धयागु पाली दुक्खस्स धयागु जाति दुःखया, जरा दुःखया, व्याधि दुःखया, मरण दुःखया, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास दुःखया । पभवं अपुच्छसि धयागु दुःखया मूल कारणयात न्यना च्वन । हेतुयात न्यना च्वन । फल क्यने सःगु कारणयात न्यना च्वन । फल दयेका बिइ सःगु कारणयात न्यना च्वन । फल हे शुरु दया च्वंगु कारणयात न्यना च्वन । उत्पन्न जुइगु कारणयात न्यना च्वन । फल हया बिइ सःगु कारणयात न्यना च्वन । फलयात आरम्मण याइगु कारणयात न्यना च्वन । फलयात बःकया लुया वये सःगु कारणयात न्यना च्वन । फल बिइ सःगु कारणयात न्यना च्वन, पवना च्वन, अनुरोध याना च्वन, लय्तायेका च्वन । थुपिं हे दुक्खस्स वे मं पभवं अपुच्छसि धयागु पालिया अर्थ खः । मेत्तगू धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याना तःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे मेत्तगूति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं ते पवक्खामि यथा पजानं धयागु पाली तं धयागु दुःखया मूल कारणयात कने त्यना । हेतुयात कने त्यना । फल क्यने सःगु कारणयात कने त्यना । फल दयेका बिइ सःगु कारणयात कने त्यना । फल हे शुरु दया च्वंगु कारणयात कने त्यना । फल उत्पन्न जुइगु कारणयात कने त्यना । फल हया बिइ सःगु कारणयात कने त्यना । फलयात आरम्मण याइगु कारणयात कने त्यना । फलयात बःकया लुया वये सःगु कारणयात कने त्यना । फल बिइ सःगु कारणयात कने त्यना । धाये त्यना, देशना याये त्यना, प्रज्ञप्त याये त्यना, प्रतिष्ठापित याये त्यना, उलाः क्यने त्यना, विभाजन याये त्यना, प्रष्ट याये त्यना, प्रकट याये त्यना । थुपिं हे तं ते पवक्खामि धयागु पालिया अर्थ खः । यथा पजानं धयागु थीथीकथं सिइका, आरम्मण यायेगुकथं सिइका, विशेषकथं सिइका, हानं विशेषकथं सिइका, प्रतिवेध याना सिइका । धयातथें तुं थुकथं जुयाच्चन धयागु नं मखु, थुगु धर्म थुकथं जुयाच्चन धयागु नं मखु, निरन्तरगु शब्द क्रम नं मखु, त्रिपिटकलिसे समान खः धयागु नं मखु, विचाः याना जुइ धयागु नं मखु, विधियात ग्रहण याइगुलिं जुइ धयागु नं मखु, आकारयात विचाः याना जुइ धयागु नं मखु, चिन्तन मनन वा भाविता याये बहःगु दृष्टि, थःम्हं स्वयं सिइके बहःगु थःगु न्ह्योने प्रत्यक्षरूपं दया च्वंगु थ्व धर्मयात कने त्यना । थुपिं हे तं ते पवक्खामि यथा पजानं धयागु पालिया अर्थ खः ।

उपधिनिदाना पभवन्ति दुक्खा धयागु पाली **उपधि**^२ धयागु भिता प्रकारया उपधित दु । तृष्णा धयागु उपधि, शाश्वत दृष्टि, उच्छेद दृष्टि धयागु उपधि, क्लेश धयागु उपधि, पुण्य अभिसंस्कार आदि कर्म धयागु उपधि, दुश्चरित्र धयागु उपधि, कबलिकार आदि आहार धयागु उपधि, द्वेष धयागु उपधि, प्यता प्रकारया कर्म याना उत्पन्न जुइगु पृथ्वी धातु आदि धातु धयागु उपधि, खुता प्रकारया आध्यात्मिक आयतन धयागु उपधि, खुता प्रकारया विज्ञान धातुया पुचः धयागु उपधि, दक्ख दुःखयात दुःख धयागु अर्थ याना **उपधि** धाइ । थुपित हे भिता प्रकारया **उपधि** धका धाइ । **दुक्खा** धयागु जाति दुःख, जरा दुःख, व्याधि दुःख, मरण दुःख, शोक परिदेव दुःख दौर्मनस्य, उपायास दुःख, नरकय् जुइगु दुःख पूर्ववत् दृष्टि द्विगुलिं जुइगु दुःख । गुगु रूप आदि धर्मय् शुरुइ उत्पत्ति जुइगु प्रकट जुया च्वनी । विनाश जुइगुकथं निरोध जुइगु प्रकट जुया च्वनी । कर्मनिश्चित (*आधारित*) विपाक प्रकट जुया च्वनी । कर्मविपाक निश्चित जुयाच्वनी । रूप नामनिश्चित जुया च्वनी । नाम रूपनिश्चित जुया च्वनी । प्रतिसन्धि जाति छसिकथं वइ । जरा फैले जुइ । रोगं ग्रसित जुइ । मरणं सास्ति याइ । दुःखय् प्रतिष्ठित जुइ । हेरविचारं रहित जुया च्वनी । भरोसा दइ मखु । शरण रहित जुइ । शरण कृत्ययात याये सइ मखु । थुमित दुःख धका धाइ । थुपिं दुःखत उपधि=भवय् आसक्त जुइगु धयागु फल क्यने सःगु कारणं याना, भवय् आसक्त जुइगु धयागु हेतुं याना, भवय् आसक्त जुइगु फलयात बःकया लुया वये सःगु कारणं याना, भवय् आसक्त जुइगु कारणं याना उत्पन्न जुइगु खः, थीथीकथं उत्पन्न जुइगु खः, बांलाक उत्पन्न जुइगु खः, दया वइगु खः, बांलाक दया वइगु खः, सिद्ध जुइगुकथं उत्पन्न जुइगु खः, प्रष्ट रूपं उत्पन्न जुइगु खः । थुपिं हे **उपधिनिदाना पभवन्ति दुक्खा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ये केचि लोकस्मिन्नेकरूपा धयागु पाली **ये केचि** धयागु दक्ख दिक्ख, अशेष, निःशेष । **ये केचि** धयागु थुगु शब्द छचाख्यलं विभाजन याना कायेमाःगु शब्द खः । **लोकस्मिं** धयागु अपायलोकय्, मनुष्यलोकय्, देवलोकय्, स्कन्धलोकय्, धातुलोकय्, आयतनलोकय् । **अनेकरूपा** धयागु आपालं प्रकार दुगु, थीथी आकार प्रकार दुगु दुःखत । थुपिं हे **ये केचि लोकस्मिन्नेकरूपा** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

मेत्तगू ! धात्थें छं जिके दुःखयागु उत्पत्तिया खँ न्यना च्वन । जिं सिइका तयाथें तुं जिं छंत कने त्यना । लोकय् थीथीकथंया दुःख दु । थुपिं दुःख भवय् आसक्त जुइगु उपधि धयागु कारणं याना उत्पन्न जुइगु खः ।

२०. यो वे अविद्धा उपधिं करोति, पुनप्पुनं दुक्खमुपेति मन्दो ।

तस्मा पजानं उपधिं न कयिरा, दुक्खस्स जातिप्पभवानुपस्सी ॥

गुम्ह व्यक्तिं धात्थें दुःखया कारण जुया च्वंगु उपधियात मसिया उपधि दयेका च्वनी । मन्दबुद्धि दुम्ह व्यक्ति हानं हानं जाति आदि दुःखय् लावनी । उकिं संस्कारधर्मतय्त सिइका दुःखया मूल कारणयात भाविता याइम्ह व्यक्ति उपधि दयेकी मखु धका लिसः बिया बिज्यात ।

२ उपधि धयागु भवतृष्णाय् आसक्त जुइगु खः ।

यो वे अविद्धा उपधिं करोति धयागु पाली यो धयागु गुगु स्वभाव दुम्ह, गुगु प्रकारं युक्तम्ह, गुगु प्रकारं व्यवस्था याये बहःम्ह, गुगु प्रकारं स्थिर जुया च्वंम्ह, गुगु विशेष स्थानय् थ्यंम्ह, गुगु गुण धर्मं सम्पन्नम्ह जुजु नं, ब्राह्मण नं, वैश्य नं, शूद्र नं, गृहस्थी नं, प्रव्रजित नं, देवता नं, मनुष्य नं । अविद्धा धयागु मसिङ्गुली थ्यंका, प्रज्ञा मदुम्ह जुया, प्रज्ञा वृद्धि याये मफयेका, प्रज्ञा दुर्बल जुया । उपधिं करोति धयागु तृष्णा उपधियात दयेकी । दृष्टि धयागु उपधि दयेकी । क्लेश धयागु उपधि दयेकी । कर्म धयागु उपधि दयेकी । दुश्चरित्र धयागु उपधि दयेकी । आहार धयागु उपधि दयेकी । द्वेष धयागु उपधि दयेकी । प्यता प्रकारया कर्म यांना उत्पन्न जुङ्गु धातु धयागु उपधि दयेकी । खुता प्रकारया आध्यात्मिक आयतन धयागु उपधि दयेकी । खुता प्रकारया विज्ञान धातुया पुचः धयागु उपधि दयेकी, उत्पन्न जुङ्गुकी, बांलाक उत्पन्न जुङ्गुकी, सिद्ध जुङ्गुकथं उत्पन्न जुङ्गुकी । थुपिं हे अविद्धा उपधिं करोति धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुनप्पुनं दुक्खमुपेति मन्दो धयागु हानं हानं जाति दुःख, जरा दुःख, व्याधि दुःख, मरण दुःख, शोक परिदेव दुःख दौर्मनस्य उपायास दुःखय् थ्यनी, विशेषकथं थ्यनी, प्यपुनिगुकथं थ्यनी, ग्रहण याइ, द्वंक परामर्श याइ, बारम्बार मनं तुनी । मन्दो धयागु मन्द बुद्धि दुम्ह, मोहित जूम्ह, मस्यूम्ह, मसिङ्गुली थ्यना च्वंम्ह, प्रज्ञा मदुम्ह, प्रज्ञा वृद्धि याये मफुम्ह, प्रज्ञा दुर्बलम्ह । थुपिं हे पुनप्पुनं दुक्खमुपेति मन्दो धयागु पालिया अर्थ खः ।

तस्मा पजानं उपधिं न कयिरा धयागु पाली तस्मा धयागु उगु कारणं, उगु हेतुं, उगु दुःखात बःकया उत्पन्न जुङ्गु कारणं, उगु दुःख दयेका बिङ्गु कारणं भवय् आसक्त जुङ्गु उपधी थजागु दोषयात बांलाक खना । थ्व हे तस्मा धयागु पालिया अर्थ खः । पजानं धयागु थीथीकथं सिङ्का, आरम्मण यायेगुकथं सिङ्का, विशेषकथं सिङ्का, हानं विशेषकथं सिङ्का, प्रतिवेध यांना सिङ्का । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका थीथीकथं सिङ्का, आरम्मण यायेगुकथं सिङ्का, विशेषकथं सिङ्का, हानं विशेषकथं सिङ्का, प्रतिवेध यांना सिङ्का । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” धका “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्म खः” धका “दक्ख उत्पन्न जुङ्गु स्वभाव दुगु धर्म दु, व उत्पन्न जुङ्गु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मतय् विनाश जुङ्गु स्वभाव नं दु” धका थीथीकथं सिङ्का, आरम्मण यायेगुकथं सिङ्का, विशेषकथं सिङ्का, हानं विशेषकथं सिङ्का प्रतिवेध यांना सिङ्का । उपधिं न कयिरा धयागु तृष्णा उपधि दयेकी मखु । दृष्टि उपधि दयेकी मखु । क्लेश उपधि दयेकी मखु । कर्म उपधि दयेकी मखु । दुश्चरित्र उपधि दयेकी मखु । आहार उपधि दयेकी मखु । द्वेष उपधि दयेकी मखु । प्यता प्रकारया कर्म यांना उत्पन्न जुङ्गु धातु उपधि दयेकी मखु । खुता प्रकारया आध्यात्मिक आयतन उपधि दयेकी मखु । खुता प्रकारया विज्ञानया पुचःलय् उपधि दयेकी मखु, उत्पन्न जुङ्गुकी मखु, बांलाक उत्पन्न जुङ्गुकी मखु, सिद्ध जुङ्गुकथं उत्पन्न जुङ्गुकी मखु, बारम्बार सिद्ध जुङ्गुकथं उत्पन्न जुङ्गुकी मखु । थुपिं हे तस्मा पजानं उपधिं न कयिरा धयागु पालिया अर्थ खः ।

दुक्खस्स धयागु जाति दुःखया, जरा दुःखया, व्याधि दुःखया, मरण दुःखया, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास दुःखया । पभवानुपस्सी धयागु दुःखया मूलकारणयात बारम्बार भाविता यांना च्वंम्ह, फल सिद्ध यांना बिङ्गु फुगु हेतुयात बारम्बार भाविता यांना च्वंम्ह, फल क्यने सःगु कारणयात बारम्बार भाविता यांना च्वंम्ह, फल दयेका बिङ्गु सःगु

कारणयात बारम्बार भाविता याना च्वंम्ह, फल हे शुरु दया च्वंगु कारणयात बारम्बार भाविता याना च्वंम्ह, फल उत्पन्न जुइगु कारणयात बारम्बार भाविता याना च्वंम्ह, फल हया बिइ सःगु कारणयात बारम्बार भाविता याना च्वंम्ह, फलयात आरम्भण याइगु कारणयात बारम्बार भाविता याना च्वंम्ह, फल बिइ सःगु कारणयात बारम्बार भाविता याना च्वंम्ह । ज्ञानयात अनुपस्सना धका धाइ । गुगु प्रज्ञा, आकार प्रकारं सिइके फुगु प्रज्ञा पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय सम्यक्दृष्टि । बारम्बार भाविता यायेगु धयागु प्रज्ञां लिक्क थ्यनी, तःसकं लिक्क थ्यनी, प्यपुंक थ्यना च्वनी, युक्त जुया च्वनी, अलग जुइ मखु, सम्पन्न जुइ, पूर्ण जुइ उम्ह व्यक्तियात अनुपस्सी धका धाइ । थुपिं हे दुक्खस्स जातिप्पभवानुपस्सी धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं तथागतं -

गुम्ह व्यक्तिं धात्थें दुःखया कारण जुया च्वंगु उपधियात मसिया उपधि दयेका च्वनी । मन्दबुद्धि दुम्ह व्यक्ति हानं हानं जाति आदि दुःखय् लावनी । उकिं संस्कारधर्मतय् त सिइका दुःखया मूल कारणयात भाविता याइम्ह व्यक्तिं उपधि दयेकी मखु धका आज्ञा दयेका विज्यात ।

२१. यं तं अपुच्छिम्ह अकित्तयी नो, अज्जं तं पुच्छाम तदिङ्घ ब्रूहि ।
कथं नु धीरा वितरन्ति ओघं, जातिं जरं सोकपरिद्वज्ज ।
तं मे मुनी साधु वियाकरोहि, तथा हि ते विदितो एस धम्मो ॥

गुकियात जिमिसं न्यना च्वना । उकियात छलपोलं लिसः बिया बिज्यात । मेगु छगू न्ह्यसः नं न्यने न्यना । लिसः बिया बिज्याहुँ । पण्डितपिसं गुकथं ओघयात पार याइ ? जाति, जरा, शोक, परिदेवयात पार याइ ? भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याकथं जित प्रष्ट याना बिज्याहुँ धका आयुष्मान् मेत्तगू बिन्ति यात ।

यं तं अपुच्छिम्ह अकित्तयी नो धयागु गुगु दुःखया कारणयात जिमिसं न्यने धुन, फवने धुन (याचना यायेधुन), अनुरोध यायेधुन, प्रसन्न जुइ धुन । अकित्तयी नो धयागु जिमित कना बिज्यात, थीथीकथं कना बिज्यात, आज्ञा दयेका बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे यं तं अपुच्छिम्ह अकित्तयी नो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अज्जं तं पुच्छाम तदिङ्घ ब्रूहि धयागु उगु दुःखं मेगु कारणयात छलपोलयाके न्यना च्वना । उगु दुःखं मेगु कारणयात याचना याना च्वना, उगु दुःखं मेगु कारणयात अनुरोध याना च्वना, उगु दुःखं मेगु कारण कना प्रसन्न याका बिज्याहुँ । मेमेगु कारणयात नं छलपोलयाके न्यना च्वना । तदिङ्घ ब्रूहि धयागु प्रेरणा बिया च्वना, उगु कारणयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे अज्जं तं पुच्छाम तदिङ्घ ब्रूहि धयागु पालिया अर्थ खः ।

कथं नु धीरा वितरन्ति ओघं, जातिं जरं सोकपरिद्वञ्च धयागु पाली कथं नु धयागु “थथे खलाथें, मखुलाथें, गथेथें, गुकथंथें” धका शङ्का जुया न्यनेगु, उपशङ्का जुया न्यनेगु, सन्देह जुया न्यनेगु, धात्थें हे मसिया न्यनेगु । थुपिं हे कथं नु धयागु पालिया अर्थ खः । धीरा धयागु कम्पित मजूसे स्थिरगु प्रज्ञा दुपिं, पण्डितपिं, प्रज्ञावान्पिं, बुद्धिमान्पिं, गम्भीरगु फलय् दुतिने फुगु प्रज्ञा दुपिं, कठिनगु कारण कार्यय् जाँ थिगु प्रज्ञा दुपिं, प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञा दुपिं । ओघं धयागु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघ । जाति धयागु उपिं उपिं सत्त्वपिनि उगु उगु भुवनय् गुगु उत्पन्न जुइगु, बांलाक उत्पन्न जुइगु, प्रतिसन्धि च्वनेगु, न्हूगु उत्पन्न जुइगु, स्कन्धतय् प्रादुर्भाव जुइगु, आयतनतय् प्राप्त याइगु । जरा धयागु उपिं उपिं सत्त्वपिनि उगु उगु भुवनय् गुगु वृद्ध जुइगु, वृद्ध जुइगु भाव, वा हाया वनिगु भाव, सँ तुइसे च्वनिगु भाव, ला हये हयेकुनीगु भाव, आयु हानि जुइगु, इन्द्रियत परिपक्व जुइगु । सोको धयागु ज्ञाति बन्धुपिनि विनाश जुइगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, रोगं विनाश जुइका च्वनेमाःगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, शील स्यनीगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, दृष्टि द्वंगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, छुं छगू जूसां विनाश जुइगुलिं पूर्ण जुया च्वंम्ह व्यक्तिया नं, छुं छगू जूसां दुःखया कारण जुयाच्वंगु धर्म स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, शोक, शोक जुइगु आकार प्रकार, शोक जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया भाव, दुने हसंमसं दंक जुइगु शोक, दुने बारम्बार हसंमसं दंक जुइगु शोक, दुने डाह जुइगु, दुने परिडाह जुइगु, चित्तय् पुना च्वनिगु, दौर्मनस्य, शोकरूपी कं । परिदेवो धयागु ज्ञाति बन्धुपिनि विनाश जुइगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, श्रीसम्पत्ति विनाश जुइगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, रोगं विनाश जुइका च्वनेमाःगुलिं स्पर्श जुइका च्वनेमाःम्ह व्यक्तिया नं, शील स्यनीगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, दृष्टि द्वंगुलिं स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, छुं छगू जूसां विनाश जुइगुलिं पूर्ण जुया च्वंम्ह व्यक्तिया नं, छुं छगू जूसां दुःखया कारण जुया च्वंगु धर्म स्पर्श जुइका च्वंम्ह व्यक्तिया नं, नां कया विरह यायेगु, गुण लुमंका विरह यायेगु, विरह यायेगु आकार प्रकार, बारम्बार विरह यायेगु आकार प्रकार, विरह याम्ह व्यक्तिया भाव, छुचाख्यलं विरह याम्ह व्यक्तिया भाव, विरहयागु खँ, अनर्थगु विरह, व हाः थ्व हाः मदयेक हाला याइगु विलाप, बारम्बार विरह यायेगु, बारम्बार विरह यायेगु आकार प्रकार, बारम्बार विरह याम्ह व्यक्तिया भाव ।

कथं नु धीरा वितरन्ति ओघं, जातिं जरं सोकपरिद्वञ्च धयागु प्रज्ञावान्पिसं गुकथं ओघ, जाति, जरा, शोक, परिदेवयात पुला वनी, सोतापत्तिमार्गं पुला वनी, सकृदागामिमार्गं पुला वनी, अनागामिमार्गं पुला वनी, अर्हत्मार्गं पुला वनी ? थुपिं हे कथं नु धीरा वितरन्ति ओघं, जातिं जरं सोकपरिद्वञ्च धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं मे मुनी साधु वियाकरोहि धयागु पाली तं धयागु गुगु प्रश्नयात न्यना च्वना, गुगु प्रश्नया उत्तर याचना याना च्वना, गुगु प्रश्नया उत्तर अनुरोध याना च्वना, गुगु प्रश्नया उत्तर बिया प्रसन्न जुइका बिज्याहुँ, उगु प्रश्नयात । मुनी धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ । गुगु थीथीकथं सिइके फुगु प्रज्ञा, आकार प्रकारं सिइके फुगु प्रज्ञा, पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । भगवान् बुद्धयात उगु मोन धयागु प्रज्ञां सम्पन्न जुया मुनि धका धाइ । मुनित्वय् ध्यंकः बिज्यात ।

मोनेय्य आचरण धर्मत कायमोनेय्य, वचीमोनेय्य, मनोमोनेय्य धका स्वता प्रकारया दु ।

कायमोनेय्य धयागु छु खः ? स्वता प्रकारया काय दुश्चरित्रतयत् हटे यायेगुयात कायमोनेय्य धका धाइ । स्वता प्रकारया काय सुचरित्रतयत् कायमोनेय्य धका धाइ । काययात आरम्मण याना अनित्य आदिकथं उत्पन्न जुइगु ज्ञानयात कायमोनेय्य धका धाइ । कायपरिज्ञायात कायमोनेय्य धका धाइ । काययात परामर्श याना परिज्ञासहितगु मार्ग ज्ञानयात कायमोनेय्य धका धाइ । काय (शरीर) य् प्यपुनिगु छन्दरागयात हटे यायेगुयात कायमोनेय्य धका धाइ । काय संस्कारया निरोध जुया च्वंगु चतुर्थध्यान समापत्तियात कायमोनेय्य धका धाइ । थुपिं हे कायमोनेय्य खः ।

वचीमोनेय्य धयागु छु खः ? प्यता प्रकारया वची दुश्चरित्रतयत् हटे यायेगुयात वचीमोनेय्य धका धाइ । प्यता प्रकारया वची सुचरित्रतयत् वचीमोनेय्य धका धाइ । वचनयात आरम्मण याना अनित्य आदिकथं उत्पन्न जुइगु ज्ञानयात वचीमोनेय्य धका धाइ । वची परिज्ञायात वचीमोनेय्य धका धाइ । वचनयात परामर्श याना परिज्ञासहितगु मार्ग ज्ञानयात वचीमोनेय्य धका धाइ । वचनय् प्यपुनिगु छन्दरागयात हटे यायेगुयात वचीमोनेय्य धका धाइ । वितर्क विचार धयागु वचीसंस्कारया निरोध जुया च्वंगु द्वितीयध्यान समापत्तियात वचीमोनेय्य धका धाइ । थुपिं हे वचीमोनेय्य खः ।

मनोमोनेय्य धयागु छु खः ? स्वता प्रकारया मनो दुश्चरित्रतयत् हटे यायेगुयात मनोमोनेय्य धका धाइ । स्वता प्रकारया मनो सुचरित्रतयत् मनोमोनेय्य धका धाइ । चित्तयात आरम्मण याना अनित्य आदिकथं उत्पन्न जुइगु ज्ञानयात मनोमोनेय्य धका धाइ । चित्त परिज्ञायात मनोमोनेय्य धका धाइ । चित्तयात परामर्श याना परिज्ञा सहितगु मार्ग ज्ञानयात मनोमोनेय्य धका धाइ । चित्तय् प्यपुनिगु, छन्दरागयात हटे यायेगुयात मनोमोनेय्य धका धाइ । वेदना, संज्ञा धयागु चित्त संस्कारया निरोध जुया च्वंगु संज्ञावेदयित निरोध समापत्तियात मनोमोनेय्य धका धाइ । थुपिं हे मनोमोनेय्य खः ।

कायदुश्चरित्रयात हटे यायेगुकथं कायमुनि नां दुम्ह, वचीदुश्चरित्रयात हटे यायेगुकथं वचीमुनि नां दुम्ह, मनो दुश्चरित्रयात हटे यायेगुकथं मनोमुनि नां दुम्ह, दक्क क्लेशयात हटे यायेगुकथं अनास्रवमुनि नां दुम्ह, मोनेय्य आचरणं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात फुक्क क्लेशयात त्याग याना च्वना च्वम्ह धका धाइ ।

कायमुनि नां दुम्ह, वचीमुनि नां दुम्ह, मनोमुनि नां दुम्ह, अनास्रवमुनि नां दुम्ह, मोनेय्य आचरणं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात दक्क अकुशलयात मार्ग ज्ञानं सिलाः च्वना च्वम्ह धका धाइ ।

मोनेय्य धयागु थजागु धर्म सम्पन्न जुया च्वपिं अगारमुनिपिं, अनगारमुनिपिं, शैक्ष्यमुनिपिं, अशैक्ष्यमुनिपिं, प्रत्येकमुनिपिं, मुनिमुनिपिं थुकथं मुनिपिं खुम्ह दु । गुपिं व्यक्तिपिंत अगारमुनिपिं धका धाइ ? गुपिं व्यक्तिपिनि मनूतय्गु ज्याय् स्वापु दया च्वनी, खंका काये धुंकूगु निर्वाण दया च्वनी, सिद्धका काये धुंकूगु स्वंगू शिक्षा धयागु शासन दया च्वनी, उपिं

व्यक्तिपिंत अगरमुनिपिं धका धाइ । सुयात अगरमुनिपिं धका धाइ ? गुपिं व्यक्तिपिं प्रव्रजित जुया च्वनी, खंका काये धुंकूगु निर्वाण दया च्वनी, सिइका काये धुंकूगु स्वंगू शिक्षा धयागु शासन दया च्वनी, थुपिं व्यक्तिपिंत अगरमुनिपिं धका धाइ । शैक्ष्य पुद्गल न्हेम्हसित शैक्ष्यमुनिपिं धका धाइ । अर्हत् पुद्गलयात अशैक्ष्यमुनि धका धाइ । प्रत्येकबुद्धपिंत प्रत्येकमुनिपिं धका धाइ । तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धयात मुनिमुनि धका धाइ ।

गुम्ह व्यक्ति मोहित जुइगु स्वभाव दया धर्मयात म्हं मस्यू । उम्ह व्यक्तियात सुम्क भुले जुया च्वनेवं मुनि धाइ मखु । गुम्ह प्रज्ञावान्म्ह व्यक्ति तालाजुयात लनेथें तुं उत्तमगु धर्मयात ज्वना पाप याइ मखु, उम्ह व्यक्तियात मुनि धका धाइ । थुकथं आचरण याना च्वंगुलिं उम्ह व्यक्तियात मुनि धाइ । गुम्ह व्यक्ति निगू लोकयात सिइका च्वनी, थुकथं सिइका च्वंगु कारणं मुनि धका धाइ ।

गुम्ह मुनि आध्यात्म व बाह्य धयागु सर्वलोकय् असत्पुरुष व सत्पुरुषपिनिगु अकुशल, कुशल धर्मयात सिइका राग आदि न्हेता प्रकारया तःक्यना च्वनिगु तृष्णा, दृष्टि धयागु निगू जालयात पुला वना प्रतिष्ठित जुया च्वनी, उम्ह मुनियात देव मनुष्यपिस पूजा याये बहः जू ।

साधु वियाकरोहि धयागु प्रार्थना याना च्वना, उकिया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे तं मे मुनी **साधु वियाकरोहि** धयागु पालिया अर्थ खः । **तथा हि ते विदितो एस धम्मो** धयागु थुकथं छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्यात, तुलना याना बिज्यात, क्वः छिना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, भाविता याना बिज्यात । थुपिं हे **तथा हि ते विदितो एस धम्मो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

गुकियात जिमिसं न्यना च्वना, उकियात छलपोलं लिसः बिया बिज्यात । मेगु छगू प्रश्न नं न्यने त्यना । लिसः बिया बिज्याहुँ । पण्डितपिसं गुकथं ओघयात पार याइ ? जाति, जरा, शोक, परिदेवयात पार याइ ? भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना । छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याकथं जित प्रष्ट याना बिज्याहुँ धका बिन्ति यात ।

२२. कित्तयिस्सामि ते धम्मं, (मेत्तगूति भगवा)

दिट्ठे धम्मे अनीतिहं ।

यं विदित्वा सतो चरं, तरे लोके विसत्तिकं ॥

मेत्तगू ! छंत निर्वाणय् थ्यनिगु धर्म कने त्यना । थुगु लोकय् थःम्हं प्रत्यक्षकथं खंके बहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ धका लिसः बिया बिज्यात ।

कित्तयिस्सामि ते धम्मं धयागु पाली **धम्मं** धयागु आदि, मध्य व अन्त्य तकं कल्याण जुइगु, अर्थ पूर्णगु, व्यञ्जनं युक्तगु, दक्व परिपूर्ण जुया परिशुद्ध जुया च्वंगु शासनयात, प्यंगू स्मृतिप्रस्थानयात, प्यंगू सम्यक्प्रधानयात, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग, निर्वाण, निर्वाणय् थ्यंका बिइगु आचरणयात

कने त्यना, देशना याये त्यना, प्रज्ञप्त याये त्यना, प्रतिष्ठापित याये त्यना, उलाः क्यने त्यना, विभाजन याये त्यना, प्रष्ट याये त्यना, प्रकट याये त्यना । थुपिं हे कित्तयिस्सामि ते धम्मं धयागु पालिया अर्थ खः । मेत्तगू धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात सःता बिज्यात ।

दिट्ठे धम्मे अनीतिहं धयागु पाली दिट्ठे धम्मे धयागु प्रत्यक्ष खंके बहःगु धर्मय्, सिइके बहःगु धर्मय्, तुलना याये बहःगु धर्मय्, परीक्षा याये बहःगु धर्मय्, प्रष्टगु धर्मय्, वृद्धि याये माःगु धर्मय् । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका ... पूर्ववत् ... “दक्ख उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्म दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका प्रत्यक्षकथं खंके बहःगु धर्मय्, सिइके बहःगु धर्मय्, तुलना याये बहःगु धर्मय्, परीक्षा याये बहःगु धर्मय्, प्रष्टगु धर्मय्, वृद्धि याये माःगु धर्मय् । थुकथं नं प्रत्यक्ष खंके बहःगु धर्मतय् कने त्यना । खंके मागु दुःखसत्यय् दुःखसत्ययात कने त्यना । खंके माःगु समुदयसत्यय् समुदयसत्ययात कने त्यना । खंके माःगु मार्गसत्यय् मार्गसत्ययात कने त्यना । खंके माःगु निरोधसत्यय् निरोधसत्ययात कने त्यना थुकथं नं प्रत्यक्षकथं खंके बहःगु धर्मतय् कने त्यना । मेकथं नं प्रत्यक्ष खंके माःगु धर्मय् थनया थनसं फल बिइ सःगु, समय बिते मजूनीवं फल बिइ सःगु, वया स्व वा धका क्यने ज्यूगु, निर्वाणय् थ्यंका बिइ फुगु, थीथी प्रज्ञावान्पिंसं सिइके बहःगु धर्मयात कने त्यना । थुकथं नं प्रत्यक्षकथं खंके बहःगु धर्मतय् कने त्यना । थुपिं हे दिट्ठे धम्मे धयागु पालिया अर्थ खः । अनीतिहं धयागु थुकथं जुयाच्चन धयागु नं मखु, थुगु धर्म थुकथं जुयाच्चन धयागु नं मखु, निरन्तरगु शब्दक्रम नं मखु, त्रिपिटकलिसे समान खः धयागु मखु, बिचाः याना जुइ धयागु नं मखु, विधियात ग्रहण याइगुलिं जुइ धयागु नं मखु, आकारयात बिचाः याना जुइ धयागु नं मखु, चिन्तन मनन वा भाविता याये बहःगु दृष्टिं याना जुइ नं मखु, थः स्वयं सिइके बहःगु थःगु न्ह्योने प्रत्यक्षकथं रूपं दया च्वंगु थ्व धर्मयात कने त्यना । थुपिं हे दिट्ठे धम्मे अनीतिहं धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं विदित्वा सतो चरं धयागु गुगु धर्मयात सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना प्रष्ट याना “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” धका ... , “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्म खः” धका ... “दक्ख उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्मत दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मतय् विनाश जुइगु नं स्वभाव दु” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । सतो धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह जुया । काय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् ... उम्ह व्यक्तियात सतो धका धाइ । चरं धयागु आचरण याना च्वंम्ह, च्वना च्वंम्ह, इर्यापथ उत्पन्न याये सःम्ह, आचरण याना च्वंम्ह, पालन याना च्वंम्ह, यापन याना च्वंम्ह, यापन याके सःम्ह । थुपिं हे यं विदित्वा सतो चरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तरे लोके विसत्तिकं धयागु पाली तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याना च्वनीगु तृष्णा, लोभ, अकृशलमूल । विसत्तिका धयागु गुगु अर्थ याना विसत्तिका धका धाइ ? रूपारम्मण आदी फैले जुइ फुगुलिं विसत्तिका धका धाइ । विस्तार याये फुगुलिं विसत्तिका धाइ । स्वंगू

भुवनय् फैले जुइ फुगुलिं विसत्तिका धका धाइ । विषम जूगु कारणं याना विसत्तिका धका धाइ । आरम्मणय् सरे जुइ सःगुलिं विसत्तिका धाइ । दुःख हया बिइ फुगुलिं विसत्तिका धाइ । द्वंगुक्थं ग्रहण याइगुलिं विसत्तिका धाइ । दुःख याना बिइ यःगु कर्मया कारण जुया च्वंगुलिं विसत्तिका धाइ । दुःखगु फलयात बिइ सःगुलिं विसत्तिका धाइ । रूपारम्मण आदि दुःखयात परिभोग याये सःगुलिं विसत्तिका धाइ । मेकथं विस्तार याना बिइ सःगु उगु तृष्णा रूपारम्मणय्, शब्दारम्मणय्, गन्धारम्मणय्, रसारम्मणय्, प्रष्टव्यारम्मणय्, कुलय्, गणय्, आवासय्, लाभय्, यशय्, प्रशंसाय्, सुखय्, चीवरय्, पिण्डपात्रय्, शयनासनय्, ग्लानप्रत्ययय्, कामधातुइ, रूपधातुइ, अरूपधातुइ, कामभुवनय्, रूपभुवनय्, अरूपभुवनय्, संज्ञा दुगु भुवनय्, संज्ञा मदुगु भुवनय्, प्यंगू स्कन्ध दुगु भुवनय्, न्यागू स्कन्ध दुगु भुवनय्, अतीतय्, अनागतय्, वर्तमानय्, दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय्, फैले जुइ सःगुलिं विसत्तिका धका धाइ । लोकय् धयागु अपायलोकय्, मनुष्यलोकय्, देवलोकय्, स्कन्धलोकय्, धातुलोकय्, आयतनलोकय् । तरे लोके विसत्तिकं धयागु लोकय् आरम्मणय् प्यपुनिगु तृष्णायात स्मृति दुम्ह व्यक्तिं पुला वने फइ, विशेषकथं पुला वने फइ, थीथीकथं पुला वने फइ, बांलाक पुला वने फइ, विशेषकथं पुला वने फइ । थुपिं हे तरे लोके विसत्तिकं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

मेत्तगू ! छंत निर्वाणय् थ्यनिगु धर्म कने त्यना । थुगु लोकय् थःम्हं प्रत्यक्ष खंके बहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

२३. तज्याहं अभिनन्दामि, महेसि धम्ममुत्तमं ।

यं विदित्वा सतो चरं, तरे लोके विसत्तिकं ॥

भगवान् ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु धर्मप्रति जि तःसकं लय्ताया च्वना ।

तज्याहं अभिनन्दामि धयागु पाली तं धयागु छलपोलया वचनयात, वचनया कारण (विषय) यात, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित जूगुयात । **नन्दामि** धयागु तःसकं यःयेका च्वना, लय्ताना च्वना, तःसकं लय्ताना च्वना, इच्छा याना च्वना, सवाः कया च्वना, फवना च्वना, प्रार्थना याना च्वना, यःयेका च्वना, तःसकं आशा याना धया च्वना । थुपिं हे **तज्याहं अभिनन्दामि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

महेसि धम्ममुत्तमं धयागु पाली **महेसि** धयागु भगवान् बुद्धं उत्तमगु धर्म पुचःयात माला बिज्यात । उत्तमगु शील पुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । उत्तमगु समाधि पुचः, उत्तमगु प्रज्ञा पुचः, उत्तमगु विमुक्ति पुचः, उत्तमगु विमुक्ति ज्ञानदर्शन पुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकारप्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं अविद्या पुचःयात स्यंका छ्वयेगुयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धका धाइ । आपालं विपल्लासयात स्यंका छ्वयेगुयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात,

आकार प्रकारं माला बिज्यात उकिं **महेसि** धका धाइ । आपालं तृष्णारूपी कं पुया छवयेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धका धाइ । आपालं मिथ्यादृष्टितय्गु पुचःयात मदयेका छवयेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं अभिमानरूपी ध्वजायात दिका छवयेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकारप्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं अभिसंस्कारया शान्त जुइगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं ओघं पिहाँ वनेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं स्कन्धरूपी भार दिकेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धका धाइ । आपालं संसार वर्तयात त्वाःथला छवयेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धका धाइ । आपालं क्लेशरूपी सन्ताप शान्त जुइगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं क्लेशरूपी परिडाह बांलाक शान्त जुइगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । आपालं धर्मरूपी ध्वजायात दयेका यंकेगुयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धाइ । उत्तमगु स्मृतिप्रस्थानत, उत्तमगु सम्यक्प्रधानत, उत्तमगु ऋद्धिपादत, उत्तमगु इन्द्रियत, उत्तमगु बलत, उत्तमगु बोध्यङ्गत, उत्तमगु आर्य अष्टाङ्गिक मार्गत, उत्तमगु परम अर्थ दुगु, अमृतगु निर्वाणयात माला बिज्यात, गुण माला बिज्यात, विशेषकथं माला बिज्यात । उकिं **महेसि** धका धाइ । मेकथं तःधंगु आनुभाव दुपिं सत्त्व प्राणीपिसं तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ ? भाग्यवान्मह तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ ? देवातिदेव जुया बिज्याःमह तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ ? मनुष्यपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याःमह भगवान् बुद्ध गन च्वना बिज्यात जुइ ? धका माले बहः जू, गुण माले बहः जू, तःसकं माले बहः जू । उकिं **महेसि** धका धाइ । **धम्ममुत्तमं** धयागु अमृतगु निर्वाणयात **धम्ममुत्तमं** धका धाइ । गुगु धर्म दक्ख संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु थाय् जुया च्वन, दक्ख भवय् आसक्त जुइगु उपधित त्याग याइगु थाय् जुया च्वन, तृष्णाया क्षय जुया च्वन, रागरहित जुया च्वन, निरोध जुइगु जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वनिगु जुयाच्वन । **उत्तमं** धयागु अग्रगु, श्रेष्ठगु, विशेषकथं प्रशंसा याये बहःगु, तःधंगु, उत्तमगु, अति उत्तमगु धर्मयात । थुपिं हे **महेसि धम्ममुत्तमं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं विदित्वा सतो चरं धयागु गुगु धर्मयात सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका ... । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” धका ... , “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्म खः” धका ... “दक्ख उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्मत दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु दक्ख धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । **सतो** धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह जुया कायय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया पूर्ववत् वेदनाय् , चित्तय् , धर्मय् धर्म धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् उम्ह व्यक्तियात **सतो** धका धाइ । **चरं** धयागु आचरण याना

च्वंम्ह, च्वना च्वंम्ह, इर्यापथ उत्पन्न याये सःम्ह, पालन याना च्वंम्ह, यापन याना च्वंम्ह, यापन याके सःम्ह । थुपिं हे यं विदित्वा सतो चरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तरे लोके विसत्तिकं धयागु पाली तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । विसत्तिका धयागु गुगु अर्थ याना विसत्तिका धका धाइ । ... पूर्ववत् फैले जुइ सःगुलिं विसत्तिका धका धाइ । लोके धयागु अपायलोकय्, पूर्ववत् ... आयतनलोकय् । तरे लोके विसत्तिकं धयागु लोकय् आरम्मणय् प्यपुनिगु तृष्णायात वा सत्त्वलोकय् व आरम्मणय् प्यपुने यःगु तृष्णायात स्मृति दुम्ह व्यक्तिं पुला वने फइ, विशेषकथं पुला वने फइ, थीथीकथं पुला वने फइ, बांलाक पुला वने फइ, विशेषकथं पुला वने फइ । थुपिं हे तरे लोके विसत्तिकं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भगवान् ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु धर्मप्रति जि तःसकं लय्ताया च्वना ।

२४. यं किञ्चि सम्पजानासि, (मेत्तगूति भगवा)

उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्झे ।

एतेसु नन्दिञ्च निवेसनञ्च, पनुज्ज विञ्जाणं भवे न तिडे ॥

मेत्तगू ! छं फुक्कं धर्मयात बांलाक स्यू । थुगु अतीत, अनागत, वर्तमानय् तृष्णा, दृष्टि व विज्ञानयात हटे याना कर्मभव व उपपत्तिभव धयागु निगू भवय् दिना च्वने मज्यू ।

यं किञ्चि सम्पजानासि धयागु पाली छं दक्क धर्मतय्थ थीथीकथं सिइ धुंकल, आरम्मण याइगुकथं सिइ धुंकल, विशेषकथं सिइ धुंकल, हानं सिइ धुंकल, प्रतिवेध याना सिइ धुंकल । थुपिं हे यं किञ्चि सम्पजानासि धयागु पालिया अर्थ खः । मेत्तगू धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दुगु खः, उगु शब्द साक्षात्कार याना तःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे मेत्तगूति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्झे धयागु पाली च्वय् धका अनागतयात धाइ । अतीतयात क्वय् धका धाइ । वर्तमानयात मध्य धका धाइ । मेकथं च्वय् धका देवलोकयात धाइ । क्वय् धका नरकलोकयात धाइ । मध्य धका मनुष्यलोकयात धाइ । हानं मेकथं कुशल धर्मतय्थ च्वय् धका धाइ । अकुशल धर्मतय्थ क्वय् धका धाइ । अब्याकृत धर्मतय्थ मध्य धका धाइ । हानं मेकथं अरूपधातुयात च्वय् धाइ । कामधातुयात क्वय् धाइ । रूपधातुयात मध्य धका धाइ । हानं मेकथं सुखवेदनायात च्वय् धका धाइ । दुःखवेदनायात क्वय् धाइ । सुख नं मखु, दुःख नं मखुगु वेदनायात मध्य धाइ । हानं मेकथं च्वय् धका पालिं च्वय्यात धाइ । क्वय् धका सं च्वकां क्वय्यात धाइ । दथुयात मध्य धका धाइ । थुपिं हे उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्झे धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतेसु नन्दिञ्च निवेसनञ्च, पनुज्ज विज्जाणं भवे न तिष्ठे धयागु पाली एतेसु धयागु कने धुंकूगु, देशना याये धुंकूगु, प्रज्ञप्त याये धुंकूगु, प्रतिष्ठापित याये धुंकूगु, उलाः क्यने धुंकूगु । तृष्णायात नन्दी धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । निवेसनं धयागु तृष्णां मनं तुनेगु, दृष्टिं मनं तुनेगु । थुकथं मनं तुनेगु निथी दु । तृष्णां मनं तुनेगु छु खः ? गुलि नं तृष्णा धयागु विस्तार यायेगुलिं ... पूर्ववत् ... थुकियात हे तृष्णां मनं तुनेगु धाइ । दृष्टिं मनं तुनेगु धयागु छु खः ? नीगू वस्तु दुगु जिगु शरीर धका धारण दया च्वनिगु सत्काय दृष्टि, ... पूर्ववत् ... थुकियात हे दृष्टि मनं तुनेगु धाइ ।

पनुज्ज विज्जाणं धयागु काम, रूप कुशल चेतना सहितगु विज्ञान, अकुशल चेतना सहितगु विज्ञान, अरूप कुशल चेतना सहितगु विज्ञान । थ्व उद्धं च्वय् आदि तृष्णायात नं, दृष्टियात नं, अभिसंस्कार चेतना सहितगु विज्ञानयात नं वांछ्व, थीथीकथं वांछ्व, लिना छ्व, थीथीकथं लिना छ्व, मदयेका छ्व, अलग याना छ्व, हानं उत्पन्न जुइ मखुगुली थ्यंका छ्व । थुपिं हे एतेसु नन्दिञ्च निवेसनञ्च पनुज्ज विज्जाणं धयागु पालिया अर्थ खः ।

भवे न तिष्ठे धयागु पाली भव धयागु कर्म वर्त व प्रतिसन्धि धयागु विपाक वर्त याना थुकथं भव धयागु निथी दु । कर्म वर्त धयागु छु खः ? काम रूप चेतना, अकुशल चेतना, अरूप चेतना, थुकियात हे कर्म वर्त धका धाइ । विपाक वर्त धयागु छु खः ? प्रतिसन्धि दयेका बिइ सःगु रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान थुकियात हे विपाक वर्त धका धाइ । भवे न तिष्ठे धयागु तृष्णायात नं दृष्टियात नं, अभिसंस्कार सहितगु विज्ञानयात नं, कर्म वर्तयात नं, प्रतिसन्धि धयागु विपाक वर्तयात नं त्याग याइम्ह व्यक्ति, सोतापत्तिमार्गं मदयेका छ्वम्ह व्यक्ति, सकृदागामिमार्गं अलग याइम्ह व्यक्ति, अनागामिमार्गं हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बीम्ह व्यक्ति कर्मभवय् दिना च्वनी मखु । प्रतिसन्धि धयागु पुनर्जन्मय् दिना च्वनी मखु, बांलाक दिना च्वनी मखु । थुपिं हे पनुज्ज विज्जाणं भवे न तिष्ठे धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान बुद्ध -

मेत्तगू ! छं फुक्क धर्मयात बांलाक स्यू । थुगु अतीत, अनागत, वर्तमानय् तृष्णा, दृष्टि व विज्ञानयात हटे यानां कर्मभव व उपपत्ति भव धयागु निगू भवय् दिना च्वने मज्जू धका आज्ञा दयेका विज्यात ।

२५. एवं विहारी सतो अप्पमत्तो,

भिक्षु चरं हित्वा ममायितानि ।

जातिं जरं सोकपरिदवञ्च, इधेव विद्धां पजहेय्य दुक्खं ॥

थुकथं विहार याना च्वम्ह, स्मृतिं पूर्ण जुया अप्रमादी जुया आचरण याना च्वम्ह भिक्षुं तृष्णा व दृष्टिं आसक्त जुया च्वनिगुयात त्वता थुगु हे लोकय् जाति, जरा, शोक, परिदेवयात सिइका दुःखयात त्वता छ्वयेमाः ।

एवं विहारी सतो अप्पमत्तो धयागु पाली एवं विहारी धयागु तृष्णायात नं दृष्टियात नं अभिसंस्कार सहितगु विज्ञानयात नं कर्मभवयात नं प्रतिसन्धि धयागु पुनर्जन्मयात

नं धीधीकथं त्याग याना, मदयेका छ्वया, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे एवं विहारी धयागु पालिया अर्थ खः । सतो धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह । काययात काय धका बारम्बार चायेका च्वनेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना पूर्ववत् ... उम्ह व्यक्तियात हे सतो धका धाइ । अप्पमत्तो धयागु सत्कारपूर्वक यायेगु बानी दुम्ह, उत्तम जुइकथं यायेगु बानी दुम्ह, क्वातुक्क स्थिररूप यायेगु बानी दुम्ह, लिज्यां मवसे वृद्धि जुइकेगु स्वभाव दुम्ह, दिका मतःगु छन्द वीर्य दुम्ह, दिका मतःगु मनस्थिति दुम्ह, कुशलधर्म्य अप्रमादी जुया “गुकथं जिं परिपूर्ण मजुनिगु शीलस्कन्धयात परिपूर्ण याये । परिपूर्ण जुइ धुकूगु शीलस्कन्धयात उगु उगु कुशलधर्म्य प्रज्ञां अनुगृहित याये” धका उगु कुशलधर्म्य गुगु छन्द, व्यायाम, उत्साह, तःधंगु उत्साह, लिज्यां मवंगु वीर्य, स्मृति, सम्प्रजन्य, क्लेशतयत् पुका बिइ फुगु वीर्य, प्रधानगु वीर्य, अधिष्ठान, बारम्बार युक्त जुया च्वनी, कुशल धर्म्य अप्रमादी जुइ । “गुकथं जिं परिपूर्ण मजुनिगु समाधिस्कन्ध, प्रज्ञास्कन्ध, विमुक्तिस्कन्ध, विमुक्ति ज्ञानदर्शनस्कन्धयात नं परिपूर्ण याये । परिपूर्ण जुइ धुकूगु विमुक्तिज्ञान दर्शनस्कन्धयात नं उगु उगु कुशलधर्म्य प्रज्ञां अनुगृहित याये” धका उगु कुशलधर्म्य गुगु छन्द, व्यायाम, उत्साह, तःधंगु उत्साह, लिज्यां मवंगु वीर्य, स्मृति, सम्प्रजन्य, क्लेशतयत् पुका बिइ फुगु वीर्य, प्रधानगु वीर्य, अधिष्ठान, बारम्बार युक्त जुया च्वनिगु, कुशलधर्म्य अप्रमादी जुइ । “गुकथं जिं छुटे छुटे जुइक सिइके मधुनिगु दुःखसत्ययात छुटे छुटे याना सिइके । हटे याये मधुनीगु क्लेशतयत् हटे याये । भाविता याये मधुनिगु, मार्गसत्ययात भाविता याये । साक्षात्कार याये मधुनिगु निरोधसत्ययात साक्षात्कार याये” धका उगु निरोधसत्यय गुगु छन्द, व्यायाम, उत्साह, तःधंगु उत्साह, लिज्यां मवंगु वीर्य, स्मृति, सम्प्रजन्य, क्लेशतयत् पुका बिइ फुगु वीर्य, प्रधानगु वीर्य, अधिष्ठान, बारम्बार युक्त जुया च्वनेगु, कुशल धर्म्य अप्रमादी जुइ । थुपिं हे एवं विहारी सतो अप्पमत्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

भिक्षु चरं हित्वा ममायितानि धयागु पाली भिक्षु धयागु कल्याणपृथग्जन् भिक्षु वा शैक्ष्य भिक्षु । चरं धयागु आचरण याना च्वम्ह, च्वना च्वम्ह, इर्यापथयात दयेका च्वम्ह, आचरण याना च्वम्ह, पालन याना च्वम्ह, यापन याना च्वम्ह, यापन याका च्वम्ह । ममता धयागु तृष्णां आसक्त जुइगु व दृष्टिं आसक्त जुइगु निथी दु । ... पूर्ववत् थुकियात तृष्णां आसक्त जुइगु धाइ । ... पूर्ववत् थुकियात दृष्टिं आसक्त जुइगु धाइ । तृष्णां आसक्त जुइगुयात हटे याना दृष्टिं आसक्त जुइगुयात त्याग याना निता प्रकारं आसक्त जुइगुयात त्याग याना, धीधीकथं त्याग याना, मदयेका छ्वया, रहित याना, हानं उत्पन्न जुइ मखुगु स्थिती थ्यंका । थुपिं हे भिक्षु चरं हित्वा ममायितानि धयागु पालिया अर्थ खः ।

जातिं जरं सोकपरिद्वञ्च, इधेव विद्धा पजहेय्य दुक्खं धयागु पाली जाति धयागु उपिं उपिं सत्त्व प्राणीपिनि ... पूर्ववत् । जरं धयागु उपिं उपिं सत्त्व प्राणीपिनि पूर्ववत् । सोको धयागु जातिबन्धुपिनि विनाश जुइगुलिं स्पर्श जूम्ह व्यक्ति पूर्ववत् परिदेव धयागु जातिबन्धुपिनि विनाश जुइगुलिं स्पर्श जूम्ह व्यक्ति ... पूर्ववत् । इध धयागु थुगु वादय् ... पूर्ववत् ... थुगु मनुष्यलोकय् । विद्धा धयागु विशेषकथं सिइगुली थ्यंका, प्रज्ञा दुम्ह जुया, प्रज्ञा वृद्धि याना, प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञा दुम्ह । दुक्खं धयागु जाति दुक्ख ... पूर्ववत् दौर्मनस्य उपायास दुःख । जातिं जरं सोकपरिद्वञ्च, इधेव विद्धा पजहेय्य दुक्खं धयागु विशेषकथं सिइगुली थ्यंका, प्रज्ञा दुम्ह जुया, प्रज्ञा वृद्धि याना,

प्रतिवेध यांना सिद्धके फुगु प्रज्ञा दुम्ह व्यक्ति थुगु हे लोकय जाति, जरा, शोक, परिदेव, दुःखात थीथीकथं हटे यायेमाः, मदयेका छवयेमाः, रहित यायेमाः, हानं उत्पन्न जुइ मखुगु स्थिती थ्यंका बिइमाः । थुपिं हे जातिं जरं सोकपरिहवञ्च, इधेव विद्वा पजहेय्य दुक्खं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

थुकथं विहार यांना च्वंम्ह, स्मृतिं पूर्ण जुया अप्रमादी जुया आचरण यांना च्वंम्ह भिक्षु तृष्णा व दृष्टिं आसक्त जुया च्वनिगुयात त्वता थुगु हे लोकय जाति, जरा, शोक, परिदेवयात सिद्धका दुःखात त्वता छवयेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

२६. एताभिनन्दामि वचो महेसिनो ।

सुकित्तिं गोतमनूपधीकं ।

अद्धा हि भगवा पहासि दुक्खं, तथा हि ते विदितो एस धम्मो ॥

भो गोतम ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यात । छलपोलं धात्थें दुःखात त्याग यांना बिज्यात । सत्त्व प्राणीपित सिद्धके बिइ फुगुकथं छलपोल थुगु धर्मयात सिद्धका बिज्यात ।

एताभिनन्दामि वचो महेसिनो धयागु पाली एतं धयागु छलपोलया वचनयात, खँ, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित अवस्थायात यःयेका च्वना, तःसकं यःयेका च्वना, लय्ताया च्वना, तःसकं लय्ताया च्वना, इच्छा यांना च्वना, सवाः कया च्वना, पवना च्वना, प्रार्थना यांना च्वना, तःसकं आशा यांना च्वना । **महेसिनो** धयागु भगवान् बुद्धं उत्तमगु धर्मपुचःयात माला बिज्यात, उत्तमगु शील पुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात, ... पूर्ववत् ... मनुष्यपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याःकम्ह तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ धका माले बहः जू । थुपिं हे **एताभिनन्दामि वचो महेसिनो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सुकित्तिं गोतमनूपधीकं धयागु पाली **सुकित्तिं** धयागु बांलाक आज्ञा जुया बिज्याना तये धुंकल, बांलाक देशना यांना बिज्याना तये धुंकल, बांलाक प्रज्ञप्त यांना बिज्याना तये धुंकल, बांलाक उलाः कयना बिज्याये धुंकल, बांलाक विभाजन यांना बिज्याये धुंकल, बांलाक प्रष्ट यांना बिज्याये धुंकल, बांलाक प्रकट यांना बिज्याये धुंकल । थुपिं हे **सुकित्तिं** धयागु पालिया अर्थ खः । **गोतमनूपधीकं** धयागु पाली क्लेश, स्कन्ध व अभिसंस्कारयात उपधि धका धाइ । उपधियात चीकेगु बारे, उपधियात शान्त यायेगु बारे, उपधियात त्याग यायेगु बारे, उपधियात तःसकं शान्त यायेगु बारे अमृतगु निर्वाणयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यात । थुपिं हे **सुकित्तिं गोतमनूपधीकं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अद्धा हि भगवा पहासि दुक्खं धयागु पाली **अद्धा** धयागु धात्थें व्यक्त याइगु शब्द, शङ्का मदुगुयात व्यक्त याइगु शब्द, उपशङ्का मदुगुयात व्यक्त याइगु शब्द, निगू दोष रहितगु शब्द, सन्देह रहितगु शब्द, मेगु कारणयात निरोध याइगु शब्द, प्रधानगु शब्द खः । **अद्धा** धयागु थुगु शब्द न्ह्याबलें दूढ जुइगुयात व्यक्त याइगु शब्द खः । **भगवा** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । **पहासि दुक्खं** धयागु जाति

दुःख, जरा दुःख, व्याधि दुःख, मरण दुःख, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास दुःखयात हटे याये धुंकल, त्याग याये धुंकल, मदयेका छवये धुंकल, रहित याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइ मखुगु स्थिती थ्यंका बिइ धुंकल । थुपिं हे अद्धा हि भगवा पहासि दुक्खं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तथा हि ते विदितो एस धम्मो धयागु थुकथं छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्यात, तुलना याना बिज्यात, क्वःछिना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, भाविता याना बिज्यात । थुपिं हे तथा हि ते विदितो एस धम्मो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भो गोतम ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लयताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बांलाकें आज्ञा जुया बिज्यात । छलपोलं धात्थें दुःखयात त्याग याना बिज्यात । सत्त्व प्राणीपितं सिइके बिइ फुंगुकथं छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याः धका बिन्ति यात ।

२७. ते चापि नूनप्पजहेय्यु दुक्खं, ये त्वं मुनी अड्डितं ओवदेय्य ।

तं तं नमस्सामि समेच्च नागं, अप्पेव मं भगवा अड्डितं ओवदेय्य ॥

छलपोलं जक दुःखयात त्याग याना बिज्यागु मखु । मुनि जुया बिज्याःम्ह भगवान् शास्ता ! गुपिं व्यक्तिपितं छलपोलं दिपा मदयेक अनुशासन याना बिज्यात, उपिं व्यक्तिपिसं नं दुःखयात त्याग यायेधुंकल मखुला ? उकिं छलपोलया लिक्कसं वया वन्दना याना च्वना । छलपोलं जित दिपा मदयेक अनुशासन याना बिज्याहूँ ।

ते चापि नूनप्पजहेय्यु दुक्खं धयागु पाली ते चापि धयागु क्षत्रीपिं नं, ब्राह्मणपिं नं, वैश्यपिं नं, शूद्रपिं नं, गृहस्थीपिं नं, प्रव्रजितपिं नं, देवतापिं नं, मनुष्यपिं नं । पजहेय्यु दुक्खं धयागु जाति दुःख, जरा दुःख, व्याधि दुःख, मरण दुःख, शोक परिदेव दुःख दौर्मनस्य उपायास दुःख त्वता छवयेमाः, मदयेका छवयेमाः, रहित याना छवयेमाः, हानं उत्पन्न जुइ मखुगु स्थिती थ्यंका बिइमाः । थुपिं हे ते चापि नूनप्पजहेय्यु दुक्खं धयागु पालिया अर्थ खः ।

ये त्वं मुनी अड्डितं ओवदेय्य धयागु पाली ये धयागु क्षत्रीपितं नं, ब्राह्मणपितं नं, वैश्यपितं नं, शूद्रपितं नं, गृहस्थीपितं नं, प्रव्रजितपितं नं, देवतापितं नं, मनुष्यपितं नं । त्वं धका भगवान् बुद्धयात धाःगु खः । मुनि धयागु ज्ञानयात मोन धाइ । पूर्ववत् राग आदि तःक्यनिगु तृष्णा, दृष्टिरूपी जालयात पुला वने धुंकल । उकिं उम्ह व्यक्तियात मुनि धाइ । अड्डितं ओवदेय्य धयागु आदरपूर्वक अनुशासन यायेमाः । सत्कारपूर्वक अनुशासन यायेमाः । टुटे मजुइक अनुशासन यायेमाः । बारम्बार अनुशासन यायेमाः । थुपिं हे ये त्वं मुनी अड्डितं ओवदेय्य धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं तं नमस्सामि समेच्च नागं धयागु पाली तं धका भगवान् बुद्धयात धाःगु खः । नमस्सामि धयागु शरीरं नं नमस्कार याना च्वना । वचनं नं नमस्कार याना च्वना । मनं नं नमस्कार याना च्वना । फलया ल्यू वनिगु आचरणं नं नमस्कार याना च्वना । लोकोत्तर

धर्मलिसे अनुगृहितगु आचरणं नं नमस्कार याना च्वना । आदर तया च्वना, गौरव तया च्वना, मानित याना च्वना, पूजा याना च्वना । **समेच्च** धयागु सिङ्गुकथं थ्यंका, प्रतिवेध याना सिङ्गुकथं थ्यंका, लिक्क प्यःपुना, तःसकं लिक्क प्यःपुना, सम्मुख जुया छलपोलयात नमस्कार याना च्वना । **नागं** धयागु भगवान् बुद्ध हे नाग नां दया बिज्याकम्ह खः । अकुशल धर्मयात याना बिज्याये मसः । उकिं **नाग** नां दया बिज्यात । अगती बिमज्याः । उकिं **नाग** धका धाइ । हटे याये धुंकूगु क्लेशय् थ्यना बिमज्याः । उकिं **नाग** धका धाइ । गुकथं भगवान् बुद्धं अकुशल धर्मयात याना बिमज्यागुलिं **नाग** धका धाइ ? मलिन याना बिइ सःगु, हानं पुनर्जन्मयात बिइ सःगु, तःसकं आसक्त जुइ सःगु, दुःख विपाकयात बिइ सःगु, लिपा जाति, जरा, मरणया कारण जुया च्वंगु नीचगु अकुशलधर्मतय्त **आगु** धका धाइ ।

सभिय ! लोकय् छुं छगू अकुशलयात नं मया । दक्व इर्यापथय् दक्व संयोजनय् बन्धनतय्त त्याग याना क्वातुगु स्वभाव दुगु कारणं याना क्लेशं मुक्त जुइ धुंकूम्ह अज्यागु गुणं पूर्णम्ह व्यक्तियात **नाग** धका धाइ । गुकथं भगवान् बुद्ध प्यंगू अगती बिमज्यागुलिं नाग धका धाइ ? भगवान् बुद्ध छन्दागती नं बिमज्याः । द्वेषागती नं बिमज्याः । मोहागती नं बिमज्याः । भयागती नं बिमज्याः । रागया बलं बिमज्याः । द्वेषया बलं बिमज्याः । मोहया बलं बिमज्याः । मानया बलं बिमज्याः । दृष्टिया बलं बिमज्याः । औद्धत्यया बलं बिमज्याः । विचिकित्साया बलं बिमज्याः । अनुशयया बलं बिमज्याः । छन्द पुचः जुया च्वंगु धर्मया कारणं नं बिमज्याः । आरम्भणय् साला मयंकू, चुइक मयंकू, लिक्क वना ग्रहण मयाः । उकिं भगवान् बुद्धयात अगती बिमज्यागुलिं **नागो** धका धाइ ।

भगवान् बुद्ध हटे याये धुंकूगु क्लेशपाखे बिमज्या गुलिं याना **नागो** नां दया बिज्यात । गुकथं खः ? सोतापत्तिमार्गं गुगु क्लेशतय्त हटे याये धुंकल, उपिं क्लेशत पाखे हानं बिमज्याः, हानं लिक्क बिमज्याः, हानं लिज्यां बिमज्याः । सकृदागामिमार्गं, अनागामिमार्गं, अर्हत्मार्गं गुगु क्लेशतय्त चिइके धुंकल, उपिं क्लेशत पाखे हानं बिमज्याः, हानं लिक्क बिमज्याः, हानं लिज्यां बिमज्याः । थुकथं भगवान् बुद्ध हटे याये धुंकूगु क्लेशत पाखे लिक्क बिमज्याः । उकिं **नागो** नां दया बिज्यात । थुपिं हे तं तं नमस्सामि **समेच्च** **नागं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अप्पेव मं भगवा अड्ढितं ओवदेय्य धयागु जित भगवान् बुद्धं आदरपूर्वक ओवाद बिया बिज्यायेमाः मखुला ? सत्कारपूर्वक ओवाद बिया बिज्यायेमाः मखुला ? टुटे मजुइक ओवाद बिया बिज्यायेमाः मखुला ? बारम्बार ओवाद बिया बिज्यायेमाः मखुला ? अनुशासन याना बिज्यायेमाः मखुला ? थुपिं हे **अप्पेव मं भगवा अड्ढितं ओवदेय्य** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

छलपोलं जक दुःखयात त्याग याना बिज्यागु मखु । मुनि जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! गुपिं व्यक्तिपिंत छलपोलं दिपा मदयेक अनुशासन याना बिज्यात, उपिं व्यक्तिपिसं नं दुःखयात त्याग यायेधुंकल मखुला ? छलपोलं जित दिपा मदयेक अनुशासन याना बिज्याहुं धका प्रार्थना यात ।

२८. यं ब्राह्मणं वेदगुमाभिजञ्जा, अकिञ्चनं कामभवे असत्तं ।

अद्धा हि सो ओघमिमं अतारि, तिण्णो च पारं अखिलो अकङ्खोति॥

मेत्तगू ! गुम्ह व्यक्तियात मभिङ्गु ज्या अलग याना छुवये धुंकूगुलिं ब्राह्मण धका, प्यंगू मार्ग ज्ञानयात सिइका काये धुंकूगुलिं वेदगू धका, राग आदि किञ्चन मदु धका, कामभवय् आसक्त मजू धका सिइका कायेमाः, उम्ह व्यक्तिं धात्थें ओघयात पार याये धुंकी । निर्वाणय् थ्यने धुंकूम्ह जुइ । कं मदुम्ह जुइ । शङ्का रहितम्ह जुइ ।

यं ब्राह्मणं वेदगुमाभिजञ्जा धयागु पाली ब्राह्मण धयागु न्हेता प्रकारया धर्मतय्त अलग याना बिज्याये धुंकूगुलिं ब्राह्मण धाइ । सत्काय दृष्टियात अलग याना बिज्याये धुंकी । विचिकित्सायात अलग याना बिज्याये धुंकी । शीलवर्तपरामार्शयात ... । रागयात ... । द्वेषयात ... । मोहयात ... । मानयात ... । उम्ह व्यक्तिं मलिन याना बिइ फुगु, हानं पुनर्जन्म बिइ सःगु, पुइगु स्वभावं सहितगु, दुःख विपाक बिइ सःगु, लिपा जाति, जरा, मरणया कारण जुया च्वंगु, नीचगु अकुशल धर्मतय्त अलग याना बिज्यात ।

सभिय ! धका भगवान् बुद्धं सःता बिज्यात । सभिय ! गुम्ह व्यक्तिं दक्ख अकुशल धर्मतय्त चतुर्थ मार्गं हटे याना मल रहित जुइ, अर्हत्फल समाधिं बांलाक समाधिस्थ जुइ, क्वातुक्क समाधिस्थ जूगु नुगः दइ, संसारया कारणयात पुला वना दक्ख सिद्ध जुइ धुंकूगु कृत्य दुम्ह, तृष्णा दृष्टिं निश्चित मजूम्ह, क्षान्ति गुण नं दुम्ह, उम्ह व्यक्तियात ब्राह्मण धका धाइ ।

वेदगू धयागु प्यंगू मार्गय् च्वंगु ज्ञानयात वेद धका धाइ । पूर्ववत् दक्ख ज्ञानयात पुला वना स्थिर जुया च्वनी । उम्ह व्यक्तियात वेदगू धका धाइ । अभिजञ्जा धयागु बांलाक सिइकेमाः, आरम्भण याना सिइकेमाः, विशेषकथं सिइकेमाः, हानं हानं सिइकेमाः, प्रतिवेध याना सिइकेमाः । थुपिं हे यं ब्राह्मणं वेदगुमाभिजञ्जा धयागु पालिया अर्थ खः ।

अकिञ्चनं कामभवे असत्तं धयागु पाली अकिञ्चन धयागु रागकिञ्चन (राग धयागु धन्दा सूता कायेगु), द्वेषकिञ्चन, मोहकिञ्चन, मानकिञ्चन, दृष्टिकिञ्चन, क्लेशकिञ्चन, दुश्चरित्रकिञ्चन । गुम्ह व्यक्तिं उपिं धन्दा सूता कया च्वनेगु किञ्चनयात चिइके धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, बांलाक शान्त याये धुंकल, हानं उत्पत्ति जुइत योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात धन्दा सूता मदुम्ह व्यक्तिं धका धाइ । कामा धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुमित वस्तुकाम धाइ । पूर्ववत् ... थुमित क्लेशकाम धाइ । भव धयागु कर्मभव, प्रतिसन्धि धयागु विपाकभव थुकथं भवत निथी दु । पूर्ववत् ... थुकियात प्रतिसन्धि धयागु विपाकभव धका धाइ । अकिञ्चनं कामभवे असत्तं धयागु कामभुवनय् धन्दा सूता मदुगु, प्यपुनिगु मदुगु, तःक्यनिगु मदुगु, विशेषकथं तःक्यनिगु मदुगु, बारम्बार चिना तयेगु मदुगु, पिहाँ वने धुंकूगु, त्याग याये धुंकूगु, थीथीकथं मुक्त जुइ धुंकूगु, युक्त मजुगु, छुटे छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं बास याना च्वम्ह पुद्गल धका सिइकेमाः । थुपिं हे अकिञ्चनं कामभवे असत्तं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अद्धा हि सो ओघमिमं अत्तारि धयागु पाली अद्धा धयागु धात्थें व्यक्त याइगु शब्द ... पूर्ववत् ... अद्धा धयागु थुगु शब्द न्ह्याबलें दृढ जुइगुयात व्यक्त याइगु शब्द खः । ओघं धयागु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघ । अत्तारि धयागु सोतापत्तिमार्गं पुला वने धुंकल, सकृदागामिमार्गं पुला वने धुंकल, अनागामिमार्गं पुला वने धुंकल, अर्हत् मार्गं पुला वने धुंकल । थुपिं हे अद्धा हि सो ओघमिमं अत्तारि धयागु पालिया अर्थ खः ।

तिण्णो च पारं अखिलो अकङ्खो धयागु पाली तिण्णो धयागु भव धयागु ओघयात अर्हत्मार्गं पार याये धुंकल । कामओघयात अनागामिमार्गं पार याये धुंकल । दृष्टिओघयात सोतापत्तिमार्गं पार याये धुंकल । अविद्या धयागु ओघयात अर्हत्मार्गं पार याये धुंकल । संसाररूपी स्कन्ध, आयतन, धातुतय् दुटे मज्झिम उत्पन्न जुइगु पथयात अर्हत्मार्गं पार याये धुंकल, सोतापत्तिमार्गं पार याये धुंकल, सकृदागामिमार्गं पार याये धुंकल, अनागामिमार्गं पार याये धुंकल, अर्हत्मार्गं पार याये धुंकल । उम्ह व्यक्ति आर्यपिनिगु बासं च्वना च्वनी, समापत्ती अभ्यस्त जुइ धुकूगु वसीभाव दये धुंकल । संसाररूपी लँयात पुला वने धुंकल, निर्वाण धयागु दिशाया थ्यंकः वने धुंकल, निर्वाणरूपी च्वकाया थ्यने धुंकल, ब्रह्मचर्यायात पालन याना च्वन, उत्तमगु सम्यक्दृष्टी थ्यने धुंकल, भाविता याये धुकूगु मार्ग दु । हटे याये धुकूगु क्लेश दु, प्रतिवेध याना सिइका काये माःगु कम्परहितगु अर्हत्फल दु, साक्षात्कार याये बहःगु निर्वाण दु । उम्ह व्यक्ति दुःखसत्ययात छुटे छुटे याना सिइका काये धुंकल । दुःखया कारण जुया च्वंगु समुदयसत्ययात हटे याये धुंकल । मार्गसत्ययात भाविता याये धुंकल । निरोधसत्ययात साक्षात्कार याये धुंकल । विशेष ज्ञानं सिइके माःगु धर्मयात विशेष ज्ञानं सिइके धुंकल । छुटे छुटे याना सिइके माःगु धर्मयात छुटे छुटे याना सिइके धुंकल । चिइके माःगु धर्मयात चिइके धुंकल । भाविता याये माःगु धर्मयात भाविता याये धुंकल । साक्षात्कार याये माःगुयात साक्षात्कार याये धुंकल । उम्ह व्यक्ति अविद्यारूपी खगः (चुकः) यात लिना छुवये धुंकल । उम्ह व्यक्तियाके संकीर्ण मज्झिम काय अभिसंस्काररूपी कँभाः दु, लिना छुवये धुकूगु क्लेशरूपी कँभाः दु । स्यंका छुवये धुकूगु ओरम्भागीय धयागु खापाः दु । क्लेश मदये धुकूगुलिं शुद्ध जुयाच्वन । माररूपी ध्वजायात दिके धुंकल । स्कन्धरूपी भारयात दिके धुंकल । क्लेशं रहित जुल । कामच्छन्द आदि न्यागू अंगयात हटे याये धुंकल । खुगू अंगं पूर्ण जुयाच्वन । स्मृतिरूपी आरक्षा दयाच्वन । प्यता प्रकारया आश्रय दयाच्वन । हटे याये धुकूगु थीथीकथंया सत्य दयाच्वन । बांलाक त्याग याये माःगु आशायात माला च्वनिगु दयाच्वन । यचूसे च्वंगु संकल्प दयाच्वन । शान्त जुइ धुकूगु काय संस्कार दया च्वन । क्लेशं बांलाक मुक्त जुइ धुकूगु चित्त दयाच्वन । क्लेशं बांलाक मुक्त जुइ धुकूगु प्रज्ञा दयाच्वन । दक्क सत्पुरुष धर्म पूर्ण जुयाच्वन । आचरण याये धुकूगु चर्या दयाच्वन । उत्तमपुरुष जुयाच्वन । परमपुरुष जुयाच्वन । उत्तमगु फल जुया च्वंगु, थ्यंके बहःगु अर्हत्फल्य थ्यंकः वना च्वन । उम्ह व्यक्ति कुशल, अकुशल धर्मतय्गु फलयात नं ममुंकू, विनाश नं मयाः, विनाश याये धुंका स्थिर जुयाच्वन । क्लेशतय् आः वांछुवया च्वंगु नं मखु, तृष्णा, दृष्टिकथं प्यमपू । तृष्णा, दृष्टि क्लेशतय् त्याग याये धुंका स्थिर जुयाच्वन । क्लेश मियात शान्त मयाकू, क्लेश मियात मथीकू, क्लेश मियात शान्त याके बिइ धुंका स्थिर जुयाच्वन । अशैक्ष्य जुया च्वंगु शीलस्कन्धं पूर्ण जुया च्वंगुलिं स्थिर जुयाच्वन । अशैक्ष्य जुया च्वंगु समाधिस्कन्धं, प्रज्ञास्कन्धं, विमुक्तिस्कन्धं, विमुक्ति ज्ञानदर्शनस्कन्धं पूर्ण जुया च्वंगुलिं स्थिर जुयाच्वन । प्यंगू सत्ययात स्वभावकथं थःगु संस्थानय् पूर्ण जुइका स्थिर जुयाच्वन । तृष्णायात बांलाक पुला वंका स्थिर जुयाच्वन । क्लेशरूपी मियात शान्त याका स्थिर जुयाच्वन । हानं थ्यनी मखुगु कथं स्थिर जुयाच्वन । खँ बांलाक ग्रहण याना स्थिर जुयाच्वन । क्लेशं मुक्त जुया फलसमापत्तियात आश्रय कायेगु कथं स्थिर जुयाच्वन । परिशुद्ध जुया च्वंगु मैत्री स्थिर जुयाच्वन । परिशुद्ध जुया च्वंगु करुणां, मुदितां, उपेक्षां स्थिर जुयाच्वन । अत्यन्त परिशुद्ध जुइगुलिं स्थिर जुयाच्वन । कर्म, तृष्णा व मानं रहित जुइगुलिं^३ स्थिर जुयाच्वन । क्लेशं रहित

जुइगुलिं स्थिर जुयाच्चन । सन्तुष्ट जुइ अःपुगुलिं स्थिर जुयाच्चन । स्कन्धया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । धातुया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । आयतनया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । न्यागू गतिया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । निता प्रकारया उत्पत्तिया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । प्रतिसन्धिया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । गुंगू भवया अन्तय् स्थिर जुया च्वन । स्कन्ध, आयतन, धातुत दिपा मदयेक उत्पन्न जुइगुया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । स्वंगू वर्तया अन्तय् स्थिर जुयाच्चन । अन्तिमगु जन्मय् स्थिर जुयाच्चन । अन्तिमगु शरीरया भावय् स्थिर जुयाच्चन । अन्तिमगु शरीरयात धारण याना च्वन ।

उम्ह अरहन्तया थुगु जन्म अन्तिमगु जन्म जुइ । थुगु शरीरया भाव अन्तिमगु खः । प्रतिसन्धि च्वनेगु, मरण जुइगु, सरे जुइगु स्वभाव दुगु पुनर्जन्म उम्ह अरहन्तयाके मदये धुंकल । थुपिं हे तिण्णो धयागु पालिया अर्थ खः ।

तिण्णो च पारं धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात पार धका धाइ । गुगु धर्म दक्ख संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुयाच्चन, दक्ख उपधित त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णा क्षय जुइगु जुयाच्चन, राग रहित जुइगु जुयाच्चन, रागया निरोध जुइगु जुयाच्चन । **वान** धयागु तृष्णां पिहाँ वइगु जुयाच्चन । उम्ह व्यक्ति निर्वाणय् मार्ग ज्ञानं थ्यंक वने धुंकल, निर्वाणय् फल ज्ञानं थ्यंकः वने धुंकल, मार्ग ज्ञानं अन्तय् थ्यंकः वने धुंकल, फल ज्ञानं अन्तय् थ्यंकः वने धुंकल, मार्ग ज्ञानं च्वकाय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं च्वकाय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं लोकया दिपुइ थ्यंकः वन, फल ज्ञानं लोकया दिपुइ थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं अन्तय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं वर्त दुःखया अन्तय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं आरक्षाय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं आरक्षाय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं भरोसाय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं भरोसाय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं शरणय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं शरणय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं भय रहितगुली थ्यंकः वन, फल ज्ञानं भय रहितगुली थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं च्युति रहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं च्युति रहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यंकः वन, मार्ग ज्ञानं वान धयागु तृष्णां पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यंकः वन, फल ज्ञानं वान धयागु तृष्णां पिहा वइगु निर्वाणय् थ्यंकः वन । उम्ह व्यक्ति आर्यपिनिगु बासं च्वना च्वन, समापत्ती अभ्यस्त जुइ धुंकूगु वसीभाव दयाच्चन । ... पूर्ववत् प्रतिसन्धि च्वनेगु, मरण जुइगु, सरे जुइगु स्वभाव दुगु पुनर्जन्म उम्ह व्यक्तियाके मदये धुंकल । थुपिं हे **तिण्णो च पारं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अखिलो धयागु राग धयागु कं, द्वेष धयागु कं, मोह धयागु कं, क्रोध धयागु कं, शत्रुभाव धयागु कं ... पूर्ववत् ... दक्ख अकुशल अभिसंस्कार धयागु कंत । गुम्ह व्यक्ति थुपिं कंतय्त हटे याये धुंकल, बांलाक हटे याये धुंकल, शान्त याये धुंकल, तःसकं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइत योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात **अखिलो=कं** मदुम्ह धका धाइ । **अकङ्खो** धयागु दुःखसत्यय् शङ्का जुइगु, दुःख समुदयसत्यय् शङ्का जुइगु, दुःख निरोधसत्यय् शङ्का जुइगु, दुःख निरोधग्रामिनीप्रतिपदा आर्यमार्गसत्यय् शङ्का जुइगु, न्ह्योनेयागु भाग वा अन्तय् शङ्का जुइगु, लिउनेयागु भाग वा अन्तय् शङ्का जुइगु, न्ह्योने लिउनेयागु भाग वा अन्तय् शङ्का जुइगु, कारण कार्ययात ज्वना उत्पन्न जुइगु धर्मय् शङ्का जुइगु । थजागु स्वभाव दुगु गुगु शङ्का जुइगु, शङ्का जुइगु आकार प्रकार, शङ्का जूम्ह व्यक्तिया भाव, उपशङ्का जुइगु, विचिकित्सा, सन्देह जुइगु, निता प्रकारया कारण दया च्वनिगु, संशय, धात्थें ग्रहण याये नितिं सामर्थ्य मदइगु, सरे जुइगु, छचाख्यलं सरे जुइगु, ज्ञानं

वनेत सामर्थ्य मदइगु चित्तया स्तब्ध जुइगु भाव, चित्तया कोरे जुइगु स्वभाव । गुम्ह व्यक्ति थुपिं शङ्कातयूत हटे याये धुंकल, बांलाक हटे याये धुंकल, शान्त याये धुंकल, तःसकं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात अकङ्खो=शङ्का मदुम्ह धका धाइ । थुपिं हे तिण्णो च पारं अखिलो अकङ्खो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

गुम्ह व्यक्तियात मभिं गु ज्या अलग याना, छवये धुंकूगुलिं ब्राह्मण धका, प्यंगू मार्ग ज्ञानयात सिइका काये धुंकूगुलिं वेदगू धका, राग आदि किञ्चन मदु धका, कामभवय् आसक्त मजु धका सिइका कायेमाः उम्ह व्यक्ति धात्थें ओघयात पार याये धुंकी । निर्वाणय् थ्यने धुंकूम्ह जुइ । कं मदुम्ह जुइ । शङ्का रहितम्ह जुइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

२९. विद्वा च यो वेदगू नरो इध, भवाभवे सङ्गमिमं विसज्ज ।

सो वीततण्हो अनीघो निरासो, अतारि सो जातिजरन्ति ब्रूमि ॥

मेत्तगू ! गुम्ह व्यक्ति थुगु शासनय् सिइके बहःगु प्यंगू मार्ग ज्ञानयात सिइका काये धुंकल, उम्ह व्यक्ति जन्म जन्मय् आसक्त जुइगुयात त्याग याना तृष्णारहित जुइ, दुःखरहित जुइ, आशारहित जुइ, उम्ह व्यक्ति जाति जरायात पुला वने धुंकल धका जिं (बुद्ध) कना च्वना ।

विद्वा च यो वेदगू नरो इध धयागु पाली **विद्वा** धयागु विशेषकथं सिइगुली थ्यंका, प्रज्ञा दुम्ह जुया, प्रज्ञा वृद्धि याना, प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञा दुम्ह । **यो** धयागु गुम्ह, गुगु स्वभाव दुम्ह ... पूर्ववत् ... मनुष्य नं । **वेदगू** धयागु प्यंगू मार्गयात सिइका काये फुगु ज्ञानयात वेद धका धाइ । थीथीकथं सिइका काये फुगु प्रज्ञा, प्रज्ञा इन्द्रिय, प्रज्ञा बल, धर्मविचय सम्बोध्यङ्ग, प्यंगू सत्ययात परीक्षा याये सःगु प्रज्ञा, थीथी आकारं भाविता याये सःगु प्रज्ञा, सम्यक्दृष्टि । थजागु स्वभाव दुगु प्रज्ञा ज्ञानं जाति जरा भरण्या अन्तय् मार्ग ज्ञानं थ्यंकाः वंम्ह, फल ज्ञानं अन्तय् थ्यंकाः वंम्ह, मार्ग ज्ञानं संस्कारधर्मतय् च्वकाय् थ्यंकाः वंम्ह, फल ज्ञानं संस्कारधर्मतय् च्वंकाय् थ्यंम्ह, फलज्ञानं अन्तय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं लोकया दिपुइ थ्यंम्ह, फल ज्ञानं लोकया दिपुइ थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं अन्तय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं अन्तय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं आरक्षाय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं आरक्षाय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं भरोसाय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं भरोसाय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं शरणय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं शरणय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं भय रहितगुली थ्यंम्ह, फल ज्ञानं भय रहितगुली थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं च्युति रहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं च्युति रहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यंम्ह, मार्ग ज्ञानं तृष्णा पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यंम्ह, फल ज्ञानं तृष्णां पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यंम्ह । मेकथं क्लेशधर्मतय् अन्तय् थ्यंकाः वने सःम्ह जूगुलिं **वेदगू** धका धाइ । मेकथं सिइके बहःगु ज्ञानं अन्तय् वर्त दुःखया अन्त जुया च्वंगु फलय् थ्यंकाः वने सःगुलिं **वेदगू** धका धाइ । मेकथं न्हेगू धर्मतय् सिइका काये धुंकूगुलिं **वेदगू** धका धाइ । सत्काय दृष्टियात सिइका काये धुंकल । विचिकित्सायात, शीलव्रत परामार्श्यात, राग, द्वेष, मोह, मानयात सिइका काये धुंकल । उम्ह व्यक्ति मलिन याना बिइ सःगु, हानं पुनर्जन्म बिइ

सःगु, पुइगु स्वभावं युक्तगु, दुःखं विपाकयात बिइ फुगु, लिपा जाति, जरा, मरणया कारण जुया च्वंगु नीचगु अकुशल धर्मतयत् सिइका काये धुकल ।

सभियं धका भगवान् बुद्धं सःता बिज्यात । श्रमण ब्राह्मणपिके गुगु सिइके बहःगु धर्मत दु, सिइके बहःगु उगु दक्क धर्मतयत् मार्गयात भाविता याना सिइका कायेमाः । दक्क वैरभाव पुला वना दक्क वेदनाय् राग रहित जुयाच्चन । उम्ह व्यक्तियात वेदगू धका धाइ ।

नरो धयागु रूपारम्भण आदि तःक्यने सःम्ह व्यक्ति, सुगति दुर्गती हरण याये सःम्ह व्यक्ति, मनू नां दया च्वंहेसिया काय् जुया च्वंम्ह व्यक्ति, थःस्वयं पोषण याये सःम्ह व्यक्ति, नरकय् थ्यंका बिइ सःम्ह व्यक्ति जीवितेन्द्रिययात हरण याये सःम्ह व्यक्ति, च्युतिं प्रतिसन्धी थ्यंका बिइ सःम्ह व्यक्ति, वृद्ध जुइ सःम्ह व्यक्ति, इन्द्रियं वने सःम्ह व्यक्ति, मनू नां दया च्वंम्ह व्यक्ति उत्पन्न जुइ सःम्ह व्यक्ति । इध धयागु थजागु दृष्टी ... पूर्ववत् ... थुगु मनुष्यलोकय् । थुपिं हे विद्वा च यो वेदगू नरो इध धयागु पालिया अर्थ खः ।

भवाभवे सङ्गमिमं विसज्ज धयागु पाली भवाभवे धका चिःधंगु तःधंगु भवय्, कर्मवर्तय्, विपाकवर्तय्, कामधातु जुया च्वंगु कर्मवर्तय्, कामधातु जुया च्वंगु विपाकवर्तय्, रूपधातु जुया च्वंगु कर्मवर्तय्, रूपधातु जुया च्वंगु विपाकवर्तय्, अरूपधातु जुया च्वंगु कर्मवर्तय्, अरूपधातु जुया च्वंगु विपाकवर्तय्, उखें थुखें उत्पन्न जुइगुली, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु न्यागू गती, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु उपपत्ति भवय्, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु स्वंगू प्रतिसन्धी, उखें थुखें आत्मभावया प्रष्ट जुया च्वनिगुली । सङ्ग धयागु राग धयागु प्यपुनिगु, द्वेष धयागु प्यपुनिगु, मोह धयागु प्यपुनिगु, मान धयागु प्यपुनिगु, दृष्टि धयागु प्यपुनिगु, क्लेश धयागु प्यपुनिगु, दुश्चरित्र धयागु प्यपुनिगु । विसज्ज धयागु प्यपुनिगु स्वभावयात बांलाक त्याग याना, बांलाक त्वता । मेकथं प्यपुनिगुयात, चिइगुयात, विशेषकथं चिइगुयात, थीथीकथं चिइगुयात, तःक्यनिगुयात, विशेषकथं तःक्यनिगुयात, रागं चिना तयेगुयात थाःथाः याना, त्याग याना । वाहनयात नं, पालकीयात नं, रथयात नं, गाडायात नं, दुलीयात नं त्याग यायेगु, विशेषकथं त्याग यायेगुयात याइथें तुं विनाश याइथें तुं थुकथं हे राग आदि प्यपुनिगुयात त्याग याना, बांलाक त्वता । मेकथं प्यपुनिगुयात, चिइगुयात, विशेषकथं चिइगुयात, थीथीकथं चिइगुयात, तःक्यनिगुयात, विशेषकथं तःक्यनिगुयात, रागं चिना तयेगुयात थाः थाः याना, त्याग याना । थुपिं हे भवाभवे सङ्गमिमं विसज्ज धयागु पालिया अर्थ खः ।

सो वीततण्हो अनीघो निरासो, अतारि सो जातिजरन्ति ब्रूमि धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । गुम्ह व्यक्ति थुपिं तृष्णातयत् हटे याये धुकल, बांलाक त्वाःथले धुकल, शान्त याये धुकल, बांलाक शान्त याये धुकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल, उम्ह व्यक्तियात तृष्णा रहितम्ह, प्यपुनिगुलिं रहित जुइ धुकूम्ह, त्याग याये धुकूगु तृष्णा दुम्ह, ल्हवये धुकूगु तृष्णा दुम्ह, त्वता छवये धुकूगु तृष्णा दुम्ह, वांछवये धुकूगु तृष्णा दुम्ह, हानं त्याग याये धुकूगु तृष्णा दुम्ह, राग रहितम्ह, रागयात त्याग याये धुकूम्ह, रागयात चिइके धुकूम्ह, रागयात हानं हटे याये धुकूम्ह, पित्याः मदुम्ह, शान्तगु स्वभाव दुम्ह, शीतलगु स्वभाव दुम्ह, सुख अनुभव यायेगु स्वभाव दुम्ह, उत्तमगु स्वभाव दुगु चित्तं च्वना च्वंम्ह धका धाइ । थुपिं हे सो वीततण्हो धयागु पालिया अर्थ खः । अनीघो धयागु राग धयागु सास्ति यायेगु, द्वेष धयागु सास्ति यायेगु, मोह

धयागु सास्ति यायेगु, क्रोध धयागु सास्ति यायेगु, शत्रुभाव धयागु सास्ति यायेगु, ... पूर्ववत् दक्क अकुशल अभिसंस्कार धयागु सास्ति यायेगु । गुम्ह व्यक्तिं थुपिं सास्ति यायेगुयात हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, हानं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात **अनीघो** धका धाइ । **निरासो** धयागु तृष्णायात आसा धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशल मूल । गुम्ह व्यक्तिं आशा याना च्वनिगु थ्व तृष्णायात हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, हानं शान्त याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं अयोग्य जुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात **निरासो** धका धाइ । **जाति** धयागु उपिं उपिं सत्त्व प्राणीपिनि आयतनत प्राप्त जुइगु । **जरा** धयागु उपिं उपिं सत्त्व प्राणीपिनि पूर्ववत् इन्द्रिय परिपक्व जुइगु । थुक्कियात हे जरा धका धाइ । **सो वीततण्हो अनीघो निरासो, अतारि सो जाति जरन्ति ब्रूमि** धयागु गुम्ह व्यक्ति तृष्णां नं रहित जुइ, राग आदि सास्ति याइगु दुःखं नं रहित जुइ, आशां नं रहित जुइ, धात्थें उम्ह व्यक्तियात जाति जरा मरणयात पुलावने धुंकल, विशेषकथं पुलावने धुंकल, थीथीकथं पुला वने धुंकल, बांलाक पुला वने धुंकल, विशेषकथं पुला वने धुंकल धका धया च्वना, कना च्वना, देशना याना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे **सो वीततण्हो अनीघो निरासो, अतारि सो जातिजरन्ति ब्रूमि** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

मेत्तगू ! गुम्ह व्यक्तिं थुगु शासनय् सिइके बहःगु प्यंगू मार्ग ज्ञानयात सिइका काये धुंकल, उम्ह व्यक्ति जन्म जन्मय् आसक्त जुइगुयात त्याग याना तृष्णारहित जुइ, दुःखरहित जुइ, आशारहित जुइ, उम्ह व्यक्तिं जाति जरायात पुलावने धुंकल धका जिं (बुद्धं) कना च्वना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधये साथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

प्यंगू मेत्तगू माणवकया प्रश्न निर्देश क्वछाल ।

५. धोतक माणवकया प्रश्न निर्देश

३०. पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं, (इच्छायस्मा धोतको)

वाचाभिकङ्खामि महेसि तुहं ।

तव सुत्त्वान निग्घोसं, सिक्खे निब्बानमत्तनो ॥

भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । जिगु थ्व न्ह्यसःया लिसः बिया बिज्याहुँ । उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुम्ह तथागत ! छलपोलयागु वचनया इच्छा याना च्वना । छलपोलयागु वचन न्यना थःगु राग आदियात शान्त याना छ्वयेया नितिं स्वंगू शिक्षाया आचरण याये ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली पुच्छामि धयागु मसिया मखना प्रश्न यायेगु, खने धुकूगुयात तुलना याना स्वयेमास्ते वया प्रश्न यायेगु, शङ्कायात मदयेका छ्वयेया नितिं प्रश्न यायेगु – थुकथं प्रश्नत स्वथी दु । पूर्ववत् स्वंगू प्रश्नत थुपि हे खः । पूर्ववत् निर्वाण प्रश्न । पुच्छामि तं धयागु उगु प्रश्नयात न्यना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर प्वना च्वना, उगु प्रश्नया उत्तर अनुरोध याना च्वना, उगु प्रश्नया लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुँ, प्रश्नया लिसः “जित कना बिज्याहुँ” धका प्रार्थना याना च्वना । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः । भगवा धयागु गुगु नां दुगु खः, उगु नां साक्षात्कार याये बहःगु प्रज्ञप्त नां खः । ब्रूहि मेतं धयागु धया बिज्याहुँ, आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपि हे पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा धोतको धयागु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः पूर्ववत् आयस्मा धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । आयस्मा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु, कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । धोतको धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः । धया च्वनिगु, सम्मत याना च्वनिगु, प्रज्ञप्त याइगु, सःता च्वनिगु, नां छुइगु, नामकर्म, नां लिसे स्वापु दुगु, व्यक्त याइगु, क्यनिगु, धाइगु खः । थुपि हे इच्छायस्मा धोतको धयागु पालिया अर्थ खः ।

वाचाभिकङ्खामि महेसि तुह्यं धयागु छलपोलया वचनयात, खँ, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित भावयात आशा याना च्वना, तःसकं आशा याना च्वना, इच्छा याना च्वना, सवाः कया च्वना, प्रार्थना याना च्वना, यःयेका च्वना, आशा याना धया च्वना । महेसि धयागु भगवान् बुद्धं उत्तमगु धर्मपुचःयात माला बिज्यात । उत्तमगु शीलपुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं महेसि धका धाइ । ... पूर्ववत् ... मनुष्यपि मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्ध गन च्वना बिज्यात जुइ ? धका माःले बहः जू । उकिं महेसि धाइ । थुपि हे वाचाभिकङ्खामि महेसि तुह्यं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तव सुत्वान निग्घोसं धयागु छलपोलया वचनयात, खं, देशनायात, अनुशासनयात अनुशासित भावयात न्यना, श्रोतविज्ञानं न्यना, बांलाक ग्रहण यांना, क्वातुक्क धारण यांना क्वातुक्क लुमंका । थुपिं हे तव सुत्वान निग्घोसं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सिक्खे निब्बानमत्तनो धयागु पाली सिक्खा धयागु अधिशील शिक्षा, अधिचित्त शिक्षा, अधिप्रज्ञा शिक्षा धका थुकथं स्वथी शिक्षा दु । ... पूर्ववत् थुकियात अधिप्रज्ञा शिक्षा धाइ । निब्बानमत्तनो धयागु थःगु रागयात शान्त यायेया नितिं, द्वेष शान्त यायेया नितिं, मोह शान्त यायेया नितिं, क्रोध शान्त यायेया नितिं, शत्रुभाव शान्त यायेया नितिं, पूर्ववत् दक्ख अकुशल अभिसंस्कारतयूत शान्त यायेया नितिं, तःसकं शान्त यायेया नितिं, बांलाक शान्त यायेया नितिं, पिहाँ वनिगुकथं शान्त यायेया नितिं, त्याग यायेया नितिं, हानं शान्त यायेया नितिं अधिशील शिक्षायात नं आचरण यायेमाः । अधिचित्त शिक्षायात नं आचरण यायेमाः । अधिप्रज्ञा शिक्षायात नं आचरण यायेमाः । थुपिं स्वंगू शिक्षायात बिचाः यांना आचरण यायेमाः । सिइका आचरण यायेमाः । खंका आचरण यायेमाः । प्रत्यवेक्षण यांना आचरण यायेमाः । चित्तयात स्थिर यांना आचरण यायेमाः । श्रद्धां संकल्प यांना आचरण यायेमाः । वीर्ययात च्वः न्ह्याका आचरण यायेमाः । स्मृतियात स्पष्ट यांना आचरण यायेमाः । चित्तयात समाधिस्थ यांना आचरण यायेमाः । प्रज्ञां थीथीकथं सिइका आचरण यायेमाः । बांलाक सिइके बहःगुयात बांलाक सिइका आचरण यायेमाः । छुटे छुटे यांना सिइके बहःगुयात छुटे छुटे यांना सिइका आचरण यायेमाः । हटे याये बहःगुयात हटे यांना आचरण यायेमाः । भाविता याये बहःगुयात भाविता यांना आचरण यायेमाः । साक्षात्कार याये बहःगुयात साक्षात्कार यांना आचरण यायेमाः । अधिशीलयात आचरण यायेमाः । अधिचित्तयात आचरण यायेमाः । अधिप्रज्ञायात बांलाक ग्रहण यांना आचरण यायेमाः । थुपिं हे सिक्खे निब्बानमत्तनो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । जिगु थ्व न्ह्यसःयात लिसः बिया बिज्याहूँ । उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुम्ह तथागत ! छलपोलयागु वचनया इच्छा यांना च्वना । छलपोलयागु वचन न्यना थःगु राग आदियात शान्त यांना छ्वयेया नितिं स्वंगू शिक्षाया आचरण याये धका प्रार्थना यात ।

३१. तेनहातप्पं करोहि, (धोतकोति भगवा)

इधेव निपको सतो ।

इतो सुत्वान निग्घोसं, सिक्खे निब्बानमत्तनो ॥

श्रोतक ! अथे जूसा उद्योग या । जिगु म्हुतुं पिज्वःगु उपदेश न्यना थुगु शासनय् हे बुद्धिमान्म्ह स्मृतिवान्म्ह जुया थःगु राग आदियात शान्त यांना छ्वयेया नितिं स्वंगू शिक्षायात आचरण यायेमाः ।

तेनहातप्पं करोहि धयागु क्लेशयात पुका बिइ फुगु वीर्य (द्वं) दयेकि । उत्साह दयेकि । तःधंगु उत्साह दयेकि । शक्ति दयेकि । क्वातुगु वीर्य या । कोशिस या । कोशिस याये

मास्ते वःगु छन्द दयेकि, बांलाक दयेकि, प्रष्ट रूपं दयेकि, बांलाक प्रतिष्ठापित या, बांलाक सिद्ध या, तःसकं सिद्ध या । थुपिं हे तेनहातप्यं करोहि धयागु पालिया अर्थ खः ।

धोतक धका भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दुगु खः, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **धोतकोति** **भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

इधेव निपको सतो धयागु पाली **इध** धयागु थजागु वादय, थजागु क्षान्ती, थजागु रुची, थजागु धारणाय, थुगु धर्मय, थुगु विनयय, थुगु धर्मविनयय, थजागु बुद्धवचनय, थजागु ब्रह्मचर्याय, थजागु बुद्धशासनय, थजागु आत्मभावय, थजागु मनुष्यलोकय । **निपको** धयागु परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह जुया, पण्डितम्ह जुया, प्रज्ञावान्म्ह जुया, बुद्धिमान्म्ह जुया, ज्ञान दुम्ह जुया, जाँ थीगु प्रज्ञा दुम्ह जुया, प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञा दुम्ह जुया । **सतो** धयागु प्यता कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय काय धका बारम्बार भाविता याये सःगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् ... उम्ह व्यक्तियात **सतो** धका धाइ । थुपिं हे **इधेव निपको सतो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

इतो सुत्त्वान निग्घोसं धयागु पाली थ्व जिगु म्हुतुं पिज्वःगु वचनयात, खँयात, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित भावयात न्यना, श्रोतविज्ञानं न्यना, बांलाक ग्रहण याना, क्वातुक्क धारण याना, क्वातुक्क लुमंका । थुपिं हे **इतो सुत्त्वान निग्घोसं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सिक्खे निब्बानमत्तनो धयागु पाली **सिक्खा** धयागु अधिशील शिक्षा, अधिचित्त शिक्षा, अधिप्रज्ञा शिक्षा थुकथं शिक्षा स्वथी दु । ... पूर्ववत् ... थुकियात अधिप्रज्ञा शिक्षा धका धाइ । **निब्बानमत्तनो** धयागु थःगु रागयात शान्त यायेया नितिं, द्वेषयात शान्त यायेया नितिं, मोहयात शान्त यायेया नितिं, क्रोधयात शान्त यायेया नितिं, शत्रुभावयात शान्त यायेया नितिं ... पूर्ववत् ... दक्क अकुशल अभिसंस्कारतयत् शान्त यायेया नितिं, तःसकं शान्त यायेया नितिं, बांलाक शान्त यायेया नितिं, पिहाँ वनिगुकथं शान्त यायेया नितिं, त्याग यायेया नितिं, हानं शान्त यायेया नितिं, अधिशील शिक्षायात नं आचरण यायेमाः । अधिचित्त शिक्षायात नं आचरण यायेमाः । अधिप्रज्ञा शिक्षा नं आचरण यायेमाः । थुपिं स्वंगू शिक्षायात बिचाः याना आचरण यायेमाः । सिइका आचरण यायेमाः ... पूर्ववत् ... साक्षात्कार यायेमाःगुयात साक्षात्कार याना आचरण यायेमाः । अधिशीलयात आचरण यायेमाः । अधिचित्तयात आचरण यायेमाः । अधिप्रज्ञायात बांलाक ग्रहण याना आचरण यायेमाः । थुपिं हे **सिक्खे निब्बानमत्तनो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

धोतक ! अथे जूसा उद्योग या । जिगु म्हुतुं पिज्वःगु उपदेश न्यना थुगु शासनय हे बुद्धिमान्म्ह स्मृतिवान्म्ह जुया थःगु राग आदियात शान्त याना छ्वयेया नितिं स्वंगू शिक्षायात आचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

३२. पस्सामहं देवमनुस्सलोके, अकिञ्चनं ब्राह्मणमिरियमानं ।

तं तं नमस्सामि समन्तच्चक्खु, पमुञ्च मं सक्क कथंकथाहि ॥

मनुष्यलोक, देवलोकय् राग आदि किञ्चन मदुम्ह, आचरण याना च्वम्ह, मभिङ्गु ज्जा अलग याना छ्वये धुंकूम्ह व्यक्तियात जिं खना च्वना । उकिं छ्वाखेरं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयात नमस्कार याना च्वना । शाक्यवंशी जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! शङ्गा उपशङ्गां जित मुक्त याना बिज्याहुँ ।

पस्सामहं देवमनुस्सलोके धयागु पाली देवा धयागु सम्मुति देव, उपपत्ति देव, विशुद्धि देव थुकथं देवतापिं स्वथी दु । सम्मुति देव धयापिं सु खः ? जुजुपिं नं, राजकुमारपिं नं, महारानीपिं नं थुमित सम्मुति देवपिं धका धाइ । उपत्ति देव धयापिं सु खः ? चातुर्महाराजिका देवतापित, त्रायस्त्रिंश देवतापित, यामा देवतापित, तुषित देवतापित, निर्माणरति देवतापित, परनिर्मित वशवर्ती देवतापित, रूपावचर भुवनय् उत्पन्न जुइपिं ब्रह्मापित, रूपावचरभुवनं च्वय् अरूपावचर ब्रह्मापित नं उपपत्ति देव धका धाइ । विशुद्धि देव धयापिं सु खः ? आसवक्षय जुइ धुंकूपिं तथागतया श्रावक जुया च्वपिं अरहन्त पुद्गलपिं, प्रत्येकबुद्धपिं थुमित विशुद्धि देवपिं धका धाइ । भगवान् बुद्ध सम्मुति देवतापिनि नं, उपपत्ति देवतापिनि नं, विशुद्धि देवतापिनि नं देव जुया बिज्याना च्वन, अति देव जुया बिज्याना च्वन, देवातिदेव जुया बिज्याना च्वन, मग्ग्यापिं व्यक्तिपिं मध्ये नं मग्ग्याम्ह जुया बिज्याना च्वन, उत्तमपिं व्यक्तिपिं मध्ये नं तःसकं उत्तमम्ह व्यक्ति जुया बिज्याना च्वन, गण दुपिं व्यक्तिपिं मध्ये नं आपालं गण दुम्ह व्यक्ति जुया बिज्याना च्वन, प्रज्ञावान्पिं व्यक्तिपिं मध्ये नं आपालं प्रज्ञावान् जुया बिज्याना च्वन, जुजुपिं मध्ये नं तःधम्म जुजु जुया बिज्याना च्वन । **पस्सामहं देवमनुस्सलोके** धयागु मनुष्यलोकय् सम्मुति देव, उपपत्ति देव जुया च्वम्ह उत्तमम्ह व्यक्तियात खना च्वना । विशुद्धि देव जुया च्वम्ह उत्तमम्ह व्यक्तियात खना च्वना । देवातिदेव जुया च्वम्हसित खना च्वना, स्वया च्वना, अवलोकन याना च्वना, इन्द्रिययात स्वया च्वना, प्रत्यवेक्षण याना च्वना । थुपिं हे **पस्सामहं देवमनुस्सलोके** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अकिञ्चनं ब्राह्मणमिरियमानं धयागु पाली **अकिञ्चनं** धयागु रागकिञ्चन, द्वेषकिञ्चन, मोहकिञ्चन, मानकिञ्चन, दृष्टिकिञ्चन, क्लेशकिञ्चन, दुश्चरित्रकिञ्चन, । थुपिं किञ्चनतयत् तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, हा त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताडमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगु याना बिज्याये धुंकल, लिपा उत्पन्न जुइगु स्वभाव मदये धुंकल । उकिं भगवान् बुद्धयात **अकिञ्चन** धका धाइ । **ब्राह्मणो** धयागु भगवान् बुद्धयात न्हेंगू धर्मतयत् तापाका बिज्याये धुंकूगुलिं **ब्राह्मण** धका धाइ । सत्काय दृष्टियात तापाका बिज्यात । विचिकित्सायात तापाका बिज्यात । शीलव्रत परामार्शयात तापाका बिज्यात । रागयात तापाका बिज्यात । द्वेषयात तापाका बिज्यात । मोहयात तापाका बिज्यात । मानयात तापाका बिज्यात । मलिन याना बिइ सःगु, पुनर्जन्मयात दयेका बिइ सःगु, पुइगु स्वभावं युक्त जुया च्वंगु, दुःख विपाकयात बिइ सःगु, लिपा जाति, जरा मरणयात दयेका बिइ सःगु नीचगु अकुशल धर्मतयत् उम्ह तथागतं तापाका बिज्याये धुंकल ।

सभिय धका भगवान् बुद्धं सःता बिज्यात । दक्क अकुशलधर्मतयत् प्यंगूगु मार्गं हटे याना मलरहित जुयाच्वन । अर्हत् फल समाधिं समाधिस्थ जुयाच्वन । स्थिर जुया च्वंगु हृदय दु । संसारया कारणयात पुला वना दक्क सिद्ध जुइ धुंकूगु कृत्य दुम्ह तृष्णा व दृष्टिं निश्चित मजूमह, लोकधर्म परिवर्तन मजुसे क्षान्ति दुम्ह उम्ह व्यक्तियात **ब्राह्मण** धका धाइ ।

इरियमानं धयागु आचरण याना च्वंम्ह, विहार याना च्वंम्ह, इर्यापथयात उत्पन्न यायेसःम्ह, इर्यापथयात चाहुइके सःम्ह, पालन याना च्वंम्ह, यापन याना च्वंम्ह, यापन याका च्वंम्ह । थुपि हे **अकिञ्चनं ब्राह्मणमिरियमानं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं तं नमस्सामि समन्तचक्खु धयागु पाली तं धका भगवान् बुद्धयात धया च्वन । **नमस्सामि** धयागु शरीरं नं नमस्कार याना च्वना । वचनं नं नमस्कार याना च्वना । चित्तं नं नमस्कार याना च्वना । फल ल्यू वनिगु कारणं नं नमस्कार याना च्वना । लोकोत्तर धर्मलिसे अनुयुक्तगु आचरणं नं नमस्कार याना च्वना । आदर तथा च्वना, गौरव तथा च्वना, मानित याना च्वना, पूजा याना च्वना । **समन्तचक्खु** धयागु सर्वज्ञज्ञानयात समन्तचक्षु धका धाइ । भगवान् बुद्ध सर्वज्ञ ज्ञानं पूर्ण जुया बिज्यात, सम्पूर्ण जुया बिज्यात, लिक्क थ्यंका बिज्यात, तःसकं लिक्क थ्यंका बिज्यात, प्रष्ट जुया बिज्यात, बांलाक प्रष्ट जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात ।

उम्ह भगवान् बुद्धयाके थुगु वर्तमान् कालय् खना बिमज्यागु छुं नं धर्म मदु । उकिं बाहेक अतीत कालय् सिइका बिमज्यागु छुं नं धर्म मदु । अनागतय् सिइका बिमज्यागु छुं नं धर्म मदु । सिइका काये माःगु स्वंगू कालय् उत्पन्न जुइगु, काल विमुक्त जुया च्वंगु गुगु धर्म दु, व फुक्क धर्मतय् विशेष ज्ञानं सिइका बिज्याये धुंकल । उकिं भगवान् बुद्धयात **समन्त चक्खु** धका धाइ । थुपि हे **तं तं नमस्सामि समन्त चक्खु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पमुञ्च मं सक्क कथंकथाहि धयागु पाली **सक्क** धयागु शाक्य । भगवान् बुद्ध शाक्यकुलं प्रव्रजित जुया बिज्यात । उकिं नं **सक्क** धका धाइ । मेकथं धर्म धनी जुया च्वन, धर्मरूपी आपालं धन दु, धर्मरूपी धनं पूर्ण जुयाच्वन । उकिं नं **सक्क** धका धाइ । उम्ह तथागतयाके धर्मरूपी धन दयाच्वन । थुपि धनत छुं छुं खः ? श्रद्धा धन, शील धन, हिरि धन, ओतप्प धन, श्रुत धन, त्याग धन, प्रज्ञा धन, स्मृतिप्रस्थान धन, सम्यक्प्रधान धन, ऋद्धिपाद धन, इन्द्रिय धन, बल धन, बोध्यङ्ग धन, मार्ग धन, फल धन, निर्वाण धन । थुपिं थीथी प्रकारया धर्मरूपी धनरत्नं धनी जुया च्वन, आपालं धन दया च्वन, धनं पूर्ण जुयाच्वन । उकिं नं **सक्क** धका धाइ । मेकथं शाक्यकुलय् आपालं शत्रुतय् त्याकेगु सामर्थ्य दु । शूर जुया च्वन, वीर जुया च्वन, तःसकं यइपुगु स्वभाव दया च्वन, ग्याये मसः, स्तब्ध जुइ मसः, थारा न्हुइ मसः, बिस्सू बिमज्याः, ग्यानापुसे च्वंगु भययात हटे याये धुंकल, चिमिसँ तित्तिं तित्तिं स्वाइगुलिं रहित जुइ धुंकल । उकिं नं **सक्क** धका धाइ । विचिकित्सायात **कथंकथा** धका धाइ । दुःखसत्यय् शङ्का जुया च्वनिगु, दुःखया कारण जुया च्वंगु समुदयसत्यय् शङ्का जुया च्वनिगु, दुःखया क्षय जुया च्वंगु निरोधसत्यय् शङ्का जुया च्वनिगु, दुःखया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यनिगु आचरण मार्गसत्यय् शङ्का जुया च्वनिगु, न्ह्योनेयागु भाग वा अन्तय् शङ्का जुया च्वनिगु, लिपायागु भाग वा अन्तय् शङ्का जुया च्वनिगु, न्ह्योने व लिपायागु भाग वा अन्तय् शङ्का जुया च्वनिगु, कारण कार्ययात ज्वना उत्पन्न जुइगु धर्मय् शङ्का जुया च्वनिगु । थजागु स्वभाव दुगु गुगु शङ्का, शङ्का जुइगु आकार प्रकार, शङ्का जुम्ह व्यक्तिया भाव, उपशङ्का जुइगु, विचिकित्सा सन्देह जुइगु, निता प्रकारया कारण दया च्वनिगु, संशय, धात्थें ग्रहण यायेया नित्तिं सामर्थ्य मदइगु, सरे जुइगु, छचाख्यलं सरे जुइगु, ज्ञानं दुस्व वनेत सामर्थ्य मदइगु, चित्तया स्तब्ध जुइगु भाव, चित्तया कोरे जुइगु स्वभाव । **पमुञ्च मं सक्क कथंकथाहि** धयागु जित मुक्त याना बिज्याहुं, जित थीथीकथं मुक्त याना बिज्याहुं, जित

याउँका बिइथें मुक्त याना बिज्याहुँ, जित थीथीकथं मुक्त याना बिज्याहुँ, जित संसारं लिकया निर्वाणय् तया बिज्याहुँ, जित बांलाक संसारं लिकया निर्वाणय् तया बिज्याहुँ, जित विचिकित्सारूपी कं पाखें थना बिज्याहुँ । थुपिं हे पमुञ्च मं सक्क कथंकथाहि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

मनुष्यलोक, देवलोकय् राग आदि किञ्चन मदुम्ह, आचरण याना च्वंम्ह, मभिंगु ज्या अलग याना छ्वये धुकूम्ह व्यक्तियात जिं खना च्वना । उकिं छ्वाखेरं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयात नमस्कार याना च्वना । शाक्यवंशी जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! शङ्का उपशङ्कां जित मुक्त याना बिज्याहुँ धका बिन्ति यात ।

**३३. नाहं सहिस्सामि पमोचनाय, कथंकथिं धोतक कञ्चि लोके ।
धम्मञ्च सेट्ठं आजानमानो, एवं तुवं ओघमिमं तरेसि ॥**

धोतक ! जिं छपित शङ्का उपशङ्कां मुक्त याना बिइ मफु । लोकय् प्रशंसा याये बहःगु छुं धर्मयात सिइगुकथं आचरण याना थथे हे छुं थुगु ओघयात पार या ।

नाहं सहिस्सामि पमोचनाय धयागु जिं छत शङ्कारूपी कथं मुक्त याये मफु, थीथीकथं मुक्त यायेत, याउँक मुक्त यायेत, थीथीकथं याउँक मुक्त यायेत, संसारं लिकया निर्वाणय् तया बिइत, बांलाक संसारं लिकया निर्वाणय् तया बिइत, शङ्कां थना बिइत, शङ्कां बांलाक थना बिइत मफु । थुकथं नं जिं मुक्त याना बिइत सामर्थ्य मदु । मेकथं त्रिरत्नप्रति श्रद्धा रहितम्ह, छन्द मदुम्ह, अल्छीम्ह, हीन वीर्य दुम्ह, कुशलधर्म आचरण याये मं मदुम्ह, पुद्गलयात धर्म देशना यायेत कुतः मयाना, तःसकं कुतः मयाना, उत्साह मयाना, व्यायाम मयाना, प्रधानगु वीर्य मदयेका, जां थीगु वीर्य मदयेका, शक्ति मदयेका, स्थिरगु वीर्य मदयेका, कुतः यायेगु वीर्य मदयेका, कुतः याये मास्ते वःगु छन्द उत्पन्न मयाना, बांलाक उत्पन्न मयाना, सिद्ध मजू, तःसकं सिद्ध मजू । थुकथं नं जिं मुक्त यायेया नितिं सामर्थ्य मदु । मेकथं नं शङ्का जुइगुलिं मुक्त याना बिइ फुपिं सुं छम्ह व्यक्ति नं मदु । उपिं व्यक्तिपिं छुं जुया मुक्त जुल धाःसा थःगु हे शक्तिं, थःगु हे बलं, थःगु हे वीर्यं, थःगु हे पराक्रमं, थःगु हे पुरुष शक्तिं, थःगु हे पुरुष बलं, थःगु हे पुरुष वीर्यं, थःगु हे पुरुष पराक्रमं थःगु सम्यक् प्रतिपदायात, धर्मलिसे उपयुक्तगु आचरणयात, शासन विपरीत मजूगु आचरणयात, फल ल्यू वनिगु आचरणयात, लोकोत्तर धर्मलिसे उपयुक्तगु आचरणयात बांलाक आचरण याना शङ्का जुइगुलिं मुक्त जुइमाः । थुकथं नं जिके शङ्कां मुक्त याना बिइत सामर्थ्य मदु ।

अवश्य खः, भगवान् बुद्धं नं थुगु खँयात आज्ञा जुया बिज्याना तःगु दु - चुन्द ! धात्थें थः नं तःजागु भ्यातनालय् डुबे जुया च्वंम्ह उम्ह व्यक्तिं तःजागु भ्यातनालय् डुबे जुया च्वंम्ह मेम्ह व्यक्तियात थकया बिइ धयागु कारण मदु । चुन्द ! धात्थें थः सभ्य मजूम्ह, विनीत मजूम्ह, क्लेश शान्त मजूनिम्ह उम्ह व्यक्तिं मेपित सभ्य याना बिइ, विनीत याना बिइ, क्लेश शान्त याना बिइ धयागु कारण मदु । थुकथं नं जिके शङ्कां मुक्त याना बिइत सामर्थ्य मदु । धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्याःगु दु -

10/11

थःम्हं हे पाप याःसा थः मलिन जुइ । थःम्हं पाप मया धाःसा थः शुद्ध जुइ । शुद्धगु कुशल, अशुद्धगु अकुशल थःम्हं याना जुइ । छम्ह व्यक्ति मेम्ह व्यक्तियात शुद्ध याना बिइ फइ मखु । थुकथं नं जिके शङ्कां मुक्त याना बिइत सामर्थ्य मदु ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात -

ब्राह्मण ! थुकथं हे तूष्णां पिहाँ वनिगु निर्वाण दया हे च्वंगु दु । निर्वाणय् थ्यंका बिइगु मार्ग दया च्वंगु दु । जि बांलाक पूर्ण जुया च्वना च्वना । थथे च्वना जिमि श्रावकपिं जिं ओवाद बियाथें, अनुशासन यानाथें गुलिं व्यक्तिपिंसं निश्चितरूपं सिद्ध जुइगु निर्वाणयात प्राप्त याना च्वनी । गुलिं व्यक्तिपिंसं प्राप्त याइ मखु । ब्राह्मण ! थुपिं व्यक्तिपिंत गुकथं जिं याये माली ? ब्राह्मण ! कारण जुया च्वंगु आचरण धर्मयात कनेगु बानी दुम्ह, कारणयात सिद्धका च्वनाम्ह जि तथागत थःम्हं हे आचरण याःसा जक मुक्त जुइ फइ धका कना च्वना । थुकथं नं जिके शङ्कां मुक्त याना बिइत सामर्थ्य मदु ।

कथंकथिं धोतक कञ्चि लोके धयागु शङ्का दुम्ह, शङ्का सहित जुया च्वंम्ह, शङ्कारूपी कं दुम्ह, सन्देह दुम्ह, विचिकित्सा दुम्ह पुद्गल । कञ्चि धयागु सुं छम्ह क्षत्री वा ब्राह्मण वा वैश्य वा शूद्र वा गृहस्थ वा प्रव्रजित वा देव वा मनुष्य । लोके धयागु अपायलोकय् ... पूर्ववत् ... आयतनलोकय् । थुपिं हे कथंकथिं धोतक कञ्चि लोके धयागु पालिया अर्थ खः ।

धम्मञ्च सेट्ठं आज्ञानमानो धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात श्रेष्ठगु धर्म धका धाइ । गुगु धर्म दक्ख संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्ख उपधित त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तूष्णा क्षय जुइगु जुया च्वन, राग रहितगु जुया च्वन, रागया निरोध जुइगु जुया च्वन, वान धयागु तूष्णां पिहाँ वनीगु जुयाच्वन । सेट्ठं धयागु अग्रगु, श्रेष्ठगु, विशेषकथं प्रशंसितगु, पामोक्ष, उत्तमगु, विशेषकथं उत्तमगु धर्मयात आरम्भण याइगुकथं सिद्धका, विशेषकथं सिद्धका, बारम्बार सिद्धको, प्रतिवेध याना सिद्धका । थुपिं हे धम्मञ्च सेट्ठं आज्ञानमानो धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवं तुवं ओघमिमं तरेसि धयागु थुकथं कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघयात पार या, विशेषकथं पार या, थीथीकथं पार या, बांलाक पार या, विशेषकथं पार या । थुपिं हे एवं तुवं ओघमिमं तरेसि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

धोतक ! जिं छपिंत शङ्का उपशङ्कां मुक्त याना बिइ मफु । लोकय् प्रशंसा याये बहःगु छुं धर्मयात सिद्धगुकथं आचरण याना थथे छं थुगु ओघयात पार या ।

३४. अनुसास ब्रह्मे करुणायमानो, विवेकधम्मं यमहं विजज्जं ।

यथाहं आकासोव अब्बापज्जमानो, इधेव सन्तो असितो चरेय्यं ॥

विशेषकथं उत्तम जुया बिज्याकम्ह तथागत ! दक्ख संस्कारधर्म शून्य जुया च्वंगु निर्वाणयात जिं गुकथं सिद्धका काये फइगु खः, उकथं जित करुणा तथा अनुशासन याना

बिज्याहूँ । जि आकाशये तुं थीथी व्यापार मदुम्ह जुया (च्यूता मदुम्ह जुया) थुगु शासनय् हे च्वना तृष्णा, दृष्टी आश्रित मजूसे आचरण याये ।

अनुसास ब्रह्मे करुणायमानो धयागु उत्तमम्ह शास्ता ! (जित) अनुशासन याना बिज्याहूँ, उत्तमम्ह शास्ता ! (जित) स्यना बिज्याहूँ, उत्तमम्ह, शास्ता ! (जित) अनुकम्पा तया बिज्याहूँ । थुपिं हे **अनुसास ब्रह्मे** धयागु पालिया अर्थ खः । **करुणायमानो** धयागु करुणा तया, दया तया, आरक्षा याना, स्यना, अनुकम्पा तया । थुपिं हे **अनुसास ब्रह्मे करुणायमानो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विवेकधम्मं यमहं विजज्जं धयागु अमृतगु निर्वाणयात **विवेकधम्म** धका धाइ । गुगु धर्म दक्ख संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्ख उपधित त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णाक्षय जुया च्वन, राग रहित जुया च्वन, रागया निरोध जुया च्वन, वान धयागु तृष्णां पिहाँ वइगु जुयाच्वन । **यमहं विजज्जं** धयागु जिं गुगु निर्वाणयात सिइका कायेमाः, आरम्मण याना सिइका कायेमाः, विशेषकथं सिइका कायेमाः, बारम्बार सिइका कायेमाः, प्रतिवेध याना सिइका कायेमाः, तःसकं सिइका कायेमाः, खंका कायेमाः, साक्षात्कार याना कायेमाः । थुपिं हे **विवेकधम्मं यमहं विजज्जं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यथाहं आकासोव अब्यापज्जमानो धयागु गुगु आकारं आकाशया छुं छगू च्यूता कायेगु मदु, छुं छगू आरम्मण ज्वनिगु मदु, छुं छगू आरम्मणं चिना तयेगु मदु, छुं छगू आरम्मणं क्वातुक्क चिना तयेगु मदु, उकथं जि च्यूता मदुम्ह जुया आरम्मण ज्वनीगु मदुम्ह जुया । थुकथं नं **आकासोव अब्यापज्जमानो** धयागु पालिया अर्थयात सिइका कायेमाः । गुकथं आकाश भउ नं, हलु नं, वचुगु वर्णं, मजेठ रंगया दागः मकी, उकथं प्यमपुंसे, मस्यंकूसे, भुले मजूसे, मलिन मजूसे । थुकथं नं **आकासोव अब्यापज्जमानो** धयागु पालिया अर्थयात सिइका कायेमाः । गुगु आकारं आकाश तँ पिमकाः, तँ पिकायेगुली मथ्यं, तँ पिकायेगुली प्रतिष्ठित जुया मच्चं, सास्ति यायेगु मदु, उगु प्रकारं तँ पिमकासे, तँ पिकायेगुली मथ्यंकूसे, तँ पिकायेगुली प्रतिष्ठित जुया मच्चंसे सास्ति मयासे, दुःख मब्यूसे । थुकथं नं **आकासोव अब्यापज्जमानो** धयागु पालिया अर्थ सिइका कायेमाः ।

इधेव सन्तो असितो चरेय्यं धयागु पाली **इधेव सन्तो** धयागु थुगु शासनय् हे च्वना, थुगु शरीरया भावय् हे च्वना, थुगु थासय् हे फय्तुना च्वना, थुगु आसनय् हे च्वना, थुगु परिषदय् हे फय्तुना । थुकथं नं **इधेव सन्तो** धयागु पालिया अर्थयात सिइका कायेमाः । मेकथं थुगु शरीरया भावय् शान्त जुया, विशेषकथं शान्त जुया, बांलाक शान्त जुया, शान्त शीतल जुया, हानं शान्त जुया । थुकथं नं **इधेव सन्तो** धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः । **असितो** धयागु तृष्णा धयागु आश्रय, दृष्टि धयागु आश्रय थुकथं आश्रय निथी दु ।

पूर्ववत् ... थुकियात तृष्णा आश्रय धाइ । ... पूर्ववत् ... थुकियात दृष्टि आश्रय धका धाइ । तृष्णा आश्रययात हटे याना, दृष्टि आश्रययात हानं त्याग याना, चक्षुप्रसादयात निश्रय मकासे, श्रोतप्रसादयात निश्रय मकासे, घ्राणप्रसादयात निश्रय मकासे, जिह्वाप्रसादयात निश्रय मकासे, कायप्रसादयात निश्रय मकासे, चित्तयात निश्रय मकासे, रूपारम्मण, शब्दारम्मण, गन्धारम्मण, रसारम्मण, स्पष्टव्यारम्मण, कुल, गण, आवास, लाभ, यश, प्रशंसा, सुख, चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, कामधातु, रूपधातु, अरूपधातु, कामभव, रूपभव, अरूपभव, संज्ञा दुगु भव, संज्ञा मदुगु भव, संज्ञा दुगु नं मखु मदुगु नं मखुगु भव, छगू स्कन्ध दुगु भव, प्यंगू

स्कन्ध दुगु भव, न्यागू स्कन्ध दुगु भव, अतीतय् उत्पन्न जुइ धुंकूगु धर्म, अनागतय् उत्पन्न जुइ तिनीगु धर्म, वर्तमानय् च्वंगु धर्म, दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मतय् निश्चय मकासे, प्यमपुंसे, लिक्क मवंसे, अत्याधिकरूपं धारण मयाःसे, मनं मतुंसे पिहाँ वना, त्याग याना, विशेषकथं मुक्त याना, युक्त मजूसे, छुटे छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं । चरेय्यं धयागु आचरण याये, आचरण याना च्वने, आचरण याइगु इर्यापथयात उत्पन्न याये, आचरण याये, पालन याये, यापन याये, यापन याके । थुपिं हे इधेव सन्तो असितो चरेय्यं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

विशेषकथं उत्तम जुया बिज्याकम्ह तथागत ! दक्व संस्कारधर्मं शून्य जुया च्वंगु निर्वाणयात जिं गुकथं सिइका काये फइगु खः, उकथं जित करुणा तया अनुशासन याना बिज्याहुं । जि आकाशथें तुं थीथी व्यापार मदुम्ह जुया (च्यूता मदुम्ह जुया) थुगु शासनय् हे च्वना तृष्णा, दृष्टी आश्रित मजूसे आचरण याये धका प्रार्थना यात ।

३५. कित्तयिस्सामि ते सन्ति, (धोतकाति भगवा)

दिट्ठे धम्मं अनीतिहं ।

यं विदित्वा सतो चरं, तरे लोके विसत्तिकं ॥

धोतक ! छंत निर्वाणया खँ कने त्यना । थुगु लोकय् थःम्हं प्रत्यक्षरूपं खंके बहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ ।

कित्तयिस्सामि ते सन्ति धयागु रागया, द्वेषया, मोहया, क्रोधया, शत्रुभावया, म्रक्षया, प्रतिस्पर्धाया (प्रदास), ईर्ष्याया, मात्सर्यया, छले यायेगुया, छलकपटया, स्तब्ध जुइगुया, नियन्त्रण यायेगुया, फुई यायेगुया, तःसक फुई यायेगुया, अहंकारया, प्रमादया, दक्व क्लेशतय्, दक्व दुश्चरित्रतय्, दक्व चिन्ता, दक्व परिडाह, दक्व सन्ताप, दक्व अकुशल अभिसंस्कारतय् शान्त जुया च्वंगु, विशेषकथं शान्त जुया च्वंगु, बांलाक शान्त जुया च्वंगु, शान्त शीतल जुया च्वंगु, तःसक शान्त जुया च्वंगु निर्वाणयात कने त्यना, थीथीकथं कने त्यना, बांलाक कने त्यना, देशना याये त्यना, प्रज्ञप्त याये त्यना, प्रतिष्ठापित याये त्यना, उलाः क्यने त्यना, विभाजन याये त्यना, प्रष्ट याये त्यना, प्रकट याये त्यना । थुपिं हे कित्तयिस्सामि ते सन्ति धयागु पालिया अर्थ खः ।

धोतक धका भगवान् बुद्धं सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरव दुगु नां खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दुगु खः, उगु शब्द साक्षात्कार याये माःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे धोतकोति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठे धम्मं अनीतिहं धयागु पाली दिट्ठे धम्मं धयागु खंके बहःगु धर्मय्, सिइके बहःगु धर्मय्, तुलना याये बहःगु धर्मय्, बिचाः याये बहःगु धर्मय्, स्पष्ट क्यने बहःगु धर्मय्, भाविता याये बहःगु धर्मय् “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका पूर्ववत् “दक्व संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु, उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु उगु दक्व धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका खंके बहःगु धर्मय्, सिइके बहःगु धर्मय्, तुलना याये बहःगु धर्मय्,

बिचाः याये बहःगु धर्मय्, स्पष्टं क्यने बहःगु धर्मय्, भाविता याये बहःगु धर्मय् । थुकथं नं दिट्ठे धम्मं धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः । मेकथं खंके बहःगु दुःखसत्यय् दुःखसत्ययात कने त्यना । खंके बहःगु समुदयसत्यय् समुदयसत्ययात कने त्यना । खंके बहःगु मार्गसत्यय् मार्ग सत्ययात कने त्यना । खंके बहःगु निरोधसत्यय् निरोधसत्ययात कने त्यना । थुकथं नं दिट्ठे धम्मं धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः । मेकथं थनया थनसं फल बिइ सःगु, काल बीते मजूनीवं हे फल बिइ सःगु, वा, स्व वा धका क्यने ज्यूगु, निर्वाणय् थ्यंका बिइ फुगु, आर्यपण्डितपिसं थःथःपिसं सिइके बहःगु धर्मयात कने त्यना । थुकथं नं दिट्ठे धम्मं धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः । अनीतिहं धयागु थुकथं जुयाच्चन धयागु नं मखु, थुगु धर्म थुकथं जुयाच्चन धयागु नं मखु, निरन्तरगु शब्दक्रम नं मखु त्रिपिटकलिसे समान खः धयागु नं मखु, बिचाः याना जुइ धयागु नं मखु, विधियात ग्रहण याइगुलिं जुइ धयागु नं मखु, आकारयात बिचाः याना जुइ धयागु नं मखु, चिन्तन मनन वा भाविता याये बहःगु दृष्टिं याना जुइ धयागु नं मखु थःम्ह स्वयं सिइके बहःगु थःगु न्ह्योने प्रत्यक्षरूपं दया च्वंगु थ्व धर्मयात कने त्यना । थुपिं हे दिट्ठे धम्मं अनीतिहं धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं विदित्वा सतो चरं धयागु गुगु धर्मयात सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” धका , “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्मा खः” धका ... पूर्ववत् “दक्ख उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्म दु । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु फुक्क धर्मतय् विनाश जुइगु नं स्वभाव दु” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । सतो धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया पूर्ववत् ... उम्ह व्यक्तियात सतो धका धाइ । चरं धयागु आचरण याना च्वंम्ह, च्वना च्वंम्ह, इर्यापथ उत्पन्न याये सःम्ह, पालन याना च्वंम्ह, यापन याना च्वंम्ह, यापन याके सःम्ह । थुपिं हे यं विदित्वा सतो चरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तरे लोके विसत्तिकं धयागु पाली तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यःपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यःपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ अकृशल मूल । विसत्तिका धयागु गुगु अर्थ याना विसत्तिका धका धाइ ? ... पूर्ववत् फैले जुइ सःगुलिं विसत्तिका धका धाइ । लोके धयागु अपायलोकय् पूर्ववत् आयतनलोकय् । तरे लोके विसत्तिकं धयागु लोकय् आरम्भणय् प्यपुनिगु तृष्णायात वा सत्त्वलोकय् व आरम्भणय् प्यपुनेयःगु तृष्णायात स्मृति दुम्ह व्यक्ति पुला वने फइ, विशेषकथं पुला वने फइ, थीथीकथं पुला वने फइ, बांलाक पुला वने फइ, विशेषकथं पुला वने फइ । थुपिं हे तरे लोके विसत्तिकं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

धोतक ! छंत निर्वाणया खँ कने त्यना । थुगु लोकय् थःम्ह प्रत्यक्षरूपं खंके बहःगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्ति लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

३६. तज्वाहं अभिनन्दामि, महेसि सन्तिमुत्तमं ।
यं विदित्वा सतो चरं, तरे लोके विसत्तिकं ॥

उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुम्ह तथागत ! गुगु निर्वाणयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु निर्वाणप्रति जि तःसकं लय्ताया च्वना ।

तज्वाहं अभिनन्दामि धयागु पाली तं धयागु छलपोलया वचनयात, खँयात, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित जुइगुयात ययेका च्वना, तःसकं यःयेका च्वना, लय्ताया च्वना, तःसकं लय्ताया च्वना, इच्छा याना च्वना, सवाः कया च्वना, प्रार्थना याना च्वना, यःयेका च्वना, आशा याना धया च्वना । थुपिं हे तज्वाहं अभिनन्दामि धयागु पालिया अर्थ खः ।

महेसि सन्तिमुत्तमं धयागु पाली महेसि धयागु भगवान् बुद्ध उत्तमगु धर्मपुचःयात माला बिज्यात, उत्तमगु शील पुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात, उकिं महेसि धका धाइ । उत्तमगु समाधिपुचःयात ... पूर्ववत् मनुष्यपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्ध गन च्वना बिज्यात जुइ ? धका माले बहः जू । उकिं महेसि धका धाइ । सन्तिमुत्तमं धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात सन्ति धका धाइ । गुगु धर्म दक्व संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्व उपधित त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णा क्षय जुइगु जुया च्वन, राग रहित जुइगु जुया च्वन, रागया निरोध जुइगु जुया च्वन, वान धयागु तृष्णां पिहाँ वइगु जुया च्वन, उत्तमं धयागु अग्रगुं, श्रेष्ठगु, विशेषकथं प्रशांसतगु, पामोक्ष, उत्तमगु, विशेषकथं उत्तमगु । थुपिं हे महेसि सन्तिमुत्तमं धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं विदित्वा सतो चरं धयागु गुगु धर्मयात सिइके बहःगु याना पूर्ववत् “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, बिचाः याना, भाविता याना, स्पष्ट याना । “दक्व संस्कारधर्म दुःख खः” धका ... , “दक्व स्वभावधर्म अनात्म खः” धका पूर्ववत् “दक्व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्म दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व फुक्क धर्मया विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका सिइके बहःगु याना, तुलना याना, बिचाः याना, भाविता याना, स्पष्ट याना । सतो धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् उम्ह व्यक्तियात सतो धका धाइ । चरं धयागु आचरण याना च्वम्ह ... पूर्ववत् ... यापन याका च्वम्ह । थुपिं हे यं विदित्वा सतो चरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तरे लोके विसत्तिकं धयागु पाली तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । विसत्तिका धयागु गुगु अर्थ याना विसत्तिका धका धाइ ? ... पूर्ववत् ... फैले जुइ सःगुलिं विसत्तिका धका धाइ । लोके धयागु अपायलोकय् ... पूर्ववत् आयतनलोकय् । तरे लोके विसत्तिकं धयागु लोकय् आरम्भणय् प्यपुनिगु तृष्णायात वा सत्त्वलोकय् व आरम्भणय् प्यपुनेयःगु तृष्णायात स्मृति दुम्ह व्यक्तिं पुला वने फइ, बांलाक पुला वने फइ...पूर्ववत्

विशेषकथं पुला वने फइ । थुपिं हे तरे लोके विसत्तिकं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

उत्तमगु धर्मयात मालेगु स्वभाव दुम्ह तथागत ! गुगु निर्वाणयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् आसक्त जुइगु तृष्णायात पुला वने फइ, उत्तमगु उगु निर्वाणप्रति जि तःसकं लय्ताया च्वना धका प्रार्थना यात ।

३७. यं किञ्चि सम्पजानासि, (धोतकोति भगवा)

उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्जे ।

एतं विदित्वा सङ्गोति लोके, भवाभवाय माकासि तण्हं ॥

धोतक ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् फुक्कयात छं बांलाक सिइके धुंकल । थुपिं फुक्कयात सिइका लोकय् प्यपुनियः धका सिइका जन्म जन्मय् आसक्त जुइगु तृष्णायात दयेके मते ।

यं किञ्चि सम्पजानासि धयागु पाली छं दक्क धर्मयात बांलाक थीथीकथं सिइ धुंकल, आरम्मण याइगुकथं सिइ धुंकल, विशेषकथं सिइ धुंकल, प्रतिवेध याना सिइ धुंकल । थुपिं हे यं किञ्चि सम्पजानासि धयागु पालिया अर्थ खः । धोतकाति भगवा धयागु पाली धोतक धका भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दुगु खः, उगु शब्द साक्षात्कार याना तःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे धोतकाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्जे धयागु पाली च्वय् धका अनागतयात धाइ । क्वय् धका अतीतयात धाइ । वर्तमानयात मध्य धका धाइ । च्वय् धका देवलोकयात धाइ । क्वय् धका अपायलोकयात धाइ । मनुष्यलोकयात मध्य धका धाइ । मेकथं कुशल धर्मयात च्वय् धका धाइ । अकुशल धर्मयात क्वय् धका धाइ । अब्याकृत धर्मयात मध्य धका धाइ । अरूपधातुयात च्वय् धका धाइ । कामधातुयात क्वय् धका धाइ । रूपधातुयात मध्य धका धाइ । सुख वेदनायात च्वय् धका धाइ । दुःख वेदनायात क्वय् धका धाइ । सुख नं मखु दुःख नं मखुगु उपेक्षा वेदनायात मध्य धका धाइ । च्वय् धका पालिं च्वय्यात धाइ । क्वय् धका सं च्वकां क्वय्यात धाइ । दथुयात मध्य धका धाइ । थुपिं हे उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्जे धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं विदित्वा सङ्गोति लोके धयागु थ्व उद्धं आदित तःक्यने यः । थ्व उद्धं आदित प्यपुने यः । थ्व उद्धं आदित चिना तये यः । थ्व उद्धं आदित सास्ति याये यः । थुकथं सिइका, आरम्मण याइगुकथं सिइका, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, स्पष्ट याना । थुपिं हे एतं विदित्वा सङ्गोति लोके धयागु पालिया अर्थ खः ।

भवाभवाय माकासि तण्हं धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा, शब्द तृष्णा पूर्ववत् ... धर्मतृष्णा । भवाभवाय धयागु चिःधंगु भव, तःधंगु भवय् कर्मवर्तय, विपाकवर्तय, कामधातु जुया च्वंगु कर्मवर्तय, कामधातु जुया च्वंगु विपाकवर्तय, रूपधातु जुया च्वंगु कर्म

वर्तय, रूपधातु जुया च्वंगु विपाक वर्तय, अरूपधातु जुया च्वंगु कर्मवर्तय, अरूपधातु जुया च्वंगु विपाक वर्तय, उखें थुखें उत्पन्न जुइगुली, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु न्यागू गती, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु उपपत्ति भवय, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु स्वंगू प्रतिसन्धी, उखें थुखें उत्पन्न जुइगु आत्मभावया प्राप्ती प्यपुनिगु तृष्णायात दयेके मते, उत्पन्न जुइके मते, बांलाक, उत्पन्न जुइके मते, सिद्ध जुइके मते, तःसकं सिद्ध जुइके मते, त्याग या, तंका छ्व, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंकी । थुपिं हे **भवाभवाय माकासि तण्हं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

धोतक ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् फुक्कयात छं बांलाक सिइके धुंकल । थुपिं फुक्कयात सिइका लोकय् प्यपुनि यः धका सिइका जन्म जन्मय् आसक्त जुइगु तृष्णायात दयेके मते धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिध्येसाथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

न्यागू धोतक माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

६. उपसीव माणवकया प्रश्न निर्देश

३८. एको अहं सक्क महन्तमोघं, (इच्छायस्मा उपसीवो)

अनिस्सितो नो विसहामि तारितुं ।

आरम्मणं ब्रूहि समन्तच्चक्खु, यं निस्सितो ओघमिमं तरेय्यं ॥

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! जिं भरोसा सहायता मकासे याकचा जुया तःधंगु ओघयात पार याये मफु । छचाखेलं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मया भरोसा कया थुगु ओघ पार याये फइगु खः, भरोसा जुया च्वंगु उगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुं धका आयुष्मान् उपसीवं प्रार्थना यात ।

एको अहं सक्क महन्तमोघं धयागु पाली एको धयागु जिके पासा जुया च्वम्ह पुद्गल नं मदु । जिके निगुगू धर्म नं मदु । गुम्ह पुद्गलयात आश्रय कया, गुगु धर्मयात नं आश्रय कया तःधंगु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघयात अनागामिमार्गं पुला वने मास्ते वः, अर्हत्मार्गं पुला वने मास्ते वः, सोतापत्तिमार्गं पुलावने मास्तेवः, अर्हत्मार्गं पुला वने मास्ते वः, फल ज्ञानं पुला वने मास्ते वः । **सक्क** धयागु शाक्य । भगवान् बुद्ध शाक्यकुलं प्रव्रजित जुया बिज्यात । उकिं नं **सक्क** धका धाइ । मेकथं धर्म धनी जुया च्वन, धर्मरूपी आपालं धन दु, धर्मरूपी धनं पूर्ण जुयाच्वन । उकिं नं **सक्क** धका धाइ । उम्ह तथागतयाके

धर्मरूपी धन दयाच्वन । थुपिं धनत छु छु खः ? श्रद्धा धन, शील धन, हिरि धन, ओतप्प धन, श्रुत धन, त्याग धन, प्रज्ञा धन, स्मृतिप्रस्थान धन ... पूर्ववत् ... निर्वाण धन । थीथी प्रकारया थुपिं धर्मरूपी धनरत्नं धनी जुया च्वन, आपालं धन दया च्वन, धनं पूर्ण जुया च्वन । उकिं नं सक्क धका धाइ । मेकथं शाक्यकुल्य आपालं शत्रुतयत् त्याकेगु सामर्थ्य दु । शूर जुया च्वन, वीर जुया च्वन, तःसकं यइपुगु स्वभाव दया च्वन, ग्याये मसः, स्तब्ध जुइ मसः, थारा न्हुइ मसः, बिस्सू बिमज्याः, ग्यानापुसे च्वंगु भययात हटे याये धुकल, चिमिसं तिं तिं स्वाइगुलिं रहित जुइ धुकल । उकिं नं सक्क धका धाइ । थुपिं हे एको अहं सक्क महन्तमोघं धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्चायस्मा उपसीवो धयागु पाली **इच्चा** धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् **आयस्मा** धयागु प्रियवचन पूर्ववत् ... । **उपसीव** धयागु उम्ह ब्राह्मण्या नां खः ... पूर्ववत् कनेगु । थुपिं हे **इच्चायस्मा उपसीवो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनिस्सितो नो विसहामि तारितुं धयागु पाली **अनिस्सितो** धयागु पुद्गलयात नं आश्रय मकासे, धर्मयात आश्रय मकासे, तःधंगु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघयात पुला वनेत, विशेषकथं पुला वनेत, थीथीकथं पुला वनेत, बांलाक पुला वनेत, विशेषकथं पुला वनेत मफु, उत्साह याये मफु, सामर्थ्य मदु, शक्ति मदु । थुपिं हे **अनिस्सितो नो विसहामि तारितुं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आरम्भणं ब्रूहि समन्तचक्खु धयागु भरोसायात, बः कायेगुयात, निश्रययात, उपनिश्रययात आज्ञा जुया बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । **समन्तचक्खु** धयागु सर्वज्ञज्ञानयात समन्तचक्षु धका धाइ । भगवान् बुद्ध सर्वज्ञ ज्ञानं पूर्ण जुया बिज्यात, सम्पूर्ण जुया बिज्यात, लिक्क थ्यंका बिज्यात, तःसकं लिक्क थ्यंका बिज्यात, प्रकट जुया बिज्यात, बांलाक प्रकट जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात ।

उम्ह भगवान् बुद्धयाके थुगु वर्तमान काल्य खना बिमज्यागु छु नं धर्म मदु । उकिं बाहेक अतीत काल्य सिइका बिमज्यागु छु नं धर्म मदु । अनागत्य सिइका बिमज्यागु छु नं धर्म मदु । सिइका काये माःगु, स्वंगू काल्य उत्पन्न जुइगु, काम, विमुक्त जुया च्वंगु गुगु धर्म दु, व फुक्क धर्मतयत् विशेष ज्ञानं सिइका बिज्याये धुकल । उकिं भगवान् बुद्धयात **समन्तचक्खु** धका धाइ । थुपिं हे **आरम्भणं ब्रूहि समन्त चक्खु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं निस्सितो ओघमिमं तरेय्यं धयागु पाली **यं निस्सितो** धयागु गुम्ह व्यक्तियात जूसां भरोसा कया गुगु धर्मयात जूसां भरोसा कया तःधंगु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघयात पुला वने मास्ते वः, विशेषकथं पुला वने मास्ते वः, थीथीकथं पुला वने मास्ते वः, बांलाक पुला वने मास्ते वः । थुपिं हे **यं निस्सितो ओघमिमं तरेय्यं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मण -

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! जि भरोसा सहायता मदुसे याकचा जुया तःधंगु ओघयात पार याये मफु । छचाखेलं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता !

गुगु धर्मया भरोसा कया थुगु ओघ पार याये फइगु खः, भरोसा जुया च्वंगु उगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहूँ धका प्रार्थना यात ।

३९. आकिञ्चञ्जं पेक्खमानो सतिमा, (उपसीवाति भगवा)

नत्थीति निस्साय तरस्सु ओघं ।

कामे पहाय विरतो कथाहि, तण्हक्खयं नत्तमहाभिपस्स ॥

उपसीव ! आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् स्मृति दयेका अनित्य आदिकथं भाविता याना नत्थि किञ्चि धका उत्पन्न जुइगु ध्यानयात भलसा कया ओघयात पार या । कामगुण त्याग याना शङ्का रहित जुया चान्हं न्हिन्हं तृष्णाया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात प्रकट जुइक भाविता या धका तथागतं लिसः बिया बिज्यात ।

आकिञ्चञ्जं पेक्खमानो सतिमा धयागु उम्ह ब्राह्मण प्रकृतिकथं आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात प्राप्त याना नं आश्रययात “थुगु स्मृति जिगु आश्रय खः” धका मस्यु । उम्ह ब्राह्मणयात भगवान् बुद्धं आश्रययात नं, च्वय् वर्त धर्म मुक्त जुइगु कारणयात नं आज्ञा जुया बिज्यात । आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात स्मृतिं पूर्णम्ह जुया समापत्ती दुहाँ वना उगु समापत्तिं दना उगु समापत्ती उत्पन्न जूगु चित्त चैतसिक धर्मतय् अनित्यकथं चायेका दुःखकथं, रोगकथं, प्वः वइगुकथं, कंकथं, अकुशल धर्मया स्थानकथं, पीडा जुइगु रोगकथं, थःगु वशय् ल्यू ल्यू मवइगुकथं, जरा मरणतय्सं स्यंकिगुकथं, आपालं स्यना च्वंगुयात हरण याइगुकथं, उपद्रवकथं, भयकथं, प्यपुनेथें जुइ फुगु भयकथं, कम्प जुइगुकथं, कुतलं स्यनीयःगु स्वभावकथं, क्वातुक्क स्थिर मजुइगुकथं, हेरविचार याइगु मदुगुकथं, भरोसा मदुगुकथं, शरण मदुगुकथं, शरण कृत्य मदुगुकथं, रिक्तगुकथं, तुच्छकथं, शून्यकथं, अनात्मकथं, आदीनव (दोष) कथं, विपरिणाम धर्मकथं, सार मदुगुकथं, दुःखया मूलकथं, भवकथं, भव रहितकथं, आसव हे कारण दुगुकथं, संस्कृत धर्मकथं, मारया आमिषकथं, जाति धर्मकथं, जरा धर्मकथं, व्याधि धर्मकथं, मरण धर्मकथं, शोक, परिदेव दुःख, दौर्मनस्य, उपायास धर्मकथं, समुदय धर्मकथं, अन्त्यय् ध्यनिगुकथं, यइपुसे च्वंगुकथं, दोषकथं, पिहाँ वनिगुकथं अपेक्षा याना, खना, स्वया, चिन्तन याना, परीक्षा याना ।

सतिमा धयागु गुगु स्मृति वा लुमंका च्वनेगु, दिपा मदयेक लुमंका च्वनेगु, हानं हानं लुमंका च्वनेगु ... पूर्ववत् ... सम्यकस्मृति । थुकियात सति धका धाइ । थजागु स्मृतिं अलग जुइ मखु । ... पूर्ववत् ... सम्पूर्ण जुइ । उम्ह व्यक्तियात सतिमा धका धाइ । थुपिं हे **आकिञ्चञ्जं पेक्खमानो सतिमा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

उपसीवाति भगवा धयागु पाली उपसीव धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् ... **भगवा** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **उपसीवाति भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

नत्थीति निस्साय तरस्सु ओघं धयागु छुं छगू विज्ञानानन्त्यायतन चित्त मदु धका भाविता याये माःगु आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात बःकया । छु कारणं छुं छगू

विज्ञानानन्त्यायतन चित्तं मदु धका भाविता यायेमाःगु आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात बःकाइगु खः ? विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानय् स्मृति दुम्ह जुया समापत्ती दुहाँ वना उगु समापत्तिं दना उगु विज्ञानानन्त्यायतन चित्तयात हे मदइगुली थ्यंकी, विशेषकथं मदइगुली थ्यंकी, अन्तर्धान याइ, छुं छगू विज्ञानानन्त्यायतन चित्तं मदु धका भाविता याइ । उगु कारणं छुं छगू विज्ञानानन्त्यायतन चित्तं मदु धका भाविता याये माःगु आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात बःकया, विशेषकथं बःकया, आरम्भण याना, कामओघ, भवओभ, दृष्टिओघ, अविद्याओघयात पार या, विशेषकथं पार या, थीथीकथं पार या, बांलाक पुला हूँ, विशेषकथं पुला हूँ थुपिं हे नत्थीति निस्साय तरस्सु ओघं पालिया अर्थ खः ।

कामे पहाय विरतो कथाहि धयागु पाली काम धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं । थुकथं काम धयागु संक्षिप्तं निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । **कामे पहाय** धयागु वस्तुकामतयत् त्याग याना, क्लेशकामतयत् चिइका मदयेका छवया रहित याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे **कामे पहाय** धयागु पालिया अर्थ खः । **विरतो कथाहि** धयागु पाली विचिकित्सायात कथं कथा धका धाइ । दुःखसत्यय् शङ्का जुइगु शरीर स्तब्ध जुइगु भाव, चित्तय् कोरे यायेगु भाव । शङ्का जुइगुलिं विरत जुइ, विशेषकथं विरत जुइ, हानं विशेषकथं विरत जुइ, पिहाँ वया त्याग याइ, विप्रयुक्त जुइ, बांलाक विशेषकथं युक्त जुइ मखु, छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं च्वना च्वनी । थुकथं नं **विरतो कथाहि** धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं स्वीनिताः प्रकारया मार्गफलया कचिङ्गः जुया च्वंगु खँ विरत जुइ, विशेषकथं विरत जुइ, हानं विशेषकथं विरत जुइ, पिहाँ वनी, त्याग याइ, विप्रयुक्त जुइ, बांलाक विशेषकथं युक्त जुइ मखु, छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं च्वना च्वनी । थुकथं नं **विरतो कथाहि** धयागु पालिया अर्थ खः । थुपिं हे **कामे पहाय विरतो कथाहि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हक्खयं नत्तमहाभियस्स धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । चा (रात) यात नत्तं धका धाइ । न्हियात अहं धका धाइ । चान्हय् नं न्हिनय् नं तृष्णाया क्षय जुया च्वंगु, रागया क्षय जुया च्वंगु, द्वेषया क्षय जुया च्वंगु, न्यागू गतिया क्षय जुया च्वंगु, निता प्रकारया उत्पन्न जुइगुया क्षय जुया च्वंगु, स्वता प्रकारया प्रतिसन्धिया क्षय जुया च्वंगु, स्वंगू भवया क्षय जुया च्वंगु, संसारचक्रया क्षय जुया च्वंगु, स्वंगू वर्तया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात भाविता या, दुग्गःक भाविता या, खंका का, स्व, भाविता या, परीक्षा या । थुपिं हे **तण्हक्खयं नत्तमहाभियस्स** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

उपसीव ! आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् स्मृति दयेका अनित्य आदिकथं भाविता याना 'नत्थि किञ्चि' धका उत्पन्न जुइगु ध्यानयात भलसा कया ओघयात पार या । कामगुण त्याग याना शङ्का रहित जुया चान्हं न्हिन्हं तृष्णाया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात प्रकट जुइक भाविता या धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

४०. सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो, (इच्छायस्मा उपसीवो)

आकिञ्चञ्जं निस्सितो हित्वा मज्जं ।

सज्जाविमोक्खे परमेधिमुत्तो, तिद्धे नु सो तत्थ अनानुयायी ॥

गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामय् रागरहित जुइ । आकिञ्चन्यायतन ध्यान बःक्या क्वय् च्वंगु मेमेगु समापत्तियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय् मनं तुनी, उम्ह व्यक्ति थ्व आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना च्वनी मखुला ? धका आयुष्मान् उपसीव बिन्ति यात ।

सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो धयागु पाली **सब्बेसु** धयागु फुक्क हे, अशेष, निरवशेष । **सब्बेसु** धयागु थुगु शब्द दक्क धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु शब्द खः । **कामेसु** धयागु पाली **कामा** धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं । थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । ... पूर्ववत् थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । **सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो** धयागु गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामय् रागरहित जुया च्वनी, राग रहित जुइ धुंकी, रागयात ल्हवये धुंकी, रागं मुक्त जुइ धुंकी, रागयात हटे याये धुंकी, विष्कम्भनकथं रागयात हानं त्याग याये धुंकी । थुपिं हे **सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा उपसीवो धयागु पाली **इच्छा** धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् **आयस्मा** धयागु प्रियवचन पूर्ववत् **उपसीव** धयागु उम्ह ब्राह्मण्या नां पूर्ववत् धायेगु । थुपिं हे **इच्छायस्मा उपसीवो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आकिञ्चञ्जं निस्सितो हित्वा मञ्जं धयागु क्वय् च्वंगु खुगू समापत्तितय्त हटे याना, त्याग याना, हानं त्याग याना, पुला वना, बांलाक पुला वना, विशेषकथं पुला वना आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात बःक्या, प्यपुना, लिक्क वना, तःसकं लिक्क वना, दुत्तुना, मनं क्वछुइका । थुपिं हे **आकिञ्चञ्जं निस्सितो हित्वा मञ्जं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सञ्जाविमोक्खे परमेधिमुत्तो धयागु न्हेता प्रकारया संज्ञा दुगु समापत्तितय्त संज्ञाविमोक्ष धका धाइ । उपिं संज्ञा समापत्तिया सिबे नं आकिञ्चन्यायतन समापत्ति विमोक्ष अग्र, श्रेष्ठ, विशिष्ट, पामोक्ष, उत्तम, पवर खः । परमगु अग्रगु श्रेष्ठगु विशिष्टगु पामोक्षगु उत्तमगु पवरगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् मनं तुने बहःगु विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानं विमुक्तगु उगु आकिञ्चन्यायतनय् मनं तुना च्वम्ह, उगु आकिञ्चन्यायतनयात मनं तुना च्वम्ह, उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् अभ्यास याना च्वम्ह, उगु ध्यानयात अप्वः याना वृद्धि याना च्वम्ह, उगु ध्यानयात आदर तया च्वम्ह, उगु ध्यान पाखे भुके जुया च्वम्ह, उगु ध्यान पाखे क्वः छुम्ह, उगु ध्यान पाखे ढल्के जूम्ह, उगु ध्यानयात तःधं तायेका च्वम्ह व्यक्ति । थुपिं हे **सञ्जाविमोक्खं परमेधिमुत्तो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तिट्ठे नु सो तत्थ अनानुयायी धयागु पाली **तिट्ठे नु** धयागु थुकथं स्थिर जुइलाथें, मजुइलाथें, गुकथं स्थिर जुइथें, छांय् स्थिर जुइथें धका शङ्का दया न्यनेगु, उपशङ्का जुया न्यनेगु, सन्देह जुया न्यनेगु, धात्थें मसिया न्यनेगु । थ्व हे **तिट्ठे नु** धयागु पालिया अर्थ खः । **तत्थ** धयागु आकिञ्चन्यायतन भुवनय् । **अनानुयायी** धयागु छसिकथं थ्यना, सरे मज्जूसे, रहित जुइगुली मथ्यंकुसे, अन्तर्धान मज्जूसे, पाः मज्जूसे । मेकथं रागं प्यमपुंसे, द्वेषं मस्यंकुसे, मोहं मोहित मज्जूसे, क्लेशं मलिन मज्जूसे । थुपिं हे **तिट्ठे नु सो तत्थ अनानुयायी** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामय् राग रहित जुइ । आकिञ्चन्यायतन ध्यान बःकया क्वय् च्वंगु मेमेगु समापत्तियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञा विमोक्षय् मनं तुनी, उम्ह व्यक्ति थ्व आकिञ्चन्यायतनभूमी थातं च्वना च्वनी मखुला ? धका बिन्ति यात ।

४१. सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो, (उपसीवाति भगवा)

आकिञ्चञ्जं निस्सितो हित्वा मञ्जं ।

सञ्जाविमोक्खे परमेधिमुत्तो, तिद्देय्य सो तत्थ अनानुयायी ॥

उपसीव ! गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामगुणय् राग रहित जुइ, आकिञ्चन्यायतन ध्यान बःकया क्वय् च्वंगु मेमेगु समापत्तियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय् मनं तुनी, उम्ह व्यक्ति थ्व आकिञ्चन्यायतनभूमी थातं च्वना च्वनी ।

सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो धयागु पाली **सब्बेसु** धयागु फुक्क हे, अशेष, निरवशेष । **सब्बेसु** धयागु थुगु शब्द दक्क धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु शब्द खः । **कामेसु** धयागु थुगु पाली **कामा** धयागु वस्तुकाम नं क्लेशकाम नं । थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु ।

पूर्ववत् थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । **सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो** धयागु गुम्ह व्यक्ति दक्क कामय् रागरहित जुया च्वनी ... पूर्ववत् विष्कम्भनकथं रागयात हानं त्याग याये धुंकी । थुपिं हे **सब्बेसु कामेसु यो वीतरागो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

उपसीवाति भगवा धयागु पाली **उपसीव** धका भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । ... पूर्ववत् ... **भगवा** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **उपसीवाति भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः । **आकिञ्चञ्जं निस्सितो हित्वा मञ्जं** धयागु क्वय् च्वंगु खुगू समापत्तितयत् हटे याना त्याग याना हानं त्याग याना पुला वना बांलाक पुला वना विशेषकथं पुला वना आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात बःकया प्यपुना लिक्क वना तःसकं लिक्क वना दुतुना मनं क्वःछुका । थुपिं हे **आकिञ्चञ्जं निस्सितो हित्वा मञ्जं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सञ्जाविमोक्खे परमेधिमुत्तो धयागु पाली न्हेता प्रकारया संज्ञा दुगु समापत्तियात संज्ञाविमोक्ष धका धाइ । उपिं संज्ञासमापत्तिया सिबे नं आकिञ्चन्यायतन समापत्तिविमोक्ष अग्र, श्रेष्ठ, विशिष्ट, पामोक्ष, उत्तम, पवर खः । परमगु अग्रगु श्रेष्ठगु विशिष्टगु पामोक्षगु उत्तमगु पवरगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् मनं तुने बहःगु विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानं विमुक्तगु उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् मनं तुना च्वम्ह, उगु ध्यानयात मनं तुम्हं पूर्ववत् ... उगु ध्यानयात तःधं तायेका च्वम्ह व्यक्ति । थुपिं हे **सञ्जाविमोक्खे परमेधिमुत्तो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तिद्देय्य सो तत्थ अनानुयायी धयागु पाली **तिद्देय्य** धयागु उम्ह व्यक्ति ख्वीदः कल्पतक नं स्थिर जुइमाः । **तत्थ** धयागु आकिञ्चन्यायतनभूमी । **अनानुयायी** धयागु छसिकथं थ्यना सरे मजूसे, रहित जुइगुली मथ्यंकुसे, अन्तर्धान मजूसे, पाःमजूसे । मेकथं रागं

प्यमपुंसे, द्वेषं मस्यंकुसे, मोहं मोहित मज्जूसे, क्लेशं मलिन मज्जूसे । थुपिं हे तिद्देय्य सो तत्थ अनानुयायी धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

उपसीव ! गुम्ह व्यक्ति फुक्क कामगुण्य रागरहित जुइ, आकिञ्चन्यायतन ध्यान बःकया क्वय् च्वंगु मेमेगु समापत्तियात त्याग याना उत्तमगु आकिञ्चन्यायतन धयागु संज्ञाविमोक्षय् मनं तुनी, उम्ह व्यक्ति थ्व आकिञ्चन्यायतनभूमी थातं च्वना च्वनी धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

४२. तिद्दे चे सो तत्थ अनानुयायी, पूगम्पि वस्सानि समन्तचक्खु ।

तत्थेव सो सीतिसिया विमुत्तो, चवेथ विज्जाणं तथाविधस्स ॥

छाखाखेलं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति आकिञ्चन्यायतन भूमी थातं च्वना हे च्वंसां नं आपालं वर्षतक उगु हे भुवनय् दुःखं मुक्त जुया शान्तगु अवस्थाय् थ्यनिला ? अथे मखुसे अज्यागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया विज्ञान छुं छगुली आसक्त मज्जूसे च्युत जुइला ?

तिद्दे चे सो तत्थ अनानुयायी धयागु पाली उम्ह व्यक्ति ख्वीद्वःकल्पतक यदि च्वना च्वंसां नं । तत्थ धयागु आकिञ्चन्यायतनभूमी । अनानुयायी धयागु छसिकथं थ्यना, सरे मज्जूसे, रहित जुइगुली मय्यंकुसे, अन्तर्धान मज्जूसे, पाः मज्जूसे । मेकथं रागं प्यमपुंसे, द्वेषं मस्यंकुसे, मोहं मोहित मज्जूसे, क्लेशं मलिन मज्जूसे । थुपिं हे तिद्दे चे सो तत्थ अनानुयायी धयागु पालिया अर्थ खः ।

पूगम्पि वस्सानि समन्तचक्खु धयागु पाली पूगम्पि वस्सानि धयागु यक्व वर्ष तक, आपाः वर्षतक, आपालं सलंसः वर्षतक, आपालं सहस्र वर्षतक यक्क लखं लख वर्षतक, आपालं कल्पतक, आपालं सलंसः कल्पतक, आपालं सहस्र कल्पतक, आपालं लखंलख कल्पतक । समन्तचक्खु धयागु सर्वज्ञ ज्ञानयात समन्तचक्खु धका धाड् । पूर्ववत् उकिं तथागत समन्तचक्षु नां दया बिज्यात । थुपिं हे पूगम्पि वस्सानि समन्तचक्खु धयागु पालिया अर्थ खः ।

तत्थेव सो सीतिसिया विमुत्तो, चवेथ विज्जाणं तथाविधस्स धयागु उगु आकिञ्चन्यायतनभूमी हे उम्ह व्यक्ति दुःखं शान्त जुया च्वंगु भावय् छसिकथं थ्यनी । न्ह्याबलें स्थिर जुया च्वनी । त्वाः मदयेक स्थिर जुया च्वनी । न्ह्याबलें स्थिर जुया परिवर्तन जुइगु स्वभाव मदया बांलाक स्थिर जुइगुलिं उगु आकिञ्चन्यायतनभूमी हे न्ह्याबलें स्थिर जुया च्वनिला ? मेकथं उम्ह आकिञ्चन्यायतन व्यक्तिया विज्ञान च्युत जुइला, त्वाःदलिला, नष्ट जुइला, विनाश जुइला, उत्पन्न जुइ मखुला ? थुकथं नं कामभूमी, रूपभूमी, अरूपभूमी हानं प्रतिसन्धि विज्ञानयात उत्पन्न जुइकिला ? थुकथं आकिञ्चन्यायतनभूमी बांलाक उत्पन्न जूम्ह व्यक्तिया स्थिर जुया च्वनिगुया खँ नं, अस्थिर जुइगुया खँ नं बित्ति यात । अथे मखुसे उगु भूमी हे अनुपादिशेषनिर्वाणं निर्वाण जुइला ? मेकथं उम्ह व्यक्तिया विज्ञान च्युत जुइला ? कामधातुइ रूपधातुइ अरूपधातुइ हानं प्रतिसन्धि विज्ञानयात उत्पन्न जुइकिला ? थुकथं आकिञ्चन्यायतन भूमी उत्पन्न जूम्ह व्यक्तिया परिनिर्वाणया खँ नं प्रतिसन्धिया खँ नं बित्ति

यात । तथाविधस्स धयागु अज्यागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया उकथं स्वये बहःम्ह व्यक्तिया उगु भुवनय् स्थिर जुया च्वम्ह व्यक्तिया अज्यागु आकार दुम्ह व्यक्तिया उकथं मिले जूगु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया आकिञ्चन्यायतनभूमी उत्पन्न जूम्ह व्यक्तिया । थुपिं हे तत्थेव सो सीतिसिया विमुत्तो, चवेथ विज्जाणं तथाविधस्स धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

छचाखेलं खंका बिज्याये फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति आकिञ्चन्यायतनभूमी थातं च्वना हे च्वंसां नं आपालं वर्षतक उगु हे भुवनय् दुःखं मुक्त जुया शान्तगु अवस्थाय् थ्यनिला ? अथे मखुसे अज्यागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया विज्ञान छुं छगूली आसक्त मजूसे च्युत जुइला ? धका बिन्ति यात ।

४३. अच्चि यथा वातवेगेन खित्ता, (उपसीवाति भगवा)

अत्थं पलेति न उपेति सङ्खं,

एवं मुनी नामकाया विमुत्तो, अत्थं पलेति न उपेति सङ्खं ॥

उपसीव ! फय्यागु वेगं पुइक यंकूगु मि ज्वाला तना वनीथें तुं, थ्व हे धका धायेगु मदइथें तु, आकिञ्चन्यायतनभुवनय् थातं च्वम्ह शैक्ष्यमुनि नामकायं मुक्त जुया अरहन्त जुया परिनिर्वाण जुया वनी । थ्व हे धका धायेगु दइ मखुत ।

अच्चि यथा वातवेगेन खित्ता धयागु पाली मि ज्वालायात **अच्चि** धका धाइ । **वाता** धयागु पूर्वपाखें वइगु फय्, पश्चिमपाखें वइगु फय्, उत्तरपाखें वइगु फय्, दक्षिणपाखें वइगु फय्, धू दुगु फय्, धू मदुगु फय्, खांउगु फय्, क्वाःगु फय्, विस्तारं वइगु फय्, तःसकं वइगु फय्, सः वइगु फय्, तःसकं च्वय् आकाशय् वइगु फय्, पपुतिं गाइगुलिं उत्पन्न जूगु फय्, गरुडं याना उत्पन्न जूगु फय्, ताड हलं याना उत्पन्न जूगु फय्, पंखा आदिं गाःगुलिं उत्पन्न जूगु फय् । **वातवेगेन खित्ता** धयागु फय्यागु वेगं चिइका छ्वयेगु, तःसकं चिइका छ्वयेगु, ब्वयेका छ्वयेगु, तःसकं ब्वयेका छ्वयेगु, ल्यहें थना छ्वयेगु, तापाक्क ल्यहेंथना छ्वयेगु। **उपसीवाति भगवा** धयागु पाली उपसीव धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरव दुगु नां खः । पूर्ववत् **भगवा** धयागु गुगु शब्द दुगु खः, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **उपसीवाति भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्थं पलेति न उपेति सङ्खं धयागु पाली **अत्थं पलेति** धयागु तनिगुली थ्यना च्वन । स्यनिगुली थ्यना च्वन । अन्तर्धान जुइगुली थ्यना च्वन । निरोध जुया च्वन, शान्त जुया च्वन, न्त्थाबलें शान्त जुयाच्वन । **न उपेति सङ्खं** धयागु “पूर्व दिशापाखें नं वना च्वन । पश्चिम दिशापाखें नं वना च्वन । उत्तर दिशा पाखे नं वना च्वन । दक्षिण दिशा पाखें नं वना च्वन । ब्यथां नं वना च्वन । तःप्यंगु दिशा मखुपाखें वना च्वन” धका धायेगुली नं मथ्यं । क्यनेगुली नं मथ्यं । ल्याः खायेगुली नं मथ्यं । प्रज्ञप्त यायेगुली नं मथ्यं । गुगु कारणं याना धायेगुली थ्यनिगु खः, उगु हेतु मदु, प्रत्यय मदु, लिक्क लाःगु कारण मदु । थुपिं हे **अत्थं पलेति न उपेति सङ्खं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवं मुनी नामकाया विमुक्तो धयागु पाली एवं धयागु उपमा सम्पूर्ण जूगुयात क्यंगु शब्द खः । मुनी धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ । पूर्ववत् राग आदि प्यपुनिगु तृष्णा, दृष्टिरूपी जालयात पुला वना विरत जुयाच्चन । उकिं उम्ह व्यक्तियात मुनि धका धाइ । नामकाया विमुक्तो धयागु उम्ह आकिञ्चन्यायतनभूमी उत्पन्न जुया च्वंम्ह शैक्ष्य मुनि प्रकृति स्वभावकथं न्हयवः हे रूपकायं विमुक्त जुयाच्चन । तदङ्गप्रहाणयात बांलाक पुला वने धुकूगुलिं विष्कम्भनप्रहाणं हटे याये धुकल । उम्ह शैक्ष्य मुनिया जन्मया अन्तयात ज्वना प्यंगू आर्यमार्गयात प्राप्त याना कयाच्चन । प्यंगू आर्यमार्गतयत् प्राप्त याना काये धुकूगुलिं नामकाययात नं रूपकाययात नं छुटे याना सिइका काये धुकल । नामकाययात नं रूपकाययात नं छुटे याना सिइका काये धुकूगुलिं नामकायपाखें नं रूपकायपाखें नं धात्थें तृष्णा व दृष्टि प्यपुनेगु मदुगु विमोक्षं मुक्त जुया विमुक्त जुया सुविमुक्त जुया । थुपिं हे एवं मुनी नामकाया विमुक्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्थं पलेति न उपेति सङ्खं धयागु पाली अत्थं पलेति धयागु अनुपादिशेष निर्वाणधातुं परिनिर्वाण जुल । न उपेति सङ्खं धयागु अनुपादिशेष निर्वाणधातुं परिनिर्वाण जूम्ह अरहन्त क्षत्री धका नं ब्राह्मण धका नं वैश्य धका नं शूद्र धका नं, गृहस्थ धका नं, प्रव्रजित धका नं, देव धका नं, मनुष्य धका नं, रूप दुम्ह धका नं, रूप मदुम्ह धका नं, संज्ञा दुम्ह धका नं, संज्ञा मदुम्ह धका नं, संज्ञा दुम्ह नं मखु मदुम्ह नं मखु धका नं धायेगुली मथ्यं । क्यनेगुली मथ्यं । त्याःखायेगुली मथ्यं । प्रज्ञप्त यायेगुली मथ्यं । गुगु कारणं याना धायेगुली थ्यनिगु खः, उगु हेतु मदु, प्रत्यय मदु, कारण मदु । थुपिं हे अत्थं पलेति न उपेति सङ्खं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

उपसीव ! फय्या वेगं पुइक यंकूगु मि ज्वाला तना वनीथें तुं, थ्व हे धका धायेगु मदइथें तुं आकिञ्चन्यायतनभूमी थातं च्वंम्ह शैक्ष्यमुनि नामकायं मुक्त जुया अरहन्त जुया परिनिर्वाण जुया वनी । थ्व हे धका धायेगु दइ मखुत धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

४४. अत्थङ्गतो सो उद वा सो नत्थि, उदाहु वे सस्सतिया अरोगो ।

तं मे मुनी साधु वियाकरोहि, तथा हि ते विदितो एस धम्मो ॥

आकिञ्चन्यायतनभूमी थ्यंम्ह व्यक्ति तना वनीला ? कि त व व्यक्ति मन्तला ? कि त स्थिर जूगु कारणं याना परिवर्तन जुइगु स्वभाव मन्तला ? भिक्षुपिमध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना । छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याकथं जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

अत्थङ्गतो सो उद वा सो नत्थि धयागु उगु आकिञ्चन्यायतनभूमी उत्पन्न जुया च्वंम्ह व्यक्ति तना वनला ? वा उम्ह व्यक्ति मन्तला ? निरोध जुलला ? प्य दनला ? विनाश जुलला ? थुपिं हे अत्थङ्गतो सो उद वा सो नत्थि धयागु पालिया अर्थ खः ।

उदाहु वे सस्सतिया अरोगो धयागु अथे मखुसे उम्ह व्यक्ति न्ह्याबलें दया च्वन, च्युत जुइगुलिं रहित जुया न्ह्याबलें स्थिर जुया परिवर्तन जुइगु स्वभाव मदया बांलाक

शाश्वत जुया च्वंगुलिं उगु आकिञ्चन्यायतनभूमी हे स्थिर जुया च्वनला ? थुपिं हे उदाहु वे सस्सतिया अरोगो धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं मे मुनी साधु वियाकरोहि धयागु पाली तं धयागु गुगु खँ न्यना च्वना । गुगु खँ फ्वना च्वना । गुगु खँ अनुरोध याना च्वना । गुगु खँ लयतायेका च्वना । मुनी धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ । ... पूर्ववत् ... राग आदि प्यपुनिगु तृष्णा, दृष्टि धयागु जालयात पुला वना विरत जुयाच्चन । उकिं उम्ह व्यक्तियात मुनि धका धाइ । साधु वियाकरोहि धयागु बांलाक आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे तं मे मुनी साधु वियाकरोहि धयागु पालिया अर्थ खः ।

तथा हि ते विदितो एस धम्मो धयागु धात्थें खः, थुकथं छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्यात, तुलना याना बिज्यात, क्वःछिना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, भाविता याना बिज्यात । थुपिं हे तथा हि ते विदितो एस धम्मो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

आकिञ्चन्यायतनभूमी थ्यंम्ह व्यक्ति तना वनिना ? कि त व व्यक्ति मन्तला ? कि त स्थिर जूगु कारणं याना परिवर्तन जुइगु स्वभाव मन्तला ? भिक्षुपिंमध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! प्रार्थना याना च्वना छलपोलं थुगु धर्मयात सिइका बिज्याकथं जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका बिन्ति यात ।

४५. अत्थङ्गतस्स न पमाणमत्थि, (उपसीवाति भगवा)

येन नं वज्जुं तं तस्स नत्थि ।

सब्बेसु धम्मेसु समूहतेसु, समूहता वादपथापि सब्बे ॥

उपसीव ! परिनिर्वाण जुइ धुकूम्ह व्यक्तियाके रूप आदि प्रमाण मदये धुकल । स्कन्ध आदि दक्क धर्म हटे याये धुनेवं फुक्क वादपथ नं हटे याःगु जुइ धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

अत्थङ्गतस्स न पमाणमत्थि धयागु अनुपादिशेष निर्वाणधातुं परिनिर्वाण जूम्ह व्यक्तियाके रूप प्रमाण मदु । वेदना प्रमाण मदु । संज्ञा प्रमाण मदु । संस्कार प्रमाण मदु । विज्ञान प्रमाण मदु, बांलाक मदु, दइ मखु, हटे याये धुकल, बांलाक त्वाःथले धुकल, बांलाक शान्त जुइ धुकल, तःसकं शान्त जुइ धुकल, हानं उत्पन्न, जुइया नितीं योग्य मजुइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल । थुपिं हे अत्थङ्गतस्स न पमाणमत्थि धयागु पालिया अर्थ खः । उपसीवाति भगवा धयागु पाली उपसीव धका भगवान् बुद्धं नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु नां खः । पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे उपसीवाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

येन नं वज्जुं तं तस्स नत्थि धयागु लोभं आसक्त जुइ धका, द्वेषं स्यंकी धका, मोहं मोहित जुइ धका, चिंन बिइ धका, परामर्श याइ धका, विक्षिप्त जुइका बिइ धका, पूर्ण

निर्णय यायेगुली मथ्यं धका, शक्तिवानय् थ्यनी धका गुगु लोभं उम्ह परिनिर्वाण जूम्ह व्यक्तियात धाइ । गुगु द्वेषं धाइ । गुगु मोहं धाइ । गुगु मानं धाइ । गुगु दृष्टिं धाइ । गुगु औद्धत्यं धाइ । गुगु विचिकित्सां धाइ । गुगु अनुशयतयसं धाइ । उपिं अभिसंस्कारतयत्त चिइका छुवये धुंकल । अभिसंस्कारतयत्त चिइके धुंकूगु कारणं गतिं नरकय् उत्पन्न जूम्ह धका, तिर्यक्योनी उत्पन्न जूम्ह धका, प्रेतभूमी उत्पन्न जूम्ह धका, मनुष्यलोकय् उत्पन्न जूम्ह धका, देवलोकय् उत्पन्न जूम्ह धका, रूप दुम्ह धका, नाम दुम्ह धका, संज्ञा दुम्ह धका, संज्ञा मदुम्ह धका, संज्ञा दुम्ह नं मखु संज्ञा मदुम्ह नं मखु धका गुगु राग आदिं धाइ । उपिं अभिसंस्कारतयत्त हटे याये धुंकल । छुं छगू कारणं धायेमाली, क्यने माली, सःते माली, उगु धायेमाःगु हेतु मदु । प्रत्यय मदु । कारण मदु । थुपि हे येन नं वज्जुं तं तस्स नत्थि धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बेसु धम्मेसु समूहेसु धयागु दक्ख धर्मतयत्त दक्ख स्कन्धतयत्त दक्ख आयतनतयत्त दक्ख धातुतयत्त दक्ख गतितयत्त दक्ख उपपत्तितयत्त दक्ख प्रतिसन्धितयत्त दक्ख भवतयत्त दक्ख संसारतयत्त दक्ख वर्ततयत्त लिना छवये धुनेवं, बांलाक लिना छवये धुनेवं, लिक्कया छवये धुनेवं, बांलाक लिक्कया छवये धुनेवं, चिइके धुनेवं, बांलाक चिइके धुनेवं, शान्त याये धुनेवं, गाक्क शान्त याये धुनेवं हानं उत्पन्न जुइया निंतिं योग्य मजुइकथं याये धुनेवं, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुनेवं । थुपि हे **सब्बेसु धम्मेसु समूहेसु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

समूहता वादपथापि सब्बे धयागु पाली क्लेशतयत्त नं स्कन्धतयत्त नं अभिसंस्कारतयत्त नं **वादपथा** धका धाइ । उम्ह व्यक्तिया वादतयत्त नं वादया कारणतयत्त नं वचनयात प्रत्यय याना धायेगुयात नं वचनयात प्रत्यय याना धायेगु कारणयात नं व्यक्त यायेगुयात नं व्यक्त यायेगु खँया कारणयात नं प्रज्ञप्त यायेगुयात नं प्रज्ञप्त यायेगु खँ कारणयात नं लिना छवये धुंकल बांलाक त्वाःथले धुंकल शान्त याये धुंकल बांलाक शान्त याये धुंकल हानं उत्पन्न जुइया निंतिं योग्य मजुइ धुंकल ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । थुपि हे **समूहता वादपथापि** सब्बे धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

उपसीव ! परिनिर्वाण जुइ धुंकूम्ह व्यक्तियाके रूप आदि प्रमाण मदये धुंकल । स्कन्ध आदि दक्ख धर्म हटे याये धुनेवं फुक्क वादपथ नं हटे याःगु जुइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा क्वचाये साथं गुपिं व्यक्तिपिं उपिं ब्राह्मणपिं लिसे ... पूर्ववत् ... ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य श्रावक खः” धका बिन्ति यायां फय्तुत ।

खुगु उपसीव माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

७. नन्द माणवकया प्रश्न निर्देश

४६. सन्ति लोके मुनयो, (इच्छायस्मा नन्दो)

जना वदन्ति तयिदं कथंसु ।

आणूपपन्नं मुनि नो वदन्ति, उदाहु वे जीवितेनूपपन्नं ॥

भगवान् शास्ता ! लोकय् मुनिपिं दु धका जुजु आदि मनूतयस् धयाच्वन । थ्व खँ छाया धयाच्वन ? जुजु आदि इपिं मनूत समापत्ति ज्ञानं पूर्ण जूगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ? वा थुपिं व्यक्तिपिं धात्थें रुखा सुख्खागु जीवन दुपिं जूगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ?

सन्ति लोके मुनयो धयागु पाली सन्ति धयागु दयाच्वन, प्राप्त जुयाच्वन । लोके धयागु अपायलोकय् पूर्ववत् ... आयतनलोकय् । मुनयो धयागु मुनि नां दया च्वपिं आजीवकपिं नं निग्रन्थपिं नं जटिलपिं नं ऋषिपिं नं देवपिं नं लोकय् मुनि नां दयाच्वन । थुकथं इपिं जुजु आदि व्यक्तिपिसं सिइका च्वन । आजीवक आदि इपिं व्यक्तिपिं शैक्ष्य मुनिपिं मखु । थुपिं हे सन्ति लोके मुनयो धयागु पालिया अर्थ खः । इच्छायस्मा नन्दो धयागु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः । ... पूर्ववत् ... आयस्मा धयागु प्रियवचन नन्दो धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः पूर्ववत् धायेगु अभिप्राय खः । थुपिं हे इच्छायस्मा नन्दो धयागु पालिया अर्थ खः ।

जना वदन्ति तयिदं कथंसु धयागु पाली जना धयागु क्षत्रीपिं ब्राह्मणपिं वैश्यपिं शूद्रपिं गृहस्थपिं प्रव्रजितपिं देवपिं मनुष्यपिं । वदन्ति धयागु कना च्वन, धया च्वन, क्यना च्वन, सःता च्वन । तयिदं कथंसु धयागु “थुकथं जुइलाथें, जुइ मखुलाथें, गुकथं जुइथें, छाया जुइथें” धका शङ्का जुया न्यनेगु, उपशङ्का जुया न्यनेगु, सन्देह जुया न्यनेगु, धात्थें मसिया न्यनेगु । थुपिं हे जना वदन्ति तयिदं कथंसु धयागु पालिया अर्थ खः ।

आणूपपन्नं मुनि नो वदन्ति धयागु च्याता प्रकारया समापत्ति ज्ञानं नं न्याता प्रकारया अभिज्ञा ज्ञानं नं प्यपुना च्वम्ह सम्प्रयुक्त जुया च्वम्ह लिक्क थ्यना च्वम्ह तःसकं लिक्क थ्यना च्वम्ह रहित मज्झम्ह सम्पूर्ण जुया च्वम्ह प्रकट जुया च्वम्ह व्यक्तियात मुनि धका धया च्वन, कना च्वन क्यना च्वन, सःता च्वन । थुपिं हे आणूपपन्नं मुनि नो वदन्ति धयागु पालिया अर्थ खः ।

उदाहु वे जीवितेनूपपन्नं धयागु अथे मखुसे आपालं प्रकार दुगु तःसकं याये थाकूगुयात याःगुलिं रुखा सुख्खागु जीवन हनेगु धयागु उद्योगलिसे प्यपुना च्वम्ह सम्प्रयुक्त जुया च्वम्ह लिक्क थ्यना च्वम्ह तःसकं लिक्क थ्यना च्वम्ह रहित मज्झम्ह सम्पूर्ण जुया च्वम्ह प्रकट जुया च्वम्ह व्यक्तियात मुनि धका धया च्वन, कना च्वन, क्यना च्वन, सःता च्वन । थुपिं हे उदाहु वे जीवितेनूपपन्नं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भगवान् शास्ता ! लोकय् मुनिपिं दु धका जुजु आदि मनूतय्सं धयाच्चन । ख्व खँ छाया धयाच्चन ? जुजु आदि इपिं मनूत समापत्ति ज्ञानं पूर्ण जूगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ? वा थुपिं व्यक्तिपिं धात्थें रुखा सुखागु जीवन दुपिं जूगुलिं मुनि धका धया च्वंगुला ? धका बिन्ति यात ।

४७. न दिड्डिया न सुत्तिया न आणेन,

मुनीध नन्द कुसला वदन्ति ।

विसेनिकत्वा अनीघा निरासा, चरन्ति ये ते मुनयोति ब्रूमि ॥

नन्द ! प्रज्ञावान्पिंसं थुगु लोकय् खना च्वंगु भरं जक धाइ मखु । न्यना तयागु भरं जक नं धाइ मखु । समापत्ति ज्ञान आदिं जक नं धाइ मखु । गुपिं व्यक्तिपिंत मुनि धका धाइगु खः, उपिं व्यक्तिपिं राग आदियात विनाश याना दुःखरहित आशा रहित जुइ धका जिं धया च्वना ।

न दिड्डिया न सुत्तिया न आणेन धयागु पाली **न दिड्डिया** धयागु दृष्टि शुद्ध जुइ मात्रं मुनि धका धाइ मखु । **न सुत्तिया** धयागु श्रुत शुद्ध जुइ मात्रं मुनि धका धाइ मखु । **न आणेन** धयागु च्याता प्रकारया समापत्ति ज्ञानं मुनि धाइ मखु । न्याता प्रकारया अभिज्ञा ज्ञानं मुनि धाइ मखु । मिथ्या ज्ञानं मुनि धाइ मखु । थुपिं हे **न दिड्डिया न सुत्तिया न आणेन** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मुनीध नन्द कुसला वदन्ति धयागु पाली **कुसला** धयागु गुपिं व्यक्तिपिं स्कन्धय् कुशल जू, धातुइ कुशल जू, आयतनय् कुशल जू, प्रतीत्यसमुत्पादय् कुशल जू, स्मृतिप्रस्थानय् कुशल जू, सम्यक्प्रधानय् कुशल जू, ऋद्धिपादय् कुशल जू, इन्द्रियय् कुशल जू, बलय् कुशल जू, बोध्यङ्गय् कुशल जू, मार्गय् कुशल जू, फलय् कुशल जू, निर्वाणय् कुशल जू, उपिं प्रज्ञावान्पिं व्यक्तिपिं दृष्टि शुद्ध जुइगुलिं नं श्रुत शुद्ध जुइगुलिं नं च्याता प्रकारया समापत्ति ज्ञानं नं न्याता प्रकारया अभिज्ञा ज्ञानं मिथ्या ज्ञानं नं दृष्टि श्रुतं नं लिक्क थ्यंम्ह तःसकं लिक्क थ्यंम्ह प्यपुना च्वंम्ह सम्प्रयुक्त जुया च्वंम्ह अलग मज्झ प्रकट जूम्ह व्यक्तियात मुनि धका धाइ मखु, क्यनी मखु, सःति मखु । थुपिं हे **मुनीध नन्द कुसला वदन्ति** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विसेनिकत्वा अनीघा निरासा, चरन्ति ये ते मुनयोति ब्रूमि धयागु पाली मारसेनायात सेना धका धाइ । काय दुश्चरित्रयात मारसेना धाइ । वची दुश्चरित्रयात मारसेना धाइ । मनो दुश्चरित्रयात मारसेना धाइ । रागयात मारसेना धाइ । द्वेषयात मारसेना धाइ । मोहयात मारसेना धाइ । क्रोध, शत्रुभाव, म्रक्ष, प्रतिस्पर्धा, ईर्ष्या, मात्सर्य, छले यायेगु छलकपट, स्तब्ध जुइगु, नियन्त्रण यायेगु, फुँई यायेगु, तःसकं फुँई यायेगु, मस्त जुइगु, प्रमाद, दक्ख क्लेश, दक्ख दुश्चरित्र, दक्ख पुइगु, दक्ख दुनें दुनें पुइगु, दक्ख पिनें पिनें पुइगु, दक्ख अकुशल अभिसंस्कारतय् मारसेना धका धाइ । खः, भगवान् बुद्ध थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्याःगु दु -

हे मार देव ! कामरागयात छंम्ह दके न्हापांम्ह सेना धका धायेबहः जू । न्ह्याइपु मतायेगु (अरति) यात निम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । पित्याःयात छंम्ह स्वम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । तृष्णायात प्यम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । स्त्यान व मिद्धयात छंम्ह न्याम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । ग्यायेगुयात खुम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । विचिकित्सायात छंम्ह न्हेम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । म्रक्ष, स्तब्ध जुइगुयात छंम्ह च्याम्हम्ह सेना धका धाये बहः जू । आपालं लाभ दइगु, प्रख्यात जुइगु, सत्कार यायेगु, द्रव्य प्राप्त जुइगु गुगु यश परिवार दु, थुपिं गुम्ह मारसेनातय्सं थःत गुम्ह व्यक्तिं क्वह्यंकी । मेपित नं क्वह्यंकी । हे मार देव ! थुपिं भितायात छंम्ह सेना धका धाइ । मारदेवया थुपिं सेनातयत् सत्पुरुषपित अन्तराय बिइ यःगु हतियार धका धाइ । मारयात व सेनायात कुशल धर्मय् आँट म्दुम्ह व्यक्तिं त्याके फइ मखु । त्याके फसा हे जक मार्गफल सुखयात प्राप्त याइ ।

गुबले प्यता प्रकारया आर्यमार्ग दक्व मारसेनातयत् नं दक्व विपरीत ज्या याये सःपिं क्लेशतयत् नं त्या नं त्याके धुंकी, पराजय नं याये धुंकी, त्वाःथले नं धुंकी, चुं चुं याये धुंकी, ल्यूने लाके धुंकी, इपिं व्यक्तिपित मारसेनातयत् विनाश याये धुकूपिं धका धाइ । **अनीघा** धयागु राग धयागु सास्ति यायेगु, द्वेष धयागु सास्ति यायेगु, मोह धयागु सास्ति यायेगु, क्रोध धयागु सास्ति यायेगु, शत्रुभाव धयागु सास्ति यायेगु, ... पूर्ववत् ... दक्व अकुशल अभिसंस्कारतयत् **नीघा** धका धाइ । गुपिं व्यक्तिपिसं थुपिं सास्ति याइगुयात हटे याये धुकल, बांलाक त्वाःथले धुकल, शान्त याये धुकल, हानं शान्त याये धुकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं अयोग्य जुइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल, उपिं व्यक्तिपित **अनीघा** धका धाइ । **निरासा** धयागु तृष्णायात **आसा** धका धाइ । गुगु प्यपुनेयःगु राग, तःसकं प्यपुनियःगु तृष्णा ... पूर्ववत्

तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । गुपिं व्यक्तिपिसं **आसा** धयागु थुपिं तृष्णातयत् हटे याये धुकल, बांलाक त्वाःथले धुकल, शान्त याये धुकल, हानं शान्त याये धुकल, हानं उत्पन्न जुइकेया नितिं योग्य मजुइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल, उपिं व्यक्तिपित **निरासा** धका धाइ । आस्रव क्षय जुइ धुकूपिं अरहन्तपिं खः । **विसेनिकत्वा अनीघा निरासा, चरन्ति ये ते मुनयोति ब्रूमि** धयागु गुपिं व्यक्तिपिस राग आदि मारसेनातयत् ध्वस्त याना राग आदि सास्ति याइगु मदया आशा रहित जुया आचरण याइ, च्वना च्वनी, इर्यापथयात उत्पन्न याइ, इर्यापथयात चाहुइकी, पालन याना च्वनी, यापन याना च्वनी, यापन याका च्वनी, उपिं व्यक्तिपित लोकय् मुनि धका जि तथागतं धया च्वना कना च्वना देशना याना च्वना प्रज्ञप्त याना च्वना प्रतिष्ठापित याना च्वना उलाः क्यना च्वना विभाजन याना च्वना प्रष्ट याना च्वना प्रकट याना च्वना । थुपिं हे **विसेनिकत्वा अनीघा निरासा, चरन्ति ये ते मुनयोति ब्रूमि** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

प्रज्ञावान्पिसं थुगु लोकय् खना च्वंगु भरं जक धाइ मखु । न्यना तयागु भरं जक नं धाइ मखु । समापति ज्ञान आदिं जक नं धाइ मखु । गुपिं व्यक्तिपित मुनि धका धाइगु खः, उपिं व्यक्तिपि राग आदियात विनाश याना दुःखरहित आशारहित जुइ धका जिं धया च्वना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

४८. ये केचिमे समणब्राह्मणासे, (इच्छायस्मा नन्दो)

दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं ।

सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं, अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं ॥

कच्चिस्सु ते भगवा तत्थ यता चरन्ता, अतारु जातिञ्च जरञ्च मारिस ।
पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं ॥

भगवान् शास्ता ! दक्ख श्रमण ब्राह्मणपिंसं खना च्वनिगु ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन ।

मित्र जुया बिज्याना च्वंम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं गुकथं न्यना तया बिज्याना ? उपिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं थथःगु वादय् आचरण याना जाति, जरायात पुला वनिगुला ? भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । जित लिसः बिया बिज्याहुँ ।

ये केचिमे समणब्राह्मणासे धयागु पाली ये केचि धयागु दक्ख हे, अशेष, निरवशेष । ये केचि धयागु थुगु शब्द दक्ख धयागु अर्थयात क्यनिगु शब्द खः । समण धयागु दक्ख थुगु शासनं पिने च्वपिं ऋषि भावय् थ्यना च्वपिं परिव्राजकत्वय् दुस्वः वना च्वपिं व्यक्तिपिं । ब्राह्मण धयागु दक्ख 'भो' धका धायेगु बानी दुपिं व्यक्तिपिं । थुपिं हे ये केचि समणब्राह्मणासे धयागु पालिया अर्थ खः । इच्छायस्मा नन्दो धयागु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः । ... पूर्ववत् ... आयस्मा धयागु प्रियवचन खः ... पूर्ववत् ... नन्दो धयागु उम्ह ब्राह्मण्या नां खः ... पूर्ववत् ... धायेगु अभिप्राय खः । थुपिं हे इच्छायस्मा नन्दो धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु खनिगुलिं नं शुद्ध जुइगु, विशेषकथं शुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । व्रतं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । खना ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु आचरणं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । व्रतं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं धयागु आपालं प्रकारया कौतूहल मंगलं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

कच्चिसु ते भगवा तत्थ यता चरन्ता धयागु पाली कच्चिसु धयागु “थथे खनिगु आदिं शुद्ध जुइलाथें, मजुइलाथें, गुकथं शुद्ध जुइथें, छाया शुद्ध जुइथें” धका थुकथं शङ्का जुया न्यनेगु, उपशङ्का जुया न्यनेगु, सन्देह जुया न्यनेगु, धात्थें मसिया न्यनेगु । थुपिं हे कच्चिसु धयागु पालिया अर्थ खः । ते धयागु शुद्ध जुइ धका धारणा दुपिं व्यक्तिपिं । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे कच्चिसु ते भगवा धयागु पालिया अर्थ खः । तत्थ यता चरन्ता धयागु पाली तत्थ धयागु थःगु दृष्टी, थःगु क्षान्ती, थःगु रुची, थःगु वादय् । यता धयागु स्वापु दया च्वंगु, हानं स्वापु दया च्वंगु, सुरक्षित जुया च्वंगु, बिचाः याये बहःगु, रक्षा याये बहःगु, संवर याये बहःगु । चरन्ता धयागु आचरण याना, आचरण यायेगुकथं च्वना, आचरण याना च्वनिगु इर्यापथयात दयेका, आचरण याना च्वनिगु इर्यापथयात चाहुइका, पालन याना, यापन याना, यापन याका । थुपिं हे कच्चिसु ते भगवा तत्थ यता चरन्ता धयागु पालिया अर्थ खः ।

अतारु जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु जाति, जरा, मरणयात पार याये फइला ? विशेषकथं पार याये फइला, थीथीकथं पार याये फइला, बांलाक पुला वने फइला, विशेषकथं पुला वने फइला ? मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे अतारु जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली पुच्छामि तं धयागु उगु प्रश्नयात न्यना च्वना, उगु प्रश्नयात प्वना च्वना, उगु प्रश्नयात अनुरोध याना च्वना, उगु प्रश्नयात लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुँ, प्रश्नयात लिसः “जित कना बिज्याहुँ” धका प्रार्थना याना च्वना । भगवा धयागु ... पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । ब्रूहि मेतं धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भगवान् शास्ता ! दक्ख श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शील व्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन ।

मित्र जुया बिज्याना च्वंम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं गुकथं न्यना तया बिज्याना ? उपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थथःगु वादय् आचरण याना जाति, जरायात पुला वनिगुला ? भगवान् शास्ता ! छलपोलयाके न्यना च्वना । जित लिसः बिया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

४९. ये केचिमे समणब्राह्मणासे, (नन्दाति भगवा)

दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं ।

सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं, अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं ।

किञ्चापि ते तत्थ यता चरन्ति, नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि ॥

नन्द ! दक्क श्रमण ब्राह्मणपिंसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । थुपिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं थःथःगु वादय् आचरण याःसां नं जाति जरायात पुला वने फइमखु धका जिं कना च्वना ।

ये केचिमे समणब्राह्मणासे धयागु पाली ये केचि धयागु फुक्क हे, अशेष, निरवशेष । ये केचि धयागु थुगु शब्द दक्क धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु शब्द खः । थुपिं हे ये केचि धयागु पालिया अर्थ खः । समण धयागु दक्क थुगु शासनं पिने च्वपिं ऋषिभावय् थ्यना च्वपिं परिब्राजकय् दुस्वः वना च्वपिं व्यक्तिपिं । ब्राह्मण धयागु दक्क 'भो' धका धायेगु बानी दुपिं व्यक्तिपिं । थुपिं हे ये केचिमे समणब्राह्मणासे धयागु पालिया अर्थ खः । नन्दाति भगवा धयागु पाली नन्द धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । ... पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे नन्दाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु खना च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । ताया च्वनिगु श्रुतं नं ... पूर्ववत् ... दृष्ट श्रुतं (खना ताया च्वनिगुलिं) नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी । क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु शीलं (आचरणं) नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । व्रतं नं शुद्ध जुइगु ... पूर्ववत् ... सःता च्वनी । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं धयागु आपालं प्रकारया कौतूहल मंगलं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

किञ्चापि ते तत्थ यता चरन्ति धयागु पाली किञ्चापि धयागु पदसन्धि खः । पदसंसर्ग खः । पदपूरण खः । अक्षरसंयोजन खः । व्यञ्जन शिथिलभाव खः । किञ्चापि धयागु

थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं बःगु शब्द खः । ते धयागु खनिगु ताइगु आदिं शुद्ध जुइ धका धारणा दुपिं व्यक्तिपिं । तत्थ धयागु थःगु दृष्टी, थःगु क्षान्ती, थःगु रुची, थःगु वादय् । यत्ता धयागु स्वापु दया च्वंगु, हानं स्वापु दया च्वंगु, सुरक्षित जुया च्वंगु, बिचाः याये बहःगु, रक्षा याये बहःगु, संवर याये बहःगु । चरन्ति धयागु आचरण याना च्वन, आचरण याना च्वना च्वन, आचरण याना इर्यापथयात दयेका च्वन, आचरण याना इर्यापथयात चाहुइका च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे किञ्चापि ते तत्थ यत्ता चरन्ति धयागु पालिया अर्थ खः ।

नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि धयागु जाति जरा मरणयात पार याये फइ मखु, विशेषकथं पार याये फइ मखु, थीथीकथं पार याये फइमखु, बांलाक पुला वने फइ मखु, विशेषकथं पुला वने फइ मखु । जाति जरा मरणं पिहाँ मवंसे, त्याग मयासे, पार मयासे, बांलाक पार मयासे, विशेषकथं पार मयासे । जाति जरा मरणया दुने बारम्बार उत्पन्न जुया च्वनी । संसारयात्राया दुने बारम्बार उत्पन्न जुया च्वनी । जाति ल्यू ल्यू वया च्वनी । जरा छरे जुया च्वनी । व्याधिं तोपुया च्वनी । मरणं सास्ति याना च्वनी, हेरविचारं रहित जुया च्वनी, भरोसा दइमखु, शरण रहित जुइ, शरण कृत्ययात याये सइ मखु धका धया च्वना, कना च्वना, देशना याना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे **नातरिसु जातिजरन्ति ब्रूमि** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

नन्द ! दक्ख श्रमण ब्राह्मणपिंसं खना च्वनिगु ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । थुपिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं थथःगु खँ आचरण याःसां नं जाति, जरायात पुला वने फइ मखु धका जिं कना च्वना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

५०. ये केचिमे समणब्राह्मणासे, (इच्छायस्मा नन्दो)

दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं ।

सीलब्धतेनापि वदन्ति सुद्धिं, अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं ॥

ते चे मुनी ब्रूमि अनोधतिण्णे, अथ को चरहि देवमनुस्सलोके ।

अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस, पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं ॥

दक्ख श्रमण ब्राह्मणपिंसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन, उगु थुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन ।

श्रमण ब्राह्मणपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! थुपिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं ओघयात पुला वने फइ मखु धका धया बिज्याना सा देवलोक, मनुष्यलोकय् गुकथं सुनां जाति, जरा पुलावने धुंकल ? भगवान् शास्ता ! थुकिया खँ जिं न्यना च्वना । जित लिसः बिया बिज्याहूँ ।

ये केचिमे समणब्राह्मणासे धयागु पाली ये केचि धयागु फुक्क हे अशेष, निरवशेष । ये केचि धयागु थुगु शब्द दक्व धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु शब्द खः । समणा धयागु दक्व थुगु शासनं पिने च्वपिं ऋषिभावय् थ्यना च्वपिं परिब्राजकय् दुस्वः वना च्वपिं व्यक्तिपिं । ब्राह्मणा धयागु दक्व 'भो' धका धायेगु बानी दुपिं व्यक्तिपिं । थुपिं हे ये केचिमे समणब्राह्मणासे धयागु पालिया अर्थ खः । इच्चायस्मा नन्दो धयागु पाली इच्चा धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् ... थुपिं हे इच्चायस्मा नन्दो धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु खना च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । श्रुतं (ताया च्वनिगुलिं) नं शुद्ध जुइगु ... पूर्ववत् ... खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे दिट्ठस्सुतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सीलब्बतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु शीलं (आचरणं) नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । व्रतं नं शुद्ध जुइगु ... पूर्ववत् ... शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे सीलब्बतेनापि वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं धयागु आपालं प्रकारया कौतूहल मंगलं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात धया च्वनी, कना च्वनी, क्यना च्वनी, सःता च्वनी । थुपिं हे अनेकरूपेण वदन्ति सुद्धिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

ते चे मुनि ब्रूसि अनोघतिण्णे धयागु पाली ते चे धयागु खनिगु, ताइगुलिं शुद्ध जुइ धयागु धारणा दया च्वपिं व्यक्तिपिं । मुनि धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ । ... पूर्ववत् प्यपुनेयःगु तृष्णा, दृष्टिं तःक्यनिगुयात पुला बंम्ह उम्ह व्यक्तियात मुनि धका धाइ । ब्रूसि अनोघतिण्णे धयागु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघयात अनागामिमार्गं पुला वने फइ मखु, सोतापति मार्गं पुला वने फइ मखु, अर्हत्मार्गं पुला वने फइ मखु, फलं पुला वने फइ मखु । उपिं व्यक्तिपिं जाति जरामरणया दुने बारम्बार उत्पन्न जुया च्वनी । संसार यात्राया दुने चाचाःहिला च्वनी । जाति ल्यू ल्यू वया च्वनी । जरा छरे जुया च्वनी । व्याधिं त्वःपुया च्वनी । मरणं सास्ति याना च्वनी । हेरविचारं रहित जुया च्वनी । भरोसा दइमखु । शरण रहित जुइ । शरण कृत्ययात याये सइ मखु । ब्रूसि धयागु धया बिज्यात, आज्ञा जुया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे ते चे मुनी ब्रूसि अनोघतिण्णे धयागु पालिया अर्थ खः ।

अथ को चरहि देवमनुस्सलोके, अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु उपिं व्यक्तिपिंसं ओघयात पुला वने मफुसा क्वय्यागु देवलोक न्यागुलिं सहित जुया च्वंगु वर्षवर्ती देवलोकं सहित जुया च्वंगु ब्रह्मलोकं सहित जुया च्वंगु ओकासलोकय्, श्रमण ब्राह्मण सहितगु, सम्मुति देवतारूपी जुजु व मेपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोकय् गज्याम्ह व्यक्तिं

जाति, जरा, मरणयात पार याइ, विशेषकथं पार याइ, थीथीकथं पार याइ, बांलाक पुला वनी, विशेषकथं पुलावनी । मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु, कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे अथ को चरहि देवमनुस्सलोके, अतारि जातिञ्च जरञ्च मारिस धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली पुच्छामि तं धयागु व खँ न्यना च्वना । व खँ फ्वना च्वना । व खँ अनुरोध याना च्वना । व खँ लयताया च्वना । भगवा धयागु गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । ब्रूहि मेतं धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मण –

दक्व श्रमण ब्राह्मणपिसं खना च्वनिगु, ताया च्वनिगुलिं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । शीलव्रतं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन । उगु थुगुकथं नं शुद्ध जुइगुया खँ कना च्वन ।

श्रमणपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! थुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं ओघयात पुलावने फइ मखु धका धया बिज्याना सा देवलोक मनुष्यलोकय् गुकथं सुनां जाति, जरायात पुला वने धुकल खः ? भगवान् शास्ता ! थुकिया बारे जिं न्यना च्वना । जित लिसः बिया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

५१. नाहं सब्बे समणब्राह्मणासे, (नन्दाति भगवा)

जातिजराय निवुताति ब्रूमि ।

ये सीध दिट्ठं व सुतं मुतं वा, सीलब्बतं वापि पहाय सब्बं ॥

अनेकरूपमि पहाय सब्बं, तण्हं परिञ्जाय अनासवासे ।

ते वे नरा ओघतिण्णाति ब्रूमि ॥

नन्द ! दक्व श्रमण ब्राह्मणपित जाति, जरां त्वःपुया तल धका जिं मधया । थुगु लोकय् गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिं दृष्ट, श्रुत, मुत, शीलव्रत दक्वयात त्याग याना, कोलाहल मंगल आदि दक्वयात नं त्याग याना, तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां हटे याना अनासवपिं जुइ, उपिं व्यक्तिपित प्यंगू ओघयात पुला वने धुकूपिं धका जिं कना च्वना ।

नाहं सब्बे समणब्राह्मणासे, नन्दाति भगवा जातिजराय निवुताति ब्रूमि धयागु नन्द ! दक्व श्रमण ब्राह्मणपित जाति, जरां पना तल, त्वःपुया तल, क्वं त्वःपुया तल, च्वं त्वःपुया तल, भवपुइका तल धका मधया । गुपिं व्यक्तिपिसं जातियात नं जरामरण्यात नं हटे याये धुकल, हा नापं त्यहें थना छ्वये धुकल, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुकल, हानं उत्पन्न मजुइगु याना बिज्याये धुकल, लिपा उत्पन्न जुइगु स्वभाव मदये धुकल धका कना च्वना, धया च्वना, देशना याना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे नाहं

सब्बे समणब्राह्मणासे नन्दाति भगवा जातिजराय निवुताति ब्रूमि धयागु पालिया अर्थ खः ।

ये सीध दिट्ठं व सुतं मुतं वा, सीलब्बतं वापि पहाय सब्बं धयागु गुपिं व्यक्तिपिसं खनिगुलिं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयत् त्याग याना, थीथीकथं त्याग याना, विनाश याना, रहित याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । गुपिं व्यक्तिपिसं ताइगुलिं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयत् त्याग याना ... पूर्ववत् ... गुपिं व्यक्तिपिसं नतुंनेगु, सवाः कायेगु, थिइगुलिं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयत् त्याग याना । गुपिं व्यक्तिपिसं दृष्ट, श्रुत, मुतं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयत् त्याग याना । गुपिं व्यक्तिपिसं शीलं (आचरणं) शुद्ध जुइ धयागु धारणातयत् त्याग याना, गुपिं व्यक्तिपिसं व्रतं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयत् त्याग याना, गुपिं व्यक्तिपिसं शीलव्रतं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयत् त्याग याना, थीथीकथं त्याग याना, विनाश याना, रहित याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे ये सीध दिट्ठं व सुतं मुतं वा, सीलब्बतं वापि पहाय सब्बं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेकरूपमि पहाय सब्बं धयागु आपालं प्रकार दुगु कौतूहल मंगलं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात त्याग याना, थीथीकथं त्याग याना, विनाश याना, रहित याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे अनेकरूपमि पहाय सब्बं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हं परिज्जाय अनासवासे, ते वे नरा ओघतिण्णाति ब्रूमि धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा शब्दतृष्णा गन्धतृष्णा रसतृष्णा प्रष्टव्यतृष्णा धर्मतृष्णा । तण्हं परिज्जाय धयागु तृष्णायात ज्ञातपरिज्ञा तीरणपरिज्ञा प्रहाणपरिज्ञा थ्व स्वता प्रकारया परिज्ञां छुटे छुटे याना सिइका । ज्ञात परिज्ञा धयागु छु खः ? तृष्णायात छुटे याना सिया च्वन । “थ्व रूपतृष्णा खः । थ्व शब्द तृष्णा खः । थ्व गन्ध तृष्णा खः । थ्व रस तृष्णा खः । थ्व प्रष्टव्य तृष्णा खः । थ्व धर्मतृष्णा खः” धका प्रष्टं सिइका च्वन, खना च्वन । थुकियात ज्ञातपरिज्ञा धाइ ।

तीरण परिज्ञा धयागु छु खः ? थुकथं प्रष्ट याना तृष्णायात पुला वनी । अनित्यकथं, दुःखकथं, रोगकथं, प्वः वइगुकथं ... पूर्ववत् ... पिहाँ वनिगुकथं पुला वनी । थुकियात तीरण परिज्ञा धका धाइ ।

प्रहाण परिज्ञा धयागु छु खः ? थुकथं पुला वना तृष्णायात त्याग याना च्वनी, विनाश याना च्वनी, अलग याना च्वनी, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका च्वनी । धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थ्व खँ आज्ञा दयेका बिज्यागु दु – भिक्षुपिं ! तृष्णाय् गुगु छन्दराग दु, उगु छन्दरागयात त्याग या । थुकथं त्याग याःसा उगु तृष्णायात चिक्कूगु जूवनी । हा नापं त्वाः थगु, ताइमाःया वस्तुथें याःगु, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका व्यूगु, लिपा हानं उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दुगु जूवनी । थुकियात हे प्रहाण परिज्ञा धका धाइ । तण्हं परिज्जाय धयागु तृष्णायात थुपिं स्वंगू परिज्ञां छुटे छुटे याना सिइका । अनासवा धयागु कामआसव, भवआसव, दृष्टिआसव, अविद्याआसव । थुकथं आसव प्यता प्रकारया दु । गुपिं व्यक्तिपिसं थुपिं आसवतयत् चीका छवये धुंकल, हा त्वाःथले धुंकल, ताइमाःया वस्तुथें याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिइ धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दये धुंकल, उपिं व्यक्तिपिंत अनासवपिं

अरहन्तपिं, आसव क्षय जुइ धुंकूपिं धका धाइ । थुपिं हे तण्हं परिञ्जाय अनासवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

ते वे नरा ओघतिण्णाति ब्रूमि धयागु गुपिं अरहन्तपिं तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां सिइका आसव रहितपिं जुइ, उपिं अरहन्तपिंसं कामओघयात पार याये धुंकल । भवओघयात पार याये धुंकल । दृष्टिओघयात पार याये धुंकल । अविद्याओघयात पार याये धुंकल । दक्ख संसार यात्रायात पार याये धुंकल, विशेषकथं पार याये धुंकल, त्यं मदयेक पार याये धुंकल, पुला वने धुंकल, बांलाक पुला वने धुंकल, विशेषकथं पुला वने धुंकल धका कना च्वना धया च्वना देशना याना च्वना प्रज्ञप्त याना च्वना प्रतिष्ठापित याना च्वना उलाः क्यना च्वना विभाजन याना च्वना प्रष्ट याना च्वना प्रकट याना च्वना । थुपिं हे तण्हं परिञ्जाय अनासवासे, ते वे नरा ओघतिण्णाति ब्रूमि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

नन्द ! दक्ख श्रमण ब्राह्मणपितं जाति, जरां त्वःपुयातल धका जिं मधया । थुगु लोकय् गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिं दृष्ट, श्रुत, मुत, शीलव्रत दक्खयात त्याग याना, कोलाहल मंगल आदि दक्खयात नं त्याग याना, तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां हटे याना अनासवपिं जुइ, उपिं व्यक्तिपितं प्यंगू ओघयात पुलावने धुंकूपिं व्यक्तिपिं धका जिं कना च्वना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

५२. एताभिनन्दामि वचो महेसिनो, सुकित्तितं गोतमनूपधीकं ।

ये सीध दिहुं व सुतं मुतं वा, सीलब्धतं वापि पहाय सब्बं ॥

अनेकरूपमि पहाय सब्बं, तण्हं परिञ्जाय अनासवासे ।

अहमि ते ओघतिण्णाति ब्रूमि ॥

गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यात । थ्व शासनय् गुपिं व्यक्तिपिं दृष्ट, श्रुत, मुत, शीलव्रत दक्खयात हटे याना कोलाहल मंगल आदि दक्खयात नं हटे याना, तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां चिइका अनासवपिं जुइ, जिं नं उपिं व्यक्तिपितं प्यंगू ओघयात पुलावने धुंकूपिं व्यक्तिपिं धका कना च्वना धका धया बिज्याःगु छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना ।

एताभिनन्दामि वचो महेसिनो धयागु पाली एतं धयागु छलपोलयागु वचनयात, खँयात, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित जुइगुयात यःयेका च्वना, तःसकं यःयेका च्वना, लय्ताया च्वना, तःसकं लय्ताया च्वना, इच्छा याना च्वना, सवाः कया च्वना, आशा याना च्वना, यःयेका च्वना, यःगुकथं धया च्वना । महेसिनो धयागु भगवान् बुद्ध उत्तमगु धर्म पुचःयात माला बिज्यात । उत्तमगु शीलपुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माला बिज्यात, आकार प्रकारं माला बिज्यात । उकिं महेसि धका धाइ । पूर्ववत् ... मनुष्यपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्ध गन च्वना बिज्यात जुइ ? धका माले बहः जू । उकिं महेसि धका धाइ । थुपिं हे एताभिनन्दामि वचो महेसिनो धयागु पालिया अर्थ खः ।

सुकित्तितं गोतम'नूपधीकं धयागु पाली सुकित्तितं धयागु बांलाक कने धुंकल, बांलाक धाये धुंकल, बांलाक देशना याये धुंकल, बांलाक प्रज्ञप्त याये धुंकल, बांलाक प्रतिष्ठापित याये धुंकल, बांलाक उला: क्यने धुंकल, बांलाक विभाजन याये धुंकल, बांलाक प्रष्ट याये धुंकल, बांलाक प्रकट याये धुंकल । गोतम'नूपधीकं धयागु क्लेशतयूत नं स्कन्धतयूत नं अभिसंस्कारतयूत नं उपधि धका धाइ । उपधियात त्याग याइगु, उपधियात शान्त याइगु, उपधियात त्याग याइगु, उपधियात बांलाक शान्त याइगु अमृतगु निर्वाण । थुपि हे सुकित्तितं गोतम'नूपधीकं धयागु पालिया अर्थ खः ।

ये सीध दिट्ठ व सुतं मुतं वा, सीलब्धतं वापि पहाय सब्बं धयागु गुपि व्यक्तिपिसं खनिगुलिं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत त्याग याना, थीथीकथं त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मज्झिगुली थ्यंका । गुपि व्यक्तिपिसं ताइगुलिं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत ... पूर्ववत् ... गुपि व्यक्तिपिसं नतुनेगु, सवा: काइगु, थिइगुलिं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत । गुपि व्यक्तिपिसं दृष्ट, श्रुत, मुतं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत । गुपि व्यक्तिपिसं शीलं (आचरणं) शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत । गुपि व्यक्तिपिसं ब्रतं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत । गुपि व्यक्तिपिसं शीलब्रतं शुद्ध जुइ धयागु दक्ख धारणातयूत त्याग याना, थीथीकथं त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मज्झिगुली थ्यंका । थुपि हे ये सीध दिट्ठ व सुतं मुतं वा, सीलब्धतं वापि पहाय सब्बं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेकरूपमि पहाय सब्बं धयागु आपालं प्रकारया कौतूहल मंगलं शुद्ध जुइगु, विशुद्ध जुइगु, परिशुद्ध जुइगु, मुक्त जुइगु, विमुक्त जुइगु, परिमुक्त जुइगुयात हटे याना, त्याग याना, थीथीकथं त्याग याना, विनाश याना, रहित याना, हानं उत्पन्न मज्झिगुली थ्यंका । थुपि हे अनेकरूपमि पहाय सब्बं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हं परिञ्जाय अनासवासे, अहमि ते ओघतिण्णाति खूमि धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा, शब्द तृष्णा, गन्ध तृष्णा, रस तृष्णा, प्रष्टव्य तृष्णा, धर्मतृष्णा । तण्हं परिञ्जाय धयागु तृष्णायात ज्ञात परिज्ञा, तीरण परिज्ञा, प्रहाण परिज्ञा धयागु थुपि स्वंगू परिज्ञां छुटे छुटे याना सिइका । ज्ञात परिज्ञा धयागु छु खः ? तृष्णायात सियाच्चन । “थ्व रूपतृष्णा खः । थ्व शब्द तृष्णा खः । थ्व गन्ध तृष्णा खः । थ्व रस तृष्णा खः । थ्व प्रष्टव्य तृष्णा खः । थ्व धर्मतृष्णा खः ।” धका सिइका च्वन खना च्वन । थुकियात ज्ञात परिज्ञा धका धाइ ।

तीरण परिज्ञा धयागु छु खः ? थुकथं प्रष्ट याना तृष्णायात पुला वनी । अनित्यकथं, दुःखकथं, रोगकथं, प्वः वइगुकथं, कंकथं, अकुशल धर्मया स्थानकथं, पीडा जुइगु रोगकथं, थःगु बशय् ल्यू ल्यू मवइगुकथं, जरामरणतयूतं स्यंकीगुकथं, आपालं स्यना च्वंगुयात हरण याइगुकथं, उपद्रवकथं, भवकथं, प्यपुनेथें जुइ फुगु भयकथं, कम्प जुइगुकथं, कुतलं स्यनेयःगु स्वभावकथं, क्वातुक्क स्थिर मज्झिगुकथं, हेरविचार याइगु मदुगुकथं, भरोसा मदुगुकथं, शरण मदुगुकथं, शरण कृत्य मदुगुकथं, रिक्तगुकथं, तुच्छकथं, शून्यकथं, अनात्मकथं, आदीनव (दोष) कथं, विपरिणाम धर्मकथं, सार मदुगुकथं, दुःखया मूलकथं, भवकथं, भव रहितकथं, आसव हे कारण दुगुकथं, संस्कृत धर्मकथं, मार आमिषकथं, जाति धर्मकथं, जरा धर्मकथं, व्याधि

धर्मकथं, मरण धर्मकथं, शोक, परिदेव, दुःख दौर्मनस्य, उपायास धर्मकथं, अन्त्ययं ध्यनिगुकथं, यइपुसे च्वंगुकथं, दोषकथं, पिहाँ वनिगुकथं पुलावनी । थुकियात तीरण परिज्ञा धका धाइ ।

प्रहाण परिज्ञा धयागु छु खः ? थुकथं पुला वना तृष्णायात त्याग याना च्वनी, विनाश याना च्वनी, अलग याना च्वनी, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका च्वनी । थुकियात हे प्रहाण परिज्ञा धका धाइ ।

तण्हं परिञ्जाय धयागु तृष्णायात थुपिं स्वंगू परिज्ञां छुटे छुटे याना सिइका । अनासवा धयागु कामासव, भवासव, दृष्टिआसव, अविद्याआसव । थुकथं आसवत प्यता प्रकारया दु । गुपिं व्यक्तिपिंसं थुपिं आसवतयत हटे याये धुंकल, हा त्वाःथले धुंकल, ताइमाःया वस्तुथे याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिइ धुंकल, लिपा उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दये धुंकल, उपिं व्यक्तिपित अनासवपिं, अरहन्तपिं, आसव क्षय जुइ धुकूपिं धका धाइ । तण्हं परिञ्जाय अनासवासे, अहमि ते ओघतिण्णाति ब्रूमि धयागु गुपिं अरहन्तपिं तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां सिइका आसव रहितपिं जुइ, जिं नं उपिं व्यक्तिपित काम ओघयात पार याये धुंकल । भवओघयात पार याये धुंकल । दृष्टिओघयात पार याये धुंकल । अविद्याओघयात पार याये धुंकल । दक्ख संसार यात्रायात पार याये धुंकल, विशेषकथं पार याये धुंकल, ल्यं मदयेक पार याये धुंकल, पुला वने धुंकल, बांलाक पुला वने धुंकल, विशेषकथं पुला वने धुंकल धका धया च्वना ... । थुपिं हे तण्हं परिञ्जाय अनासवासे, अहमि ते ओघतिण्णाति ब्रूमि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु वचन न्यना लय्ताया च्वना । छलपोलं निर्वाणयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यात । थ्व शासनय् गुपिं व्यक्तिपिं दृष्ट, श्रुत, मुत, शीलव्रत दक्खयात हटे याना, कोलाहल मंगल आदि दक्खयात नं हटे याना, तृष्णायात स्वंगू परिज्ञां हटे याना अनासवपिं जुइ, जिं नं उपिं व्यक्तिपित प्यंगू ओघयातं पुला वने धुकूपिं व्यक्तिपिं धका कना च्वना धका धया बिज्यागु छलपोलयागु वचन न्यना तःसकं लय्ताया च्वना धका प्रार्थना यात ।

Dhamma.Digital

न्हेंगू नन्द माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

८. हेमक माणवकया प्रश्न निर्देश

५३. ये मे पुब्बे वियाकंसु, (इच्छायस्मा हेमको)

हुरं गोतमसासना ।

इच्छासि इति भविस्सति, सब्बं तं इतिहीतिहं ।

सब्बं तं तक्कवड्ढनं, नाहं तत्थ अभिरमिं ॥

भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु शासनं न्ह्यवः न्हापा बावरी आदि गुरुपिसं थथे जुल, थथे जुइतिनि धका जित थःपिनिगु वादयात क्यना तल । उपिं गुरुपिनिगु दक्व वाद थथे हे जक खः । व दक्व वादं कामवितर्क आदियात बढे याना बिइ । जित उपिं गुरुपिनिगु वादय् न्ह्याइपु मताः ।

ये मे पुब्बे वियाकंसु धयागु गुम्ह बावरी ब्राह्मण नं, उम्ह बावरी ब्राह्मणया गुरु जुया च्वपिं मेपिं ब्राह्मणपिं नं दु, उपिं फुक्क ब्राह्मणपिसं थःपिनिगु दृष्टियात, थःपिनिगु क्षान्तियात, थःपिनिगु रुचियात, थःपिनिगु वादयात, थःपिनिगु अध्याशययात, थःपिनिगु अभिप्राययात कना च्वन, धया च्वन, देशना याना च्वन, प्रज्ञप्त याना च्वन, प्रतिष्ठापित याना च्वन, उला. क्यना च्वन, विभाजन याना च्वन, प्रकट याना च्वन । थुपिं हे ये मे पुब्बे वियाकंसु धयागु पालिया अर्थ खः । इच्चायस्मा हेमको धयागु पाली इच्चा धयागु पदसन्धि खः पूर्ववत् ... इच्चा धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । आयस्मा धयागु प्रिवचन पूर्ववत् ... हेमको धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः ... पूर्ववत् ... धायेगु । थुपिं हे इच्चायस्मा हेमको धयागु पालिया अर्थ खः ।

हुरं गोतमसासना धयागु गौतम शासनं न्ह्यवः, गौतम शासनं न्हापा, गौतम शासनं न्ह्योने, गौतम शासनं दकले न्हापा बुद्धशासनं, जिनशासनं, तथागतशासनं, अरहन्तशासनं । थुपिं हे हुरं गोतमसासना धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्चासि इति भविस्सति धयागु न्यने नंगु थथे जुया वने धुंकल, थथे जुइतिनि । थुपिं हे इच्चासि इति भविस्सति धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बं तं इतिहीतिहं धयागु व दक्वं थथे थथे हे जक जुया च्वन, थुकथं जुया च्वन, परम्परां जुया च्वन, त्रिपिटक लिसे मिले जुगूलिं जक जुया च्वन, तर्कं याना जक जुया च्वन, नयं याना जक जुया च्वन, आकारयात विचाः याये मात्रं जक जुया च्वन, चिन्तन मनन वा भाविता याये बहःगु दृष्टि जुया च्वन, थःमं स्वयं प्रतिवेध याना मस्यु, थःगु न्ह्योने प्रत्यक्ष जुया च्वंगु धर्मयात कने मफु । थुपिं हे सब्बं तं इतिहीतिहं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बं तं तक्कवड्ढनं धयागु व दक्वलं तर्कयात वृद्धि याना बिइ, थीथी विचाःयात वृद्धि याना बिइ, बांमलागु विचाःयात वृद्धि याना बिइ, कामवितर्कयात वृद्धि याना बिइ, व्यापादवितर्कयात वृद्धि याना बिइ, विहिंसावितर्कयात वृद्धि याना बिइ, ज्ञातिवितर्कयात वृद्धि याना बिइ, जनपदवितर्कयात वृद्धि याना बिइ, अमरा नां दुम्ह न्याथें तुं स्थिर मदुगु विचाःयात वृद्धि याना बिइ, कतपित यइकिगुली स्वापु दुगु विचाःयात वृद्धि याना बिइ, लाभसत्कार प्राप्त यायेगु, प्रख्यात जुइकीगु लिसे स्वापु दुगु विचाःयात वृद्धि याना बिइ, कतपित प्रष्ट रूपं सिइके बिइगुली स्वापु दुगु विचाःयात वृद्धि याना बिइ । थुपिं हे सब्बं तं तक्कवड्ढन धयागु पालिया अर्थ खः ।

नाहं तत्थ अभिरमिं धयागु जिं उपिं बावरी ब्राह्मण आदिपिनिगु वादय् न्ह्याइपु मता, प्राप्त मयाना, अनुशरण मयाना, प्राप्त मयाना । थुपिं हे नाहं तत्थ अभिरमिं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

भगवान् शास्ता ! छलपोलयागु शासनं न्ह्यवः न्हापा बावरी आदि गुरुपिसं थथे जुल थथे जुइतिनि धका जित थःपिनिगु वादयात क्यना तल । उपिं गुरुपिनिगु दक्व वाद थथे हे जक खः । व दक्व वादं कामवितर्क आदि बढे याना बिइं । जित उपिं गुरुपिनिगु वादय् न्ह्याइपु मताः धका प्रार्थना यात ।

**५४. त्वञ्च मे धम्ममक्खाहि, तण्हानिग्घातनं मुनि ।
यं विदित्वा सतो चरं, तरे लोके विसत्तिकं ॥**

प्यम्ह मुनिपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय् तृष्णायात पुला वनी । तृष्णायात विनाश याये फुगु उगु धर्मयात जित छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुं धका आयुष्मान् हेमकं प्रार्थना यात ।

त्वञ्च मे धम्ममक्खाहि धयागु पाली **त्वं** धयागु भगवान् बुद्धयात धाःगु खः । **धम्ममक्खाहि** धयागु पाली **धम्म** धयागु आदि कल्याण, मध्य कल्याण, पर्यवसान कल्याण जुइगु, अर्थ युक्तगु, व्यञ्जनं युक्तगु, छ्वाखेलं परिपूर्णगु, परिशुद्धगु ब्रह्मचर्यायात, प्यंगू स्मृति प्रस्थानयात, प्यंगू सम्यक्प्रधानयात, प्यंगू ऋद्धिपादयात, न्यागू इन्द्रिययात, न्यागू बलयात, न्हेगू बोध्यङ्गयात, च्यागू आर्यमार्गयात, निर्वाणयात, निर्वाणय् थ्यनिगु आचरणयात आज्ञा जुया बिज्याहुं, देशना याना बिज्याहुं, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुं, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुं, उलाः क्यना बिज्याहुं, विभाजन याना बिज्याहुं, प्रष्ट याना बिज्याहुं, प्रकट याना बिज्याहुं । थुपिं हे **त्वञ्च मे धम्ममक्खाहि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हानिग्घातनं मुनि धयागु पाली **तण्हा** धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । तृष्णायात स्यंका छवये सःगु, तृष्णायात हटे याये सःगु, तृष्णायात शान्त याये सःगु, तृष्णायात त्याग याये सःगु, तृष्णायात हानं शान्त याना बिइ फुगु अमृतगु निर्वाणयात । **मुनि** धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ । ... पूर्ववत् राग आदि प्यपुने यःगु तृष्णा, दृष्टिरूपी जालयात पुला वंम्ह उम्ह व्यक्तियात **मुनि** धका धाइ । थुपिं हे **तण्हानिग्घातनं मुनि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं विदित्वा सतो चरं धयागु गुगु धर्मयात सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका सिइका, तुलना याना, क्वः छिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्व संस्कारधर्म दुःख खः” । “दक्व स्वभाव धर्म अनात्म खः” । “दक्व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु धर्म दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्व धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव नं दु” धका सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । **सतो** धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् ... उम्ह व्यक्तियात **सतो** धका धाइ । **चरं** धयागु आचरण याना च्वंम्ह, च्वना च्वंम्ह, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वंम्ह, आचरण याना च्वंम्ह, पालन याना च्वंम्ह, यापन याना च्वंम्ह, यापन याका च्वंम्ह । थुपिं हे **यं विदित्वा सतो चरं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तरे लोके विसत्तिकां धयागु पाली तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु राग, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । विसत्तिका धयागु गज्यागु अर्थ याना विसत्तिका धका धाइ ? ... पूर्ववत् ... छरे जुइ सः, फैले जुइ सः । उकिं विसत्तिका धका धाइ । लोके धयागु अपायलोकय, मनुष्यलोकय, देवलोकय, स्कन्धलोकय, धातुलोकय, आयतनलोकय । तरे लोके विसत्तिका धयागु लोकय व राग आदि तृष्णायात नं सत्त्वलोकय प्यपुनियःगु तृष्णायात नं स्मृति दुम्ह जुया पुला वनेमाः, विशेषकथं पुला वनेमाः, थीथीकथं पुला वनेमाः, बांलाक पुला वनेमाः, विशेषकथं पुला वनेमाः । थुपिं हे तरे लोके विसत्तिकां धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

प्यम्ह मुनिपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु धर्मयात सिइका स्मृति दयेका आचरण याइम्ह व्यक्तिं लोकय तृष्णायात पुला वनी । तृष्णायात विनाश याये फुगु उगु धर्मयात जित छलपोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

५५. इथ दिइसुतमुतविज्जातेसु, पियरूपेसु हेमक ।
छन्दरागविनोदनं, निब्बानपदमच्च्युतं ॥

हेमक ! थुगु लोकय यइपुसे च्वंगु स्वभाव दुगु दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय छन्दरागयात चीका मदयेका छवये फुगु निर्वाण स्थिर जुया च्वंगु दु ।

इथ दिइसुतमुतविज्जातेसु धयागु पाली दिइ धयागु मिखां खनिगु खः । सुत धयागु न्हायपनं ताइगु खः । मुत धयागु न्हासं नंतुनेगु, म्येचं सवाः कायेगु, शरीरं स्पर्श याइगु खः । विज्जात धयागु मनं सिइकेगु खः । थुपिं हे इथ दिइसुतमुतविज्जातेसु धयागु पालिया अर्थ खः ।

पियरूपेसु हेमक धयागु लोकय प्रिय स्वभाव दुगु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दुगु छुं छगू धर्म दु । लोकय चक्षुप्रसादय ययेके बहःगु स्वभाव दु । न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय श्रोतप्रसादय, लोकय घ्राणप्रसादय, लोकय जिह्वाप्रसादय, लोकय कायप्रसादय, लोकय भवङ्गुपच्छेद भिङ्गुगूली ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय रूपारम्मणय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय शब्दारम्मणय, लोकय गन्धारम्मणय, लोकय रसारम्मणय, लोकय प्रष्टब्धारम्मणय, लोकय धर्मारम्मणय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय चक्षुविज्ञानय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय श्रोतविज्ञानय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय घ्राण विज्ञानय, लोकय जिह्वाविज्ञानय, लोकय कायविज्ञानय, लोकय मनोविज्ञानय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय चक्षुसंस्पर्शय, लोकय श्रोतसंस्पर्शय, लोकय घ्राणसंस्पर्शय, जिह्वासंस्पर्शय, लोकय कायसंस्पर्शय, लोकय मनोसंस्पर्शय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय चक्षुसंस्पर्श याना उत्पन्न जुइगु वेदनाय ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय श्रोतसंस्पर्श याना उत्पन्न जुइगु

वेदनाय्, लोकय् घ्राणसंस्पर्शं याना उत्पन्न जुइगु वेदनाय्, लोकय् जिह्वासंस्पर्शं याना उत्पन्न जुइगु वेदनाय्, लोकय् कायसंस्पर्शं याना उत्पन्न जुइगु वेदनाय्, लोकय् मन संस्पर्शं याना उत्पन्न जुइगु वेदनाय् ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय् रूपसंज्ञा, लोकय् शब्दसंज्ञा, लोकय् गन्धसंज्ञा, लोकय् रससंज्ञा, लोकय् प्रष्टव्यसंज्ञा, लोकय् धर्मसंज्ञाय् ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय् रूपसंचेतनाय्, लोकय् शब्दसंचेतनाय्, लोकय् गन्धसंचेतनाय्, लोकय् रससंचेतनाय्, लोकय् प्रष्टव्यसंचेतनाय्, लोकय् धर्मसंचेतनाय् ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय् रूपतृष्णा, लोकय् शब्द तृष्णा, लोकय् गन्ध तृष्णा, लोकय् रस तृष्णा, लोकय् प्रष्टव्य तृष्णा, लोकय् धर्मतृष्णाय् ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय् वर्णयात बिचाः याइगु, लोकय् शब्दयात बिचाः याइगु, लोकय् गन्धयात बिचाः याइगु, लोकय् रसयात बिचाः याइगु, लोकय् प्रष्टव्ययात बिचाः याइगु, लोकय् धर्मयात बिचाः याइगुली ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । लोकय् वर्णयात परामर्श यायेगु, लोकय् शब्दयात परामर्श यायेगु, लोकय् गन्धयात परामर्श यायेगु, लोकय् रसयात परामर्श यायेगु, लोकय् प्रष्टव्ययात परामर्श यायेगु, लोकय् धर्मयात परामर्श यायेगुली ययेके बहःगु स्वभाव दु, न्ह्याइपु तायेके बहःगु स्वभाव दु । थुपि हे पियरूपेसु हेमक धयागु पालिया अर्थ खः ।

छन्दरागविनोदनं धयागु पाली **छन्दराग** धयागु पञ्चकामगुणय् प्यपुनिगु छन्द, काम धयागु प्यपुनिगु, काम धयागु ययेका च्वनिगु, काम तृष्णा, काम स्नेह, काम धयागु डाह जुइगु, काम धयागु मस्त जुइगु, काम धयागु दुहाँ वने फुगु तृष्णा, कामओघ, काम धयागु वर्तय् स्वापु तया बिइ सःगु योग, तृष्णा व दृष्टि आसक्त जुइगु काम उपादान, काम छन्द नीवरण । **छन्दराग विनोदनं** धयागु छन्दरागयात हटे याये सःगु, छन्दरागयात शान्त याना बिइ सःगु, छन्दरागयात त्याग यायेगु क्षेत्र जुया च्वंगु, छन्दरागयात बांलाक शान्त यायेगु थाय् जुया च्वंगु अमृतगु निर्वाण । थुपि हे **छन्दराग विनोद नं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

निब्बानपदमच्चुतं धयागु हेरविचार, भरोसा, शरण जुया च्वंगु निर्वाण धयागु कारण । अच्चुतं धयागु नित्य खः, ध्रुव खः, शाश्वत, अविपरिणाम धर्म वा परिवर्तन जुइगु स्वभाव मदु । थुपि हे **निब्बानपदमच्चुतं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

हेमक ! थुगु लोकय् यइपुसे च्वंगु स्वभाव दुगु दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् छन्दरागयात चीका मदयेका छवये फुगु निर्वाण स्थिर जुया च्वंगु दु ।

५६. एतदञ्जाय ये सता, दिट्ठयम्माभिनिष्सुता ।

उपसन्ता च ते सदा, तिण्णा लोके विसत्तिकं ॥

गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवान् जुया निर्वाणयात सिइका खंका काये धुंकूगु धर्म दुपिं जुइ । क्लेशरूपी मि शान्त जुइ धुंकी । न्ह्याबले क्लेशं शान्त जुइ धुंकी, उपिं व्यक्तिपिसं लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकी धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

एतदञ्जाय ये सता धयागु पाली **एतं** धयागु अमृतगु निर्वाण । गुगु धर्म दक्क संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु जुया च्वन, दक्क उपधितय् तयाग याइगु जुया च्वन, तृष्णाया

क्षय जुया च्वन, राग रहित जुया च्वन, निरोध जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वइगु जुयाच्वन । अज्जाय धयागु सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्व संस्कारधर्म दुःख खः” ... “दक्व स्वभाव धर्म अनात्म खः” ... “दक्व संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु दक्व धर्मतय् विनाश जुइगु नं स्वभाव दु” धका सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । ये धयागु अरहन्तपिं, क्षीणास्रवपिं । सता धयागु प्यता प्रकारया कारणं स्मृति दुपिं जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता याना च्वनिगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् उपिं व्यक्तिपित सता धका धाइ । थुपिं हे एतदज्जाय ये सता धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठयम्माभिनिब्बुता धयागु पाली दिट्ठयम्मा धयागु खंका काये धुंकूगु धर्मत दया च्वन, प्रष्ट सिइका काये धुंकूगु धर्म दया च्वन, तुलना याये धुंकूगु धर्म दया च्वन, क्वःछी धुंकूगु धर्म दया च्वन, प्रष्ट जुइ धुंकूगु धर्म दया च्वन, वृद्धि याये धुंकूगु धर्म दयाच्वन । “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका खंका काये धुंकूगु धर्म दयाच्वन ... “दक्व धर्मय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्व धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका खंका काये धुंकूगु धर्म दया च्वन, प्रष्ट सिइका काये धुंकूगु धर्म दया च्वन, तुलना याये धुंकूगु धर्म दया च्वन, क्वःछी धुंकूगु धर्म दया च्वन, प्रष्ट जुइ धुंकूगु धर्म दया च्वन, वृद्धि याये धुंकूगु धर्म दयाच्वन । अभिनिब्बुता धयागु राग शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना निब्बुता धका धाइ । द्वेष शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना निब्बुता धका धाइ । मोह, शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना निब्बुता धका धाइ । क्रोध, शत्रुभाव, दक्व अकुशल अभिसंस्कारत शान्त जुइ धुंकूगु कारणं दान्त, जुइ धुंकूगु कारणं, बांलाक शान्त जुइ धुंकूगु कारणं, छुइ धुंकूगु कारणं, शान्त याये धुंकूगु कारणं, रहित जुइ धुंकूगु कारणं, बांलाक शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना शान्त जुया च्वन, लिक्क लाना शान्त जुया च्वन, विशेषकथं शान्त जुया च्वन, तःसकं शान्त जुयाच्वन । थुपिं हे दिट्ठयम्माभिनिब्बुता धयागु पालिया अर्थ खः ।

उपसन्ता च ते सदा धयागु पाली उपसन्ता धयागु राग लिक्क लाना शान्त जुइ धुंकूगु कारणं, स्याये धुंकूगु कारणं लिक्क शान्त जुयाच्वन । द्वेष, मोह, क्रोध, उपनाह पूर्ववत् दक्व अकुशल अभिसंस्कारत शान्त जुइ धुंकूगु, दान्त जुइ धुंकूगु, बांलाक शान्त जुइ धुंकूगु, छुइ धुंकूगु, शान्त याये धुंकूगु, रहित जुइ धुंकूगु, तःसकं शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना शान्त जुया च्वन, लिक्क लाना शान्त जुया च्वन, विशेषकथं शान्त जुया च्वन, तःसकं शान्त जुयाच्वन । थुपिं हे उपसन्ता धयागु पालिया अर्थ खः । ते धयागु अरहन्तपिं क्षीणास्रवपिं । सदा धयागु सदां, सर्वकालय्, नित्यकालय्, ध्रुवकालय्, प्वा मदुगु कालय्, छपुचः जुया च्वंगु कालय्, मेगुलिसे ल्वाकः मज्जागु कालय्, बाण छगू धुंका हानं मेगु कयेकथें, लःयागु छाल समान दथुइ खाली मदुगु, क्रम टुटे मज्जुगु, स्वापु दुगु, स्पर्शितगु, भोजन नयेगुया न्ह्योने च्वंगु कालय्, भोजन नयेधुंका लिपायागु कालय्, प्रथमयामय्, मध्यमयामय्, पश्चिमयामय्, कृष्णपक्षय्, शुक्लपक्षय्, वर्षाकालय्, हेमन्तकालय्, गृष्मकालय्, प्रथम यौवनय्, मध्यम यौवनय्, पश्चिम यौवनय् । थुपिं हे उपसन्ता च ते सदा धयागु पालिया अर्थ खः ।

तिण्णा लोके विसत्तिकं धयागु पाली तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा, ... पूर्ववत् तःसकं इच्छा याइगु तृष्णा, लोभ,

अकुशलमूल । विसत्तिका धयागु छु अर्थ याना विसत्तिका धका धाइ ? ... पूर्ववत् ... छरे जुइ फैले जुइ सःगु कारणं याना विसत्तिका धका धाइ । लोके धयागु अपायलोकय् ... पूर्ववत् ... आयतन-लोकय् । तिण्णा लोके विसत्तिकं धयागु लोकय् थ्व तृष्णायात नं सत्त्वलोकय् थ्व राग आदि तृष्णायात नं स्रोतापत्तिमार्ग पार याये धुंकल, सकृदागामिमार्ग पार याये धुंकल, अनागामिमार्ग पार याये धुंकल, अर्हत्मार्ग पुला वने धुंकल, फलं पुला वने धुंकल, प्रत्यवेक्षण ज्ञानं पुला वने धुंकल । थुपिं हे तिण्णा लोके विसत्तिकं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवान् जुया निर्वाणयात सिइका खंका काये धुंकूगु धर्म दुपिं जुइ । क्लेशरूपी मि शान्त जुइधुंकी । न्ह्याबलें क्लेशं शान्त जुइ धुंकी, उपिं व्यक्तिपिसं लोकय् तृष्णायात पुला वनेधुंकी धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

च्यागु हेमक माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

९. तोदेय्य माणवकया प्रश्न निर्देश

५७. यस्मिं कामा न वसन्ति, (इच्छायस्मा तोदेय्य)

तण्हा यस्स न विज्जति ।

कथंकथा च यो तिण्णो, विमोक्खो तस्स कीदिसो ॥

गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्तिं शङ्कायात पुला वने धुंकल, उम्ह व्यक्तिं गज्यागु स्वभाव दुगु विमोक्षयात इच्छा याइ ? धका आयुष्मान् तोदेय्यं बिन्ति यात ।

यस्मिं कामा न वसन्ति धयागु गुम्ह व्यक्तियाके पञ्चकामगुणत च्वना च्वनी मखु, दुहाँ वना च्वनी मखु, विशेषकथं च्वना च्वनी मखु, दक्व भागं च्वना च्वनी मखु । थुपिं हे यस्मिं कामा न वसन्ति धयागु पालिया अर्थ खः । इच्छायस्मा तोदेय्य धयागु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः पूर्ववत् ... इच्छा धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वइगु शब्द खः । आयस्मा धयागु प्रियवचन खः पूर्ववत् ... तोदेय्य धयागु ब्राह्मणया नां खः । पूर्ववत् ... धायेगु खः । थुपिं हे इच्छायस्मा तोदेय्य धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हा यस्स न विज्जति धयागु गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइ मखु, बांलाक दइ मखु, प्राप्त जुइ मखु, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकी । थुपिं हे तण्हा यस्स न विज्जति धयागु पालिया अर्थ खः ।

कथंकथा च यो तिण्णो धयागु गुम्ह व्यक्तिं शङ्गायात नं पार याये धुंकल, विशेषकथं पार याये धुंकल, ल्यं मदयेक पार याये धुंकल, पुला वने धुंकल, बांलाक पुला वने धुंकल, विशेषकथं पुला वने धुंकल । थुपिं हे कथं कथा च यो तिण्णो धयागु पालिया अर्थ खः ।

विमोक्खो तस्स कीदिसो धयागु उम्ह व्यक्तियात गज्यागु स्वभाव दुगु विमोक्ष, गज्यागु स्थान दुगु, गज्यागु प्रकार दुगु, छुलिसे समानगु विमोक्षयात इच्छा याना च्वनी ? थुकथं विमोक्षयात न्यना च्वन । थुपिं हे विमोक्खो तस्स कीदिसो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

गुम्ह व्यक्तियाके काम दइ मखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्तिं शङ्गायात पुला वने धुंकल, उम्ह व्यक्तिं गज्यागु स्वभाव दुगु विमोक्षयात इच्छा याइ ? धका बिन्ति यात ।

५८. यस्मिं कामा न वसन्ति, (तोदेय्याति भगवा)

तण्हा यस्स न विज्जति ।

कथंकथा च यो तिण्णो, विमोक्खो तस्स नापरो ॥

तोदेय्य ! गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइ मखु, गुम्ह व्यक्तिं शङ्गायात पुला वने धुंकल, उम्ह व्यक्तियाके मेगु विमोक्ष दइमखु धका तथागतं लिसः बिया बिज्यात ।

यस्मिं कामा न वसन्ति धयागु पाली यस्मिं धयागु अरहन्तम्ह क्षीणासवम्ह गुम्ह पुद्गलयाके । कामा धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम धयागु संक्षिप्तं निथी दु । ... पूर्ववत् थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । यस्मिं कामा न वसन्ति धयागु गुम्ह अरहन्त व्यक्तियाके कामगुणत न्ह्यवः च्वना च्वनी मखु, दुहाँ वना च्वना च्वनी मखु, विशेषकथं च्वना च्वनी मखु, दक्क आकारं च्वना च्वनी मखु । थुपिं हे यस्मिं कामा न वसन्ति धयागु पालिया अर्थ खः ।

तोदेय्याति भगवा धयागु पाली तोदेय्य धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः ... पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे तोदेय्याति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हा यस्स न विज्जति धयागु पाली तण्हा धयागु रूप-तृष्णा, शब्द-तृष्णा, गन्ध-तृष्णा, रस-तृष्णा, प्रष्टव्य-तृष्णा, धर्म-तृष्णा । यस्स धयागु अरहन्त क्षीणासवयाके । तण्हा

यस्स न विज्जति धयागु गुम्ह अरहन्तयाके तृष्णा मदु, बांलाक मदु, प्राप्त मजू, हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त जुइ धुंकल, बांलाक शान्त जुइ धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया निंतिं योग्य मजूइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । थुपिं हे तण्हा यस्स न विज्जति धयागु पालिया अर्थ खः ।

कथंकथा च यो तिण्णो धयागु विचिकित्सायात **कथंकथा** धका धाइ । दुःखसत्यय् शङ्का जुइगु पूर्ववत् स्तम्भित जुम्ह व्यक्तिया भाव, चित्तया कोरे जुइगु । **यो** धयागु क्षीणास्रवम्ह गुम्ह अरहन्त । **कथंकथा च यो तिण्णो** धयागु गुम्ह अरहन्तं विचिकित्सायात पार याये धुंकल, विशेषकथं पार याये धुंकल, ल्यं पुल्यं मदयेक पार याये धुंकल, पुला वने धुंकल, बांलाक पुला वने धुंकल, विशेषकथं पुला वने धुंकल । थुपिं हे **कथंकथा च यो तिण्णो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विमोक्खो तस्स नापरो धयागु उम्ह अरहन्तयाके क्लेश रहित जुइगुलिं मेगु विमोक्ष मदु । उम्ह अरहन्त गुगु विमोक्षं क्लेशं मुक्त जुइमाः, विमुक्त जुइ, उगु विमोक्षं याये माःगु ज्यायात उम्ह अरहन्तं याये धुंकल । थुपिं हे **विमोक्खो तस्स नापरो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

तोदेय्य ! गुम्ह व्यक्तियाके काम दइमखु, गुम्ह व्यक्तियाके तृष्णा दइमखु, गुम्ह व्यक्ति शङ्कायात पुलावने धुंकल, उम्ह व्यक्तियाके मेगु विमोक्ष दइमखु धका तथागतं लिसः बिया बिज्यात ।

५९. निराससो सो उद आससानो, पज्जाणवा सो उद पज्जकप्पी ।

मुनिं अहं सक्क यथा विजज्जं, तं मे वियाचिक्ख समन्तचक्खु ॥

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति राग रहित जुलला ? वा आशा दनिला ? उम्ह व्यक्ति प्रज्ञावान्मह ला ? वा समापत्ति ज्ञानं कल्पना याना च्वंमह ला ? छचाखेलं खंके फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! जिं सिइके फइगुकथं मुनिया बारे जित आज्ञा जुया बिज्याहूँ ।

निराससो सो उद आससानो धयागु उम्ह व्यक्ति तृष्णा रहितम्ह ला ? अथे मखुसे तृष्णा दनिला ? रूपारम्मणय् आसक्त जूनिला ? शब्दारम्मणय्, गन्धारम्मणय्, रसारम्मणय्, प्रष्टब्धारम्मणय्, कुलय्, गणय्, आवासय्, लाभय्, यशय्, प्रशंसाय्, सुखय्, चीवरय्, पिण्डपात्रय्, शयनासनय्, रत्नप्रत्ययय्, कामधातुइ, रूपधातुइ, अरूपधातुइ, कामभवय्, रूपभवय्, अरूपभवय्, संज्ञाभवय्, संज्ञा मदुगु भवय्, संज्ञा दुगु नं मखु मदुगु नं मखुगु भवय्, छगू स्कन्ध दुगु भवय्, प्यंगू स्कन्ध दुगु भवय्, न्यागू स्कन्ध दुगु भवय्, अतीतय्, अनागतय्, वर्तमानय्, दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् आसक्त जूनिला ? इच्छा दनिला ? सवाः काःनिला ? प्रार्थना याःनिला ? यःनिला ? आसक्त जूगुकथं धाःनिला ? थुपिं हे **निराससो सो उद आससानो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पञ्जाणवा सो उद पञ्जकप्पी धयागु पाली पञ्जाणवा सो धयागु उम्ह व्यक्ति प्रज्ञावान्मह ला ? वर्तमान् व सांसारिक निगू फलयात चिन्तन याये नंगु प्रज्ञा दुम्ह ला ? बुद्धिमान्मह ला ? ज्ञान दुम्ह ला ? जां थिगु प्रज्ञा दुम्ह ला ? प्रतिवेध यांना सिइका काये फुगु प्रज्ञा दुम्हला ? उद पञ्जकप्पी धयागु अथे मखुसे च्यागू समापत्ति ज्ञानं नं, न्यागू अभिज्ञा ज्ञानं नं, मिथ्याज्ञानं नं तृष्णा कल्पना, दृष्टि कल्पनायात कल्पना यांना च्वन ला, उत्पन्न यांना च्वन ला, बांलाक उत्पन्न यांना च्वन ला, सिद्ध यांना च्वन ला, तःसकं सिद्ध यांना च्वन ला ? थुपिं हे पञ्जाणवा सो उद पञ्जकप्पी धयागु पालिया अर्थ खः ।

मुनिं अहं सक्क यथा विजज्जं धयागु पाली सक्क धयागु शक्य । भगवान् बुद्ध शाक्यकुलं प्रव्रजित जुया बिज्यात । उकिं नं सक्क धका धाइ । मेकथं धर्मं धनी जुया च्वन, धर्मरूपी आपालं धन दु, धर्मरूपी धनं पूर्ण जुयाच्वन । उकिं नं सक्क धका धाइ । उम्ह तथागतयाके धर्मरूपी धन दया च्वन । थुपिं धनत छु छु खः ? श्रद्धा धन, शील धन, हिरि धन, ओतप्प धन, श्रुत धन, त्याग धन, प्रज्ञा धन, स्मृतिप्रस्थान धन, सम्यक्प्रधान धन, ऋद्धिपाद धन, इन्द्रिय धन, बल धन, बोध्यङ्ग धन, मार्ग धन, फल धन, निर्वाण धन । थीथी प्रकारया थुपिं धर्मरूपी धनरत्नं धनी जुया च्वन, आपालं धन दया च्वन, धनं पूर्ण जुयाच्वन । उकिं नं सक्क धका धाइ । मेकथं शाक्यकुलय् आपालं शत्रुतय्त त्याकेगु सामर्थ्य दु, शूर जुया च्वन, वीर जुया च्वन, तःसकं यइपुगु स्वभाव दया च्वन, ग्याये मसः, स्तब्ध जुइ मसः, थारा न्हुइ मसः, बिस्सू वने मसः, ग्यानापुसे च्वंगु भययात हटे याये धुंकल, चिमिसै तित्तिं तित्तिं स्वाइगुलिं रहित जुइ धुंकल । उकिं नं सक्क धका धाइ । मुनिं अहं सक्क यथा विजज्जं धयागु शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! गुगु प्रकारं जिं मुनियात सिइका काये फइ, आरम्मण याइगुकथं सिइका काये फइ, विशेषकथं सिइका काये फइ, हानं विशेषकथं सिइका काये फइ, प्रतिवेध यांना सिइका काये फइ । थुपिं हे मुनिं अहं सक्क यथा विजज्जं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं मे वियाचिक्ख समन्तचक्खु धयागु पाली तं धयागु गुगु प्रश्नयात न्यना च्वना, गुगु प्रश्नयात प्वना च्वना, गुगु प्रश्नयात अनुरोध यांना च्वना, गुगु प्रश्नयात लिसः बिया लय्तायेका बिज्याहुं । वियाचिक्ख धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुं, देशना यांना बिज्याहुं, प्रज्ञप्त यांना बिज्याहुं, प्रतिष्ठापित यांना बिज्याहुं, उलाः क्यना बिज्याहुं, विभाजन यांना बिज्याहुं, प्रष्ट यांना बिज्याहुं, प्रकट यांना बिज्याहुं । समन्तचक्खु धयागु सर्वज्ञज्ञानयात समन्तचक्खु धका धाइ । पूर्ववत् उकिं तथागतया समन्तचक्खु नां दया बिज्यात । थुपिं हे तं मे वियाचिक्ख समन्तचक्खु धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! उम्ह व्यक्ति राग रहित जुलला ? वा आशा दनिला ? उम्ह व्यक्ति प्रज्ञावान्मह ला ? वा समापत्ति ज्ञानं कल्पना यांना च्वंमह ला ? छ्वाखेलं खंके फुगु मिखा दुम्ह भगवान् शास्ता ! जिं सिइके फइगुकथं मुनिया बारे जित आज्ञा जुया बिज्याहुं धका प्रार्थना यात ।

६०. निराससो सो न च आससानो, पञ्जाणवा सो न च पञ्जकप्पी ।

एवमि तोदेय्य मुनिं विजान, अकिज्चनं कामभवे असत्तं ॥

तोदेय्य ! व मुनि रागरहितम्ह खः । आशा दुम्ह मखु । व मुनि प्रज्ञावानम्ह खः । समापत्तिज्ञानं कल्पना यांना च्वम्ह मखु । थुकथं च्यूता मदुम्ह कामभुवनय् आसक्त मजूमहेसित मुनि धका सिइका का धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

निराससो सो न च आससानो धयागु उम्ह मुनि तृष्णा रहितम्ह खः । उम्ह मुनि तृष्णा सहितम्ह मखु । रूपारम्मणय् आसक्त मजु । शब्दारम्मणय्, गन्धारम्मणय्, ... पूर्ववत् ... दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् आसक्त मजु, इच्छा मयाः, सवाः मका, प्रार्थना मयाः, ययेका मच्चं, आशा याइगुकथं धया मच्चं । थुपिं हे निराससो सो न च आससानो धयागु पालिया अर्थ खः ।

पञ्ञाणवा सो न पञ्ञकप्पी धयागु पाली पञ्ञाणवा धयागु उम्ह मुनि प्रज्ञावानम्ह खः । वर्तमान व सांसारिक निगू फलयात चिन्तन याये नंगु प्रज्ञा दुम्ह खः । बुद्धिमानम्ह खः । ज्ञान दुम्ह खः । जां थिगु प्रज्ञा दुम्ह खः । प्रतिवेध यांना सिइका काये फुगु प्रज्ञा दुम्ह खः । न च पञ्ञकप्पी धयागु च्यागू समापत्ति ज्ञानं नं न्यागू अभिज्ञा ज्ञानं नं मिथ्याज्ञानं नं तृष्णा कल्पनायात नं कल्पना यांना च्वम्ह मखु । दृष्टि कल्पनायात नं कल्पना यांना च्वम्ह मखु, उत्पन्न यांना च्वम्ह मखु, बांलाक उत्पन्न यांना च्वम्ह मखु, सिद्ध यांना च्वम्ह मखु, तःसकं सिद्ध यांना च्वम्ह मखु । थुपिं हे पञ्ञाणवा सो न पञ्ञकप्पी धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवमि तोदेय्य मुनिं विजान धयागु पाली मुनि धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ पूर्ववत् ... राग आदि प्यपुनिगु तृष्णा, दृष्टिरूपी जालयात पुला वंम्ह उम्ह व्यक्तियात मुनि धका धाइ । एवमि तोदेय्य मुनिं विजान धयागु तोदेय्य ! थुकथं मुनि धका सिइका का, हानं सिइका का, हानं विशेषकथं सिइका का, प्रतिवेध यांना सिइका का । थुपिं हे एवमि तोदेय्य मुनिं विजान धयागु पालिया अर्थ खः ।

अकिञ्चनं कामभवे असत्तं धयागु पाली अकिञ्चनं धयागु राग किञ्चन (राग धयागु धन्दा सूता कायेगु), द्वेष किञ्चन, मोह किञ्चन, मान किञ्चन, दृष्टि किञ्चन, क्लेश किञ्चन, दुश्चरित्र किञ्चन । गुम्ह व्यक्ति थुपिं धन्दा सूता कायेगु किञ्चनतय् हटे याये धुंकल, बांलाक त्वाःथले धुंकल, शान्त याये धुंकल, बांलाक शान्त याये धुंकल, हानं उत्पत्ति जुइत योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल, उम्ह व्यक्तियात धन्दा सूता मदुम्ह व्यक्ति धका धाइ । कामा धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं, थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुमितं वस्तुकाम धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुमितं क्लेशकाम धका धाइ । भव धयागु कर्मभव, प्रतिसन्धि धयागु विपाकभव थुकथं भव धयागु निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुकियात प्रतिसन्धि धयागु विपाकभव धका धाइ ।

अकिञ्चनं कामभवे असत्तं धयागु कामभुवनय् धन्दा सूता मदुगु, प्यपुनेगु मदुगु, तःक्यनिगु मदुगु, विशेषकथं तःक्यनिगु मदुगु, बारम्बार चिना तयेगु मदुगु, पिहाँ वने धुंकूगु, त्याग याये धुंकूगु, थीथीकथं मुक्त जुइ धुंकूगु, बांलाक युक्त मजुगु, छुटे यायेगुलिं रहित जुया च्वंगु चित्तं बास यांना च्वम्ह पुद्गलयात । थुपिं हे अकिञ्चनं कामभवे असत्तं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

तोदेय्य ! व मुनि राग रहितम्ह खः । आशा दुम्ह मखु । प्रज्ञावान्म्ह खः । समार्पत्ति ज्ञानं कल्पना यांना च्वम्ह मखु । थुकथं च्यूता मदुम्ह कामभुवनय् आसक्त मजूम्हसित मुनि धका सिइका का धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं ... पूर्ववत् ... “भन्ते ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका बिन्ति यांना फेतुत ।

गुंगु तोदेय्य माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

१०. कप्प माणवकया प्रश्न निर्देश

६१. मज्जे सरस्मिं तिष्ठतं, (इच्छायस्मा कप्पो)

ओघे जाते महब्भये ।

जरामच्चुपरेतानं, दीपं पल्लहि मारिस ।

त्वञ्च मे दीपमक्खाहि, यथायिदं नापरं सिया ॥

ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्ह्यच्चः लिच्चः प्रकट मजुया दथुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वपिं जरा मरणं सास्ति याका च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ । भगवान् शास्ता ! थुकथं यात धाःसा जरा, मरण आदि दुःख हानं उत्पन्न जुइमखु, उकथं छलपोल व दुःख मदुगु द्वीपया बारे जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् कप्पं प्रार्थना यात ।

मज्जे सरस्मिं तिष्ठतं धयागु संसार चक्रयात सर धका धाइ । वनेगु, वयेगु, वने वयेगु, सिइगु, न्यागू गति, चिःधंगु तःधंगु जन्म, च्युति, उत्पन्न जुइगु, प्रष्टरूपं उत्पन्न जुइगु, स्यानिगु, जाति, जरा, मरणयात सर धका धाइ । संसार चक्रया न्ह्यवःयागु अन्त नं प्रकट मजू । लिपायागु अन्त नं प्रकट मजू । दथुइ च्वंगु संसारय् हे प्यपुना च्वपिं, स्थिर जुया च्वपिं, प्रतिष्ठित जुया च्वपिं, प्यपुनाच्वपिं, लिक्क थ्यना च्वपिं, दुस्वः वना च्वपिं, दुहाँ वना च्वपिं सत्त्व प्राणीपिं ।

थुकथं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू ? थुलि प्रमाण दुगु जन्मतक वर्त दया च्वन, वयां अप्वः च्वय् मदु । थजागु प्रमाण द हे मदु । थुकथं नं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू । थुलि प्रमाण दुगु जन्म सच्छिक्कवतक वर्त दया च्वन, वयां अप्वः च्वय् मदु । थजागु प्रमाण द हे मदु । थुकथं नं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू । थुलि प्रमाण दुगु जन्म द्विच्छिक्कवतक वर्त दया च्वन, वयां अप्वः च्वय् मदु । थजागु प्रमाण द हे मदु । थुकथं नं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू । थुलि प्रमाण दुगु जन्म छगू लाखक्कवतक वर्त दया

दोहर जुया ब्वाँय् वना च्वने माःपिं, बारम्बार सरे जुया च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपिनि न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू । भिक्षुपिं ! थुकथं हे छिपिं ताःहाकयेक चान्हं न्हिन्हं दुःख भोग याये नपिं जुयाच्वन । तीव्रगु दुःख भोग याये नपिं जुयाच्वन । स्यना वनीगुयात भोग याये नपिं जुयाच्वन । जमिनयात आपालं वृद्धि जुइका वये धुकल । भिक्षुपिं ! दक्क संसारय् थ्व दुःखप्रति घृणा चायेया नितिं उचित हे जुया च्वन, आसक्त जुइगुलिं रहित जुइया नितिं उचित हे जुयाच्वन । मुक्त जुइया नितिं उचित हे जुयाच्वन । थुकथं नं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू ।

थुकथं संसारया लिपायागु अन्त प्रकट मजू । थुलि प्रमाण दुगु जन्म तक वर्त उत्पन्न जुइ तिनी । वयां अप्वः च्वय् उत्पन्न जुइ मखु । थजागु प्रमाण द हे मदु । थुकथं नं संसारया लिपायागु अन्त प्रकट मजू । थुलि प्रमाण दुगु सच्छिगू जन्म तक । थुलि प्रमाण दुगु द्वःछिगू जन्मतक । थुलि प्रमाण दुगु छगू लाख जन्मतक । ... पूर्ववत् ... थगुलि प्रमाण दुगु छगू कोटि जन्मतक । थुलि प्रमाण दुगु सच्छिगू कोटि जन्मतक । थुलि प्रमाण दुगु छगू लाख कोटि जन्मतक । थुलि प्रमाण दुगु वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु सच्छिगू वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु द्वःछिगू वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु छगू लाख वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु छगू कोटि वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु सच्छिगू कोटि वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु द्वःछिगू कोटि वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु छगू लाख कोटि वर्षतक । थुलि प्रमाण दुगु सच्छिगू कल्प तक । थुलि प्रमाण दुगु द्वःछिगू कल्प तक । थुलि प्रमाण दुगु छगू लाख कल्पतक । थुलि प्रमाण दुगू कोटि कल्पतक । थुलि प्रमाण दुगु सच्छिगू कोटि कल्पतक । थुलि प्रमाण दुगु द्वःछिगू कोटि कल्पतक । थुलि प्रमाण दुगु छगू लाख कोटि कल्पतक वर्त उत्पन्न जुइतिनि । वयां अप्वः च्वय् उत्पन्न जुइ मखु । थजागु प्रमाण द हे मदु । थुकथं नं संसारया लिपायागु अन्त प्रकट मजू । थुकथं नं संसारयागु न्ह्यवःया अन्त नं प्रकट मजू । लिपाया अन्त नं प्रकट मजू । दथुइ च्वंगु संसारय् हे प्यपुना च्वपिं, स्थिर जुया च्वपिं, प्रतिष्ठित जुया च्वपिं, प्यपुना च्वपिं, लिक्क थ्यना च्वपिं, दुस्वः वना च्वपिं, दुहाँ वना च्वपिं सत्त्व प्राणीपिं । थुपिं हे मज्जे सरस्मिं तिहुतं धयागु पालिया अर्थ खः । इच्चायस्मा कप्पो धयागु पाली इच्चा धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् आयस्मा धयागु प्रियवचन खः पूर्ववत् कप्पो धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः ... पूर्ववत् कनेगु । थुपिं इच्चायस्मा कप्पो धयागु पालिया अर्थ खः ।

ओघे जाते महब्भये धयागु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघ उत्पन्न जुइगु, बांलाक उत्पन्न जुइगु, सिद्ध जुइगु, तःसकं सिद्ध जुइगु, प्रष्ट जुइगु । महब्भये धयागु जातिभय, जराभय, व्याधिभय, मरणभय दुगु । थुपिं हे ओघे जाते महब्भये धयागु पालिया अर्थ खः ।

जरामच्चुपरेतानं धयागु जरां स्पर्श जुइका च्वंगु, सास्ति याका च्वंगु, मुंका च्वंगु, सम्पूर्ण जुया च्वंगु । मृत्युं स्पर्श जुइका च्वंगु, सास्ति याका च्वंगु, मुंका च्वंगु, सम्पूर्ण जुया च्वंगु । जाति ल्यू ल्यू वया च्वंगु, जरा छरे जुया च्वंगु, व्याधिं त्वःपुया च्वंगु, मरणं तःसकं सास्ति याका च्वंगु, हेरविचार याइगु मदुगु, भरोसा मदुगु, शरण मदुगु, शरण कृत्य मज्जुगु । थुपिं हे जरामच्चुपरेतानं धयागु पालिया अर्थ खः ।

दीपं पबूहि मारिस धयागु हेरविचार याइगु जुया च्वंगु, भरोसा जुया च्वंगु, शरण जुया च्वंगु, गति जुया च्वंगु, परायण जुया च्वंगु निर्वाणरूपी द्वीपयात कना बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उला: क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । मारिस धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । मारिस धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु, कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । थुपिं हे दीपं पबूहि मारिस धयागु पालिया अर्थ खः ।

त्वञ्च मे दीपमक्खाहि धयागु पाली त्वं धका भगवान् बुद्धयात धागु खः । दीपमक्खाहि धयागु हेरविचार याइगु जुयाच्वंगु, भरोशा जुया च्वंगु, शरण जुया च्वंगु, गति जुया च्वंगु, परायण जुया च्वंगु निर्वाणरूपी द्वीपया बारे आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उला क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे त्वञ्च मे दीपमक्खाहि धयागु पालिया अर्थ खः ।

यथायिदं नापरं सिया धयागु गुकथं ध्व जाति आदि दुःख थुगु थासय् हे निरोध जुइ, शान्त जुइ, नष्ट जुइगुली थ्यनी, न्त्याबलें शान्त जुइ, हानं प्रतिसन्धिरूपी दुःखयात उत्पन्न जुइकी मखुत । कामधातुइ नं, रूपधातुइ नं, अरूपधातुइ नं, कामभवय् नं, रूपभवय् नं, अरूपभवय् नं, संज्ञा दुगु भवय् नं, संज्ञा मदुगु भवय् नं, संज्ञा दुगु नं मखु मदुगु नं मखुगु भवय् नं, छगू स्कन्ध दुगु भवय् नं, प्यंगू स्कन्ध दुगु भवय् नं, न्यागू स्कन्ध दुगु भवय् नं, हानं वनिगु गति नं, प्रष्टरूपं उत्पन्न जुइगुली नं, प्रतिसन्धी नं, भवय् नं, संसारय् नं, वर्तय् नं उत्पन्न जुइ मखु, बांलाक उत्पन्न जुइमखु, सिद्ध जुइ मखु, तःसकं सिद्ध जुइ मखु, थुगु हे थासय् निरोध जुइ, शान्त जुइ, नष्ट जुइगुली थ्यनी, बांलाक शान्त जुइ । थुपिं हे यथायिदं नापरं सिया धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्त्यच्चः लिच्चः प्रकट मजुया दथुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वपिं जरा मरणं सास्ति याका च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ । भगवान् शास्ता ! गुकथं यात धाःसा जरामरण आदि दुःख हानं उत्पन्न जुइ मखु, उकथं छलपोलं व दुःख मदुगु द्वीपया बारे जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

६२. मज्जे सरस्मिं तिड्डतं, (कप्पाति भगवा)

ओघे जाते महब्भये ।

जरामच्च्युपरेतानं, दीपं पबूमि कप्प ते ॥

कप्प ! ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्त्यच्चः लिच्चः प्रकट मजुया दथुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वपिं जरा मरणं सास्ति याका च्वनेमाःपिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपया बारे छंत कने त्यना ।

मज्जे सरस्मिं तिड्डतं धयागु संसारयात सर धका धाइ । वयेगु, वनेगु, वयेवनेगु, सीगु, गति, चिधंगु भव तःधंगु भव, च्युति, उत्पन्न जुइगु, प्रष्टरूपं उत्पन्न जुइगु, स्यनिगु,

जाति, जरा, मरण, थुमित सर धका धाइ । संसारया न्ह्यवःयागु अन्त नं प्रकट मजू । लिपायागु अन्त नं प्रकट मजू । दथुइ च्वंगु संसारय् हे प्यपुना च्वंप्पिं, स्थिर जुया च्वंप्पिं, प्रतिष्ठित जुया च्वंप्पिं, प्यपुना च्वंप्पिं, लिक्क थ्यना च्वंप्पिं, तःसकं दुस्वः वना च्वंप्पिं, दुब्बां वना च्वंप्पिं ।

गुकथं संसारवर्तया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू ? पूर्ववत् थुकथं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त प्रकट मजू । गुकथं संसारया लिपायागु अन्त प्रकट मजू ? ... पूर्ववत् ... थुकथं संसारया लिपायागु अन्त प्रकट मजू । थुकथं संसारया न्ह्यवःयागु अन्त नं प्रकट मजू । लिपायागु अन्त नं प्रकट मजू । दथुइ च्वंगु संसारय् हे प्यपुना च्वंप्पिं, स्थिर जुया च्वंप्पिं, प्रतिष्ठित जुया च्वंप्पिं, प्यपुना च्वंप्पिं, तःसकं लिक्क थ्यना च्वंप्पिं, दुस्वः वना च्वंप्पिं, दुब्बां वना च्वंप्पिं - थुपिं हे मज्जे सरस्मिं तिहुतं धयागु पालिया अर्थ खः । कप्पाति भगवा धयागु पाली कप्प धका भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु नां खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये माःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे कप्पाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

ओघे जाते महब्भये धयागु कामओघ, भवओघ, दृष्टिओघ, अविद्याओघ उत्पन्न जुइगु, बांलाक उत्पन्न जुइगु, सिद्ध जुइगु, तःसकं सिद्ध जुइगु, प्रष्ट जुइगु । महब्भये धयागु जाति भय, जरा भय, व्याधि भय, मरण भय । थुपिं हे ओघे जाते महब्भये धयागु पालिया अर्थ खः ।

जरामच्चुपरेतानं धयागु जरां स्पर्श जुइका च्वंगु, सास्ति याका च्वंगु, मुंका च्वंगु, सम्पूर्ण जुया च्वंगु । मृत्युं स्पर्श जुइका च्वंगु, सास्ति याका च्वंगु, मुंका च्वंगु, सम्पूर्ण जुया च्वंगु । जाति ल्यू ल्यू वया च्वंगु, जरा फैले जुया च्वंगु, व्याधिं त्वःपुया च्वंगु, मरणं तःसकं सास्ति याना च्वंगु, हेरविचार याइगु मदुगु, भरोसा मदुगु, शरण मदुगु, शरण कृत्य मज्जुगु । थुपिं हे जरामच्चुपरेतानं धयागु पालिया अर्थ खः ।

दीपं पब्बमि कप्प धयागु हेरविचार याइगु जुया च्वंगु, भरोसा जुया च्वंगु, शरण जुया च्वंगु, वनिगु गति जुया च्वंगु, परायण जुया च्वंगु निर्वाणरूपी द्वीपयात आज्ञा जुया बिज्याये, देशना याये, प्रज्ञप्त याये, प्रतिष्ठापित याये, उलाः क्यने, विभाजन याये, प्रष्ट याये, प्रकट याये । थुपिं हे दीपं पब्बमि कप्प धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

कप्प ! ओघय् उत्पन्न जुया महाभय दया न्ह्यच्चः लिच्चः प्रकट मजुया दथुइ च्वंगु संसारय् दिना च्वंप्पिं जरा मरणं सास्ति याका च्वनेमाःपिं सत्त्व प्राणीपिनिगु द्वीपया खं छपित कने त्यना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

६३. अकिञ्चनं अनादानं, एतं दीपं अनापरं ।

निब्बानं इति नं ब्रूमि, जरामच्चुपरिक्खयं ॥

कप्प ! थुगु द्वीपय् राग आदि किञ्चन मदु । तृष्णां दृष्टिं नं आसक्त मजू । ज्वः नं मदु । जरा मरणं क्षय जुया च्वंगु द्वीपयात जिं निर्वाण धका धया च्वना ।

अकिञ्चनं अनादानं धयागु पाली किञ्चनं धयागु रागकिञ्चन, द्वेषकिञ्चन, मोहकिञ्चन, मानकिञ्चन, दृष्टिकिञ्चन, क्लेशकिञ्चन, दुश्चरित्रकिञ्चन । थ्व निर्वाणरूपी

द्वीप किञ्चन हटे यायेगु क्षेत्र खः, किञ्चन शान्त यायेगु क्षेत्र खः, किञ्चन त्याग यायेगु क्षेत्र खः, किञ्चनयात बांलाक शान्त यायेगु क्षेत्र खः, अमृतगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु खः । थुपिं हे किञ्चन धयागु पालिया अर्थ खः । अनादानं धयागु पाली तृष्णायात आदान धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशल मूल । थुगु निर्वाणरूपी द्वीप तृष्णायात हटे यायेगु क्षेत्र खः । तृष्णायात शान्त यायेगु क्षेत्र खः । तृष्णायात त्याग यायेगु क्षेत्र खः । तृष्णायात हानं शान्त यायेगु क्षेत्र खः । अमृतगु तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र खः । थुपिं हे अकिञ्चनं अनादानं धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं दीपं अनापरं धयागु हेरविचार याइगु क्षेत्र जुया च्वंगु, भरोसा जुया च्वंगु, शरण जुया च्वंगु, वनिगु गति जुया च्वंगु, परायण जुया च्वंगु थ्व निर्वाण धयागु द्वीप । अनापरं धयागु थ्व निर्वाणया सिबे उत्तमगु मेगु द्वीप मदु । धात्थें व निर्वाण धयागु द्वीप हे अग्रगु, श्रेष्ठगु, विशिष्टगु, पामोक्षगु, उत्तमगु, पवरगु । थुपिं हे एतं दीपं अनापरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

निब्बानं इति नं ब्रूमि धयागु पाली तृष्णायात वाण धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याइगु तृष्णा, लोभ, अकुशल मूल । थ्व निर्वाण धयागु द्वीपयात तृष्णा हटे याइगु क्षेत्र धका, तृष्णायात शान्त याइगु, तृष्णायात त्याग याइगु, तृष्णायात तःसकं शान्त याइगु, अमृतगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र धका इति धयागु पदसन्धि खः । पदसंसर्ग खः । पदपूरण खः । अक्षर संयोजन खः । व्यञ्जन शिथिलभाव खः । इति धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । ब्रूमि धयागु कना च्वना, धया च्वना, देशना याना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उला क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे निब्बानं इति नं ब्रूमि धयागु पालिया अर्थ खः ।

जरामच्चुपरिक्खयं धयागु जरा मरणयात हटे याइगु, शान्त याइगु, त्याग याइगु, हानं शान्त याइगु, अमृतगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र । थुपिं जरामच्चुपरिक्खयं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

थुगु द्वीपय् राग आदि किञ्चन मदु । तृष्णां दृष्टिं नं आसक्त मजू । ज्वः नं मदु । जरा मरणं क्षय जुया च्वंगु द्वीपयात जिं निर्वाण धका धया च्वना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

६४. एतदञ्जाय ये सत्ता, दिट्ठधम्माभिनिष्पुता ।

न ते मारवसानुगा, न ते मारस्स पद्धगू ॥

उगु निर्वाणरूपी द्वीपयात सिइका गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवान्पिं जुया निर्वाणयात सिइका खंका काये धुकूगु धर्म दुपिं जुइ, क्लेशरूपी मि शान्त जुइ, उपिं व्यक्तिपिं मारया वशय् वनी मखु । मारया परिचारकपिं जुइ मखु ।

एतदञ्जाय ये सत्ता धयागु पाली एतं धयागु अमृतगु निर्वाण । गुगु धर्म दक्व संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्व उपधितयत् त्याग याइगु जुया च्वन,

तृष्णाया क्षय जुया च्वन, राग रहित जुया च्वन, निरोध जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वइगु जुयाच्वन । अज्जाय धयागु सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका ... पूर्ववत् ... “दक्व संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु, उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु दक्व धर्मतय् विनाश जुइगु नं स्वभाव दु” धका सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । ये धयागु अरहन्तपिं क्षीणासवपिं । सत्ता धयागु प्यंगू कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता याइगु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना च्वंगुलिं स्मृति दुम्ह जुया ... पूर्ववत् ... थुमित सत्ता धका धाइ । थुपिं हे एतदज्जाय ये सत्ता धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठधम्माभिनिब्बुता धयागु पाली दिट्ठधम्मा धयागु खंका काये धुंकूगु धर्म दया च्वन, प्रष्ट सिइका काये धुंकूगु धर्म दया च्वन, तुलना याये धुंकूगु धर्म दया च्वन, क्वःछी धुंकूगु धर्म दया च्वन, प्रष्ट जुइ धुंकूगु धर्म दया च्वन, वृद्धि याये धुंकूगु धर्म दयाच्वन । अभिनिब्बुता धयागु राग शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना निब्बुता धका धाइ । द्वेष ... पूर्ववत् दक्व अकुशल अभिसंस्कारत शान्त जुइ धुंकूगु कारणं, दान्त जुइ धुंकूगु कारणं, बांलाक शान्त जुइ धुंकूगु कारणं, छुइ धुंकूगु कारणं, शान्त याये धुंकूगु कारणं, रहित जुइ धुंकूगु कारणं, बांलाक शान्त जुइ धुंकूगु कारणं याना शान्त जुया च्वन, लिक्क लाना शान्त जुया च्वन, विशेषकथं शान्त जुया च्वन, तःसकं शान्त जुयाच्वन । थुपिं हे दिट्ठधम्माभिनिब्बुता धयागु पालिया अर्थ खः ।

न ते मारवसानुगा धयागु पाली मारो धयागु गुम्ह मारयाके मलिनगु अकुशल धर्म दु, कामभूमी अधिपति जुया च्वन, च्युत जुइगुली थ्यंका बिइ फु, नीच खः, प्रमादीपिनि बन्धु खः । न ते मारवसानुगा धयागु उपिं अरहन्तपिं मारया वशं उत्पन्न जुया च्वनी मखु । मारं नं उपिं अरहन्तपित थःगु वशय् तये फइ मखु । उपिं अरहन्तपिं मारयात नं, मारपक्षयात नं, मारपाशयात नं, मारया बल्सीयात नं, मारया आभिषयात नं, मारया आलम्बनयात नं, मारया निवासयात नं, मारया गौचरयात नं, मार बन्धनयात नं । सास्ति याना, त्वःपुया, तःसकं त्वःपुया, फुका, न्हुया आचरण याना च्वन, च्वना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, चाःहुइका च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे न ते मारवसानुगा धयागु पालिया अर्थ खः ।

न ते मारस्स पद्धगू धयागु उपिं अरहन्तपिं मारया सेवकत, परिचारकत मखु । उपिं अरहन्तपिं भाग्यवान्म्ह तथागतया सेवकत, परिचारकत खः । थुपिं हे न ते मारस्स पद्धगू धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

उगु निर्वाणरूपी द्वीपयात सिइका गुपिं व्यक्तिपिं स्मृतिवान्पिं जुया निर्वाणयात सिइका खंका काये धुंकूगु धर्म दुपिं जुइ, क्लेशरूपी मि शान्त जुइ, उपिं व्यक्तिपिं मारया वशे वनी मखु । मारया परिचारकपिं जुइ मखु धका लिसः बिया बिज्यात ।

गाथा सिधेसाथं पूर्ववत् भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः, जि छलपोलयागु शिष्य खः धका नमस्कार याना फेतुत ।

फिगू कप्प माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

११. जतुकणिण माणवकया प्रश्न निर्देश

६५. सुत्त्वानहं वीर अकामकामिं, (इच्छायस्मा जतुकणिण)

ओघातिगं पुट्ठुमकाममागमं ।

सन्तिपदं ब्रूहि सहजनेत्त, यथातच्छं भगवा ब्रूहि मेतं ॥

वीर्यवान्मह भगवान् शास्ता ! कामया इच्छा मदुम्ह छलपोलयागु खँ जिं न्यना ओघ पार याना कामरहित जुया बिज्याये धुंकूम्ह छलपोलयाके न्ह्यसः न्यनेत वया च्वना । सर्वज्ञज्ञानं सहित जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं शान्तिपद निर्वाणया खँ गथे दु अथे हे जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् जतुकणिणं प्रार्थना यात ।

सुत्त्वानहं वीर अकामकामिं धयागु इतिपि सो भगवा अरहं पूर्ववत् बुद्धो भगवा धका जिं न्यना, श्रोतप्रसादं न्यना, बांलाक ग्रहण याना, बांलाक धारण याना, दुग्गःक लुमंका । थुपिं हे सुत्त्वानहं वीर अकामकामिं धयागु पालिया अर्थ खः । वीर धयागु भगवान् बुद्ध उद्योगी जुया बिज्याना च्वन । वीर्य पूर्ण जुया बिज्याना च्वन । उकिं वीर धका धाइ । आपालं वीर्य दया बिज्याना च्वन । उकिं वीर धका धाइ । वीर्ययात उत्पन्न याना बिज्यासे सः । उकिं वीर धका धाइ । इच्छा याना गुकथं पूर्ण जुइगु चित्त दया बिज्याना च्वन । उकिं वीर धका धाइ । शूर जुया बिज्याना च्वन । उकिं वीर धका धाइ । शत्रुतयत् दमन याना बिज्याये सः । ग्यायेगु मदु, कम्म जुइगु मदु, थारा न्हुइगु मदु, बिस्यू वनेगु मदु, ग्याना पुइगुयात हटे याना बिज्याये धुंकल, चिमिसँ तिं तिं स्वाइगुलिं रहित जुयाच्वन । उकिं वीर धका धाइ ।

थुगु लोकय् दक्ख अकुशलं रहित जुयाच्वन । नारकीय दुःखयात पुला वना वीर्यपूर्वक च्वना च्वन । उम्ह अरहन्त व्यक्तिं वीर्यं नं, मार्गाङ्ग ध्यानं नं क्लेशयात स्यंका छ्वये सः । अज्यागु स्वभाव दुगु गुण उपकारं पूर्णम्ह व्यक्तियात वीर्यं पूर्णम्ह धका धाइ । थुपिं हे सुत्त्वानहं वीर धयागु पालिया अर्थ खः । अकामकामि धयागु पाली कामा धयागु वस्तुकाम नं क्लेशकाम नं । थुकथं काम संक्षिप्तं निधी दु । ... पूर्ववत् ... थुमित वस्तुकाम धका धाइ ।

पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । भाग्यवान्मह तथागतं वस्तुकामयात छुटे छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल । क्लेशकामयात हटे याना सिइका बिज्याये धुंकल । वस्तुकामयात छुटे छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकूगुलिं क्लेशकामयात हटे याना सिइका बिज्याये धुंकूगुलिं कामयात इच्छा मया । कामयात प्रार्थना मया । कामयात मयेकु । कामयात आशा याना मधाः । गुपिं व्यक्तिपिंसं कामतयत् इच्छा याना च्वनी । कामतयत् प्रार्थना याना च्वनी । कामयात ययेका च्वनी । कामयात आशा याना धया च्वनी । उपिं व्यक्तिपिं कामयात इच्छा याना च्वपिं धाइ । रागय् प्यपुना च्वपिं धका धाइ, संज्ञायात लुमंका च्वपिं धका धाइ ।

भगवान् बुद्धं कामयात इच्छा याना बिमज्याः । कामयात प्रार्थना याना बिमज्याः । कामयात ययेका बिमज्याः । कामयात आशा याना धया बिमज्याः । उकिं भगवान् बुद्धया कामय इच्छा मदु, प्यपुनेगुयात इच्छा मदु, कामयात त्याग याना बिज्याये धुंकल, कामयात ल्त्वया बिज्याये धुंकल, कामं मुक्त जुया बिज्याये धुंकल, कामयात हटे याना बिज्याये धुंकल, कामयात त्याग याना बिज्याये धुंकल, रागं रहित जुया बिज्याये धुंकल, रागं विशेषकथं रहित जुया बिज्याये धुंकल, रागयात त्याग याना बिज्याये धुंकल, रागयात ल्त्वया बिज्याये धुंकल, रागं मुक्त जुया बिज्याये धुंकल, रागयात हटे याना बिज्याये धुंकल, रागयात त्याग याना बिज्याये धुंकल, प्याःचाइगुलिं रहित जुया बिज्याये धुंकल, शान्त जुइ धुंकल, शीतल जुइ धुंकल, सुखयात अनुभव याना तःसकं उत्तमगु चित्तं च्वना बिज्यात । थुपिं हे सुत्त्वानहं वीर अकामकामिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्चायस्मा जतुकणिण धयागु पाली **इच्चा** धयागु पदसन्धि खः ... पूर्ववत् ... **इच्चा** धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । **आयस्मा** धयागु प्रियवचन खः । **आयस्मा** धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । **जतुकणिण** धयागु उम्ह ब्राह्मणया गोत्र खः । धया च्वनेगु, सम्मत यायेगु, प्रज्ञप्त यायेगु, सःतेगु, व्यवहार यायेगु । थुपिं हे **इच्चायस्मा जतुकणिण** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ओघातिगं पुट्टुमकाममागमं धयागु पाली **ओघातिगं** धयागु ओघयात स्रोतापत्तिमार्गं पुला वने धुंकल, ओघयात सकृदागामिमार्गं पुला वने धुंकल, ओघयात अनागामिमार्गं पुला वने धुंकल, ओघयात अर्हत् मार्गं पुला वने धुंकल, फलं पुला वने धुंकल । थुपिं हे **ओघातिगं** धयागु पालिया अर्थ खः । **पुट्टु** धयागु न्यनेत, प्वनेत, अनुरोध यायेत, प्रसन्न यायेत । **अकाममागमं** धयागु काम मदुम्ह, काम रहितम्ह, कामयात त्याग याये धुंकूम्ह, कामयात ल्त्वये धुंकूम्ह, कामं मुक्त जुइ धुंकूम्ह, कामयात हटे याये धुंकूम्ह, कामयात त्याग याये धुंकूम्ह, रागं रहित जुइ धुंकूम्ह, रागं विशेषकथं रहित जुइ धुंकूम्ह, रागयात त्याग याये धुंकूम्ह, रागयात ल्त्वये धुंकूम्ह, रागं मुक्त जुइ धुंकूम्ह, रागयात हटे याये धुंकूम्ह, रागयात त्याग याये धुंकूम्ह तथागतयाथाय् न्यनेत वया च्वना, लिक्क वया च्वना, बांलाक थ्यंकः वया च्वना, छलपोलथाय् लिक्क वया च्वना । थुपिं हे **ओघातिगं पुट्टुमकाममागमं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्तिपदं ब्रूहि सहजनेत्त धयागु पाली **सन्ति** धयागु छगू आकारं शान्ति नं जुया च्वन, शान्तिया पुचः नं जुयाच्वन । गुगु धर्म दक्व संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्व उपधित त्याग याइगु तृष्णा क्षय जुया च्वंगु, राग रहित जुया च्वंगु, रागया निरोध जुया च्वंगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुया च्वन, अमृतगु उगु निर्वाण हे शान्ति नं जुया च्वन, शान्तिया पुचः नं जुयाच्वन । धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ नं आज्ञा जुया बिज्याःगु दु – गुगु धर्म दक्व संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्व उपधित त्याग याइगु, तृष्णा क्षय जुया च्वंगु, रागं रहित जुया च्वंगु, रागया निरोध जुया च्वंगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुया च्वन, थुगु निर्वाणया शान्ति भाग दु प्रणीतगु भाग दु । उकिं बाहेक मेगु आकारं गुपिं धर्म निर्वाण प्राप्ति यायेया नितिं, निर्वाणयात स्पर्श यायेया नितिं, निर्वाणयात साक्षात्कार यायेया नितिं जुयाच्वन । इपिं धर्म छु छु खः ? प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यक्-प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, च्यागू आर्यमार्ग । थुमित निर्वाणया कारण जुया च्वंगु धर्म धका धाइ । शान्तिया कारण जुया च्वंगु, हेरविचार याइगुया कारण जुया

च्वंगु, भरोसाया कारण जुया च्वंगु, शरणया कारण जुया च्वंगु, भय मदइगुया कारण जुया च्वंगु, च्युति मदइगुया कारण जुया च्वंगु, अमृतया कारण जुया च्वंगु, तृष्णां पिहाँ वनिगुया कारण जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । सहजनेत्त धयागु सर्वज्ञज्ञानयात नेत्त धका धाइ । भाग्यवान्मह तथागतयाके सर्वज्ञज्ञान नं, जिनभाव नं बोधिवृक्षया मूलय् न्हापा नं मखु, लिपा नं मखु छगू हे क्षणय् उत्पन्न जूगु खः । उकिं भगवान् बुद्धया सहजनेत्त नां दया बिज्यात । थुपिं हे सन्तिपदं ब्रूहि सहजनेत्त धयागु पालिया अर्थ खः ।

यथातच्छं भगवा ब्रूहि मेतं धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात पूर्ववत् ... रागया निरोध जुया च्वंगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु धर्मयात यथातच्छं धका धाइ । भगवा धयागु गौरवया नां खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः ।

ब्रूहि मेतं धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुँ, धया बिज्याहुँ पूर्ववत् प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे यथातच्छं भगवा ब्रूहि मेत धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

वीर्यवान्मह भगवान् शास्ता ! कामया इच्छा मदुम्ह छलपोलयागु खँ जिं न्यनां ओघ पार याना कामरहित जुया बिज्याये धुकूम्ह छलपोलयाके न्ह्यसः न्यनेत वया च्वना । सर्वज्ञज्ञानं सहित जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! छलपोलं शान्तिपद निर्वाणया खँ गथे खः अथे हे जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

६६. भगवा हि काम अभिभुय्य इरियति, आदिच्चोव पथविं तेजी तेजसा ।
परितपञ्जस्स मे भरिपञ्जो, आचिक्ख धम्मं यमहं विजञ्जं ।
जातिजराय इध विप्पहानं ॥

तेजवान्मह सूर्य थःगु तेजं पृथ्वीयात सास्ति याना त्वःपुया तइथें तुं छलपोलं कामयात क्वत्यला उत्पन्न जुया बिज्यात । विपुलगु प्रज्ञा दुम्ह भगवान् शास्ता ! कम बुद्धि दुम्ह जित आज्ञा जुया बिज्याहुँ । छलपोलथाय् जाति, जरायात वांछ्वया बिइ फुगु गुगु धर्मयात सिइके मास्ते वःगु खः, उगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

भगवा हि कामे अभिभुय्य इरियति धयागु पाली भगवा धयागु गौरवया नां खः पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । कामा धयागु वस्तुकाम नं क्लेशकाम नं थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् ... थुमित क्लेशकाम धका धाइ । भगवान् बुद्धं वस्तुकामयात छुटे छुटे याना सिइका बिज्याना, क्लेशकामयात हटे याना, सास्ति याना, त्वःपुया, तःसकं त्वःपुया, गंका छ्वया आचरण याना बिज्याना च्वन, च्वना बिज्याना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना बिज्याना च्वन, पालन याना बिज्याना च्वन, यापन याना बिज्याना

च्वन, यापन याका बिज्याना च्वन । थुपिं हे भगवा हि कामे अभिभुय्य इरियति धयागु पालिया अर्थ खः ।

आदिच्चोव पथविं तेजी तेजसा धयागु पाली सूर्ययात **आदिच्चो** धका धाइ । जमिनयात **पथवी** धका धाइ । तेजवान्मह, तेजया किरणं सम्पूर्णमह सूर्यं पृथ्वीयात सास्ति याना, त्वपुया, तःसकं त्वपुया, अन्धकारयात फुका, पुका दक्व आकाशय् च्वंगु अन्धकारयात मदयेका, अन्धकारयात चिइका आलोकयात क्यना आकाशय्, अन्तरिक्षय् गगनपथय् वनिथें तुं उकथं हे ज्ञानरूपी तेज दया बिज्याकमह, ज्ञानरूपी तेजं सम्पूर्ण जुया बिज्याकमह भगवान् बुद्ध दक्व अभिसंस्कारतय्गु कारण जुया च्वंगु तृष्णायात ... पूर्ववत् क्लेशरूपी अन्धकार, अविद्यारूपी अन्धकारयात चिइका ज्ञानरूपी आलोकयात क्यना वस्तुकामतय् छुटे छुटे याना सिइका क्लेशकामतय् चिइका, सास्ति याना, त्वःपुया, तःसकं त्वःपुया, गंका छ्वया, न्हुया आचरण याना बिज्याना च्वन, च्वना बिज्याना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना बिज्याना च्वन, पालन याना बिज्याना च्वन, यापन याना बिज्याना च्वन, यापन याका बिज्याना च्वन । थुपिं हे **आदिच्चोव पथविं तेजी तेजसा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

परित्तपञ्जस्स मे भूरिपञ्जो धयागु जि कम बुद्धि दुमह जुयाच्वन, सामर्थ्य कमगु प्रज्ञा दुमह जुया च्वन, आचरण कमगु प्रज्ञा दुमह जुयाच्वन, अध्याशय नीचगु प्रज्ञा दुमह जुयाच्वन । छलपोल महाप्रज्ञा दुमह जुया बिज्यात, आपालं प्रज्ञा दुमह जुया बिज्यात, हर्ष प्रज्ञा दुमह जुया बिज्यात, जवन प्रज्ञा दुमह जुया बिज्यात, तीक्ष्ण प्रज्ञा दुमह जुया बिज्यात, प्रतिवेध याये फुगु प्रज्ञा दुमह जुया बिज्यात । पृथ्वीयात **भूरि** धका धाइ । तथागत पृथ्वी समानगु, विपुलगु, फैले जूगु उगु प्रज्ञां सम्पूर्ण जुया बिज्यात । थुपिं हे **परित्तपञ्जस्स मे भूरिपञ्जो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आचिक्ख धम्मं यमहं विजज्ज धयागु पाली **धम्म** धयागु आदी कल्याण, मध्यय् कल्याण, पर्यवसानय् कल्याण जुइगु, अर्थ पूर्णगु, व्यञ्जनं पूर्णगु, दक्व छ्वाखेलं पूर्णगु, परिशुद्धगु शासनयात प्यंगू स्मृतिप्रस्थानयात ... पूर्ववत् ... निर्वाणयात, निर्वाणय् थ्यनिगु आचरणयात आज्ञा जुया बिज्याहुं, देशना याना बिज्याहुं, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुं, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुं, उलाः क्यना बिज्याहुं, विभाजन याना बिज्याहुं, प्रष्ट याना बिज्याहुं, प्रकट याना बिज्याहुं । **यमहं विजज्जं** धयागु गुगु धर्मयात जिं सिइके माःगु खः, आरम्भण याना सिइके माःगु खः, विशेषकथं सिइके मागु खः, हानं सिइके माःगु खः, प्रतिवेध याना सिइके माःगु खः, थ्यंके माःगु खः, स्पर्श यायेमाःगु खः, साक्षात्कार यायेमाःगु खः । थुपिं हे **आचिक्ख धम्मं यमहं विजज्जं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

जातिजराय इध विप्पहानं धयागु थुगु शरीरया भावय् हे जाति, जरायात नं मरणयात नं हटे याये सःगु, शान्त याये सःगु, त्याग याये सःगु, तःसकं शान्त याये सःगु अमृतगु निर्वाणयात । थुपिं हे **जातिजराय इध विप्पहानं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकि उमह ब्राह्मणं -

तेजवान्मह सूर्यं थःगु तेजं पृथ्वीयात सास्ति याना त्वःपुया तइथें तुं छलपोलं कामयात क्वत्यला उत्पन्न जुया बिज्यात । विपुलगु प्रज्ञा दुमह भगवान् शास्ता ! कम बुद्धि दुमह जित आज्ञा जुया बिज्याहुं । छलपोलं जाति, जरायात वां छ्वया बिइ फुगु गुगु धर्मयात सिइके मास्ते वःगु खः, उगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याहुं धका प्रार्थना यात ।

६७. कामेसु विनय गेधं, (जतुकण्णीति भगवा)

नेक्खम्मं दट्ठु खेमतो ।

उग्गहितं निरत्तं वा, मा ते विज्जित्थ किञ्चनं ॥

जतुकण्णि ! नैष्क्रम्ययात भयरहितगुकथं खंका कामय् प्यपुना च्वनिगुयात मयदेका छ्व । तृष्णा व दृष्टिं ज्वना तये धुंकूगु प्यपुने यःगु आध्यात्मिक आयतन आदि मदयेका छ्व । राग आदि किञ्चन छंके मदयेमा ।

कामेसु विनय गेधं धयागु पाली **कामा** धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । पूर्ववत् थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । **गेध** धयागु पाली तृष्णायात **गेध** धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनियःगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याइगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । **कामेसु विनय गेधं** धयागु कामय् प्यपुनिगुयात हटे या, हानं हटे या, त्याग या, विनाश या, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका ब्यु । थुपिं हे **कामेसु विनय गेधं** धयागु पालिया अर्थ खः । **जतुकण्णि** धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात गोत्रं सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः । ... पूर्ववत् **भगवा** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **जतुकण्णीति भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

नेक्खम्मं दट्ठु खेमतो धयागु पाली **नेक्खम्मं** धयागु सम्यक्-आचरणयात, उपयुक्तगु आचरणयात, विपरीत मजुगु आचरणयात, फलया ल्यू वनिगु आचरयायात, लोकोत्तर धर्मलिसे उपयुक्तगु आचरणयात, शील्य पूर्णगु आचरण यायेगुयात, चक्षु आदि इन्द्रियय् सुरक्षित यायेगुयात, भोजनय् मात्रा सिइकेगुयात, जागरणं युक्त जुइगुयात, स्मृति प्रज्ञायात, प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यक्प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, च्यागू आर्यमार्ग, निर्वाण, निर्वाणय् थ्यनिगु आचरणयात भय रहितकथं, हेरविचार याइगुकथं, भरोसाकथं, शरणकथं, शरण कृत्य याये सःगुकथं, भय मदुगुकथं, च्युत जुइगु मदुगुकथं, अमृतकथं, तृष्णां पिहाँ वनिगुकथं खंका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे **नेक्खम्मं दट्ठु खेमतो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

उग्गहितं निरत्तं वा धयागु पाली **उग्गहितं** धयागु तृष्णाया वशं, दृष्टिया वशं ग्रहण याये धुंकूगु, परामर्श याये धुंकूगु, दक्व वनिगुकथं स्थिर जुइ धुंकूगु, दुब्बां वने धुंकूगु, मनं तुने धुंकूगु । **विरत्तं वा** धयागु सवाः काये बहः मजुगु, त्वता छ्वये बहःगु, त्याग याये बहःगु, विनाश याये बहःगु, रहित याये बहःगु, हानं उत्पन्न मजुइकथं याये बहःगु । थुपिं हे **उग्गहितं निरत्तं वा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मा ते विज्जित्थ किञ्चनं धयागु राग किञ्चन, द्वेष किञ्चन, मोह किञ्चन, मान किञ्चन, दृष्टि किञ्चन, क्लेश किञ्चन, दुश्चरित्र किञ्चन । थ्व किञ्चन छंके उत्पन्न जुइके मते, दयेके मते, त्याग या, विनाश या, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइकथं या । थुपिं हे **मा ते विज्जित्थ किञ्चनं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

जतुकणि ! नैष्कर्म्ययात भयरहितगुकथं खंका कामय् प्यपुना च्वनिगुयात मदयेका छ्व । तृष्णा व दृष्टिं ज्वना तये धुकूगु प्यपुने यःगु आध्यात्मिक आयतन आदियात मदयेका छ्व । राग आदि किञ्चन छंके मदयेमा धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**६८. यं पुब्बे तं विसोसेहि, पच्छा ते माहु किञ्चनं ।
मज्जे चे नो गहेस्ससि, उपसन्तो चरिस्ससि ॥**

न्हापायागु संस्कारधर्मतयूत आरम्मण याना गुगु क्लेशधर्म उत्पन्न जुया वये फुगु खः, उगु क्लेशधर्मतयूत गंका छ्वयेमाः । लिपा भविष्य् छं हानं धन्दा सूता कया च्वने म्वालेमाः । आः वर्तमानय् नं व उगु संस्कारधर्मतयूत ज्वना मतल धाःसा शान्त जुया च्वने दइ ।

यं पुब्बे तं विसोसेहि धयागु न्हापायागु संस्कारधर्मतयूत आरम्मण याना गुपिं क्लेशधर्मत उत्पन्न जुयावये फुगु खः, उपिं क्लेशधर्मतयूत मदयेका छ्व, विशेषकथं मदयेका छ्व, गंका छ्व, विशेषकथं गंका छ्व, पुसा मदइकथं याना छ्व, त्याग या, विनाश या, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइकथं या । थुकथं नं यं पुब्बे तं विसोसेहि धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः । मेकथं न्हापायागु परिपक्वगु फल दुगु गुपिं कुशल, अकुशल अभिसंस्कारत दु, उपिं कुशल, अकुशल अभिसंस्कारतयूत मदयेका छ्व, विशेषकथं मदयेका छ्व, गंका छ्व, विशेषकथं गंका छ्व, पुसा मदइगुकथं याना छ्व, त्याग या, विनाश या, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइकथं या । थुकथं नं यं पुब्बे तं विसोसेहि धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः ।

पच्छा ते माहु किञ्चनं धयागु भविष्य् उत्पन्न जुइगु संस्कारधर्मतयूत आरम्मण याना राग किञ्चन, द्वेष किञ्चन, मोह किञ्चन, मान किञ्चन, दृष्टि किञ्चन, क्लेश किञ्चन, दुश्चरित्र किञ्चनतयूत पच्छा धका धाइ । ख्व किञ्चन छंके दयेके मते, उत्पन्न याये मते, बांलाक उत्पन्न याये मते, तःसकं उत्पन्न याये मते, त्याग या, विनाश या, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइकथं या । थुपिं हे पच्छा ते माहु किञ्चनं धयागु पालिया अर्थ खः ।

मज्जे चे नो गहेस्ससि धयागु वर्तमानय् उत्पन्न जुया च्वंगु रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञानयात मध्य धका धाइ । वर्तमानय् उत्पन्न जुया च्वंगु संस्कारधर्मतयूत तृष्णाया वशं, दृष्टिया वशं ग्रहण मया, क्वातुक्क ग्रहण मया, परामर्श मया, ययेका मच्चं, तःसकं ययेका मच्चं, तःसकं दुस्वः मव । तःसकं ययेका च्वनेगु, तःसकं धया च्वनेगु, दुस्व वनेगु, ग्रहण यायेगु, परामर्श यायेगु, बांलाक मनं तुनेगुयात त्याग या, विनाश या, रहित या, हानं उत्पन्न मजुइकथं या । थुपिं हे मज्जे चे नो गहेस्ससि धयागु पालिया अर्थ खः ।

उपसन्तो चरिस्ससि धयागु राग शान्त जुइ धुकूगु कारणं याना शान्त जुया वना च्वने दइ । द्वेष पूर्ववत् ... दक्व अकुशल अभिसंस्कारत शान्त जुइ धुकूगु कारणं, दान्त जुइ धुकूगु कारणं, लिक्क थ्यना शान्त जुइ धुकूगु कारणं, विशेषकथं शान्त जुइ धुकूगु कारणं, छुइ धुकूगु कारणं, तृष्णा शान्त जुइ धुकूगु कारणं, रहित जुइ धुकूगु कारणं, तःसकं शान्त जुइ धुकूगु कारणं, शान्त जुया, लिक्क वना शान्त जुया, विशेषकथं शान्त जुया, शान्त शीतल जुया, तःसकं शान्त जुया वना च्वने दइ, च्वना च्वने दइ, इर्यापथयात उत्पन्न याये दइ,

चाहुले दइ, पालन याये दइ, यापन याये दइ, यापन याके दइ । थुपिं हे उपसन्तो चरिस्ससि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

न्हापायागु संस्कारधर्मतयूत आरम्मण याना गुगु क्लेशधर्म उत्पन्न जुया वये फुगु खः, उगु क्लेशधर्मतयूत गंका छ्वयेमाः । लिपा भविष्यय् छं हानं धन्दा सूता कया च्वने म्वालेमाः । आः वर्तमानय् नं व उगु संस्कारधर्मतयूत ज्वना मतल धाःसा शान्त जुया च्वने दइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

६९. सब्बसो नामरूपस्मिं, वीतगेधस्स ब्राह्मण ।

आसवास्स न विज्जन्ति, येहि मच्चुवसं वजे ॥

हे ब्राह्मण ! गुगु आसवधर्म याना मृत्युराजया वशय् वने मालिगु खः, उगु आसवधर्म फुक्क नामरूपधर्मय् आसक्त मजूम्ह व्यक्तियाके दइ मखुत धका भगवान् बुद्ध लिसः बिया बिज्यात ।

सब्बसो नामरूपस्मिं, वीतगेधस्स ब्राह्मण धयागु पाली **सब्बसो** धयागु फुक्क हे, अशेष, निरवशेष । **सब्बसो** धयागु थुगु शब्द दक्व धयागु अर्थयात कयना च्वंगु शब्द खः । **नाम** धयागु नामस्कन्ध । **रूप** धयागु प्यंगू महाभूतत, प्यंगू महाभूततयूत बःकया उत्पन्न जुइगु रूपत । तृष्णायात **गेध** धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याइगु तृष्णा, लोभ, अकुशलमूल । **सब्बसो नामरूपस्मिं, वीतगेधस्स ब्राह्मण** धयागु दक्व नामरूपय् प्यपुनिगु रहित जुया च्वंम्ह, विशेषकथं प्यपुनिगु रहित जुया च्वंम्ह, प्यपुनिगु ल्हवया छ्वये धुकूम्ह, प्यपुनिगु मुक्त जुइ धुकूम्ह, प्यपुनिगुयात हटे याये धुकूम्ह, प्यपुनिगुयात त्याग याये धुकूम्ह, रागं रहित जुया च्वंम्ह, रागं विशेषकथं रहित जुया च्वंम्ह, रागयात त्याग याये धुकूम्ह, रागयात ल्हवया छ्वये धुकूम्ह, रागं मुक्त जुइ धुकूम्ह, रागयात चिइके धुकूम्ह, रागयात त्याग याये धुकूम्ह । थुपिं हे **सब्बसो नामरूपस्मिं, वीतगेधस्स ब्राह्मण** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आसवास्स न विज्जन्ति धयागु पाली **आसवा** धयागु कामासव, भवासव, दृष्टिआसव, अविद्याआसव थुकथं आसवत प्यथी दु । **अस्स** धयागु अरहन्तम्ह क्षीणासवयाके । **न विज्जन्ति** धयागु थुपिं आसवत उम्ह अरहन्तयाके दइ मखुत, प्रष्टं दइ मखुत, प्राप्त जुइ मखुत, हटे याये धुकल, त्वाःथले धुकल, शान्त याये धुकल, हानं शान्त याये धुकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल । थुपिं हे **आसवास्स न विज्जन्ति** धयागु पालिया अर्थ खः ।

येहि मच्चुवसं वजे धयागु गुगु आसवतय्सं याना मृत्यु मारया वशय् नं वनेमाः । मरणया वशय् नं वनेमाः । मारपक्षया वशय् नं वनेमाः, उपिं आसवत उम्ह अरहन्तयाके मदु, प्रष्टरूपं मदये धुकल, प्राप्त मजुइ धुकल, चिइके धुकल, त्वाःथले धुकल, शान्त जुइ धुकल, तःसकं शान्त जुइ धुकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल । थुपिं हे **येहि मच्चुवसं वजे** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

हे ब्राह्मण ! गुगु आस्रवधर्मं याना मृत्युराजया वशय् वने मालिगु खः, उगु आस्रवधर्मं फुक्क नामरूप धर्मय् आसक्त मजूम्ह व्यक्तियाके दइ मखुत धका लिसः बिज्या बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया श्रावक शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

फिंछगु जतुकणिण माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

१२. भद्रावुध माणवकया प्रश्न निर्देश

७०. ओकञ्जहं तण्हच्छिदं अनेजं, (इच्चायस्मा भद्रावुधो)

नन्दिञ्जहं ओघतिण्णं विमुत्तं ।

कप्पञ्जहं अभियाचे सुमेधं, सुत्त्वान नागस्स अपनमिस्सन्ति इतो ॥

च्वनेगु थाय् स्थानयात त्याग याये धुंकूम्ह, तृष्णा त्वाःथले धुंकूम्ह, तृष्णा रहित जुया बिज्याये धुंकूम्ह, तृष्णा त्याग याना बिज्याये धुंकूम्ह, ओघ पार याना बिज्याये धुंकूम्ह, क्लेशं विमुत्त जुया बिज्याये धुंकूम्ह, निगू कल्प त्याग याना बिज्याये धुंकूम्ह, प्रज्ञावान् जुया बिज्याकम्ह तथागतयाथाय् प्रार्थना यावया च्वना । अरहन्त जुया बिज्याकम्ह छलपोलयागु वचन न्यनेधुंका थुगु पासाणक चैत्यं आपालं मनूत लिहाँ वेनी ।

ओकञ्जहं तण्हच्छिदं अनेजं धयागु पाली ओकञ्जहं धयागु रूपधातुइ गुगु छन्द, गुगु राग, गुगु ययेका च्वनिगु नन्दी, गुगु तृष्णा, गुपिं उपादानत, चित्तया अधिष्ठानत, मनं तुनिगु, सुला च्वनिगु अनुशयत दु, उपिं छन्द आदितयत्त भाग्यवान्मह तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताड्माःया वस्तुथे याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यना बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्धया ओकञ्जहो नां दया बिज्यात । वेदना धातुइ, संज्ञा धातुइ, संस्कार धातुइ, विज्ञान धातुइ गुगु छन्द, गुगु राग, गुगु ययेका च्वनिगु नन्दी, गुगु तृष्णा, गुपिं उपादानत, चित्तया अधिष्ठानत, मनं तुनिगु, सुला च्वनिगु अनुशयत दु, उपिं छन्द आदितयत्त भाग्यवान्मह तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताड्माःया वस्तुथे याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यना बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्धया ओकञ्जहो नां दया बिज्यात ।

तण्हच्छिदं धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । उगु तृष्णायात भगवान् बुद्धं त्वाःथला बिज्याये धुंकल, विशेषकथं त्वाःथला बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला बिज्याये धुंकल, शान्त याना बिज्याये धुंकल, तःसकं शान्त याना बिज्याये धुंकल,

हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उकिं भगवान् बुद्धया तण्हच्छिदो नां दया बिज्यात । **अनेजो** धयागु पाली तृष्णायात **एजा** धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । **एजा** धयागु उगु तृष्णायात भाग्यवान्म्ह तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यना बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्धया **अनेजो** नां दया बिज्यात । तृष्णायात हटे याना बिज्याये धुंकूगुलिं **अनेजो** नां दया बिज्यात । भगवान् बुद्ध लाभय् नं कम्प जुया बिमज्याः । अलाभय् नं कम्प जुया बिमज्याः । यशय् नं कम्प जुया बिमज्याः । अयशय् नं कम्प जुया बिमज्याः । प्रशंसाय् नं कम्प जुया बिमज्याः । निन्दाय् नं कम्प जुया बिमज्याः । सुखय् नं कम्प जुया बिमज्याः । दुःखय् नं कम्प जुया बिमज्याः, विशेषकथं कम्प जुया बिमज्याः, तःसकं कम्प जुया बिमज्याः, थीथीकथं कम्प जुया बिमज्याः, बारम्बार तःसकं कम्प जुया बिमज्याः । उकिं भगवान् बुद्धया **अनेजो** नां दया बिज्यात । थुपिं हे **ओकज्जहं तण्हच्छिदं अनेजं** धयागु पालिया अर्थ खः । **इच्चायस्मा भद्रावुधो** धयागु पाली इच्चा धयागु पदसन्धि खः पूर्ववत् ... **आयस्मा** धयागु प्रियवचन खः । ... पूर्ववत् **भद्रावुधो** धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः ... पूर्ववत् ... कनेगु । थुपिं हे **इच्चायस्मा भद्रावुधो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

नन्दिज्जहं ओघतिण्णं विमुत्तं धयागु पाली तृष्णायात **नन्दी** धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । ययेक च्वनिगु धयागु उगु तृष्णायात भाग्यवान्म्ह तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यना बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्ध **नन्दिज्जहो** नां दया बिज्यात । **ओघतिण्णं** धयागु भगवान् बुद्धं कामओघयात पार याना बिज्याये धुंकल । भवओघयात पार याना बिज्याये धुंकल । दृष्टिओघयात पार याना बिज्याये धुंकल । अविद्याओघयात पार याना बिज्याये धुंकल । दक्क संसार यात्रायात पार याना बिज्याये धुंकल, विशेषकथं पार याना बिज्याये धुंकल, ल्यं मदयेक पार याना बिज्याये धुंकल, पुला बिज्याये धुंकल, बांलाक पुला बिज्याये धुंकल, विशेषकथं पुला बिज्याये धुंकल । वसपोल तथागत आर्य पुद्गलपिनिगु आचरणं च्वना बिज्यात । समापत्ती अभ्यस्त जुइ धुंकूगु वसीभाव दयाच्चन । पूर्ववत् जाति, जरा, मरण रूपी सरे जुया च्वनिगु संसार नं, हानं उत्पन्न जुइगु नं वसपोल तथागतयाके मदये धुंकल । थुपिं हे **नन्दिज्जहं ओघतिण्णं** धयागु पालिया अर्थ खः । **विमुत्तं** धयागु भगवान् बुद्धया चित्त रागं मुक्त जुइ धुंकल, विमुक्त जुइ धुंकल । चित्त द्वेषं, चित्त मोहं ... पूर्ववत् ... चित्तं दक्क अकुशल अभिसंस्कारपाखें मुक्त जुइ धुंकल, विमुक्त जुइ धुंकल, बांलाक विमुक्त जुइ धुंकल । थुपिं हे **नन्दिज्जहं ओघतिण्णं विमुत्तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

कप्पज्जहं अभियाचे सुमेधं धयागु पाली **कप्पा** धयागु तृष्णा कल्प, दृष्टि कल्प, थुकथं कल्प निथी दु । पूर्ववत् थुकियात तृष्णा कल्प धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुकियात दृष्टि कल्प धका धाइ । भाग्यवान्म्ह तथागतं तृष्णा कल्पयात चिइका बिज्याये धुंकल । दृष्टि कल्पयात त्याग याना बिज्याये धुंकल । उकिं भगवान् बुद्ध **कप्पज्जहो** नां दया बिज्यात । **अभियाचे** धयागु पवना च्वना, उन्मुख जुया पवना च्वना, अनुरोध याना च्वना,

सवाः कया च्वना, प्रार्थना याना च्वना, ययेका च्वना, धया च्वना, तःसकं धया च्वना । प्रज्ञायात सुमेधा धका धाइ । गुगुप्रज्ञा, आकार प्रकारं सिइका काये फुगु प्रज्ञा ... पूर्ववत् ... अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । भगवान् बुद्ध मेधा धयागु थुगु प्रज्ञा पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुइगुली थ्यंका बिज्यात, लिक्क वना प्यपुना स्थिर जुया बिज्यात, सम्प्रयुक्त जुया स्थिर जुया बिज्यात, रहित जुया बिमज्याः, सम्पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक सम्पूर्ण जुइगुली थ्यंका बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्ध सुमेधो नां दया बिज्यात । थुपिं हे कप्पञ्जहं अभियाचे सुमेधं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सुत्त्वान नागस्स अपनमिस्सन्ति इतो धयागु पाली नागस्स धयागु भगवान् बुद्ध मभिंगु ज्या याना बिज्याये मसः । अकुशलयात याना बिज्याये मसः । उकिं नाग नां दया बिज्यात । वने मज्जुगुली बिमज्याः । उकिं नाग नां दया बिज्यात । मेगु जन्मय् बिमज्याः । उकिं नाग नां दया बिज्यात । ... पूर्ववत् ... थुकथं भगवान् बुद्ध वने मज्जुगुली बिमज्याः । उकिं नाग नां दया बिज्यात । सुत्त्वान नागस्स अपनमिस्सन्ति इतो धयागु छलपोलया वचनयात, धाइगु कारणयात देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित अवस्थायात न्यना, श्रोतप्रसादं ताया, बांलाक कया (ग्रहण याना), बांलाक धारण याना, बांलाक लुमंका थुगु थासं चिला वनी, वना च्वनी, लिचिला वनी, थुगु थासं मेगु थासय् वना च्वनी । थुपिं हे सुत्त्वान नागस्स अपनमिस्सन्ति धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

च्वमेगु थाय् स्थानयात त्याग याये धुकूम्ह, तृष्णा त्वाःथले धुकूम्ह, तृष्णा रहित जुया बिज्याये धुकूम्ह, तृष्णा त्याग याना बिज्याये धुकूम्ह, ओघयात पार याना बिज्याये धुकूम्ह, निगू कल्प त्याग याना बिज्याये धुकूम्ह, प्रज्ञावान् जुया बिज्याःम्ह तथागतयाथाय् प्रार्थना याःवया च्वना । अरहन्त जुया बिज्याकम्ह छलपोलयागु वचनयात न्यने धुंका थुगु पासाणक चैत्यं आपालं मनूत लिहाँ वनी धका बिन्ति यात ।

७९. नानाजना जनपदेहि सङ्गता, तव वीर वाक्यं अभिकङ्खमाना ।

तेसं तुवं साधु वियाकरोहि, तथा हि ते विदितो एस धम्मो ॥

जनपदं थीथी मनूत छलपोलयागु वचन न्यनेगु आकाक्षां तया थुगु पासाणक चैत्यय् पुचः मुना वयाच्वन । छलपोलं सिइका बिज्याकथं उपिं मनूतय् बांलाक धर्मया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् भद्रावुधं प्रार्थना यात ।

नामाजना जनपदेहि सङ्गता धयागु पाली नाना जना धयागु क्षत्रीत नं, ब्राह्मणत नं, वैश्यत नं, शूद्रत नं, गृहस्थीपिं नं, प्रव्रजितपिं नं, देवतापिं नं, मनुष्यपिं नं । जनपदेहि सङ्गता धयागु अङ्गदेशं, मगध देशं, कलिङ्ग देशं, काशी देशं, कोशल देशं, वज्जि देशं, मल्ल देशं, चेत्तिय देशं, वंश देशं, कुरु देशं, पञ्चाल देशं, मच्छ देशं, शूरसेन देशं, अश्वक देशं, अवन्ति देशं, योन (योनक) देशं, कम्बोज देशं । सङ्गता धयागु मिले जुया वया च्वन, पुचः मुना वया च्वन, छपुचः जुया वयाच्वन । थुपिं हे नाना जनाजनपदेहि सङ्गता धयागु पालिया अर्थ खः ।

तव वीर वाक्यं अभिकङ्खमाना धयागु पाली वीर धयागु शूरवीरम्ह । भगवान् बुद्ध उद्योगी जुया बिज्याना च्वन । उकिं वीर नां दया बिज्यात । आपालं वीर्यं दया बिज्यात । उकिं वीर नां दया बिज्याना च्वन । दुस्व वना बिज्यात । उकिं वीर नां दया बिज्यात । सामर्थ्यगु चित्त दया बिज्यात । उकिं वीर नां दया बिज्यात । चिमिसं तित्तिं तित्तिं स्वाइगुलिं रहित जुया बिज्यात । उकिं वीर नां दया बिज्यात ।

उम्ह अरहन्त पुद्गल थुगु लोकय् दक्क मभिङ्गु ज्यां रहित जुया बिज्यात । नरकय् जुइगु दुःखायात पुला वना वीर्यरूपी स्थान दयाच्चन । वीर्य दयाच्चन । ध्यान, मार्गफलं मभिङ्गु ज्यायात त्वाःथला बिइ फुगु उत्तमगु वीर्य दयाच्चन । अज्यागु गुण उपकार दुपिं व्यक्तिपित वीर्य दुपिं व्यक्तिपिं धका धाइ ।

तव वीर वाक्यं अभिकङ्खमाना धयागु छलपोलया वचनयात, धाइगु कारणयात, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित अवस्थायात । अभिकङ्खमाना धयागु तःसकं आशा याना, इच्छा याना, सवाः कया, प्रार्थना याना, ययेका, आशा याइगुकथं धया । थुपिं हे तव वीर वाक्यं अभिकङ्खमाना धयागु पालिया अर्थ खः ।

तेसं तुवं साधु वियाकरोहि धयागु पाली तेसं धयागु उपिं क्षत्रीपित, ब्राह्मणपित, वैश्यपित, शूद्रपित, गृहस्थीपित, प्रव्रजितपित, देवतापित, मनुष्यपित । तुवं धयागु भगवान् बुद्धयात धाःगु खः । साधु वियाकरोहि धयागु आज्ञा जुया बिज्याहुं, देशना याना बिज्याहुं, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुं, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुं, उलाः क्यना बिज्याहुं, विभाजन याना बिज्याहुं, प्रष्ट याना बिज्याहुं, प्रकट याना बिज्याहुं । थुपिं हे तेसं तुवं साधु वियाकरोहि धयागु पालिया अर्थ खः ।

तथा हि ते विदितो एस धम्मो धयागु धात्थे खः, थुकथं थुगु धर्मयात छलपोल सिइका बिज्यात, तुलना याना बिज्यात, क्वःछिना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, वृद्धि याना बिज्यात । थुपिं हे तथा हि ते विदितो एस धम्मो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

जनपदं थीथी मनूत छलपोलयागु वचन न्यनेगु आकाक्षां तया थुगु पासाणक चैत्यय् पुचः मुना वयाच्चन । छलपोलं सिइका बिज्याकथं उपिं मनूतय्त्त बांलाक धर्मया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुं धका प्रार्थना याना बिज्यात ।

७२. आदानतण्हं विनयेथ सब्बं, (भद्रावुधाति भगवा)

उद्धं अथो तिरियज्चापि मज्जे ।

यं यज्झि लोकस्मिमुपादियन्ति, तेनेव मारो अन्वेति जन्तुं ॥

भद्रावुध ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् दक्क प्रकारया रूप आदि ज्वना च्वनेयःगु तृष्णा, उपादानयात मदयेका छ्वयेमाः । स्कन्ध आदि लोकय् गुगु गुगु कर्मआदि अभिसंस्कारय् आसक्त जुइ, थ्व कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं हे स्कन्धमारआदि सत्ता प्राणीपिनि ल्यू ल्यू वया च्वनी ।

आदानतण्हं विनयेथ सब्बं धयागु पाली रूपतृष्णायात आदानतण्हा धका धाइ ।

पूर्ववत् आदानतण्हा धयागु छु कारण आदानतण्हा धका धाइ ? उगु तृष्णां रूपयात ग्रहण याना च्वनी, आसक्त जुया च्वनी, क्वातुक्क ग्रहण याना च्वनी, द्वंक परामर्श याना च्वनी, मनं तुना च्वनी । वेदनायात, संज्ञायात, संस्कारयात, विज्ञानयात, न्यागू गतियात, स्वंगू उपपत्तियात, प्रतिसन्धि निगूयात, गुंगू भवयात, संसारयात, स्वंगू वर्तयात ग्रहण याना च्वनी, आसक्त जुया च्वनी, क्वातुक्क ग्रहण याना च्वनी, द्वंक परामर्श याना च्वनी, मनं तुना च्वनी । उगु कारणं याना आदानतण्हा धका धाइ । आदानतण्हं विनयेथ सब्बं धयागु दक्क आसक्त जुइयःगु तृष्णायात तंका छ्वयेमाः, हानं तंका छ्वयेमाः, थीथीकथं त्याग यायेमाः, हटे यायेमाः, रहित यायेमाः, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिइमाः । थुपिं हे आदानतण्हं विनयेथ सब्बं धयागु पालिया अर्थ खः । भद्रावुधाति भगवा धयागु पाली भद्रावुध धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः । ... पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे भद्रावुधाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्जे धयागु थुगु पाली अनागतयात च्वय् धका धाइ । अतीतयात क्वय् धका धाइ । वर्तमानयात मध्य (दथु) धका धाइ । देवलोकयात च्वय् धका धाइ । नरकलोकयात क्वय् धका धाइ । मनुष्यलोकयात दथु धका धाइ । मेकथं कुशल धर्मतयत् च्वय् धका धाइ । अकुशल धर्मतयत् क्वय् धका धाइ । अव्याकृत धर्मतयत् दथु धका धाइ । अरूपधातुयात च्वय् धका धाइ । कामधातुयात क्वय् धका धाइ । रूपधातुयात दथु धका धाइ । सुख वेदनायात च्वय् धका धाइ । दुःख वेदनायात क्वय् धका धाइ । सुख नं मखु, दुःख नं मखुगु वेदनायात दथु धका धाइ । पालि तःलं च्वय्यात च्वय् धका धाइ । सँ च्वकां क्वय्यात क्वय् धका धाइ । मध्य भागयात दथु धका धाइ । थुपिं हे उद्धं अथो तिरियञ्चापि मज्जे धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं यज्झि लोकस्मिमुपादियन्ति धयागु गुगु प्रकारया रूपयात, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञानयात ग्रहण याना च्वनी, आसक्त जुया च्वनी, क्वातुक्क ग्रहण याना च्वनी, परामर्श याना च्वनी, मनं तुना च्वनी । लोकस्मिं धयागु अपायलोकय् ... पूर्ववत् आयतनलोकय् । थुपिं हे यं यज्झि लोकस्मिमुपादियन्ति धयागु पालिया अर्थ खः ।

तेनेव मारो अन्वेति जन्तुं धयागु आदान तृष्णाया कारणं उत्पन्न जूगु कर्म अभिसंस्कारतय् बलं हे प्रतिसन्धि धयागु स्कन्धमार, धातुमार, आयतनमार, गतिभार, उपपत्तिमार, प्रतिसन्धिमार, भवमार, संसारमार, वर्तमार सत्त्व प्राणीपिंपाखे छसिकथं वइ, लिक्क वइ, छसिकथं थ्यनी । जन्तुं धयागु आरम्भणय् तःक्यनेयःगु, सुगति दुर्गति यंके फुगु, मनु नां दुम्हेसिया काय् जुया च्वंम्ह, थः स्वयं लहिसःम्ह, नरकय् वने सःम्ह, जीवितेन्द्रिययात बहन याये सःम्ह, च्युतिं प्रतिसन्धी थ्यंके फुम्ह, परिपक्व जुइ सःम्ह, इन्द्रियं वने सःम्ह, मनु नां दुम्हेसिया पाखें दुम्ह सत्त्व प्राणीपाखे । थुपिं हे तेनेव मारो अन्वेति जन्तुं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

भद्रावुध ! अतीत, अनागत, वर्तमानय् दक्क प्रकारया रूपआदियात ज्वना च्वनेयःगु तृष्णा उपादानयात मदयेका छ्वयेमाः । स्कन्धआदि लोकय् गुगु गुगु कर्मआदि अभिसंस्कारय्

आसक्त जुइ, थ्व कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं हे स्कन्धमारआदि सत्त्व प्राणीपिनि ल्यू ल्यू वया च्वनी धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**७३. तस्मा पजानं न उपादियेथ, भिक्खु सतो किञ्चनं सब्बलोके ।
आदानसत्ते इति पेक्खमानो, पजं इमं मच्चुधेय्ये विसत्तं ॥**

उकिं थुगु खं खना सिइका रूपआदि प्यपुना च्वनेयःगु थुगु लोकय् मृत्युमारया अधिनस्थ जुया च्वंगु वर्तय् तक्यना च्वपिं थुपिं सत्त्व प्राणीपित्तं “थुपिं सत्त्व प्राणीपिं वर्तय् तक्यना च्वपिं खः” धका चायेका स्मृति दुम्ह भिक्षुं छुं छगू उपादानयात नं ज्वना च्वने मज्यू ।

तस्मा पजानं न उपादियेथ धयागु पाली तस्मा धयागु उकथं छसिकथं वयेसःगुलिं याना, उकथं फल बिइसःगु हेतुं याना, उकथं फलयात बःकया उत्पन्न जुइसःगुलिं, उकथं फलयात क्यने सःगुलिं याना आसक्त जुइ सःगु तृष्णाय् थ्व दोषयात बांलाक खना । थुपिं हे तस्मा धयागु पालिया अर्थ खः । पजानं धयागु सिइका, थीथीकथं सिइका, आरम्भण याइगुकथं सिइका, विशेषकथं सिइका, हानं विशेषकथं सिइका, प्रतिवेध याना सिइका “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका ... पूर्ववत् ... “दक्ख संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । थुपिं दक्ख धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव दु” धका सिइका, थीथीकथं सिइका, आरम्भण याइगुकथं सिइका, विशेषकथं सिइका, हानं विशेषकथं सिइका, प्रतिवेध याना सिइका । न उपादियेथ धयागु रूपयात ज्वने मज्यू आसक्त जुइ मज्यू, क्वातुक्क ज्वने मज्यू, परामर्श याये मज्यू, मनं तुने मज्यू । वेदनायात, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान, गति, उपपत्ति, प्रतिसन्धि, भव, संसार, वर्तयात ज्वने मज्यू आसक्त जुइ मज्यू, क्वातुक्क ज्वने मज्यू, परामर्श याये मज्यू, मनं तुने मज्यू । थुपिं हे तस्मा पजानं न उपादियेथ धयागु पालिया अर्थ खः ।

भिक्खु सतो किञ्चनं सब्बलोके धयागु पाली भिक्खु धयागु कल्याण पृथग्जन् जुया च्वंम्ह भिक्षु वा, शैक्ष्य जुया च्वंम्ह भिक्षु वा । सतो धयागु प्यता कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया । पूर्ववत् उम्ह व्यक्तियात सतो धका धाइ । थुपिं हे भिक्खु सतो धयागु पालिया अर्थ खः । किञ्चनं धयागु रूप जुया च्वंगु, वेदना जुया च्वंगु, संज्ञा जुया च्वंगु, संस्कार जुया च्वंगु, विज्ञान जुया च्वंगु छुं छगू । सब्बलोके धयागु दक्ख अपायलोकय्, दक्ख मनुष्यलोकय्, दक्ख देवलोकय्, दक्ख स्कन्ध दुगु लोकय्, दक्ख धातु दुगु लोकय्, दक्ख आयतन दुगु लोकय् । थुपिं हे भिक्खु सतो किञ्चनं सब्बलोके धयागु पालिया अर्थ खः ।

आदानसत्ते इति पेक्खमानो धयागु पाली गुपिं सत्त्वपिं रूपयात ज्वना च्वनी, आसक्त जुया च्वनी, क्वातुक्क ज्वना च्वनी, द्वक परामर्श याना च्वनी, मनं तुना च्वनी । वेदनायात, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान, गति, उपपत्ति, प्रतिसन्धि, भव, संसार, वर्तयात ज्वना च्वनी, आसक्त जुया च्वनी, क्वातुक्क ज्वना च्वनी, द्वक परामर्श याना च्वनी, मनं तुना च्वनी, उपिं सत्त्वपित्त आदानसत्ता धका धाइ । इति धयागु पदसन्धि खः पूर्ववत् इति

धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू वगु शब्द खः । पेक्खमानो धयागु ढल्के जुया, खना, स्वया, ध्यान बिया, प्रत्यवेक्षण याना । थुपिं हे आदानसत्ते इति पेक्खमानो धयागु पालिया अर्थ खः ।

पजं इमं मच्चुधेय्ये विसत्तं धयागु पाली **पजा** धयागु सत्त्वपितं क्यना च्वंगु शब्द खः । क्लेशतयत्त नं, स्कन्धतयत्त नं, अभिसंस्कारतयत्त नं **मच्चुधेय्य** धका धाइ । सत्त्व प्राणीपिनि मृत्यु मारया अधिनस्थ जुया च्वंगु, मारया अधिनस्थ जुया च्वंगु, मृत्युया अधिनस्थ जुया च्वंगु वर्तय् रूपय् प्यपुना च्वनी, विशेषकथं प्यपुना च्वनी, संस्थानय् प्यपुना च्वनी, तःक्यना च्वनी, विशेषकथं तःक्यना च्वनी, चिना च्वनी । अंगलय् ताना तःगु अकुंशय् वा किसिया चातूगु दन्तय् सामान तःक्यनी, विशेषकथं तःक्यनी, प्यःपुनी, हानं विशेषं प्यःपुनी, चिना तइथें उकथं हे सत्त्व प्राणीपिं मृत्युराजया अधिनस्थ जुया च्वंगु, मारया अधिनस्थ जुया च्वंगु, मृत्युया अधिनस्थ जुया च्वंगु वर्तय् प्यःपुना च्वनी, विशेषकथं प्यःपुना च्वनी, संस्थानय् प्यःपुना च्वनी, तःक्यना च्वनी, विशेषकथं तःक्यना च्वनी, चिना च्वनी । थुपिं हे **पजं इमं मच्चुधेय्ये विसत्तं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

उकिं थुगु खँ खना सिइका रूपआदि प्यपुना च्वने यःगु थुगु लोकय् मृत्युमारया अधिनस्थ जुया च्वंगु वर्तय् तःक्यना च्वपिं थुपिं सत्त्व प्राणीपितं “थुपिं सत्त्व प्राणीपिं वर्तय् तःक्यना च्वपिं खः” धका चायेका स्मृति दुम्ह भिक्षुं छुं छगू उपादानयात नं ज्वना च्वने मज्जू धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधये साथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

फिनिगु भद्रावुध माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

Dhamma.Digital

१३. उदय माणवकया प्रश्न निर्देश

७४. भायिं विरजमासीनं, (इच्छायस्मा उदयो)

कतकिच्चं अनासवं ।

पारगुं सम्मधम्मनं, अत्थि पञ्हेन आगमं ।

अज्जाविमोक्खं पबूहि, अविज्जाय पभेदनं ॥

ध्यानीम्ह, रागरूपी धूलं अलग जुया बिज्याकम्ह, सत्त्व प्राणीपितं हित जुइमा धका आशिका याना बिज्याना च्वम्ह, याये माःगु ज्या फुक्क याना बिज्याये धुंकूम्ह, अनासवम्ह,

ध्यानीम्ह, रागरूपी धूलं अलग जुया बिज्याकम्ह, सत्त्व प्राणीपित हित जुइमा धका आशिका याना बिज्याना च्वम्ह, याये माःगु ज्या फुक्कं याना बिज्याये धुंकूम्ह, अनास्रवम्ह, फुक्क धर्मय् पारंगत जुया बिज्याये धुंकूम्ह छलपोलयाथाय् प्रश्न न्यनेमास्ते वया वया च्वना । अविद्यायात विनाश याये फुगु अरहत्तमार्ग फल अज्जा (अज्ञा) विमोक्षयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् उदयं प्रार्थना यात ।

आयिं विरजमासीनं धयागु पाली **आयिं** धयागु ध्यानं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । भगवान् बुद्धं प्रथमध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । द्वितीयध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । तृतीयध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । चतुर्थध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । वितर्क विचारं युक्तगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । वितर्क मदुसे विचार जक दुगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । वितर्क, विचार मदुगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । प्रीतिं युक्तगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । प्रीति रहितगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । सुखं युक्तगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । उपेक्षा सहितगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । शून्यता विमोक्षं युक्तगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । अनिमित्त विमोक्षं युक्तगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । अप्रणिहित विमोक्षं युक्तगु ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । लौकिक ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । लोकोत्तर ध्यानं नं न्ह्याइपुका च्वनेगु बानी दु । ध्यानय् न्ह्याइपुका बिज्याना च्वन, याकचाः च्वनेगुली छसिकथं युक्त जुया बिज्याना च्वन, थःगु फल जुया च्वंगु फल समापत्तियात दुस्वःवनिगुकथं गौरव तया बिज्याना च्वन । थुपिं हे **आयिं** धयागु पालिया अर्थ खः । **विरजं** धयागु राग धयागु धू । द्वेष धयागु धू । मोह धयागु धू । क्रोध धयागु धू । शत्रुभाव धयागु धू । पूर्ववत् ... दक्क अकुशल अभिसंस्कार धयागु धू । थुपिं धूतय्त्त भाग्यवान्म्ह बुद्धं हटे याना बिज्याये धुंकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्याना बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दु । उकिं भगवान् बुद्ध अरज नां दया बिज्यात, रागं रहित जुया बिज्यात, रागपाखें छुखें लिना बिज्यात, रागं तापाना बिज्यात, रागयात हटे याना बिज्यात, रागं मुक्त जुया बिज्यात, दक्क रागयात पार याना बिज्यात ।

राग धयागु धूयात रेणु (सामान्य धू) धका धाये बहः मजू । **रजो** धयागु थुगु शब्द रागया नां खः । न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकम्ह तथागतं रागआदि धूयात मदयेका छ्वया च्वना बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्धयात रागरूपी धूलं रहित जुया बिज्याये धुंकूम्ह धका धाइ ।

द्वेष धयागु धूयात रेणु धका धाये बहः मजू । **रजो** धयागु थुगु शब्द द्वेषया नां खः । न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकम्ह तथागतं द्वेषआदि धूयात मदयेका छ्वया च्वना बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्धयात द्वेषरूपी धूलं रहित जुया बिज्याये धुंकूम्ह धका धाइ ।

मोह धयागु धूयात रेणु धका धाये बहः मजू । **रजो** धयागु थुगु शब्द मोहया नां खः । न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकम्ह तथागतं मोह धयागु धूयात मदयेका छ्वया च्वना बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्धयात मोहरूपी धूलं रहित जुया बिज्याये धुंकूम्ह धका धाइ । थुपिं हे **विरजं** धयागु पालिया अर्थ खः । **आसीनं** धयागु तथागत पासाणक चैत्यय् सत्त्व प्राणीपिनि हितयात इच्छा याना च्वना बिज्यात ।

राजगृहया छखेपाखे फुक्क दुःखया अन्तय् थ्यना बिज्याये धुकूम्ह सत्त्व प्राणीपिनि हितयात इच्छा याना बिज्याःम्ह तथागतयाथाय् स्वंगू विद्या दुपिं मृत्युमार दुपिं (मरण स्वभाव दुपिं) श्रावकपिं लिक्क च्वना च्वन । थुकथं नं भगवान् बुद्ध सत्त्व प्राणीपिनिगु हितयात इच्छा याना च्वना बिज्यात । मेकथं भगवान् बुद्धं क्लेशरूपी उत्सुक जुया च्वनिगुलिं रहित जुया च्वंगु कारणं सत्त्व प्राणीपिनि हितयात माला च्वना बिज्यात । आर्यपिनिगु वासं च्वना बिज्यात । वसीभावयात अभ्यास याना बिज्यात । ... पूर्ववत् ... जाति जरा मरणरूपी संसारय् नं हानं प्रतिसन्धि च्वनेगु नं वसपोल तथागतयाके मंत । थुकथं नं भगवान् बुद्ध सत्त्वप्राणिपिनि हितयात इच्छा याना च्वना बिज्यात । थुपिं हे **क्कायिं विरजमासीनं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्चायस्मा उदयो धयागु पाली **इच्चा** धयागु पदसन्धि खः । ... पूर्ववत् ... **आयस्मा** धयागु प्रिय वचन खः । ... पूर्ववत् ... उदयो धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः । ... पूर्ववत् ... कनेगु । थुपिं हे **इच्चायस्मा** उदयो धयागु पालिया अर्थ खः ।

कतकिच्चं अनासवं धयागु भाग्यवान्म्ह तथागतं चित्तं याये बहःगु याये बहः मज्जूयात, शरीरं याये बहःगु व याये बहः मज्जूयात हटे याना बिज्याये धुकल । हायात त्वाःथला बिज्याये धुकल । ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्याये धुकल । हानं उत्पन्न मज्झिगुली थ्यंका बिज्याये धुकल । लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मदये धुकल । उकिं भगवान् बुद्ध सिद्ध याना बिज्याये धुकूगु कृत्य दया बिज्यात ।

त्वाःथले धुकूगु रागआदि स्रोत दुम्ह चित्तं याये बहःगु याये बहः मज्जूयात हटे याये धुकूम्ह गुम्ह भिक्षुयाके फैले जुया च्वंगु राग मदु । पुका बिइ यःगु क्लेश मदु । थुकथं सिद्धकेमाः ।

कत किच्चं अनासवं धयागु पाली **आसवा** धयागु कामआसव भवासव, दृष्टिआसव, अविद्याआसव थुकथं आसवत प्यथी दु । उपिं आसवतयत् भाग्यवान्म्ह तथागतं चिइका बिज्याये धुकल । हा त्वाःथला बिज्याये धुकल । ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्याये धुकल । हानं उत्पन्न मज्झिगुली थ्यंका बिज्याये धुकल । लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्धया अनासव नां दया बिज्यात । थुपिं हे **कतकिच्चं अनासवं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पारगुं सङ्खधम्मानं धयागु भगवान् बुद्ध दक्क धर्मतयत् ज्ञातपरिज्ञां सिइका निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । तीरणपरिज्ञां पुला वना निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । क्लेशतयत् प्रहाणपरिज्ञां हटे याना निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । भावनां निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । साक्षात्कार याना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । च्याता प्रकारया समापत्तिं निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । दक्क धर्मतयत् ज्ञातपरिज्ञां सिइका निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । दक्क दुःखतयत् तीरणपरिज्ञां सिइका निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । दक्क दुःखतयत् तीरणपरिज्ञां पुला वना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । दक्क क्लेशतयत् प्रहाणपरिज्ञां हटे याना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । प्यंगू मार्गतयत् भावना याना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । निर्वाणयात साक्षात्कार याना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । दक्क च्याता प्रकारया समापत्तितयत् बांलाक दुस्ववना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । उम्ह भगवान् बुद्ध आर्य शीलय् अभ्यास यायेगुली थ्यंका बिज्यात । अन्तय् थ्यंका

बिज्यात । आर्य समाधी अभ्यास यायेगुली थ्यंका बिज्यात । अन्तय् थ्यंका बिज्यात । आर्य प्रज्ञाय् अभ्यास यायेगुली थ्यंका बिज्यात । अन्तय् थ्यंका बिज्यात । आर्य विमुक्ती अभ्यास यायेगुली थ्यंका बिज्यात । अन्तय् थ्यंका बिज्यात । उम्ह भगवान् बुद्ध मार्ग निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । निर्वाणय् फलज्ञानं थ्यना बिज्यात, मार्ग अन्तय् थ्यना बिज्यात, फलज्ञान अन्तय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं च्वकाय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं च्वकाय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं लोकया दिपुइ थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं लोकया दिपुइ थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञान वर्त दुःखया अन्तय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं वर्त दुःखया अन्तय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं आरक्षाय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं आरक्षाय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं भरोसाय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं भरोसाय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं शरणय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं शरणय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं भय रहितगुली थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं भय रहितगुली थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं च्युति रहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, फल ज्ञानं च्युति रहित जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं अमृतगु निर्वाणय् थ्यना बिज्यात, मार्ग ज्ञानं वान धयागु तृष्णां पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यना बिज्यात, फल ज्ञानं वान धयागु तृष्णां पिहाँ वइगु निर्वाणय् थ्यना बिज्यात । उम्ह भगवान् बुद्ध आर्यपिनिगु वासं च्वना बिज्यात, वसीभावयात अभ्यास यांना बिज्यात ... पूर्ववत् ... जाति, जरा मरण संसार नं पुनर्जन्म नं वसपोल भगवान् बुद्धयाके मंत । थुपिं हे पारंगुं सच्चधम्मानं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्थि पञ्हेन आगमं धयागु प्रश्न न्यनेगु इच्छा दुगुलिं वया च्वना । प्रश्नं न्यने मास्ते वया वयाच्वना । प्रश्न न्यने तायेके मास्ते वया वया च्वना । थुकथं नं **अत्थि पञ्हेन आगमं** धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं प्रश्न न्यनेगु इच्छा दुपिं व्यक्तिपिनि, प्रश्न न्यने मास्ते वपिनि, प्रश्नयात तायेके मास्ते वपिनि वइगु, न्ह्योने वयेगु, लिक्क वयेगु, संगत यायेगु दु । थुकथं नं **अत्थि पञ्हेन आगमं** धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं प्रश्नयात न्यने मास्ते वम्ह व्यक्ति छपिंथाय् दु । छलपोल नं आपालं दुध्याना बिज्यात । जिं न्यनागुयात कनेत लिसः बिइत सामर्थ्य दु । थ्व भारयात बहन यांना बिज्याहुं । थुकथं नं **अत्थि पञ्हेन आगम** धयागु पालिया अर्थ जुइ ।

अज्जाविमोक्खं पब्रूहि धयागु अरहत्त विमोक्षयात अज्जाविमोक्ष धाइ । अरहत्त विमोक्षयात आज्ञा जुया बिज्याहुं, धया बिज्याहुं, देशना यांना बिज्याहुं, प्रज्ञप्त यांना बिज्याहुं, प्रतिष्ठापित यांना बिज्याहुं, उलाःक्यना बिज्याहुं, विभाजन यांना बिज्याहुं, प्रष्ट यांना बिज्याहुं, प्रकट यांना बिज्याहुं । थुपिं हे **अज्जाविमोक्खं पब्रूहि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अविज्जाय पभेदनं धयागु अविद्यायात स्यंके फुगु, थीथीकथं स्यंके फुगु, हटे याये फुगु, शान्त याये फुगु, त्याग याके फुगु, तःसकं शान्त याये फुगु, अमृतगु तृष्णां पिहाँ वने सःगु । थुपिं हे **अविज्जाय पभेदनं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मण –

ध्यानीम्ह रागरूपी धुलं अलग जुया बिज्याःम्ह, सत्त्व प्राणीपित हित जुइमा धका आशिका यांना बिज्याना च्वम्ह, याये माःगु ज्या फुक्कं यांना बिज्याये धुंकूम्ह, अनासवम्ह, फुक्क धर्मय् पारंगत जुया बिज्याये धुंकूम्ह छलपोलयाथाय् न्यनेमास्ते वया वया च्वना । अविद्यायात विनाश याये फुगु अरहत्त मार्ग फल अज्जाविमोक्षयात आज्ञा जुया बिज्याहुं धका बिन्ति यात ।

७५. पहानं कामच्छन्दानं, (उदायाति भगवा)

दोमनस्सान चुभयं ।

थिनस्स च पनुदनं, कुक्कुच्चानं निवारणं ॥

कामच्छन्द व दौर्मनस्य निगू हटे यायेगुयात अञ्जाविमोक्ष धका धया च्वना ।
स्त्यानयात लिना छ्वयेगु कौकृत्ययात पने फुगु ।

पहानं कामच्छन्दान धयागु थुगु पाली छन्दो धयागु कामय् गुगु कामच्छन्द,
कामराग, काम धयागु ययेका च्वनिगु, काम तृष्णा, कामस्नेह, काम धयागु प्याः चाइगु, काम
धयागु डाह जुइगु, काम धयागु मस्त जुइगु, काम धयागु दुहाँ वने फुगु तृष्णा, कामओघ,
वर्तय् स्वापु तया बिइ यःगु कामयोग, तृष्णा व दृष्टिं आसक्त जुइगु काम उपादान,
कामच्छन्द नीवरण । **पहानं कामच्छन्दानं** धयागु कामच्छन्दतय् हटे यायेगु, शान्त यायेगु,
त्याग यायेगु, हानं शान्त यायेगु, अमृतगु, तृष्णा पिहाँ वनिगु । थुपिं हे **पहानं कामच्छन्दानं**
धयागु पालिया अर्थ खः । **उदायाति भगवा** धयागु पाली उदय धका भगवान् बुद्धं उम्ह
ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः ... पूर्ववत्
भगवा धयागु गुगु शब्द दुः, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे
उदायाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

दोमनस्सान चुभयं धयागु पाली **दोमनस्स** धयागु चित्तय् उत्पन्न जुया च्वंगु,
न्त्याइपु मताइगु, चित्तय् उत्पन्न जुया च्वंगु दुःख चित्त लिसे सम्प्रयुक्त जुया च्वंगु स्पर्श याना
उत्पन्न जुया च्वंगु न्त्याइपु मताइगु दुःखायात अनुभव याइगु, चित्तलिसें सम्प्रयुक्त जुया च्वंगु
स्पर्श याना उत्पन्न जुया च्वंगु न्त्याइपु मताइगु दुःख वेदनायात अनुभव याइगु । **दोमनस्सानं**
चुभयं धयागु कामच्छन्दयात नं दौर्मनस्ययात नं निगूयात नं हटे यायेगु, शान्त यायेगु, त्याग
यायेगु, अमृतगु, तृष्णा पिहाँ वनेगु । थुपिं हे **दोमनस्सानं चुभयं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

थिनस्स च पनुदनं धयागु पाली **थिनं** धयागु चित्तया गुगु अकल्यता, अकर्मण्यता,
विपुल मज्जूगु आकार, विपुल मज्जूगुलिं कय्कुनिगु आकार, कय्कुम्ह व्यक्तिया भाव, चित्तया
प्यानुसे च्वनिगु, प्यानुसे च्वनिगु आकार, चित्तया प्यानुसे च्वम्ह व्यक्तिया भाव । **पनुदनं**
धयागु स्त्यानयात लिना छ्वयेगु, हटे यायेगु, शान्त यायेगु, हानं त्याग यायेगु, तःसकं शान्त
यायेगु, अमृतगु, तृष्णा पिहाँ वनिगु थुपिं हे **थिनस्स च पनुदनं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

कुक्कुच्चानं निवारणं धयागु थुगु पाली **कुक्कुच्चं** धयागु ल्हातं घृणा चाये बहःगु
ज्या याइगु भावयात कुक्कुच्च धका धाइ । त्तिं घृणा चायेबहःगु ज्या याइगु भावयात
कुक्कुच्च धका धाइ । ल्हाः त्तिं घृणा चाये बहःगु ज्या याइगु भावयात **कुक्कुच्च (कौकृत्य)**
धका धाइ । योग्य मज्जूयात योग्य जू धका लुमंकीगु भाव, योग्य जूगुयात योग्य मज्जू धका
लुमंकीगु भाव, दोष मदुगुली दोष दु धका लुमंकीगु भाव, दोष दुगुयात दोष मदु धका
लुमंकीगु भाव । थजागु स्वभाव दुगु गुगु घृणा चाये बहःगु ज्या याइगु भाव, घृणा चाये
बहःगु ज्या याइगु आकार प्रकार, घृणा चाये बहःगु ज्या दुम्ह व्यक्तिया भाव, चित्तासु मदइगु,
चित्तया कोरे यायेगु थुकियात **कुक्कुच्च** धका धाइ । मेकथं निता कारणं कौकृत्य उत्पन्न
जुया च्वनी । चित्तया परिवर्तन जुइगु, चित्तया केरे जुइगु उत्पन्न जुया च्वनी । काय

दुश्चरित्रयात याइगु कारणं, काय सुचरित्रयात मयाइगु कारणं न कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी । गुकथं काय दुश्चरित्रयात याइगु, काय सुचरित्रयात मयाइगु कारणं चित्तया परिवर्तन जुइगु, चित्तया केरे जुइगु कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी ? “जिं काय दुश्चरित्रयात याये लात । जिं काय सुचरित्रयात याये मफुत” धका चित्तया परिवर्तन जुइगु चित्तया केरे जुइगु कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी । “जिं वची दुश्चरित्रयात याये लात । जिं वची सुचरित्रयात याये मफुत” “जिं मनो दुश्चरित्रयात याये लात । मनो सुचरित्रयात याये मफुत” “जिं प्राणातिपात याये लात । जिं प्राणातिपातां छले जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं खुया कायेगु ज्या याये लात । जिं खुया कायेगुलिं छले जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं व्यभिचार याये लात । जिं व्यभिचार यायेगुलिं छले जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं मखुगु खँ ल्हाये लात । जिं मखुगु खँ ल्हायेगुलिं छले जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं चुकली यायेगु ज्या याये लात । जिं चुकली यायेगुलिं छले जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं छाक्क खँ ल्हाये लात । जिं छाक्क खँ ल्हायेगुलिं बचे जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं ज्या ख्यले मदुगु खँ ल्हाये लात । जिं ज्या ख्यले मदुगु खँ ल्हायेगुलिं छले जुइगु ज्या याये मफुत” “जिं तःसकं इच्छा याना च्वनिगु ज्या याये लात । जिं तःसकं इच्छा मयाइगु ज्यायात याये मफुत” “जिं कतपितं स्यंके मास्ते वःगु बिचाः याये लात । जिं कतपितं स्यंके मास्ते मवःगु बिचाः याये मफुत” “जिं मिथ्यादृष्टियात ज्वने लात । जिं सम्यक्दृष्टियात ज्वने मफुत” धका चित्तया परिवर्तन जुइगु, चित्तय् केरे जुइगु कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी । थुकथं काय दुश्चरित्रयात याइगु, काय सुचरित्रयात मयाइगु कारणं चित्त परिवर्तन जुइगु, चित्तय् केरे जुइगु कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी ।

मेकथं “शील पूर्ण जुइके मफुत” धका चित्तया परिवर्तन जुइगु, चित्तय् केरे जुइगु कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी । “चक्षुआदि इन्द्रियतय्त सुरक्षित याये मफुत” “भोजनय् मात्रायात सिइके मफुत” “जागृत जुइगुलिं युक्त जुइ मफुत” “स्मृति, प्रज्ञां सम्पूर्ण जुइ मफुत” “जिं प्यता प्रकारया स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याये मफुत” “जिं प्यता प्रकारया सम्यक्प्रधानयात” “प्यता प्रकारया ऋद्धिपादयात”, “न्यागू इन्द्रिययात”, “न्यागू बलयात”, “न्हेगू बोध्यङ्गयात” “च्यागू आर्यमार्गयात” “जिं दुःखसत्ययात छुटे छुटे याना सिइके मधुनि । जिं समुदयसत्ययात हटे मयानानि । जिं मार्गसत्ययात भाविता मयानानि । जिं निरोधसत्ययात साक्षात्कार मयानानि” धका चित्तया परिवर्तन जुइगु, चित्तय् कोरे जुइगु कौकृत्य उत्पन्न जुया च्वनी ।

कुक्कुच्चानं निवारणं धयागु कौकृत्य पनेगुयात, हटे यायेगुयात, शान्त जुइगु, त्याग यायेगु, तःसकं शान्त जुइगु, अमृतगु, तृष्णां पिहाँ वनेगुयात (विमोक्ष धका जिं कना च्वना ।) थुपिं हे **कुक्कुच्चानं निवारणं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

कामच्छन्द व दौर्मनस्य निगूयात हटे यायेगुयात अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना ।
स्त्यानयात लिना छ्वयेगु कौकृत्ययात पने फुगुआदिकथं अज्ञा जुया बिज्यात ।

७६. उपेक्खासतिसंसुद्धं, धम्मतक्कपरेजवं ।

अञ्जाविमोक्खं पब्बमि, अविज्जाय पभेदनं ॥

उपेक्षा स्मृतिं शुद्ध जुया च्वंगु, चतुर्थध्यानय् धर्मवितर्क हे न्ह्यःब्बाना च्वंगु, अविद्यायात स्यंका छ्वय् फुगु अरहत्त फलयात अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना ।

उपेक्खासतिसंसुद्धं धयागु पाली **उपेक्खा** धयागु चतुर्थध्यानय् गुगु उपेक्षा, उचितकथं स्वइगु आकार, तःसकं स्वइगु, चित्तया समभाव, चित्त छरे मज्जुगु भाव, चित्तया दथुइ च्वना स्वइगु भाव । **सति** धयागु चतुर्थध्यानय् उपेक्षायात आरम्भण याना गुगु स्मृति, हानं हानं अनुस्मरण यायेगु पूर्ववत् ... सम्यक् स्मृति । **उपेक्खासतिसंसुद्धं** धयागु चतुर्थध्यानय् उपेक्षा नं, स्मृति नं शुद्ध जुया च्वनी, विशुद्ध जुया च्वनी, बांलाक शुद्ध जुया च्वनी, परिशुद्ध जुया च्वनी, यच्चुसे च्वना च्वनी, क्लेश दइ मखु, मलिन जुइगुलिं रहित जुया च्वनी, नम्रपूर्वक उत्पन्न जुया च्वनी, कर्मण्य जुया च्वनी, स्थिर जुया च्वनी, कम्परहितगु भावय् थ्यना च्वनी । थुपिं हे **उपेक्खासतिसंसुद्धं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

धम्मतक्कपुरेजवं धयागु सम्यक्संकल्पयात **धम्मतक्क** धका धाइ । उगु धर्म वितर्क अरहत्तफल धयागु विमोक्षया शुरु जुयाच्वन । न्हापा जुयाच्वन । न्ह्यःब्बाइम्ह जुयाच्वन । थुकथं नं **धम्मतक्कपुरेजवं** धयागु पालिया अर्थ खः । मेकथं सम्यक्दृष्टियात **धम्मतक्क** धका धाइ । उगु प्रज्ञा अरहत्त फल धयागु विमोक्षया शुरु जुयाच्वन । न्हापा जुयाच्वन । न्ह्यःब्बाइम्ह जुयाच्वन । थुकथं नं **धम्मतक्कपुरेजवं** धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं प्यंगू मार्गया पूर्वभाग विपश्यनायात **धम्मतक्क** धका धाइ । उगु विपश्यना ज्ञान अरहत्तफल धयागु विमोक्षया शुरु जुयाच्वन । न्हापा जुयाच्वन । न्ह्यःब्बाइम्ह जुयाच्वन । थुकथं नं **धम्मतक्कपुरेजवं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अञ्जाविमोक्खं पब्बूमि धयागु पाली अरहत्तफल विमोक्षयात **अञ्जाविमोक्खं** धका धाइ । अरहत्तफल विमोक्षयात कना च्वना, धया च्वना, देशना याना च्वना, प्रज्ञप्त याना च्वना, प्रतिष्ठापित याना च्वना, उलाः क्यना च्वना, विभाजन याना च्वना, प्रष्ट याना च्वना, प्रकट याना च्वना । थुपिं हे **अञ्जाविमोक्खं पब्बूमि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अविज्जाय पभेदनं धयागु पाली **अविज्जा** धयागु दुःखसत्ययात मसिइगु मोह पूर्ववत् अविद्या, त्वःपुया तइगु मोह, अकुशलमूल । **पभेदनं** धयागु अविद्यायात स्यंका बिइ सःगु, हटे याना बिइ सःगु, त्याग याये सःगु, शान्त याये सःगु, अमृतगु, तृष्णां पिहाँ वनिगु । थुपिं हे **अविज्जाय पभेदनं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

उपेक्षा स्मृतिं शुद्ध जुया च्वंगु, चतुर्थध्यानय् धर्मवितर्क हे न्ह्यःब्बाना च्वंगु, अविद्यायात स्यंका छ्वये फुगु अरहत्त फलयात अज्ञाविमोक्ष धका धया च्वना धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

७७ किंसु संयोजनो लोको, किंसु तस्स विचारणं ।

किस्सस्स विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति ॥

लोक छुकी संयोजित जुयाच्वन ? उगु लोकया (आरम्भणय् विचरण याइगु) विचरण छु खः ? गुगु धर्मयात बांलाक चीकूगु कारण निर्वाण धका धाइ ?

किंसुं संयोजनो लोको धयागु पाली लोकयात चिना तइगु, तःक्यना च्वनिगु, चिइगु, मलिन याइगु छु धर्म जुया च्वन, गुगु धर्म लोक युक्त जुया च्वन, थीथीकथं युक्त जुया च्वन, क्वातुक्क युक्त जुया च्वन, बांलाक युक्त जुया च्वन, तःक्यना च्वन, तःक्यनिगुली थ्यना च्वन, बारम्बार चिना च्वन ? थुपिं हे किंसु संयोजनो लोको धयागु पालिया अर्थ खः ।

किंसु तस्स विचारणं धयागु उगु लोकया चरण याइगु, विचरण याइगु, प्रतिविचरण याइगु छाया दयाच्वन ? गुगु धर्म याना लोक चारिका याना च्वन, उखें थुखें चारिका याना च्वन, उगु उगु आरम्भणय् चारिका याना च्वन ? थुपिं हे किंसु तस्स विचारणं धयागु पालिया अर्थ खः । किस्सस्स विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति धयागु गुगु धर्मयात बांलाक चीकूगुलिं, शान्त याइगुलिं, त्याग याइगुलिं, तःसकं शान्त याइगुलिं निर्वाण धका कने बहःजुया च्वन, धाये बहः जुया च्वन, क्यने बहः जुया च्वन, व्यवहार याये बहः जुयाच्वन । थुपिं हे किस्सस्स विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

लोक छुकी संयोजित जुयाच्वन ? उगु लोकया (आरम्भणय् विचरण याइगु) विचरण छु खः ? गुगु धर्मयात बांलाक चीकूगु कारणं निर्वाण धका धाइ ? धका बिन्ति यात ।

**७८. नन्दिसंयोजनो लोको, वितक्कस्स विचारणा ।
तण्हाय विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति ॥**

लोक तृष्णां संयोजित जुयाच्वन । वितर्क उगु लोकया विचरण खः । तृष्णायात विशेषरूपं हटे याइगु कारणं निर्वाण धका धाइ ।

नन्दिसंयोजनो लोको धयागु पाली तृष्णायात नन्दी धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । थुकियात नन्दी धका धाइ । तृष्णां लोकयात संयोजित याना च्वन, तःक्यंका च्वन, चिना च्वन, मलिन याना च्वन । थ्व तृष्णां लोक युक्त जुया च्वन, थीथीकथं युक्त जुया च्वन, विशेषकथं युक्त जुया च्वन, बांलाक युक्त जुया च्वन, तःक्यना च्वन, तःक्यनिगुली थ्यना च्वन, क्वातुक्क चिना च्वन । थुपिं हे नन्दिसंयोजनो लोको धयागु पालिया अर्थ खः ।

वितक्कस्स विचारणा धयागु पाली वितक्को धयागु वितर्कत गुता प्रकारया दु । काम वितर्क, व्यापाद वितर्क, विहिंसा वितर्क, ज्ञाति वितर्क, जनपदवितर्क, अमरा नां दुम्ह न्याथें तुं स्थिर मज्जूगु वितर्क, कतपिनिप्रति दया तइगुलिं सहित जुया च्वंगु वितर्क, लाभ सत्कार, यश आदि युक्त जुया च्वंगु वितर्क, अवहेलना मयायेगु लिसे युक्त जुया च्वंगु वितर्क । थुमित गुता प्रकारया वितर्कत धका धाइ । थुपिं गुता प्रकारया वितर्कत लोकया चारिका याइगु कारणत खः, उखें थुखें चारिका याइगु कारणत खः, आरम्भणय् चारिका याइगु कारणत खः । थुपिं गुता प्रकारया वितर्क लोक चारिका याना च्वन, विशेषकथं चारिका याना च्वन, आरम्भण याइगुकथं चारिका याना च्वन । थुपिं हे वितक्कस्स विचारणा धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हाय विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् ... धर्मतृष्णा । तण्हाय विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति धयागु तृष्णायात हटे याइगु कारणं, शान्त याइगु कारणं, त्याग याइगु कारणं, तःसकं शान्त याइगु कारणं निर्वाण धका कने बहः जुया च्वन, धाये बहः जुया च्वन, क्यने बहः जुया च्वन, व्यवहार याये बहः जुयाच्वन । थुपिं हे तण्हाय विप्पहानेन, निब्बानं इति वुच्चति धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध –

लोक तृष्णां संयोजित जुयाच्वन । वितर्क उगु लोकया विचरण खः । तृष्णायात विशेष रूपं हटे याइगु कारणं निर्वाण धका धाइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

७९. कथं सतस्स चरतो, विज्जाणं उपरुज्झति ।

भगवन्तं पुट्ठुमागमा, तं सुणोम वचो तव ॥

गुकथं स्मृति दुम्ह जुया प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याना आचरण याइम्ह व्यक्तियाके विज्ञान क्षय जुइ ? छलपोलथाय् प्रश्न न्यनेत जिपिं वया च्वना । छलपोलयागु उगु वचनयात न्यने ।

कथं सतस्स चरतो धयागु गुकथं स्मृति दुम्ह जुया, प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याइम्ह जुया आचरण याइम्ह, च्वना च्वम्ह, इर्यापथयात उत्पन्न याइम्ह, चाहुइकीम्ह, पालन याइम्ह, यापन याइम्ह, यापन याकीम्ह व्यक्तियाके । थुपिं हे **कथं सतस्स चरतो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विज्जाणं उपरुज्झति धयागु विज्ञान क्षय जुइ, शान्त जुइ, विलीन जुइगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ ? थुपिं हे **विज्जाणं उपरुज्झति** धयागु पालिया अर्थ खः ।

भगवन्तं पुट्ठुमागमा धयागु भाग्यवान्म्ह तथागतयाथाय् न्यनेत, पवनेत, अनुरोध यायेत, प्रसन्न जुइत वया च्वना, लिक्क वया च्वना, थ्यंकः वया च्वना, छलपोल नापं पुचः मुना वया च्वना । थुपिं हे **भगवन्तं पुट्ठुमागमा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तं सुणोम वचो तव धयागु पाली तं धयागु छलपोलया वचनयात, धाइगु कारणयात, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित जुइगुयात न्यने, बांलाक ग्रहण याये, धारण याये, विशेषकथं धारण याये, विशेषकथं अनुस्मरण याये । थुपिं हे **तं सुणोम वचो तव** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं –

गुकथं स्मृति दुम्ह जुया प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याना आचरण याइम्ह व्यक्तियाके विज्ञान क्षय जुइ ? छलपोलथाय् प्रश्न न्यनेत जिपिं वया च्वना । छलपोलयागु उगु वचनयात न्यने धका प्रार्थना यात ।

८०. अज्झतञ्च बहिद्धा च, वेदनं नाभिनन्दतो ।

एवं सतस्स चरतो, विज्जाणं उपरुज्झति ॥

[illegible]

Downloaded from <http://dhamma.digital>

तःसकं अनुभव याना च्वनिगुयात, तःसकं दुछ्वइगुयात, ग्रहण याइगुयात, परामर्श याइगुयात त्याग याइ, विनाश याइ, रहित याइ, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंकी । वेदनायात दुःखकथं, रोगकथं, प्वः वइगुकथं, कँकथं, अकुशल धर्मया स्थानकथं ... पूर्ववत् ... पिहाँ वनिगुकथं भाविता याःम्ह व्यक्तिं वेदनायात तःसकं यःयेका च्वनी मखु, तःसकं अनुभव याना च्वनी मखु, तःसकं दुछ्वइ मखु, तःसकं यःयेका च्वनिगुयात, तःसकं अनुभव याना च्वनिगुयात, तःसकं दुछ्वइगुयात, ग्रहण याइगुयात, परामर्श याइगुयात त्याग याइ, विनाश याइ, रहित याइ, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंकी । थुपिं प्यीता प्रकारं वेदनाय् वेदना धका भाविता याना च्वंम्ह व्यक्तिं वेदनायात तःसकं यःयेका च्वनी मखु, तःसकं अनुभव याना च्वनी मखु, तःसकं दुछ्वइमखु, तःसकं यःयेका च्वनिगुयात, तःसकं अनुभव याना च्वनिगुयात, तःसकं दुछ्वइगुयात, ग्रहण याइगुयात, परामर्श याइगुयात त्याग याइ, विनाश याइ, रहित याइ, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंकी । थुपिं हे अज्झत्तञ्च बहिद्धा च, वेदनं नाभिनन्दतो धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवं सतस्स चरतो धयागु थुकथं स्मृति दुम्ह जुया प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याइम्ह जुया आचरण याइम्हसिया, आचरण यायेगुकथं च्वनिम्हसिया, इर्यापथयात दयेका च्वनिम्हसिया, आचरण याना च्वनिम्हसिया, पालन याना च्वनिम्हसिया, यापन याना च्वनिम्हसिया, यापन याका च्वनिम्हसिया । थुपिं हे **सतस्स चरतो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विज्झाणं उपरुज्झति धयागु कुशल अभिसंस्कारनापं सहगत जूगु विज्ञान, अकुशल अभिसंस्कारनापं सहगत जूगु विज्ञान, आनेज्जाभि संस्कार नापं सहगत जूगु विज्ञान क्षय जुइ, शान्त जुइ, विलीन जुइगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । थुपिं हे **विज्झाणं उपरुज्झति** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

आध्यात्म संस्थान, बाह्य संस्थानय् वेदनायात यइपु मतायेका, थुकथं स्मृतिं पूर्ण जुया आचरण याइम्हसिया विज्ञान क्षय जुइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधये साथं पूर्ववत् “ भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः ” धका नमस्कार याना फेतुत ।

भिक्ष्वंगु उदय माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

१४. पोसाल माणवकया प्रश्न निर्देश

८१. यो अतीतं आदिसति, (इच्छायस्मा पोसालो)

अनेजो छिन्नसंसयो ।

पारगुं सब्बधम्मनं, अत्थि पज्जेन आगमं ॥

अतीत जन्मयात निर्देशन यांना बिज्याकम्ह तृष्णां रहित जुया बिज्याकम्ह, शङ्का रहित जुया बिज्याकम्ह दक्क धर्मय् पारंगत जुया बिज्याकम्ह छलपोल भगवान्याथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वया वया च्वना ।

यो अतीतं आदिसति धयागु पाली **यो** धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध थः स्वयं उत्पन्न जुया बिज्यात । गुरु मदुसां नं न्हापा न्यने मनंगु धर्मय् स्वयं प्यंगू सत्ययात दुग्यंक प्रतिवेध यांना सिइका बिज्यात । उगु प्यंगू सत्यय् नं दक्क ल्यं पुल्यं मदयेक स्यूगुली थ्यंका बिज्यात । भिक्ता प्रकारया बलय् नं वसीभावत्वय् थ्यंका बिज्यात । **अतीतं आदिसति** धयागु भगवान् बुद्ध थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । अनागत (भविष्य) यात नं निर्देशन यांना बिज्यात । वर्तमानयात नं निर्देशन यांना बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध थःगु अतीतयात निर्देशन यांना बिज्यात ? भगवान् बुद्ध थःगु अतीतया छगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । निगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । स्वंगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । प्यंगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । न्यागू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । भिगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । नीगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । स्वीगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । प्यीगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । न्येगू जन्मयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । सछिगू जन्मयात, द्वःछिगू जन्मयात, छगू लाख जन्मयात, आपालं संवर्त कल्पयात, आपालं विवर्त कल्पयात, आपालं संवर्त, विवर्त कल्पयात नं निर्देशन यांना बिज्यात । थ्व नां दुगु जन्मय्, थ्व नां दुगु कल्पय् थजागु नां दया च्वन, थजागु गोत्र दया च्वन, थजागु वर्त दया च्वन, थजागु आहार दया च्वन, थजागु सुख, दुःखयात अनुभव यांना च्वन, थजागु जीवनया परिमाण दया च्वन, उम्ह जि उगु भूमिं च्युत जुया थ्व नां दुगु जन्मय् उत्पन्न जुया च्वन, उगु जन्मय् नं थजागु नां दया च्वन, थजागु गोत्र दयाच्वन, थजागु वर्ण दया च्वन, थजागु आहार दया च्वन, थजागु सुख, दुःखयात अनुभव यांना च्वन, थजागु जीवनया परिमाण दया च्वन, व जि उगु त्रायत्रिंश भूमिं च्युत जुया थ्व अन्तिमगु जीवनया जन्मय् जन्म जू वया च्वना । थुकथं आकार सहितगु, उद्देश्य सहितगु, छगू जक मखु आपालं प्रकार दुगु, न्हापा च्वना वये नंगु स्कन्ध क्रमयात निर्देशन यांना बिज्यात । थुकथं भगवान् बुद्ध थःगु अतीतयात निर्देशन यांना बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध कतपिनिगु अतीतयात निर्देशन यांना बिज्यात ? भगवान् बुद्ध कतपिनिगु अतीतया छगू जन्मयात निर्देशन यांना बिज्यात । निगू जन्मयात निर्देशन यांना बिज्यात । पूर्ववत् आपालं संवर्त विवर्त कल्पयात निर्देशन यांना बिज्यात । थ्व नां दुगु भव, थ्व नां दुगु कल्पय् थजागु नां दया च्वन, थजागु गोत्र दया च्वन, थजागु वर्ण दया च्वन, थजागु आहार दया च्वन, थजागु सुख, दुःखयात अनुभव याइगु दया च्वन, थजागु आयु परिमाण दया च्वन, व उगु जन्मं च्युत जुया थ्व नां दुगु जन्मय् उत्पन्न जुयाच्वन । व उगु जन्मय् नं “थजागु नां दया च्वन, थजागु गोत्र दया च्वन, थजागु वर्ण दया च्वन, थजागु आहार दया च्वन, थजागु सुख, दुःखयात अनुभव याइगु दया च्वन, थजागु आयु परिमाण दयाच्वन । व उगु जन्मं च्युत जुया थ्व वर्तमान् जन्मय् उत्पन्न जुयाच्वन । थुकथं आकार सहितगु, उद्देश्य सहितगु छगू मखु आपालं प्रकार दुगु, न्हापा च्वने नंगु जन्मयात निर्देशन यांना बिज्यात । थुकथं भगवान् बुद्ध कतपिनिगु अतीतयात निर्देशन यांना बिज्यात ।”

भगवान् बुद्धं न्यासःगू जातकतयत् आज्ञा जुया बिज्याना थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात निर्देशन याना बिज्यात । महापदानसूत्रयात आज्ञा जुया बिज्याना थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात निर्देशन याना बिज्यात । महासुदस्सनसूत्रयात आज्ञा जुया बिज्याना थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात निर्देशन याना बिज्यात । महागोविन्दसूत्रयात आज्ञा जुया बिज्याना थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात निर्देशन याना बिज्यात । माघदेवसूत्रयात आज्ञा जुया बिज्याना थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात निर्देशन याना बिज्यात ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्याःगु दु -

चुन्द ! धात्थें अतीत कालयात आरम्मण याना तथागतयाके न्हापा च्वना वये नंगु स्कन्धक्रमयात अनुस्मरण याये फुगु स्मृतिं युक्तगु ज्ञान दयाच्चन । वसपोल तथागतं गुलि परिमाणयात ... सिइके मास्ते वःगु खः, उलि परिमाणयात अनुस्मरण याना बिज्याये फु । चुन्द ! धात्थें अनागतय् च्वंगु ... चुन्द ! धात्थें वर्तमान कालयात आरम्मण याना तथागतयाके “ध्व जन्म अन्तिमगु खः । आः हानं मेगु जन्म मन्त” धका आज्ञा जुया बिज्यात । बोधिवृक्षलिक्क प्यंगू मार्ग ज्ञान उत्पन्न जुल ।

तथागतयाके सत्त्व प्राणीपिनि इन्द्रिय परिपक्व जू मजू सिइके फुगु ज्ञानरूपी तथागतबल दयाच्चन । तथागतयाके सत्त्व प्राणीपिनि आशययात मनं तुना सिइके फुगु ज्ञानरूपी तथागतबल दयाच्चन । तथागतयाके लः, मिआदि छज्वः छज्वः प्रातिहार्ययात सिइके फुगु ज्ञानरूपी तथागतबल दयाच्चन । तथागतयाके महाकरुणासमापत्तिं युक्तगु ज्ञानरूपी तथागतबल दयाच्चन । दक्क धर्मयात सिइके फुगु ज्ञान तथागतया तथागतबल खः । पनातयेगुलिं रहितगु ज्ञान तथागतया तथागतबल खः । दक्क कालय् प्यपुना च्वनेगु विपरितगुलिं रहित जुया पना तयेगु मद्दुगु ज्ञान तथागतया तथागतबल खः । थुकथं भगवान् बुद्धं थःगु नं कतपिनिगु नं अतीतयात निर्देशन याना बिज्यात । अनागतयात नं निर्देशन याना बिज्यात । वर्तमानयात नं निर्देशन याना बिज्यात, आज्ञा जुया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे यो अतीतं आदिसति धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्चायस्मा पोसालो धयागु पाली **इच्चा** धयागु पदसन्धि खः ... पूर्ववत् ... **आयस्मा** धयागु प्रियवचन खः ... पूर्ववत् ... **पोसालो** धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः ... पूर्ववत् कनेगु खः । थुपिं हे **इच्चायस्मा पोसालो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेजो छिन्नसंसयो धयागु पाली तृष्णायात **एजा** धका धाइ । गुगु प्यःपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । **एजा** धयागु तृष्णायात भाग्यवान्मह तथागतं हटे याना बिज्यात, हायात त्वाःथला बिज्यात, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्यात, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्यात, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्ध **अनेजो** नां दया बिज्यात । तृष्णायात हटे याना बिज्याये धुकूगुलिं **अनेजो** नां दया बिज्यात । भगवान् बुद्ध लाभय् नं कम्पित जुया बिमज्याः ... दुःखय् नं कम्पित जुया बिमज्याः, तःसकं कम्पित जुया बिमज्याः, ग्याइगुकथं कम्पित जुया बिमज्याः, थीथीकथं कम्पित जुया बिमज्याः, बांलाक कम्पित जुया बिमज्याः । थुपिं हे **अनेजो** धयागु पालिया अर्थ खः । **छिन्नसंसयो** धयागु विचिकित्सायात **संसयो** धका धाइ । दुःखसत्यय् शङ्का

जुइगु पूर्ववत् चित्तया स्तम्भित जुइगु भाव, चित्तय् कोरे याइगु । थ्व संशययात भाग्यवान्म्ह तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, त्वाःथला बिज्याये धुंकल, विशेषकथं त्वाःथला बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला बिज्याये धुंकल, शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं त्याग याना बिज्याये धुंकल, तःसकं शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उकिं भगवान् बुद्ध छिन्नसंसयो नां दया बिज्यात । थुपिं हे अनेजो छिन्नसंसयो धयागु पालिया अर्थ खः ।

पारगुं सब्बधम्मानं धयागु भगवान् बुद्धं दक्ख धर्मतयूत ज्ञातपरिज्ञां निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात, तीरणपरिज्ञां पुला वना निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, प्रहाण परिज्ञां क्लेशयात हटे याना निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, मार्गयात भाविता याना निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, साक्षात्कार याना निर्वाण धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । **च्यागू समापत्तिं निर्वाण** धयागु पारी थ्यंका बिज्यात । दक्ख धर्मतयूत ज्ञातपरिज्ञां निर्वाण धयागु उखे पारी थ्यंका बिज्यात । पूर्ववत् ... जाति, जरा, मरण धयागु संसार नं, हानं प्रतिसन्धि च्वनेगु नं उम्ह भगवान् बुद्धयाके मंत । थुपिं **पारगुं सब्बधम्मानं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्थि पज्जेन आगम धयागु प्रश्न यायेगु इच्छा दुम्ह व्यक्ति वया च्वना ... पूर्ववत् थुगु भारयात बहन याये फया । थुकथं नं **अत्थि पज्जेन आगम** धयागु पालीया अर्थ जुइ । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

अतीत जन्मयात निर्देशन याना बिज्याकम्ह तृष्णां रहित जुया बिज्याकम्ह शङ्का रहित जुया बिज्याकम्ह दक्ख धर्मय् पारंगत जुया बिज्याकम्ह छलपोल भगवान् याथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वया वया च्वना धका बिन्ति यात ।

८२. विभूतरूपसज्जिस्स, सब्बकायप्पहायिनो ।

अज्झतज्ज्व बहिद्धा च, नत्थि किञ्चीति पस्सतो ।

आणं सक्कानुपुच्छामि, कथं नेय्यो तथाविधो ॥

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! रूपसंज्ञायात पुला वने धुंकूम्ह, दक्ख रूपकाययात हटे याये धुंकूम्ह, आध्यात्म संस्थान बाह्य संस्थानय् **‘नत्थि किञ्चि’** “छुं नं महु” धका भाविता याना आकिञ्चन्यायतन ध्यान प्राप्त याःम्ह व्यक्तिया ज्ञानया बारे न्यना च्वना । थुजागु समापत्तियात प्राप्त याइम्ह व्यक्ति गुकथं च्वयागु ज्ञान उत्पन्न याइ ? धका आयुष्मान् पोसालं बिन्ति यात ।

विभूतरूपसज्जिस्स धयागु पाली **रूपसंज्ञा** धयागु छु खः ? रूपावचर कुशल ध्यानय् दुहाँ वना च्वंम्ह व्यक्तियाके विपाक ध्यानया बलं थुगु रूपभूमी उत्पन्न जुम्ह व्यक्तियाके दृष्टधर्मसुखय् विहार याना च्वंम्ह व्यक्तिया सिइकेगु संज्ञा, स्यूगु आकार, स्यूम्ह व्यक्तिया भाव । थुकियात **रूपसंज्ञा** धका धाइ । **विभूतरूपसज्जिस्स** धयागु प्यंगू अरूप ध्यानयात प्राप्त याना स्यूम्ह व्यक्तियाके रूपावचर ध्यान धयागु संज्ञा रहित जुया च्वनी, अलग जुया च्वनी,

पुला वना च्वनी, बांलाक पुला वना च्वनी, विशेषकथं पुला वना च्वनी । थुपिं हे विभूतरूपसज्जिस्स धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बकायप्पहायिनो धयागु दक्ख रूपविपाक प्रतिसन्धि धयागु रूपकाययात हटे याये धुकूम्ह उम्ह रूपावचर ध्यानयात प्राप्त याना स्यूम्ह व्यक्तिया तदङ्ग प्रहाणयात बांलाक पुला वना, विष्कम्भन प्रहानं रूपविपाक प्रतिसन्धि धयागु रूपकाययात हटे यात । व अरूपावचर ध्यानयात प्राप्त याःम्ह व्यक्तिया । थुपिं हे सब्बकायप्पहायिनो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अज्झत्तञ्च बहिद्धा च, नत्थि किञ्चीति पस्सतो धयागु पाली नत्थि किञ्चि धयागु आकिञ्चन्यायतन ध्यान । छु कारणं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात 'नत्थि किञ्चि' धका धाइ ? गुगु विज्ञानानन्त्यायतन समापत्तियात स्मृति दुम्ह जुया दुस्वः वना उगु ध्यानं दना उगु हे विज्ञानानन्त्यायतन चित्तयात मदयेका छ्वइ, विरत याना छ्वइ, अन्तर्धान याना छ्वइ । छुं छगू विज्ञानानन्त्यायतन चित्त मद्दु धका विशेषकथं भाविता याइ । उगु कारणं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात 'नत्थि किञ्चि' धका धाइ । थुपिं हे अज्झत्तञ्च बहिद्धा च, नत्थि किञ्चीति पस्सतो धयागु पालिया अर्थ खः ।

आणं सक्कानुपुच्छामि धयागु पाली सक्का धयागु शक्य । भगवान् बुद्ध शाक्यकुलं प्रव्रजित जुया बिज्यात । उकिं नं सक्क धका धाइ । पूर्ववत् ग्याइगुयात हटे याना बिज्याये धुकल, चिमिसँ तिं तिं स्वाइगुलिं विरत जुया बिज्याये धुकल । उकिं सक्क धका धाइ । आणं सक्कानुपुच्छामि धयागु व आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात प्राप्त याःम्ह व्यक्तिया ज्ञान व प्रज्ञाया बारे न्यना च्वना । बांलाक सिइका च्वंगुयात न्यना च्वना । गज्यागु स्वभाव दुगु, गज्यागु संस्थान दुगु, गज्यागु प्रकार दुगु, गज्यागु विशेषगु ज्ञानयात इच्छा याना च्वन ? थुपिं हे आणं सक्कानुपुच्छामि धयागु पालिया अर्थ खः ।

कथं नेय्यो तथाविधो धयागु गुकथं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात प्राप्त याःम्ह व्यक्तियात थीथी ज्ञानं सिइके माली, विशेषकथं सिइके माली, बारम्बार सिइके माली, प्रज्ञप्त याये माली, भाविता याये माली, अपेक्षा याये माली, प्रसन्न याये माली । गुकथं व आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात प्राप्त याःम्ह व्यक्तिं च्वय्यागु ज्ञानयात उत्पन्न याइ ? तथाविधो धयागु अज्यागु स्वभाव दुगु, अज्यागु संस्थान दुगु, अज्यागु प्रकार दुगु, अज्यागु विशेषगु ज्ञान दुगु । गुगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात प्राप्त याःम्ह व्यक्ति । थुपिं हे कथं नेय्यो तथाविधो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह भगवान् शास्ता ! रूपसंज्ञायात पुला वने धुकूम्ह, दक्ख रूपकाययात हटे याये याये धुकूम्ह, आध्यात्म संस्थान, बाह्य संस्थानय् "नत्थि किञ्चि (छुं नं मद्दु)" धका भाविता याना आकिञ्चन्यायतन ध्यान प्राप्त याःम्ह व्यक्तिया ज्ञानया बारे न्यना च्वना । थुजागु समापत्तियात प्राप्त याइम्ह व्यक्तिं गुकथं च्वय्यागु ज्ञान उत्पन्न याइ ? धका बिन्ति यात ?

८३. विज्ञानाण्डितियो सब्बा, (पोसालाति भगवा)

अभिजानं तथागतो ।

तिदुन्तमेनं जानाति, धिमुत्तं तप्परायणं ॥

पोसाल ! दक्ख विज्ञानस्थितियात् दुग्गयेक स्यूम्ह जि तथागतं कर्म धयागु अभिसंस्कारया बलं स्थिर जुया च्वंम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् क्वःछुना च्वंम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यान हे लिधंसा दुम्ह उम्ह व्यक्तियात् सिइका बिज्याः ।

विज्ञानाण्डितियो सब्बा धयागु भगवान् बुद्धं अभिसंस्कारया बलं प्यंगू विज्ञानस्थिति सिइका बिज्यात् । प्रतिसन्धिया बलं न्हेगू विज्ञानस्थितियात् सिइका बिज्यात् । गुकथं भगवान् बुद्धं अभिसंस्कारया बलं प्यंगू विज्ञान स्थितियात् सिइका बिज्यात्? धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु दु – भिक्षुपिं ! स्थिर जुया च्वंगु विज्ञान रूपय् प्यपुना जूसां नं, रूप हे आरम्मण दया जूसां नं स्थिर जुयाच्वन । रूप हे प्रतिष्ठा दया च्वंगु, ययेका च्वनेगु धयागु लखं लुइ बहःगु विज्ञान वृद्धि जुइगुली, प्रफुल्लित जुइगुली फैले जुइगुली थ्यना च्वनी । भिक्षुपिं ! वेदनाय् प्यपुना जूसां नं ... पूर्ववत् ... भिक्षुपिं ! संज्ञाय् प्यपुना जूसां नं पूर्ववत् भिक्षुपिं ! स्थिर जुया च्वंगु विज्ञान संस्कारय् प्यपुना जूसां नं संस्कार हे आरम्मण दया जूसां नं स्थिर जुयाच्वन । संस्कार हे प्रतिष्ठा दया च्वंगु, ययेका च्वनेगु धयागु लखं लुइ बहःगु विज्ञान वृद्धि जुइगुली, प्रफुल्लित जुइगुली, फैले जुइगुली थ्यना च्वनी । थुकथं भगवान् बुद्धं अभिसंस्कारया बलं प्यंगू विज्ञान स्थितियात् सिइका बिज्यात् ।

गुकथं भगवान् बुद्धं प्रतिसन्धिया बलं न्हेगू विज्ञान स्थितियात् सिइका बिज्यात् ? धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्याःगु दु – भिक्षुपिं ! नाना प्रकारया शरीर दुपिं, नाना प्रकारया संज्ञा रूपी प्रतिसन्धि दुपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । गुपिलय् धाःसा – गुलिं मनुष्यपिं, गुलिं देवतापिं, गुलिं वेमानिकप्रेतत । थुकियात् न्हापांगु विज्ञानस्थिति धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! नाना प्रकारया शरीर दुपिं, समानगु प्रतिसन्धि दुपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । गुपिलय् धाःसा – प्रथमध्यानरूपी ब्रह्माभुवनय् च्वना च्वपिं, प्रथमध्यानया बलं उत्पन्न जूपिं ब्रह्मापिं । थुकियात् निगूगु विज्ञानस्थिति धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! समानगु शरीर दुपिं, नाना प्रकारया प्रतिसन्धि दुपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । गुपिलय् धाःसा – आभास्वरभुवनय् उत्पन्न जुया च्वपिं ब्रह्मापिं । थुकियात् स्वंगूगु विज्ञानस्थिति धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! समानगु शरीर दुपिं, समानगु प्रतिसन्धि दुपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । गुपिलय् धाःसा – सुभकिण्हा (शुभकृत्स्न) भुवनय् उत्पन्न जुया च्वपिं ब्रह्मापिं । थुकियात् प्यंगूगु विज्ञानस्थिति धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! ल्यं पुल्यं मदइकथं रूपावचर ध्यानरूपी संज्ञातय्त् बांलाक पुला वनिगु कारणं प्रतिघसंज्ञातय् निरोध जुइगु कारणं नाना संज्ञातय्त् मनं मतुंसे “आकाश अनन्त” धका भाविता याना आकाशानन्त्यायतनभूमी थ्यंकः वपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । थुकियात् न्यागूगु विज्ञानस्थिति धका धाइ ।

भिक्षुपि ! ल्यं पुल्यं मदइकथं आकाशानन्त्यायतन ध्यानयात पुला वना 'विज्ञान अनन्त' धका भाविता याना विज्ञानानन्त्यायतनभूमी थ्यंकः वंपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । थुकियात खुगूगू विज्ञानस्थिति धका धाइ ।

भिक्षुपि ! ल्यं पुल्यं मदइकथं विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानयात बांलाक पुला वना 'छुं छगू विज्ञानानन्त्यायतन चित्त मदु' धका भाविता याना आकिञ्चन्यायतनभूमी थ्यंकः वंपिं सत्त्व प्राणीपिं दु । थुकियात न्हेगूगू विज्ञानस्थिति धका धाइ । थुकथं भगवान् बुद्ध प्रतिसन्धिया बलं न्हेगू विज्ञानस्थितितयूत सिइका बिज्यात । थुपिं हे विज्जाणडित्तियो सब्बा धयागु पालिया अर्थ खः ।

पोसालाति भगवा धयागु पाली पोसाल धका भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु नां खः । पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे पासालाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

अभिजानं तथागतो धयागु पाली अभिजानं धयागु तःसकं स्यूम्ह, विशेषकथं स्यूम्ह, हानं विशेषकथं स्यूम्ह, प्रतिवेध याना स्यूम्ह तथागत । धात्थें खः, भगवान् बुद्ध थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यागु दु - चुन्द ! अतीत नं जुया च्वंगु, मखुगु, असत्यगु, हितकर मज्जूगु खँ छुं जुया दःसा तथागतं उगु खँ ल्हाना बिमज्याः । चुन्द ! अतीत नं जुया च्वंगु, खःगु, सत्यगु, हितकर मज्जूगु खँ छुं दःसा तथागतं उगु खँ ल्हाना बिमज्याः । चुन्द ! अतीत जुया च्वंगु, खःगु, सत्यगु, हितकर मज्जूगु खँ छुं जुया दःसा उगु खँ तथागतं ल्हाना बिज्याः । उगु ल्हाना बिज्याइगु खँय् उगु न्यंगु प्रश्नयात जक लिसः बिइया नितिं तथागतं उचितगु कालयात सिइका बिज्याः । चुन्द ! अनागत नं जुया च्वंगु गुगु खँ दयाच्वन । पूर्ववत् ... चुन्द ! वर्तमान नं जुया च्वंगु, मखुगु, असत्यगु, हितकर मज्जूगु खँ छुं दःसा उगु खँ तथागतं ल्हाना बिमज्याः । चुन्द ! वर्तमान नं जुया च्वंगु, खःगु, सत्यगु, हितकर मज्जूगु छुं खँ दःसा उगु खँ तथागतं ल्हाना बिमज्याः । चुन्द ! वर्तमानय् नं जुया च्वंगु, खःगु, सत्यगु, हितकर जुया च्वंगु छुं खँ दःसा उगु खँ तथागतं ल्हाना बिज्याः । उगु ल्हाना बिज्याइगु खँय् व प्रश्नयात जक हे लिसः बिइया नितिं तथागतं उचितगु कालयात सिया बिज्याः । चुन्द ! थुकथं हे अतीत, अनागत, वर्तमानय् जुया च्वंगु धर्मय् तथागतं उचितगु कालय् आज्ञा जुया बिज्याना च्वंगु दु । खःगुयात जक आज्ञा जुया बिज्याना च्वंगु दु । उत्तमगु अर्थयात कना बियाना च्वंगु दु । मार्गफल धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याना च्वंगु दु । संवर यायेगु अनुशासन यायेगु आदियात आज्ञा जुया बिज्याना च्वंगु दु । उकि तथागत धका धाल -

चुन्द ! देवलोक न्यागूलिं सहित जुया च्वंगु, वशवर्ती देवलोकं सहित जुया च्वंगु, ब्रह्मलोकं सहितगु ओकासलोक, श्रमण ब्राह्मण सहितगु, सम्मुतिदेव, मेपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोक, दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात, थ्यंके बहःगु, माले बहःगु, चित्तं अनुस्मरण याना प्रत्यवेक्षण याये बहःगु गुगु खुता प्रकारया आरम्भण धर्म दु, व फुक्क धर्मतयूत तथागतं दुग्यःगु ज्ञानं ल्यं पुल्यं मदयेक सिइका बिज्यात । उकिं तथागत धका धाइ । चुन्द ! गुगु चान्ह्य् तथागतं ज्व मदुगु सर्वज्ञज्ञानयात दुग्ययेक प्रतिवेध याना सिइका बिज्यात । गुगु चान्ह्य् अनुपादिशेष निर्वाणधातुं परिनिर्वाण जुया बिज्यात । थ्व बुद्ध जुया बिज्याःगु व परिनिर्वाण जुया बिज्यागु (४५ दँया दुने) दथुइ गुगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, धया

बिज्यात, निर्देशन यांना बिज्यात, व दक्क धर्म सत्यगु हे जक जुया च्वन, अन्यथा मजू । उकिं **तथागत** धका धाइ । चुन्द ! तथागतं गुगु आकारं वचनं आज्ञा जुया बिज्याःगु दु, उगु आकारं शरीरं यांना बिज्यागु दु । गुगु आकारं यांना बिज्यागु दु, उगु आकारं वचनं कना बिज्यागु दु । उकिं भगवान् बुद्ध यथावादी तथाकारी, यथाकारी तथावादी जुया बिज्यात । उकिं **तथागत** धका धाइ । चुन्द ! देवलोक न्यागूलिं सहितगु, वशवर्ती देवलोकं सहित जुया च्वंगु ब्रह्मलोकं सहितगु ओकास लोकयात नं, श्रमण ब्राह्मणं सहितगु, सम्मुति देवरूपी जुजु व मेपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोकयात नं तथागतं शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्तिं त्वःपुया बिज्यात त्वःपुया उत्पन्न जुया बिज्यात, धात्थेला इपिं इन्द्र ब्रह्माआदि ऋद्धिवान्पिं देवतापिं तथागतया वशय् थ्यना च्वपिं खः उकिं **तथागत** धका धाइ । थुपिं हे **अभिजानं** **तथागतो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तिङ्गन्तमेनं जानाति धयागु भगवान् बुद्धं “थ्व पुद्गल उपादिन्नक स्कन्ध स्यनेधुंका मरण जुइधुंका लिपा सुखं वञ्चित जुया च्वंगु मभिंगु ज्या याइपिं व्यक्तिपिं वनेमाःगु थाय् जुया च्वंगु, नष्ट जुया क्वहाँ वने माःगु नरकय् उत्पन्न जुइ” थुकथं अकुशल कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं विशेषरूपं स्थिरम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्यात । भगवान् बुद्धं “थ्व पुद्गल उपादिन्नक स्कन्ध स्यनेधुंका मरण जुइधुंका लिपा तिर्यकयोनी उत्पन्न जुइ” थुकथं अकुशल कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं विशेषरूपं स्थिरम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्यात । भगवान् बुद्धं “थ्व पुद्गल उपादिन्नक स्कन्ध स्यनेधुंका मरणं लिपा प्रेत विषयलय् उत्पन्न जुइ” थुकथं अकुशल कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं विशेषरूपं स्थिरम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्यात । भगवान् बुद्धं “थ्व पुद्गल उपादिन्नक स्कन्ध स्यनेधुंका मरणं लिपा मनुष्यलोकय् उत्पन्न जुइ ।” थुकथं कुशल कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं विशेषकथं स्थिरम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्यात । भगवान् बुद्धं “थ्व पुद्गल बांलाक आचरण यांना उपादिन्नक स्कन्ध स्यनेधुंका मरणं लिपा भिपिं व्यक्तिपिं वनिंगु थाय् जुया च्वंगु देवलोकय् उत्पन्न जुइ” थुकथं कुशल कर्मरूपी अभिसंस्कारया बलं विशेषकथं स्थिरम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्यात ।

अवश्यं खः, भगवान् बुद्धं थ्व खँ आज्ञा दयेका बिज्याःगु दु – सारिपुत्र ! थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलयात थुकथं चित्तं चित्तयात छुटे यांना जि तथागतं थीथीकथं सिइका बिज्याना – “थ्व पुद्गल गुगु आचरणं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा मभिपिं व्यक्तिपिं वनेमाःगु, नष्ट जुया क्वहाँ वनेमाःगु नरकय् उत्पन्न जुइ, अज्यागु आचरणं आचरण यांना च्वन । अज्यागु आचरणयात उत्पन्न यांना च्वन । उगु आचरणरूपी मार्गय् बांलाक थहाँ वना च्वन ।” थुकथं थीथीकथं सिइका बिज्याना ।

सारिपुत्र ! थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलपिंत थुकथं चित्तं चित्तयात छुटे यांना जि तथागतं थीथीकथं सिइका बिज्याना – “थ्व पुद्गल गुगु आचरणं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा तिर्यक योनी उत्पन्न जुइ, अज्यागु आचरणं आचरण यांना च्वन । अज्यागु आचरणयात उत्पन्न यांना च्वन । उगु आचरणरूपी मार्गय् बांलाक थहाँ वना च्वन” थुकथं थीथीकथं सिइका बिज्याना ।

सारिपुत्र ! थुगु लोकय् थुलिं पुद्गलपिंत थुकथं चित्तं चित्तयात छुटे यांना जि तथागतं थीथीकथं सिइका बिज्याना – “थ्व पुद्गल गुगु आचरणं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा प्रेत योनी उत्पन्न जुइ, अज्यागु आचरणं आचरण यांना च्वन । अज्यागु आचरणयात उत्पन्न

याना च्वन । उगु आचरणरूपी मार्गय् बांलाक थहाँ वना च्वन ।” थुकथं थीथीकथं सिइका बिज्याना ।

सारिपुत्र ! थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलपिंत थुकथं चित्तं चित्तयात छुटे याना जि तथागतं थीथीकथं सिइका बिज्याना – “थ्व पुद्गल गुगु आचरणं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा मनुष्यलोकय् उत्पन्न जुइ, अज्यागु आचरणं आचरण याना च्वन । अज्यागु आचरणयात उत्पन्न याना च्वन । उगु आचरणरूपी मार्गय् बांलाक थहाँ वना च्वन ।” थुकथं थीथीकथं सिइका बिज्याना ।

सारिपुत्र ! थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलपिंत थुकथं चित्तं चित्तयात छुटे याना जि तथागतं थीथीकथं सिइका बिज्याना – “थ्व पुद्गल गुगु आचरणं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा भिपिं व्यक्तिपिं वनिगु देवलोकय् उत्पन्न जुइ, अज्यागु आचरणयात आचरण याना च्वन । अज्यागु आचरणयात उत्पन्न याना च्वन । अज्यागु आचरणरूपी मार्गय् बांलाक थहाँ वना च्वन ।” थुकथं थीथीकथं सिइका बिज्याना ।

सारिपुत्र ! थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलपिंत थुकथं चित्तं चित्तयात छुटे छुटे याना जि तथागतं थीथीकथं सिइका बिज्याना – “थ्व पुद्गल गुगु आचरणं आस्रवधर्म क्षय जुइगु कारण आस्रवरहितगु फल विमुक्तियात, अरहत्फल प्रज्ञायात थ्व दृष्टधर्मय् हे थः स्वयं विशेष ज्ञानं सिइका, साक्षात्कार याना पूर्ण याना च्वना च्वन, अज्यागु आचरणयात आचरण याना च्वन । आचरणयात उत्पन्न याना च्वन । अज्यागु आचरणरूपी मार्गय् बांलाक थहाँ वना च्वन ।” थुकथं थीथीकथं सिइका बिज्याना । थुपिं हे तिहुन्तमेनं जानाति धयागु पालिया अर्थ खः ।

धिमुत्तं तप्परायणं धयागु पाली **धिमुत्तं** धयागु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् मनं तुनेगु धयागु विमोक्षं क्वःछुना च्वंम्ह, उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् क्वःछुना च्वंम्ह, उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् मनं तुना च्वंम्ह, उगु ध्यानयात तःधं याना च्वंम्ह । मेकथं भगवान् बुद्धं सिइका बिज्यात – “थ्व पुद्गल रूपारम्भणय् क्वःछुना च्वन, शब्दारम्भणय् क्वःछुना च्वन, गन्धारम्भणय् क्वःछुना च्वन, रसारम्भणय् क्वः छुना च्वन, स्पष्टव्यारम्भणय् क्वःछुना च्वन, कुलय् क्वःछुना च्वन, गणय् क्वःछुना च्वन, आवासय् क्वःछुना च्वन, लाभय् क्वःछुना च्वन, यशय् क्वःछुना च्वन, प्रशंसाय् क्वःछुना च्वन, सुखय् क्वःछुना च्वन, चीवरय् क्वःछुना च्वन, पिण्डपात्रय् क्वःछुना च्वन, शयनासनय् क्वःछुना च्वन, ग्लानप्रत्ययलय् क्वःछुना च्वन, परिष्कारय् क्वःछुना च्वन, सूत्रय् क्वःछुना च्वन, विनयय् क्वःछुना च्वन, अभिधर्मय् क्वःछुना च्वन, जंगलय् विहार यायेगुली क्वःछुना च्वन, पिण्डपात्र धुताङ्ग धारण यायेगुली क्वःछुना च्वन, पांसुकूल धुताङ्ग धारण यायेगुली क्वःछुना च्वन, स्वपू चीवर धारण यायेगु धुताङ्गय् क्वःछुना च्वन, छेंखा पतिं भिक्षा वनेगु धुताङ्ग धारण यायेगुली क्वःछुना च्वन, अतिरिक्त विनयकर्म याना भोजन नयेगुलिं रहित जुया च्वनेगु धुताङ्ग धारण यायेगुली क्वःछुना च्वन, फय्तुना आचरण यायेगु धुताङ्ग धारण यायेगुली क्वःछुना च्वन, न्त्यवः क्यना तःगु थासय् च्वनेगु धुताङ्ग धारण यायेगुली क्वःछुना च्वन । प्रथमध्यानय् क्वःछुना च्वन, द्वितीयध्यानय् क्वःछुना च्वन, तृतीयध्यानय् क्वःछुना च्वन, चतुर्थध्यानय् क्वःछुना च्वन, आकाशानन्त्यायतन समापत्ती क्वःछुना च्वन, विज्ञानानन्त्यायतन समापत्ती क्वःछुना च्वन, आकिञ्चन्यायतन समापत्ती क्वःछुना च्वन, नैवसंज्ञानासंज्ञायतन समापत्ती क्वःछुना च्वन । थुकथं भगवान् बुद्धं सिइका बिज्यात ।”

तप्परायणं धयागु आकिञ्चन्यायतन ध्यानं पूर्ण जुया च्वंगु, ख्व ध्यान हे लिधंसा जुया च्वंगु, अभिसंस्काररूपी कर्म हे लिधंसा जुया च्वंगु, प्रवृत्ति जुया च्वंगु विपाक हे लिधंसा जुया च्वंगु, कर्म चेतनायात गौरव तया च्वंगु, उपपत्ति प्रतिसन्धिया गौरव तया च्वंगु । मेकथं भगवान् बुद्धं सिइका बिज्यात - “ख्व पुद्गल रूपारम्भण हे लिधंसा दयाच्चन ... पूर्ववत् ... नैवसंज्ञानासंज्ञानायतन समापत्ती हे लिधंसा दयाच्चन ।” थुकथं सिइका बिज्यात । थुपिं हे धिमुत्तं तप्परायणं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

पोसाल ! दक्ख विज्ञानस्थितियात दुग्गयेक स्यूम्ह जि तथागतं कर्म धयागु अभिसंस्कारया बलं स्थिर जुया च्वम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् क्वःछिना च्वम्ह, आकिञ्चन्यायतन ध्यान हे लिधंसा दुम्ह उम्ह व्यक्तियात सिइका बिज्याः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

८४. आकिञ्चञ्जासम्भवं जत्वा, नन्दिसंयोजनं इति ।

एवमेतं अभिञ्जाय, ततो तत्थ विपस्सति ।

एतं जाणं तथं तस्स, ब्राह्मणस्स वुसीमतो ॥

आकिञ्चन्यायतन भूमी उत्पत्ति जुइके फुगु कर्म धयागु अभिसंस्कारयात बन्धन धका सिइका, तृष्णा संयोजन धका सिइका थुकथं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात विशेष ज्ञानं सिइका उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानं दना उगु आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात अनित्य आदिकथं भाविता याइ । थुकथं छसिकथं भाविता याना अर्हत्फलय् थ्यम्ह, छयले धुकूगु शीलाचरण दुम्ह, अकुशलयात मदयेका छवये धुकूम्ह उम्ह व्यक्तिया ज्ञान द्विविद्धं मदयेक तथ्ययुक्त जुइ धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

आकिञ्चञ्जासम्भवं जत्वा धयागु आकिञ्चन्यायतनभुवनय् उत्पन्न याके सःगु कुशलकर्मरूपी अभिसंस्कारयात आकिञ्चञ्जासम्भव धका धाइ । आकिञ्चन्यायतनभुवनय् उत्पन्न याके सःगु कुशलकर्मरूपी अभिसंस्कारयात आकिञ्चञ्जासम्भव धका सिइका । आकिञ्चञ्जभुवनय् तःक्यने फुगु कर्म धका सिइका, बन्धन धका सिइका, च्यूता कायेगुयात उत्पन्न याये सःगु कर्मअभिसंस्कार धका सिइका, तुलना याना क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे आकिञ्चञ्जासम्भवं जत्वा धयागु पालिया अर्थ खः ।

नन्दिसंयोजनं इति धयागु पाली अरूपभूमी प्यपुनेयःगु रागयात नन्दिसंयोजनं धका धाइ । अरूपरागं कर्म धयागु अभिसंस्कारं तःक्यना च्वंगु, तःक्यनिगुली थ्यना च्वंगु, तं नं तं चिनातःगु अरूपभूवनय् प्यपुने यःगु उगु तृष्णायात संयोजन धका सिइका । तःक्यनेयः धका सिइका । चिना तयेयः धका सिइका । च्यूता कायेगुयात उत्पन्न यायेसः धका सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । इति धयागु पदसन्धि खः, पदसंसर्ग खः, पदपूरण खः, अक्षर संयोजन खः । व्यञ्जन शिथिलभाव खः । इति धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । थुपिं हे नन्दिसंयोजनं इति धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवमेतं अभिञ्जाय धयागु थुकथं. थुगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात विशेष ज्ञानं सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे **एवमेतं अभिञ्जाय** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ततो तत्थ विपस्सति धयागु पाली **तत्थ** धयागु आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् दुस्वः वना उगु ध्यानं दना व आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् उत्पन्न जुया च्वंगु चित्त चैतसिक धर्मतय् अनित्यकथं भाविता याना च्वन । दुःखकथं भाविता याना च्वन । रोगकथं ... पूर्ववत् पिहाँ वनिगुयात भाविता याना च्वन, खना च्वन, स्वया च्वन, परीक्षा याना च्वन । थुपिं हे **ततो तत्थ विपस्सति** धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं जाणं तथं तस्स धयागु उम्ह आकिञ्चन्यायतन पुद्गलया उगु ज्ञान सत्य खः, धात्थे खः, द्वं विद्वं मदयेक सत्य खः, परिवर्तन मजू । थुपिं हे **एतं जाणं तथं तस्स** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ब्राह्मणस्स वुसीमतो धयागु पाली **ब्राह्मणो** धयागु न्हेता प्रकारया धर्मतय् बञ्चित याःगु कारणं ब्राह्मण धका धाइ । ... पूर्ववत् ... तृष्णा व दृष्टिं आश्रित मजूम्ह, लोकधर्मयात सह यायेगु गुण दया च्वंम्ह, अज्यागु गुण उपकारं पूर्णम्ह अरहन्त्यात **ब्रह्मा** धका धाइ । **ब्राह्मणस्स वुसीमतो** धयागु कल्याण पृथग्जन्यात कया न्हेम्ह शैक्ष्यपिं मथ्यनिगु धर्मय् थ्यंकेया नितिं प्राप्त मजुनिगु धर्मयात प्राप्त यायेया नितिं, साक्षात्कार मयानिगु धर्मयात साक्षात्कार यायेया नितिं, न्हापां उत्पन्न यायेया नितिं च्वना च्वनी, मनं तुना च्वना च्वनी, विशेषकथं च्वना च्वनी, दक्ख भागं च्वना च्वनी । अरहन्त व्यक्तिया आचरण याये धुंकूगु मार्गरूपी वास दया च्वन, याये धुंकूगु यायेबहःगु ज्या दया च्वन, स्कन्धभारयात दिका तये धुंकल, छसिकथं थ्यंके माःगु थःगु मार्ग धयागु फल दया च्वन, बांलाये धुंकूगु भवरूपी संयोजन दया च्वन, बांलाक सिइका क्लेशं मुक्त जुयाच्वन । उम्ह अरहन्त्याके आचरण याये धुंकूगु मार्गरूपी वास दया च्वन, समापत्ती अभ्यस्त जुइ धुंकूगु वसीभाव दयाच्वन, पूर्ववत् ... जाति, मरण धयागु सरे जुइगु संसार नं हानं प्रतिसन्धि च्वने माःगु नं उम्ह अरहन्त्याके मंत । थुपिं हे **ब्राह्मणस्स वुसीमतो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

आकिञ्चन्यायतन भूमी उत्पत्ति जुइके फुगु कर्म धयागु अभिसंस्कारयात बन्धन धका सिइका, तृष्णायात संयोजन धका सिइका थुकथं आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात विशेष ज्ञानं सिइका, उगु आकिञ्चन्यायतन ध्यानं दना उगु हे आकिञ्चन्यायतन समापत्तियात अनित्य आदिकथं भाविता याइ । थुकथं छसिकथं भाविता याना अर्हत्फलय् थ्यंम्ह, छयले धुंकूगु शीलाचरण दुम्ह, अकुशलं ... मदयेका छवये धुंकूम्ह उम्ह व्यक्तिया ज्ञान द्वं विद्वं मदयेक तथ्य युक्त जुइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

किंय्यंगु पोसाल माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

१५. मोघराज माणवकया प्रश्न निर्देश

८५. द्वाहं सक्कं अपुच्छिस्सं, (इच्छायस्मा मोघराजा)

न मे व्याकासि चक्खुमा ।

यावततियञ्च देवीसि, व्याकरोतीति मे सुतं ॥

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह छलपोलयाके जिं न्हापा निकोतक प्रश्न न्यनेधुन । न्याता प्रकारया मिखा दुम्ह भगवान् शास्तां जित कना बिमज्याः । स्वकोगू पटकय् न्यनाबलय् विशुद्धिदेव जुया बिज्याकम्ह छलपोलं लिसः बिया बिज्यात धका जिं न्यना तयागु दु ।

द्वाहं सक्कं अपुच्छिस्सं धयागु उम्ह ब्राह्मणं निकोतक भाग्यवान्म्ह तथागतयाके प्रश्न न्यने धुंकल । प्रश्न न्यंका च्वने माःम्ह भगवान् बुद्धं व ब्राह्मणयाके इन्द्रिय परिपक्व जुइ तिनि धका उम्ह ब्राह्मणया इन्द्रिय परिपक्व जुइगुयात पिया च्वना उम्ह ब्राह्मणया प्रश्नयात लिसः बिया बिमज्याः । सक्कं धयागु शक्य । भगवान् बुद्ध शाक्यकुलं प्रव्रजित जुया बिज्यात । उकिं नं सक्क धका धाइ । मेकथं धर्मरूपी सम्पत्तिं धनी जुया बिज्यात, धर्मरूपी आपालं सम्पत्तिं पूर्ण जुया च्वन, धर्मरूपी धन दयाच्वन । उकिं नं सक्क धका धाइ । उम्ह भगवान् बुद्धयाके थुपिं धर्मरूपी धन दयाच्वन । छु छु खः ? श्रद्धाधन, शीलधन, हिरिधन, ओतप्पधन, श्रुतधन, त्यागधन, प्रज्ञाधन, स्मृतिप्रस्थानधन, सम्यक्प्रधानधन, ऋद्धिपादधन, इन्द्रियधन, बलधन, बोध्यङ्गधन, मार्गधन, फलधन, निर्वाणधन । आपालं प्रकार दुगु थुपिं धन रत्तं याना तःमि जुया च्वन, आपालं सम्पत्तिं पूर्ण जुया च्वन, धनवान् जुयाच्वन । उकिं नं सक्क धका धाइ । मेकथं शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह तथागत आपालं सत्पुरुषपिं नापं विश्वास दया च्वन, परिमाण हे मदुपिं प्राणीपिनिगु प्रश्नयात लिसः बिइगु सामर्थ्य दया च्वन, शूरवीर जुया च्वन, विशेषकथं ययेके बहः जुया च्वन, ग्याये मसः, कम्प जुइ मसः, थारा न्हुइ मसः, बिस्युं वने मसः, भययात हटे याये धुंकल, चिमिस तितिं स्वाइगुलिं रहित जुयाच्वन । उकिं नं सक्क धका धाइ । द्वाहं सक्कं अपुच्छिस्सं धयागु जिं निकोतक शाक्यपुत्र जुया बिज्याःम्ह छलपोलयाके न्यनेधुन, फ्वनेधुन, अनुरोध यायेधुन, प्रश्न यायेधुन । थुपिं हे द्वाहं सक्कं अपुच्छिस्सं धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा मोघराजा धयागु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् आयस्मा धयागु प्रियवचन खः । ... पूर्ववत् ... मोघराजा धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः ... पूर्ववत् ... कनेगु । थुपिं हे इच्छायस्मा मोघराजा धयागु पालिया अर्थ खः ।

न मे व्याकासि चक्खुमा धयागु पाली न मे व्याकासि धयागु जित कना बिमज्याः, देशना याना बिमज्याः, प्रज्ञप्त याना बिमज्याः, प्रतिष्ठापित याना बिमज्याः, उलाः क्यना बिमज्याः, विभाजन याना बिमज्याः, प्रष्ट याना बिमज्याः, प्रकट याना बिमज्याः चक्खुमा धयागु भगवान् बुद्धया न्याता प्रकारया मिखां चक्खुमा नां दया बिज्यात । मांस चक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात, दिव्यचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात, प्रज्ञाचक्षुं नं

चक्खुमा नां दया बिज्यात, बुद्धचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात, समन्तचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध मांसचक्षुं चक्खुमा नां दया बिज्यात ? भगवान् बुद्धया ससम्भार आदि मांसचक्षुइ वचूगु वर्ण, म्हाःसूगु वर्ण, ह्याँउँगु वर्ण, हाकूगु वर्ण, तुयूगु वर्ण धका न्याता प्रकारया वर्णत दया च्वंगु दु । गुगु थासय् मिखा सँत प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दु, व मिखा सँत वचुसे च्वना च्वन, बांलाक वचुसे च्वना च्वन, प्रसन्न जुइका च्वन, स्वये यइपुसे च्वना च्वन, उम्मा स्वाँ समान जुयाच्वन । व मिखा सँया छ्वाखेल म्हासुया च्वन, बांलाक म्हासुया च्वन, सुवर्ण वर्णथे जुया च्वन, प्रसन्न जुइका च्वन, स्वये यइपुसे च्वना च्वन, कणिकार स्वाँ समान जुयाच्वन । भगवान् बुद्धया निख्यसं च्वंगु मिखा कुं ह्याँउँसे च्वना च्वन, बांलाक ह्याँउँसे च्वना च्वन, प्रसन्न जुइका च्वन, स्वये यइपुसे च्वना च्वन, इन्द्रगोपक स्वाँ समान जुयाच्वन । मिखा दथुइ हाकूया च्वन, बांलाक हाकूया च्वन, यच्चुसे च्वना च्वन, पुष्ट जुया च्वन, प्रसन्न जुया च्वन, स्वये यइपुसे च्वना च्वन, धात्थे हाकूगु जपमाः समान जुयाच्वन । मिखा नानीया छ्वाखेल तुइसे च्वना च्वन, बांलाक तुइसे च्वना च्वन, तःसकं तुइसे च्वना च्वन, प्रसन्न जुइका च्वन, स्वये यइपुसे च्वना च्वन, शुक्रतारा समान जुयाच्वन । उकिं भगवान् बुद्ध आत्मभावय् आश्रित जुया च्वंगु, न्हापा न्हापाया जन्मय् याना वःगु सुचरित्रकर्म याना उत्पन्न जुया च्वंगु प्रकृति मांसचक्षुं छ्वाखेल छगू योजनय् च्वंगु आरम्भणयात न्हिनय् नं चान्हय् नं खना बिज्याना च्वन । गुगु बखतय् प्यता प्रकारया अंगं पूर्णगु अन्धकार जुया च्वनी । सूर्य नं बिते जुया वना च्वनी । कृष्णपक्ष उपोसथ नं जुया च्वनी । तीव्रगु घनाजंगल नं जुया च्वनी । ख्वातुसे हाकूसे च्वंगु सुपाँय् नं थोहाँ वया च्वनी । थजागु स्वभाव दुगु प्यता प्रकारया अंगं पूर्णगु अन्धकारय् छ्वाखेल छगू योजन तक खना बिज्याना च्वन । उगु अन्धकार नं अंग, खापाः, पखाः, पर्वत, भार, लता नं रूपारम्भणतय् मखंकेया निति पना च्वंगु मदु । हामो छगःयात चिन्ह तया आपालं हामो द्वय् ल्वाकः छ्याना ब्यूसां नं उगु चिन्ह तयातःगु हामो छगःयात हे लिकया काये फु । थुकथं भगवान् बुद्धयाके परिशुद्धगु प्रकृति मांसचक्षु उत्पन्न जुयाच्वन । थुकथं भगवान् बुद्ध प्रकृति मांसचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध दिव्यचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्याना च्वन । भगवान् बुद्ध शुद्धगु मनुष्यपिनिगु दृष्टियात पुलावना खंका बिज्याये फुगु दिव्यचक्षुं सत्त्व प्राणीपित खना बिज्यात । च्युत जुया च्वपिं, प्रतिसन्धि च्वना च्वपिं, नीचपिं, प्रणीतपिं, सुवर्णपिं, दुर्वर्णपिं, सुगती वना च्वपिं, दुर्गती वना च्वपिं, उगु उगु कर्मअनुसार जुया च्वपिं सत्त्व प्राणीपित सिइका बिज्यात । “थुपिं थुपिं सत्त्व प्राणीपिं काय दुश्चरित्रं युक्त जुया च्वन, वची दुश्चरित्रं युक्त जुया च्वन, मनोदुश्चरित्रं युक्त जुया च्वन, आर्यपित अपवाद बिया च्वन, मिथ्यादृष्टिपिं जुयाच्वन । मिथ्यादृष्टिं धीधी कर्मयात दयेका च्वन, थुपिं सत्त्व प्राणीपिं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा सुखं वञ्चित जुया च्वंगु, मभिपिं व्यक्तिपिं वनेमाःगु मभिपिं ज्या याना च्वपिं व्यक्तिपिं कुतुं वनिगु नरकय् उत्पन्न जुयाच्वन । थुपिं सत्त्व प्राणीपिं कायसुचरित्रं युक्त जुया च्वन, वची सुचरित्रं युक्त जुया च्वन, मनो सुचरित्रं युक्त जुया च्वन, आर्यपित अपवाद बिइ मसः, सम्यकदृष्टि दुपिं जुया च्वन, सम्यकदृष्टिं कर्म दयेका च्वन । उपिं सत्त्व प्राणीपिं स्कन्ध शरीर स्यनेधुंका मरणं लिपा भिपिं व्यक्तिपिं वनेमाःगु रूपारम्भण आदि बांलाःगु उत्तमगु लोकय् उत्पन्न जुयाच्वन । थुकथं विशुद्धगु मनुष्यपिनिगु दृष्टियात पुलावनां खंके फुगु

दिव्यचक्षुं सत्त्व प्राणीपित खना बिज्यात । च्युत जुया च्वपिं, प्रतिसन्धि च्वना च्वपिं, हीनपिं, प्रणीतपिं, सुवर्णपिं, दुर्वर्णपिं, सुगती वना च्वपिं, दुर्गती वना च्वपिं, उगु उगु कर्म अनुसार उत्पन्न जुया च्वपिं सत्त्व प्राणीपित सिइका बिज्यात । भगवान् बुद्धं इच्छा दसा छगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । निगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । स्वंगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । प्यंगूलोक धातुयात नं खंका बिज्याये फु । न्यागू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । भिगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । नीगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । स्वीगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । प्यीगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । न्येगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । छुं भति द्वःछिगू लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । दथुइ च्वंगु निद्रः लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । आपालं द्वलंद्वः लोकधातुयात नं खंका बिज्याये फु । गुलि लोकधातुयात खंका बिज्याये मास्ते वःगु खः, उलि लोकधातुयात खंका बिज्याये फु । थुकथं भगवान् बुद्धयाके विशुद्धगु दिव्यचक्षु दयाच्वन । थुकथं भगवान् बुद्ध दिव्यचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात ।”

गुकथं भगवान् बुद्ध प्रज्ञाचक्षुं चक्खुमा नां दया बिज्यात ? भगवान् बुद्ध महान्गु प्रज्ञा दया बिज्यात । पृथ्वीथे विपुलगु प्रज्ञा दया बिज्यात, जवन प्रज्ञा दया बिज्यात, हर्षितगु प्रज्ञा दया बिज्यात, तीक्ष्ण प्रज्ञा दया बिज्यात, प्रतिवेध यायेफुगु प्रज्ञा दया बिज्यात, थीथी प्रज्ञाय् कुशल जुया बिज्यात, अन्तर मदुगु प्रज्ञा दया बिज्यात, प्राप्त याये बहःगु प्यता प्रकारया प्रतिसम्भिदाज्ञान दया बिज्यात, प्यता प्रकारया विशारद ज्ञानय् थ्यंका बिज्यात । दशबल ज्ञानयात धारण याना बिज्यात, उत्तमगु मङ्गल धका सम्मुत्ति याना तःम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्यात, शूरवीरम्ह पुरुष जुया बिज्यात, तःसकं उत्तमम्ह पुरुष जुया बिज्यात, सःस्यूम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्यात, लोक ज्यायात न्ह्याबलें याये फुम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्यात, अनन्त ज्ञान दुम्ह जुया बिज्यात, अनन्त तेज दुम्ह जुया बिज्यात, अनन्त यश दुम्ह जुया बिज्यात, प्रज्ञारूपी सम्पत्तिं पूर्ण जुया बिज्यात, आपालं प्रज्ञारूपी धन दुम्ह जुया बिज्यात, प्रशंसा याये बःहगु प्रज्ञारूपी धन दुम्ह जुया बिज्यात, सत्त्व प्राणीपित भय मदुगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, विशेषकथं थ्यंका बिज्यात, छसिकथं थ्यंका बिज्यात, प्रज्ञप्त याका बिज्यात, भाविता याका बिज्यात, अपेक्षा याका बिज्यात, प्रसन्न याका बिज्यात । धात्थें खः, वसपोल भगवान् बुद्धं उत्पन्न मज्जीनिगु मार्गयात उत्पन्न याना बिज्यात, बांलाक उत्पन्न मज्जीनिगु मार्गयात बांलाक उत्पन्न याना बिज्यात, देशना मयानिगु मार्गयात देशना याना बिज्यात, मार्गयात सिइका बिज्यात, मार्गय् दक्ष जुया बिज्यात, भगवान् बुद्ध बिज्याःगु लँय् छसिकथं आः श्रावकपिं वना च्वन । लिपा आचरणं पूर्ण जुयाच्वन ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं सिइके बहःगु ज्ञेय धर्मयात सर्वज्ञ ज्ञानं सिइका बिज्यात । खंके बहःगु ज्ञेय धर्मयात प्रज्ञां खंका बिज्यात । चक्षुया नायो जुया बिज्यात । ज्ञानया नायो जुया बिज्यात । परिवर्तन मज्जीगु स्वभाव दयाच्वन । प्रशंसा याये बहः जुया उत्तम जुया च्वन । धर्मयात आज्ञा जुया बिज्याना च्वन । थीथीकथं आज्ञा जुया बिज्याना च्वन । फलयात पिकया बिज्याना च्वन । अमृतगु निर्वाणयात बिया बिज्याना च्वन । धर्मया स्वामी जुया बिज्याना च्वन । न्हापायापिं तथागतपिंथें बांलाक बिज्याना च्वन । वसपोल भगवान् बुद्धयाके सिइका बिमज्यागु धर्म मदु । प्रज्ञाचक्षुं खंका बिमज्यागु धर्म मदु । ज्ञानं मखंगु धयागु मदु । साक्षात्कार याना बिमज्यानिगु धर्म मदु । प्रज्ञां स्पर्शित मज्जीगु धर्म मदु । अतीत, अनागत, वर्तमानयात प्रत्यय याना दक्क धर्म अनित्यआदि दक्क आकारं भाग्यवान्म्ह तथागतया ज्ञान

सन्मुख्य प्रष्ट जुया वयाच्वन । दक्व सिइके बहःगु धर्म धयागु दु, व दक्वः धर्मयात सिइका बिज्याये धुंकल । थःगु हित नं, स्वंगू लोकया हित नं, निगू पक्षया हित नं, दृष्टधार्मिक हितनं, सम्परायिक हित नं याउँक अःपुक प्रष्ट जुया च्वंगु हित नं, शून्यताआदि युक्त जुया गम्भीरगु हित नं, लोकोत्तर जुया च्वंगु तःसकं कठिनगु हित नं, अनित्यताआदिकथं तोपुयातगु हित नं, आपालं हरण याये बहःगु हित, अप्वः याना पिकाये बहःगु हित, दोष मदुगु हित, क्लेशयात मदयेका छुवये फुगु आर्यमार्गरूपी हित, क्लेश शान्त जुइ धुंकूगु आर्य फल धयागु हित, निर्वाण धयागु उत्तमगु हित दयाच्वन । व फुक्क हित भगवान् बुद्धया ज्ञानय् दुने विशेषकथं चाहिला उत्पन्न जुइ । भाग्यवान्म्ह तथागतया दक्व कायकर्म ज्ञानया ल्यू वनी । दक्व वचीकर्म ज्ञानया ल्यू वनी । दक्व मनोकर्म ज्ञानया ल्यू वनी । भाग्यवान्म्ह तथागतयाके अतीतय् पना मतःगु ज्ञान दयाच्वन । अनागतय् पना मतःगु ज्ञान दयाच्वन । वर्तमानय् पना मतःगु ज्ञान दयाच्वन । गुलि सिइके बहःगु धर्म दया च्वन, व दक्वयात सिइके फुगु ज्ञान दयाच्वन । गुलि सिइके फुगु ज्ञान दयाच्वन उलि सिइके फुगु धर्म दयाच्वन । ज्ञानया सिइके बहःगु धर्म हे अन्त जुयाच्वन । सिइके बहःगु धर्मया ज्ञान हे अन्त जुयाच्वन । सिइके बहःगु धर्मयात पुला वना ज्ञान उत्पन्न जुइ मखु । ज्ञानयात पुला वना सिइके बहःगु धर्म लैपु मदु । उपिं नेय्य ज्ञानरूपी धर्म परस्पर अन्तय् स्थिर जुयाच्वन । बांलाक स्पर्श जुया च्वंगु स्वाँहः निहःया पिनेयागु भागंया क्वय् च्वंगु स्वाँहःलं च्वय् च्वंगु स्वाँया हःयात पुला मवं । च्वय् च्वंगु स्वाँ हःलं क्वय् च्वंगु स्वाँया हःयात पुला मवं । परस्पर अन्तय् स्थिर जुया च्वना च्वथेंतुं भाग्यवान्म्ह तथागतया सिइके बहःगु धर्म नं, सिइके फुगु ज्ञान नं परस्पर अन्तय् स्थिर जुया च्वना च्वन । गुलि सिइके बहःगु धर्म दु उलि सिइके फुगु ज्ञान दु । गुलि सिइके फुगु ज्ञान दु उलि सिइके बहःगु धर्म नं दु । ज्ञानया सिइके बहःगु धर्म अन्त जुया च्वन । सिइके बहःगु धर्मयात पुला वना ज्ञान उत्पन्न मजू । ज्ञानयात पुला वना सिइके बहःगु धर्मया लैपु मदु । उपिं सिइके बहःगु धर्म व ज्ञानत परस्पर अन्तय् स्थिर जुयाच्वन । दक्व धर्मय् भाग्यवान्म्ह तथागतया ज्ञान उत्पन्न जुयाच्वन । दक्व धर्म भाग्यवान्म्ह तथागतया मनोद्वारा वर्जनलिसे युक्त जुया च्वन, इच्छालिसे युक्त जुया च्वन, मनसिकारलिसे युक्त जुया च्वन, चित्तुप्पादलिसे युक्त जुयाच्वन । दक्व सत्त्व प्राणीप्रति भाग्यवान्म्ह तथागतया ज्ञान उत्पन्न जुयाच्वन । दक्व सत्त्व प्राणीपिनिगु आशययात भगवान् बुद्धं सिइका बिज्याना च्वन । अनुशययात सिइका बिज्याना च्वन । चरित्रयात सिइका बिज्याना च्वन । कुशल, अकुशलय् चित्त दुस्वः वनिगु छन्दयात सिइका बिज्याना च्वन । प्रज्ञाचक्षुइ कामरागआदि धू दया च्वपिं, आपालं रागआदि धू दया च्वपिं, तीक्ष्णगु इन्द्रिय दुपिं, नरमगु इन्द्रिय दुपिं, भिंगु भाग दुपिं, मभिंगु भाग दुपिं, याउँक सिइकेया नितिं सामर्थ्य दुपिं, थाकुक् सिइकेया नितिं सामर्थ्य दुपिं, तरे जुइपिं, तरे मजुइपिं सत्त्व प्राणीपित सिइका बिज्याना च्वन । न्यागू देवलोक सहितगु, वशवर्ती देवलोकं युक्त जुया च्वंगु, ब्रह्मलोक सहितगु ओकाशलोक नं, श्रमण ब्राह्मण सहितगु, सम्मुतिदेवरूपी जुजु व मेपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोक नं भगवान् बुद्धया ज्ञान दुने छचाखेलं उत्पन्न जुयाच्वन ।

नीचगु परिमाणकथं पिङ्गल न्यायात प्रत्यय याना दक्व न्यां, कापलीत महासमुद्रया दुने हे उत्पन्न जुया च्वनीथें तुं अथे हे न्यागू देवलोक सहितगु, वशवर्ती देवलोक सहितगु, ब्रह्मासहितगु ओकाशलोक नं, श्रमण ब्राह्मण सहितगु, सम्मुतिदेवरूपी जुजु व मेपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोक नं भगवान् बुद्धया ज्ञान दुने छचाखेलं उत्पन्न जुयाच्वन । नीचगु परिमाणकथं विनत गोत्र दया च्वम्ह गरुडयात प्रत्यय याना दक्व भंगःत आकाशया छुं

प्रदेशय चाहिला च्वनीथें तुं अथे हे सारिपुत्रसमानपिं गुपिं व्यक्तिपिं तःधंगु प्रज्ञां सम्पूर्ण जुया च्वन, उपिं व्यक्तिपिं भगवान् बुद्धया ज्ञानया प्रदेशय चाहिला च्वन । भगवान् बुद्धया ज्ञान देवमनुष्यपिनि प्रज्ञायात फैले याना, त्वःपुया स्थिर जुयाच्वन ।

गुपिं क्षत्रियपण्डितपिं, ब्राह्मणपण्डितपिं, गृहपतिपिं, श्रमणपण्डितपिं, निपुणपिं, कतःपिं लिसे यायेमाःगु वादयात संकलन याये सःपिं, च्वाम्बःसा (चौरी गाई, याक) या न्हियपं च्वकाय लाक्क कयेके फुम्ह धनुषधारी समानगु प्रज्ञा दुपिं व्यक्तिपिं दया च्वन, उपिं क्षत्रिय आदि पण्डितपिंसं कतपिनिगु वादयात थःगु प्रज्ञाज्ञानं स्यंका हे छवतला धयाथें च्वंक धाये सः । उपिं पण्डितपिंसं प्रश्नयात तःसकं ग्वसाः ग्वया भगवान् बुद्धया लिक्क वया अन्तर्निहितगु अर्थ दुगु, त्वःपुयातःगु अर्थ दुगु प्रश्न न्यना च्वनी । न्यने बहःगु लिस्सः बिइ बहःगु उपिं प्रश्नतयत भगवान् बुद्धं थजागु कारणं याना थजागु फल दइ धका क्यने फुगु कारणत हे दया च्वंगु जुयाच्वन । उपिं पण्डितपिं भगवान् बुद्धया लिक्क थ्यना उपासकत्वय हे बांलाक थ्यना च्वन । उपासकत्वय थ्यनेधुंका हे गुगु प्रज्ञां भगवान् बुद्ध उगु थासय तःसकं थिना जाज्वल्यमान जुयाच्वन । थुकथं भगवान् बुद्ध प्रज्ञाचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध बुद्धचक्षुं चक्खुमा नां दया बिज्यात ? भगवान् बुद्धं बुद्धचक्षुं लोकयात स्वया बिज्याइगु बखतय प्रज्ञाचक्षुइ कामरागआदि धू दया च्वपिं, आपालं रागआदि धू दया च्वपिं, तीक्ष्णगु इन्द्रिय दया च्वपिं, नरमगु इन्द्रिय दया च्वपिं, भिंगु श्रद्धा आदि भाग दया च्वपिं, मभिंगु भाग दया च्वपिं, याउँक सिइकेया नितिं सामर्थ्य दुपिं, थाकुसिइकेया नितिं सामर्थ्य दुपिं, गुलिं परलोकयात भय खंका च्वपिं सत्त्व प्राणीपित खना बिज्यात । उपमा गथेकि – वचुगु, तुयूगु, ह्याउँगु उत्पलय नं, पद्म उत्पलय नं, पुण्डरिक उत्पलय नं गुलिं उत्पल, पद्म, पुण्डरिकत दयाच्वन । लखय उत्पन्न जुया च्वंगु, लःखय वृद्धि जुया च्वंगु, लखय थहाँ मवइगु, लःखय दुबे जुया परिपक्व जुया च्वंगु, गुलिं वचुगु, तुयूगु, ह्याउँगु उत्पल, पद्म उत्पल, पुण्डरिक उत्पल दयाच्वन । लखय उत्पन्न जुया च्वंगु, लखय वृद्धि जुया च्वंगु, लखय समानरूपं स्थिर जुया च्वंगु गुलिं उत्पलत, पद्मत, पुण्डरिकत लखय उत्पन्न जुया च्वन, लखय वृद्धि जुया च्वन, लःयात त्वःपुया स्थिर जुया च्वन, लखं लिप्त जुया मच्चं । अथे हे भगवान् बुद्धं बुद्धचक्षुं लोकयात स्वया बिज्याइगु बखतय प्रज्ञाचक्षुं कामरागआदि धू दया च्वपिं, यक्व रागआदि धू दया च्वपिं, तीक्ष्णगु इन्द्रिय दुपिं, नरमगु इन्द्रिय दुपिं भिंगु श्रद्धाआदि भाग दुःपिं, मभिंगु भाग दुपिं, याउँक सिइकेया नितिं सामर्थ्य दुपिं, थाकुसिइकेया नितिं सामर्थ्य दुपिं गुलिं परलोकयात भय खंका च्वपिं सत्त्व प्राणीपित खना बिज्यात । भगवान् बुद्धं “थ्व पुद्गल राग चरित्रवान्ह खः । थ्व पुद्गल द्वेष चरित्रवान्ह खः । थ्व पुद्गल मोह चरित्रवान्ह खः । थ्व पुद्गल वितर्क चरित्रवान्ह खः । थ्व पुद्गल श्रद्धा चरित्रवान्ह खः । थ्व पुद्गल ज्ञान चरित्रवान्ह खः” धका सिइका बिज्याना च्वन । भगवान् बुद्धं राग चरित्र दुम्ह पुद्गलयात अशुभकथाया खँ आज्ञा जुया बिज्याइ । भगवान् बुद्धं द्वेष चरित्र दुम्ह पुद्गलयात मैत्री भावनाया खँ आज्ञा जुया बिज्याइ । भगवान् बुद्धं मोह चरित्र दुम्ह पुद्गलयात पालि सयेकेगु, अर्थकथा सयेकेगु, उचितगु कालय धर्म श्रवण यायेगु, उचितगु कालय धर्म छलफल यायेगु, गुरुपिंथाय संगत यायेगुली, गुरयाथाय संगत याके छवइ । भगवान् बुद्धं वितर्क चरित्र दुम्ह व्यक्तियात आनापानस्मृतिया खँ आज्ञा जुया बिज्याइ । भगवान् बुद्धं श्रद्धा चरित्र दुम्ह व्यक्तियात प्रसन्न जुइके फुगु निमित्तयात आज्ञा जुया बिज्याइ । तथागतं प्रतिवेध याना सिइका बिज्याइगु, लोकोत्तर धर्मयात बांलाक आज्ञा जुया बिज्यागु भाव, आर्यसंघय च्वंगु बांलागु आचरणयात, थः पालन याना च्वनागु शीलयात

आज्ञा जुया बिज्याइ । भगवान् बुद्धं ज्ञान चरित्र दुम्ह व्यक्तियात विपश्यना निमित्त, अनित्य आकार, दुःख आकार, अनात्म आकारया खँ आज्ञा जुया बिज्याइ ।

“त्वंहँया पर्वत च्वकाय् च्वंम्ह व्यक्तिं छ्चाखेलं जनतातयूत खनिथें, बांलागु प्रज्ञा दुम्ह, छ्चाखेलं खंका बिज्याये फुगु सर्वज्ञज्ञान दुम्ह तथागतं व त्वंहँया पर्वत उपमा जुया च्वंगु, लोकोत्तर धर्म जाया च्वंगु, प्रज्ञारूपी प्रासादय् थहाँ वना शोकयात पुलावने मफुनीपिं, जाति, जरां सास्ति याका च्वने माःपिं जनतापित शोकरहित याना स्वया बिज्यात ।” थुकथं भगवान् बुद्ध बुद्धचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध समन्तचक्षुं चक्खुमा (चक्षुष्मान्) नां दया बिज्यात ? सर्वज्ञ ज्ञानयात समन्तचक्षु धका धाइ । भगवान् बुद्ध समन्तचक्षुं पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात, लिक्क थ्यंकः बिज्यात, बांलाक लिक्क थ्यंकः बिज्यात, प्रष्ट जुया बिज्यात, बांलाइगुकथं प्रष्ट जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुइगुली थ्यंका बिज्यात । “उम्ह भगवान् बुद्धयाके स्वंगू कालय् प्रज्ञाचक्षुं खने मदुगु छुं छगू नं मदु । उकिं बाहेक अतीतकालय् जुया च्वंगु मस्यूगु धर्म मदु । अनागतकालय् उत्पन्न जुइगु मस्यूगु धर्म मदु । सिइके बहःगु स्वंगू कालय् उत्पन्न जुया च्वंगु, स्वंगू कालं विमुक्तगु धर्म दु । व दक्ख धर्मयात तःधंगु ज्ञानं सिइका बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्ध समन्तचक्षु नां दया बिज्यात ।” थुकथं भगवान् बुद्ध समन्तचक्षुं नं चक्खुमा नां दया बिज्यात । थुपिं हे न मे व्याकासि चक्खुमा धयागु पालिया अर्थ खः ।

यावततियञ्च देवीसि, व्याकरोतीति मे सुतं धयागु स्वकोतक कारणसहितगु प्रश्नयात न्यनाबले भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात । जिमित अनुस्मरण याका बिज्यात । थुकथं जिं बांलाक ग्रहण याना कया । थुकथं जिं बांलाक धारण याना । थुकथं जिं बांलाक लुमंका तया । देवीसि धयागु भगवान् बुद्ध नं जुया च्वन, ऋषि नं जुयाच्वन । उकिं देवीसि धका धाइ । जुजु जुया च्वपिं प्रव्रजितपित राजिसयो धका धाइथें तुं ब्राह्मण जुया च्वपिं प्रव्रजितपित ब्राह्मणिसयो धका धाइथें तुं उकथं हे बुद्ध जुया बिज्याःम्ह ऋषि नं जुयाच्वन । उकिं देवीसि धका धाइ ।

मेकथं भगवान् बुद्ध प्रव्रजित जुया बिज्यात । उकिं नं इसि (ऋषि) धका धाइ । महान्गु शील पुचःयात माला स्वये सः, उपकारयात माला स्वये सः, बारम्बार उपकारयात माला स्वये सः । उकिं नं इसि धका धाइ । महान्गु समाधिपुचःयात पूर्ववत् ... महान्गु प्रज्ञापुचःयात, महान्गु विमुक्तिपुचःयात महान्गु विमुक्ति ज्ञानदर्शनपुचःयात माला स्वये सः, विशेषकथं माला स्वये सः, छ्चाखेलं माला स्वये सः । उकिं नं इसि धका धाइ । तःधंगु अविद्यारूपी अन्धकार पुचःयात मदयेका छ्वयेगुयात मालेसः, विशेषकथं मालेसः, छ्चाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं विपल्लासयात मदयेका छ्वयेगुयात मालेसः, विशेषकथं मालेसः, छ्चाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं तृष्णारूपी कं लिक्कया छ्वयेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छ्चाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं मिथ्यादृष्टितय्गु पुचःयात मदयेका छ्वयेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छ्चाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं अभिमानरूपी ध्वजायात दिका छ्वयेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छ्चाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं अभिसंस्कार शान्त जुइगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छ्चाखेलं माले सः ।

उकिं इसि धका धाइ । आपालं ओघं पिहाँ वनेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं स्कन्धरूपी भार दिकेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं संसारवर्तयात त्वाःथला छ्वयेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं क्लेशरूपी सन्ताप शान्त जुइगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं क्लेशरूपी परिडाह बांलाक शान्त जुइगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । आपालं धर्मरूपी ध्वजा दयेका यंकेगुयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । उत्तमगु स्मृतिप्रस्थानत, उत्तमगु सम्यक्प्रधानत, उत्तमगु ऋद्धिपादत, उत्तमगु इन्द्रियत, उत्तमगु बलत, उत्तमगु बोध्यङ्गत, उत्तमगु आर्य अष्टाङ्गिक मार्गत, उत्तमगु परम अर्थ दुगु, अमृतगु निर्वाणयात माले सः, विशेषकथं माले सः, छचाखेलं माले सः । उकिं इसि धका धाइ । तःधंगु आनुभाव दुपिं सत्त्व प्राणीपिसं तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ ? भाग्यवान्मह तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ ? देवातिदेव जुया बिज्याकम्ह तथागत गन च्वना बिज्यात जुइ ? मनुष्यपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याःमह भगवान् बुद्ध गन च्वना बिज्यात जुइ ? धका माले बहः जू, विशेषकथं माले बहः जू, छचाखेलं माले बहः जू । उकिं इसि धका धाइ । थुपिं हे यावततियञ्च देवीसि, व्याकरोतीति मे सुतं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

शाक्यपुत्र जुया बिज्याकम्ह छलपोलयाके जिं न्हापा निकोतक प्रश्न न्यनेधुन । न्याता प्रकारया मिखा दुम्ह भगवान् शास्तां जित कना बिमज्याः । स्वकोगु पटकय् न्यनाबलय् विशुद्धिदेव जुया बिज्याकम्ह छलपोलं लिसः बिया बिज्यात धका जिं न्यनातयागु दु धका बिन्ति यात ।

८६. अयं लोको परो लोको, ब्रह्मलोको सदेवको ।

दिट्ठि ते नाभिजानाति, गोतमस्स यसस्सिनो ॥

थुगु मनुष्यलोकयात नं, मनुष्यलोकं ल्यं दनिगु लोकयात नं, सम्मुतिदेव उपपत्ति देव सहितगु ब्रह्मलोकयात नं गौतम गोत्र जुया यशस्वी जुया बिज्याकम्ह छलपोलं खंका बिज्यात । छलपोलं खंका बिज्याःगु लोकयात सत्त्व प्राणीपिसं मस्यू, मखं ।

अयं लोको परो लोको धयागु पाली **अयं लोको** धयागु मनुष्यलोक । **परो लोको** धयागु मनुष्यलोकयात त्वःता ल्यं दनिगु अन्य लोक । थुपिं हे **अयं लोको परो लोको** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ब्रह्मलोको सदेवको धयागु देवलोक न्यागूलिं सहितगु, वशवर्ती देवलोकं सहितगु, ब्रह्मलोकं सहितगु ओकाशलोकयात, श्रमण ब्राह्मणसहितगु, सम्मुतिदेवरूपी जुजु, ल्यं दनिपिं मनुष्यपिं सहितगु सत्त्वलोकयात । थुपिं हे **ब्रह्मलोको सदेवको** धयागु पालिया अर्थ खः ।

दिट्ठि ते नाभिजानाति धयागु छलपोलं खना बिज्याःगु, सह याना बिज्याःगु, ययेका बिज्यागु, ग्रहण याना बिज्याःगु, इच्छा छन्द दया च्वंगु, माला च्वंगु लोकयात सत्त्वलोकं

मस्यू । “ध्वं थुजागु दृष्टि दयाच्चन । थुजागु क्षान्ति दयाच्चन । थुजागु रुचि दयाच्चन । थुजागु वाद दयाच्चन । थुजागु छन्द दयाच्चन । थुजागु इच्छा दयाच्चन धका मस्यू, मखं, प्रष्ट खने मदु, मथ्यं, प्राप्त मजू, हानं प्राप्त मजू । थुपिं हे दिङ्गि ते नाभिजानाति धयागु पालिया अर्थ खः ।”

गोतमस्स यसस्सिनो धयागु भगवान् बुद्ध यशपरिवार आपालं दइगुली थ्यंका बिज्यात । उकिं यशस्वी नां दया बिज्यात । मेकथं भगवान् बुद्धयात सत्कार याये बहः जू, गौरव तये बहः जू, माने याये बहः जू, पूजा याये बहः जू, आदर तये बहः जू, चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय (भैषज्य=वासः) बिइ बहः जू । उकिं नं यशस्वी नां दया बिज्यात । थुपिं हे गोतमस्स यसस्सिनो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं –

थुगु मनुष्यलोकयात नं, मनुष्यलोकं ल्यं दनिगु अन्य लोकयात नं, सम्मुतिदेव, उपपत्तिदेव सहितगु ब्रह्मलोकयात नं गौतम गोत्र जुया यशस्वी जुया बिज्याकम्ह छलपोलं खंका बिज्यात । छलपोलं खंका बिज्यागु लोकयात सत्त्व प्राणीपिसं मस्यू, मखं धका धाल ।

८७. एवं अभिक्कन्तदस्साविं, अत्थि पज्जेन आगमं ।

कथं लोकं अवेक्खन्तं, मच्चुराजा न पस्सति ॥

थुकथं तःसकं उत्तमगुयात खंका बिज्याये धुकूम्ह छलपोलयाथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वया जि वयाच्चना । लोकयात गुकथं खंका च्वंम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु ? धका आयुष्मान् मोघराजं बिन्ति यात ।

एवं अभिक्कन्तदस्साविं धयागु थुकथं तःसकं उत्तमगुयात खंका बिज्याना च्वंम्ह, अग्रगुयात खंका बिज्याना च्वंम्ह, श्रेष्ठगुयात खंका बिज्याना च्वंम्ह, विशिष्टगुयात खंका बिज्याना च्वंम्ह, पामोक्ख (विज्ञ) यात खंका बिज्याना च्वंम्ह, उत्तमगुयात खंका बिज्याना च्वंम्ह, परमगुयात खंका बिज्याना च्वंम्ह । थुपिं हे **एवं अभिक्कन्तदस्साविं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्थि पज्जेन आगमं धयागु प्रश्न न्यने मास्ते वया वया च्वना पूर्ववत् ध्व प्रश्नरूपी भारयात बहन याना बिज्याहुं । थुकथं नं **अत्थि पज्जेन आगमं** धयागु पालिया अर्थ जुइ ।

कथं लोकं अवेक्खन्तं धयागु गुकथं लोकयात खंका च्वंम्ह, प्रत्यवेक्षण याना च्वंम्ह, तुलना याना च्वंम्ह, क्वःछिनाच्वंम्ह, वृद्धि याना च्वंम्ह, प्रष्ट याना च्वंम्ह । थुपिं हे **कथं लोकं अवेक्खन्तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मच्चुराजा न पस्सति धयागु मृत्युराजं खंके फइ मखु, बांलाक खने फइ मखु, तःसकं थ्यंके फइ मखु, प्राप्त याये फइ मखु, हानं प्राप्त याये फइ मखु । थुपिं हे **मच्चुराजा न पस्सति** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं –

थुकथं तःसकं उत्तमगुयात खंका बिज्याये धुकूम्ह छलपोलयाथाय् प्रश्न न्यने मास्ते वया जि वया च्वना । लोकयात गुकथं खंका च्वंम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु ? धका बिन्ति यात ।

८८. सुञ्जतो लोकं अवेक्खस्सु, मोघराज सदा सतो ।

अत्तानुदिट्ठि ऊहच्च, एवं मच्चुतरो सिया ।

एवं लोकं अवेक्खन्तं, मच्चुराजा न पस्सति ॥

मोघराज ! लोकयात शून्यताकथं खंकी । न्ह्याबलें स्मृति दयेका सत्कायदृष्टियात लिना छवया आचरण यात धाःसा मृत्युयात पुलावने फइ । थुकथं लोकयात तुच्छ धका खंका च्वंम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

सुञ्जतो लोकं अवेक्खस्सु धयागु पाली लोको धयागु नरकलोक, तिर्यकलोक, प्रेतलोक, मनुष्यलोक, देवलोक, स्कन्धलोक, धातुलोक, आयतनलोक, थुगु मनुष्यभूमि धयागु लोक, मनुष्यभूमिं ल्यं दनिगु भूमि धयागु लोक, ब्रह्मलोक, सम्मुतिदेव उपपत्तिदेव सहितगु लोक । सुं छम्ह भिक्षुं भगवान् बुद्धयात थुगु खं बिन्ति यात – “भगवान् शास्ता ! ‘लोको लोको’ धका धयाच्वन । भगवान् शास्ता ! गज्यागु कारणं याना लोक धका धाइ ?” भिक्षु ! स्यना वने यः । उकिं लोक धका धाइ । गुगु धर्म स्यना वने यः ? भिक्षु ! चक्षुप्रसाद स्यना वने यः । रूपारम्भण स्यना वने यः । चक्षुविज्ञान स्यना वने यः । चक्षुविज्ञान युक्तगु स्पर्श स्यना वने यः । चक्षुविज्ञानं युक्तगु स्पर्शया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु अनुभव याये बहःगु गुगु सुख नं दुःख नं, अदुःख असुख नं उत्पन्न जुया च्वनी । व सुख, दुःख, अदुःख असुख नं स्यना वने यः । श्रोतप्रसाद स्यना वने यः । शब्दारम्भणत स्यना वने यः । ... पूर्ववत् कायप्रसाद स्यना वने यः । प्रष्टव्यारम्भणत स्यना वने यः । मन स्यना वने यः । धर्मारम्भणत स्यना वने यः । मनोविज्ञान स्यना वने यः । मनोविज्ञानं युक्तगु स्पर्श स्यनावने यः । मनोविज्ञानं युक्तगु स्पर्शया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु अनुभव याये बहःगु गुगु सुख नं, दुःख नं, अदुःख असुख उत्पन्न जुया च्वनी, व सुख, दुःख, अदुःख असुख नं स्यना वने यः । भिक्षु ! स्यना वने यः । उकिं लोक धका धाइ । सुञ्जतो लोकं अवेक्खस्सु धयागु वशय् मवसे उत्पत्ति जुइगुयात लुमंकेगुकथं, तुच्छगु संस्कारधर्मतयत् बांलाक छसिकथं भाविता याइगुकथं – थुकथं निता कारणं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी । गुकथं वशय् मवसे उत्पत्ति जुइगुयात लुमंकेगुकथं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ? रूपय् वशय् वनिगुभाव प्राप्त मजू । वेदनाय् वशय् वनिगु भाव प्राप्त मजू । संज्ञाय् वशय् वनिगु भाव प्राप्त मजू । संस्कारय् वशय् वनिगु भाव प्राप्त मजू । विज्ञानय् वशय् वनिगु भाव प्राप्त मजू । अवश्य खः, भगवान् बुद्धं थुगु खं आज्ञा जुया बिज्यात – भिक्षुपिं ! रूप अनात्म खः (थःगु वशय् मदु ॥) धात्थे खः भिक्षुपिं ! रूप छुं जुया थःगु वशय् दुगु जूसा थुगु रूपं रोग उत्पन्न जुइकी मखु । रूपय् “थुकथं जिगु रूप जुइमा । थुकथं जिगु रूप मजुइमा” धका प्रार्थना यायेवं प्राप्त नं जुइमा । भिक्षुपिं ! गुगु कारणं रूप थःगु वशय् मदु, उगु कारणं रूपं रोग उत्पन्न जुइका च्वनी । रूपय् “थुकथं जिगु रूप जुइमा । थुकथं जिगु रूप मजुइमा” धका प्रार्थना याःसां नं प्राप्त जुइ मखु ।

वेदना थःगु बशय् मदु । धात्थें खः, भिक्षुपिं ! वेदना छुं जुया थःगु बशय् दुगु जूसा थुगु वेदनां रोग उत्पन्न याइ मखु । वेदनाय् “थुकथं जिगु वेदना जुइमा । थुकथं जिगु वेदना मजुइमा” धका प्रार्थना यायेवं प्राप्त नं जुइमा । भिक्षुपिं ! गुगु कारणं वेदना थःगु बशय् मदु, उगु कारणं वेदनां रोग उत्पन्न जुइका च्वनी । वेदनाय् “थुकथं जिगु वेदना जुइमा । थुकथं जिगु वेदना मजुइमा” धका प्रार्थना याःसां नं प्राप्त जुइ मखु ।

संज्ञा थःगु बशय् मदु । भिक्षुपिं ! थ्व संज्ञा छुं जुया थःगु बशय् दुगु जूसा थुगु संज्ञां रोग उत्पन्न जुइकी मखु । संज्ञाय् “थुकथं जिगु संज्ञा जुइमा । थुकथं जिगु संज्ञा मजुइमा” धका प्रार्थना यायेवं प्राप्त नं जुइमा । भिक्षुपिं ! गुगु कारणं संज्ञा थःगु बशय् मदु, उगु कारणं संज्ञां रोग उत्पन्न जुइका च्वनी । संज्ञाय् “थुकथं जिगु संज्ञा जुइमा । थुकथं जिगु संज्ञा मजुइमा” धका प्रार्थना याःसां नं प्राप्त जुइ मखु ।

संस्कार थःगु बशय् मदु । भिक्षुपिं ! थुपिं संस्कारत छुं जुया थःगु बशय् दुगु जूसा थुपिं संस्कारतय्सं रोग उत्पन्न याइमखु । संस्कारय् “थुकथं जिगु संस्कारत जुइमा । थुकथं जिगु संस्कारत मजुइमा” धका प्रार्थना यायेवं प्राप्त नं जुइमा । भिक्षुपिं ! गुगु कारणं संस्कारत थःगु बशय् मदु । उकिं संस्कारतय्सं रोग उत्पन्न जुइका च्वनी संस्कारय् “थुकथं जिगु संस्कारत जुइमा । थुकथं जिगु संस्कार मजुइमा” धका प्रार्थना याःसां नं प्राप्त जुइ मखु ।

विज्ञान थःगु बशय् मदु । भिक्षुपिं ! धात्थें खः थ्व विज्ञान हे छुं जुया थःगु बशय् दुगु जूसा थ्व विज्ञानं रोग उत्पन्न जुइकी मखु । विज्ञानय् “थुकथं जिगु विज्ञान जुइमा । थुकथं जिगु विज्ञान मजुइमा” धका प्रार्थना यायेवं प्राप्त नं जुइमा । भिक्षुपिं ! गुगु कारणं विज्ञान थःगु बशय् मदु, उगु कारणं विज्ञानं रोग उत्पन्न जुइका च्वनी । विज्ञानय् “थुकथं जिगु विज्ञान जुइमा । थुकथं जिगु विज्ञान मजुइमा” धका प्रार्थना याःसां नं प्राप्त जुइ मखु ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात – भिक्षुपिं ! थ्व शरीर छिमिगु नं मखु, कतपिनिगु नं मखु । भिक्षुपिं ! थ्व कर्मयात पुलांगु कर्म दयेका च्वन, चित्तं बिचाः याना च्वन, अनुभव याना च्वन, चायेका च्वन । भिक्षुपिं ! थुगु शरीरय् श्रुतवानम्ह आर्यश्रावकं प्रतीत्यसमुत्पादयात हे बांलाक उचितकथं मनं तुनेमाः “थुगु धर्म दुगु जूसा थुगु धर्म दया च्वनी । थुगु धर्मया उत्पत्तिं याना थुगु धर्म उत्पन्न जुया च्वनी । थुगु धर्म मदुगुलिं थुगु धर्म नं दइमखु । थुगु धर्मया निरोधं याना थुगु धर्म निरोध जुया च्वनी । अविद्या धयागु कारणं याना गुपिं संस्कारधर्मत उत्पन्न जुया च्वनी । संस्कार धयागु कारणं याना विज्ञान उत्पन्न जुया च्वनी । विज्ञान धयागु कारणं याना नामरूप उत्पन्न जुया च्वनी । नामरूप धयागु कारणं याना षडायतन उत्पन्न जुया च्वनी । षडायतन धयागु कारणं याना स्पर्श उत्पन्न जुया च्वनी । स्पर्श धयागु कारणं याना वेदना उत्पन्न जुया च्वनी । वेदना धयागु कारणं याना तृष्णा उत्पन्न जुया च्वनी । तृष्णा धयागु कारणं याना उपादान उत्पन्न जुया च्वनी । उपादान धयागु कारणं याना भव उत्पन्न जुया च्वनी । भव धयागु कारणं याना जाति उत्पन्न जुया च्वनी । जाति धयागु कारणं याना जरा, मरण, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास उत्पन्न जुया च्वनी । थुकथं केवल थुगु दुःखस्कन्धया उत्पन्न जुया च्वनी ।”

अविद्या ल्यं पुल्यं मदयेक निरोध जुइगुलिं संस्कार निरोध जुइ । संस्कारधर्म निरोध जुइगुलिं विज्ञान निरोध जुइ । ... पूर्ववत् ... जाति निरोध जुइगुलिं जरा, मरण, शोक, परिदेव,

दुःख, दौर्मनस्य, उपायास निरोध जुइ । थुकथं केवल थुगु दुःखस्कन्धया निरोध जुइ । थुकथं वशय् मवसे उत्पत्ति जुइगुयात लुमकेगुकथं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ।

गुकथं तुच्छगु संस्कारधर्मतयत् बांलाक छसिकथं भाविता याइगुकथं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ? रूपय् नित्य धयागु सार मदु । वेदनाय् नित्य धयागु सार मदु । संज्ञाय् नित्य धयागु सार मदु । संस्कारय् नित्य धयागु सार मदु । विज्ञानय् नित्य धयागु सार मदु । रूप नित्य सार धयागु सारकथं, सुख सार धयागु सारकथं, थःगु वशय् तयेगु सार धयागु सारकथं, नित्यकथं, ध्रुवकथं, शाश्वतकथं, परिवर्तन जुइगु स्वभाव मदुगुकथं सार मदु, सार लोप जुया च्वन, सार रहित जुयाच्वन । वेदना सार मदु, सार लोप जुया च्वन, सार रहित जुयाच्वन । संज्ञा सार मदु, सार लोप जुया च्वन, सार रहित जुयाच्वन । संस्कार सार मदु, सार लोप जुयाच्वन, सार रहित जुयाच्वन । विज्ञान नित्य सार धयागु सारकथं, सुख सार धयागु सारकथं, थःगु वशय् तयेगु सार धयागु सारकथं, नित्यकथं, ध्रुवकथं, शाश्वतकथं, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं सार मदु, सार लोप जुया च्वन, सार रहित जुयाच्वन । तिं (कथि) या सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, एरण्डमाः सार रहित जुया च्वथें पूर्ववत् , उदुम्बरमाः सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, तुयुगु लहरा माः सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, पालिभट्टकमाः सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, लःया फिंज सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, लःप्वःप्वःचा सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, मृगतृष्णा सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथें, केरामाःया दं सार मदु सार लोप जुया सार रहित जुयाच्वथें, जादु सार मदु, सार लोप जुया सार रहित जुया च्वथे उकथं हे रूप नित्य सार धयागु सारकथं, सुख सार धयागु सारकथं, थःगु वशय् तयेगु सार धयागु सारकथं, नित्यकथं, ध्रुवकथं शाश्वतकथं, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं सार मदु, सार लोप जुया च्वन, सार रहित जुयाच्वन । वेदना ... सार मदु, ... । संज्ञा ... सार मदु, ... । संस्कार ... सार मदु, ... । विज्ञान नित्य सार धयागु सारकथं, सुख सार धयागु सारकथं, थःगु वशय् तयेगु सार धयागु सारकथं, नित्यकथं, ध्रुवकथं, शाश्वतकथं, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं सार मदु, सार लोप जुया च्वन, सार रहित जुयाच्वन । थुकथं तुच्छगु संस्कारधर्मतयत् बांलाक छसिकथं भाविता याइगुकथं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी । थुपिं निता कारणं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ।

मेकथं खुता प्रकारया आकारं लोकयात शून्यकथं खंका च्वनी । चक्षुप्रसाद थःगु शरीरकथं नं, थःगु सम्पत्तिकथं नं, नित्य, ध्रुव, शाश्वत, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं नं शून्य जुयाच्वन । श्रोतप्रसाद शून्य जुयाच्वन । घ्राणप्रसाद शून्य जुयाच्वन । जिह्वा प्रसाद शून्य जुयाच्वन । काय प्रसाद शून्य जुयाच्वन । चित्त थःगु शरीरं नं, थःगु सम्पत्ति नं नित्य, ध्रुव, शाश्वत, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं नं शून्य जुयाच्वन । रूपारम्मण शून्य जुयाच्वन । शब्दारम्मण शून्य जुयाच्वन । गन्धारम्मण शून्य जुयाच्वन । रसारम्मण शून्य जुयाच्वन । स्पष्टव्यारम्मण शून्य जुयाच्वन । धर्मारम्मण थःगु शरीरकथं नं, थःगु सम्पत्तिकथं नं, नित्य, ध्रुव, शाश्वत, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं नं शून्य जुयाच्वन । चक्षुविज्ञानं शून्य जुया च्वन । पूर्ववत् मनोविज्ञान शून्य जुयाच्वन । चक्षुविज्ञानं युक्तगु स्पर्श शून्य जुया च्वन । पूर्ववत् मनोविज्ञानं युक्तगु स्पर्श शून्य जुयाच्वन । चक्षुविज्ञानं युक्तगु स्पर्श उत्पन्न जुया च्वंगु वेदना शून्य जुयाच्वन । पूर्ववत् ... मनोविज्ञानं युक्तगु स्पर्श उत्पन्न जुया च्वंगु वेदना शून्य जुयाच्वन । रूपसंज्ञा शून्य जुयाच्वन । ... पूर्ववत् ... धर्मसंज्ञा शून्य

जुयाच्चन । रूप संचेतना शून्य जुयाच्चन ... धर्म संचेतना शून्य जुयाच्चन । रूपतृष्णा शून्य जुयाच्चन । रूप वितर्क शून्य जुयाच्चन । रूप विचार शून्य जुयाच्चन । ... पूर्ववत् ... धर्म विचार थःगु शरीरं नं, थःगु सम्पत्ति नं, नित्य, ध्रुव, शाश्वत, परिवर्तन मजुइगु स्वभावकथं नं शून्य जुयाच्चन । थुकथं खुता आकारं लोकयात शून्यकथं खंका च्वनी ।

हानं मेकथं, भिता आकारं लोकयात शून्यकथं खंका च्वनी । रूपयात रिक्तकथं, तुच्छकथं, शून्यकथं, अनात्मकथं, असारकथं, हिंसककथं, विभवकथं, अकुशलया मूलकथं, आस्रव जुइगुकथं, संस्कृतकथं । वेदनायात ... , संज्ञायात ... , संस्कारयात ... , विज्ञानयात ... , च्युतियात ... , उपपत्तियात ... , प्रतिसन्धियात ... , भवयात ... , संसारवर्तयात रिक्तकथं, तुच्छकथं, शून्यकथं, अनात्मकथं, असारकथं, हिंसककथं, विभवकथं, अकुशलया मूलकथं, आस्रव जुइगुकथं, संस्कृतकथं । थुकथं भिता आकारं लोकयात शून्यकथं खंका च्वनी ।

हानं मेकथं, भिनिता आकारं लोकयात शून्यकथं खंका च्वनी । रूप सत्त्व मखु, जीव मखु, नर मखु, मानव मखु, मिसा मखु, मिजं मखु, आत्मा मखु, आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्ति मखु, जि मखु, जिगु मखु, छुं छगू सम्पत्ति मखु, सुं छम्हेसिया सम्पत्ति मखु थुकथं खंका च्वनी । वेदना ... , संज्ञा ... , संस्कार ... , विज्ञान सत्त्व मखु, जीव मखु, नर मखु, मानव मखु, मिसा मखु, मिजं मखु, आत्मा मखु, आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्ति मखु, जि मखु, जिगु मखु, छुं छगू सम्पत्ति मखु, सुं छम्हेसिया सम्पत्ति मखु । थुकथं भिनिता आकारं लोकयात शून्यकथं खंका च्वनी ।

धात्थे खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात - भिक्षुपिं ! गुगु धर्म छिमिगु मखु, उगु धर्मयात त्याग या । उगु धर्मयात छिमिसं त्याग यात धाःसा न्ह्याबलें हित सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! गुगु धर्म छिमिगु मखुगु खः ? भिक्षुपिं ! रूप छिमिगु मखु । उगु रूपयात त्याग या । उगु रूपयात हटे यात धाःसा न्ह्याबलें हित सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! वेदना छिमिगु मखु । उगु वेदनायात त्याग या । उगु वेदनायात हटे यात धाःसा न्ह्याबलें हित सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! संज्ञा छिमिगु मखु । उगु संज्ञायात त्याग या । उगु संज्ञायात हटेयात धाःसा न्ह्याबलें हित सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! संस्कार छिमिगु मखु । उगु संस्कारयात त्याग या । उगु संस्कारयात हटेयात धाःसा न्ह्याबलें हित सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! विज्ञान छिमिगु मखु । उगु विज्ञानयात त्याग या । उगु विज्ञानयात हटेयात धाःसा न्ह्याबलें हित सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! जिं धाये त्यनागु थ्व खँ छिमिसं गुकथं बिचाः याना - थ्व जेतवन विहारय् गुगु घाय्, सिं, कचाः, हः दु, उकियात मनूतय्सं यंका नं च्वनी, छ्वय्का नं च्वनी, थः मती वथे याना नं च्वनी । थुकथं याःसा “जिमित मनूतय्सं यंका नं च्वन, छ्वयेका नं च्वन, थःमती वःथे याना नं च्वन” धका छिमि मती वःला ? धका न्यना बिज्यात । भगवान् शास्ता ! थजागु बिचाः ठीक मजू । अथे ठीक मजूगु छु कारणं खः ? भगवान् शास्ता ! आत्मा धका नं, आत्मा लिसे स्वापु दुगु सम्पत्ति धका नं थजागु वाद जिमिके द हे मदु । भिक्षुपिं ! उकथं हे गुगु धर्म छिमिगु मखु, उगु धर्मयात त्याग या । उगु धर्मयात छिमिसं हटे याःसा न्ह्याबलें हित व सुखया नितिं जुया च्वनी । भिक्षुपिं ! छिमिगु मखुगु धर्म छु खः ? भिक्षुपिं ! रूप छिमिगु मखु । उकियात त्याग या । उकियात छिमिसं हटे यात धाःसा न्ह्याबलें हित व सुखया नितिं जुया च्वनी । वेदना ... , संज्ञा ... , संस्कार ... । भिक्षुपिं ! विज्ञान छिमिगु मखु, उकियात त्याग या ।

उकियात छिमिसं हटेयात धाःसा न्ह्याबलें हित व सुखया नितिं जुया च्वनी । थुकथं नं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ।

आयुष्मान् आनन्दं भगवान् बुद्धयात प्रार्थना यात - “भगवान् शास्ता ! ‘लोक शून्य जुया च्वन, लोक शून्य जुया च्वन’ धका धाइ । भगवान् शास्ता ! छु कारणं ‘लोक शून्य जुया च्वन’ धका धयाच्वन ?” आनन्द ! गुगु कारणं आत्मां नं, आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्तिं नं शून्य जुया च्वन, उगु कारणं ‘लोक शून्य जुया च्वन’ धका धयाच्वन । आनन्द ! गुकथं आत्मां नं, आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्तिं नं शून्य जुयाच्वन । आनन्द ! चक्षु आत्मा नं आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्तिं नं शून्य जुयाच्वन । रूपारम्मणत शून्य जुयाच्वन । चक्षुविज्ञान शून्य जुयाच्वन । चक्षुविज्ञानं युक्तगु स्पर्श शून्य जुयाच्वन । चक्षु विज्ञानं युक्तगु स्पर्शया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु, अनुभव याये बहःगु गुगु सुख नं, दुःख नं, अदुःख असुख नं उत्पन्न जुया च्वन, उगु सुख, दुःख, अदुःखअसुख आत्मां नं, आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्तिं नं शून्य जुयाच्वन । श्रोत शून्य जुयाच्वन । शब्दारम्मण शून्य जुयाच्वन । घ्राण शून्य जुयाच्वन । गन्धारम्मण शून्य जुयाच्वन । जिह्वा शून्य जुयाच्वन । रसारम्मण शून्य जुया च्वन । काय शून्य जुयाच्वन । स्पष्टव्यारम्मण शून्य जुयाच्वन । मन शून्य जुयाच्वन । धर्मारम्मण शून्य जुयाच्वन । मनोविज्ञान शून्य जुयाच्वन । मनोविज्ञानं युक्तगु स्पर्श शून्य जुयाच्वन । मनोविज्ञानं युक्तगु स्पर्श याता उत्पन्न जूगु, अनुभव याये बहःगु गुगु सुख, दुःख, अदुःखअसुख उत्पन्न जुया च्वन, उगु सुख, दुःख, अदुःख असुख आत्मां नं, आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्तिं नं शून्य जुयाच्वन । आनन्द ! गुगु कारणं आत्मा नं आत्मालिसे स्वापु दुगु सम्पत्तिं नं शून्य जुया च्वन, उगु कारणं लोक शून्य जुयाच्वन धका धयाच्वन । थुकथं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ।”

गांमणि ! शुद्धगु धर्मय् उत्पत्ति जुया च्वंगु, शुद्धगु संस्कारतय् शान्त जुया च्वंगु निर्वाणयात सत्यकथं खना च्वंम्ह व्यक्तियाके भय दइ मखु । गुगु बखतय् घाय्, सिं समानगु लोकयात प्रज्ञां खना च्वनी, उगु बखतय् प्रतिसन्धि मदुगु निर्वाणयात तया निर्वाणं अलगुगु छु छगूयात नं प्रार्थना इच्छा याये बहः मजू । थुकथं नं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात - भिक्षुपिं ! थुकथं हे भिक्षुं रूपयात बांलाक माला च्वनी, गुलि रूपया गति दया च्वनी । वेदनायात बांलाक माला च्वनी, गुलि वेदनाया गति दया च्वनी । संज्ञायात बांलाक माला च्वनी, गुलि संज्ञाया गति दया च्वनी । संस्कारतय् बांलाक माला च्वनी, गुलि संस्कारया गति दया च्वनी । विज्ञानयात बांलाक माला च्वनी, गुलि विज्ञानया गति दया च्वनी । रूपयात बांलाक माला च्वंम्ह उम्ह भिक्षुयाके गुलि रूपया गति दया च्वनी । वेदनायात , संज्ञायात , संस्कारयात , विज्ञानयात बांलाक माला च्वंम्ह उम्ह भिक्षुयाके गुलि विज्ञानया गति दया च्वनी । ‘जि’ धका नं, ‘जिगु’ धका नं, ‘जि जुया च्वन’ धका नं गुगु वाद उम्ह व्यक्तियाके दया च्वनी, व स्वंगू वाद नं उम्ह व्यक्तियाके ज्वनेवं दया च्वनी मखु । थुकथं नं शून्यकथं लोकयात खंका च्वनी ।

सुञ्जतो लोकं अवेक्खस्सु धयागु शून्यकथं लोकयात खंका च्वं, प्रत्यवेक्षण या, स्वया च्वं, तुलना या, क्वःछय्, वृद्धि या, प्रष्ट या । थुपिं हे सुञ्जतो लोकं अवेक्खस्सु धयागु पालिया अर्थ खः ।

मोघराज सदा सतो धयागु पाली **मोघराज धका** भगवान् बुद्ध उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **सदा** धयागु दक्क कालय् ... पूर्ववत् ... अन्तिमगु यौवनय् । **सतो** धयागु प्यता प्रकार कारणं स्मृति दुम्ह जुया । कायय् काय धका बारम्बार भाविता यायेगु धयागु स्मृतिप्रस्थानयात भाविता याना स्मृति दुम्ह जुया । ... पूर्ववत् ... उम्ह व्यक्तियात **सतो** धका धाइ । थुपिं हे **मोघराज सदा सतो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्तानुदिट्ठि ऊहच्च धयागु पाली नीगू (२०) वस्तु दया च्वंगु सत्कायदृष्टियात **अत्तानुदिट्ठि** धका धाइ । थुगु लोकय् बहुश्रुत मदुम्ह, तथागत आदि आर्यपितं प्रज्ञाचक्षुं खंके मफुम्ह, आर्य धर्मय् दक्ष मजुम्ह, आर्य धर्मय् संवर मजुम्ह, तथागत आदि सत्पुरुषपितं प्रज्ञाचक्षुं खंके मफुम्ह, सत्पुरुष धर्मय् दक्ष मजुम्ह, सत्पुरुष धर्मय् संवर मजुम्ह पृथग्जनं रूपयात आत्माकथं बारम्बार स्वया च्वनी । रूप दुगु आत्मायात नं, आत्माय् रूपयात नं, रूपय् आत्मायात नं । वेदनायात ... , संज्ञायात ... , संस्कारयात ... , विज्ञानयात आत्माकथं बारम्बार स्वया च्वनी । विज्ञान दुगु आत्मायात नं, आत्माय् विज्ञानयात नं, विज्ञानय् आत्मायात नं आत्माकथं बारम्बार स्वयाच्वनी । थुयागु स्वभाव दुगु गुगु दृष्टि, खीनिगु दृष्टिइ दुहाँ वना च्वंगु, दृष्टि धयागु घनघोर वन, दृष्टि धयागु मरुभूमि (कन्तार), दृष्टि धयागु कं, दृष्टि धयागु हिलावनिगु, दृष्टि धयागु संयोजन, आरम्भणयात क्वातुक्क ज्वने सःगु दृष्टि, तःसकं क्वातुक्क ज्वने सःगु दृष्टि, नित्य सुख धका मनं तुना च्वनिगु, द्रंगु स्पर्श, घृणा चाये बहःगु कुमार्ग, द्रंगु लैपु, द्रंगु स्वभाव, मिथ्या दृष्टितय् मुनेगु थाय् वा तीर्थ, च्वःद्यगु दृष्टि, विपरितगु दृष्टि, अनित्ययात नित्य धका अःखतं कायेगु, मिथ्यादृष्टि, स्वभाव मदुगु वस्तुइ स्वभाव दु धका कायेगु, गुलिं नं खीनिगु दृष्टित दु, थुकियात **अत्तानुदिट्ठि** धका धाइ । **अत्तानुदिट्ठि ऊहच्च** धयागु सत्काय दृष्टियात लिना, बांलाक लिना, लिक्का, बांलाक लिक्का, थाथा याना, बांलाक थाथा याना, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे **अत्तानुदिट्ठि ऊहच्च** धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवं मच्चुतरो सिया धयागु थुकथं मृत्युयात नं पुला वनागु जुइ, जरायात नं पुला वनागु जुइ, मरणयात नं पुला वनागु जुइ, विशेषकथं पुला वनागु जुइ, थीथीकथं पुला वनागु जुइ, बांलाक पुला वनागु जुइ, विशेषकथं पुला वनागु जुइ । थुपिं हे **एवं मच्चुतरो सिया** धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवं लोकं अवेक्खन्तं धयागु थुकथं लोकयात खंका, प्रत्यवेक्षण याना, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे **एवं लोकं अवेक्खन्तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मच्चुराजा न पस्सति धयागु पाली मृत्युयात नं **मच्चुराजा** धका धाइ । स्कन्ध आदि मारयात नं **मच्चुराजा** धका धाइ । मरणयात **मच्चुराजा** धका धाइ । **न पस्सति** धयागु मृत्युराजं मखं, मस्व, मथ्यं, प्राप्त मजू, हानं प्राप्त मजू । धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात – भिक्षुपिं ! उपमा गथेकि जंगलय् च्वनिम्ह मृग जंगलय् वनिबले ग्याइगु स्वभाव रहित जुया वना च्वनी । ग्याइगु स्वभाव रहित जुया दना च्वनी । ग्याइगु स्वभाव रहित जुया फेतुना च्वनी । ग्याइगु स्वभाव रहित जुया दनेगु याना च्वनी । व छु कारणं खः ? भिक्षुपिं ! शिकारीयात न्ह्योने बांलाक खने मदुगुलिं । भिक्षुपिं ! उकथं हे भिक्षु कामगुणं रहित जुया हे अकुशल धर्मपाखें रहित जुया हे वितर्क दया च्वंगु, विचार दया च्वंगु, नीवरणं शून्य जुया च्वंगु, प्रीति सुख दया च्वंगु प्रथमध्यानय् लिक्क थ्यंका च्वना च्वनी ।

भिक्षुपि ! थुम्ह भिक्षुयात हे देवपुत्र मार, क्लेशमारयात अन्त याये धुंकूम्ह धका, क्लेशयात स्यंका पापीमारया मार मिखां खने मदुथाय् थ्यंकः वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपि ! हानं मेगु उम्ह भिक्षु वितर्क विचारत शान्त जुइ धुंकूगुलिं थःगु संस्थानय् उत्पत्ति जुया च्वंगु, प्रसन्न जुइके सःगु, चित्तया उत्तमगु भावयात वृद्धि याये सःगु, वितर्क मदुगु, विचार मदुगु प्रथमध्यान समाधिं याना उत्पन्न जुया च्वंगु, प्रीति सुख दया च्वंगु द्वितीयध्यानय् ... तृतीयध्यानय् । चतुर्थध्यानय् लिक्क थ्यंका च्वना च्वनी । भिक्षुपि ! थुम्ह भिक्षुयात हे देवपुत्रमार, क्लेशमारतय् अन्त याये धुंकूम्ह धका, क्लेशयात स्यंका पापीमारया मारमिखां खने मदुथाय् थ्यंकः वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपि ! हानं मेगु उम्ह भिक्षु दक्क रूपसंज्ञातय् पुला वना प्रतिघ संज्ञातय् निरोध याना थीथी संज्ञातय् मनं मतुंसे “आकाश अनन्त” धका भाविता याकथं आकाशानन्त्यायतन ध्यानय् लिक्क थ्यंका च्वना च्वनी । भिक्षुपि ! थुम्ह भिक्षुयात हे देवपुत्रमार, क्लेशमारतय् अन्त याये धुंकूम्ह धका, क्लेशयात स्यंका पापीमारया मारमिखां खने मदुथाय् थ्यंकः वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपि ! हानं मेगु उम्ह भिक्षु दक्क आकाशानन्त्यायतन ध्यानयात पुला वना “विज्ञान अनन्त” धका भाविता याकथं ध्यानय् लिक्क थ्यंका च्वना च्वनी । ... पूर्ववत् ...

भिक्षुपि ! हानं मेगु उम्ह भिक्षु दक्क विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानयात पुला वना “छुं छगू विज्ञानानन्त्यायतन चित्त मदु” धका भाविता याकथं आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् लिक्क थ्यंका च्वना च्वनी । ... पूर्ववत् ...

भिक्षुपि ! हानं मेगु दक्क आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात पुला वना नैवसंज्ञानासंज्ञायतन ध्यानय् लिक्क थ्यंका च्वना च्वनी । ... पूर्ववत् ...

भिक्षुपि ! हानं मेगु दक्क नैवसंज्ञानासंज्ञायतन ध्यानयात पुला वना चित्त धयागु संज्ञायात अनुभव याइगुया निरोध जुया च्वंगु निरोधसमापत्तियात पूर्ण याना च्वना च्वनी । उम्ह भिक्षुया प्रज्ञायात खना आस्रवधर्म क्षय जुया वनी । भिक्षुपि ! थुम्ह भिक्षुयात हे देवपुत्रमार, क्लेशमारतय् अन्त याये धुंकूम्ह धका, क्लेशयात स्यंका तुं पापीमारया मार चक्षुं खने मदुथाय् थ्यंकः वंम्ह धका धाइ । उम्ह भिक्षु ग्याइगु स्वभाव रहित जुया वना च्वनी । ग्याइगु स्वभाव रहित जुया दना च्वनी । ग्याइगु स्वभाव रहित जुया फेतुना च्वनी । ग्याइगु स्वभाव रहित जुया चनेगु याना च्वनी । अथे छु कारणं खः ? भिक्षुपि ! पापीमारयात बालाक न्त्योने खने मदुगुलिं । थुपि हे मच्चुराजा न पस्सति धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्ध -

मोघराज ! लोकयात शून्यताकथं खंकि । न्त्याबलें स्मृति दयेका सत्कायदृष्टियात लिना छ्वया आचरण यात धाःसा मृत्युयात पुला वने फइ । थुकथं लोकयात तुच्छ धका खंका च्वंम्ह व्यक्तियात मृत्युराजं खंके फइ मखु धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं पूर्ववत् “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया श्रावक शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

भिन्यागू मोघराज माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

१६. पिङ्गिय माणवकया प्रश्न निर्देश

८९. जिण्णोहमस्मि अबलो वीतवण्णो, (इच्छायस्मा पिङ्गियो)

नेत्ता न सुद्धा सवनं न फासु ।

माहं नस्सं मोमुहो अन्तराव, आचिक्ख धम्मं यमहं विजज्जं ।

जातिजराय इध विप्पहानं ॥

भगवान् शास्ता ! जि वृद्ध जुया बलशक्ति हीन जुइ धुंकल । रूपवर्ण बांमलाये धुंकल । जिगु मिखां नं मछुल । न्हाय्पनं न्यनेबले सुख मताल । जि छलपोलयागु धर्मयात साक्षात्कार याये मलानीवं दथुइ हे धर्मयातं सिइके मखंक सिना मवनेमा । छलपोलयागु पादचरणय् जाति, जरायात मदयेका छवये फुगु गुगु निर्वाणयात जिं सिइके मास्ते वःगु खः, उगु निर्वाणया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका आयुष्मान् पिङ्गियं बन्ति यात ।

जिण्णोहमस्मि अबलो वीतवण्णो धयागु पाली जिण्णोहमस्मि धयागु जीर्ण जुया, वृद्ध जुया, यौवनकथं परिपक्व जुया, दीर्घ कालय् थ्यना, तृतीय यौवने थ्यना, जन्म जूसां निसें कया सच्छि व नीदँ वर्ष दुम्ह जुया । अबलो धयागु दुर्बलम्ह, कम बलशक्ति दुम्ह, सामर्थ्य मदुम्ह । वीतवण्णो धयागु रूपवर्ण स्यने धुंकूम्ह रूपवर्ण रहितम्ह, रूपवर्ण बांमलाम्ह । न्हापाया बांलागु गुगु वर्णरूपी जः दु, उगु वर्ण अन्तर्धान जुया वन, वैश दया वगु दोष प्रष्ट जुया वल । थुपि हे जिण्णोहमस्मि अबलो वीतवण्णो धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छायस्मा पिङ्गियो धयागु पाली इच्छा धयागु पदसन्धि खः । पूर्ववत् आयस्मा धयागु प्रियवचन खः । पूर्ववत् पिङ्गियो धयागु उम्ह ब्राह्मणया नां खः । पूर्ववत् कनेगु । थुपि हे इच्छायस्मा पिङ्गियो धयागु पालिया अर्थ खः ।

नेत्ता न सुद्धा सवनं न फासु धयागु मिखात शुद्ध यच्चुसे मजुल, विशुद्ध मजुल, परिशुद्ध मजुल, यच्चुसे पिच्चुसे मजुल । उकथं मिखां रूपारम्मणयात मखना । थुपि हे नेत्ता न सुद्धा धयागु पालिया अर्थ खः । सवनं न फासु धयागु न्हाय्पं नं अशुद्ध जुल, विशुद्ध मजुल, परिशुद्ध मजुल, यच्चुसे पिच्चुसे मजुल । उकथं न्हाय्पनं शब्दारम्मणयात मताल । थुपि हे नेत्ता न सुद्धा सवनं न फासु धयागु पालिया अर्थ खः ।

माहं नस्सं मोमुहो अन्तराव धयागु पाली माहं नस्सं धयागु जि नष्ट मजुइमा, जि विशेषकथं नष्ट मजुइमा, जि थीथीकथं नष्ट मजुइमा । मोमुहो धयागु मोह नं मोहित जुया च्वन, अविद्या थ्यना च्वन, ज्ञान मदु, प्रष्ट मजू, प्रज्ञा मदु । अन्तराव धयागु छलपोलया धर्मयात, दृष्टियात, प्रतिपदायात, मार्गयात मस्यूनिवं, मथ्यूनिवं, प्राप्त मजूनीवं, स्पर्श मयानिवं, साक्षात्कार मयानिवं दथुइ हे सिइ माली । थुपि हे माहं नस्सं मोमुहो अन्तराव धयागु पालिया अर्थ खः ।

आचिकख धम्मं यमहं विजञ्जं धयागु पाली **धम्मं** धयागु आदिकल्याण, मध्यकल्याण, अन्तकल्याण जुइगु, अर्थ सहितगु, व्यञ्जन सहितगु छचाखेरं परिपूर्णगु, परिशुद्धगु ब्रह्मचर्ययात प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यक्प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, नेगू बोध्यङ्ग, च्यागू आर्यमार्ग, निर्वाण, निर्वाणय् थ्यनिगु प्रतिपदायात आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उला बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । थुपिं हे **आचिकख धम्मं** धयागु पालिया अर्थ खः । **यमहं विजञ्जं** धयागु गुगु धर्मयात जिं सिइके फइगु खः, बांलाक सिइके फइगु खः, विशेषकथं सिइके फइगु खः, हानं सिइके फइगु खः, तःसकं प्रतिवेध याये फइगु खः, प्राप्त याये फइगु खः, स्पर्श याये फइगु खः, साक्षात्कार याये फइगु खः । थुपिं हे **आचिकख धम्मं यमहं विजञ्जं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

जातिजराय इध विप्पहानं धयागु छलपोलयागु पादचरणय् हे जातिजरा मरणयात हटे यायेगु, शान्त यायेगु, त्याग यायेगु, हानं शान्त यायेगु, अमृतगु निर्वाणयात । थुपिं हे **जाति जराय इध विप्पहानं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं –

भगवान् शास्ता ! जि वृद्ध जुया बलशक्ति हीन जुइ धुंकल । रूपवर्ण बांमलाये धुंकल । जिगु मिखां नं मछुल । न्हाय्पनं न्यनेबले सुख मताल । जि छलपोलयागु धर्मयात साक्षात्कार याये मलानीवं दथुइ हे धर्मयात सिइके मखंक सिना मवनेमा । छलपोलयागु पादचरणय् जाति जरायात मदयेका छ्वये फुगु गुगु निर्वाणयात जिं सिइके मास्ते वःगु खः, उगु निर्वाणयागु खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

१०. दिस्वान रूपेसु विहञ्जमाने, (पिङ्गियाति भगवा)

रूप्यन्ति रूपेसु जना पमत्ता ।

तस्मा तुवं पिङ्गिय अप्पमत्तो, जहस्सु रूपं अपुनब्भवाय ॥

पिङ्गिय ! रूपया कारणं याना दुःख कष्ट जुइगुयात खंका रूपया कारणं याना सत्त्व प्राणीपिं हिला पाना वनिगु खः । रूपयागु कारणं याना प्रमादी जुया च्वनिगु खः । उकिं छ अप्रमादी जुया हानं जन्म काये म्वायेकेया नितीं रूपयात छं त्वता छ्व धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात ।

दिस्वान रूपेसु विहञ्जमाने धयागु पाली **रूपं** धयागु प्यंगू महाभूत नं, प्यंगू महाभूतयात बःकया उत्पन्न जुइगु रूप नं । सत्त्व प्राणीपिं रूप धयागु हेतुं, रूप धयागु प्रत्ययं, रूप धयागु कारणं याना कष्ट जुइका च्वन, आपालं कष्ट जुइका च्वन, लिक्क वया कष्ट जुइका च्वन, लिक्क वया सास्ति याका च्वन । रूप दुगुलिं थीथी कर्म कारणत याइ । कोडां नं दाइ । ल्हाः नं त्वाःथली । तुती नं त्वाःथली । ल्हाः तुती नं त्वाःथली । न्हाय्पं नं ध्यनी । न्हाय् नं ध्यनी । न्हाय्पं, न्हाय् नं ध्यनी । पूगु जा तिं छ्यों तुइक लुइगु नं याइ । शंखथें तुइसे च्वंक छ्यंगु प्वःलेगु नं याइ । म्हुतुप्वाः चायेका मिं थीकेगु नं याइ । म्हु छम्ह मिं पुकेगु नं याइ । ल्हाःतय् मि छ्वयेकेगु नं याइ । गःपतं निसें ला खुइगु नं याइ । सितु घाय् नं हिनेथें तुं गौचाथ्यंक ला खुइगु याइ । गःसुलिं सुया मि छ्वयेकेगु नं याइ । बल्लि ला,

छयंगुली भवयपिकेगु नं याइ । म्ह छम्हंयात नं छगू छगू कार्षापणकथं त्वाःथलेगु नं याइ । भालां सुया चिं बुला बिइगु याइ । शूलीं जमीनय् गाडे याना चाःचाःहिकेगु नं याइ । छ्वालीथें तुं ला सुका नीलेथें तुं याइ । पूगु चिकं नं लुइ । खिचातय्त नं नके बिइ । प्राण दतलय् शूली सुइ । तरवारं नं छयों त्वाः ल्हाइ । थुकथं सत्त्व प्राणीपिं रूप धयागु हेतु, रूप धयागु प्रत्यय, रूप धयागु कारणं याना कष्ट जुइका च्वन, आपालं कष्ट जुइका च्वन, लिक्क वया कष्ट जुइका च्वन, लिक्क वया सास्ति याका च्वन । थुकथं कष्ट याना च्वंगुयात, आपालं कष्ट याना च्वंगुयात, लिक्क वया कष्ट याना च्वंगुयात, लिक्क वया सास्ति याना च्वंगुयात खना, स्वया, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे दिस्वान रूपेसु विहज्जमाने धयागु पालिया अर्थ खः ।

पिङ्गियाति भगवा धयागु पाली पिङ्गिय धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । **भगवा** धयागु थुगु शब्द गौरवया नां खः । ... पूर्ववत् ... **भगवा** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **पिङ्गियाति भगवा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

रूप्यन्ति रूपेसु जना पमत्ता धयागु पाली **रूप्यन्ति** धयागु परिवर्तन जुया च्वन, स्यना च्वन, सास्ति याना च्वन, कष्ट याना च्वन । स्यापिं, मन सुख मदुपिं जुयाच्वन । मिखा स्याइगु रोगं परिवर्तन जुया च्वन, स्यना च्वन, सास्ति याना च्वन, कष्ट याना च्वन । स्यापिं, मनं सुख मदुपिं जुयाच्वन । न्हाय्पं स्याइगु रोगं ... पूर्ववत् ... म्ह स्याइगु रोगं ... पति, वाँउँ भुजिं, फय्, सूर्ययागु ताप, सर्प, बिच्छे आदिपिनिगु स्पर्श जुइगु रोगं परिवर्तन जुया च्वन, स्यना च्वन, सास्ति याना च्वन, कष्ट याना च्वन । स्यापिं, मन सुख मदुपिं जुया च्वन । थुपिं हे **रूप्यन्ति रूपेसु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मेकथं मिखा कमजोर जुइगु बखतय्, नीच जुइगु बखतय्, छ्वाखेलं नीच जुइगु बखतय्, विशेषकथं नीच जुइगु बखतय्, अन्तर्धान जुइगु बखतय् परिवर्तन जुयाच्वन ... पूर्ववत् ... मन सुख मदुपिं जुयाच्वन । न्हाय्पं, न्हाय्, म्यें, शरीर, रूपारम्मण, शब्दारम्मण, गन्धारम्मण, रसारम्मण, प्रष्टव्यारम्मण, कुल, गण, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय कमजोर जुइगु बखतय्, नीच जुइगु, छ्वाखेलं नीच जुइगु, विशेषकथं नीच जुइगु, अन्तर्धान जुइगु बखतय् परिवर्तन जुया च्वन, स्यना च्वन, सास्ति याना च्वन, कष्ट जुयाच्वन । स्यापिं, मन सुख मदुपिं जुयाच्वन । थुकथं नं **रूप्यन्ति रूपेसु** धयागु पालिया अर्थ जुइ ।

जना धयागु क्षत्रीपिं, ब्राह्मणपिं, वैश्यपिं, शूद्रपिं, गृहस्थपिं, प्रव्रजितपिं, देवपिं, मनुष्यपिं । **पमत्ता** धयागु पाली प्रमादयात धाये बहः जू । कायदुश्चरित्र नं, वची दुश्चरित्र नं, मनो दुश्चारित्र नं पञ्च कामगुणय् चित्तयात त्याग यायेगु, त्याग यायेगुली थ्यंका च्वनेगु, कुशल धर्मतय्त वृद्धि यायेया नितिं आदर तया यायेगु बानी मदुम्ह व्यक्तिया भाव, गौरव तया यायेगु बानी मदुम्ह व्यक्तिया भाव, क्वातुक्क स्थिर मजूम्ह व्यक्तिया भाव, लिज्यां वनिगु स्वभाव दुम्ह व्यक्तिया भाव, दिका तये धुंकूगु छन्द दुम्ह व्यक्तिया भाव, दिका तये धुंकूगु वीर्य रूपी भार दुम्ह व्यक्तिया भाव, सेवन मयाइगु, वृद्धि मयाइगु, आपालं बारम्बार ज्या मयाइगु भाव, अधिष्ठान मयाइगु, युक्त मजुइगुयात प्रमाद धका धाइ । थजागु स्वभाव दुगु गुगु प्रमाद वेहोश जुइगु, वेहोश जुइगु आकार, वेहोश जूम्ह व्यक्तिया भाव । थुकियात हे

पमादो धका धाइ । थ्व प्रमादं पूर्ण जुया च्वपिं व्यक्तिपितं पमत्ता धका धाइ । थुपिं हे रूप्यन्ति रूपेसु जना पमत्ता धयागु पालिया अर्थ खः ।

तस्मा तुवं पिङ्गिय अप्पमत्तो धयागु पाली तस्मा धयागु उकिं, उगु कारणं, उगु हेतुं, उगु प्रत्ययं, उगु निदानं, थुकथं रूपारम्भणय् दोषयात खंका । थुपिं हे तस्मा तुवं पिङ्गिय धयागु पालिया अर्थ खः । अप्पमत्तो धयागु आदर तया यायेगु बानी दया च्वन, गौरव तया यायेगु बानी दयाच्वन ... पूर्ववत् ... कुशल धर्मय् अप्रमादी जुया । थुपिं हे तस्मा तुवं पिङ्गिय अप्पमत्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

जहस्सु रूपं अपुनब्भवाय धयागु पाली रूपं धयागु प्यंगू महाभूत नं, प्यंगू महाभूतयात बः कया उत्पन्न जूगु रूप नं । जहस्सु रूपं धयागु रूपयात त्याग या । रूपयात थीथीकथं त्याग या । रूपयात विनाश या । रूपयात रहित या । रूपयात हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका छ्व । अपुनब्भवाय धयागु गुकथं छंगु रूपयात थुगु हे जन्मय् निरोध याइ । हानं प्रतिसन्धि च्वनेगु न्हूगु जन्म उत्पत्ति जुइ मखुत । कामधातुइ नं, रूपधातुइ नं, अरूपधातुइ नं, कामभवय् नं, रूपभवय् नं, अरूपभवय् नं, संज्ञाभवय् नं, असंज्ञाभवय् नं, नैवसंज्ञानासंज्ञाभवय् नं, छंगू स्कन्ध दुगु भवय् नं, प्यंगू स्कन्ध दुगु भवय् नं, न्यागू स्कन्ध दुगु भवय् नं, हानं न्यागू गतिइ नं, स्वंगू उपपत्तिइ नं, प्रतिसन्धी नं, जन्मय् नं, संसारय् नं, वर्तय् नं उत्पत्ति जुइ मखुत, बांलाक उत्पत्ति जुइ मखुत, सिद्ध जुइ मखुत, तःसकं सिद्ध जुइ मखुत, थुगु हे जन्मय् निरोध जुइ, शान्त जुइ, निरोध जुइगुली थ्यनी, हानं शान्त जुइ । थुपिं हे जहस्सु रूपं अपुनब्भवाय धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

पिङ्गिय ! रूपया कारणं याना दुःख कष्ट जुइगुयात खंका रूपया कारणं याना सत्त्व प्राणीपिं हिला पाना वनिगु खः । रूपया कारणं याना प्रमादी जुया च्वनिगु खः । उकिं छ अप्रमादी जुया हानं जन्म काये म्वायेकेया नितिं रूपयात छं त्वता छ्व धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

११. दिसा चतस्सो विदिसा चतस्सो, उद्धं अधो दस दिसा इमायो ।

न तुहं अदिट्ठं अस्सुतं अमुतं, अथो अविज्जातं किञ्चि नमत्थि लोके ।

आचिक्ख धम्मं यमहं विजज्जं, जातिजराय इध विप्पहानं ॥

प्यंगू दिशा, प्यंगू विदिशा, च्वय्यागु दिशा, क्वय्यागु दिशा थुकथं भिगू दिशाय् छलपोलं खंका बिमज्यानिगु, ताया बिमज्यानिगु, ध्वदुइका बिमज्यानिगु, सिइका बिमज्यानिगु छुं नं धर्म मदु । छपिनि पादचरणय् हे जाति, जरायात विशेषकथं मदयेका छ्वये फुगु गुगु निर्वाणयात जिं सिइका काये फइगु खः, उगु निर्वाणया खँ आज्ञा जुया बिज्याहूँ ।

दिसा चतस्सो विदिसा चतस्सो, उद्धं अधो दस दिसा इमायो धयागु भिगू दिशा ।

न तुह्यं अदिट्ठं अस्सुतं अमुतं, अथो अविज्जातं किञ्चि नमत्थि लोके धयागु छलपोलं खंका बिमज्यानिगु, ताया बिमज्यानिगु, ध्वदुइका बिमज्यानिगु, सिइका बिमज्यानिगु छुं छंगू थःगु हित नं, स्वंगू लोकया हित नं, निगू पक्षया हित नं, दृष्टधार्मिक

हित नं, सम्परायिक हित नं, याउँक अःपुक प्रष्ट जुया च्वंगु हित नं, शून्यता आदिं युक्त जुया गम्भीरगु हित नं, लोकोत्तर जुया च्वंगु तःसकं कठिनगु हित नं, अनित्यता आदिकथं तोपुयातगु हित नं, आपालं हरण याये बहःगु हित नं, अप्वः याना पिकाये बहःगु हित नं, दोष मदुगु हित नं, क्लेशयात मदयेका छ्वये फुगु आर्यमार्गरूपी हित नं, क्लेश शान्त जुइ धुंकूगु आर्य फल धयागु हित नं, निर्वाण धयागु उत्तमगु हित नं मदु, प्रष्ट मदु, प्राप्त मजू । थुपिं हे न तुह्यं अदिट्ठं अस्सुतं अमुतं, अथो अविज्जातं किञ्चि नमत्थि लोके धयागु पालिया अर्थ खः ।

आचिक्ख धम्मं यमहं विजज्जं धयागु पाली **धम्मं** धयागु आदिकल्याण पूर्ववत् ... निर्वाण, निर्वाणय् थ्यनिगु प्रतिपदा आचरणयात आज्ञा जुया बिज्याहुँ, देशना याना बिज्याहुँ, प्रज्ञप्त याना बिज्याहुँ, प्रतिष्ठापित याना बिज्याहुँ, उलाः क्यना बिज्याहुँ, विभाजन याना बिज्याहुँ, प्रष्ट याना बिज्याहुँ, प्रकट याना बिज्याहुँ । **यमहं विजज्जं** धयागु गुगु धर्मयात जिं सिइका काये फइ, आरम्मण याइगुकथं सिइका काये फइ, विशेषकथं सिइका काये फइ, हानं विशेषकथं सिइका काये फइ, प्रतिवेध याना सिइका काये फइ, प्राप्त याये फइ, स्पर्श याये फइ, साक्षात्कार याये फइ । थुपिं हे **आचिक्ख धम्मं यमहं विजज्जं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

जातिजराय इध विप्पहानं धयागु छलपोलया पादचरणय् हे जाति, जरा, मरणयात हटे याइगु, शान्त याइगु, त्याग याइगु, हानं शान्त याइगु, अमृतगु निर्वाणयात । थुपिं हे **जातिजराय इध विप्पहानं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह ब्राह्मणं -

प्यंगू दिशा, प्यंगू विदिशा, च्वय्यागु दिशा, क्वय्यागु दिशा थुकथं भिगू दिशाय् छलपोलं खंका बिमज्यानिगु, ताया बिमज्यानिगु, ध्वदुइका बिमज्यानिगु, सिइका बिमज्यानिगु छुं नं धर्म मदु । छलपोलपिनि पादचरणय् हे जाति, जरायात विशेषकथं मदयेका छ्वये फुगु गुगु निर्वाणयात जिं सिइका काये फइगु खः, उगु निर्वाणया खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

१२. तण्हाधिपन्ने मनुजे पेक्खमानो, (पिङ्गियाति भगवा)

सन्तापजाते जरसा परेते ।

तस्मा तुवं पिङ्गिय अप्पमत्तो, जहस्सु तण्हं अपुनब्भवाय ॥

पिङ्गिय ! तृष्णां विनाश जुइका च्वनेमाःपिं, सन्ताप दुपिं, जरां दुःख बिइका च्वनेमाःपिं सत्त्व प्राणीपित खंका हे च्वनेमाः । उकथं खंका च्वनेगुपाखे छ अप्रमादी जुया निर्वाण प्राप्त यायेया नितिं छ तृष्णायात त्वता छ्व धका भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्यात ।

तण्हाधिपन्ने मनुजे पेक्खमानो धयागु पाली **तण्हा** धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । **तण्हाधिपन्ने** धयागु तृष्णायात मतोतूसे च्वना च्वपिं, तृष्णालिसे वये वने याना च्वपिं, तृष्णां चिका च्वपिं, तृष्णालिसे ब्वाय् वना च्वपिं, तृष्णाय् डुबे जुयां च्वपिं, तृष्णां तोपुइका च्वपिं, तृष्णां सास्ति याका च्वपिं, क्वातुक्क ग्रहण याना च्वंगु चित्त दुपिं । **मनुजे** धयागु सत्त्व प्राणीपिनिगु नां खः । **पेक्खमानो** धयागु भाविता याये हे धुंकल, खंके हे धुंकल,

स्वये हे धुंकल, प्रत्यवेक्षण याये हे धुंकल । थुपिं हे तण्हाधिपन्ने मनुजे पेक्खमानो धयागु पालिया अर्थ खः । पिङ्गियाति भगवा धयागु पाली पिङ्गिय धका भगवान् बुद्धं उम्ह ब्राह्मणयात नां कया सःता बिज्यात । भगवा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु शब्द खः । पूर्ववत् भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे पिङ्गियाति भगवा धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्तापजाते जरसा परेते धयागु पाली सन्तापजाते धयागु प्रतिसन्धि च्वनिगुकथं सन्ताप दुपिं, बुढाबुढी जुइगुकथं सन्ताप दुपिं, रोग व्याधिकथं सन्ताप दुपिं, मरण जुइगुकथं सन्ताप दुपिं, शोक परिदेव दुःख दौर्मनस्य, उपायासकथं सन्ताप दुपिं, नरकय् उत्पन्न जुइगु दुःखं सन्ताप दुपिं, पूर्ववत् दृष्टि द्वनिगु दुःखं सन्ताप दुपिं, रोग दुपिं, उपद्रव दुपिं, दुःख जुया च्वपिं । थुपिं हे सन्तापजाते धयागु पालिया अर्थ खः । जरसा परेते धयागु जरां स्पर्शित जुइका च्वपिं, सास्ति जुइका च्वपिं, पुचः मुंका च्वपिं, पूर्ण जुइका च्वपिं । प्रतिसन्धि च्वनिगुकथं चिका च्वपिं, वृद्ध जुइगुलिं फैले जुया च्वपिं, रोग व्याधि तोपुइका च्वपिं, मरणं सास्ति याका च्वपिं, बिचाः याइपिं मदुपिं, भरोसा मदुपिं, शरण मदुपिं, थःत आश्रित कया च्वपिं व्यक्तिपिनि शरण मदुपिं । थुपिं हे सन्तापजाते जरसा परेते धयागु पालिया अर्थ खः ।

तस्मा तुवं पिङ्गिय अप्पमत्ता धयागु पाली तस्मा धयागु उकिं, उगु कारणं, उगु हेतुं, उगु प्रत्ययं, उगु निदानं थुकथं तृष्णाया दोषयात खंका । थुपिं हे तस्मा तुवं पिङ्गिय धयागु पालिया अर्थ खः । अप्पमत्तो धयागु आदर तया यायेगु वानी दुपिं ... पूर्ववत् ... कुशल धर्मय् अप्रमादीपिं । थुपिं हे तस्मा तुवं पिङ्गिय अप्पमत्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

जहस्सु तण्हं अपुनब्भवाय धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । जहस्सु तण्हं धयागु तृष्णायात त्याग या । तृष्णायात थीथीकथं त्याग या । तृष्णायात विनाश या । तृष्णायात अलग या । तृष्णायात हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंकी । अपुनब्भवाय धयागु गुकथं छंगु ... पूर्ववत् ... हानं प्रतिसन्धि च्वनेगु जन्म उत्पन्न जुइ मखुत । कामधातुइ नं, रूपधातुइ नं, अरूपधातुइ नं, कामभवय् नं, रूपभवय् नं, अरूपभवय् नं, संज्ञाभवय् नं, असंज्ञाभवय् नं, नैवसंज्ञानासंज्ञाभवय् नं, छगू स्कन्ध दुगु भवय् नं, प्यंगू स्कन्ध दुगु भवय् नं, न्यागू स्कन्ध दुगु भवय् नं, हानं न्यागू गतिइ नं, निगू उपपत्तिइ नं, प्रतिसन्धी नं, जन्मय् नं, संसारय् नं, वर्तय् नं उत्पन्न मजुइयमा, बांलाक उत्पन्न मजुइमा, सिद्ध मजुइमा, तःसकं सिद्ध मजुइमा । छलपोलयागु थुगु पादचरणय् हे निरोध जुइमा, शान्त जुइमा, निरोध जुइगुली थ्यनेमा हानं शान्त जुइमा । थुपिं हे जहस्सु तण्हं अपुनब्भवाय धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

पिङ्गिय ! तृष्णां विनाश जुइका च्वनेमाःपिं, सन्ताप दुपिं, जरां दुःख बिइका च्वने माःपिं सत्त्व प्राणीपित खंका हे च्वनेमाः । उकथं खंका च्वनेगुपाखे छ अप्रमादी जुया निर्वाण प्राप्त यायेया नितिं छं तृष्णायात त्वता छव धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

गाथा सिधयेसाथं उम्ह पिङ्गिय ब्राह्मणनापं गुपिं व्यक्तिपिनि समान छन्द दु, समान प्रयोग दु, समान इच्छा दु, समान वासना रुचि दु, उपिं द्वःछिं मयाक आपालं सत्त्व प्राणीपित “दक्क संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु उगु फुक्क संस्कारधर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका रागरहित, मलरहितगु सोतापत्तिमार्ग

ज्ञानरूपी धर्मचक्षु उत्पन्न जुल । उम्ह पिङ्गिय ब्राह्मण्या नं “दक्क संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव नं दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु उगु फुक्क संस्कारधर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका रागरहित, मलरहितगु अनागामि मार्ग ज्ञानरूपी धर्मचक्षु उत्पन्न जुल । अनागामिमार्ग ज्ञानयात प्राप्त याये धुनेवं हे अजिन चर्म, जटात, सिमा ख्वालायागु चीवर, त्रिशूल, कमण्डलुत, सँ, दान्हीत नं अन्तर्धान जुया सँ खाना काषायवस्त्र धारण यानातःम्ह जुया संघाटि, पात्र, चीवरयात नं धारण याना तःम्ह जुया छसिकथं इच्छा याये बहःगु निर्वाणरूपी फलयात बिइ सःगु आचरण दुम्ह जुया ल्हाः निपाः बित्ति याना भगवान् बुद्धयात “भगवान् शास्ता ! छलपोल जिम्ह गुरु खः । जि छलपोलया शिष्य खः” धका नमस्कार याना फेतुत ।

फिंखुगु पिङ्गिय माणवकया प्रश्न निर्देश क्वचाल ।

१७. पारायणस्तुति गाथानिर्देश

१३. इदमवोच भगवा मगधेसु विहरन्तो पासाणके चेतिये, परिचारकसोलसानं ब्राह्मणानं अज्झिङ्गो पुट्ठो पण्हं व्याकासि ।

थुगु पारायणसूत्रयात भगवान् बुद्ध मगध देशया पासाणक चैत्यय् विहार याना बिज्याना च्वंबल्य् बावरी ब्राह्मण्या परिचारक जुया च्वंपिं फिंखुम्ह ब्राह्मणपित आजा जुया बिज्यागु खः । उपिं ब्राह्मणपिसं प्रार्थना याका च्वना बिज्याःम्ह भगवान् बुद्ध न्यंगु न्यंगु न्त्यसःया लिसः बिया बिज्यात ।

इदमवोच भगवा धयागु थुगु पारायणसूत्रयात आजा जुया बिज्यात । भगवा धयागु थुगु नां गौरवया नां खः । ... पूर्ववत् ... भगवा धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे इदमवोच भगवा धयागु पालिया अर्थ खः । मगधेसु विहरन्तो धयागु मगध नां दया च्वंगु जनपदय् विहार याना बिज्याना, इर्यापथयात उत्पन्न याना, इर्यापथयात चाहुइका, पालना याना, यापन याना, यापन याका । पासाणके चेतिये धयागु बुद्धआसनयात पासाणक चैत्य धका धाइ । थुपिं हे मगधेसु विहरन्तो पासाणके चेतिये धयागु पालिया अर्थ खः । परिचारकसोलसानं ब्राह्मणानं धयागु पिङ्गिय ब्राह्मण बावरी ब्राह्मण्या सेवा टहल याइम्ह, सेवा टहल याना च्वनिम्ह, परिचारक, शिष्य जुया च्वन । उम्ह पिङ्गिय ब्राह्मण सहित फिंखुम्ह ब्राह्मणपिं दयाच्वन । थुकथं नं परिचारकसोलसानं ब्राह्मणानं धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं इपिं फिंखुम्ह ब्राह्मणपिं भाग्यवान्म्ह तथागतया सेवा टहल याइपिं जुया च्वन, शरण कया च्वंपिं जुया च्वन, परिचारकपिं जुया च्वन, शिष्यपिं जुयाच्वन । थुकथं नं परिचारकसोलसानं ब्राह्मणानं धयागु पालिया अर्थ जुइ ।

अज्झिहो पुटो पुटो पज्जं व्याकासि धयागु पाली अज्झिहो धयागु अनुरोध याका च्वना बिज्याःम्ह । पुटो पुटो धयागु न्यंगु न्यंगु, पवंगु पवंगु, अनुरोध याःगु अनुरोध याःगु, लुमंकु लुमंकु पतिकं । पज्जं व्याकासि धयागु प्रश्नयात लिसः बिया बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे अज्झिहो पुटो पुटो पज्जं व्याकासि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं थुगु खँ संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिसं कना बिज्यात -

थुगु पारायन सूत्रयात भगवान् बुद्धं मगध देशया पासाणक चैत्यय् विहार याना बिज्याना च्वंबलय् बावरी ब्राह्मणया परिचारक जुया च्वपिं भिंखुम्ह ब्राह्मणपित आज्ञा जुया बिज्याःगु खः । उपिं ब्राह्मणपिसं प्रार्थना याका च्वना बिज्याःम्ह भगवान् बुद्धं न्यंगु न्यंगु प्रश्नया लिसः बिया बिज्यात ।

९४. एकमेकस्स चेपि पज्जस्स अत्थमज्जाय धम्ममज्जाय धम्मानुधम्मं पटिपज्जेय्य, गच्छेय्येव जरामरणस्स पारं, पारङ्गमनीया इमे धम्माति, तस्मा इमस्स धम्मपरियायस्स पारायनन्तेव अधिवचनं ।

छगू छगू प्रश्नया अर्थयात सिइका पालियात नं सिइका लोकोत्तर धर्मय् अनुकूलगु आचरणयात आचरण यायेमाः । आचरण याइम्ह व्यक्ति जरा मरणं छखे पार जुयाच्वंगु निर्वाणय् थ्यं हे थ्यनी । थुपिं धर्म निर्वाणय् थ्यंकः वनेया नितिं उपयुक्तगु धर्म हे खः । उकिं थुगु धर्मदेशनाया नां पारायनसूत्र जुल ।

एकमेकस्स चेपि पज्जस्स धयागु छुं जुया छम्ह छम्ह अजित ब्राह्मणं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया तिस्रमेत्तेय्यं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया पुण्णकं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया मेत्तगुं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया धोतकं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया उपसीवं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया नन्दकं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया हेमकं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया तोदेय्यं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया कप्पं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया जतुकणिं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया भद्रावुधं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया उदयं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया पोसालं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया मोघराजं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु, छुं जुया पिङ्गियं न्यंगु छगू छगू प्रश्नयागु । थुपिं हे एकमेकस्स चेपि पज्जस्स धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्थमज्जाय धम्ममज्जाय धयागु उगु प्रश्नयात हे पालि (धम्म) धका धाइ । लिसःयात अर्थ धका धाइ । थुकथं अर्थयात सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे अत्थमज्जाय धयागु पालिया अर्थ खः । धम्ममज्जाय धयागु पालियात सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे धम्ममज्जाय धयागु पालिया अर्थ खः । धम्मानुधम्मं पटिपज्जेय्य धयागु सम्यक् आचरणयात, अनुकूलगु आचरणयात, विपरित मज्जुगु आचरणयात, फलया ल्यू छसिकथं वइगु आचरयात, लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु आचरणयात आचरण यायेमाः । थुपिं हे धम्मानुधम्मं पटिपज्जेय्य धयागु पालिया अर्थ खः । गच्छेय्येव जरामरणस्स पारं धयागु अमृतगु निर्वाणयात जरा मरणया पार धका धाइ । गुगु धर्म दक्क संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्क उपधितयत् त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णाया क्षय जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, राग रहितगु क्षेत्र जुया च्वन, रागया निरोध

जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णा पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुयाच्वन । गच्छेय्येव जरामरणस्स पारं धयागु जरा मरणया अन्त जुया च्वंगु निर्वाणरूपी पारी अवश्य थ्यनी । निर्वाणरूपी पारी प्राप्त जु हे जुइ । निर्वाणरूपी पारी स्पर्शित जु हे जुइ । निर्वाणरूपी पारयात साक्षात्कार या हे याइ । थुपिं हे गच्छेय्येव जरामरणस्स पारं धयागु पालिया अर्थ खः ।

पारङ्गमनीया इमे धम्मा धयागु लोकोत्तरलिसे अनुकूलगु धर्म निर्वाणरूपी पारी थ्यंकेया निंतिं उचित जुयाच्वन । निर्वाणरूपी पारे थ्यंका च्वन । निर्वाणरूपी पारी बांलाक थ्यंका च्वन । निर्वाणरूपी पारी छसिकथं थ्यंका च्वनी । जाति जरा मरणयात पुला वनेया निंतिं जुयाच्वन । थुपिं हे पारङ्गमनीया इमे धम्मा धयागु पालिया अर्थ खः ।

तस्मा इमस्स धम्मपरियायस्स धयागु पाली तस्मा धयागु उगु कारणं, उगु हेतुं, उगु प्रत्ययं, उगु निदानं । थुपिं हे तस्मा धयागु पालिया अर्थ खः । इमस्स धम्मपरियायस्स धयागु थ्व पारायन देशनाया । थुपिं हे तस्मा इमस्स धम्मपरियायस्स धयागु पालिया अर्थ खः । पारायनन्तेव अधिवचनं धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात पारी धका धाइ । पूर्ववत् रागया निरोध जुया च्वंगु क्षेत्र, तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र । निर्वाणरूपी मार्गयात अयन धका धाइ । व छु छु खः धाःसा – सम्यक्दृष्टि सम्यक्समाधि । अधिवचनं धयागु धया च्वनेगु, सम्मत यायेगु, प्रज्ञप्त यायेगु, सःतेगु, व्यवहार यायेगु, नां, नां छुइगु, नां लिसे सम्बन्ध दुगु, व्यक्त यायेगु, क्यनेगु, कनेगु । थुपिं हे पारायनन्तेव अधिवचनं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिसं कना बिज्यात –

छगू छगू प्रश्नया अर्थयात सिइका पालियात नं सिइका लोकोत्तर धर्मय् अनुकूलगु आचरणयात आचरण यायेमाः । आचरण याइमह व्यक्ति जरा मरणं छुखे पार जुयाच्वंगु निर्वाणय् थ्यं हे थ्यनी । थुपिं धर्म निर्वाणय् थ्यंकः वनेया निंतिं उपयुक्तगु धर्म हे खः । उकिं थुगु धर्मदेशनाया नां पारायन सूत्र जुल ।

१५. अजितो तिस्समेत्तेय्यो, पुण्णको अथ मेत्तगू ।
धोतको उपसीवो च, नन्दो च अथ हेमको ॥

१६. तोदेय्यकप्पा दुभयो, जतुकण्णि च पण्डितो ।
भद्रावुधो उदयो च, पोसालो चापि ब्राह्मणो ।
मोघराजा च मेधावी, पिङ्गियो च महाइसि ॥

१७. एते बुद्धं उपागच्छुं, सम्पन्नचरणं इसिं ।
पुच्छन्ता निपुणे पुञ्हे, बुद्धसेट्ठं उपागमुं ॥

अजित, तिस्समेत्तेय्य, पुण्णक अनलि मेत्तगू, धोतक, उपसीव, नन्द अनं हेमक, तोदेय्य, कप्प, पण्डितमह जतुकण्णि, भद्रावुध, उदय, पोसाल, प्रज्ञावान्मह मोघराज, महाऋषि जुया च्वंमह पिङ्गिय थुपिं ब्राह्मणपिं निर्वाणं लिक्क लाःगु आचरणं पूर्ण जुया बिज्याकमह उत्तम गुणयात माला बिज्याये धुकूमह भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क थ्यंकः वयाच्वन । गम्भीरगु प्रश्नत न्यने मास्ते वःगुलिं श्रेष्ठमह बुद्धया लिक्क थ्यंकः वया च्वन ।

एते बुद्धं उपागच्छुं धयागु पाली एते धयागु भिंखुम्ह पारायनसूत्रयात न्यनाच्चपिं ब्राह्मणपिं । बुद्धो धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध थः स्वयं ज्ञानं उत्पन्न जुया बिज्याःम्ह, आचार्य मदुम्ह, न्हापा न्यने मनंगु धर्मय् थः स्वयं प्यंगू सत्ययात बांलाक सिइका बिज्याये धुंकल । थ्व प्यंगू सत्य नं सर्वज्ञत्वय् थ्यंका बिज्यात । दशबलयात अधिनस्थ याना बिज्यात । बुद्धो धयागु छु कारणं बुद्ध धका धाइ । प्यंगू सत्ययात सिइका बिज्यात । उकिं बुद्ध धका धाइ । सत्त्व प्राणीपित सिइके बिया बिज्यात उकिं बुद्ध धका धाइ । दक्क धर्मतय् सिइका बिइया निंतिं सामर्थ्य दुगु ज्ञानं बुद्ध नां दया बिज्यात । दक्क धर्मतय् ज्ञानचक्षुं खंका बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । मेपिसं सिइके मफुगुकथं थःम्हं स्वयं सिइका बिज्याःगुलिं बुद्ध धका धाइ । पद्म कमलथें थीथी ज्ञानं ह्वया बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । क्षय जुइ धुंकूगु आसव पुचः दया बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । तृष्णारूपी मलिन जुइगु पुचः मदुगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । धात्थें रागं रहित जुया बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । धात्थें द्वेषं रहित जुया बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । धात्थें मोहं रहित जुया बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । धात्थें क्लेश रहित जुया बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । थ्यंके बहःगु निर्वाणरूपी छपु जक लैय् थ्यंका बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । थम्हं स्वयं ज्वः मदुगु सम्यक्सम्बोधिं यात बांलाक सिइका बिज्याःगुलिं बुद्ध नां दया बिज्यात । मोहयात स्यंके फुगुलिं प्रज्ञायात प्राप्त याना बिज्यात उकिं बुद्ध नां दया बिज्यात । बुद्ध धयागु थ्व नां मानं छुना तःगु नां मखु, बौनं छुना तःगु नां मखु, दाजुं किजां छुना तःगु नां मखु, ततां केहेनं छुना तःगु नां मखु, पासा भाईपिसं छुनातःगु नां मखु, ज्ञातिबन्धुपिसं छुना तःगु नां मखु, श्रमण ब्राह्मणपिसं छुनातःगु नां मखु, देवतापिसं छुनातःगु नां मखु । बुद्ध धयागु गुगु नां दुगु खः, उगु बुद्ध धयागु नां भाग्यवान्पिं तथागतपिनि अर्हत्मार्गया अन्तय् दिना च्वंगु बोधिवृक्ष मूलय् सर्वज्ञज्ञानयात प्राप्त याये धुनेवं हे साक्षात्कार याना उत्पन्न जूगु नामप्रज्ञप्ति खः । एते बुद्धं उपागच्छुं धयागु व भिंखुम्ह ब्राह्मणपिं भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क वना च्वन, न्ह्योने थ्यंकः वया च्वन, लिक्क आदरपूर्वक च्वना च्वन, प्रश्न हया च्वन, प्रश्न न्यना च्वन । थुपिं हे एते बुद्धं उपागच्छुं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सम्पन्नचरणं इसिं धयागु पाली शील आचरणयात उत्पन्न यायेगुयात चरण धका धाइ । शील संवरयात नं चरण धका धाइ । इन्द्रिय संवरयात नं चरण धका धाइ । भोजनय् मात्रा स्यूगुयात नं चरण धका धाइ । जागृत जुइगुलिं युक्त जुया च्वंगुयात नं चरण धका धाइ । नेता प्रकारया सद्धर्मतय् नं चरण धका धाइ । प्यता प्रकारया समापत्तितय् नं चरण धका धाइ । सम्पन्नचरणं धयागु पूर्णगु आचरण दया च्वंम्ह, श्रेष्ठगु आचरण दया च्वंम्ह, विशिष्टगु आचरण दया च्वंम्ह, तःधंगु आचरण दया च्वंम्ह, उत्तमगु मार्गरूपी आचरण दयाच्वंम्ह, तःसकं उत्तमगु आचरण दया च्वंम्ह । इसि धयागु धर्मयात माःला च्वंम्ह, भगवान् बुद्धं महान्गु शील पुचःयात माला बिज्यात, गुणयात माःला बिज्यात, बारम्बार माःला बिज्यात । उकिं इसि धका धाइ । पूर्ववत् तःसकं ऋद्धिवान्पिं सत्त्वपिसं तथागत गन धका, भाग्यवान्म्ह तथागत गन धका, देवातिदेव तथागत गन धका, मनुष्यमध्ये श्रेष्ठम्ह तथागत गन धका माःले बहः जू । उपकारयात माःले बहः जू, बारम्बार माले बहः जू । उकिं इसि धका धाइ । थुपिं हे सम्पन्नचरणं इसि धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुच्छन्ता निपुणे पज्जे धयागु पाली **पुच्छन्ता** धयागु न्यने मास्ति वया, पवने मास्ति वया, अनुरोध याये मास्ति वया, प्रसन्न याये मास्ति वया । **निपुणे पज्जे** धयागु गम्भीरगु, दुरदर्शीगु, सिइके थाकूगु, प्रष्ट दया च्वंगु, प्रणीतगु, बिचाः याये मात्रं ज्ञानय् दुहाँ मवइगु, सूक्ष्मगु, पण्डितपिसं हे जक सिइके बहःगु प्रश्नतयत् । थुपिं हे **पुच्छन्ता निपुणे पज्जे** धयागु पालिया अर्थ खः ।

बुद्धसेट्ठं उपागमुं धयागु पाली **बुद्धो** धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध पूर्ववत् ... **बुद्धो** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । **सेट्ठ** धयागु अग्रम्ह, श्रेष्ठम्ह, विशिष्टम्ह, तःधंम्ह, उत्तमम्ह, तःसकं तःधंम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क वया च्वन, न्ह्योने थ्यंकः वया च्वन, लिक्क आदरपूर्वक वया च्वन, प्रश्न हया च्वन, प्रश्न न्यना च्वन । थुपिं हे **बुद्धसेट्ठं उपागमुं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिसं कना बिज्यात -

थुपिं ब्राह्मणपिं निर्वाणं लिक्क लाःगु आचरणं पूर्ण जुया बिज्याकम्ह उत्तम गुणयात माला बिज्याये धुकूम्ह भगवान् बुद्धयाथाय् लिक्क थ्यंकः वयाच्वन । गम्भीरगु प्रश्नत न्यने मास्ते वःगुलिं श्रेष्ठम्ह बुद्धया लिक्क थ्यंकः वयाच्वन ।

१८. तेसं बुद्धो पब्ब्याकासि, पज्जं पुट्ठो तथातथं ।

पज्जानं वेय्याकरणेन, तोसेसि ब्राह्मणो मुनि ॥

न्ह्यसः न्यंका च्वना बिज्याकूम्ह भगवान् बुद्धं सत्यतापूर्वक उपिं ब्राह्मणपित लिसः बिया बिज्यात । न्ह्यःसया लिसःयात प्रष्टरूपं आज्ञा जुया भगवान् बुद्धं उपिं ब्राह्मणतयत् सन्तुष्ट याना बिज्यात ।

तेसं बुद्धो पब्ब्याकासि धयागु पाली **तेसं** धयागु भिंखुम्ह पारायनसूत्रयात न्यनाच्चपिं ब्राह्मणपित । **बुद्धो** धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध ... पूर्ववत् ... **बुद्धो** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । **पब्ब्याकासि** धयागु उपिं भिंखुम्ह ब्राह्मणपित भगवान् बुद्ध लिसः बिया बिज्यात, आज्ञा जुया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे **बुद्धो पब्ब्याकासि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पज्जं पुट्ठो तथातथं धयागु पाली **पज्जं पुट्ठो** धयागु प्रश्नयात न्यंका च्वना बिज्यायेमाःम्ह, याचना याका च्वने माःम्ह, अनुरोध याका च्वने माःम्ह, प्रसन्न जुइका च्वनेमाःम्ह । **तथातथं** धयागु गुगु आकारं कने बहः जू, उगु आकारं आज्ञा जुया बिज्यात । गुगु आकारं देशना याये बहः जू, उगु आकारं देशना याना बिज्यात । गुगु आकारं प्रज्ञप्त याये बहः जू, उगु आकारं प्रज्ञप्त याना बिज्यात । गुगु आकारं प्रतिष्ठापित याये बहः जू, उगु आकारं प्रतिष्ठापित याना बिज्यात । गुगु आकारं उलाः क्यने बहः जू, उगु आकारं उलाः क्यना बिज्यात । गुगु आकारं विभाजन याये बहः जू, उगु आकारं विभाजन याना बिज्यात । गुगु आकारं प्रष्ट याये बहः जू, उगु आकारं प्रष्ट याना बिज्यात । गुगु आकारं प्रकट याये

बहः जू उगु आकारं प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे पज्जे पुड्डो यथातथं धयागु पालिया अर्थ खः ।

पज्जानं वेय्याकरणेन धयागु प्रश्नतय्गु लिसः बिइगुलिं, आज्ञा जुया बिज्याःगुलिं, देशना याना बिज्याःगुलिं, प्रज्ञप्त याना बिज्याःगुलिं, प्रतिष्ठापित याना बिज्याःगुलिं, उलाःक्यना बिज्याःगुलिं, विभाजन याना बिज्याःगुलिं, प्रष्ट याना बिज्याःगुलिं, प्रकट याना बिज्याःगुलिं । थुपिं हे **पज्जानं वेय्याकरणेन** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तोसेसि ब्राह्मणे मुनि धयागु पाली **तोसेसि** धयागु सन्तुष्ट याना बिज्यात, विशेषकथं सन्तुष्ट याना बिज्यात, प्रसन्न याना बिज्यात, सिधइगुली थ्यंका बिज्यात, लय्तायेका बिज्यात । **ब्राह्मणे** धयागु भिंखुम्ह पारायनसूत्रयात न्यना च्वं पिं ब्राह्मणतय्त् । **मुनि** धयागु ज्ञानयात **मोन** धका धाइ । ... पूर्ववत् ... उम्ह भगवान् बुद्धं राग आदि प्यपुनिगु तृष्णा दृष्टि धयागु जालयात पुला वना विरत जूगुलिं **मुनि** धका धाइ । थुपिं हे **तोसेसि ब्राह्मणे मुनि** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिसं कना बिज्यात -

न्त्यसः न्यंका च्वना बिज्याकःम्ह भगवान् बुद्धं सत्यतापूर्वक उपिं ब्राह्मणपित लिसः बिया बिज्यात । न्त्यसःया लिसः प्रष्टरूपं आज्ञा जुया भगवान् बुद्धं उपिं ब्राह्मणतय्त् सन्तुष्ट याना बिज्यात ।

**९९. ते तोसिता चक्खुमता, बुद्धेनादिच्चबन्धुना ।
ब्रह्मचरियमचरिसु, वरपज्जस्स सन्तिके ॥**

न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकम्ह, आदित्यबन्धु जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धपाखें सन्तुष्ट जुइका च्वं पिं उपिं ब्राह्मणपिसं ब्रह्मचर्ययात श्रेष्ठगु प्रज्ञा दया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धया लिक्कसं च्वना आचरण अभ्यास यात ।

ते तोसिता चक्खुमता धयागु पाली **ते** धयागु भिंखुम्ह पारायनसूत्रयात न्यना च्वं पिं ब्राह्मणपिसं । **तोसिता** धयागु सन्तुष्ट जुइका च्वं पिं, विशेषकथं सन्तुष्ट जुइका च्वं पिं, प्रसन्न जुइका च्वं पिं, सिद्ध जुइका च्वं पिं, लय्तायेका च्वं पिं । थुपिं हे **ते तोसिता** धयागु पालिया अर्थ खः । **चक्खुमता** धयागु भगवान् बुद्ध न्याता प्रकारया मिखा दुगुलिं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात । मांसचक्षुं नं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात । दिव्यचक्षुं नं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात । प्रज्ञाचक्षुं नं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात, बुद्धचक्षुं नं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात, समन्त चक्षुं नं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात । गुकथं भगवान् बुद्ध मांसचक्षुं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात ? पूर्ववत् थुकथं भगवान् बुद्ध समन्तचक्षुं नं **चक्खुमा** नां दया बिज्यात । थुपिं हे **ते तोसिता चक्खुमता** धयागु पालिया अर्थ खः ।

बुद्धेनादिच्चबन्धुना धयागु पाली **बुद्धो** धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध पूर्ववत् बुद्धो धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । **आदिच्चबन्धुना** धयागु थुगु पाली सूर्ययात **आदिच्च** धका धाइ । थ्व उगु गोत्रं गोतम नां दु । भगवान् बुद्ध नं

गोत्रं गोतम नां दु । सूर्यराजयागु नामं प्रष्ट याये बहःमह भगवान् बुद्ध गोत्रबन्धु नां दया बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्ध आदित्यबन्धु जुया बिज्यात । थुपिं हे बुद्धेनादिच्च बन्धुना धयागु पालिया अर्थ खः ।

ब्रह्मचरियमचरिसु धयागु पाली क्वह्यपि मनूतय्गु धर्मय् थ्यनिगुलिं छले जुइगु, विशेषकथं छले जुइगु, हानं विशेषकथं छले जुइगु, छले जुइगु, चर्या मयायेगु, थ्यंकः मवनेगु, सत्पुरुष धर्मया सिमायात पुला मवनेगुयात **ब्रह्मचरिय** धका धाइ । मेकथं मुख्यकथं आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात **ब्रह्मचरिय** धका धाइ । थ्व आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग धयागु छु छु खः ? सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यक्वचन, सम्यक्कमान्त, सम्यक्आजीविका, सम्यक्व्यायाम, सम्यक्स्मृति, सम्यक्समाधि थुपिं हे खः । **ब्रह्मचरियमचरिसु** धयागु ब्रह्मचरिययात आचरणयात, बारम्बार आचरणयात, समादान याना आचरणयात । थुपिं हे **ब्रह्मचरियमचरिसु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

वरपञ्जस्स सन्तिके धयागु तःजिगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह, अग्रगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह, श्रेष्ठगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह, विशिष्टगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह, तःधंगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह, उत्तमगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह, तःसकं तःधंगु प्रज्ञा दया बिज्याःमह । **सन्तिके** धयागु लिक्कसं सतिगु थासय्, ठीकगु थासय्, तामपाःगु थासय्, उचितकथं सःतिगु थासय् । थुपिं हे **वरपञ्जस्स सन्तिके** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिसं कना बिज्यात -

न्याता प्रकारया मिखा दया बिज्याकमह, आदित्यबन्धु जुया बिज्याकमह भगवान् बुद्धपाखे सन्तुष्ट जुइका च्वपिं उपिं ब्राह्मणपिसं ब्रह्मचर्ययात श्रेष्ठगु प्रज्ञा दया बिज्याकमह भगवान् बुद्धया लिक्कसं च्वना आचरण अभ्यास यात ।

१००. एकमेकस्स पञ्हस्स, यथा बुद्धेन देसितं ।

तथा यो पटिपज्जेय्य, गच्छे पारं अपारतो ॥

छगू छगू न्ह्यसःया लिसःयात गुकथं भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यागु खः, उकथं गुम्ह व्यक्ति आचरण याइ, उम्ह व्यक्ति संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यनी ।

एकमेकस्स पञ्हस्स धयागु छगू छगू अजित ब्राह्मणं न्यंगु प्रश्नया, छगू छगू तिस्समेत्तेय्यं न्यंगु प्रश्नया, ... पूर्ववत् ... छगू छगू पिङ्गियं न्यंगु प्रश्नया । थुपिं हे **एकमेकस्स पञ्हस्स** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यथा बुद्धेन देसितं धयागु पाली बुद्धो धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध ... पूर्ववत् ... बुद्धो धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । **यथा बुद्धेन देसितं** धयागु गुगु आकारं भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया बिज्याःगु खः, देशना याना बिज्याःगु खः, प्रज्ञप्त याना बिज्याःगु खः, प्रतिष्ठापित याना बिज्याःगु खः, उलाः क्यना बिज्यागु खः, विभाजन याना बिज्यागु खः, प्रष्ट याना बिज्यागु खः, प्रकट याना बिज्यागु खः । थुपिं हे **यथा बुद्धेन देसितं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तथा यो पटिपज्जेय्य धयागु सम्यक् आचरणयात, अनुकूलगु आचरणयात, विपरित मज्जुगु आचरणयात, फलया ल्यू छसिकथं वड्ढगु आचरणयात, लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु आचरणयात आचरण याइ । थुपिं हे तथा यो पटिपज्जेय्य धयागु पालिया अर्थ खः ।

गच्छे पारं अपारतो धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात पार धका धाइ । ... पूर्ववत् रागया निरोध जुइगु क्षेत्र जुयाच्चन । तूष्णा पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुयाच्चन । क्लेश, स्कन्ध, अभिसंस्कारतयत्त अपार धका धाइ । गच्छे पार अपारतो धयागु संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यनी । निर्वाणरूपी पारि प्राप्त जुइ । निर्वाणरूपी पारी स्पर्शित जुइ । निर्वाणरूपी पारियात साक्षात्कार याइ । थुपिं हे गच्छे पारं अपारतो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं थुगु खं संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिंसं कना बिज्यात -

छगू छगू न्ह्यसःया लिसःयात गुकथं भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु खः, उकथं गुम्ह व्यक्ति आचरण याइ, उम्ह व्यक्ति संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यनी ।

१०१. अपारा पारं गच्छेय्य, भावेन्तो मग्गमुत्तमं ।

मग्गो सो पारं गमनाय, तस्मा पारायनं इति ॥

उत्तमगु मार्गयात भाविता याना संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यंकः वनेमाः । उगु मार्ग निर्वाणय् थ्यंकः वनेगुया कारण जुया च्वंगु लैपु खः । उकिं पारायन धयागु नां जुल ।

अपारा पारं गच्छेय्य धयागु थुगु पाली क्लेश, स्कन्ध, अभिसंस्कारतयत्त अपार धका धाइ । अमृतगु निर्वाणयात पार धका धाइ । पूर्ववत् तूष्णाया क्षय जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, राग रहितगु क्षेत्र जुया च्वन, रागया निरोध जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, तूष्णा पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुयाच्चन । अपारा पारं गच्छेय्य धयागु संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यंकः वनेमाः । निर्वाणरूपी पारी प्राप्त यायेमाः । निर्वाणरूपी पारी स्पर्शित यायेमाः । निर्वाणरूपी पारियात साक्षात्कार यायेमाः । थुपिं हे अपारा पारं गच्छेय्य धयागु पालिया अर्थ खः ।

भावेन्तो मग्गमुत्तमं धयागु पाली उत्तमगु च्यागू अङ्ग दुगु मार्गयात मग्गमुत्तम धका धाइ । थ्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग धयागु छु छु खः ? सम्यक्दृष्टि ... पूर्ववत् ... सम्यक् समाधि । मग्गमुत्तमं धयागु अग्रगु, श्रेष्ठगु, विशिष्टगु, तःधंगु, उत्तमगु, तःसकं तःधंगु अष्टाङ्गिक मार्गयात । भावेन्तो धयागु भाविता याना, सेवन याना, बारम्बार भाविता यायेगु याना । थुपिं हे भावेन्तो मग्गमुत्तमं धयागु पालिया अर्थ खः ।

मग्गो सो पारं गमनाय धयागु नाउचा, जहाज पार यायेगु साधन जूथें तुं न्ह्योने पार यायेगु साधन जूथें तुं उगु आर्यमार्ग निर्वाणय् थ्यनिगुया कारण जुयाच्चन ।

पारं गमनाय धयागु निर्वाणय् बांलाक थ्यंकः वनेगुया, निर्वाणय् बांलाक छसिकथं थ्यंकः वनेगुया, जरा मरणयात पुला वनेगुया । थुपिं हे मग्गो सो पारं गमनाय धयागु पालिया अर्थ खः ।

तस्मा पारायनं इति धयागु पाली तस्मा धयागु उगु कारणं, उगु हेतुं, उगु प्रत्ययं, उगु निदानं । अमृतगु निर्वाणयात पार धका धाइ । ... पूर्ववत् ... रागया निरोध जुइगु क्षेत्र

जुया च्वन, तूष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुयाच्वन । मार्गयात अयन धका धाइ । इति धयागु पदसन्धि खः । इति धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । थुपिं हे तस्मा परायनं इति धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं थुगु खँ संगायन याना बिज्याःपिं आचार्यपिसं कना बिज्यात -

उत्तमगु मार्गयात भाविता याना संसारं निर्वाणरूपी पारी थ्यंकः वनेमाः । उगु मार्ग निर्वाणय् थ्यंकः वनेगुया कारण जुया च्वंगु लँपु खः । उकिं पारायन धयागु नां जुल ।

फिन्हेगु पारायणस्तुति गाथा निर्देश क्वचाल ।

१८. पारायनानुगीतिगाथा निर्देश

१०२. पारायनमनुगायिस्सं, (इच्चाइस्मा पिङ्गियो)

यथा'ददक्खि तथा'क्खासि, विमलो भूरिमेघसो ।

निक्कामो निब्बनो नागो, किस्स हेतु मुसा भणे ॥

भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु निर्वाणरूपी पारी थ्यंका बिइगु आचरणयात जिं (पिङ्गियं) नं छपित (बावरीयात) कना यंके । मलरहित जुया बिज्याकम्ह, क्लेशयात मदयेका छवये फुगु प्रज्ञा दुम्ह, पृथ्वी समान विशालगु प्रज्ञा दुम्ह, कामयात हटे याना बिज्याये धुंकूम्ह, अकुशल धर्मतयत्त शान्त याना बिज्याये धुंकूम्ह, अरहन्त जुया बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् शास्तां गुगु ज्ञानं खंका बिज्यात, उगु ज्ञानं हे आज्ञा जुया नं बिज्यात । छायाःसा गुगु क्लेशया कारणं याना मखुगु खँ ल्हाये फुगु खः, उगु क्लेशयात हटे याना बिज्याये धुंकूगुलिं खः धका आयुष्मान् पिङ्गियं बावरी ब्राह्मणयात कन ।

पारायनमनुगायिस्सं धयागु भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु धर्म छपित कने । आज्ञा जुया बिज्यागु धर्म छपित धाये । पाठ याना च्वंगु धर्म छपित पाठ याके । आज्ञा जुया बिज्याःगु धर्म छपित कने । देशना याना तःगु धर्म छपित देशना याये । थुपिं हे पारायनमनुगायिस्सं धयागु पालिया अर्थ खः । इच्चायस्मा पिङ्गियो धयागु पाली इच्चा धयागु पदसन्धि खः । ... पूर्ववत् ... इच्चा धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । आयस्मा धयागु प्रियवचन, गरुवचन खः । आयस्मा धयागु थुगु शब्द गौरवं युक्तगु, कोमलभावं युक्तगु शब्द खः । पिङ्गियो धयागु उम्ह स्थविरया नां खः । धया च्वनेगु, सम्मत यायेगु, प्रज्ञप्त यायेगु, सःतेगु, व्यवहार यायेगु, नां कायेगु, नां छुयेगु, नालिसे सम्बन्ध दुगु, व्यक्त यायेगु, क्यनेगु, कनेगु । थुपिं हे इच्चायस्मा पिङ्गियो धयागु पालिया अर्थ खः ।

यथा'इक्खि तथा'क्खासि धयागु गुगु थः स्वयं प्यंगू-सत्ययात स्यूगु असाधारण ज्ञानं खंका बिज्यात अज्यागु ज्ञानं आज्ञा जुया बिज्यात, धया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” ... । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्म खः” धका । “दक्ख संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु दक्ख धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव नं दु” धका गुगु असाधारण ज्ञानं खंका बिज्यात, उगु ज्ञानं आज्ञा जुया बिज्यात, धया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे **यथा'इक्खि, तथा'क्खासि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विमलो भूरिमेधसो धयागु पाली **विमलो** धयागु रागमल, द्वेषमल, मोहमल, क्रोध, शत्रुभाव पूर्ववत् दक्ख अकुशल अभिसंस्काररूपी मलत । उपिं मलतयत् भाग्यवान्मह तथागतं हटे याना बिज्यात, हा त्वाःथला बिज्यात, ताड्माःया वस्तुथे याना बिज्यात, हानं उत्पन्न मज्झिमुली थ्यंका बिज्यात, हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । भगवान् बुद्धयाके मल मदु, मल रहित जुया बिज्यात, निर्मल जुया बिज्यात, मलं वञ्चित जुया बिज्यात, मलयात हटे याना बिज्यात, मलं मुक्त जुया बिज्यात, दक्ख मलयात पुला वना बिज्यात । पृथ्वीयात **भूरि** धका धाइ । पृथ्वी समानगु, विपुलगु, विस्तारगु उगु प्रज्ञां भगवान् बुद्ध सम्पूर्ण जुया बिज्यात । प्रज्ञायात **मेधा** धका धाइ । गुगु थीथीकथं सिइके फुगु प्रज्ञा, आकार प्रकारं सिइके फुगु प्रज्ञा, पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । भगवान् बुद्ध **मेधा** धयागु थुगु प्रज्ञां पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात, लिक्क थ्यना स्थिर जुया बिज्यात, बांलाक लिक्क थ्यना स्थिर जुया बिज्यात, रहित मज्झिमुली युक्त जुया बिज्यात, पूर्ण जुइगुली थ्यना बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्ध बांलाःगु प्रज्ञां पूर्ण जुया बिज्यात । थुपिं हे **विमलो भूरिमेधसो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

निक्कामो निब्बनो नागो धयागु थुगु पाली **कामा** धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । पूर्ववत् ... थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् थुमित क्लेशकाम धका धाइ । भाग्यवान्मह तथागतं वस्तुकामयात छुटे याना सिइका बिज्यात । क्लेशकामयात हटे याना बिज्यात । वस्तुकामयात छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकूगुलिं क्लेशकामयात हटे याना बिज्याये धुंकूगुलिं भगवान् बुद्धं कामयात आशा याना बिमज्याः । कामतयत् इच्छा याना बिमज्याः । कामतयत् प्रार्थना याना बिमज्याः । कामतयत् ययेका बिमज्याः । कामतयत् प्रार्थना याना च्वंगुकथं व्यक्त याना बिमज्याः । गुपिं व्यक्तिपिसं कामतयत् आशा याना च्वनी । कामतयत् इच्छा याना च्वनी । कामतयत् प्रार्थना याना च्वनी । कामतयत् ययेका च्वनी । कामतयत् व्यक्त याना च्वनी, उपिं व्यक्तिपिंत **कामकामि** धका धाइ । रागय् प्यपुना च्वनी । संज्ञायात लुमंका च्वनी । भगवान् बुद्धं कामतयत् आशा याना बिमज्याः । कामतयत् इच्छा याना बिमज्याः । कामतयत् प्रार्थना याना बिमज्याः । कामतयत् ययेका बिमज्याः । कामतयत् व्यक्त याना बिमज्याः । उकिं भगवान् बुद्ध कामरहित जुया बिज्यात, काम मदु, कामयात त्याग याना बिज्यात, कामयात ल्हवया बिज्यात, कामं मुक्त जुया बिज्यात, कामयात चिइका बिज्यात, कामयात न्ह्याबलें त्याग याना बिज्यात, कामं रहित जुया बिज्यात, रागं विशेषकथं रहित जुया बिज्यात, रागयात ल्हवया बिज्यात,

रागं मुक्तं जुया बिज्यात, रागयात चिइका बिज्यात, रागयात हानं त्याग याना बिज्यात, प्याःचाइगु तृष्णां रहित जुया च्वन, तृष्णां पिहां बिज्यात, शान्त जुया बिज्यात, कायिक सुख, चैतसिक सुख्यात अनुभव याना बिज्यात, उत्तमगु चित्तं च्वना बिज्यात । थुपिं हे निक्कामो धयागु पालिया अर्थ खः ।

निब्बनो धयागु रागरूपी बन । द्वेषरूपी बन । मोहरूपी बन । क्रोधरूपी बन । पूर्ववत् दक्क अकुशल अभिसंस्काररूपी बन । भाग्यवान्मह तथागतं इपिं बनतयत् हटे याना बिज्यात, हायात त्वाःथला बिज्यात, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्यात, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्यात, लिपा हानं उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दयाच्चन । उकिं भगवान् बुद्ध राग आदि बनं रहित जुया बिज्यात, राग आदि बनं विशेषकथं रहित जुया बिज्यात, राग आदि बनं पिहां बिज्यात, राग आदि बनं वञ्चित जुया बिज्यात, राग आदि बनयात हटे याना बिज्यात, राग आदि बनं मुक्त जुया बिज्यात, दक्क राग आदि बनयात पुला बिज्यात । थुपिं हे **निब्बनो** धयागु पालिया अर्थ खः । **नागो** धयागु उत्तममह । भगवान् बुद्ध अकुशलयात याना बिमज्याः । उकिं **नाग** नां दया बिज्यात । वने मज्जुगुली वना बिमज्याः । उकिं **नाग** नां दया बिज्यात । वये मज्जुगुली वया बिमज्याः । उकिं **नाग** नां दया बिज्यात । पूर्ववत् थुकथं भगवान् बुद्ध वये मज्जुगुली वया बिमज्याः । उकिं **नाग** नां दया बिज्यात । थुपिं हे **निक्कामो निब्बनो नागो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

किस्स हेतु मुसा भणे धयागु थुगु पाली **किस्स हेतु** धयागु छु हेतु, छु कारणं, छु निदानं, छु प्रत्ययं । थुपिं हे **किस्स हेतु** धयागु पालिया अर्थ खः । **मुसा भणे** धयागु मखुगु खँ ल्हाये फु, धाये फु, कने फु, व्यवहार याये फु । **मुसा भणे** धयागु मखुगु खँ धाये फु । असत्यगुं खँ धाये फु । आर्य मखुपिनिगु खँ धाये फु । थुगु लोकय् गुलिं व्यक्तिपिं सभाय् दथुइ च्वना नं, परिषद् दथुइ च्वना नं, थःथितिपिनि दथुइ च्वना नं, खँ मिले जूपिं मनूतयगु दथुइ नं, राजकुलया दथुइ नं, न्यनेत छ्छाखेलं मुंका हया, “हे पुरुष ! थन वा । गुगु ज्या खँ छं स्यू, व ज्या खँ छं धा” थुकथं साक्षी तया न्यनिगु बखतय् उम्ह मनुखं मस्यूसां जिं स्यू धका नं, स्यूसां जिं मस्यू धका नं, मखंसां जिं खं धका नं, खंसां जि मखं धका नं थुकथं थःगु फाइदां याना नं, मेपिनिगु फाइदां यानां नं छुं भति आमिष (प्रलोभन) यात प्राप्त यागुलिं नं, स्यूसां मखुगु खँ ल्हाना च्वनी । थुकियात मोसबज्जं धका धाइ ।

मेकथं स्वंगू आकारं मुसावाद (मृषावाद) जुया च्वनी । धाये न्ह्यवः हे उम्ह व्यक्तियाके “मखुगु खँ धाये” धका बिचाः वया च्वनी । धया च्वनिबले उम्ह व्यक्तियाके “मखुगु खँ धया च्वना” धका सिया च्वनी । धायेधुंका नं उम्ह व्यक्तियाके “जिं मखुगु खँ धाये धुन” धका सिया च्वनी । थुपिं स्वंगू आकारं याना मुसावाद खँ ल्हाना च्वनी । मेकथं प्यंगू आकारं मुसावादयात ल्हाना च्वनी । ल्हाये न्ह्यवः हे उम्ह व्यक्तियाके “मखुगु खँ धाये” धयागु बिचाः वया च्वनी । धया च्वं च्वं हे “मखुगु खँ ल्हाना च्वना” धका सिया च्वनी । धायेधुंका “जिं मखुगु खँ ल्हाना” धका सिया च्वनी । असत्यगु दृष्टियात त्वःपुया मखुगु खँ ल्हाना च्वनी । थुपिं प्यंगू आकारं मुसावाद ल्हाना च्वनी । मेकथं न्याता प्रकारया कारणं, खुता प्रकारया कारणं, न्हेता प्रकारया कारणं, च्याता प्रकारया कारणं मखुगु खँ ल्हाना च्वनी । ल्हाये न्ह्यवः हे उम्ह व्यक्तियाके “मखुगु खँ जिं धाये” धयागु बिचाः दया च्वनी । धया च्वं च्वं हे “मखुगु खँ ल्हाना च्वना” धका सिया च्वनी । धायेधुंका “जिं मखुगु खँ धायेधुन” धका सिया च्वनी । असत्यगु दृष्टियात त्वःपुया, क्षान्तियात त्वःपुया, रुचियात त्वःपुया, संज्ञायात त्वःपुया,

भावयात त्वःपुया । थुपिं च्यागू आकारं मुसावादयात लहाना च्वनी । छु कारणं मखुगु खँ ल्हाये फुगु खः, धाये फुगु खः, कने फुगु खः, व्यवहार याये फुगु खः । थुपिं हे किस्स हेतु मुसा भणे धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्याःगु निर्वाणरूपी पारी थ्यंका बिइगु आचरणयात जिं नं छपित कने । मलरहित जुया बिज्याःम्ह, क्लेशयात मदयेका छ्वये फुगु प्रज्ञा दुम्ह, पृथ्वी समान विशालगु प्रज्ञा दुम्ह, कामयात हटे याना बिज्याये धुंकूम्ह, अकुशलधर्मतयूत शान्त याना बिज्याये धुंकूम्ह, अरहन्त जुया बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् शास्तां गुगु ज्ञानं खंका बिज्यात, उगु ज्ञानं हे आज्ञा जुया नं बिज्यात । छायाःसा गुगु क्लेशया कारणं याना मखुगु खँ ल्हाये फुगु खः, उगु क्लेशयात हटे याना बिज्याये धुंकूगुलिं खः धका कन ।

१०३. पहीनमलमोहस्स, मानमक्खप्पहायिनो ।

हन्दाहं कित्तयिस्सामि, गिरं वण्णूपसंहितं ॥

मोहरूपी मलयात मदयेका छ्वया बिज्याये धुंकूम्ह, मान म्रक्षयात हटे याना बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् बुद्धयागु गुण उपकारलिसे स्वापु दुगु धर्म उपदेशयात आः जिं कने त्यना धका आयुष्मान् पिङ्गियं धाल ।

पहीनमलमोहस्स धयागु पाली **मलं** धयागु रागमल, द्वेषमल, मोहमल, मानमल, दृष्टिमल, क्लेशमल, दक्क दुश्चरित्रमल, दक्क भवय् थ्यंका बिइयःगु कर्मरूपी मल ।

मोहो धयागु दुःखसत्यय् गुगु मसिया च्वनिगु ... पूर्ववत् ... अविद्यारूपी खापाः चुकू, मोह, अकुशल मूल । थुकियात **मोह** धका धाइ । भाग्यवान्म्ह तथागतं मलयात नं, मोहयात नं हटे याना बिज्यात, हायात त्वाःथला बिज्यात, ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्यात, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्यात, लिपा हानं उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दयाच्चन । उकिं भगवान् बुद्धयात हटे याना बिज्याये धुंकूगु मलरूपी मोह दया बिज्याःम्ह धका धाइ । थुपिं हे **पहीनमलमोहस्स** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मानमक्खप्पहायिनो धयागु पाली **मानो** धयागु छगू परिमाणं मान दया च्वनी । चित्तया गुगु च्वय् च्वय् धाया च्वनिगु दु, उकियात छगू परिमाणं मान दया च्वंगु धका धाइ । थःत च्वय् तया च्वनिगु मान, मेपित क्वय् तया च्वनिगु मान थुकथं निता प्रकारं नं मान दया च्वनी । “जि श्रेष्ठम्ह खः” धयागु मान नं, “जि समानम्ह खः” धयागु मान नं, “जि हीनम्ह खः” धयागु मान नं - थुकथं स्वता प्रकारं नं मान दया च्वनी । लाभं याना नं मान उत्पन्न जुया च्वनी, यशं याना नं मान उत्पन्न जुया च्वनी, प्रशंसां याना नं मान उत्पन्न जुया च्वनी, सुखं याना नं मान उत्पन्न जुया च्वनी - थुकथं प्यता प्रकारं नं मान दया च्वनी । मनापगु रूपारम्भणतयूत प्राप्त जुल धका नं मान उत्पन्न जुया च्वनी, मनापगु शब्दारम्भणतयूत प्राप्त जुल धका नं, गन्धारम्भणतयूत ... , रसारम्भणतयूत , प्रष्टब्धारम्भणतयूत प्राप्त जुल धका नं मान उत्पन्न जुया च्वनी - थुकथं न्याता प्रकारं नं मान उत्पन्न जुया च्वनी । मिखां पूर्ण जुया च्वंगुलिं नं मान उत्पन्न जुया च्वनी, न्हाय्पं पूर्ण जुया च्वंगुलिं, न्हाय् पूर्ण जुया च्वंगुलिं, म्ये पूर्ण जुया च्वंगुलिं, शरीरं पूर्ण जुया च्वंगुलिं, मन

पूर्ण जुया च्वंगुलिं नं मान उत्पन्न जुया च्वनी - थुकथं खुता प्रकारं मान उत्पन्न जुया च्वनी । तःसकं अभिमान जुइगु, जि लिसे समानम्ह मदु धका अभिमान जुइगु, जि तःसकं उत्तमम्ह खः धका अभिमान जुइगु, जि कुलकथं क्वह्यंम्ह खः धका अभिमान जुइगु, ध्यान, मार्ग आदि प्राप्त मज्जिनसां जुल धका अभिमान जुइगु, रूपस्कन्ध आदि पूर्ण जू धका अभिमान जुइगु, मिथ्यामान - थुकथं न्हेता प्रकारं मान उत्पन्न जुया च्वनी । लाभं मान उत्पन्न जुया च्वनी, अलाभं नीचगु मान उत्पन्न जुया च्वनी, यशं मान उत्पन्न जुया च्वनी, अयशं नीचगु मान उत्पन्न जुया च्वनी, प्रशंसां मान उत्पन्न जुया च्वनी, निन्दां नीचगु मान उत्पन्न जुया च्वनी, सुखं मान उत्पन्न जुया च्वनी, दुःखं नीचगु मान उत्पन्न जुया च्वनी - थुकथं च्याता प्रकारं मान उत्पन्न जुया च्वनी । श्रेष्ठम्ह व्यक्तियाके "जि श्रेष्ठम्ह खः" धका जुइगु मान, श्रेष्ठम्ह व्यक्तियाके "जि समानम्ह खः" धका जुइगु मान, श्रेष्ठम्ह व्यक्तियाके "जि हीनम्ह खः" धका जुइगु मान, समानम्ह व्यक्तियाके "जि श्रेष्ठम्ह खः" धका जुइगु मान, समानम्ह व्यक्तियाके "जि समानम्ह खः" धका जुइगु मान, हीनम्ह व्यक्तियाके "जि श्रेष्ठम्ह खः" धका जुइगु मान, समानम्ह व्यक्तियाके "जि हीनम्ह खः" धका जुइगु मान, हीनम्ह व्यक्तियाके "जि समानम्ह खः" धका जुइगु मान, हीनम्ह व्यक्तियाके "जि हीनम्ह खः" धका जुइगु मान - थुकथं गुता प्रकारं मान उत्पन्न जुया च्वनी । थुगु लोकय् गुलिं व्यक्तिपिनि जाति, गोत्र, उत्तमगु कुल, वर्ण पूर्णगु शरीर दुगु कारणं, धन, शिल्पविद्यां, थःगु ज्याया स्थिर जुइगुकथं, शिल्पया स्थिर जुइगुकथं, तिरश्चीन विद्या आदि विद्यां स्थिर जुइगुकथं, श्रुतकथं, प्रज्ञाकथं, धया वये धुनागुलिं ल्यं दनिगु वस्तुकथं नं मान उत्पन्न जुया च्वनी - थुकथं भिता प्रकारं मान उत्पन्न जुया च्वनी । थजागु स्वभाव दुगु गुगु मान, मान उत्पन्न जुइगु आकार, मान उत्पन्न जूम्ह व्यक्तिया भाव, च्वय् च्वय् धाइगु, च्वय् च्वय् धायेकीगु, ध्वजायें च्वय् च्वय् धाइगु, थःम्हं थःत च्वछायेगु, चित्तया ध्वाय्थें इच्छा दुम्ह व्यक्तिया भाव । थुकियात हे मान धका धाइ ।

मक्खो (म्रक्ष) धयागु कतपिनिगु गुणयात क्वह्यंकेगु, कतपिनि गुणयात क्वह्यंकीगु आकार, कतपिनि गुणयात क्वह्यंकूम्ह व्यक्तिया भाव, इच्छा मयाइगु, इच्छा मदुगु ज्या । थुकियात हे **मक्खो** धका धाइ । भाग्यवान्म्ह बुद्धं मानयात नं म्रक्षयात नं हटे याना बिज्यात, हायात त्वाःथला बिज्यात, ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्यात, हानं उत्पन्न मज्जिगुली थ्यंका बिज्यात, लिपा हानं उत्पन्न मज्जिगु स्वभाव दयाच्वन । उकिं भगवान् बुद्धं अभिमान व म्रक्षयात चिइका बिज्याये धुंकल । थुपिं हे **मानमक्खप्पहायिनो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

हन्दाहं कित्तयिस्सामि, गिरं वण्णूपसंहितं धयागु पाली **हन्दाहं** धयागु पदसन्धि, पदसंसर्ग, परपूरण, अक्षरसंयोजन, व्यञ्जन शिथिलभाव खः । **हन्दाहं** धयागु थुगु शब्द पदया ल्यु छसिकथं वःगु शब्द खः । **कित्तयिस्सामि गिरं वण्णूपसंहितं** धयागु वर्ण पूर्णगु, बांलाक पूर्णगु, प्यपुना स्थिर जुया च्वंगु, बांलाक प्यपुना स्थिर जुया च्वंगु, अलग मज्जुगु, सम्प्रयुक्त जुया च्वंगु, पूर्ण जुइगुली थ्यना च्वंगु धर्म सःयात, कनिगु कारणयात, देशना याइगुयात कने त्यना, देशना याये त्यना, प्रज्ञप्त याये त्यना, प्रतिष्ठापित याये त्यना, उलाः क्यने त्यना, विभाजन याये त्यना, प्रष्ट याये त्यना, प्रकट याये त्यना । थुपिं हे **हन्दाहं कित्तयिस्सामि, गिरं वण्णूपसंहितं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

मोहरूपी मलयात मदयेका छ्वया बिज्याये धुंकूम्ह, मान म्रक्षयात हटे याना बिज्याये धुंकूम्ह भगवान् बुद्धयागु गुण उपकारलिसे स्वापु दुगु धर्मउपदेशयात आः जिं छपित कने त्यना धका धाल ।

१०४. तमोनुदो बुद्धो समन्तचक्खु, लोकन्तगु सम्भवातिवत्तो ।

अनासवो सम्भदुक्खप्पहीनो, सच्चक्ख्यो ब्रह्मे उपासितो मे ॥

भो गुरु बावरी ! भगवान् बुद्धं मोहरूपी अन्धकारयात हटे याना बिज्याये धुंकल । छ्वाखेलं खंका बिज्याये फुगु प्रज्ञाचक्षु दुम्ह जुल । लोकया अन्त जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्याये धुंकल । दक्व भवयात पुला बिज्याये धुंकल । आसवरहित जुया बिज्याये धुंकल । फुक्क दुःखयात मदयेका छ्वया बिज्याये धुंकल । धात्थें बुद्ध धयागु नां दया बिज्याकम्ह जुल । जिं शरण ग्रहण याना काये बहःम्ह गुरु खः ।

तमोनुदो बुद्धो समन्तचक्खु धयागु पाली **तमोनुदो** धयागु रागरूपी अन्धकार, द्वेषरूपी अन्धकार, मोहरूपी अन्धकार, मानरूपी अन्धकार, दृष्टिरूपी अन्धकार, क्लेशरूपी अन्धकार, दुश्चरित्ररूपी अन्धकारयात, अन्धकार याना बिइ फुगु धर्मयात, अज्ञान याना बिइ फुगु धर्मयात, प्रज्ञायात निरोध याना बिइ फुगु धर्मयात, दुःख, त्यानु चाइगु भाव दुगु धर्मयात, निर्वाणय् थ्यंकेया नितिं मखुगु धर्मयात लिना छ्वये धुंकल, थीथीकथं लिना छ्वये धुंकल, त्याग याये धुंकल, नाश याये धुंकल, रहित याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंके धुंकल । **बुद्धो** धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध ... पूर्ववत् **बुद्धो** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नामप्रज्ञप्ति खः । सर्वज्ञज्ञानयात समन्तचक्खु धका धाइ । ... पूर्ववत् उकिं तथागतया समन्तचक्खु (*समन्तचक्षु*) नां दया बिज्यात थुपिं हे **तमोनुदो बुद्धो** **समन्त चक्खु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

लोकन्तगु सम्भवातिवत्तो धयागु पाली **लोको** धयागु छगू भाग दयाच्चन । त्रैभूमिक विपाक धर्मरूपी भवलोक खः । भवलोक नं, सम्भवलोक नं थुकथं निगू लोक दयाच्चन । सम्पत्ति भवलोक नं, सम्पत्ति सम्भवलोक नं थुकथं निथी दु । विपत्तिभवलोक नं, विपत्तिसम्भवलोक नं थुकथं निथी दु । स्वंगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? स्वंगू वेदनात । प्यंगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? प्यंगू आहारत । न्यागू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? न्यागू उपादानस्कन्धत । खुगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? खुगू आध्यात्मिक आयतनत । न्हेगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? न्हेगू विज्ञानस्थितित । च्यागू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? च्यागू लोक धर्मत । गुंगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? गुंगू सत्त्व प्राणीपिनिगु आवासत । भिगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? भिगू ओलारिक आयतनत । भिनिगू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? भिनिगू आयतनत । भिंच्यागू लोक दयाच्चन । छु छु खः ? भिंच्यागू धातुत । **लोकन्तगु** धयागु भगवान् बुद्ध लोकया अन्तय् मार्ग थ्यंका बिज्यात । फलं अन्तय् थ्यंका बिज्यात । मार्ग च्वकाय् थ्यंका बिज्यात, फलं च्वकाय् थ्यंका बिज्यात । ... पूर्ववत् ... मार्ग निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात, फलं निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । उम्ह तथागत आर्यपिनिगु वासं च्वना बिज्याना च्वन । समापत्ती अभ्यस्त जुइ धुंकूगु वसीभाव दया च्वन, जाति, मरणरूपी संसार नं, हानं प्रतिसन्धि च्वनेगु नं उम्ह तथागतयाके मंत । थुपिं हे **लोकन्तगु** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सम्बभवातिवत्तो धयागु पाली भव धयागु कर्मभव, प्रतिसन्धि धयागु उपपत्ति भव थुकथं भव निथी दु । कर्मभव धयागु छु खः ? कुशलकर्म धयागु पुण्याभिसंस्कार, अकुशल धर्म धयागु अपुण्याभिसंस्कार, अरूपकर्म धयागु आनेज्जाभिसंस्कार । थुकियात हे कर्मभव धाइ । प्रतिसन्धि धयागु उपपत्तिभव धयागु छु खः ? प्रतिसन्धि धयागु रूप, वेदना, संज्ञा संस्कार, विज्ञान । थुकियात हे प्रतिसन्धि धयागु उपपत्तिभव धका धाइ । भगवान् बुद्धं कर्मभवयात नं, प्रतिसन्धि धयागु उपपत्ति भवयात नं विशेषकथं पार याना बिज्यात, मार्ग पुला बिज्यात, फल पुला बिज्यात । थुपिं हे लोकन्तगू सम्बभवातिवत्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनासवो सम्बदुक्खप्पहीनो धयागु पाली अनासवो धयागु कामासव, भवासव, दृष्टि आसव, अविद्याआसव – थुकथं आसवत प्यथी दु । उपिं आसवतयत्त भाग्यवान्मह तथागतं हटे याना बिज्याये धुंकल, हा त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न मजुइगु स्वभाव दयाच्चन । उकिं भगवान् बुद्ध आसवरहित जुया बिज्यात । सम्बदुक्खप्पहीनो धयागु उम्ह भगवान् बुद्धं दक्ख प्रतिसन्धियात उत्पन्न याये सःगु जाति दुःख, जरा दुःख, व्याधि दुःख, मरण दुःख, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायास दुःख ... पूर्ववत् ... दृष्टि द्विनिगुलिं जुइगु दुःखयात हटे याना बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला बिज्याये धुंकल, शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । थुपिं हे अनासवो सम्बदुक्खप्पहीनो धयागु पालिया अर्थ खः ।

सच्चव्हयो ब्रह्मे उपासितो मे धयागु पाली सच्चव्हयो धयागु धात्थें बुद्ध धयागु नां नं युक्त जुया बिज्यात, समानगु गुण दुगु नां दया बिज्यात, समानगु गुण दुगु बुद्ध धयागु नां नं युक्त जुया बिज्यात । विपस्सी तथागत, सिखी तथागत, वेस्सभू तथागत, ककुसन्ध तथागत, कौणागमन तथागत, कस्सप तथागत । वसपोल भगवान् बुद्धपिं समान गुण दुगु नां दया बिज्यात, समान गुण दुगु बुद्ध धयागु नां नं युक्त जुया बिज्यात । शाक्यमुनि जुया बिज्याःमह भगवान् बुद्ध नं भाग्यवान्पिं वसपोल तथागतपिलिसे समान गुण दुगु नां दया बिज्यात, समान गुण दुगु बुद्ध धयागु नां नं युक्त जुया बिज्यात । उकिं तथागत धात्थें बुद्ध धयागु नां दया बिज्याकम्ह जुल ।

ब्रह्मे उपासितो मे धयागु उम्ह तथागत जिं आश्रय कया च्वनाम्ह खः, लिक्क थ्यंका आश्रय कया च्वनाम्ह खः, शरीरं बारम्बार शरण कया च्वनाम्ह खः, बारम्बार न्यना च्वनाम्ह खः, बारम्बार प्रश्न न्यना च्वनाम्ह खः । थुपिं हे सच्चव्हयो ब्रह्मे उपासितो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं –

भो गुरु बावरी ! भगवान् बुद्धं मोहरूपी अन्धकारयात चिइका बिज्याये धुंकल । छ्वाखेरं खंका बिज्याये फुगु प्रज्ञाचक्षु दुम्ह जुल । लोकया अन्त जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्याये धुंकल । दक्ख भवयात पुला बिज्याये धुंकल । आसवरहित जुया बिज्याये धुंकल । फुक्क दुःखयात मदयेका छवया बिज्याये धुंकल । धात्थें बुद्ध धयागु नां दया बिज्याकम्ह जुल । जिं शरण ग्रहण याना काये बहःमह गुरु खः धका धाल ।

१०५. दिजो यथा कुब्जनकं पहाय, बहुप्फलं काननमावसेय्य ।
एवमहं अप्पदस्से पहाय, महोदधिं हंसोरिव अज्झपत्तो ॥

भंगः नं फल म्हो जुया च्वंगु जंगलयात त्वता आपालं फल दुगु जंगलयात आश्रय काः वनीथें वा हंसराज आपालं लः दुगु पुखुली ब्वया वनीथें जि नं प्रज्ञा आपालं मदुपितं त्वता आः वने त्यना ।

दिजो यथा कुब्जनकं पहाय, बहुफलं काननमावसेय्य धयागु पाली भंगःयात दिज धका धाइ । छाया भंगःयात दिज (द्विज) धका धाइ ? भंगः मांया गर्भं नं, खेंच नं निको जन्म जुइ । उकिं भंगःयात दिज धका धाइ । थुपिं हे दिज धयागु पालिया अर्थ खः । यथा कुब्जनकं पहाय धयागु भंगः बामलाःगु फल दुगु, फल म्हो जुया च्वंगु, नसाः म्हो जुया च्वंगु, लः कम जुया च्वंगु चीधंगु जंगलयात तोता त्याग याना, पुला वना, बांलाक पुला वना, विशेषकथं पुला वना मेगु आपालं फल दुगु, आपालं नसा दुगु, आपालं लः दुगु, तःधंगु जंगलय् घोर जंगलय् न्ह्योने वना, प्राप्त याना, हानं प्राप्त याना उगु हे जंगलय् च्वनेगु याइथें तु । थुपिं हे दिजो यथा कुब्जनकं पहाय, बहुफलं काननमावसेय्य धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवमहं अप्पदस्से पहाय, महोदधिं हंसोरिव अज्झपत्तो धयागु पाली एवं धयागु उपमापूरक खः । अप्पदस्से पहाय धयागु गुम्ह बावरी ब्राह्मण नं, मेपिं उम्ह ब्राह्मण्या गुपिं आचार्यपिं नं भाग्यवान्म्ह तथागतया सिबे प्रज्ञा दृष्टी कम जुया च्वन, प्रज्ञा दृष्टी नीच जुया च्वन, प्रज्ञा दृष्टी शक्ति कम जुया च्वन, प्रज्ञा दृष्टी वीर्य कम जुया च्वन, प्रज्ञा दृष्टी कारण कम जुया च्वन, अध्याशय्य नीचगु दृष्टि दयाच्वन । पिङ्गिय ब्राह्मण प्रज्ञा दृष्टी कम जुया च्वपिं, प्रज्ञा दृष्टी नीच जुया च्वपिं, प्रज्ञा दृष्टी शक्ति कम जुया च्वपिं, प्रज्ञा दृष्टी वीर्य कम जुया च्वपिं, प्रज्ञा दृष्टी कारण कम जुया च्वपिं, अध्याशय्य नीचगु दृष्टि दया च्वपिं उपिं व्यक्तिपितं तोता, त्याग याना, पुला वना, बांलाक पुला वना, विशेषकथं पुला वना तुलना याये बहः मज्जूगु ज्ञान दया बिज्याःम्ह, अग्रगु प्रज्ञा दृष्टि दया बिज्याःम्ह, प्रशंसा याये बहःगु प्रज्ञा दृष्टि दया बिज्याःम्ह, विशेषकथं प्रशंसा याये बहःगु प्रज्ञा दृष्टि दया बिज्याःम्ह, तःधंगु प्रज्ञा दृष्टि दया बिज्याःम्ह, उत्तमगु प्रज्ञा दृष्टि दया बिज्याःम्ह, तःसकं उत्तमगु प्रज्ञा दृष्टि दया बिज्याःम्ह, ज्वःमदुम्ह, ज्वः मदुपिं न्हापायापिं तथागतपिं लिसे समानम्ह, ज्वः दुम्ह पुद्गल मदुम्ह, देवातिदेव जुया बिज्याकम्ह, मनुष्यपिं मध्ये श्रेष्ठ जुया बिज्याकम्ह, शूरवीरम्ह पुरुष जुया बिज्याकम्ह, दोष मदुम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्याकम्ह, दक्ख सःस्यूम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्याकम्ह, कम्प रहितम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्याकम्ह, लोक ज्यायात ज्याभथें याये फुम्ह उत्तम पुरुष जुया बिज्याकम्ह, दशबल ज्ञानयात धारण याना बिज्याकम्ह भाग्यवान्म्ह बुद्धयात तःसकं आदरपूर्वक शरण वना, प्राप्त जुल, हानं प्राप्त जुल । हंसराज तःधंगु मनोरमगु, पुण्य दुपिनिगु थाय् जुया च्वंगु अनोतप्त दहलय् खलबल मज्जूगु लः दुगु, ज्वःमदुगु आपालं लः दुगु महासमुद्रय् न्ह्यब्वौ वनीथें, प्राप्त जुइथें तु, हानं प्राप्त जुइथें तु अथे हे पिङ्गिय ब्राह्मण मेपिसं कम्प याये मज्जूगु ज्ञान दया बिज्याकम्ह, अमृतगु तेज दया बिज्याकम्ह, अन्तर मदुगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, छाखेलं खंके फुगु प्रज्ञाचक्षु दया बिज्याकम्ह, थीथी प्रज्ञाय् कुशल जुया बिज्याकम्ह, प्राप्त याये बहःगु प्यता प्रकारया प्रतिसम्भिदाज्ञान दया बिज्याकम्ह, प्यता प्रकारया विशारदज्ञानय् थ्यंका बिज्याःम्ह, शुद्धगु फल समापत्ती भुके जूगु मन दया बिज्याकम्ह, वासना रहित जुया शुद्धगु आत्मभाव दया बिज्याकम्ह, निता खँ ल्हाय्गुलिं रहित जुया बिज्याकम्ह, तादि गुणं युक्त जुया बिज्याकम्ह, सत्यकथं प्रतिज्ञा याना बिज्याकम्ह, कम मज्जूगु गुण दया बिज्याकम्ह, महानम्ह, गम्भीरम्ह, ज्वः मदुम्ह, कतपिनि दुस्व वनेत अःपु

मज्झिम्ह, श्रद्धा आदि आपालं रत्न दया बिज्याकम्ह सागर समान आपालं गुण दया बिज्याकम्ह, खुगू अङ्ग दुगु उपेक्षां पूर्ण जुया बिज्याकम्ह, विपुलगु गुण दया बिज्याकम्ह, तुलना याये बहः मज्झुगु शील समाधि दया बिज्याकम्ह, भाग्यवान्म्ह बुद्धयाथाय् आदरपूर्वक शरण वना, प्राप्त याना, हानं प्राप्त याना । पर्वतमध्ये सुमेरु पर्वतथें, भंगःत मध्ये गरुडथें, पशुत मध्ये सिंहथें, खुसीत मध्ये समुद्रथें उत्तमम्ह बुद्ध जुया बिज्याःम्ह, शील आदि गुण उपकरणयात माला बिज्याःम्ह देव मनुष्यपिनि गुरु जुया बिज्याःम्ह तथागतयाथाय् तःसकं आदरपूर्वक शरण वना । थुपिं हे एवमहं अप्पदस्से पहाय, महोदधिं हंसोरिव अज्झपत्तो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं

भंगः नं फल म्हो जुया च्वंगु जंगलयात त्वता आपालं फल दुगु जंगलयात आश्रय काः वनीथें हंसराज आपालं लः दुगु पुखुली ब्वया वनीथें जि नं प्रज्ञा आपालं मदुपितं त्वता आः वने त्यना धका धाल ।

१०६. ये मे पुब्बे वियाकंसु,

हुरं गोतमसासना, “इच्छासि इति भविस्सति” ।

सब्बं तं इतिहीतिहं, सब्बं तं तक्कवदद्दं ॥ (५)

गौतम शासनं न्ह्यवः न्हापा थथे जुल, थथे जुइतिनि धका बावरी आदि ब्राह्मणपिंसं जित कना तल । बावरी आदि उपिं ब्राह्मणपिनिगु उगु दक्क वादं दुःख कष्ट जुइका बिइ यः । थ्व दक्क वादं कामवितर्क आदियात वृद्धि याना बिइ फु ।

ये मे पुब्बे वियाकंसु धयागु पाली ये धयागु बावरी ब्राह्मण नं बावरी ब्राह्मणया आचार्य जुया च्वपिं ब्राह्मणपिं नं दयाच्वन । उपिं ब्राह्मणपिं थःपिनिगु दृष्टियात, थःपिनिगु क्षान्तियात, थःपिनिगु रुचियात, थःपिनिगु वादयात, थःपिनिगु छन्दयात, थःपिनिगु अभिप्राययात कना च्वन, धया च्वन, देशना याना च्वन, प्रज्ञप्त याना च्वन, प्रतिष्ठापित याना च्वन, उलाः क्यना च्वन, विभाजन याना च्वन, प्रष्ट याना च्वन, प्रकट याना च्वन । थुपिं हे ये मे पुब्बे वियाकंसु धयागु पालिया अर्थ खः ।

हुरं गोतमसासना धयागु गौतमशासनं न्हापा, गौतमशासनं च्वय्, गौतमशासनं न्ह्यवः, गौतमशासनं सर्वप्रथम, चतुआर्यसत्ययात सिइका बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धया शासनं, पञ्चमारयात विजय याना बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धया शासनं, न्हापायापिं बुद्धपिंथें बांलाक वया बिज्याकम्ह बुद्धया शासनं, अरहन्तपिनिगु शासनं । थुपिं हे हुरं गोतमसासना धयागु पालिया अर्थ खः ।

इच्छासि इति भविस्सति धयागु न्यने नंगु थथे जुल, थथे जुइतिनि । थुपिं हे इच्छासि इति भविस्सति धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बं तं इतिहीतिहं धयागु व दक्कं थथे थथे हे जक जुया च्वन, थुकथं जुया च्वन, परम्परां जुया च्वन, त्रिपिटकलिसे मिले जूगुलिं जक जुयाच्वन, तर्कं याना जक जुया च्वन, नयं याना जक जुया च्वन, आकारयात बिचाः याये मात्रं जक जुया च्वन, चिन्तन, मनन वा

भाविता याये बहःगु दृष्टि दयाच्चन, थम्हं स्वयं प्रतिवेध याना मस्यु, थःगु न्ह्योने प्रत्यक्ष जुया च्वंगु धर्मयात कने मफु । थुपि हे सब्बं तं इतिहीतिहं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बं तं तक्कवड्ढनं धयागु व दक्कलिं तर्कयात वृद्धि याना बिइ, थीथी बिचाःयात वृद्धि याना बिइ, बांमलागु बिचाःयात वृद्धि याना बिइ, कामवितर्कयात वृद्धि याना बिइ, व्यापाद वितर्कयात वृद्धि याना बिइ, विहिंसा वितर्कयात वृद्धि याना बिइ, ज्ञातिवितर्कयात वृद्धि याना बिइ, जनपद वितर्कयात वृद्धि याना बिइ, अमरा नां दुम्ह न्याथेंतुं स्थिर मदुगु बिचाःयात वृद्धि याना बिइ, कतपितं ययेकीगुली स्वापु दुगु बिचाःयात वृद्धि याना बिइ, लाभसत्कार प्राप्त यायेगु, प्रख्यात जुइकिगु लिसे स्वापु दुगु बिचाःयात वृद्धि याना बिइ, कतपितं प्रष्टरूपं सिइके बिइगुली स्वापु दुगु बिचाःयात वृद्धि याना बिइ । थुपि हे सब्बं तं तक्कवड्ढनं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

गौतम शासनं न्ह्यवः न्हापा थये जुल, थये जुइतिनि धका बावरी आदि ब्राह्मणपिसं जित कना तल । बावरी आदि उपिं ब्राह्मणपिनिगु उगु दक्क वादं दुःख कष्ट जुइका बिइ यः । थ्व दक्क वादं कामवितर्क आदियात वृद्धि याना बिइ फु धका धाल ।

१०७. एको तमोनुदासीनो, जुतिमा सो पभङ्करो ।

गोतमो भूरिपञ्जाणो, गोतमो भूरिमेधसो ॥ (६)

वसपोल गौतम बुद्ध ज्वः मदुम्ह जुया श्रेष्ठम्ह खः । मोहरूपी अन्धकारयात मदयेका छ्वये फुम्ह खः । ऋद्धि आनुभाव दुम्ह खः । प्रज्ञा जःयात दयेका बिज्याये फुम्ह खः । पृथ्वी समान विपुलगु प्रज्ञा दुम्ह खः । वसपोल बुद्ध पृथ्वी समान विशालगु प्रज्ञा दुम्ह खः ।

एको तमोनुदासीनो धयागु पाली एको धयागु भगवान् बुद्धं प्रव्रजित भावय् दुध्यागु कारणं उत्तम जुया बिज्यात । निम्हम्ह मदुगु कारणं उत्तम जुया बिज्यात । तृष्णायात हटे याना बिज्याःगु कारणं उत्तम जुया बिज्यात । धात्थें रागं रहित जूगुलिं एक नां दया बिज्यात । धात्थें द्वेषं रहित जूगुलिं एक नां दया बिज्यात । धात्थें मोहं रहित जूगुलिं एक नां दया बिज्यात । धात्थें क्लेश रहित जूगुलिं एक नां दया बिज्यात । निर्वाणय् थ्यंके फुगु मार्गरूपी लँय् बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । ज्वः मदुसे उत्तमगु सम्यक् सम्बोधियात प्रतिवेध याना सिइका बिज्याःगुलिं एक नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध प्रव्रजित भावय् दुध्याःगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ? भगवान् बुद्ध ल्याय्म्ह जूसा नं व ल्याय्म्हया हाकूगु सँ दया बांलाःगु यौवनं पूर्ण जुया च्वंगु इलय् प्रथम यौवनय् थ्यना च्वसां इच्छा मदुनिपिं मिखाय् जायेक ख्ववि दुपिं मांभौपिं ख्वय्का विलाप याका थःथितिपित त्वता दक्क छेय् च्वपिसं कया च्वनिगु च्यूतायात त्वाःथला, कलाः, काय्म्ह्याय्पिनिगु च्यूतायात त्वाः थला थःथितिपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला, पासा भाइपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला सँ, दाँही खाना काषायवस्त्र धारण याना छेनं पिहाँ वना प्रव्रजित जुया, च्यूता काये म्वाःगु भावय् थ्यना याकचा जुया च्वन, च्वना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, आचरण याना च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुकथं भगवान् बुद्ध प्रव्रजित भावय् दुध्याःगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध निम्हम्ह मदगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ? थुकथं प्रव्रजित जुया घनघोरगु जङ्गल जुया च्वंगु तःसकं ताःपाःगु, मनूतयगु हासः मदगु, घोषया सः मदगु, मनूत जुइगुलिं उत्पन्न जूगु फसं रहितगु, मनूत सुला च्वनेया नितिं योग्यगु, शान्तं च्वनेया नितिं योग्यगु शयनासनयात न्ह्याबलें सेवन यांना बिज्यात । वसपोल भगवान् बुद्ध याकचा जुया बिज्यात । याकचा दना बिज्यात । याकचा फेतुना बिज्यात । याकचा देना बिज्यात । याकचा गामय् भिक्षा वनेया नितिं दुहाँ बिज्यात । याकचा पुला वना बिज्यात । याकचा चिला बिज्यात । याकचा शान्तं च्वना बिज्यात । याकचा चंक्रमण यांना बिज्यात । याकचा जुया बिज्यात । च्वना बिज्यात, इयापथयात उत्पन्न यांना बिज्यात, आचरण यांना बिज्यात, पालन यांना बिज्यात, यापन यांना बिज्यात, यापन याका बिज्यात । थुकथं भगवान् बुद्ध निम्हम्ह मदगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध तृष्णायात हटे यांना बिज्याःगु कारणं उत्तम जुया बिज्यात ? तथागतं थुकथं याकचा, पासा मदु अप्रमादी जुया, क्लेशयात पुके फुगु वीर्यं दुम्ह जुया, निर्वाणय् त्वता तःगु चित्त दुम्ह जुया च्वना बिज्याना नैरञ्जरा खुसी सिथे बोधिवृक्ष मूलय् महान्गु वीर्ययात उत्पन्न यांना प्रमादी जुइगुलिं चिना बिइ योगु नीचगु बांमलाःगु सेना सहितगु मारयात दमन यांना फैले जुया च्वंगु विशेषकथं प्यपुनियःगु तृष्णारूपी जालयात त्याग यांना बिज्यात, विनाश यांना बिज्यात, अलग यांना बिज्यात, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्यात ।

तृष्णा पासा दया च्वंम्ह पुरुष दीर्घ कालतक्क चाचाःहिला थुजागु भाव मेमेगु भाव दुगु संसारयात पुला वने फइ मखु ।

दुःखया कारण जुया च्वंगु थुजागु दोष दुगु तृष्णायात सिइका तृष्णा मदुम्ह आसक्तिं मदुम्ह स्मृतिं पूर्णम्ह जुया भिक्षु आचरण यायेमाः । थुकथं भगवान् बुद्ध तृष्णायात हटे यांना बिज्यागु कारणं उत्तम जुया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध धात्थें राग रहित जुया बिज्यागु कारणं एक नां दया बिज्यात ? रागयात हटे यांना बिज्याये धुकूगुलिं, धात्थें रागं रहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । द्वेषयात हटे यांना बिज्याये धुकूगुलिं, धात्थें द्वेष रहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । मोहयात हटे यांना बिज्याये धुकूगुलिं धात्थें मोह रहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । क्लेशतय्त हटे यांना बिज्यागुलिं धात्थें क्लेश रहित जुया बिज्यागु कारणं एक नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध निर्वाण थ्यंके फुगु मार्गरूपी लैय् बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात ? प्यंगू स्मृतिप्रस्थानतय्त एकायनमग्ग धका धाइ । ... पूर्ववत् ... आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग ।

हितयात छसिकथं लुमंका च्वंम्ह, जाति क्षय जुइगु निर्वाणयात खंका च्वंम्ह व्यक्तिं निर्वाणय् थ्यनिगु मार्ग धयागु लैयात सिइका च्वन । थुगु लै ओघयात न्हापा पार याये धुकल । गुपिं व्यक्तिपिसं पार याइतिनि, पार यांना च्वन, थुकथं सिइका च्वन । थुकथं भगवान् बुद्ध निर्वाणय् थ्यंके फुगु मार्गरूपी लैय् बिज्याःगुलिं एक नां दया बिज्यात ।

गुकथं भगवान् बुद्ध याकचा ज्वः मदुगु सम्यक्सम्बोधियात प्रतिवेध याना सिइका बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात ? प्यंगू मार्गय् च्वंगु ज्ञानयात प्रज्ञायात प्रज्ञाइन्द्रिययात प्रज्ञाबलयात धर्मविचय सम्बोध्यङ्गयात विशेषकथं जाँच बुझ याना भाविता याये सःगु प्रज्ञायात सम्यक्दृष्टियात बोधि धका धाइ । भगवान् बुद्ध उगु बोधिज्ञानं “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका सिइका बिज्यात । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” धका सिइका बिज्यात । “दक्ख स्वभाव धर्म अनात्म खः” धका सिइका बिज्यात ... “दक्ख उत्पन्न जुइगु स्वभाव धर्म दु, व दक्ख धर्मया निरोध जुइगु स्वभाव नं दु” धका सिइका बिज्यात । मेकथं गुगु धर्मयात ज्ञानं सिइके बहः जू । प्रथम मार्गं सिइके बहः जू, द्वितीय मार्गं सिइके बहः जू, तृतीय मार्गं सिइके बहः जू, प्रथम, द्वितीय, तृतीय फलं प्राप्त याये बहः जू, तृतीय फलं स्पर्श याये बहः जू, चतुर्थ फलं साक्षात्कार याये बहः जू व दक्ख धर्मयात बोधिज्ञानं सिइका बिज्यात । प्रथम मार्गया बलं सिइका बिज्यात, द्वितीय मार्गया बलं हानं सिइका बिज्यात, तृतीय मार्गया बलं बांलाक सिइका बिज्यात, प्रथम द्वितीय फलया बलं प्राप्त याना बिज्यात, तृतीय फलया बलं स्पर्श याना बिज्यात, चतुर्थ फलया बलं साक्षात्कार याना बिज्यात । थुकथं भगवान् बुद्ध याकचा ज्वः मदुगु सम्यक्सम्बोधियात प्रतिवेध याना सिइका बिज्याःगु कारणं एक नां दया बिज्यात ।

तमोनुदो धयागु भगवान् बुद्ध रागरूपी अन्धकार, द्वेषरूपी अन्धकार, मोहरूपी अन्धकार, मानरूपी अन्धकार, दृष्टिरूपी अन्धकार, क्लेशरूपी अन्धकार, दुश्चरित्ररूपी अन्धकार, अन्धकार याना बिइ फुगु धर्म, अज्ञान याना बिइ फुगु धर्म, प्रज्ञायात निरोध याना बिइ फुगु धर्मयात, दुःखं सास्ति जुइगु भाग दुगु धर्म निर्वाणय् थ्यंकेया निंतिं मखुगु धर्मयात लिना छवये धुंकल, थीथीकथं लिना छवये धुंकल, त्याग याये धुंकल, नाश याये धुंकल, रहित याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंके धुंकल । **आसीनो** धयागु भगवान् बुद्ध पासाणक चैत्यय् फेतुना बिज्याना च्वन । थ्व हे **आसीनो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

राजगृहया छेपाखे च्वना बिज्याना च्वंमह, दुःखया पारी थ्यना बिज्याये धुंकूमह भगवान् बुद्धयाथाय् स्वंगू विद्या दुपिं मृत्युमारयात फुके धुंकूपिं श्रावकपिं लिक्क थ्यंकः वयाच्वन । थुकथं नं भगवान् बुद्ध, सत्त्व प्राणीपिनिगु लाभ (अर्थ) यात आशा याना बिज्याना च्वन । मेकथं भगवान् बुद्ध दक्ख क्लेशरूपी च्यूता कायेगुयात शान्त याना बिज्याये धुंकूगुलिं मोहं अलग जुइगुयात आशा याना बिज्याना च्वन । वसपोल भगवान् बुद्ध आर्यपिनिगु वासं च्वना बिज्याना च्वन, अभ्यास याये बहःगु वसीभाव दया बिज्यात ... पूर्ववत् ... जाति मरणरूपी संसार नं हानं प्रतिसन्धि च्वनिगु नं वसपोलयाके मंत । थुकथं नं भगवान् बुद्ध सत्त्व प्राणीपिनिगु मोह हटे यायेगुयात आशा याना च्वना बिज्यात ।

जुतिमा सो पभङ्करो धयागु पाली **जुतिमा** धयागु आनुभाव दया बिज्यात, प्राणीपिनि छन्दयात सिइके फुगु प्रज्ञा दया बिज्यात, पण्डित जुया बिज्यात, प्रज्ञावान् जुया बिज्यात, वुद्धिमान् जुया बिज्यात, ज्ञान दया बिज्यात, जाँ थीगु प्रज्ञा दया बिज्यात, तुलना याना स्वये फुगु प्रज्ञा दया बिज्यात । **पभङ्करो** धयागु प्रज्ञारूपी जः दयेका बिज्यात, प्रज्ञारूपी आलोक दयेका बिज्यात, प्रज्ञारूपी तेज दयेका बिज्यात, प्रज्ञारूपी दीप दयेका बिज्यात, प्रज्ञारूपी प्रदीप दयेका बिज्यात, विशेषकथं जाँ थीगु प्रज्ञा दयेका बिज्यात, स्पष्टं क्यने फुगु प्रज्ञारूपी जः दयेका बिज्यात । थुपिं हे **जुतिमा सो पभङ्करो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

गोतमो भूरिपञ्जाणो धयागु गोतम नां दुम्ह तथागतया पृथ्वी समान विपुलगु प्रज्ञा दु, ज्ञानं तःसकं प्रकट जुया च्वन, प्रज्ञारूपी ध्वजा दु, प्रज्ञारूपी पताका दु, प्रज्ञारूपी अधिपति दु, आपालं परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दु, प्यंगू सत्ययात परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दु, आपालं अवलोकन यायेगु क्षमता दयाच्चन, आपालं माला स्वयेगु दया च्वन, स्पष्टगु थाय् दया च्वन, प्रज्ञायात प्रत्यय याना अभ्यास यायेगु दयाच्चन, प्रज्ञायात अप्वः याना वृद्धि याना च्वन, प्रज्ञायात आदर तयाच्चन, प्रज्ञापाखे क्वःछुना च्वन, प्रज्ञापाखे ढल्के जुयाच्चन, प्रज्ञापाखे भुके जुयाच्चन, प्रज्ञाय् दुस्वः वना च्वना च्वन, प्रज्ञायात अधिपति याना च्वना च्वन ।

रथया प्रकट जुइगु वस्तु पताका खः । मिया प्रकट जुइगु वस्तु कुं खः । राष्ट्रया प्रकट जुइम्ह व्यक्ति जुजु खः । मिसाया प्रकट जुइम्ह व्यक्ति भात खः । थुकथं हे गोतम नां दया बिज्याःम्ह तथागतया पृथ्वी समान विपुलगु प्रज्ञा दु, ज्ञानं तःसकं प्रकट जुयाच्चन, प्रज्ञारूपी ध्वजा दु, प्रज्ञारूपी पताका दु, प्रज्ञारूपी अधिपति दु, आपालं परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दु, प्यंगू सत्ययात परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दु, आपालं अवलोकन यायेगु क्षमता दयाच्चन, आपालं माला स्वयेगु दयाच्चन, स्पष्टगु थाय् दयाच्चन, प्रज्ञायात प्रत्यय याना अभ्यास यायेगु दयाच्चन, स्पष्टगु थाय् दयाच्चन, प्रज्ञायात प्रत्यय याना अभ्यास यायेगु दयाच्चन, प्रज्ञायात अप्वः याना वृद्धि याना च्वन, प्रज्ञायात आदर तयाच्चन, प्रज्ञापाखे क्वःछुना च्वन, प्रज्ञापाखे ढल्के जुयाच्चन, प्रज्ञापाखे भुके जुयाच्चन, प्रज्ञाय् दुस्वः वना च्वना च्वन, प्रज्ञायात अधिपति याना च्वन । थुपिं हे गोतमो भूरिपञ्जाणो धयागु पालिया अर्थ खः ।

गोतमो भूरिमेधसो धयागु पाली पृथ्वीयात भूरि धका धाइ । भगवान् बुद्ध पृथ्वी समानगु, विपुलगु, विशालगु उगु प्रज्ञां सम्पूर्ण जुया बिज्यात । प्रज्ञायात मेधा धका धाइ । गुगु प्रज्ञा, थीथीकथं सिइकेगु आकार ... पूर्ववत् ... अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । भगवान् बुद्ध मेधा धयागु उगु प्रज्ञां पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात, प्यपुना स्थिर जुया बिज्यात, बांलाक प्यपुना स्थिर जुया बिज्यात, रहित जुया बिज्यात, सम्प्रयुक्त जुया बिज्यात, सम्पूर्ण जुया बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्ध सुमेधसो नां दया बिज्यात । थुपिं हे गोतमो भूरिमेधसो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

वसपोल गोतम बुद्ध ज्वः मदुम्ह जुया श्रेष्ठम्ह खः । मोहरूपी अन्धकारयात मदयेका छ्वये फुम्ह खः । ऋद्धि आनुभाव दुम्ह खः । प्रज्ञा जःयात दयेका बिज्याये फुम्ह खः । पृथ्वी समान विपुलगु प्रज्ञा दुम्ह खः । वसपोल बुद्ध पृथ्वी समान विशालगु प्रज्ञा दुम्ह खः धका बिन्ति यात ।

१०८. यो मे धम्ममदेसेसि, सन्दिट्टिकमकालिकं ।

तण्हक्खयमनीतिकं, यस्स नत्थि उपमा क्वचि ॥

गुम्ह भगवान् बुद्ध जित थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मज्जीवणं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु ।

यो मे धम्ममदेसेसि धयागु पाली यो धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध थः स्वयं उत्पन्न जुया बिज्यात, गुरु मदयेक न्हापा न्यने मनंगु धर्मय् स्वयं प्यंगू सत्ययात प्रतिवेध याना

सिद्धिका बिज्यात । व प्यंगू सत्यय् नं सर्वज्ञत्वय् थ्यंका बिज्यात । बलय् नं अभ्यास याये नंगु भावय् थ्यंका बिज्यात । **धम्ममदेसेसि** धयागु पाली **धम्मं** धयागु आदि कल्याण, मध्य कल्याण, अन्त्य कल्याण जुइगु, अर्थसहितगु, व्यञ्जन सहितगु, छ्वाखेलं परिपूर्णगु, परिशुद्धगु ब्रह्मचर्यायात, प्यंगू स्मृतिप्रस्थानतय्त्त ... पूर्ववत् ... आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात, निर्वाणयात, निर्वाणय् थ्यंका बिइगु प्रतिपदा आचरणयात आज्ञा जुया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे **यो मे धम्ममदेसेसि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्दिद्धिकमकालिकं धयागु थनया थनसं फल बिइ सःगु, काल बिते मजुनीवं फल बिइगु, वया स्व वा धका क्यने ज्यूगु, निर्वाणपाखे यंका बिइगु, विज्ञजनपिसं थः थःपिसं सिद्धिका बिज्यागु धर्मयात । थुकथं नं **सन्दिद्धिकं** धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं गुम्ह व्यक्तिं आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात थुगु हे जन्मय् भाविता याना च्वनी, उम्ह व्यक्ति मार्गया ल्यू दिपा मनुनिवं तुरन्त फलय् थ्यना च्वनी । फलयात प्राप्त याना च्वनी, हानं प्राप्त याना च्वनी । थुकथं नं **सन्दिद्धिकं** धयागु पालिया अर्थ जुइ । **अकालिकं** धयागु मनूतय्सं समय अवधि तोके याना बिया तःगु धनयात समय बिते मजुइकं प्राप्त मजू । तोके याना तःगु समययात पिया च्वने माःथें तुं थ्व प्यंगू मार्ग धर्म प्राप्त यायेत समययात पिया च्वने मागु मद्दु । गुम्ह व्यक्तिं आर्यअष्टाङ्गिक मार्गयात थुगु हे जन्मय् भाविता याना च्वनी, उम्ह व्यक्ति मार्गया ल्यू दिपा मनुनिवं तुरन्त फलय् थ्यना च्वनी । फलयात प्राप्त याना च्वनी, हानं प्राप्त याना च्वनी । मेगु आत्मभावय् प्राप्त याइगु मखु, मेगु जन्मय् प्राप्त याइगु मखु । थुगु आत्मभावय् हे समय बिते मजुनीवं हे प्राप्त जुया च्वनी । थुपिं हे **सन्दिद्धिकमकालिकं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हक्खयमनीतिकं धयागु पाली **तण्हा** धयागु रूपतृष्णा ... पूर्ववत् धर्मतृष्णा । **तण्हक्खयं** धयागु तृष्णाया क्षय, रागया क्षय, द्वेषया क्षय, मोहया क्षय, गतिया क्षय, उपपत्तिया क्षय, प्रतिसन्धिया क्षय, भवया क्षय, संसार क्षय, वर्तया क्षय जुया च्वंगु । **अनीतिकं** धयागु क्लेशतय्त्त नं, स्कन्धतय्त्त नं, अभिसंस्कारतय्त्त नं **ईति** धका धाइ । क्लेशयात हटे याये सःगु क्लेशयात शान्त याये सःगु, क्लेशयात त्याग याये सःगु, क्लेशयात हानं शान्त याये सःगु अमृतगु निर्वाणयात । थुपिं हे **तण्हक्खयमनीतिकं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यस्स नत्थि उपमा क्वचि धयागु पाली **यस्स** धयागु निर्वाणयाके । **नत्थि उपमा** धयागु उपमा मद्दु । तुलना याये बहःगु मद्दु । समानगु मद्दु । समान भाग दया च्वंगु मद्दु, बांलाक मद्दु, प्राप्त मजू । **क्वचि** धयागु आध्यात्मय् नं, बाह्यय् नं, आध्यात्म व बाह्यय् नं, छुं छगू थासय् । थुपिं हे **यस्स नत्थि उपमा क्वचि** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

गुम्ह भगवान् बुद्धं जित थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मजुनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मद्दु धका धाल ।

१०९. किं नु तम्हा विप्पवसि, मुहुत्तमपि पिक्किय ।
गोतमा भूरिपञ्जाणा, गोतमा भूरिमेधसा ॥

पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह गौतम गोत्र जुया बिज्याःम्ह वसपोल भगवान् बुद्धपाखें पलख हे जूसां छाया बाया च्वना धका बावरी ब्राह्मणं न्यन ।

किं नु तम्हा विप्पवसि धयागु भगवान् बुद्धपाखें छाया बाया च्वना, चिला च्वना, अलग जुया च्वना ? थुपिं हे किं नु तम्हा विप्पवसि धयागु पालिया अर्थ खः ।

मुहुत्तमपि पिक्किय धयागु पलख नं, छगू क्षण नं, छगू लय नं, छगू इलय नं, छुं काल नं । थुपिं हे मुहुत्तमपि धयागु पालिया अर्थ खः । पिक्किय धका बावरी उम्ह (थः) छय्यात नां कया सःतल ।

गोतमा भूरिपञ्जाणा धयागु पृथ्वी समानगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, ज्ञानं तःसकं प्रकट जुया बिज्याःम्ह, प्रज्ञारूपी ध्वजा दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञारूपी पताका दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञारूपी अधिपति दया बिज्याःम्ह, आपालं परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, प्यंगू सत्ययात परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, आपालं अवलोकन याना बिज्याःम्ह, आपालं माला स्वया बिज्याःम्ह, स्पष्टगु थाय् दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात प्रत्यय याना अभ्यास यायेगु दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात अप्वः याना वृद्धि याना बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात आदर तया बिज्याःम्ह, प्रज्ञापाखे वःछुना बिज्याःम्ह, प्रज्ञापाखे ढल्के जुया बिज्याःम्ह, प्रज्ञापाखे भुके जुया बिज्याःम्ह, प्रज्ञाय् दुस्वः वना बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात अधिपति याना बिज्याःम्ह तथागतपाखें । थुपिं हे गोतमा भूरिपञ्जाणा धयागु पालिया अर्थ खः ।

गोतमा भूरिमेधसा धयागु पाली पृथ्वीयात भूरि धका धाइ । भगवान् बुद्ध पृथ्वीसमान, विपुल, विशालगु उगु प्रज्ञा पूर्ण जुया बिज्यात । प्रज्ञायात मेधा धका धाइ । गुगु प्रज्ञा, थीथीकथं सिइकेगु आकार ... पूर्ववत् ... अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि । भगवान् बुद्ध मेधा नां दुगु थुगु प्रज्ञा पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात, लिक्क वना स्थिर जुया बिज्यात, तःसकं लिक्क वना स्थिर जुया बिज्यात, रहित जुया बिज्यात, सम्प्रयुक्त जुया बिज्यात, सम्पूर्ण जुया बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्धया सुमेधसो नां दया बिज्यात । थुपिं हे गोतमा भूरिमेधसा धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं उम्ह बावरी ब्राह्मणं —

पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह, गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह वसपोल भगवान् बुद्धपाखें पलख हे जूसां छाया बाया च्वना धका धाल ।

११०. यो ते धम्ममदेसेसि, सन्दिट्ठिकमकालिकं ।
तण्हक्खयमनीतिकं, यस्स नत्थि उपमा क्वचि ॥

गुम्ह भगवान् बुद्धं छपितं थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मजुनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु ।

यो ते धम्ममदेसेसि धयागु गुम्ह भगवान् बुद्धं पूर्ववत् थ्व प्यंगू सत्यय् नं सर्वज्ञत्वय् थ्यंका बिज्यात । बलय् नं अभ्यास याये बहःगु भावय् थ्यंका बिज्यात । धम्ममदेसेसि धयागु पाली धम्मं धयागु आदि कल्याण, मध्य कल्याण, अन्त कल्याण निर्वाणयात, निर्वाणय् थ्यनिगु आचरण प्रतिपदायात आज्ञा जुया बिज्यात, देशना याना बिज्यात, प्रज्ञप्त याना बिज्यात, प्रतिष्ठापित याना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन याना बिज्यात, प्रष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात । थुपिं हे यो ते धम्ममदेसेसि धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्दिद्धिकमकालिकं धयागु थनया थनसं फल बिइ सःगु, समय बिते मजुनीवं फल बिइ सःगु, वया स्व वा धंका क्यने ज्युगु, निर्वाणपाखें यंका बिइगु, विज्ञजनपिं थथःपिसं सिइका बिज्यागु धर्मयात । थुकथं नं सन्दिद्धिक धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं गुम्ह व्यक्तित् आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात थुगु हे जन्मय् भाविता याना च्वनी, उम्ह व्यक्ति मार्गया ल्यू दिपा मदय्क तुरन्त हे फलय् थ्यना च्वनी । फलयात प्राप्त याना च्वनी, हानं प्राप्त याना च्वनी । थुकथं नं सन्दिद्धिक धयागु पालिया अर्थ जुइ । **अकालिकं** धयागु मनूतय्सं समय अवधि तोके याना बिया तःगु धनयात समय बिते मजुइकं हे प्राप्त मजू । तोके याना तःगु समययात पिया च्वने माःथेतुं थ्व प्यंगू मार्ग धर्म प्राप्त यायेत समययात पिया च्वने मागु मद्दु । गुम्ह व्यक्तित् आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात थुगु हे जन्मय् भाविता याना च्वनी, उम्ह व्यक्ति मार्गया ल्यू दिपा मदुनिवं तुरन्त फलय् थ्यना च्वनी । फलयात प्राप्त याना च्वनी, हानं प्राप्त याना च्वनी । मेगु आत्म भावय् प्राप्त याइगु मखु, मेगु जन्मय् प्राप्त याइगु मखु । थुगु आत्म भावय् हे समय बिते मजुनीवं हे प्राप्त जुया च्वनी । थुपिं हे सन्दिद्धिकमकालिकं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हक्खयमनीतिकं धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । तण्हक्खयं धयागु तृष्णाक्षय, राग क्षय, द्वेष क्षय, मोह क्षय, गति क्षय, उपपत्तिया क्षय, प्रतिसन्धि क्षय, भव क्षय, संसार क्षय, वर्त क्षय जुया च्वंगु । **अनीतिकं** धयागु क्लेशतयत् नं, स्कन्धतयत् नं, अभिसंस्कारतयत् नं इति धका धाइ । क्लेशयात हटे याये सःगु, क्लेशयात शान्त याये सःगु, क्लेशयात त्याग याये सःगु, क्लेशयात हानं शान्त याये सःगु अमृतगु निर्वाण यात । थुपिं हे तण्हक्खयमनीतिकं धयागु पालिया अर्थ खः ।

यस्स नत्थि उपमा क्वचि धयागु पाली यस्स धयागु निर्वाणया । **नत्थि उपमा** धयागु उपमा मद्दु । तुलना याये बहःगु मद्दु । समानगु मद्दु । समान भाग दया च्वंगु मद्दु, बांलाक मद्दु, प्राप्त मजू । **क्वचि** धयागु आध्यात्मय् नं, बाह्यय् नं, आध्यात्म व बाह्यय् नं छुं छगू थासय् । थुपिं हे यस्स नत्थि उपमा क्वचि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं बावरी ब्राह्मणं -

गुम्ह भगवान् बुद्धं छपित थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मजुनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मद्दु धका धाल ।

१११. नाहं तम्हा विप्पवसामि, मुहुत्तमपि ब्राह्मण ।

गोतमा भूरिपज्जाणा, गोतमा भूरिमेधसा ॥

भो बावरी ! पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह, गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह उम्ह भगवान् बुद्धपाखें पलख हे नं जि अलग जुया मच्चना ।

नाहं तम्हा विप्पवसामि धयागु जि भगवान् बुद्धपाखें बाया मच्चना, चिला मच्चना, अलग जुया मच्चना । थुपिं हे नाहं तम्हा विप्पवसामि धयागु पालिया अर्थ खः ।

मुहुत्तमपि ब्राह्मण धयागु पलख नं, छगू क्षय नं, छगू लय नं, छगू इलय् नं, छुं कालं नं । थुपिं हे मुहुत्तमपि धयागु पालिया अर्थ खः । ब्राह्मण धका गौरवं पाजुयात सःतल ।

गोतमा भूरिपञ्जाणा धयागु पृथ्वी समानगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, ज्ञानं तःसकं प्रकट जुया बिज्याःम्ह, प्रज्ञारूपी ध्वजा दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञारूपी पताका दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञारूपी अधिपति दया बिज्याःम्ह, आपालं परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, प्यंगू सत्ययात परीक्षा याये फुगु प्रज्ञा दया बिज्याःम्ह, आपालं अवलोकन याना बिज्याःम्ह, आपालं माला स्वया बिज्याःम्ह, स्पष्टगु थाय् दया बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात प्रत्यय याना अभ्यास याना बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात अप्वः याना वृद्धि याना बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात आदर तया बिज्याःम्ह, प्रज्ञापाखे क्वःछुना बिज्याःम्ह, प्रज्ञापाखे ढल्के जुया बिज्याःम्ह, प्रज्ञापाखे भुके जुया बिज्याःम्ह, प्रज्ञाय् दुस्वः वना बिज्याःम्ह, प्रज्ञायात अधिपति याना बिज्याःम्ह तथागतपाखें । थुपिं हे गोतमा भूरिपञ्जाणा धयागु पालिया अर्थ खः ।

गोतमा भूरिमेधसा धयागु पाली पृथ्वीयात भूरि धका धाइ । भगवान् बुद्ध पृथ्वी समानगु, विपुलगु, विशालगु थुगु प्रज्ञां सम्पूर्ण जुया बिज्यात । प्रज्ञायात मेधा धका धाइ । गुगु प्रज्ञा, थीथीकथं सिइकेगु आकार ... पूर्ववत् ... अमोह, धर्म विचय, सम्यक्दृष्टि । भगवान् बुद्ध मेधा नां दया च्वंगु उगु प्रज्ञां पूर्ण जुया बिज्यात, बांलाक पूर्ण जुया बिज्यात, लिक्क थ्यना स्थिर जुया बिज्यात, तःसकं लिक्क थ्यना स्थिर जुया बिज्यात, रहित जुया बिज्यात, सम्प्रयुक्त जुया बिज्यात, सम्पूर्ण जुया बिज्यात । उकिं भगवान् बुद्ध सुमेधसो नां दया बिज्यात । थुपिं हे गोतमा भूरिमेधसा धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

पृथ्वी समान विपुल, विशाल प्रज्ञा दुम्ह, गौतम गोत्र जुया बिज्याकम्ह उम्ह भगवान् बुद्धया पाखें पलख हे नं जि अलग जुया मच्चना धका धाल ।

११२.यो मे धम्ममदेसेसि, सन्दिद्धिसु मकालिकं ।

तण्हक्खयमनीतिकं, यस्स नत्थि उपमा क्वचि ॥

गुम्ह भगवान् बुद्धं जित थनया थनसं फल बिइ फुगु, समय बिते मजुनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात आज्ञा जुया बिज्यात, गुगु निर्वाणया छुं हे उपमा मद्दु ।

यो मे धम्ममदेसेसि धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध थः स्वयं उत्पन्न जुया बिज्यात, मेपि आचार्य मद्दु, न्हापा न्यने मनंगु धर्मय् थः स्वयं प्यंगू सत्ययात प्रतिवेध याना सिइका बिज्यात । व प्यंगू सत्यय् नं सर्वज्ञत्वय् थ्यंका बिज्यात । बलय् नं अभ्यास यायेगु भावय् थ्यंका बिज्यात । धम्ममदेसेसि धयागु पाली धम्मं धयागु आदि कल्याण, मध्य कल्याण, अन्त्य

कल्याण जुइगु, अर्थ सहित व्यञ्जन सहितगु, छ्वाखेलं परिपूर्णगु, परिशुद्धगु ब्रह्मचर्यायात, प्यंगू स्मृतिप्रस्थानयात, प्यंगू सम्यक्प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, नेगू बोध्यङ्ग, आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग, निर्वाण, निर्वाणय् थ्यनिगु प्रतिपदा आचरणयात आज्ञा जुया बिज्यात, देशना यांना बिज्यात, प्रज्ञप्त यांना बिज्यात, प्रतिष्ठापित यांना बिज्यात, उलाः क्यना बिज्यात, विभाजन यांना बिज्यात, प्रष्ट यांना बिज्यात, प्रकट यांना बिज्यात । थुपिं हे यो मे धम्ममदेसेसि धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्दिट्टिकमकालिकं धयागु थनया थनसं फल बिइ सःगु, समय बिते मजुनीवं फल बिइ सःगु, वया स्व वा धका क्यने ज्युगु, निर्वाणपाखे यंका बिइगु, विज्ञजनपिसं थःथःपिसं सिइका बिज्यागु धर्मयात । थुकथं नं **सन्दिट्टिक** धयागु पालिया अर्थ जुइ । मेकथं गुम्ह व्यक्ति आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात थुगु हे जन्मय् भाविता यांना च्वनी, उम्ह व्यक्ति मार्गया ल्यू दिपा मदय्क तुरन्त फलय् थ्यना च्वनी । फलयात प्राप्त यांना च्वनी, हानं प्राप्त यांना च्वनी । थुकथं नं **सन्दिट्टिक** धयागु पालिया अर्थ जुइ । **अकालिकं** धयागु मनूतय्सं समय अवधि तोके यांना बिया तःगु धनयात समय बिते मजुइकं प्राप्त मजू । तोके यांना तःगु समययात पिया च्वनेमाःथें तुं थ्व प्यंगू मार्ग धर्म समययात पिया च्वने म्वाः । गुम्ह व्यक्ति आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात थुगु हे जन्मय् भाविता यांना च्वनी, उम्ह व्यक्ति मार्गया ल्यू दिपा मदय्क तुरन्त फलय् थ्यना च्वनी । फलयात प्राप्त यांना च्वनी, हानं प्राप्त यांना च्वनी । मेगु आत्माभावय् प्राप्त याइगु मखु, मेगु जन्मय् प्राप्त याइगु मखु । थुगु आत्मभावय् हे समय बिते मजुनीवं हे प्राप्त जुया च्वनी । थुपिं हे **सन्दिट्टिकमकालिकं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

तण्हक्खयमनीतिकं धयागु पाली तण्हा धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । **तण्हक्खयं** धयागु तृष्णा क्षय, राग क्षय, द्वेष क्षय, मोह क्षय, गति क्षय, उपपत्ति क्षय, प्रतिसन्धि क्षय, भव क्षय, संसार क्षय, वर्त क्षय जुया च्वंगु । **अनीतिकं** धयागु क्लेशतय्त नं, स्कन्धतय्त नं, अभिसंस्कारतय्त नं **इति** धका धाइ । क्लेशतय्त हटे यायेगु, क्लेशतय्त शान्त यायेगु, क्लेशतय्त हानं त्याग यायेगु, अमृतगु निर्वाणयात । थुपिं हे **तण्हक्खयमनीतिकं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

यस्स नत्थि उपमा क्वचि धयागु पाली **यस्स** धयागु निर्वाणया । **नत्थि उपमा** धयागु उपमा मदु । तुलना याये बहःगु मदु । समानगु मदु । समान भाग दया च्वंगु मदु, बांलाक मदु, प्राप्त मजू । **क्वचि** धयागु आध्यात्मय् नं, बाह्यय् नं, आध्यात्म व बाह्यय् नं छुं छगू थासय् । थुपिं हे **यस्स नत्थि उपमा क्वचि** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

गुम्ह भगवान् बुद्धं जित थनया थनसं फल बिइगु, समय बिते मजुनीवं हे फल बिइ फुगु, तृष्णा क्षय जुया क्लेशरूपी भयं रहित जुया च्वंगु धर्मयात कना बिज्यात, उगु निर्वाणया छुं हे उपमा मदु धका धाल ।

११३.पस्सामि नं मनसा चक्खुनाव, रत्तिन्दिवं ब्राह्मण अप्पमतो ।

नमस्समानो विवसेमि रत्तिं, तेनेव मज्जामि अविप्पवासं ॥

भो बावरी ब्राह्मण ! जि चान्हं न्हिन्हं अप्रमादी जुया मिखां खंथें तुं हे मनं नं भगवान् बुद्धया धर्मयात खंका च्वनागु दु । नमस्कार याना हे चा कते याना च्वनागु दु । उकिं हे भगवान् बुद्धलिसे अलग जुया मच्चना धका मती तया ।

पस्सामि नं मनसा चक्खुनाव धयागु मिखा दुम्ह पुरुषं आलोकय् रूपारम्मणतयत् खना च्वनिथें तुं स्वया च्वनी, अवलोकन याना च्वनी, भाविता याना च्वनी, प्रत्यवेक्षण याना च्वनीथें तुं उकथं हे जिं भगवान् बुद्धयात मनं खंका च्वना, स्वया च्वना, अवलोकन याना च्वना, भाविता याना च्वना, प्रत्यवेक्षण याना च्वना । थुपिं हे **पस्सामि नं मनसा चक्खुनाव** धयागु पालिया अर्थ खः ।

रत्तिन्दिवं ब्राह्मण अप्पमत्तो धयागु चान्हय् नं, न्हिन्हय् नं बुद्धानुस्मृतियात मनं भाविता याना अप्रमादी जुया । थुपिं हे **रत्तिन्दिवं ब्राह्मण अप्पमत्तो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

नमस्समानो विवसेमि रत्तिं धयागु पाली **नमस्समानो** धयागु शरीरं नं नमस्कार याना हे, वचन नं नमस्कार याना हे, चित्तं नं नमस्कार याना हे, फलया ल्यू छसिकथं वःगु आचरणं नं नमस्कार याना हे, लोकोत्तर धर्मया ल्यू छसिकथं वःगु आचरणं नं नमस्कार याना हे, सत्कार याना हे, गौरव तया हे, मानित याना हे, पूजा याना हे चान्हं न्हिन्हं कते याना च्वना, विशेषकथं कते याना च्वना । थुपिं हे **नमस्समानो विवसेमि** रत्तिं धयागु पालिया अर्थ खः ।

तेनेव मज्जामि अविप्पवासं धयागु उगु बुद्धानुस्मृतियात भाविता याना च्वनागुलिं अलग जुया मच्चना थुकथं च्वनागुयात मती तया च्वना । अलग मज्जुगु बास धका थुकथं च्वनागुयात मती तया च्वना, सिइका च्वना । थुकथं सिइका च्वना, थुकथं विशेषकथं सिइका च्वना, थुकथं हानं सिइका च्वना, थुकथं प्रतिवेध याना सिइका च्वना । थुपिं हे **तेनेव मज्जामि अविप्पवासं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

भो बावरी ब्राह्मण ! जि चान्हं, न्हिन्हं अप्रमादी जुया मिखां खंथें तुं हे मनं नं भगवान् बुद्धयागु धर्मयात खंका च्वनागु दु । नमस्कार याना हे चा कते याना च्वनागु दु । उकिं हे भगवान् बुद्धलिसे अलग जुया मच्चना धका मती तया धाल ।

११४. सद्धा च पीति च मनो सति च, नापेन्तिमे गोतमसासनम्हा ।

यं यं दिसं वजति भरिपज्जो, स तेन तेनेव नतोहमस्मि ॥

जिगु श्रद्धा, प्रीति, मन, स्मृति गौतम बुद्धया शासनं अलग मज्जु । गुगु गुगु दिशाया पृथ्वी समान विशाल प्रज्ञा दुम्ह भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वनिगु खः, व जिं भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वंगु उगु दिशापाखें स्वया छयों व्वछुका च्वना ।

सद्धा च पीति च मनो सति च धयागु पाली **सद्धा** धयागु भगवान् बुद्धयात आरम्मण याना गुगु श्रद्धा, विश्वास याइगु आकार, विशेषकथं बिचाः याइगु आकार, तःसकं प्रसन्न जुइगु, श्रद्धारूपी धन, श्रद्धा इन्द्रिय, श्रद्धा बल । **पीति** धयागु भगवान् बुद्धयात आरम्मण याना गुगु प्रीति, लय्ताइगु भाव, लय्ताइगु आकार, तःसकं लय्ताये सःगु आकार,

तःसकं मिले जूगु आकार, हर्ष जुइगु, तःसकं हर्ष जुइगु, यःयेका च्वनिगु, प्रसन्न तायेकेगु तुष्टि, शरीर व मन चं चं धाइगु चित्तया लयताइगु भाव, चित्तया तःसकं फिजे जुइगु भाव । मनो धयागु भगवान् बुद्धयात आरम्मण याना गुगु चित्त, बुद्ध धयागु आरम्मणयात सिइका च्वनिगु, बुद्ध धयागु आरम्मणयात तुलना याना च्वनिगु, दुने उत्पन्न जुया च्वनिगु, यच्चुसे पिच्चुसे च्वना च्वनिगु, सिइका च्वनिगु, मनरूपी आयतन, मन धयागु इन्द्रिय, विशेषकथं सिइका च्वनिगु, विज्ञानस्कन्ध व स्पर्श आदि धर्मलिसे अनुकूलगु मनोविज्ञान धातु । सति धयागु भगवान् बुद्धयात आरम्मण याना गुगु स्मृति, अनुस्मृति, सम्यक्स्मृति । थुपिं हे सद्धा च पीति च मनो सति धयागु पालिया अर्थ खः ।

नापेन्तिमे गोतमसासनम्हा धयागु थ्व प्यता धर्म गौतमबुद्धया शासनं, बुद्धशासनं, जिनशासनं, तथागतशासनं, अरहन्तशासनं चिला मवं, त्याग मयाः, विनाश मयाः । थुपिं हे नापेन्तिमे गोतमसासनम्हा धयागु पालिया अर्थ खः ।

यं यं दिसं वजति भूरिपञ्जो धयागु पाली यं यं दिसं धयागु पूर्व दिशाय् नं, पश्चिम दिशाय् नं, दक्षिण दिशाय् नं, उत्तर दिशाय् नं वना च्वनी, सरे जुया च्वनी, न्ह्योने थाहाँ वना च्वनी । भूरिपञ्जो धयागु पृथ्वी समानगु प्रज्ञा दुम्ह, आपालं प्रज्ञा दुम्ह, तीक्ष्ण प्रज्ञा दुम्ह, थीथी आपालं प्रज्ञा दुम्ह, प्रफुल्लितगु प्रज्ञा दुम्ह, जवन प्रज्ञा दुम्ह, प्रतिवेध याये फुगु प्रज्ञा दुम्ह । पृथ्वीयात भूरि धका धाइ । पृथ्वी समान विपुल विशालगु उगु प्रज्ञां सम्पूर्ण जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्ध । थुपिं हे यं यं दिसं वजति भूरिपञ्जो धयागु पालिया अर्थ खः ।

स तेन तेनेव नतोहमस्मि धयागु व जि गुगु थासय् भगवान् बुद्ध च्वना बिज्यात, वसपोल भगवान् बुद्ध दुगु थाय्पाखे स्वया छ्यो क्वछुका, भगवान् बुद्ध दुगु दिशापाखे भुके जुया, भगवान् बुद्ध दुगु दिशापाखे ढल्के जुया, भगवान् बुद्ध दुगु दिशापाखे क्वःछुना, भगवान् बुद्ध दुगु दिशापाखे मनं तुना, भगवान् बुद्ध दुगुपाखे अधिपति याना च्वना च्वना । थुपिं हे स तेन तेनेव नतोहमस्मि धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं –

जिगु श्रद्धा, प्रीति, मन, स्मृति गौतम बुद्धया शासनं अलग मजू । गुगु गुगु दिशाय् पृथ्वी समान विशाल प्रज्ञा दुम्ह भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वनिगु खः, व जिं भगवान् बिज्याना च्वंगु उगु दिशापाखे स्वया छ्यो क्वछुका च्वना धका धाल ।

११५. जिण्णस्स मे दुब्बलथामकस्स, तेनेव कायो न पलेति तत्थ ।
सङ्कप्पयन्ताय वजामि निच्चं, मनो हि मे ब्राह्मण तेन युत्तो ॥

भो बावरी ब्राह्मण ! वृद्धम्ह, शक्ति दुर्बलम्ह, जिगु शरीर दुर्बल जूगु कारणं याना हे भगवान् बुद्धयाथाय् थ्यंके मफु । संकल्प याना हे जक न्ह्याबलें थ्यं । उकिं जिगु मन भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वंगु दिशापाखे लाना च्वंगु दु ।

जिण्णस्स मे दुब्बलथामकस्स धयागु जीर्णम्ह, वृद्धम्ह, कुलकथं तःधंम्ह, दीर्घ कालय् थ्यंम्ह, तृतीय यौवनय् थ्यने धुकूम्ह । दुब्बलथामकस्स धयागु शक्ति दुर्बलम्ह, शक्ति कमम्ह, शक्ति हीनम्ह । थुपिं हे जिण्णस्स मे दुब्बलथामकस्स धयागु पालिया अर्थ खः ।

तेनेव कायो न पलेति तत्थ धयागु शरीर गुगु थासय् भगवान् बुद्ध च्वना बिज्याना च्वंगु दु, उगु थासय् थ्यंके मफु, वने मफु, न्त्योने वने मफु । थुपिं हे तेनेव कायो न पलेति तत्थ धयागु पालिया अर्थ खः ।

सङ्कप्पयन्ताय वजामि निच्चं धयागु भिंगु संकल्प धयागु वनिगुलिं, विशेष संकल्प धयागु वनिगुलिं, ज्ञान धयागु वनिगुलिं, प्रज्ञा धयागु वनिगुलिं, बुद्धि धयागु वनिगुलिं वना च्वना, तःसकं थ्यंकः वना च्वना । थुपिं हे सङ्कप्पयन्ताय वजामि निच्चं धयागु पालिया अर्थ खः ।

मनो हि मे ब्राह्मण तेन युत्तो धयागु पाली मनो धयागु गुगु विचित्रगु चित्त, आरम्मणयात सिङ्का च्वनिगु चित्त, तुलना याये सःगु चित्त पूर्ववत् स्पर्श आदि सम्प्युक्त जुया च्वंगु कारण उत्पन्न जुइगु मनोविज्ञान धातु । मनो हि मे ब्राह्मण तेन युत्तो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

भो बावरी ब्राह्मण ! वृद्धम्ह शक्ति दुर्बलम्ह जिगु शरीर दुर्बल जूगु कारण याना हे भगवान् बुद्धयाथाय् थ्यंके मफु । संकल्प याना हे जक न्त्याबलें थ्यं । उकिं जिगु मन भगवान् बुद्ध बिज्याना च्वंगु दिशापाखे लाना च्वंगु दु धका धाल ।

११६.पङ्के सयानो परिफन्दमानो, दीपा दिपं उपल्लविं ।

अथइसासिं सम्बुद्धं, ओघतिण्णमनासवं ॥

कामरूपी ध्याचलय् च्वना छ्वाखेलं कम्पित जुया च्वंम्ह जि थुगु द्वीपं उगु द्वीपय् चुइका च्वना । थुबलय् ओघयात पुला वने धुंकूम्ह, आसव रहितम्ह भगवान् बुद्धयात दर्शन याये खन धका पिङ्गियं बावरीयात धाल ।

पङ्के सयानो परिफन्दमानो धयागु पाली पङ्के सयानो धयागु कामरूपी ध्याचलय्, कामरूपी क्लेशय्, कामरूपी बल्ल्ही, कामरूपी परिडाहय्, कामरूपी च्यूता कायेगुली च्वना, च्वना, आरम्मण याइगुकथं च्वनेगु याना, न्त्याबलें च्वना । थुपिं हे पङ्के सयानो धयागु पालिया अर्थ खः । परिफन्दमानो धयागु तृष्णारूपी कम्प जुइगुलिं कम्पित जूम्ह । दृष्टिरूपी कम्प जुइगुलिं कम्पित जूम्ह । क्लेशरूपी कम्प जुइगुलिं कम्पित जूम्ह । प्रयोगरूपी कम्प जुइगुलिं कम्पित जूम्ह । विपाकरूपी कम्प जुइगुलिं कम्पित जूम्ह । मनो दुश्चरित्ररूपी कम्प जुइगुलिं कम्पित जूम्ह । राग प्यपुना कम्पित जूम्ह । द्वेष द्वंका कम्पित जूम्ह, मोहं मोहित जुया कम्पित जूम्ह, मानं चिना तगुलिं कम्पित जूम्ह, दृष्टिं द्वंक परामर्श याना कम्पित जूम्ह, औद्धत्यं चञ्चल जुइगुली क्यना कम्पित जूम्ह, विचिकित्सां निर्णय याये मफुगुली थ्यंका कम्पित जूम्ह, अनुशयत शक्ति दुगुली थ्यंका कम्पित जूम्ह, लाभं कम्पित जूम्ह, अलाभं कम्पित जूम्ह, यशं कम्पित जूम्ह, अयशं कम्पित जूम्ह, प्रशंसा कम्पित जूम्ह, निन्दां कम्पित जूम्ह, सुखं कम्पित जूम्ह, दुःखं कम्पित जूम्ह, जातिं (जन्मं) कम्पित जूम्ह, जरां कम्पित जूम्ह, व्याधिं कम्पित जूम्ह, मरणं कम्पित जूम्ह, शोक परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायासं कम्पित जूम्ह, नरकय् जुइगु दुःखं कम्पित जूम्ह, तिर्यकयोनी जुइगु दुःखं कम्पित जूम्ह, प्रेतयोनी जुइगु दुःखं कम्पित जूम्ह, मनुष्यलोकय् जुइगु दुःखं , माया गर्भय् दुहाँ वनेमाःगु मूल दया च्वंगु दुःखं ,

माया गर्भय् स्थिर जुया च्वने माःगु मूल दया च्वंगु दुःखं , माया गर्भं पिहां वये माःगु मूल दया च्वंगु दुःखं , जन्म जूम्ह मचायात मोल्हुइके माःगु आदि दुःखं , जन्म जूम्ह मचाया कतपिं लिसे स्वापु दुगु दुःखं , थःगु परिक्रमं याना जुइगु दुःखं , कतपिनिगु परिक्रमं याना जुइगु दुःखं , संस्कार दुःखं , पाना हिला वनिगु दुःखं , चक्षु रोग धयागु दुःखं , श्रोत रोग धयागु दुःखं , घ्राण रोग धयागु दुःखं , जिह्वा रोग धयागु दुःखं , काय रोग धयागु दुःखं , छ्र्यो स्याइगु रोग धयागु दुःखं , न्हाय्पं स्याइगु रोग धयागु दुःखं , म्हुतुइ जुइगु रोग धयागु दुःखं , वा स्याइगु रोग धयागु दुःखं , म्हुतुसी जुइगु रोग धयागु दुःखं , मुसु वइगु, घाः, पिनास, डाह जुइगु, ज्वर वइगु, प्वाः स्याइगु, मूच्छा जुइगु, हि ल्त्वइगु, इन्न वइगु, हैजा, कुष्ट रोग, प्वः वइगु, कोठी, गना वनिगु, तिल्वे वइगु, सिनाय् कै, चासु ल्वय्, भव्यपिगु घाः, चासु कै (लूतो), ह्याउँया वइगु ल्वय्, पित्त ल्वय्, मधुमेह, ब्वहः स्याइगु ल्वय्, फोहर कै, भिरङ्गी ल्वय्, पित्तं याना जुइगु ल्वय्, खै नं याना जुइगु ल्वय्, फसं याना जुइगु ल्वय्, पित्त, खै फय् स्वंगू मुना जुइगु ल्वय्, मौसम हिलीगुलिं जुइगु ल्वय्, विषम इर्यापथया कारणं जुइगु ल्वय्, परिश्रमं याना जुइगु ल्वय्, कर्मविपाकं याना जुइगु ल्वय्, पुइगु ल्वय्, नये पित्याइगु ल्वय्, त्वने प्याःचाइगु ल्वय्, दिसा रोग, पिसाब रोग, पति, वाउँभुजिं, फय्, सूर्ययागु ताप, सर्प बिच्छे, किमि, आदिपिनिगु स्पर्श जुइगु दुःखं , मां सिना जुइगु दुःखं , बौ सिना जुइगु दुःखं , काय सिना जुइगु दुःखं , म्थ्याय् सिना जुइगु दुःखं , थःथिति विनाश जुइगुलिं जुइगु दुःखं , श्रीसम्पत्ति विनाश जुइगुलिं जुइगु दुःखं , रोग विनाश जुइगु दुःखं , शील स्यनिगुलिं जुइगु दुःखं , दृष्टि द्वनिगुलिं जुइगु दुःखं कम्पित जूम्ह, तःसकं कम्पित जूम्ह, बारम्बार कम्पित जूम्ह । थुपिं हे पङ्के सयानो परिफन्दमानो धयागु पालिया अर्थ खः ।

दीपा दीपं उपल्लविं धयागु छम्ह गुरुं मेम्ह गुरुयाथाय्, छम्ह धर्मयात कने सःम्ह व्यक्तिं मेम्ह धर्मयात कने सःम्ह व्यक्तिथाय्, छगू गणं मेगु गणय्, छगू वादं मेगु वादय्, छगू प्रतिपदां मेगु प्रतिपदाय्, छगू मार्गं मेगु मार्गय् थीथीकथं चुइका च्वन, प्यपुना चुइका च्वन, बांलाक विशेषकथं चुइका च्वन । थुपिं हे दीपा दीपं उपल्लविं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अथइसासिं सम्बुद्धं धयागु पाली अथ धयागु पदसन्धि खः । पदसंसर्ग, पदपूरण, अक्षर संयोजन, व्यञ्जन शिथिलभाव खः । अथ धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । **अइसासिं** धयागु खना च्वन, खने दया च्वन, प्रतिवेध याना सिइका च्वन । **बुद्धो** धयागु गुम्ह भगवान् बुद्धं थः स्वयं सिइका बिज्यात, मेपिं सुं आचार्य मदु । पूर्ववत् ... **बुद्धो** धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । थुपिं हे **अथइसासिं सम्बुद्धं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

ओघतिण्णमनासवं धयागु पाली **ओघतिण्णं** धयागु भगवान् बुद्धं कामओघयात पार याना बिज्यात । भवओघयात पार याना बिज्यात । दृष्टिओघयात पार याना बिज्यात । अविद्याओघयात पार याना बिज्यात । दक्क संसार मार्गयात पार याना बिज्यात, विशेषकथं पार याना बिज्यात, ल्यं पुल्यं मदयेक पार याना बिज्यात, पुला बिज्यात, बांलाक पुला बिज्यात । वसपोल भगवान् बुद्ध आर्यपिनिगु बासं च्वना बिज्यात, अभ्यास याना बिज्याये धुंकूगु वसीभाव दया बिज्यात, ... पूर्ववत् ... जाति, मरण धयागु संसार नं, हानं प्रतिसन्धि च्वनेगु नं वसपोल भगवान् बुद्धयाके मंत । थुपिं हे **ओघतिण्णं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनासवं धयागु कामासव, भवासव, दृष्टिआसव, अविद्याआसव, थुकथं आसवत प्यथी दु । उपिं आसवतयत्त भाग्यवान्ह तथागतं चिइका बिज्याये धुंकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मदये धुंकल । उकिं भगवान् बुद्ध आसव रहित जुया बिज्यात । थुपिं हे ओघतिण्णमनासवं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविर –

कामरूपी ध्याचलय् चना छचाखेलं कम्पित जुया च्वंम्ह जि थुगु द्वीपं मेगु द्वीपय् चुइका च्वना । थुबलय् ओघयात पुला वने धुकूम्ह, आसव रहितम्ह भगवान् बुद्धयात दर्शन याये खन धका धाल ।

११७. यथा अहू वक्कलि मुत्तसब्बो, भद्रावुधो आलविगोतमो च ।

एवमेव त्वमि पमुञ्चस्सु सद्धं, गमिस्ससि त्वं पिङ्गिय मच्चुधेय्यस्स पारं ॥

पिङ्गिय ! वक्कलि, भद्रावुध, आलवि देशय् च्वंम्ह गौतम, उपिं व्यक्तिपिसं श्रद्धायात प्रधान याना अरहत्तफलय् थ्यंकः वथें तुं छं नं श्रद्धा दयेकि । छं नं त्रैभूमिक वर्तया निर्वाणरूपी किनाराय् थ्यंकः वने फइ धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात ।

यथा अहू वक्कलि मुत्तसब्बो, भद्रावुधो आलविगोतमो च धयागु वक्कलि स्थविर श्रद्धावान् जुया, श्रद्धाय् गौरव तइम्ह जुया, श्रद्धा हे न्त्यःब्बाम्ह जुया, श्रद्धाय् मनं तुना, श्रद्धा हे अधिपति दुम्ह जुया, अर्हत् फलय् थ्यंम्ह जूथें, भद्रावुध स्थविर श्रद्धावान् जुया, श्रद्धाय् गौरव तइम्ह जुया, श्रद्धा हे न्त्यःब्बाम्ह जुया, श्रद्धाय् मनं तुना, श्रद्धा हे अधिपति दुम्ह जुया, अर्हत्फलय् थ्यंम्ह जूथें, आलवि देशय् च्वंम्ह गौतम स्थविर श्रद्धावान्ह जुया, श्रद्धाय् गौरव तइम्ह जुया, श्रद्धा हे न्त्यःब्बाम्ह जुया, श्रद्धाय् मनं तुना, श्रद्धा हे अधिपति दुम्ह जुया, अरहत्तफलय् थ्यंम्ह जूथें । थुपिं हे यथा अहू वक्कलि मुत्तसब्बो, भद्रावुधो आलविगोतमो धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवमेव त्वमि पमुञ्चस्सु सद्धं धयागु अथे हे तुं छं श्रद्धायात दयेकि, थीथीकथं दयेकि, बांलाक थीथीकथं दयेकि, तःसकं दयेकि, आपालं दयेकि । “दक्ख संस्कारधर्मत अनित्य खः” धका श्रद्धायात दयेकि, थीथीकथं दयेकि, बांलाक थीथीकथं दयेकि, आपालं दयेकि । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” धका “दक्ख धर्म अनात्म खः” धका श्रद्धायात दयेकि, थीथीकथं दयेकि, बांलाक थीथीकथं दयेकि, तःसकं दयेकि, आपालं दयेकि । ... पूर्ववत् ... “दक्ख धर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु, उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्ख धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका श्रद्धायात दयेकि, थीथीकथं दयेकि, बांलाक थीथीकथं दयेकि, तःसकं दयेकि, आपालं दयेकि । थुपिं हे एवमेव त्वमि पमुञ्चस्सु सद्धं धयागु पालिया अर्थ खः ।

गमिस्ससि त्वं पिङ्गिय मच्चुधेय्यस्स पारं धयागु थुगु पाली क्लेशतयत्त नं, स्कन्धतयत्त नं, अभिसंस्कारतयत्त नं मच्चुधेय्य धका धाइ । अमृतगु निर्वाणयात त्रैभूमिक वर्तया पार धका धाइ । गुगु धर्म दक्ख संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्ख उपधितयत्त त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णाया क्षय जुइगु जुया च्वन, राग रहित जुया च्वन, रागया निरोध जुइगु जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वनिगु जुयाच्वन । गमिस्ससि त्वं पिङ्गिय

मच्चुधेय्यस्स पारं धयागु छ निवाणरूपी पारी थ्यनी, निवाणरूपी पारी बांलाक थ्यनी
निवाणरूपी पारियात स्पर्श याये फइ, निवाणरूपी पारियात साक्षात्कार याये दइ । थुपिं हे
गमिस्ससि त्वं पिङ्गिय मच्चुधेय्यस्स पारं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं भगवान् बुद्धं -

पिङ्गिय ! वक्कलि, भद्रावुध, आलवि देशय् च्वंम्ह गौतम, उपिं व्यक्तिपिसं श्रद्धायात
प्रधान याना अरहत्तफलय् थ्यंकः वंथें तुं छं नं श्रद्धा दयेकि । छं नं त्रैभूमिक वर्तया
निवाणरूपी किनाराय् थ्यंकः वने फइ धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

११८. एस भिय्यो पसीदामि, सुत्त्वान मुनिनो वचो ।
विवटच्छदो सम्बुद्धो, अखिलो परिभावना ॥

व जि भगवान् बुद्धयागु वचन न्यना तःसकं प्रसन्न जुया च्वना । त्वःपुइगु रागं
रहितम्ह सम्यक्सम्बुद्धयाके राग आदि कं महु, प्यता प्रकारया प्रतिसम्भिदां पूर्ण जुया बिज्यात
धका पिङ्गिय स्थविरं धाल ।

एस्सभिय्यो पसीदामि धयागु व जि भगवान् बुद्धयागु वचन न्यना तःसकं प्रसन्न
जुया च्वना, तःसकं, ... तःसकं विश्वास याना च्वना, तःसकं तःसकं प्रसन्न जुइगुयात उत्पन्न
याना च्वना, तःसकं तःसकं मनं तुनेगु याना च्वना । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः”
“दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” “दक्ख धर्म अनात्म खः” “दक्ख धर्मतय् उत्पन्न जुइगु
स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्ख धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका
तःसकं क्वातुक्क प्रसन्न जुया च्वना, तःसकं क्वातुक्क विश्वास याना च्वना, तःसकं क्वातुक्क
प्रसन्न जुइगुयात उत्पन्न याना च्वना, तःसकं मनं तुनेगु याना च्वना । थुपिं हे **एस भिय्यो**
पसीदामि धयागु पालिया अर्थ खः ।

सुत्त्वान मुनिनो वचो धयागु पाली मुनि धयागु ज्ञानयात मोन धका धाइ ।
पूर्ववत् ... राग आदि तःक्यनिगु तृष्णा, दृष्टिरूपी जालयात पुला वंम्ह उम्ह भिक्षुयात **मुनि**
धका धाइ । **सुत्त्वान मुनिनो वचो धयागु छलपोलयागु वचनयात, खँया कारणयात,**
देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित अवस्थायात न्यना, श्रोतविज्ञानं न्यना, बांलाक ग्रहण
याना, बांलाक धारण याना, बांलाक लुमंका । थुपिं हे **सुत्त्वान मुनिनो वचो धयागु पालिया**
अर्थ खः ।

विवटच्छदो सम्बुद्धो धयागु पाली छदनं धयागु तृष्णारूपी त्वःपुइगु, दृष्टिरूपी
त्वःपुइगु, क्लेशरूपी त्वःपुइगु, दुश्चरित्ररूपी त्वःपुइगु, अविद्यारूपी त्वःपुइगु थुकथं त्वःपुइगु
न्याथी दु । व त्वःपुया तइगुयात भाग्यवान्म्ह तथागतं उलाः बिज्याये धुंकल, स्यंका बिज्याये
धुंकल, ल्यं पुल्यं मदयेक स्याना बिज्याये धुंकल, चिइका बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला
बिज्याये धुंकल, शान्त याना बिज्याये धुंकल, न्ह्याबलें शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं
उत्पन्न जुइया निंतिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उकिं भगवान् बुद्ध तृष्णा
आदि त्वःपुइगुलिं रहित जुया बिज्यात । **बुद्धो धयागु गुम्ह भगवान् बुद्ध ... पूर्ववत् ... बुद्धो**

धयागु गुगु शब्द दु, उगु शब्द साक्षात्कार याये बहःगु नाम प्रज्ञप्ति खः । थुपि हे विवटच्छदो सम्बुद्धो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अखिलो पटिभावना धयागु पाली **अखिलो** धयागु रागरूपी कं, द्वेषरूपी कं, मोहरूपी कं, क्रोधरूपी कं, शत्रुभाव ... पूर्ववत् दक्ख अकुशल अभिसंस्काररूपी कं । उपि कंतयत् भगवान् बुद्धं चिइका बिज्याये धुकल, हायात त्वाःथला बिज्याये धुकल । ताड्माःया वस्तुथं याना बिज्याये धुकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं भगवान् बुद्ध कं नं रहित जुया बिज्यात ।

पटिभानवा धयागु परियत्तियात स्यूम्ह पण्डित नं, लाभ (अर्थ) यात स्यूम्ह पण्डित नं, लोकोत्तरयात स्यूम्ह पण्डित नं थुकथं प्रज्ञावान्पिं स्वथी दु । परियत्तियात स्यूम्ह प्रज्ञावान् सु खः ? थुगु शासनय् गुलिं व्यक्तिपिंके सूत्र, गेय्य, वेय्याकरण, गाथा, उदान, इतिवृत्तक, जातक, अब्भुतधर्म, वेदल्ल बुद्धवचनयात सयेका च्वने दया च्वनी । उपिं व्यक्तिपिंके परियत्तियात निश्रय याना ज्ञान न्ह्योने थ्यंकः वया च्वनी । उपिं व्यक्तिपिंत परियत्तियात स्यूपिं प्रज्ञावान्पिं धका धाइ ।

अर्थयात स्यूम्ह प्रज्ञावान् सु खः ? थुगु शासनय् गुलिं व्यक्तिपिं अर्थय् नं, कारणय् नं, लक्षणय् नं, कारण अर्थय् नं, स्थान खः मखुगुली नं न्यने सःपिं जुया च्वनी । उपिं व्यक्तिपिंके न्यनेगुयात आश्रय याना ज्ञान न्ह्योने थ्यंकः वया च्वनी । उपिं व्यक्तिपिंत अर्थयात स्यूपिं प्रज्ञावान्पिं धका धाइ ।

लोकोत्तरयात स्यूम्ह प्रज्ञावान् सु खः ? थुगु शासनय् गुलिं व्यक्तिपिं प्यंगू स्मृतिप्रस्थानतयत्, प्यंगू सम्यक्प्रधानतयत्, प्यंगू ऋद्धिपादतयत्, न्यागू इन्द्रियतयत्, न्यागू बलतयत्, न्हगू बोध्यङ्गतयत्, आर्य अष्टाङ्गिक मार्गतयत्, प्यंगू आर्यमार्गतयत्, प्यंगू सामान्य फलतयत्, प्यंगू प्रतिसम्भिदातयत् खुगू अभिज्ञातयत् प्राप्त याना च्वनी । उपिं व्यक्तिपिंके अर्थ नं प्रकट जुया च्वनी, कारण नं प्रकट जुया च्वनी, शब्द नं प्रकट जुया च्वनी । अर्थ प्रकट जुयाच्चन कि अर्थ ज्ञान न्ह्योने थ्यंकः वया च्वनी । कारण प्रकट जुयाच्चन कि कारण ज्ञान न्ह्योने थ्यंकः वया च्वनी । शब्द प्रकट जुयाच्चन कि शब्द ज्ञान न्ह्योने थ्यंकः वया च्वनी । थ्व स्वंगू ज्ञान सिया च्वनिगुयात प्रतिभान प्रतिसम्भिदा धका धाइ । भगवान् बुद्ध उगु प्रतिभान प्रतिसम्भिदा पूर्ण जुया बिज्याः, बालाक पूर्ण जुया बिज्याः, प्यपुना स्थिर जुया बिज्याः, बालाक प्यपुना स्थिर जुया बिज्याः, रहित मजू, सम्प्रयुक्त जुया बिज्याः, सम्पूर्ण जुया बिज्याः । उकिं भगवान् बुद्ध प्रतिभान प्रतिसम्भिदा पूर्ण जुया बिज्यात । गुम्ह व्यक्तियाके परियत्ति मद्दु, न्यनेगु परिपुच्छा मद्दु, लोकोत्तरयात प्राप्त याइगु अधिगम मद्दु, उम्ह व्यक्तियाके गुकथं याना ज्ञान न्ह्योने थ्यंकः वया च्वनी ? थुपि हे **अखिलो पटिभानवा** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

व जि भगवान् बुद्धयागु वचन न्यना तःसकं प्रसन्न जुयाच्चना । त्वःपुइगु रागं रहितम्ह सम्यक् सम्बुद्धयाके राग आदि कं मद्दु, प्यता प्रकारया प्रतिसम्भिदा पूर्ण जुया बिज्यात धका बिन्ति यात ।

११९. अधिदेवे अभिञ्जाय, सब्बं वेदि परोपरं ।

पज्जानन्तकरो सत्था, कड्खीनं परिजानतं ॥

क्लेशरहितम्ह वा अन्त मदुगु प्रज्ञायात दयेका बिज्याये फुम्ह, न्ह्यसःयात समाधान याना बिज्याये फुम्ह, शङ्का रहितम्ह शङ्का मदये धुंकल धका स्वीकार यापिनि गुरु जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धं विशुद्धि देवया रूपय् थ्यंका बिइ फुगु धर्मतयत्त सिइका उत्तमगु, हीनगु दक्क धर्मतयत्त सिइका बिज्यात ।

अधिदेवे अभिज्जाय धयागु पाली देवा धयागु सम्मुति देव, उपपत्ति देव, विशुद्धि देव थुकथं देवतापिं स्वथी दु । सम्मुति देव धयापिं सु खः ? जुजुयात नं, राजकुमारपित नं, महारानीपित नं सम्मुतिदेव धका धाइ । थुमित सम्मुति देवपिं धका धाइ । उपपत्ति देव धयापिं सु खः ? चातुर्माहाजिक देवतापिं, त्रायस्त्रिंश देवतापिं पूर्ववत् ब्रह्मकायिक रूपावचर ब्रह्मापिं, व रूपावचर ब्रह्माया च्वय् च्वपिं अरूपावचर ब्रह्मापित उपपत्ति देव धका धाइ । थुमित उपपत्ति देवपिं धका धाइ । विशुद्धि देव धयापिं सु खः ? तथागतपिं, तथागतया श्रावकपिं, क्षीणास्रव अरहन्तपिं, गुपिं प्रत्येकबुद्धपित विशुद्धि देव धका धाइ । थुमित विशुद्धि देवपिं धका धाइ । भगवान् बुद्धं सम्मुतिदेवयात अधिदेव धका बांलाक सिइका, उपपत्ति देवयात अधिदेव धका बांलाक सिइका, विशुद्धिदेवयात अधिदेव धका बांलाक सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे **अधिदेवे अभिज्जाय** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बं वेदि परोपरं धयागु भगवान् बुद्धं थःगु नं कतपिनिगु नं अधिदेवयात दयेका बिइ फुगु धर्मतयत्त सिइका बिज्यात, खना बिज्यात, प्रतिवेध याना सिइका बिज्यात । थःगु अधिदेवत्वयात दयेका बिइ फुगु धर्म छु छु खः ? सम्यक् प्रतिपदा, अनुकूलगु आचरण, विपरीत मज्जुगु आचरण, छुसिकथं ल्यू ल्यू वःगु आचरण, लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु आचरण, शीलयात पूर्ण यायेगु बानी दुपिनिगु भाव, इन्द्रियतयत्त संवर यायेगु, भोजनय् मात्राछि ज्ञान सिइकेगु, जागृत जुइगुलिं युक्त जुया च्वनेगु, स्मृति सम्प्रजन्य, प्यंगू स्मृतिप्रस्थानत, ... पूर्ववत् आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग । थुमित थःगु अधिदेवत्वयात दयेका बिइ फुगु धर्म धका धाइ ।

कतपिनिगु अधिदेवत्वयात दयेका बिइ फुगु धर्म धयागु छु छु खः ? सम्यक् प्रतिपदा पूर्ववत् आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग । थुमित कतपिनिगु अधिदेवत्वयात दयेका बिइ फुगु धर्म धका धाइ । थुकथं भगवान् बुद्धं थःगु नं कतपिनिगु नं अधिदेवत्वयात दयेका बिइ फुगु धर्मतयत्त सिइका बिज्यात, खना बिज्यात, प्रतिवेध याना सिइका बिज्यात । थुपिं हे **सब्बं वेदि परोपरं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पञ्चानन्तकरो सत्था धयागु भगवान् बुद्धं पारायनिकप्रश्न न्यना च्वपिं ब्राह्मणपिनिगु प्रश्नतय्गु अन्त याना बिज्यात, सिधय्का बिज्यात, समाधान याना बिज्यात, परिसमाप्त याना बिज्यात । सभियया प्रश्नतय्गु अन्त याना बिज्यात, ... । शक्रया प्रश्नतय्गु, सुयामया प्रश्नतय्गु, भिक्षुपिनि प्रश्नया, भिक्षुणीपिनि प्रश्नया, उपासकपिनि प्रश्नया, उपासिकापिनि प्रश्नया, जुजुपिनि प्रश्नया, क्षत्रीपिनि प्रश्नया, ब्राह्मणपिनि प्रश्नया, वैश्यपिनि प्रश्नया, शूद्रपिनि प्रश्नया, देवतापिनि प्रश्नया, ब्रह्मापिनि प्रश्नया अन्त याना बिज्यात, सिधय्का बिज्यात, समाधान याना बिज्यात, परिसमाप्त याना बिज्यात । थुपिं हे **पञ्चानन्तकरो** धयागु पालिया अर्थ खः । **सत्था** धयागु भगवान् बुद्ध सारथि जुया बिज्यात । सारथिं व्यापारीतयत्त भय दुगु थाय्यात पार याका बिइथें, खूंत दुगु थाय्यात पार याका बिइथें, जंगली पशुत दुगु

थाय्यात पार याका बिइथें, दुर्भिक्ष जुया च्वंगु थाय्यात पार याका बिइथें, लः मदुगु थाय्यात पार याका बिइथें, अभिमुख याना पार याका बिइथें लिकया पार याका बिइथें, ल्हातं लिकया पार याका बिइथें, भय मदुगु थासय् थ्यंका बिइथें, अथे हे तुं सारथि जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धं सत्त्व प्राणीपितं पिकाये थाकूगु थाय्यात पार याका बिज्यात । जाति धयागु कन्तारयात पार याका बिज्यात, जरारूपी कन्तार, व्याधिरूपी कन्तार, मरणरूपी कन्तार, शोक, परिदेव, दुःख, दौर्मनस्य, उपायासरूपी कन्तारयात पार याका बिज्यात । रागरूपी कन्तारयात पार याका बिज्यात । द्वेषरूपी कन्तार, मोहरूपी कन्तार, मानरूपी कन्तार, दृष्टिरूपी कन्तार, क्लेशरूपी कन्तार, दुश्चरित्ररूपी कन्तारयात पार याका बिज्यात । रागरूपी भारयात पार याका बिज्यात, द्वेषरूपी भार, मोहरूपी भार, दृष्टिरूपी भार, क्लेशरूपी भार, दुश्चरित्ररूपी भारयात पार याका बिज्यात । अभिमुख याना पार याका बिज्यात, पिकया पार याका बिज्यात, ल्हातं लिकया पार याका बिज्यात, भय मदुगु अमृतगु निर्वाणय् थ्यंका बिज्यात । थुकथं नं भगवान् बुद्ध सारथि जुया बिज्यात ।

मेकथं भगवान् बुद्धं वेनेय्य सत्त्व प्राणीपितं निर्वाणरूपी भय मदुगु थासय् यंका बिज्यात, संवर विनयकथं विशेषकथं यंका बिज्यात, शङ्कायात त्वाःथलिगुकथं छसिकथं यंका बिज्यात, लाभ (अर्थ) दुगु अर्थयात सिइका बिज्यात, लाभ (अर्थ) दुगु अर्थयात स्वका बिज्यात, प्रतिपत्तिलिसे स्वापू दुगुकथं ढल्के याना बिज्यात, प्रतिपत्तिया फाइदां प्रसन्न जुइका बिज्यात । थुकथं नं भगवान् बुद्ध सारथि जुया बिज्यात । मेकथं भगवान् बुद्धं उत्पन्न मज्झिमु मार्गयात उत्पन्न याका बिज्यात । वेनेय्यपिंके बांलाक उत्पन्न मज्झिमु मार्गयात बांलाक उत्पन्न याका बिज्यात । कना बिमज्झिमु मार्गयात आज्ञा जुया बिज्यात । थःके उत्पन्न जुया च्वंगु आर्यमार्गयात सिइका बिज्यात, मेपिंके उत्पन्न जुया च्वंगु आर्यमार्गयात सिइका बिज्यात, मार्गय् कुशल जुया बिज्यात । वसपोल तथागतया श्रावकपिं आः भगवान् बुद्धया आचरणरूपी लय् छसिकथं वना च्वं च्वन । लिपा शील आदि गुणं पूर्ण जुया च्वं च्वन । थुकथं नं भगवान् बुद्ध सारथि जुया बिज्यात । थुपिं हे पञ्चानन्तकरो सत्था धयागु पालिया अर्थ खः ।

कङ्खीनं पटिजानतं धयागु शङ्का जुया च्वपिं मनूत वया शङ्का मदुगुली बांलाक थ्यना च्वनी । केरे यायेगु दया च्वपिं व्यक्तिपिं वया केरे यायेगु मदुगुली बांलाक थ्यना च्वनी । सन्देह दुपिं व्यक्तिपिं वया सन्देह मदुगुली थ्यना च्वनी । विचिकित्सा दुपिं व्यक्तिपिं वया विचिकित्सा मदुगुली थ्यना च्वनी । राग सहितपिं व्यक्तिपिं वया रागरहित जुइगुली थ्यना च्वनी । द्वेष सहितपिं व्यक्तिपिं वया द्वेष रहित जुइगुली थ्यना च्वनी । मोह सहितपिं व्यक्तिपिं वया मोह रहित जुइगुली थ्यना च्वनी । क्लेश सहितपिं व्यक्तिपिं वया क्लेश रहित जुइगुली थ्यना च्वनी । थुपिं हे **कङ्खीनं पटिजानतं** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

अन्त मदुगु प्रज्ञायात दयेका बिज्याये फुम्ह, शङ्का रहितम्ह, शङ्का मदये धुकल धका स्वीकार यापिनि गुरु जुया बिज्याकम्ह भगवान् बुद्धं विशुद्धि देवया रूपय् थ्यंका बिइ फुगु धर्मयात सिइका उत्तमगु हीनगु दक्ख धर्मतय्त्त सिइका बिज्यात धका बिन्ति यात ।

१२०. असंहीरं असंकुपं, यस्स नत्थि उपमा क्वचि ।

अद्धा गमिस्सामि न मेत्थ कङ्खा, एवं मं धारेहि अधिमुत्तचित्तं ॥

गुगु निर्वाणया छुं छगू उपमा मदु । राग आदि छुं नं विघ्नबाधा मदुगु, विनाश जुइगु मदुगु उगु निर्वाणय् धात्थें थ्यंकः वने । उगु निर्वाणय् जिगु शङ्का मदु । भगवान् शास्ता ! जित श्रद्धां निर्वाणपाखे छवया तःगु चित्त दुम्ह व्यक्ति धका छलपोलं धारण याना बिज्याहुं धका पिङ्गियं भगवान् बुद्धयाके प्रार्थना यात ।

असंहीरं असंकुप्यं धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात **असंहीरं** धका धाइ । गुगु धर्म दक्क संस्कारधर्मय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुयाच्चन, दक्क उपधितयत् त्याग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णाया क्षय जुइगु जुया च्वन, राग रहित जुया च्वन, रागया निरोध जुइगु जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वनिगु जुयाच्चन । **असंहीरं** धयागु रागं, द्वेषं, मोहं, क्रोधं, शत्रुभावं, म्रक्षं, प्रतिस्पर्धां, ईर्ष्यां, मात्सर्यं, छले याइगुलिं, छलकपटं, स्तब्ध जुइगुलिं, कलहं, मानं, अतिमानं, मस्त जुइगुलिं, प्रमादं, दक्क क्लेशं, दक्क दुश्चरित्रं, दक्क परिडाहं, दक्क आसवं, दक्क पुइगुलिं, दक्क सन्तापं, दक्क अकुशल अभिसंस्कारं कम्प जुइगु मदु, तृष्णां पिहाँ वनिगु जुया च्वन, नित्य, ध्रुव, शास्वत जुया च्वन, परिवर्तन जुइगु स्वभाव मदु । थुपिं हे असंहीरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

असंकुप्यं धयागु अमृतगु निर्वाणयात **असंकुप्यं** धका धाइ । गुगु धर्म दक्क संस्कारधर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुयाच्चन । पूर्ववत् रागया निरोध जुइगु जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वनिगु जुयाच्चन । निर्वाणया उत्पन्न जुइगु नं प्रकट मजू । विनाश जुइगु नं मदु । उगु निर्वाणया उत्पन्न जुइगु व विनाश जुइगुलिं अलगगु शान्त जुइगु स्वभाव प्रकट जुयाच्चन । निर्वाणय् च्युत जुइगु मदुगुलिं नित्य जुया च्वन, ध्रुव, शाश्वत जुयाच्चन । परिवर्तन जुइगु स्वभाव मदु । थुपिं हे असंहीरं असंकुप्यं धयागु पालिया अर्थ खः ।

यस्स नत्थि उपमा क्वचि धयागु पाली **यस्स** धयागु निर्वाणया । **नत्थि** उपमा धयागु उपमा मदु । तुलना याये बहःगु मदु । समानगु मदु । समानगु भाग मदु, बांलाक मदु, प्राप्त मजू । **क्वचि** धयागु आध्यात्मय् नं, बाह्यय् नं, आध्यात्म व बाह्यय् नं, छुं छगूली नं । थुपिं हे **यस्स नत्थि उपमा क्वचि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अद्धा गमिस्सामि न मेत्थ कङ्खा धयागु पाली **अद्धा** धयागु धात्थें धयागु अर्थयात कना च्वंगु शब्द खः । संशय मदुगुयात कना च्वंगु शब्द खः । शङ्का मदुगुयात कना च्वंगु शब्द खः । निगू दोष रहितगु शब्द खः । सन्देह रहितगु शब्द खः । कारण निगूयात हटे याइगु शब्द खः । फुसुलु मजूसे बांलागुयात कना च्वंगु शब्द खः । विपरीत मजूगु शब्द खः । अद्धा धयागु थुगु शब्द बांलाक स्थिर जुइगुयात कना च्वंगु शब्द खः । **गमिस्सामि** धयागु वने, सिइके, स्पर्श याये, साक्षात्कार याये । थुपिं हे **अद्धा गमिस्सामि** धयागु पालिया अर्थ खः । **न मेत्थ कङ्खा** धयागु पाली **एत्थ** धयागु निर्वाणय् शङ्का मदु । विचिकित्सा मदु । सन्देह मदु । संशय मदु, बांलाक मदु, प्राप्त मजू, हटे यायेधुन, त्वाःथलेधुन, शान्त यायेधुन, हानं शान्त यायेधुन, हानं उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजूइ धुकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुकल । थुपिं हे **अद्धा गमिस्सामि न मेत्थ कङ्खा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

एवं मं धारेहि अधिमुत्तचित्तं धयागु पाली **एवं मं धारेहि** धयागु थुकथं जित धारण याना बिज्याहुं । **अधिमुत्तचित्तं** धयागु निर्वाणपाखें स्वःछुम्ह, निर्वाणपाखें ढल्के जूम्ह, निर्वाण

पाखे भुके जूम्ह, निर्वाणपाखे मनं तुना च्वम्ह । थुपिं हे एवं मं धारेहि अधिमुत्तचित्तं धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं पिङ्गिय स्थविरं -

गुगु निर्वाणया छुं छगू नं उपमा मदु । राग आदि छुं नं विघ्नबाधा मदुगु, विनाश जुइगु मदुगु उगु निर्वाणय् धात्थें थ्यंकः वने । उगु निर्वाणय् जिगु शङ्का मदु । भगवान् शास्ता ! जित श्रद्धां निर्वाणपाखे छवया तःगु चित्त दुम्ह व्यक्ति धका छलपोलं धारण याना बिज्याहुँ धका प्रार्थना यात ।

फिंच्यागु पारायनानुगीतिगाथा निर्देश क्वचाल ।

परायणवर्ग सिधल ।

१९. खग्गविसाणसुत्त निर्देश

प्रथम वर्ग

१२१.सब्बेसु भूतेसु निधाय दण्डं, अविहेठयं अज्जतरम्पि तेसं ।
न पुत्तमिच्छेय्य कुतो सहायं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

दक्ख सत्त्व प्राणीपिनिप्रति कायदुश्चरित्र आदि दण्डयात तोता उपिं सत्त्व प्राणीपिं मध्ये सुं छम्हसित नं सास्ति मयाः । काययात हे इच्छा मयाः धाःसा पासायात गनं इच्छा याइ ? गैडाया न्यकू समान याकचाः हे आचरण यायेमाः ।

सब्बेसु भूतेसु निधाय दण्डं धयागु पाली सब्बेसु धयागु न्ह्याबलें, अशेष, निरवशेष । सब्बेसु धयागु थुगु शब्द दक्ख धयागु अर्थयात कना च्वंगु शब्द खः । भूतेसु धयागु थारा न्हुइयःपिं पृथग्जन्पित नं, थारा न्हुइ मयःपिं पृथग्जन्पित नं भूता धका धाइ । तसा धयागु गुपिं पृथग्जन्पिसं थारा न्हुइ यःगु तृष्णातयत्त हटे मयानि । गुपिं व्यक्तिपिसं ग्याये यःगु भययात हटे मयानि, उपिं व्यक्तिपित तसा धका धाइ । छु कारणं याना तसा धका धाइ ? उपिं व्यक्तिपिं थारा न्हुइ यः, तःसकं थारा न्हुइ यः आकार प्रकारं थाहा न्हुइ यः, ग्याये यः, सन्तापय् थ्यना च्वन । उगु कारणं तसा धका धाइ । थावरा धयागु गुपिं व्यक्तिपिसं थारा न्हुइयःगु तृष्णायात हटे याये धुंकल, गुपिं व्यक्तिपिसं नं ग्याये यःगु भययात हटे याये धुंकल, उपिं व्यक्तिपित थावरा धका धाइ । छु कारणं याना थावरा धका धाइ ? उपिं व्यक्तिपिं थारा न्हुइ मसः, तःसकं थाहा न्हुइ मसः, आकार प्रकारं थारा न्हुइ मसः, ग्याये मसः, सन्तापय् मथ्यं । उगु कारणं थावरा धका धाइ । दण्डं धयागु कायदण्ड, वची दण्ड, मनो दण्ड थुकयं

दण्डत स्वथी दु । स्वता प्रकारया काय दुश्चरित्रयात काय दण्ड धका धाइ । प्यता प्रकारया वची दुश्चरित्रयात वची दण्ड धका धाइ । स्वता प्रकारया मनो दुश्चरित्रयात मनोदण्ड धका धाइ । सल्लेसु भूतेसु निधाय दण्डं धयागु दक्ख सत्त्व प्राणीपिंके कायदुश्चरित्र आदि दण्डयात तोता, त्याग याना, बांलाक त्याग याना,क्वय् तया, हानं शान्त याना । थुपिं हे सल्लेसु भूतेसु निधाय दण्डं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अविहेठयं अज्जतरम्मि तेसं धयागु छम्ह छम्ह सत्त्वयात नं ल्हातं नं, अःपां नं, भाला दण्डं नं, चक्कुतिं नं, हतकडीं नं, खिपतं नं सास्ति मयासे । दक्ख सत्त्व प्राणीपितं नं, ल्हातं नं, अःपां नं, भाला दण्डं नं, चक्कुतिं नं, हतकडीं नं, खिपतं नं सास्ति मयासे । थुपिं हे विहेठयं अज्जतरम्मि तेसं धयागु पालिया अर्थ खः ।

न पुत्तमिच्छेय्य, कुतो सहायं धयागु पाली न धयागु प्रतिक्षेप शब्द खः । पुत्त धयागु छुं क्षणया नितिं उत्पन्न जुया च्वंम्ह काय, थःगु आश्रय कया उत्पन्न जुया च्वंम्ह काय, धनं उत्पन्न जुया च्वंम्ह काय, दुने उत्पन्न जुया च्वंम्ह काय थुकथं कायपिं प्यथी दु । गुपिं व्यक्तिपिलिसे नापं वयेगु सुख दु, वनेगु सुख दु, वये वनेगु सुख दु, दना च्वनेगु सुख दु, फयेतुना च्वनेगु सुख दु, दनेगु सुख दु, शुरुइ खँ ल्हायेगु सुख दु, बांलाक कनेगु सुख दु, खना च्वंगुयात कया कनेगु सुख दु, बारम्बार कनेगु सुख दु । थुमित सहाय=पासापिं धका धाइ । न पुत्तमिच्छेय्य कुतो सहायं धयागु काययात नं इच्छा मयाः, लय्मताः, प्रार्थना मया, ययेका मच्चं, धया मच्चं । मित्रयात नं, नापं खने नपिं व्यक्तिपितं नं, नापं नये नपिं व्यक्तिपितं नं, नापं वने नपिं व्यक्तिपितं नं गनं इच्छा याइ, गनं लय्ताइ, गनं प्रार्थना याइ, गनं ययेका च्वनी, गनं धया च्वनी । थुपिं हे न पुत्तमिच्छेय्य कुतो सहायं धयागु पालिया अर्थ खः ।

एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पाली एको धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध प्रव्रजित संख्याय् दुध्याःगुलिं उत्तम जुया बिज्यात । निम्हम्ह मदुगुलिं उत्तम जुया बिज्यात । तृष्णायात हटे याना बिज्याये धुंकूगुलिं उत्तम जुया बिज्यात । धात्थें रागरहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । धात्थें द्वेष रहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । धात्थें मोहरहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । धात्थें क्लेशरहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । निर्वाणय् थ्यनिगु मार्गरूपी छपु जक लँपुइ बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । ज्वः मदुसे उत्तमगु याकचा हे बांलाक स्वयं सिइके बहःगु प्रत्येकसम्बोधि ज्ञानयात तःसकं सिइका बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । थुपिं हे एको धयागु पालिया अर्थ खः ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध प्रव्रजित संख्याय् दुध्याःगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ? वसपोल दक्ख छेंय् च्वपि गृहस्थीपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला, कला काय् म्हायाय्पिनिगु च्यूतायात त्वाःथला, थःथितिपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला, पुचः मुंका च्वनेगु च्यूतायात त्वाःथला, सँ दाही खाना, काषायवस्त्रं पुना छेंनं पिहाँ वना, प्रव्रजित जुया, च्यूता काये म्वाःगु भावय् थ्यना याकचा जुया च्वन, च्वना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, आचरण याना च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध प्रव्रजित भावय् दुध्यागुलिं उत्तम जुया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध निम्हम्ह मदुगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ? वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध थुकथं प्रव्रजित जुया याकचा घनघोरगु जङ्गल जुया च्वंगु, तःसकं ताःपागु, मनूतयगु हासः मदुगु, घोषया सः मदुगु, मनूत जुइगुलिं उत्पन्न जूगु फसं रहितगु, मनूत सुला च्वनेया निंतिं योग्यगु, शान्त च्वनेया निंतिं योग्यगु शयनासनयात न्ह्याबलें सेवन याना बिज्यात । वसपोल प्रत्येक सम्बुद्ध याकचा जुया बिज्यात । याकचा दना बिज्यात । याकचा फयेतुना बिज्यात । याकचा देना बिज्यात । याकचा गामय् भिक्षा वनेया निंतिं दुहाँ बिज्यात । याकचा पुला वना बिज्यात । याकचा चिला बिज्यात । याकचा शान्तपूर्वक च्वना बिज्यात । याकचा चंक्रमण याना बिज्यात । याकचा जुया बिज्यात, च्वना बिज्यात, इर्यापथयात उत्पन्न याना बिज्यात, आचरण याना बिज्यात, पालन याना बिज्यात, यापन याना बिज्यात, यापन याका बिज्यात । थुकथं प्रत्येकसम्बुद्ध निम्हम्ह मदुगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध तृष्णायात हटे याना बिज्याये धुकूगुलिं उत्तम जुया बिज्यात ? वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध थुकथं याकचा, पासा मदयेक, अप्रमादी जुया, क्लेशयात पुके फुगु वीर्य दुम्ह जुया, निर्वाणपाखे त्वता तःगु चित्त दुम्ह जुया च्वना बिज्याना, महान्गु वीर्ययात उत्पन्न याना, प्रमादी जुइगुलिं चिना बिइ यःगु नीचगु, बांमलागु सेनासहितगु मारयात दमन याना फैले जुया च्वंगु विशेषकथं प्यपुने यःगु तृष्णारूपी जालयात त्याग याना बिज्यात, विनाश याना बिज्यात, अलग याना बिज्यात, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्यात ।

तृष्णा पासा दया च्वंम्ह पुरुष दीर्घ कालतक चाचाःहिला थुजागु भाव मेमेगु भाव दुगु संसारयात पुला वने फइ मखु । दुःखया कारण जुया च्वंगु थुजागु दोष दुगु तृष्णायात सिइका तृष्णा मदुम्ह, आसक्ति मदुम्ह, स्मृति पूर्णम्ह जुया भिक्षुं आचरण यायेमाः । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध तृष्णायात हटे याना बिज्याःगु कारणं उत्तम जुया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध धात्थें रागरहित जुया बिज्यागु कारणं एक नां दया बिज्यात ? रागयात हटे याना बिज्याये धुकूगु कारणं धात्थें रागं रहित जुया बिज्याःगुलिं एक नां दया बिज्यात । द्वेषयात हटे याना बिज्याये धुकूगु कारणं ... । मोहयात हटेयाना बिज्याये धुकूगु कारणं ... । क्लेशयात हटे याना बिज्याये धुकूगु कारणं धात्थें क्लेशं रहित जुया बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध धात्थें रागरहित जुया बिज्यागु कारणं एक नां दया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध निर्वाणय् थ्यनिगु मार्गरूपी छपु जक लँपुइ बिज्याःगुलिं एक नां दया बिज्यात ? प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यक्प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, च्यागू अंग दुगु आर्यमार्गयात एकायनमग्ग धका धाइ ।

हितयात छसिकथं लुमंका च्वंम्ह, जाति क्षय जुइगु निर्वाणयात खंका च्वंम्ह व्यक्ति निर्वाणय् थ्यनिगु मार्ग धयागु लँपुयात सिइका च्वन । थुगु लँपुं ओघयात न्हापा पार याये धुकल । गुपिं व्यक्तिपिसं पार याइतिनि, पार याना च्वन, थुकथं सिइका च्वन । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध निर्वाणय् थ्यनिगु मार्गरूपी छपु जक लँपुइ बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध याकचा ज्वःमदुगु प्रत्येकसम्बोधियात बांलाक प्रतिवेध याना सिइका बिज्याःगुलिं एक नां दया बिज्यात ? प्यंगू मार्गय् च्वंगु ज्ञानयात बोधि धका धाइ । थीथीकथं सिइका काये फुगु प्रज्ञा, प्रज्ञाइन्द्रिय, प्रज्ञाबल, धर्मबिचय सम्बोध्यङ्ग,

विशेषकथं जाँच बुझ याये सःगु प्रज्ञा, भाविता याये सःगु प्रज्ञा, सम्यकदृष्टियात बोधि धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध आर्यमार्गयात याकचां बांलाक प्रतिवेध याना सिइका बिज्यात, प्रत्येकबोधिज्ञानयात याकचां बांलाक प्रतिवेध याना सिइका बिज्यात । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” । “दक्ख धर्म अनात्म खः” । “अविद्या धयागु कारणं याना संस्कारधर्म उत्पन्न जुइ” । “संस्कार धयागु कारणं याना विज्ञान उत्पन्न जुइ” । “विज्ञान धयागु कारणं याना नामरूप धर्म उत्पन्न जुइ” । “नामरूप धयागु कारणं याना षडायतन उत्पन्न जुइ” । “षडायतन धयागु कारणं याना स्पर्श उत्पन्न जुइ” । “स्पर्श धयागु कारणं याना वेदना उत्पन्न जुइ” । “वेदना धयागु कारणं याना तृष्णा उत्पन्न जुइ” । “तृष्णा धयागु कारणं याना उपादान उत्पन्न जुइ” । “उपादान धयागु कारणं याना भव उत्पन्न जुइ” । “भव धयागु कारणं याना जाति उत्पन्न जुइ” । “जाति धयागु कारणं याना जरामरण उत्पन्न जुइ” । “अविद्या निरोध जुइगुलिं संस्कार निरोध जुइ” । “संस्कार निरोध जुइगुलिं विज्ञान निरोध जुइ” । “विज्ञान निरोध जुइगुलिं नामरूप निरोध जुइ” । “नामरूप निरोध जुइगुलिं षडायतन निरोध जुइ” । “षडायतन निरोध जुइगुलिं स्पर्श निरोध जुइ” । “स्पर्श निरोध जुइगुलिं वेदना निरोध जुइ” । “वेदना निरोध जुइगुलिं तृष्णा निरोध जुइ” । “तृष्णा निरोध जुइगुलिं उपादान निरोध जुइ” । “उपादान निरोध जुइगुलिं भव निरोध जुइ” । “भव निरोध जुइगुलिं जाति निरोध जुइ” । “जाति निरोध जुइगुलिं जरामरण निरोध जुइ” । “ध्व दुःखसत्य खः” । “ध्व समुदयसत्य खः” । “ध्व दुःखया निरोध जुया च्वंगु निर्वाण खः” । “ध्व दुःख निरोध जुइगु निर्वाणय् थ्यंकीगु आचरण जुया च्वंगु मार्गसत्य खः” । “थुपिं आस्रवधर्म खः” । “थुपिं आस्रव समुदय धर्म खः” । “थुपिं आस्रव निरोध जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यनिगु आचरण खः” । “थुपिं धर्मतय् तःधंगु ज्ञानं सिइके बहः जू” । “थुपिं धर्मतय् हटे याये बहः जू” । “थुपिं धर्मतय् साक्षात्कार याये बहः जू” । “थुपिं धर्मतय् भाविता याये बहः जू” । खुगू स्पर्श आयतनतय् उत्पत्ति जुइगु, निरोध जुइगु, सवाः काइगु, दोष, पिहाँ वनिगुयात सिइका बिज्यात । न्यागू उपादान स्कन्धतय् उत्पन्न जुइगु पूर्ववत् । पिहाँ वनिगुयात सिइका बिज्यात । प्यंगू महाभूततय् उत्पन्न जुइगु, निरोध जुइगु, सवाः काइगु, दोष, पिहाँ वनिगुयात सिइका बिज्यात । “दक्ख संस्कारधर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्ख धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दु” धका सिइका बिज्यात ।

मेकथं गुगु धर्मयात सिइके बहःगु खः, प्रथम मार्ग सिइके बहःगु खः, द्वितीय मार्ग सिइके बहःगु खः, तृतीय मार्ग सिइके बहःगु खः, प्रथम, द्वितीय, तृतीय फलं प्राप्त याये बहःगु खः, तृतीय फलं स्पर्श याये बहःगु खः, चतुर्थफलं साक्षात्कार याये बहःगु खः, व दक्ख धर्मयात प्रत्येकबोधिज्ञानं सिइका बिज्यात, प्रथम मार्गया बलं सिइका बिज्यात, द्वितीय मार्गया बलं सिइका बिज्यात, तृतीय मार्गया बलं सिइका बिज्यात, चतुर्थमार्गया बलं सिइका बिज्यात, प्रथम, द्वितीय, तृतीय फलया बलं प्राप्त याना बिज्यात, तृतीय फलया बलं स्पर्श याना बिज्यात, चतुर्थ फलया बलं साक्षात्कार याना बिज्यात । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध याकचा ज्वः मदुगु उत्तमगु प्रत्येकसम्बोधियात बांलाक प्रतिवेध याना सिइका बिज्यागुलिं एक नां दया बिज्यात ।

चरे धयागु इर्यापथया उत्पन्न जुइगु चर्या, आयतनया उत्पन्न जुइगु चर्या, स्मृति पूर्ण जुइगु चर्या, समाधि पूर्ण जुइगु चर्या, ज्ञान पूर्ण जुइगु चर्या, मार्ग पूर्ण जुइगु चर्या, फल

पूर्ण जुइगु चर्या, सत्त्व लोकया वर्तमान व संसार धयागु फलया उत्पन्न जुइगु चर्या । थुकथं चर्यात च्याथी दु । **इरियापथचरिया** धयागु प्यंगू इर्यापथय् उत्पन्न जुयाच्चन । **आयतन चरिया** धयागु खुगू आध्यात्म व बाह्य संस्थानय् उत्पन्न जुइगु आयतनय् । **सत्तिचरिया** धयागु प्यता प्रकारया स्मृतिप्रस्थानय् । **समाधिचरिया** धयागु प्यता प्रकारया ध्यानय् । **आणचरिया** धयागु प्यता प्रकारया आर्य सत्यय् । **मग्गचरिया** धयागु प्यता प्रकारया आर्यमार्गय् । **पत्तिचरिया** धयागु प्यता प्रकारया श्रामाण्यफलय् । **लोकथ्यचरिया** धयागु न्हापायापिं तथागतपिं बांलाक बिज्याइपिं, क्लेशं ताःपापिं सम्यक्सम्बुद्ध उत्पन्न जुइगु । छुं भतिकथं प्रत्येकसम्बुद्धय् उत्पन्न जुया च्वन, छुं भतिकथं श्रावकय् उत्पन्न जुयाच्चन । इरियापथचरियात शान्तपूर्वक दयेकिगु इर्यापथं पूर्णपिं व्यक्तिपिंके उत्पन्न जुयाच्चन । आयतनचरियात इन्द्रियतयुत बांलाक सुरक्षित याना तःपिं व्यक्तिपिंके उत्पन्न जुयाच्चन । सत्तिचरिया अप्रमादी जुया विहार याना च्वपिं व्यक्तिपिंके उत्पन्न जुयाच्चन । **समाधिचरिया अधिचित्त** धयागु समाधि उद्योग याना च्वपिं व्यक्तिपिंके उत्पन्न जुयाच्चन । **आणचरिया** गोत्रभू ज्ञानं सम्पूर्णपिं व्यक्तिपिंके दयाच्चन । **मग्गचरिया** बांलाक आचरण याना च्वपिं व्यक्तिपिंके दयाच्चन । **पत्तिचरिया** फल प्राप्त याना च्वपिं व्यक्तिपिंके दयाच्चन । **लोकथ्यचरिया** न्हापायापिं बुद्धपिं बांलाक वया बिज्यापिं, क्लेशं ताःपाना बिज्यापिं सम्यक्सम्बुद्धपिंके दयाच्चन । छुं भति प्रत्येकसम्बुद्धपिंके दयाच्चन । छुं भति श्रावकपिंके दयाच्चन । थुपिं च्यागू चर्यात खः । श्रद्धायात तोता पिकया च्वंम्ह व्यक्ति श्रद्धाया बलं उत्पन्न जुयाच्चन । उद्योग याइम्ह व्यक्ति वीर्यया बलं उत्पन्न जुयाच्चन । प्रकटगु स्मृति दुम्ह व्यक्ति स्मृतिया बलं उत्पन्न जुयाच्चन । चञ्चल मजुइगुयात याम्ह व्यक्ति समाधिया बलं उत्पन्न जुयाच्चन । प्यंगू सत्ययात थीथीकथं स्यूम्ह व्यक्ति प्रज्ञाया बलं उत्पन्न जुयाच्चन । आरम्भणयात स्यूम्ह व्यक्ति प्रत्यवेक्षण याइगु विज्ञानरूपी चर्याया बलं उत्पन्न जुयाच्चन । थुकथं आचरण याःम्ह व्यक्तिकाके कुशल धर्मत यक्व उत्पन्न जुया च्वनी । उकिं आयतनचर्याया नितिं उत्पन्न जुयाच्चन । थुकथं आचरण याम्ह व्यक्ति विष्कम्भन प्रतिप्रश्रब्धिया बलं ग्रहण यायेगुली थ्यनी । उकिं विशेष चर्या उत्पन्न जुयाच्चन । चर्यात थुपिं च्याथी हे खः ।

मेगु नं च्याता प्रकारया चर्यात दयाच्चन । सम्यक्दृष्टिया निर्वाणयात साक्षात्कार यायेगुकथं खनिगु चर्या, सम्यक्संकल्पया आरम्भणय् चित्तयात प्रत्यारोपण यायेगु चर्या, सम्यक्वचनया वचीदुश्चरित्र प्यंगूयात संवर यायेगु परिग्रह चर्या, सम्यक्कर्मान्तया कायदुश्चरित्र स्वंगूयात संवर याना उत्पन्न जुइगु चर्या, सम्यक्आजीविकाया शुद्धरूपं उत्पन्न जुइगु चर्या, सम्यक्व्यायामया उद्योग यायेगु चर्या, सम्यक्स्मृतिया प्रष्ट रूपं उत्पन्न जुइगु चर्या, सम्यक्समाधिया चित्त विक्षेप मजुइगु चर्या । थुपिं च्यागू चर्यात खः ।

खग्गविसाणकण्णो धयागु गैडाया न्यकू धयागु छपु हे जक दु, निपु मदुथें उकथं हे वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध गैडाया न्यकूथें जुया बिज्यात, गैडाया न्यकू समान जुया बिज्यात, व गैडाया न्यकू समानगु भाग दया बिज्यात । तःसकं चि सवाः वःगु सवाःयात चिथें च्वं धका धाइथें तु, तःसकं खायूगु सवाःयात नीमथें च्वं धका धाइथें तु/तःसकं चाकूगु सवाःयात क्षीरथें च्वं धका धाइथें तु, तःसकं पूगुयात मिथें च्वं धका धाइथें तु, तःसकं ख्वाँउगुयात च्वापूथें च्वं धका धाइथें तु, आपाँलं लः दुगु भागयात समुद्रथें च्वं धका धाइथें तु, महान्गु ऋद्धि, अभिज्ञाय थ्यना च्वपिं श्रावकपित भगवान् बुद्धथें च्वं धका धाइथें तु, उकथं हे वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध गैडाया न्यकूथें जुया बिज्यात, गैडाया न्यकू समान जुया बिज्यात, गैडाया न्यकू समान भाग

दया बिज्यात, पासा मदुसे याकचा जुया बिज्यात, राग आदि बन्धनं मुक्त जुया बांलाक लोकय् आचरण याना च्वन, च्वना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, आचरण याना च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

दक्व सत्त्व प्राणीपिनिप्रति कायदुश्चरित्र आदि दण्डयात तोता उपिं सत्त्व प्राणीपिं मध्ये सुं छम्हेसित नं सास्ति मयाः । काय्यात हे इच्छा मयाः धाःसा पासायात गनं इच्छा याइ ? गैडाया न्यकू समान याकचा हे आचरण यायेमाः विचरण यायेमाः धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

१२२. संसग्गजातस्स भवन्ति स्नेहा, स्नेहन्वयं दुक्खमिदं पओति ।
आदीनवं स्नेहजं पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

न्याता प्रकारया संसर्गलिसे सम्बन्ध दया च्वपिं व्यक्तिपिंके धिसिधाःगु तृष्णा स्नेह दया च्वनी । तृष्णा दुम्ह व्यक्तिया ल्यू छसिकथं वइगु परलोकय् जुइगु शोक, परिदेव आदि दुःख जुया च्वनी । आपालं दोष दया च्वंगु तृष्णा स्नेहया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु यःयेका च्वनिगुयात स्वया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः विचरण यायेमाः ।

संसग्गजातस्स भवन्ति स्नेह धयागु पाली संसग्ग धयागु दर्शन संसर्ग, श्रवण संसर्ग धका संसर्ग निथी दु । दर्शन संसर्ग धयागु छु खः ? थुगु लोकय् सुं व्यक्ति तःसकं बांलाःम्ह, दर्शनीयम्ह, प्रसन्न जुइ बहःम्ह परमगु वर्णं पूर्णम्ह मिसायात वा कुमारीयात खना च्वन । खना स्वया व व्यक्तिं ल्हाः, तुती संस्थान, न्हिलेगु, खँ ल्हायेगु आदि आकारयात, स्त्री, पुरुष आदि निमित्तयात छन्दरागं कया च्वनी । सँ नं बांला, म्हुतु नं बांला, मिखा नं बांला, न्हाय्पं नं बांला, न्हाय् नं बांला, म्हुतुसि नं बांला, वा नं बांला, ख्वाः नं बांला, गःपः नं बांला, दुरुप्पः नं बांला, छाती नं बांला, प्वाः नं बांला, जँ नं बांला, खम्पा नं बांला, पिलाक्व नं बांला, ल्हाः नं बांला, तुति नं बांला, पतिं नं बांला, लुसि नं बांला धका खना स्वया तःसकं ययेका च्वनी, तःसकं धया च्वनी, तःसकं प्रार्थना याना च्वनी, रागं चिका च्वनिगुयात बारम्बार लुमंका च्वनी, बारम्बार उत्पन्न याना च्वनी, छसिकथं चिना च्वनी । थुकियात दर्शन संसर्ग धका धाइ ।

श्रवण संसर्ग धयागु छु खः ? थुगु लोकय् सुं व्यक्ति “थुजागु नां दुगु गामय् वा निगमय् तःसकं बांलागु रूप दुम्ह, दर्शनीयम्ह, प्रसन्न जुइ बहःम्ह, परमगु वर्णं पूर्णम्ह, स्त्री वा कुमारी दु” धका न्यना, श्रोतप्रसादं ताया तःसकं ययेका च्वनी, तःसकं धया च्वनी, तःसकं प्रार्थना याना च्वनी, रागं चिका च्वनिगुयात बारम्बार लुमंका च्वनी, बारम्बार उत्पन्न याना च्वनी, छसिकथं चिका च्वनी । थुकियात श्रवण संसर्ग धका धाइ ।

स्नेहा धयागु तृष्णा स्नेह नं दृष्टि स्नेह नं थुकथं स्नेह निथी दु । तृष्णा स्नेह धयागु छु खः ? गुलि तक तृष्णा धयागु विस्तार यायेगुलिं सीमायात दयेका च्वनी, लागायात उत्पन्न याना च्वनी, सीमानाया अन्तयात बढे याना च्वनी, परिगृह याना च्वनी, मानित याना च्वनी । जिगु थ्व वस्तु लिक्क लाना च्वन । जिगु व वस्तु ताःपाक लाना च्वन । जिगु वस्तु थुलि दु । जिगु वस्तुया परिमाण थुलि दु । जिगु रूपारम्भण, शब्दारम्भण, गन्धारम्भण,

रसारम्मण, स्पष्टव्यारम्मण, लायेगु न्ययेगु वस्तुत, दास दासीत, दुगूत, खा, फाँत, किसि, सात, सल, खच्चरत, बुं बालि, हिरण्य (वह), लुं, गां, निगम, राजधानी, देश, जनपद, कोष, भखारी, दक्क महापृथ्वीयात तृष्णाया बलं प्यपुना ययेका च्वनी । सच्छि व च्यागू तृष्णां विचरण याना च्वनी । थुकियात तृष्णास्नेह धका धाइ ।

दृष्टि स्नेह धयागु छु खः ? नीता प्रकारया वस्तु दुगु सत्कायदृष्टि, भिता प्रकारया वस्तु दुगु मिथ्यादृष्टि, भिता प्रकारया वस्तु दुगु अन्तर्ग्राहिकदृष्टि । थुजागु स्वभाव दुगु गुगु दृष्टि, ख्वीनिता प्रकारया दृष्टि दुध्याना च्वंगु वाद, दृष्टिरूपी घनघोरगु जंगल, दृष्टिरूपी कन्तार, लिकाये थाकुगु कं समानगु दृष्टि, परिवर्तन जुइगु स्वभाव दुगु दृष्टि, चिना तये यःगु दृष्टि संयोजन, आरम्मणयात क्वातुक्क ज्वने सःगु दृष्टि, तःसकं क्वातुक्क ज्वनेसःगु दृष्टि, नित्य, सुखकथं मनं तुना च्वनिगु, द्रक परामर्श याइगु, कुमार्ग, द्रंगु लँपु, मिथ्या स्वभाव दुगु दृष्टि, मिथ्यादृष्टितय् मुनेगु थाय् वा तीर्थ, द्रक ग्रहण यायेगु विपरीतगु दृष्टि, अनित्ययात नित्य धका ग्रहण यायेगु, कारण रहित जुया द्रंगु वाद, स्वभाव मदुगु वस्तुइ स्वभाव दु धका कायेगु, गुलि नं ख्वीनिता प्रकारया दृष्टित दया च्वंगु दु, उकियात दृष्टि स्नेह धका धाइ ।

संसर्गजातस्स भवन्ति स्नेहा धयागु दर्शन संसर्गया कारणं याना नं श्रवण संसर्गया कारणं याना नं तृष्णा स्नेह नं दृष्टि स्नेह नं उत्पन्न जुया च्वनी, बांलाक उत्पन्न जुया च्वनी, दया वया च्वनी, बांलाक दया वया च्वनी, तःसकं उत्पन्न जुया च्वनी, प्रष्ट उत्पन्न जुया च्वनी । थुपि हे संसर्गजातस्स भवन्ति स्नेहा धयागु पालिया अर्थ खः ।

स्नेहन्वयं दुक्खमिदं प्होति धयागु पाली स्नेहा धयागु तृष्णा स्नेह नं दृष्टि स्नेह नं थुकथं स्नेह निथी दु । ... पूर्ववत् थुकियात तृष्णा स्नेह धका धाइ । ... पूर्ववत् थुकियात दृष्टि स्नेह धका धाइ । दुक्खमिदं प्होति धयागु थुगु लोकय् गुलिं व्यक्तिपिं शरीरं दुश्चरित्र याइ । वचनं दुश्चरित्र याइ । मनं दुश्चरित्र याइ । प्राणीयात नं स्याइ । मालिकं मब्बुगु वस्तुयात नं काइ । छें, बुँया सन्धियात नं त्वाःथली, लुटे याना नं यंकी, याकचां लुटे यायेगु नं याइ । प्यकालँय् दिना नं खुइ, कतपिनि कलाःपिंथाय् नं वनी, मखुगु खँ नं ल्हाइ । व खुँयात ज्वना जुजुयाथाय् “महाराज ! थ्व खुँ मखुगु ज्या याना च्वंम्ह खः । थ्व मनूयात गुगु दण्ड बिइ मास्ते वःगु खः, उगु दण्ड बिया बिज्याहुँ” धका बिन्ति याइ । व खुँयात जुजुं परिहास याइ । व खुँ परिहास याःगु कारणं याना दुःख, दौर्मनस्य अनुभव याइ । थुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? व व्यक्तिया स्नेहया कारणं, ययेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं प्यःपुनिगु नन्दि रागया कारणं ।

थुलिं नं जुजु सन्तोष जुइ मखुनि । व खुँयात जुजुं चिइके बिइ । छेंय् कुना तयेगुलिं नं, खिपःतं चिइगुलिं नं, सिखलं चिइगुलिं नं, बेतं चिइगुलिं नं, लतां चिइगुलिं नं, पक्षधरपिंसं चिइगुलिं नं, लहरां चिइगुलिं नं, गामय् चिइगुलिं नं, निगमय् चिइगुलिं नं राष्ट्रय् चिइगुलिं नं, जनपदय् चिइगुलिं नं, कमसेकम “छ थुगु गामं चिलावने दइ मखु” धका नं बन्देज तइ । व मनू चिइगु कारणं याना नं दुःख दौर्मनस्य अनुभव याइ । थुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? उम्ह व्यक्तिया स्नेहया कारणं, ययेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं यःयेका च्वनिगु नन्दिरागया कारणं ।

थुलिं नं जुजु सन्तोष जुइ मखुनि । व खुँयाके जुजु वयाके दुगु सच्छि वा द्रुच्छि वा छगू लाख धनयात जफत याइ । व खुँ धन नाश जूगु कारणं याना नं दुःख, दौर्मनस्य

अनुभव याइ । थुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? उम्ह व्यक्तिया स्नेहया कारणं, ययेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं ययेका च्वनिगु नन्दिरागया कारणं ।

थुलिं नं जुजु सन्तोष जुइ मखुनि । व खुँयात जुजुं थीथीकथया थाकूगु ज्या याके बीया च्वनी । कोर्दा नं दायेकी । कँ दुगु तिंकीथं नं दायेकी । बच्छि त्वाःथला तःगु भालां नं दायेकी । ल्हाःनं त्वाःथली । तुती नं त्वाःथली । ल्हाः तुती नं त्वाःथली । न्हाय्पं नं ध्यनी । न्हाय् नं ध्यनी । न्हाय्पं न्हाय् नं ध्यनी । पूगु जातिं छ्यौं तुइक लुइगु नं याइ । शंखथें तुं ला प्वलेगु नं याइ । म्हुतुप्वाः चायेके बिया मिं च्याकेगु नं याइ । म्ह छम्हं च्याकेगु नं याइ । ल्हाः च्याकेगु नं याइ, गःपतंनिसें ला फःपीगु नं याइ । सितु घाँय् नं हिनेथेंतुं गौचा थ्यंकः ला फःपीगु नं याइ । गःसुलिं सुया मि छ्वयेकेगु नं याइ । बल्लीं ला छयंगू पीगु नं याइ । म्हं छम्हंयात नं छगू छगू कार्षापण (ध्यवा ग्वथें) त्वाः थलेगु नं याइ । भालां सुया चिं बुला बिइगु नं याइ । शूलीं जमीनय् गाडे याना चाःचाःहिकेगु नं याइ । छवाली थेंतुं ला सुका नीलेगुथें नं याइ । च्चीं च्चीं पुगु चिकनं नं लुइ । खिचातय्सं नं नके बिइ । जीवन दतले नं शूली थःसपायेका तइ । तरवारं छ्यौं पाला ध्यनी । व खुं स्वीनिता प्रकारया कम्मकरणया कारणं दुःख दौर्मनस्य अनुभव याइ । थुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? उम्ह खुँया स्नेहया कारणं यःयेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं प्यपुनिगु नन्दिरागया कारणं ।

व खुं थःगु कर्मअनुसार शरीर स्यना लिपा सिना सुखं वञ्चित जुया च्वंगु, मभिपिं व्यक्तिपिं वनेमाःगु स्यना कुतुं वनिगु नरकय् उत्पन्न जुइ । उम्ह खुँयात नरकपालतय्सं न्याता प्रकारया बन्धन जुया च्वंगु कर्मकारण याइ । ह्याउँक क्वाना च्वंगु नं ग्वारायात ल्हातं ज्वंके बिइ । ह्याउँक क्वाना च्वंगु नंग्वारायात मेगु ल्हातं ज्वंके बिइ । ह्याउँक क्वाना च्वंगु नंग्वारायात तुतिं न्हुइके बिइ । ह्याउँक क्वाना च्वंगु नंग्वारायात मेगु तुतिं न्हुइके बिइ । ह्याउँक क्वाना च्वंगु नंग्वारायात पाःल्हाती तय्की । व खुं नरकय् दुःखगु, तीव्रगु, कडागु, हीसे च्वंगु वेदना अनुभव याइ । गबले तक वयागु पाप कर्म फुइ मखुनि, उबले तक व सिइ मखुनी । थजागु स्वभाव दुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? उम्ह खुँया स्नेहया कारणं, यःयेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं प्यपुनिगु नन्दिरागया कारणं ।

व खुँयात नरकपालतय्सं ह्याउँक मिं ज्वाला दुगु नया द्योने स्वंगू गाबुत दुगु शरीरयात थ्यना तःधंगु पा पाइ । पूर्ववत् उम्ह खुँयात नरकपालतय्सं तुती च्वय् छ्यौं क्वय् लाक ज्वना बसिलां पाइ । उम्ह खुँयात नरकपालतय्सं नया रथय् द्वहँतथें चिना ह्याउँगु ज्वालां थिना च्वंगु ज्वालासहितगु नया जमीनय् न्ह्योने नं यंकी, लिज्यां नं हइ । उम्ह खुँयात नरकपालतय्सं तःधंगु ह्याउँगु ज्वालां थिना च्वंगु ज्वाला सहितगु ह्यंगवाया पर्वतया च्वय् नं थछ्वइ, क्वय् नं क्वकाइ । उम्ह खुँयात नरकपालतय्सं तुति च्वय् छ्यौं क्वय् तया ज्वना तःसकं पूगु, ह्याउँगु, ज्वालां थिना च्वंगु, ज्वाला सहितगु नया खासी क्वः फाइ । उम्ह खुँ उकी ग्वारा ग्वारा थहाँ वया बुइ । व खुँ अन ग्वारा ग्वारा छको च्वय् थाहाँ वइ, छको क्वय् क्वाहाँ वइ, व्यथां कुतुं वनी । व खुँ उगु नरकय् दुःखगु, तीव्रगु, कडागु, हीसे च्वंगु वेदनायात अनुभव याइ । गबले तक वयागु पापकर्म फुइ मखुनि, उबले तक व सिइ मखुनि । थजागु स्वभाव दुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? उम्ह खुँया स्नेहया कारणं, यःयेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं प्यपुना च्वनिगु नन्दिरागया कारणं ।

उम्ह खुँयात नरकपालतय्सं महानरकय् तये यंकी । उगु महानरक -

प्यक्कं ला, प्यंगू ध्वाःखां छुटे याना तःगु दु, तःधंगु ध्वाखालिसे तुलना याना तःगु दु, नया पःखालं ग्वया तःगु दु, च्वय् गुंगू योजन दुगु नपातां त्वःपुया तःगु दु । उगु अवीचि नरकया व्वय् नं बने जुया च्वंगु जमीनं ज्वाला पिहाँ वयाच्चन । ज्वालां पूर्ण जुयाच्चन । न्याबलें छचाखेलं सच्छिगू योजनतक फैले जुया च्वनी । उस्सद नरक सहित च्यागू नरकय् न्याबलें तःसकं पुना च्वनी । तःसकं दुःख जुया च्वनी, छगू कल्पतक ज्वाला दया च्वनी, न्याबलें न्याइपुकेया नितिं थाक्या च्वनी, स्वये न्यने मात्रं चिमिसैं तितिं स्वाना च्वनी । ग्वाना पुसे च्वं, भययात उत्पन्न याये फुगु दुःख जुयाच्चन ।

पूर्वपाखेया अंगलं नं मि ज्वालात थहाँ वया पापकर्म याना च्वंपिं व्यक्तिपित्त च्याका पश्चिमपाखेया अंगलय् ल्यू वनी । पश्चिमपाखेया अंगलं नं मि ज्वालात थहाँ वया पापकर्म याना च्वंपिं व्यक्तिपित्त च्याका पूर्वपाखेया अंग लय् थ्यू वनी । दक्षिणपाखेया अंगलं मि ज्वालात थहाँ वया पापकर्म याना च्वंपिं व्यक्तिपित्त च्याका उत्तरपाखेया अंगलय् थ्यू वनी । उत्तरपाखेया अंगलं थहाँ वया पापकर्म याना च्वंपिं व्यक्तिपित्त च्याका दक्षिणपाखेया अंगलय् थ्यू वनी ।

क्वं थहाँ वःगु ग्यानापुसे च्वंगु ज्वालां पाप कर्मयापित्त च्याका छतय् (धलिमय्) थ्यू वनी । छतं पिहाँ वःगु ग्यानापुसे च्वंगु ज्वालां पापकर्मयापित्त च्याका व्वय् भूमी थ्यू वनी । ह्याउँसे पूगु ज्वाला पिहाँ वया च्वंगु नया कराहीथें तुं उकथं अवीचि नरक च्वं, क्वं, छचाखेलं अंगलं ज्वाला पिहाँ वयाच्चन । उगु अवीचि नरकय् उत्पन्न जुया च्वंपिं सत्त्व प्राणीपिं तःसकं दुःखित जुया च्वन, तःसकं कडागु ज्यायात याना धात्थें मभिंगु कर्म दुम्ह जुया बुना च्वनी, सिइ मखुनि ।

व नरक बासीपिनिगु शरीर मि समान जुयाच्चन । नरक बासीपिनि मभिंगु कर्म क्वातुया च्वंगु भावयात स्व । नौ नं जुइमखु, हेंगवा नं जुइ मखु । पूर्व ध्वाखापाखे अभिमुख जुया नं व्वाँय् वना च्वनी । व पूर्व ध्वाखां चायेका तःथें च्वंगु पश्चिम ध्वाखापाखें नं व्वाँय् वना च्वनी । पश्चिम ध्वाखां चायेका तःथें च्वंगु उत्तर ध्वाखापाखें नं व्वाँय् वना च्वनी । व उत्तर ध्वाखां चायेका तःथें च्वंगु दक्षिण ध्वाखापाखे नं व्वाँय् वना च्वनी । गुगु गुगु दिशापाखे व्वाँय् वना च्वनी, उगु उगु दिशा तिना तःगु जुया च्वनी । नरकं पिहाँ वये मास्ते वःपिं उपिं व्यक्तिपिंसं मुक्त जुइगु माला च्वनी व नरकं पिहाँ वयेया नितिं व नरक बासीपिनि मभिंगु कर्म याना पिहाँ वनेगु प्राप्त मजू । व नरकबासीपिनि आपालं फल मब्बूगु मभिंगु पापकर्म याना तःगु जुयाच्चन । थजागु स्वभाव दुगु भय, दुःख, दौर्मनस्य गनं उत्पन्न जुल ? उम्ह खुँया स्नेहया कारणं, ययेका च्वंगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं ययेका च्वनिगु नन्दिरागया कारणं ।

गुगु नरकय् च्वंगु दुःखत, तिर्यकयोनी च्वंगु दुःखत, प्रेतयोनी च्वंगु दुःखत, मनुष्यलोकय् च्वंगु दुःखत दया च्वन, उपिं दुःखत गनं उत्पन्न जुया च्वन, गनं बालाक उत्पन्न जुया च्वन, गनं सिइ दया च्वन, गनं तःसकं सिइ दया च्वन, प्रष्ट जुयाच्चन । व्यक्तिया स्नेहया कारणं, ययेका च्वनिगु कारणं, रागया कारणं, तःसकं ययेका च्वनिगु नन्दि रागया कारणं उत्पन्न जुयाच्चन, बालाक उत्पन्न जुया च्वन, सिइ दया च्वन, तःसकं सिइ दया च्वन, प्रष्ट जुयाच्चन । थुपिं हे स्नेहन्वयं दुःखमिदं पहेति धयागु पालिया अर्थ खः ।

आदीनवं स्नेहजं पेक्खमानो धयागु पाली स्नेहा धयागु तृष्णा स्नेह, दृष्टि स्नेह थुकथं स्नेह निथी दु । पूर्ववत् थुकियात तृष्णा स्नेह धका धाइ । पूर्ववत् थुकियात दृष्टि स्नेह धका धाइ । आदीनवं स्नेहजं पेक्खमानो धयागु तृष्णा स्नेह, दृष्टि स्नेह थुपिं स्नेहं याना उत्पन्न जुया च्वंगु दोषयात अपेक्षा याना, खना, स्वया, अध्ययन याना, परीक्षा याना । थुपिं हे आदीनवं स्नेहजं पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बद्धं -

न्याता प्रकारया संसर्गलिसे सम्बन्ध दया च्वपिं व्यक्तिपिंके धिसिधाःगु तृष्णा स्नेह दया च्वनी । तृष्णा दुम्ह व्यक्तिया ल्यू छसिकथं वइगु परलोकय् जुइगु शोक, परिदेव आदि जुया च्वनी । आपालं दोष दया च्वंगु तृष्णा स्नेहया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु यःयेका च्वनिगुयात स्वया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२३. मित्ते सुहज्जे अनुकम्पमानो, हापेति अत्थं पटिबद्धचित्तो ।

एतं भयं सन्थवे पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

हितया इच्छा याइगुकथं यथेके बहःपित, वये वनेगु आदि चित्त सुखयात बिइ फुपित अनुकम्पा तथा अर्थ (लाभ) यात हानि याना च्वनी । उपिं व्यक्तिपिनिप्रति प्रतिबद्ध जुया च्वंगु चित्त दयाच्वन । यःयेका नापं च्वनेगुली थुगु भययात खंका गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

मित्ते सुहज्जे अनुकम्पमानो, हापेति अत्थं पटिबद्धचित्तो धयागु पाली मित्ता धयागु गृहस्थीमित्र व प्रव्रजित मित्र थुकथं मित्र धयापिं निथी दु । गृहस्थी मित्र धयाम्ह सु खः ? थुगु लोकय् सुं व्यक्तिं बिइ थाकूगु वस्तुयात बिया च्वनी । त्याग याये थाकूगु वस्तुयात त्याग याना च्वनी । याये थाकूगु ज्यायात याना च्वनी । सहयाये थाकूगु ज्यायात सहयाना च्वनी । गोप्य खँ उम्ह भित्रयात धयाच्वनी । उम्ह मित्रया गोप्यगु खँ गोप्य तुं याना तइ । आपद विपदय् तोती मखु । उम्ह मित्रया निंतिं थःगु जीवनयात नं त्याग याना च्वनी । कुल, खर्च फुना वनिबले नं हेला याइ मखु । थुम्ह व्यक्तियात अगारिकमित्त=गृहस्थी मित्र धका धाइ ।

प्रव्रजित मित्र धयाम्ह सु खः ? थुगु शासनय् भिक्षु प्रियम्ह जुया च्वनी । मनापम्ह, गौरव तये बहःम्ह, मैत्री तये बहःम्ह, बांलागु खँ ल्हाये सःम्ह, खँ ल्हायेया निंतिं सक्षमम्ह भिक्षुं गम्भीरगु खँ ल्हाना च्वनी, स्थान मखुगुली युक्त जुइ मसः । अधिशीलयात पालन याना च्वनी । प्यंगू स्मृतिप्रस्थान भाविता यायेगु युक्त जुया च्वनेगुली बांलाक पालन याना च्वनी । प्यंगू सम्यक् प्रधान पूर्ववत् प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात भाविता यायेगुली युक्त जुइगुली पालन याना च्वनी । थुम्ह व्यक्तियात अनागारिक मित्त=प्रव्रजित मित्र धका धाइ ।

गुम्ह व्यक्तिपिलिसे नापं वयेगु सुख जुया च्वनी, वनेगु सुख जुया च्वनी, दनेगु सुख जुया च्वनी, फयेतुइगु सुख जुया च्वनी, दनेगु सुख जुया च्वनी, शुरुइ खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, बारम्बार खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, खंगुलिं याना खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी,

खंगुलिं याना बारम्बार खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी । थुम्ह व्यक्तियात सुहज्ज=मन याउँसे च्वंका बिइ फुम्ह धका धाइ । मित्ते सुहज्जे अनुकम्पमानो, हापेति अत्थं धयागु मित्रयात मन याउँसे च्वंका बिइ फुम्ह व्यक्तियात, खने नंम्ह व्यक्तियात, नापं च्वने नंम्ह व्यक्तियात, नापं वये वने नंम्ह व्यक्तियात अनुकम्पा तया, अपेक्षा याना, अनुग्रह याना थःगु फाइदा, कतपिगु फाइदा, निखलसियागु फाइदायात हानि याना च्वनी । दृष्टधार्मिक फलयात नं हानि याना च्वनी । सम्परायिक फाइदायात नं हानि याना च्वनी । परम फलयात नं हानि याना च्वनी, थीथीकथं हानि याना च्वनी, बारम्बार हानि याना च्वनी, स्यंका च्वनी, त्याग याना च्वनी, अन्तर्धान याना च्वनी । थुपिं हे मित्ते सुहज्जे अनुकम्पमानो, हापेति अत्थं धयागु पालिया अर्थ खः ।

पटिबद्धचित्तो धयागु निता कारणं प्रतिबद्ध चित्त दुम्ह जुया च्वनी । थःत नीचगु थासय् तया कतपिंत उच्चगु थासय् तया प्रतिबद्ध चित्त दुम्ह जुया च्वनी । थःत उच्चगु थासय् तया कतपिंत नीचगु थासय् तया प्रतिबद्ध चित्त दुम्ह जुया च्वनी । गुकथं थःत नीचगु थासय् तया कतपिंत उच्चगु थासय् तया प्रतिबद्ध चित्त दुम्ह जुया च्वनी ? छिपिं जिगुप्रति आपालं उपकार दुपिं जुयाच्वन । जि छिमिगुप्रति आश्रित जुया चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय, भैषज्ययात प्राप्त याना च्वना । जि बाहेक मेपिं गुपिं व्यक्तिपिं छिमिगु आश्रय कया, छिमित स्वया बिइत नं, यायेत नं सिइका च्वनी । गुगु जिंके न्हापाया माँबौपिनि सम्पत्ति जुया च्वंगु नां, गोत्र दुगु खः, व नां, गोत्र नं अन्तर्धान जुया वन । छिमिगु कारणं याना जित “थजागु नां दुगु छेंय वनिम्ह व्यक्ति धका, थ्व नां दुम्ह दाता माँया छेंय वनिम्ह व्यक्ति” धका प्रकट जुयाच्वन । थुकथं थःत नीचगु थासय् तया कतपिंत उच्चगु थासय् तया प्रतिबद्ध चित्त दुम्ह जुइ ।

गुकथं थःत उच्चगु थासय् तया कतपिंत नीचगु थासय् तया प्रतिबद्ध चित्त दुम्ह जुया च्वनी ? जि छिमित आपालं उपकार याना च्वनाम्ह खः । छिपिं जिगु कारणं याना भगवान् बुद्धया शरणय् वन । धर्मया शरणय् वन । संघया शरणय् वन । प्राणी हिंसा यायेगुलिं रहित जुल । थुवालं मब्यूगु सामान खुया कायेगुलिं रहित जुल । व्यभिचार यायेगुलिं रहित जुल । मखुगु खँ ल्हायेगुलिं अलग जुल । मादक पदार्थ सेवन यायेगुलिं अलग जुल । जिं छिमित पालि स्यना बिया च्वना । अर्थकथा स्यना बिया च्वना । उपोसथ कना च्वना । न्हूगु ज्यायात अधिष्ठान याका च्वना । अथे जूसां छिमिसं जित तोता मेपिंत सत्कार यात, गौरव तल, मानित यात, पूजा यात । थुकथं थःत उच्चगु थासय् तया मेपिंत नीचगु थासय् तया प्रतिबद्धचित्त दुम्ह जुइ । थुपिं हे मित्ते सुहज्जे अनुकम्पमानो, हापेति अत्थं पटिबद्धचित्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं भयं सन्धवे पेक्खमानो धयागु पाली भयं धयागु जातिभय, जराभय, व्याधिभय, मरणभय, राजभय, चोरभय, अग्निभय, लःभय, थःत थःम्हं दोष बिया उत्पन्न जुइगु भय, कतपिसं थःत दोष ब्यूगुलिं उत्पन्न जुइगु भय, दण्डभय, दुर्गतिभय, छालया कारणं उत्पन्न जुइगु भय, गोहीभय, भुमरीभय, तःधिकम्ह न्यांया कारणं जुइगु भय, आजीविकाया भय, निन्दा भय, परिषदय् ग्याइगु कारणं जुइगु भय, मस्त जुया च्वनिगुलिं जुइगु भय, ग्याइगु आकार, ग्याना शरीर कम्प जुइगु, चिमिसं तिं तिं स्वाइगु, चित्तया हथाय् चाइगु, चित्त थारा न्हुइगु । **सन्धवे** धयागु तृष्णां नापं च्वनेगु, दृष्टि नापं च्वनेगु थुकथं **सन्धव** निथी दु । ... पूर्ववत् थुकियात तृष्णां नापं च्वनिगु धका धाइ । पूर्ववत् थुकियात दृष्टि नापं

चवनेगु धका धाइ । एतं भयं सन्थवे पेक्खमानो धयागु नापं चवनिगुली थुगु भययात अपेक्षा याना, खंका, स्वया, अध्ययन याना, प्रत्यवेक्षण याना । थुपिं हे एतं भयं सन्थवे पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

हितयात इच्छा याइगुकथं यःयेके बहःपित, वये वनेगु आदि चित्त सुख बिइ फुपित अनुकम्पा तया अर्थ (लाभ) यात हानि याना चवनी । उपिं व्यक्तिपिनिप्रति प्रतिबद्ध जुया च्वंगु चित्त दयाच्चन । यःयेका नापं चवनेगुली थुगु भययात खंका गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२४. वंसो विसालोव यथा विसत्तो, पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा ।

वंसक्कलीरोव असज्जमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

विशालगु पं तःक्यनीथें काय म्हायापिनिप्रति कलापिनिप्रति तृष्णां अपेक्षा याना चवनिगु दु व तृष्णा नं काय म्हायापिनिप्रति तःक्यना चवनी । पंमाःया दथुइ चुले ह्वया वःगु पं चुली तःमक्यंसे स्थिर जुया चवनिथें तुं तृष्णा, दृष्टिं तःमक्यंसे स्थिर जुया चवनी । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

वंसो विसालोव यथा विसत्तो धयागु पाली पंया भाःयात वंसो धका धाइ । पंया भालय् पुलांगु पंत तःक्यना चवनी, विशेषकथं तःक्यना चवनी, स्वाना चवनी, प्यःपुना चवनी, प्यपुनिगुली लगे जुया चवनी, हितुहिना प्यपुना चवनिथें तुं उकथं हे काय म्हायापिनिप्रति प्यपुना चवनिगुलिं तृष्णायात विसत्तिका धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु राग, तःसकं प्यपुनिगु राग, आरम्मणय् थ्यंका बिइफुगु तृष्णा, आरम्मणय् विपरीत मज्जूगु तृष्णा, लयताइगु तृष्णा, बारम्बार लयताइगु तृष्णा, चित्तया तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा, इच्छा याना चवनिगु तृष्णा, भुले जुया चवनिगु तृष्णा, क्वातुक्क दुहाँ वने फुगु तृष्णा, मुग्ध जुइगु तृष्णा, तःसकं मुग्ध जुइगु तृष्णा, तःक्यंका बिइगु तृष्णा, तःसकं तःक्यंका बिइगु तृष्णा, भवप्रति भुके जुइगु क्वःछुइगु तृष्णा, छले याये फुगु तृष्णा, उत्पत्ति जुइके फुगु तृष्णा, न्ह्याबलें उत्पत्ति जुइके फुगु तृष्णा, च्युति प्रतिसन्धिकथं स्वाका बिइ फुगु तृष्णा, आरम्मणरूपी जाल दुगु तृष्णा, आरम्मणय् प्यपुना चवने यःगु तृष्णा, तःक्यने यःगु तृष्णा, सुकाथें तुं चाहुइके फुगु तृष्णा, फिंजे जुया वने फुगु तृष्णा, उद्योग याके फुगु तृष्णा, निम्हम्ह पासा जुइगु तृष्णा, आशा याना चवनिगु तृष्णा, भवय् यंका बिइ फुगु तृष्णा, आरम्मणय् प्यपुने यःगु तृष्णा, आरम्मणय् तःसकं प्यपुने यःगु तृष्णा, आरम्मणय् भ्यलय्बुले फुगु तृष्णा, आरम्मणय् यःयेका चवनिगु तृष्णा, अपेक्षा तइगु तृष्णा, अलग चिना बिइ सःगु तृष्णा, आशा याना चवनिगु तृष्णा, आशा याना चवनिगु आकार प्रकार दुगु तृष्णा, आशा याना चवनिम्ह व्यक्तिया भावरूपी तृष्णा, रूपारम्मणय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, शब्दारम्मणय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, गन्धारम्मणय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, रसारम्मणय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, स्पष्टव्यारम्मणय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, लाभय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, धनय् मिले जुइ फुगु तृष्णा, कायलिसे मिले जुइ फुगु तृष्णा, आयुलिसे मिले जुइ फुगु तृष्णा, जल्प, प्रजल्प, अभिजल्प, प्रार्थना यायेगु आकार प्रकार, प्रार्थना याइम्ह, व्यक्तिया भावरूपी तृष्णा, आरम्मणय् भुके जुइगु तृष्णा, आरम्मणय् भुके जुइगु आकार प्रकार दुगु तृष्णा, आरम्मणय् भुके जुइम्ह व्यक्तियागु भावरूपी तृष्णा, कम्प जुइयःगु तृष्णा, भिंगु ज्याया आशा

याना च्वंम्ह व्यक्तिया भाव धयागु तृष्णा, अयोग्यगु आरम्मणय् प्यपुने यःगु तृष्णा, विषमलोभ, ययेकेयःगु तृष्णा, ययेका इच्छा याये यःगु तृष्णा, पुकार याये यःगु तृष्णा, ययेके सःगु तृष्णा, बांलाक पुकार याये सःगु तृष्णा, काम भवयात इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, रूप अरूप भवयात इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, उच्छेद दृष्टिया इच्छा याइगु तृष्णा, रूप भवयात इच्छा याइगु तृष्णा, अरूप भवयात इच्छा याइगु तृष्णा, शाश्वत दृष्टि निरोध जुइगुली आसक्त जुइगु तृष्णा, रूपारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, शब्दारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, गन्धारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, रसारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, स्पष्टव्यारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, धर्मारम्मणय् आसक्त जुइगु तृष्णा, ओघय् डुबे जुइ यःगु तृष्णा, वर्तय् स्वापु तया बिइ यःगु तृष्णा, वर्तय् थुं दिना च्वने यःगु तृष्णा, उपादान, पना तइगु तृष्णा, बन्द याना तइगु तृष्णा, त्वःपुया तये फुगु तृष्णा, चिना तये फुगु तृष्णा, मलिन याना बिइ फुगु तृष्णा, वर्तय् दुबिका तये फुगु तृष्णा, सास्ति याये यःगु तृष्णा, लताथें तुं हिना वने फुगु तृष्णा, थीथीकथं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, दुःखया हा जुया च्वंगु तृष्णा, दुःखया हेतु जुया च्वंगु तृष्णा, दुःखं हे शुरु जूगु तृष्णा, मार पाशरूपी तृष्णा, मारया बल्सी जुया च्वंगु तृष्णा, मारया आलम्बन जुया च्वंगु तृष्णा, मारया निवास जुया च्वंगु तृष्णा, मारया गौचर जुया च्वंगु तृष्णा, मारया बन्धन जुया च्वंगु तृष्णा, बाःवने फुगु तृष्णारूपी खुसी, त्वःपुया तये फुगु तृष्णा जाल, क्वातुक्क चिइ फुगु तृष्णा, जायेके थाकूगु तृष्णा समुद्र, तःसकं इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, इच्छा याना च्वनिगु तृष्णा, अकुशलया हा जुया च्वंगु तृष्णा ।

विसत्तिका धयागु छु अर्थ याना **विसत्तिका** धका धाइ ? विस्तार याये सःगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । फैले जुइ सःगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । फिजे जुइ सःगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । विषमगु कारणं **विसत्तिका** धका धाइ । सरे जुइ सःगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । दुःखयात हटे याये फुगु कारणं **विसत्तिका** धका धाइ । द्वनाच्वंगुकथं ग्रहण याये सःगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । दुःखयात उत्पन्न याये फुगु कर्मया कारण जुया च्वंगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । दुःखपूर्णगु फल दुगु कारणं **विसत्तिका** धका धाइ । रूपारम्मण आदि दुःखयात परामर्श याये सःगुलिं **विसत्तिका** धका धाइ । मेकथं विशालगु उगु तृष्णा रूपारम्मणय् शब्दारम्मणय्, गन्धारम्मणय्, रसारम्मणय्, स्पष्टव्यारम्मणय्, कुलय्, गणय्, आवासय्, लाभय्, यशय्, प्रशंसाय्, सुखय्, चीवरय्, पिण्डपात्रय्, शयनासनय्, ग्लानप्रत्ययय्, कामधातुइ रूपधातुइ अरूपधातुइ कामभवय्, रूपभवय्, अरूपभवय्, संज्ञा दुगु भवय्, संज्ञा मदुगु भवय्, संज्ञा दुगु नं मखु मदुगु नं मखुगु भवय्, छगू स्कन्ध दुगु भवय्, प्यंगू स्कन्ध दुगु भवय्, न्यागू स्कन्ध दुगु भवय्, अतीतय्, अनागतय्, वर्तमानय्, दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय्, फिजे जुया च्वन, फैले जुयाच्वन । उकिं **विसत्तिका** धका धाइ । थुपिं हे वंसो विसालोव यथा विसत्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा धयागु पाली **पुत्ता** धयागु थःगुपाखें उत्पन्न जूम्ह काय्, पलखया निंति उत्पन्न जूम्ह काय्, बिइगुलिं प्राप्त जूम्ह काय्, दुने उत्पन्न जूम्ह काय् । थुकथं काय्पिं प्यता प्रकारया दु । कलापित **दार** धका धाइ । तृष्णायात **अपेक्खा** धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु राग, तःसकं प्यपुनिगु राग पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशल मूल । थुपिं हे **पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

वंसक्कलीरोव असज्जमानो धयागु पाली पंया भारयात वंसो धका धाइ । पं भारया दथुइ नकतिनि बुया वःगु पं चुली तःमक्यं, प्यमपुं, हिना मच्चं, चिना तःगु मदुसे पिहाँ वया च्वनी, अलग जुया च्वनी, मुक्त जुया च्वनीथें तुं उकथं हे तृष्णा, मान, दृष्टिं प्य मपुंसे स्थिर जुया च्वनी । **सज्जा** धयागु तृष्णां तःक्यनिगु व दृष्टिं तःक्यनिगु थुकथं तःक्यनिगु निथी दु । ... पूर्ववत् थुकियात तृष्णां तःक्यनिगु धका धाइ । पूर्ववत् थुकियात दृष्टिं तःक्यनिगु धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं तृष्णां तःक्यनिगुयात हटे याये धुंकल । दृष्टिं तःक्यनिगुयात त्याग याये धुंकल । तृष्णां तःक्यनिगुयात हटे याये धुंकूगुलिं दृष्टिं तःक्यनिगुयात त्याग याये धुंकूगुलिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध रूपारम्मणय् नं तःक्यना बिमज्याः । शब्दारम्मणय् नं तःक्यना बिमज्याः । गन्धारम्मणय् नं तःक्यना बिमज्या । रसारम्मणय् नं तःक्यना बिमज्याः । प्रष्टव्यारम्मणय् नं तःक्यना बिमज्याः । कुलय, गन्धय, आवासय, लाभय, यशय, प्रशंसाय, सुखय, चीवरय, पिण्डपात्रय, शयनासनय, रत्नप्रत्यय भैषज्यय, कामधातुइ, रूपधातुइ, अरूपधातुइ, कामभवय, रूपभवय, अरूपभवय, संज्ञा दुगु भवय, संज्ञा मदुगु भवय, संज्ञा दुगु नं मखु मदुगु नं मखुगु भवय, छगू स्कन्ध दुगु भवय, प्यंगू स्कन्ध दुगु भवय, न्यागू स्कन्ध दुगु भवय, अतीतय, अनागतय, वर्तमानय, दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय तःक्यना बिमज्याः, ग्रहण याना बिमज्याः, चिना बिमज्या, बारम्बार चिना बिमज्या, भुले जुया बिमज्या, पिहाँ बिज्यात, त्याग याना बिज्यात, मुक्त जुया बिज्यात, युक्त मजूसे परिमाण रहितगु चित्तं च्वना बिज्याना च्वन । थुपिं हे **वंसक्कलीरोव असज्जमानो**, **एको चरे खग्गविसाणकण्णो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

विशालगु पंभाः तःक्यनीथें काय् म्हायपिनिप्रति कलाःपिनिप्रति तृष्णां अपेक्षा याना च्वनिगु दु । व तृष्णा नं काय् म्हायपिनिप्रति तःक्यना च्वनी । पं भाःया दथुइ चुलि ह्वया वःगु पं चुली तःमक्यंसे स्थिर जुया च्वनिथें तुं तृष्णा, दृष्टिं तःमक्यंसे स्थिर जुया च्वनी । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२५. मिगो अरज्जम्हि यथा अबद्धो, येनिच्छकं गच्छति गोचराय ।

विज्जू नरो सेरितं पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकण्णो ॥

पशुत जंगलय् खिपतं चिनातःगु मदुसे गुगु थः मं दुगु थासय् गौचर यायेया निंतिं वनिथें तुं उकथं हे प्रज्ञा दुम्ह व्यक्तिं कतपिलिसे स्वापू मदुसे थःलिसे जक स्वापू दुगु भावयात अपेक्षा याना तृष्णा, मान, दृष्टिं चिना मतःसे वनेमाः । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः ।

मिगो अरज्जम्हि यथा अबद्धो, येनिच्छकं गच्छति गोचराय धयागु पाली **मिगो** धयागु एणि नां दुम्ह पशु नं, पसद नां दुम्ह पशु नं थुकथं पशुत निथी दु । जंगलय् च्वनिम्ह पशु जंगलय् वनिबले थारा न्हुइगुलिं रहित जुया वनीथें तुं, थारा न्हुइगुलिं रहित जुया दना च्वनिथें तुं थारा न्हुइगुलिं रहित जुया फयेतुना च्वनिथें तुं, थारा न्हुइगुलिं रहित जुया देनेगु याइथें तुं ।

धात्थें खः, वसपोल भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु दु - भिक्षुपिं ! जंगलय् च्वनिम्ह पशु जंगलय् चाहिलीबलय् थारा न्हुइगुलिं रहित जुया वनीथें तुं, ग्याइगुलिं रहित जुया वनीथें

तुं, थारा न्हुइगुलिं रहित जुया दना च्वनीथें तुं, थारा न्हुइगुलिं रहित जुया फयेतुना च्वनीथें तुं थारा न्हुइगुलिं रहित जुया देनेगु याइथें तुं । अथे याइगु छु कारणं खः ? भिक्षुपिं ! शिकारीं मखंगु कारणं याना खः । उक्तं हे भिक्षुपिं ! भिक्षु कामं रहित जुया हे अकुशल धर्मपाखें रहित जुया हे वितर्क सहितगु विचार सहितगु विवेकं याना उत्पन्न जुया च्वंगु प्रीति सुख दुगु प्रथमध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुयात अन्त याना बिइ फुम्ह मारयात स्यंका नीचम्ह मारया माररूपी मिखां मखनिगुली थ्यना च्वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु वितर्क विचारया शान्त जुइगु कारणं आध्यात्म संस्थानय् उत्पन्न जुया च्वंगु प्रसन्न याके फुगु चित्तया उत्तमगु भावयात वृद्धि याये फुगु वितर्क मदुगु विचार नं मदुगु प्रथमध्यान समाधिया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु प्रीति, सुख सहितगु द्वितीयध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुयात अन्त याना बिइ फुम्ह मारयात स्यंका नीचम्ह मारया माररूपी मिखां मखनिगुली थ्यना च्वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु प्रीतियात पुला वनिगु कारणं उपेक्षा भाव दुम्ह जुया नं च्वना च्वनी । स्मृतिं पूर्णम्ह जुया नं प्रज्ञां पूर्णम्ह जुया नं शरीरं सुखयात अनुभव याना च्वनी । गुगु तृतीयध्यानं याना उगु तृतीयध्यानं पूर्णम्ह व्यक्तियात बुद्ध आदि आर्यपिसं उपेक्खको सतिमा सुखविहारी धका धया बिज्यात । उगु तृतीयध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुयात अन्त याना बिइ फुम्ह मारयात स्यंका नीचम्ह मारया माररूपी मिखां मखनिगुली थ्यना च्वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु सुखयात नं हटे याये धुकूगुलिं दुःखयात नं हटे याये धुकूगुलिं सौमनस्य वेदना दौर्मनस्य वेदनातय् न्ह्यवः हे निरोध जुया च्वंगुलिं दुःख नं मखु सुख नं मखुगु उपेक्षां उत्पन्न याना च्वंगु स्मृतिया शुद्ध जुया च्वंगु चतुर्थध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुयात अन्त याना बिइ फुम्ह मारयात स्यंका नीचम्ह मारया माररूपी मिखां मखनिगुली थ्यना च्वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु दक्ख रूपसंज्ञातय् बांलाक पुला वंगु कारणं प्रतिघसंज्ञा निरोध जुइगु कारणं थीथी संज्ञातय् मनं मतुनिगु कारणं “आकाशया अन्त मदु” धका भाविता याना आकाशानन्त्यायतन ध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुयात अन्त याना बिइ फुम्ह मारयात स्यंका नीचम्ह मारया माररूपी मिखां मखनिगुली थ्यना च्वंम्ह धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु दक्ख आकाशानन्त्यायतन ध्यानयात पुला वना “विज्ञानया अन्त मदु” धका भाविता याना विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । ... पूर्ववत् ...

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु दक्ख विज्ञानानन्त्यायतन ध्यानयात पुला वना “छुं छगू विज्ञान मदु” धका भाविता याना आकिञ्चन्यायतन ध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी ।

भिक्षुपिं ! हानं नं भिक्षु दक्ख आकिञ्चन्यायतन ध्यानयात पुला वना नैवसंज्ञानासंज्ञायतन ध्यानय् प्यपुना च्वना च्वनी । ... पूर्ववत् ...

भिक्षुपिं ! हानं भिक्षु दक्ख नैवसंज्ञानासंज्ञायतन ध्यानयात पुला वना संज्ञायात अनुभव याइगुया निरोध जुया च्वंगु निरोधसमापत्ती प्यपुना च्वना च्वनी । संज्ञाया निरोध जुइगुयात खना आसवधर्म क्षय जुयाच्वनी । भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुयात अन्त याना बिइ फुगु मारयात

स्यंका नीचम्ह मारया माररूपी मिखां मखनिगुली थ्यना च्वंम्ह धका धाइ । लोकय् तृष्णायात पुला वने धुंकूम्ह धका धाइ । उम्ह व्यक्ति तृष्णा रहित जुया वना च्वनी । तृष्णा रहित जुया दना च्वनी । तृष्णा रहित जुया फयेतुना च्वनी । तृष्णा रहित जुया घनेगु याना च्वनी । अथे जुया च्वंगु छु कारणं खः ? भिक्षुपिं ! नीचम्ह मारया आरम्भणय् प्यमपुनिगुली थ्यंगु कारणं खः । थुपिं हे मिगो अरञ्जम्हि यथा अबद्धो, येनिच्छकं गच्छति गोचराय धयागु पालिया अर्थ खः ।

विञ्जू नरो सेरितं पेक्खमानो धयागु पाली **विञ्जू** धयागु पण्डितम्ह, प्रज्ञावान्म्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, जाँ थीगु प्रज्ञा दुम्ह, प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञा दुम्ह । नरो धयागु सत्त्व प्राणी, माणव, थः स्वयं पोषण याये सःम्ह, नरकय् वने यःम्ह, जीव, च्युती, प्रतिसन्धी थ्यंके सःम्ह, परिपक्व जुइ सःम्ह, इन्द्रिय संवर याना वने सःम्ह मनू नां दुम्ह व्यक्तिपाखें उत्पन्न जूम्ह । **सेरी** धयागु धर्मरूपी स्वापु तयेगु, पुद्गलरूपी स्वापु तयेगु, थुकथं स्वापु तयेगु निथी दु । धर्मरूपी स्वापु तयेगु धयागु छु खः ? प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यक् प्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग । थुकियात धर्मरूपी स्वापु तयेगु धका धाइ । पुद्गलरूपी स्वापु तयेगु धयागु छु खः ? गुम्ह व्यक्ति **सेरी** धयागु थुपिं धर्मतय्सं पूर्ण जुया च्वनी, उम्ह व्यक्तियात **सेरी** धका धाइ । **विञ्जू नरो सेरितं पेक्खमानो** धयागु प्रज्ञा दुम्ह मनु स्वापु दुगु धर्मयात अपेक्षा याना, खना, स्वया, भाविता याना, प्रत्यवेक्षण याना । थुपिं हे **विञ्जू नरो सेरितं पेक्खमानो**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

पशुत जंगलय् खिपतं चिनातःगु मदुसे गुगु थः मं दुगु थासय् गोचर यायेया नितिं वनीथें तुं उकथं हे प्रज्ञा दुम्ह व्यक्तिं कतपिलिसे स्वापू मदुसे थःलिसे जक स्वापू दुगु भावयात अपेक्षा याना तृष्णा, मान, दृष्टिं चिना मतःसे वनेमाः । गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२६. आमन्तना होति सहायमज्जे, वासे ठाने गमने चारिकाय ।

अनभिज्झितं सेरितं पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

पासापिनिगु दथुइ नं, वासय् नं, स्थानय् नं, वनेबलय् नं, चारिका यायेबलय् नं आमन्त्रण यायेगु जुया च्वनी । आमन्त्रण यायेगुली विरक्त जुया लाभसत्कार आपालं दुपिं व्यक्तिपिसं इच्छा मयाइगु श्रमणत्वयात थः जक स्वापु दुम्ह व्यक्ति या भावयात अपेक्षा याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

आमन्तना होति सहायमज्जे, वासे ठाने गमने चारिकाय धयागु पाली गुपिं व्यक्तिपिं लिसे वयेगु सुख जुयाच्वनी, वनेगु सुख जुया च्वनी, वये वनेगु सुख जुया च्वनी, दनेगु सुख जुयाच्वनी, फयेतुइगु सुख जुयाच्वनी, घनेगु सुख जुया च्वनी, शुरुइ खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, बारम्बार खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, च्वः न्ह्याका खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, बांलाक च्वः न्ह्याका खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, उपिं व्यक्तिपित **सहाया** धका धाइ । **आमन्तना होति सहायमज्जे, वासे ठाने गमने चारिकाय** धयागु पासापिनि दथुइ,

बासय्, स्थानय्, वनेगुली चारिकाय् थःगु नितिं आमन्त्रण याना च्वनी, मेपिनिगु हितया नितिं आमन्त्रण याना च्वनी, थः कत निखःलसिया हितया नितिं आमन्त्रण याना च्वनी, दृष्टधार्मिक फलया नितिं आमन्त्रण याना च्वनी, सम्प्ररायिक हितया नितिं आमन्त्रण याना च्वनी, परमहितया नितिं आमन्त्रण याना च्वनी । थुपिं हे आमन्तना होति सहायमज्जे, वासे ठाने गमने चारिकाय् धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनभिज्झितं सेरितं पेक्खमानो धयागु गुगु सँ खाना काषायवस्त्र धारण याना च्वनिगु श्रमणत्व दु, उगु श्रमणत्वयात बालमूर्खपिं असत्पुरुषपिं तीर्थकरतय्सं तीर्थकरया श्रावकतय्सं इच्छा मयाः । गुगु सँ खाना काषायवस्त्र धारण याना च्वनिगु श्रमणत्व दु, उगु श्रमणत्वयात पण्डितपिं सत्पुरुषपिं बुद्ध श्रावकपिसं, प्रत्येकबुद्धपिसं इच्छा याइगु खः । **सेरी** धयागु धर्मरूपी स्वापु तयेगु पुद्गलरूपी स्वापु तयेगु थुकथं स्वापु तयेगु निथी दु । धर्मरूपी स्वापु तयेगु धयागु छु खः ? प्यंगू स्मृतिप्रस्थानत ... पूर्ववत् ... आर्य अष्टाङ्गिक मार्गत । थुकियात धर्मरूपी स्वापु तयेगु धका धाइ । पुद्गलरूपी स्वापु तयेगु धयागु छु खः ? गुम्ह व्यक्ति **सेरी** धयागु थुपिं धर्मतय्सं सम्पूर्ण जुया च्वनी । उम्ह व्यक्तियात **सेरी** धका धाइ । **अनभिज्झितं सेरितं पेक्खमानो** धयागु **सेरी** धयागु धर्मयात अपेक्षा याना, खना, स्वया, भाविता याना, प्रत्यवेक्षण याना । थुपिं हे **अनभिज्झितं सेरितं पेक्खमानो**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

पासापिनिगु दथुइ नं, वासय् नं, स्थानय् नं, वने बलय् नं, चारिका यायेबलय् नं आमन्त्रण यायेगु जुया च्वनी, आमन्त्रण यायेगुली विरक्त जुया लाभ सत्कार आपालं दुपिं व्यक्तिपिसं इच्छा मयाइगु श्रमणत्वयात थः जक स्वापु दुम्ह व्यक्तिया भावयात अपेक्षा याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२७. खिङ्गा रती होति सहायमज्जे, पुत्तेसु च विपुलं होति पेमं ।
पियविप्पयोगं विजिगुच्छमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

Dhamma.Digital

पासापिनि दथुइ मोज-मस्ती याइगु, न्ह्याइपुकीगु जुयाच्वन । कायपिनिप्रति नं तःधंगु प्रेम जुयाच्वन । प्रियपिलिसे वियोग जुया च्वनेगुयात घृणा याना उचितकथं मनं तुनिगुलिं प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

खिङ्गा रती होति सहायमज्जे धयागु पाली **खिङ्गा** धयागु शरीरं मोज-मस्ती याइगु व वचनं मोज-मस्ती याइगु थुकथं मोज-मस्ती याइगु निता प्रकारया दु । शरीरं मोज-मस्ती याइगु धयागु छु खः ? किसितलिसे नं म्हिता च्वनी । सलतलिसे नं म्हिता च्वनी । रथं नं म्हिता च्वनी । धनुषं नं म्हिता च्वनी । तरवारया चू नं म्हिता च्वनी । अष्टपदं नं म्हिता च्वनी । दशपदं नं म्हिता च्वनी । आकाशय् नं म्हिता च्वनी । परिहारपथय् नं म्हिता च्वनी । सन्तिकय् नं म्हिता च्वनी । खलिकय् नं म्हिता च्वनी । घटिकय् नं म्हिता च्वनी । सलाक हस्तं नं म्हिता च्वनी । अक्षं नं म्हिता च्वनी । पंगचीरं नं म्हिता च्वनी । वड्ककं नं म्हिता च्वनी । मोक्खचिकं नं म्हिता च्वनी । चिङ्गुलकं नं म्हिता च्वनी । पतालकनं म्हिता च्वनी । चिकिचाधंगु रथं नं म्हिता च्वनी । चिकिचाधंगु धनुषं नं म्हिता च्वनी । आखः म्हसिका नं

म्हिता च्वनी । मति लुयावइगुयात सिइका नं म्हिता च्वनी । व्यापार यायेगुलिं नं म्हिता च्वनी । थुमित शरीरं मोज-मस्ती यायेगु धका धाइ ।

वचनं मोज-मस्ती यायेगु धयागु छु खः ? म्हुतुं बाजं पुइगु नं, म्हुतुं बाजं सः पिकायेगु नं, म्हुतुं पुइगु बाजं सः नं, म्हुतुसी संका सः पिकायेगु नं, म्हुतुं याइगु आकार नं, प्याखँ हुलेगु नं, लापा थायेगु नं, म्येँ हालेगु नं, न्हिइकेगु ज्या यायेगु नं । थुमित वचनं मोज-मस्ती यायेगु धका धाइ ।

रति धयागु पञ्चकामगुणय् न्ह्याइपुकेगु । रति धयागु थुगु नां विपरीत मज्जूगु अर्थयात कना च्वंगु शब्द खः । गुपिं व्यक्तिपिलिसे वयेगु सुख जुया च्वनी । वनेगु सुख जुया च्वनी । वये वनेगु सुख जुया च्वनी । दनेगु सुख जुया च्वनी । फयेतुइगु सुख जुया च्वनी । देनेगु सुख जुया च्वनी । शुरुइ खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी । बारम्बार खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी । च्वः न्ह्याका खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी । बारम्बार च्वः न्ह्याका खँ ल्हायेगु सुख जुया च्वनी, उपिं व्यक्तिपिंत सहाया धका धाइ । खिड्डा रती होति सहायमज्जे धयागु मोज-मस्ती यायेगु नं, न्ह्याइपुकेगु नं पासापिनि दथुइ जुया च्वनी । थुपिं हे खिड्डा रती होति सहायमज्जे धयागु पालिया अर्थ खः ।

पुत्तेसु च विपुलं होति पेमं धयागु पाली पुत्ता धयागु थःगुपाखें उत्पन्न जुइम्ह काय्, पलखया निंतिं उत्पन्न जुइम्ह काय्, बिइगुलिं प्राप्त जूम्ह काय्, दुने उत्पन्न जूम्ह काय् । थुकथं काय्पिं प्यथी दु । पुत्तेसु च विपुलं होति पेमं धयागु काय्पिनिप्रति तःधंगु प्रेम दया च्वनी । थुपिं हे पुत्तेसु च विपुलं होति पेमं धयागु पालिया अर्थ खः ।

पियविष्ययोगं जिगुच्छमानो धयागु पाली सत्त्व प्राणीपिं नं संस्कारधर्म नं थुकथं प्रियगु धर्म निथी दु । प्रियपिं सत्त्व प्राणीपिं धयापिं सु सु खः ? थुगु लोकय् उम्ह व्यक्तियाके गुगु स्वभाव दुपिं फाइदायात इच्छा याना च्वपिं, हितयात इच्छा याना च्वपिं, सुखयात इच्छा याना च्वपिं, प्यंगू योगं भय मदइगुयात इच्छा याना च्वपिं मां नं, बौ नं, दाजुकिजा नं, तता केहेँ नं, काय्पिं नं, म्हाय्पिं नं, मित्रपिं नं, अमात्यपिं नं, ज्ञातिपिं नं, हिलिसे सम्बन्ध दुपिं व्यक्तिपिं नं थुमित प्रियपिं सत्त्व प्राणीपिं धका धाइ ।

प्रियगु संस्कारत धयागु छु छु खः ? मनापगु रूपारम्मणत, मनापगु शब्दारम्मणत, मनापगु गन्धारम्मणत, मनापगु रसारम्मणत, मनापगु प्रष्टव्यारम्मणत । थुमित प्रियगु संस्कारत धका धाइ । पियविष्ययोगं विजिगुच्छमानो धयागु प्रियपिलिसे वियोगु जुया च्वनिगुयात घृणा याना, दिक्क जुया, मछाला । थुपिं हे पियविष्ययोगं विजिगुच्छमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

पासापिनि दथुइ मोज-मस्ती याइगु, न्ह्याइपुकीगु जुयाच्वन । काय्पिनिप्रति नं तःधंगु प्रेम जुयाच्वन । प्रियपिलिसे वियोग जुया च्वनेगुयात घृणा याना उचितकथं मनं तुनिगुलिं प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान आचरण यायेमा, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२८. चातुदिसो अप्पटिघो च होति, सन्तुस्समानो इतरीतरेन ।
परिस्सयानं सहिता अछम्भी, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

नीचगु उत्तमगु वस्तुं (न्यागुलीसं) सन्तुष्ट जुया प्यंगू दिशाय् इच्छा दुगुकथं सुखपूर्वकं च्वनेगु नं, भयं स्पर्शितं जुइगु मदुगु नं जुयाच्चन । आध्यात्म व बाह्य भय अन्तरायतयत्त क्षान्ति, वीर्य आदिं सह याये फुम्ह, थारा न्हया शरीर स्तब्ध मजूम्ह जुया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

चातुदिसो अप्पटिघो च होति धयागु पाली चातुदिसो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध मैत्री युक्तगु चित्तं छगू दिशाय् फैले याना च्वना च्वनी । अथेहे तुं निगूगु दिशाय्, अथे तुं स्वंगूगु दिशाय्, अथे तुं प्यंगूगु दिशाय् । थुकथं च्वय्यागु दिशाय् क्वय्यागु दिशाय् व्यथायागु दिशाय् फैले याना च्वना च्वनी । न्याबलें दक्ख सत्त्वपिनि हितया नितिं दक्ख लोकयात मैत्री युक्तगु, विपुलगु उत्तमभावय् थ्यना च्वंगु अप्रमाण्यगु वैर मदुगु शत्रु मदुगु चित्तं फैले याना च्वना च्वनी । करुणां युक्तगु ... पूर्ववत् ... मुदितां युक्तगु ... पूर्ववत् ... उपेक्षां युक्तगु चित्तं छगू दिशाय् फैले याना च्वना च्वनी । अथे हे निगूगु दिशाय्, अथे हे स्वंगूगु दिशाय्, अथे हे प्यंगूगु दिशाय् पूर्ववत् ... शत्रु मदुगु चित्तं फैले याना च्वना च्वनी । चातुदिसो अप्पटिघो च होति धयागु मैत्री भाविता याना तःगु कारणं पूर्व दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दयाच्चन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्न बाधा मदुपिं जुयाच्चन । दक्षिण दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । पश्चिम दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । उत्तर दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । पूर्व उत्तर दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । पूर्व दक्षिण दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । पश्चिम दक्षिण दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । पश्चिम उत्तर दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । क्वय्यागु दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । च्वय्यागु दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । तप्यंगु दिशाय् कुनाय् च्वंगु दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । करुणा भाविता याना तःगु कारणं, मुदिता भाविता याना तःगु कारणं, उपेक्षा भाविता याना तःगु कारणं पूर्व दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । ... पूर्ववत् ... तप्यंगु दिशाय् कुनाय् च्वंगु दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्चन । थुपिं हे चातुदिसा अप्पटिघो च होति धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्तुस्समानो इतरीतरेन धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध उगुं थुगुं चीवरं नं सन्तुष्ट जुयाच्चन । उगुं थुगुं सन्तुष्ट जुइगुया गुणयात नं कनेगु बानी दयाच्चन । चीवरया कारणं माले बहःमज्जुली अनुपयुक्तगुली मथ्यं । प्राप्त मज्जुसां चीवरयात आशा याना मच्चं । प्राप्त जूगु चीवरप्रति नं प्यपुनिगु स्वभाव मदु, तृष्णां मूछितं जुया च्वनेगु मदु, तृष्णां अत्यधिक रूपं

धारणा यायेगु मद्दु, उपयुक्त मज्जुगु चीवरय् दोष खना बिज्यायेगु बानी दयाच्वन । ख्वाउँसे च्वनिगु पुइगु आदिं बचे जुइगुयात सिइका छयला बिज्याना च्वन । छुं छगू चीवरय् सन्तुष्ट जुइ अपुगुलिं थःत च्वन्त्याका च्वनिगु मद्दु । कतपित सास्ति यायेगु मद्दु । गुम्ह भिक्षु व सन्तुष्ट जुइगुली दक्ष जुया च्वनी । अल्छी जुइ मखु, सिइके फुगु प्रज्ञा दया च्वनी, स्मृतिं युक्त जुया च्वनी । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध न्हापा उत्पन्न जुया च्वंगु अग्र धका धयातःगु आर्यवंशय् च्वना बिज्याना च्वन धका धाइ । उगु थुगु पिण्डपात्रं नं सन्तुष्ट जुयाच्वन । ... पूर्ववत् ... उगु थुगु शयनासनं नं सन्तुष्ट जुयाच्वन । ... पूर्ववत् ... उगु थुगु ग्लानप्रत्ययं नं सन्तुष्ट जुयाच्वन । उगु थुगु ग्लानप्रत्ययं सन्तुष्ट जुइगुया गुणयात नं धायेगु बानी दयाच्वन । ग्लानप्रत्ययया कारणं माले बहः मज्जुगुली अनुपयुक्तगुली मथ्यं । प्राप्त मज्जुसां ग्लानप्रत्यययात आशा याना मच्चं । प्राप्त जूगु ग्लानप्रत्ययप्रति नं प्यपुनिगु स्वभाव मद्दु, तृष्णां मूर्छित जुया च्वनेगु मद्दु, तृष्णां अत्यधिक रूपं धारण यायेगु मद्दु, उपयुक्त मज्जुगु ग्लानप्रत्ययय् दोष खना बिज्यायेगु बानी दयाच्वन । ख्वाउँसे च्वनिगु, पुइगु आदिं बचे जुइगुयात सिइका छयला बिज्याना च्वन छुं छगू ग्लानप्रत्यय सन्तुष्ट जुइ अपुगुलिं थःत च्वन्त्याका च्वनिगु मद्दु । कतपित सास्ति यायेगु मद्दु । गुम्ह भिक्षु व सन्तुष्ट जुइगुली दक्ष जुया च्वनी, अल्छी जुइ मखु, सिइके फुगु प्रज्ञा दया च्वनी, स्मृतिं युक्त जुयाच्वनी । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध न्हापा उत्पन्न जुया च्वंगु अग्र धका धयातःगु आर्य वंशय् च्वना बिज्याना च्वन धका धाइ । थुपिं हे सन्तुस्समानो इतरीतरेन धयागु पालिया अर्थ खः ।

परिस्सयानं सहिता अछम्भी धयागु पाली परिस्सय धयागु प्रकटगु भयत,
 त्वःपुयातःगु (अप्रकटगु) भयत, थुकथं भयत निथी दु । प्रकटगु भय धयागु छु खः ? सिंहत, धूत, चित्तुवात, भालुत, खिचा यक्षत,सा द्रहंत, किसित, सर्प विच्छेत, न्हयबीत्त, खूंत, जबरजस्ती याये फुपिं व्यक्तिपिं, खुइगु ज्या याइपिं व्यक्तिपिं, खुइगु ज्या याये निंति वनिपिं व्यक्तिपिं, चक्षु रोग, श्रोत रोग, घ्राण रोग, जिह्वा रोग, काय रोग, छयों स्याइगु रोग, न्हाय्पं स्याइगु ल्वय्, म्हुतु स्याइगु ल्वय्, वा स्याइगु ल्वय्, मुसु वइगु ल्वय् .... घाः, पिनास, डाह जुइगु ल्वय्, ज्वर वइगु, प्वाः स्याइगु ल्वय्, मूर्च्छा जुइगु ल्वय्, हि ल्हवइगु ल्वय्, इन्न वइगु ल्वय्, हैजा, कुष्ठरोग, प्वः वइगु ल्वय्, कोढी, गनावनिगु ल्वय्, तिल्वे वइगु, सिनाय् कै, चासु ल्वय्, भवय् पिइगु घाः, चासु कै (लुतो) ह्याउँया वइगु ल्वय्, पित्त ल्वय्, मधुमेह (चिनी ल्वय्) ब्वहः स्याइगु ल्वय्, फोहोर कै, भुंगी ल्वय्, पित्तं याना जुइगु ल्वय्, कफं याना जुइगु ल्वय्, फसं याना जुइगु ल्वय्, पित्त, कफ, फय् स्वंगू मुना जुइगु ल्वय्, मौसम हिलिगुलिं जुइगु ल्वय्, विषम इयापथया कारणं जुइगु ल्वय्, परिश्रम याना जुइगु ल्वय्, कर्म विपाकं याना जुइगु ल्वय्, ख्वाउँइगु ल्वय्, पुइगु ल्वय्, नये पित्याइगु ल्वय्, त्वने प्याः चाइगु ल्वय्, दिसा रोग, पिसाब रोग, पाति वाउँभुजिं, फय्, सूर्ययागु ताप (निभाः), सर्प, बिच्छे आदिपिनिगु स्पर्श जुइगु ल्वय् । थुपिं ल्वय्तयत्त प्रकटगु भय धका धाइ ।

त्वःपुयातःगु (अप्रकटगु) भय धयागु छु खः ? कायदुश्चरित्र, वचीदुश्चरित्र, मनोदुश्चरित्र, कामच्छन्दनीवरण, व्यापादनीवरण, थिनमिद्धनीवरण, उद्धच्च कुक्कुच्चनीवरण, विचिकिच्छानीवरण, राग, द्वेष, मोह, क्रोध, शत्रुभाव, म्रक्ष, प्रतिस्पर्धा यायेगु, ईर्ष्या, मात्सर्य, छले यायेगु, छलकपट, स्तब्ध जुइगु, कलह, मान, अतिमान, मस्त जुइगु, प्रमाद, दक्ख क्लेशत, दक्ख दुश्चरित्रत, दक्ख डाह, परिदाह, दक्ख सन्ताप, दक्ख अकुशलरूपी अभिसंस्कारत । थुमित त्वःपुया तःगु भय धका धाइ ।

परिस्सया धयागु छु अर्थं याना **परिस्सय** धका धाइ ? दुःखयात उत्पन्न याना बिइ फुगु कारणं याना **परिस्सय** धका धाइ । परिहानि जुइकेया नितिं उत्पन्न जुइगु कारणं याना **परिस्सय** धका धाइ । थ्व शरीरय् उत्पन्न याना बिइ सःगुलिं **परिस्सय** धका धाइ । गुकथं दुःखयात उत्पन्न याना बिइ फुगु कारणं याना **परिस्सय** धका धाइ ? उपिं कायदुश्चरित्र आदि भयतय्सं उम्ह पुद्गलयात सास्ति याना च्वन, छ्वाखेलं सास्ति याना च्वन, तःसकं सास्ति याना च्वन, बारम्बार त्वःपुया च्वन, ख्याना च्वन, कुशलयात पना च्वन । थुकथं दुःख उत्पन्न याना च्वंगु कारणं **परिस्सय** धका धाइ ।

गुकथं परिहानि जुइकेया नितिं उत्पन्न जुइगु कारणं याना **परिस्सय** धका धाइ ? उपिं कायदुश्चरित्र आदि भयत कुशल धर्मतयत्त मदयेका छ्वयेया नितिं त्याग यायेया नितिं उत्पन्न जुयाच्वन । गुगु कुशल धर्म खः ? सम्यक् प्रतिपदाया, अनुकूलगु प्रतिपदाया, विपरीत मज्जुगु प्रतिपदाया, फाइदाया ल्यू वइगु प्रतिपदाया, लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु प्रतिपदाया, शील परिपूर्ण यायेगुया, इन्द्रियतयत्त सुरक्षित यायेगुया, भोजनय् मात्राछि सिइकेगुया, जागृत जुया च्वनेगुया, स्मृतिसम्प्रजन्यया, प्यंगू स्मृतिप्रस्थानयात भाविता यायेत युक्त जुइगुया, प्यंगू सम्यक् प्रधानतयत्त, प्यंगू ऋद्धिपादतयत्त, न्यागू इन्द्रियतयत्त, न्यागू बलतयत्त, न्हेगू बोध्यङ्गतयत्त, आर्य अष्टाङ्गिक मार्गतयत्त भाविता यायेत युक्त जुइगुया - थुपिं कुशल धर्मतयत्त मदयेका छ्वयेया नितिं, त्याग यायेया नितिं उत्पन्न जुयाच्वन । थुकथं परिहानि जुइकेया नितिं उत्पन्न जुइगु कारणं **परिस्सय** धका धाइ ।

गुकथं थ्व शरीरय् उत्पन्न याना बिइ सःगुलिं **परिस्सय** धका धाइ ? थ्व शरीरय् नीचगु अकुशल धर्म आत्मभावयात निश्चय याना उत्पन्न जुयाच्वन । प्वाल्य च्वनिपिं प्राणीपिं प्वाल्य सुला च्वनीथें, लःख्य च्वनीपिं प्राणीपिं लःख्य सुला च्वनीथें, जङ्गल्य च्वनीपिं प्राणीपिं जङ्गल्य सुला च्वनीथें, सिमाय् च्वनीपिं प्राणीपिं सिमाय् सुला च्वनीथें थुकथं शरीरय् नीचगु अकुशल धर्मत आत्मभावयात निश्चय याना उत्पन्न जुयाच्वन । थुकथं नं थ्व शरीरय् उत्पन्न याना बिइ सःगुलिं **परिस्सय** धका धाल ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थ्व धाये त्यनागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात - भिक्षुपिं ! अन्तेवासिक धयागु क्लेश सहित जुया च्वम्ह, समुदाचरण धयागु क्लेश सहित जुया च्वम्ह भिक्षु दुःखपूर्वक सुख मदुसे च्वना च्वनी । भिक्षुपिं ! गुकथं भिक्षु अन्तेवासिक धयागु क्लेश सहित जुया समुदाचरण धयागु क्लेश सहित जुया दुःखपूर्वक सुख मदुसे च्वना च्वनी ? भिक्षुपिं थुगु लोकय् भिक्षु चक्षुविज्ञानं रूपारम्भणयात खना नीचगु अकुशल जुया च्वंगु थीथी आरम्भणय् सरे जुइ फुगु संयोजनया हित जुया च्वंगु गुगु धर्म उत्पन्न जुया च्वनी, उम्ह पुद्गलया शरीरय् दुने नीचगु उपिं अकुशल धर्म च्वना च्वनी, छसिकथं चिनाच्वनी, उकिं “सान्तेवासिक” धका धाइ । उम्ह पुद्गलयात उकथं उत्पन्न जुया च्वंगु रूपारम्भण आदिं नीचगु अकुशल धर्मय्सं सास्ति याका च्वनी । उकिं “साचरियक” धका धाइ ।

भिक्षुपिं ! हानं नं भिक्षुयाके श्रोतप्रसादं शब्दयात न्यना ... पूर्ववत् घ्राणप्रसादं बास नंतुना ... पूर्ववत् ... जिह्वाप्रसादं रस सवाःकया ... पूर्ववत् ... कायप्रसादं स्पर्श याये बहःगु वस्तुयात स्पर्श याना ... पूर्ववत् ... मनोविज्ञानं धर्मयात सिइका आरम्भणपाखे उन्मुख जुइगुकथं उत्पन्न जुइ यःगु संयोजनया हित जुया च्वंगु नीचगु गुगु अकुशल धर्म उत्पन्न जुया च्वनी, उम्ह पुद्गलया दुने नीचगु उगु अकुशल धर्म च्वना च्वनी, छसिकथं चिना

चवनी । उकिं “सान्नेवासिक” धका धाइ । उम्ह पुद्गलयात थुकथं चाःहिलीगुलिं नीचगु अकुशल धर्मयसं सास्ति याना जुया चवनी । उकिं “साचरियक” धका धाइ । भिक्षुपिं ! थुकथं हे क्लेश सहितम्ह समुदाचरण सहितम्ह भिक्षु दुःखपूर्वक सुख रहित जुइका चवना चवनी । थुकथं नं थुगु शरीरय् क्लेशात उत्पन्न जुइका चवनी । उकिं परिस्सय धका धाइ ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु दु – भिक्षुपिं ! दुने च्वंगु मलत, दुने च्वपिं अमित्रत, दुने च्वपिं शत्रुत, दुने च्वपिं हिंसकत, दुने च्वपिं विरोधीत, थुपिं हे स्वंगू खः । थुपिं स्वंगू छु छु ? भिक्षुपिं ! लोभ दुने च्वंगु मल खः, दुने च्वम्ह अमित्र खः, दुने च्वम्ह शत्रु खः, दुने च्वम्ह हिंसक खः, दुने च्वम्ह विरोधी खः । भिक्षुपिं ! द्वेष । भिक्षुपिं ! मोह दुने च्वंगु मल खः, दुने च्वम्ह अमित्र खः, दुने च्वम्ह शत्रु खः, दुने च्वम्ह हिंसक खः, दुने च्वम्ह विरोधी खः । भिक्षुपिं ! दुने च्वंगु मलत, दुने च्वपिं अमित्रत, दुने च्वपिं शत्रुत, दुने च्वपिं हिंसकत, दुने च्वपिं विरोधीत थुपिं स्वंगू धर्म खः ।

लोभं अनर्थ याना बिइ यः, लोभं कुशल चित्त स्यंका बिइ यः । शरीर दुने भय उत्पन्न जुया चवनी व शरीर दुने उत्पन्न जूगु भययात मूर्खम्ह मनुखं ज्ञानं मस्यू । लोभ दुम्ह व्यक्तिं अर्थयात मस्यू । लोभ दुम्ह व्यक्तिं धर्मयात मखं । गुगु कारणं लोभं मनूयात सास्ति याना चवनी । उबले तःसकं अन्धकार जुया चवनी ।

द्वेषं अनर्थ याना बिइ यः । द्वेषं कुशल चित्त स्यंका बिइ यः । शरीर दुने भय उत्पन्न जुया चवनी व शरीर दुने उत्पन्न जूगु भययात मूर्खम्ह मनुखं ज्ञानं मस्यू । द्वेष दुम्ह व्यक्तिं अर्थयात मस्यू । द्वेष दुम्ह व्यक्तिं धर्मयात मखं । गुगु कारणं द्वेषं मनूयात सास्ति याना चवनी । उबले तःसकं अन्धकार जुया चवनी ।

मोहं अनर्थ याना बिइ यः । मोहं कुशल चित्त स्यंका बिइ यः । शरीर दुने भय उत्पन्न जुया चवनी व शरीर दुने उत्पन्न जूगु भययात मूर्खम्ह मनुखं ज्ञानं मस्यू । मोह दुम्ह व्यक्तिं अर्थयात मस्यू । मोह दुम्ह व्यक्तिं धर्मयात मखं । गुगु कारणं मोहं मनूयात सास्ति याना चवनी । उबलें तःसकं अन्धकार जुया चवनी । थुकथं नं थुगु शरीरय् भय उत्पन्न जुइकीगु कारणं परिस्सय धका धाइ ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु दु – महाराज ! धात्थें पुरुषयाके स्वंगू धर्म आध्यात्म संस्थानय् उत्पन्न जुल धाःसा चित्तय् दुःख जुइकेया नितिं, शरीरय् दुःख जुइकेया नितिं, सुखपूर्वक विहार मयाकेया नितिं जुयाचवन । स्वंगू धर्म धयागु छु छु खः ? महाराज ! पुरुषयाके लोभ धर्म आध्यात्म संस्थानय् उत्पन्न जुल धाःसा चित्तय् दुःख जुइकेया नितिं, शरीरय् दुःख जुइकेया नितिं, सुखपूर्वक विहार मयाकेया नितिं जुयाचवन । महाराज ! द्वेष धर्म । महाराज ! मोह धर्म पुरुषयाके आध्यात्म संस्थानय् उत्पन्न जुल धाःसा चित्तय् दुःख जुइकेया नितिं, शरीरय् दुःख जुइकेया नितिं, सुखपूर्वक विहार मयाकेया नितिं जुयाचवन । महाराज ! थुपिं स्वंगू धर्म पुरुषयाके आध्यात्म संस्थानय् उत्पन्न जुल धाःसा चित्तय् दुःख जुइकेया नितिं, शरीरय् दुःख जुइकेया नितिं सुखपूर्वक विहार मयाकेया नितिं जुयाचवन ।

लोभं नं, द्वेषं नं, मोहं नं पाप चित्त दुम्ह पुरुषयात शरीरय् दुने प्रष्ट उत्पन्न जुया सास्ति याना चवनी । उपमा गुकथं खः ? थःगु फलं पिने सार दया च्वंगु पंयात स्यंकीथें तुं सास्ति याना चवनी । थुकथं नं तत्रा सयाति परिस्सया धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः ।

धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा जुया बिज्यात - राग नं, द्वेष नं, मोह नं थ्व शरीर हे कारण दया कुशल धर्मय् न्ह्याइपु मताः । कामगुणय् न्ह्याइपु ताः । चिमिसं तितं तितं स्वा, शरीरय् दुने उत्पन्न जुयाच्चन । शरीरय् दुने उत्पन्न जुया भिंगु कल्पनातय् तयाग याना च्वन । उपमा गुकथं खः ? कुमातय्सं मभिंम्ह कोयात त्याग याइथेंतु खः । थुकथं तत्रासयाति परिस्समा धयागु पालिया अर्थयात सिइकेमाः ।

परिस्सयानं सहिता धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध शत्रुभयतय् सहयाना बिज्याये फु, विरोधी जुया बिमज्या, त्वःपुया स्थिर जुया बिज्याना च्वन, फुका बिज्याना च्वन, अलग याना बिज्याना च्वन । थुपिं हे **परिस्सयानं सहिता** धयागु पालिया अर्थ खः । **अछम्भी** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धया ग्यायेगु मद्दु, कम्प जुइगु मद्दु, थारा न्हुइगु मद्दु, बिस्यू वनेगु मद्दु, ग्याइगु स्वभावयात चिइका बिज्याये धुंकल, चिमिसं तितितं स्वाइगुलिं रहित जुया च्वना बिज्याना च्वन । थुपिं हे **परिस्सयानं सहिता अछम्भी**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध -

नीचगु उत्तमगु वस्तुं (*न्ह्यागुलीसं*) सन्तुष्ट जुया प्यंगू दिशाय् इच्छा दुगुकथं सुखपूर्वक च्वनेगु नं, भयं स्पर्शित जुइगु मद्दुगु नं जुयाच्चन । आध्यात्म व बाह्य भय अन्तरायतय् क्षान्ति, वीर्य आदि सहयाये फुम्ह, थारा न्ह्या शरीर स्तब्ध मजूम्हा जुया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१२९. दुस्सङ्गहा पब्बजितापि एके, अथो गहट्ठा घरमावसन्ता ।

अप्पोस्सुक्को परपुत्तेसु हुत्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

गुलिं प्रव्रजितपिं, अनं बाहेक छेंय् च्वना च्वपिं गुलिं गृहस्थपिं संग्रह याये थाकुया च्वन । पर पुत्रपिनिप्रति च्यूता मद्दुपिं जुया विपश्यनायात अभ्यास याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

दुस्सङ्गहा पब्बजितापि एके धयागु पाली थुगु शासनय् गुलिं प्रव्रजितपिं निश्रय बिया च्वंसां, पालि स्यना बिया च्वंसां, अर्थकथा स्यना बिया च्वंसां, चीवर बिया च्वंसां, पात्र बिया च्वंसां, ली देमा बिया च्वंसां, धर्मकरण (धातुया लः चालनी) बिया च्वंसां, कापया लः चालनी बिया च्वंसां, म्हिचाः बिया च्वंसां, लाकां बिया च्वंसां, काय बन्धन बिया च्वंसां न्यनी मखु, न्हाय्पं बिइ मखु, सिइके मास्ते वःगु चित्त उत्पन्न याइ मखु । न्यने मास्ते मवयेकुसे वचन पालन याइ मखु । विरोधी भाव दया मेगु दिशापाखे नं ख्वाः स्वका च्वनी । थुपिं हे **दुस्सङ्गहा पब्बजितापि एके** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अथो गहट्ठा घरमावसन्ता धयागु थुगु लोकय् गुलिं गृहस्थीपिं नं किसि ब्यूसां नं, पूर्ववत् रथ, वुं, वाली, वहः, लुं ब्यूसां नं, गां निगम, नगर, राष्ट्र, जनपद ब्यूसां नं न्यनी मखु, न्हाय्पं बिइ मखु, सिइके मास्ते वःगु चित्त उत्पन्न याइ मखु । न्यने मास्ते मवयेकुसे वचन पालन याइ मखु । विरोधी भाव दया मेगु दिशापाखे नं ख्वाः स्वका च्वनी । थुपिं हे **अथो गहट्ठा घरमावसन्ता** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अप्पोस्सुक्को परपुत्तेसु हुत्वा धयागु थःत ल्यंका दक्व व्यक्त्तिपिं थुगु थासय् परपुत्र नां दयाच्चन । उपिं परपुत्रपिनिप्रति च्यूता मदुपिं जुया, धन्दा मदुपिं जुया, अपेक्षा मदुपिं जुया । थुपिं हे अप्पोस्सुक्को परपुत्तेसु हुत्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

गुलिं प्रव्रजितपिं, अनं बाहेक छेयं च्वना च्वपिं गुलिं गृहस्थीपिं संग्रह याये थाकुया च्वन । परपुत्रपिनिप्रति च्यूता मदुपिं जुया विपश्यनायात अभ्यास याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यक् समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३०. ओरोपयित्वा गिहिब्यञ्जनानि, सञ्छिन्नपत्तो यथा कोविलारो ।

छेत्वान वीरो गिहिबन्धनानि, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

गृहस्थी भेषभूषायात तोता हःत्वादले धुंकूगु कोविदार सिमाथें गृह बन्धनतयत् त्वाःथला वीर्य दुम्ह जुइ धका बिचाः याइगुकथं अभ्यास याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यक् समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

ओरोपयित्वा गिहिब्यञ्जनानि धयागु पाली सँ, दाही, स्वाँमाः, गन्ध, विलेपन, आभरण (तिसा), पिलन्धन=छायपिइगु, वस्त्र, पारूपन, बेतालिनं चिइगु, पाउडर आदि बुइगु, चिकनं बुइगु, मो ल्हुइगु, म्हय् तीया बिइगु, न्हाय्कं स्वयेगु, अजः उलिगु, स्वाँ छुइगु, नःस्वालं बुइगु, ख्वालय् चूर्ण बुइगु, ख्वालय् चूर्ण इलेगु, चुरी न्ह्यायेगु, मुकुट धारण यायेगु, तुतां ज्वना जुइगु, वासः तयेगु, पंया बत्ता, तरबार, कुसा, विचित्रगु लाकां, मुकुट, मणि, च्वामो पंखां गायेगु, तःकूगु तुयूगु वस्त्रत, मेगु नं गृहस्थीपिनि आभरणतयत् गिहिब्यञ्जन गृहस्थ व्यञ्जन धका धाइ । ओरोपयित्वा गिहिब्यञ्जनानि धयागु गृहस्थीपिनि भेषभूषायात हटे याना, बांलाक हटे याना, त्याग याना, न्ह्याबलें शान्त याना । थुपिं हे ओरोपयित्वा गिहिब्यञ्जनानि धयागु पालिया अर्थ खः ।

सञ्छिन्नपत्तो यथा कोविलारो धयागु कोविलार सिमाया हःत त्वाः दलिथें, बांलाक त्वाःदलिथें, हाया वनीथें, छ्वाखेलं हाया वनीथें थुकथं हे वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं गृहस्थी भेषभूषायात त्वाःथला बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला बिज्याये धुंकल, कुतःका बिज्याये धुंकल । थुपिं हे सञ्छिन्नपत्तो यथा कोविलारो धयागु पालिया अर्थ खः ।

छेत्वान वीरो गिहिबन्धनानि धयागु पाली वीरो धयागु वीर्य दुम्हेसित वीरो धका धाइ । आपालं वीर्य दुगु कारणं याना वीरो धका धाइ । शूरवीर जूगुलिं वीर धका धाइ । सामर्थ्य दुम्ह जूगुलिं वीर धका धाइ । शूरम्ह जूगुलिं वीर धका धाइ । शत्रुपिसं ययेके फुगु ज्या याये सः । ग्याये मसः, कम्प जुइ मसः, थारा न्हुइ मसः, बिस्सू वने मसः, ग्याइगुयात हटे याये धुंकल । उकिं वीर धका धाइ । चिमिसँ तिं तिं स्वाइगुलिं रहित जुइ धुंकूगुलिं वीर धका धाइ ।

थुगु लोकय् दक्व अकुशल ज्यां रहित जुयाच्चन । नरकय् जुइगु दुःखयात पुला वना वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध वीरतापूर्वक च्वना च्वन । वीर्य दुम्ह अभ्यास यायेगु दुम्ह थजागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तियात सत्य तथ्य दुम्ह जुया वीर धका धाइ ।

काय् म्प्याय्पिं, कलापिं, दास दासीपिं, फइ दुगुत, खिचा, फाँत, किसि, सा, सल, खच्चड, बुँ, बाली, वहः, लुँ, गाँ, निगम, राजधानी, राष्ट्र, जनपद, कोष, भकारी, गुलि नं प्यपुनिगु वस्तुत दु, उकियात गिहिबन्धन (गृहबन्धन) धका धाइ ।

छेत्वान वीरो गिहिबन्धनानि धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध वीर्य दुम्ह जुया गृहबन्धनतय्त त्वाःथला, बांलाक त्वाःथला, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे **छेत्वान वीरो गिहिबन्धनानि, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध –

गृहस्थीपिनि भेषभूषायात तोता हः त्वाःदले धुकूगु कोविदार सिमाथें गृहबन्धनतय्त त्वाःथला वीर्य दुम्ह जुइ धका बिचाः याइगुकथं अभ्यास याना (प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना) गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

प्रथम वर्ग क्वचाल ।

द्वितीय वर्ग

**१३१. सचे लभेथ निपकं सहायं, सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं ।
अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि, चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा ॥**

परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, बांलाक विहार याना च्वंम्ह, वीर्य दुम्ह, नाप नाप आचरण याना च्वंम्ह पासायात छुं जुया प्राप्त जूसा उम्ह पासालिसे लय्ताःगु मन दुम्ह स्मृति दुम्ह जुया आध्यात्म बाह्यकथं दक्व शत्रुभयतय्त सास्ति याना आचरण यायेमाः ।

सचे लभेथ निपकं सहायं धयागु परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, पण्डितम्ह, प्रज्ञावान्म्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, जाँ थिगु प्रज्ञा दुम्ह, शुद्धगु प्रज्ञा दुम्ह मित्रयात छुं जुया प्राप्त जूसा, हानं प्राप्त जूसा, विशेषकथं प्राप्त जूसा, यथैका प्राप्त जूसा । थुपिं हे **सचे लभेथ निपकं सहायं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं धयागु पाली **सद्धिं चरं** धयागु नाप आचरण याना च्वंम्ह । **साधुविहारि** धयागु प्रथमध्यानं नं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, द्वितीयध्यानं नं, तृतीयध्यानं नं, चतुर्थध्यानं नं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, मैत्री, क्लेशं विमुक्तगु चित्तं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, करुणां नं, मुदितां नं, उपेक्षा नं क्लेशं विमुक्तगु चित्तं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, आकाशानन्त्यायतन समापत्तिं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, विज्ञानानन्त्यायतन समापत्तिं नं पूर्ववत् आकिञ्चन्यायतन समापत्तिं नं ... पूर्ववत् नैवसंज्ञानासंज्ञायतन समापत्तिं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, निरोध समापत्तिं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, फल

समापत्तिं बांलाक विहार याना च्वंम्ह । धीरं धयागु कम मज्जूगु वीर्य दुम्ह, पण्डितम्ह, प्रज्ञावान्म्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, जाँ थिगु प्रज्ञा दुम्ह, शुद्धगु प्रज्ञा दुम्ह । थुपिं हे सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि धयागु पाली **परिस्सया** धयागु प्रकटगु शत्रुभयत नं, त्वःपुयातःगु शत्रु भयत नं थुकथं शत्रुभयत निधी दु । ... पूर्ववत् ... थुमित प्रकटगु शत्रुभयत धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुमित त्वःपुयातःगु शत्रुभाव धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुकथं नं तत्रासयाति **परिस्सया** धयागु पालिया अर्थयात सिद्धिकेमाः ।

अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि धयागु दक्ख शत्रुभयतयत् सास्ति याना, त्वःपुया, अन्त याना, न्हया । थुपिं हे **अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि** धयागु पालीया अर्थ खः ।

चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, पण्डितम्ह, प्रज्ञावान्म्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, जाँ थिगु प्रज्ञा दुम्ह, शुद्धगु प्रज्ञा दुम्ह पासालिसे लय्ता वःगु चित्त दुम्ह जुया, यःगु चित्त दुम्ह जुया, हर्षितगु चित्त दुम्ह जुया, थीथीकथं हर्षितगु चित्त दुम्ह जुया, चं चं धाःगु चित्त दुम्ह जुया, मोदित जुया च्वंगु चित्त दुम्ह जुया आचरण यायेमाः, विहार यायेमाः, इर्यापथयात उत्पन्न यायेमाः, आचरण यायेमाः, पालन यायेमाः, यापन यायेमाः, यापन याकेमाः । थुपिं हे **चरेय्य तेनत्तमनो** धयागु पालिया अर्थ खः । **सतीमा** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध स्मृति दुम्ह जुयाच्चन । परमगु परिपक्वगु स्मृति प्रज्ञा पूर्णम्ह जुयाच्चन । चिरकालनिसं याना तःगु, चिरकालनिसं धयातःगुयात नं लुमंका तये फुगु जुया च्वन, बारम्बार लुमंका तये फुगु जुयाच्चन । थुपिं हे **चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध -

परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, बांलाक विहार याना च्वंम्ह, वीर्य दुम्ह, नाप नापं आचरण याना च्वंम्ह, पासायात छुं जुया प्राप्त जूसा उम्ह पासालिसे लय्ताःगु मन दुम्ह, स्मृति दुम्ह जुया आध्यात्म बाह्यकथं दक्ख शत्रुभयतयत् सास्ति याना आचरण यायेमाः विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३२. नो चे लभेथ निपकं सहायं, सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं ।

राजाव रहुं विजितं पहाय, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, बांलाक विहार याना च्वंम्ह, वीर्य दुम्ह, नाप नापं आचरण याना च्वंम्ह पासायात छुं जुया प्राप्त मज्जूसा जुजुं थः शासन याना च्वनागु राष्ट्रयात त्याग याना याकचा आचरण विचरण याइथें तुं ज्ञान मदुम्ह पासायात त्याग याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

नो चे लभेथ निपकं सहायं धयागु परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, पण्डितम्ह, प्रज्ञावान्म्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, जाँ थिगु प्रज्ञा दुम्ह, शुद्धगु प्रज्ञा दुम्ह पासायात छुं जुया प्राप्त मज्जूसा, हानं प्राप्त मज्जूसा, विशेषकथं प्राप्त मज्जूसा, ययेका प्राप्त मज्जूसा । थुपिं हे **नो चे लभेथ निपकं सहायं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं धयागु पाली **सद्धिं चरं** धयागु नापं आचरण याइम्ह । **साधुविहारिं** धयागु प्रथमध्यानं बांलाक विहार याना च्वंम्ह पूर्ववत् निरोधसमापत्तिं बांलाक विहार याना च्वंम्ह, फल समापत्तिं बांलाक विहार याना च्वंम्ह । **धीरं** धयागु कम मज्जुगु वीर्य दुम्ह, पण्डितम्ह, प्रज्ञावान्म्ह, बुद्धिमान्म्ह, ज्ञान दुम्ह, जाँ थिगु प्रज्ञा दुम्ह, शुद्धगु प्रज्ञा दुम्ह । थुपिं हे **सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

राजाव रङ्गं विजितं पहाय धयागु संग्राम विजय प्राप्त याये धुंकूम्ह, शत्रु रहितम्ह, इच्छा यानागु प्राप्त जुया च्वंम्ह, परिपूर्णगु कोष, भकारी दुम्ह, क्षत्री जुया च्वंम्ह, अभिषेक प्राप्त जुइ धुंकूम्ह जुजुं राष्ट्र, जनपद, कोष, भकारी, आपालं लुं, वह, नगरयात त्याग याना सँ, दाही खाना काषायवस्त्र धारण याना छें नं पिहाँ वया श्रमण प्रव्रजित जुया च्यूता मदुगु भावय् थ्यंका याकचा आचरण याना च्वन, विहार याना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, आचरण याना च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुकथं प्रत्येकसम्बुद्ध दक्खं छेंय् च्वंपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला काय् म्हायाय् कलापिनिगुपाखें जुइगु च्यूतायात त्वाःथला ज्ञातिपिनिगु च्यूता कया च्वनेगुयात त्वाःथला पासा भाइपिनिगु च्यूता कया च्वनेगुयात त्वाःथला सँ, दाही खाना काषायवस्त्र धारण याना छें नं पिहाँ वया श्रमण प्रव्रजित जुया च्यूता मदुगु भावय् थ्यंका याकचा आचरण याना च्वन, विहार याना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, आचरण याना च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे **राजाव रङ्गं विजितं पहाय**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध -

परिपक्वगु प्रज्ञा दुम्ह, बांलाक विहार याना च्वंम्ह, वीर्य दुम्ह, नाप नापं आचरण याना च्वंम्ह पासायात छुं जुया प्राप्त मज्जुसा जुजुं थः शासन याना च्वंगु राष्ट्रयात त्याग याना याकचा आचरण विचरण याइथें तुं ज्ञान मदुम्ह पासायात त्याग याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३३. अद्धा पसंसाम सहायसम्पदं, सेट्ठा समा सेवितब्बा सहाया ।

एते अलद्धा अनवज्जभोजी, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

शील आदि गुण दुम्ह पासां पूर्ण जुइगुयात धात्थें जिमिसं प्रशंसा याना च्वना । शील आदि गुणं थःया सिबे श्रेष्ठपिं, थःलिसे समानपिं पासापित्त सेवन यायेमाः । थजागु स्वभाव दुपिं पासापित्त प्राप्त मज्जुसा मिथ्या आजीविकायात चिइका धर्मपूर्वक प्राप्त जूगु दोष मदुगु भोजन दुम्ह जुया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

अद्धा पसंसाम सहायसम्पदं धयागु पाली **अद्धा** धयागु धात्थें धयागु अर्थयात क्यना च्वंगु शब्द खः । शङ्का मदुगुयात व्यक्त याइगु शब्द, उपशङ्का मदुगुयात व्यक्त याइगु शब्द, निगू दोष रहितगु शब्द, सन्देहरहितगु शब्द, ज्या ख्यले मदुगुलिं रहित जुया च्वंगु शब्द, युक्त जुइगुलिं रहित जुया च्वंगु शब्द खः । **अद्धा** धयागु थुगु शब्द न्ह्यावले दृढ जुया च्वनिगुयात व्यक्त याइगु शब्द खः । **सहायसम्पदं** धयागु गुम्ह पासा अशैक्ष्य जुया च्वंगु शीलस्कन्धं सम्पूर्ण जुया च्वन, अशैक्ष्य जुया च्वंगु समाधिस्कन्धं, अशैक्ष्य जुया च्वंगु प्रज्ञास्कन्ध, अशैक्ष्य जुया

च्वंगु विमुक्तिस्कन्ध, अशैक्ष्य जुया च्वंगु विमुक्तिज्ञान दर्शनस्कन्ध सम्पूर्ण जुया च्वन, अजागु स्वभाव दुम्ह व्यक्तियात सहायसम्पद दुम्ह व्यक्ति धका धाइ । अद्धा पसंसाम सहायसम्पदं धयागु शीलआदि गुण दुम्ह पासां पूर्ण जुइगुयात प्रशंसा याना च्वना, च्वछाया च्वना, गुण वर्णन याना च्वना । थुपि हे अद्धा पसंसाम सहायसम्पदं धयागु पालिया अर्थ खः ।

सेट्टा समा सेवितब्बा सहाया धयागु शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति, विमुक्तिज्ञानदर्शनं श्रेष्ठपिं पासापिं दयाच्चन । शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्तिज्ञानदर्शनं समानपिं पासापिं दयाच्चन । श्रेष्ठपिं पासापिं वा समानपिं पासापिंत सेवत यायेमाः, संगत यायेमाः, बारम्बार संगत यायेमाः, न्यनेमाः, तुलना यायेमाः । थुपि हे सेट्टा समा सेवितब्बा सहाया धयागु पालिया अर्थ खः ।

एते अलद्धा अनवज्जभोजी धयागु दोष दुगु भोजन हे नसा दया च्वम्ह पुद्गल व दोष मदुगु भोजन हे नसा दया च्वम्ह पुद्गल । दोष दुगु भोजन हे नसा दया च्वम्ह पुद्गल धयाम्ह सु खः ? थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलपिं सुचुकेगु, धायेगु, निमित्त क्यनेगु, सराप बिइगु, प्राप्त जुया च्वंगु लाभं लाभयात मालेगु, सिं बियेगु, पं बियेगु, हः बियेगु, स्वाँ बियेगु, फल बियेगु, सिमा ख्वाला बियेगु, चूर्ण बियेगु, चा बियेगु, दन्तमञ्जन बियेगु, ख्वाः सिलेगु, थः क्वकया धायेगु, मूसुं क्येथें त्रुटि दुगु खँ धायेगु, मचायात बुइगु यायेगु, हथासं दुहाँ वना क्वपुति फेय्तुगुलिं छें, बुँ आदियात स्यूगु शिल्प स्यनेगु, तिरश्चीनविद्यां, अङ्गविद्या, नक्षत्र विद्यां, दूत जुया वनेगु, खबर ज्वना वनेगु, न्यासि वनेगुलिं खबर ज्वना वनेगु, वैद्य ज्यां, न्हूगुज्यां, जाःप्येबियेगु, दान ब्यूम्ह व्यक्तियात बियेगु, अधार्मिक विषमगु ज्यां, शरीरं प्राप्त याना, मनं प्राप्त याना, बांलाक प्राप्त याना, ज्ञानं प्राप्त याना, बारम्बार प्राप्त याना जीवन हनेगु याना च्वन । थुम्ह पुद्गलयात दोष दुगु भोजन हे नसा दया च्वम्ह पुद्गल धका धाइ ।

दोष मदुगु भोजन हे नसा दया च्वम्ह पुद्गल धयाम्ह सु खः ? थुगु लोकय् गुलिं पुद्गलपिं मसुचुकुसे, मधासे, वस्तुइ निमित्त मक्यसे, सराप बिइगु आदि मयासे, प्राप्त जुया च्वंगु लाभं लाभयात मालेगु मयासे, सिं मब्युसे, पं मब्युसे, हः मब्युसे, स्वाँ मब्युसे, फल मब्युसे, सिमा ख्वाला मब्युसे, चूर्ण मब्युसे, चा मब्युसे, दन्तमञ्जन मब्युसे, ख्वाः सिलेगु लः मब्युसे, थः क्वकया मधासे, मूगु क्येथें त्रुटि दुगु खँ मधासे, मचायात बुइगु मयासे, हथासं दुहाँ वना क्वपुति फयेतुइगुलिं छें, बुँ आदियात स्यूगु शिल्पयात मस्यसे, तिरश्चीनविद्यायात मस्यसे, अङ्गविद्यायात मस्यसे, नक्षत्रविद्यायात मस्यसे, दूत जुया मवसे, खबर ज्वना मवसे, न्यासि वनेगुलिं खबर ज्वना मवसे, वैद्य ज्या मयासे, न्हूगु ज्या मयासे, जा प्ये बियेगु मयासे, पूर्ववत् ... दान याम्ह व्यक्तियात मब्युसे, धार्मिकगु, धर्मलिसे मिले जूगु वस्तु शरीरं प्राप्त याना मनं प्राप्त याना, बांलाक प्राप्त याना, ज्ञानं प्राप्त याना, बारम्बार प्राप्त याना जीवन हनेगु याना च्वन । उम्ह पुद्गलयात दोष मदुगु भोजन हे नसा दया च्वम्ह पुद्गल धका धाइ ।

एते अलद्धा अनवज्जभोजी धयागु दोष मदुगु भोजन हे नसा दया च्वपिं थुपि पासापिंत शरीरं प्राप्त मजुया, चित्तं प्राप्त मजुया बांलाक प्राप्त मजुया, ज्ञानं प्राप्त मजुया, बारम्बार प्राप्त मजुया । थुपि हे एते अलद्धा अनवज्जभोजी, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

शील आदि गुण दुम्ह पासां पूर्ण जुइगुयात धात्थें जिमिसं प्रशंसा याना च्वना । शील आदि गुणं थःया सिबे श्रेष्ठपिं, थःलिसे समानपिं पासापितं सेवन यायेमाः । थजागु स्वभाव दुपिं पासापितं प्राप्त मजूसा मिथ्या आजीविकायात चिइका धर्मपूर्वक प्राप्त जूगु दोष मदुगु भोजन दुम्ह जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३४. दिस्वा सुवण्णस्स पभस्सरानि, कम्मरपुत्तेन सुनिट्ठितानि ।

सङ्घट्टयन्तानि दुवे भुजस्मिं, एको चरे खग्ग विसाणकप्पो ॥

लुँकमिया कायूनं बांलाक दयेका तःगु निपाः ल्हाःतय् नं परस्पर थिया (सःपिहाँ वया) च्वंगु लुँया ज्वारा ज्वारा थिना च्वंगु चुरीयात खना घृणा चाया (विपश्यनायात आचरण याना प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना) गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

दिस्वा सुवण्णस्स पभस्सरानि धयागु खना, चक्षुविज्ञानं खना, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । **सुवण्णस्स** धयागु लुँया । **पभस्सरानि** धयागु भिंगु परिशुद्ध जूगु, ज्वारा ज्वारा थिगु जः दुगु लुँ चुरीयात । थुपिं हे **दिस्वा सुवण्णस्स पभस्सरानि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

कम्मरपुत्तेन सुनिट्ठितानि धयागु पाली लुँज्या याइम्हेसित **कम्मरपुत्त** धका धाइ । **कम्मरपुत्तेन सुनिट्ठितानि** धयागु लुँकमिया कायूनं बांलाक सिधयेका तःगु, बांलाक दयेका तःगु, बांलाक थ्वया तःगु, थुपिं हे **कम्मरपुत्तेन सुनिट्ठितानि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

संघट्टयन्तानि दुवे भुजस्मिं धयागु ल्हाःयात **भुज** धका धाइ । छपाः ल्हाःतय् निपा चुरी परस्परय् थिया ल्वाना च्वनीथें उकथं हे सत्त्व प्राणीपिं तृष्णाया बलं नं दृष्टिया बलं नं नरकय् थिया सास्ति जुइका च्वनी । तिर्यकयोनी थिया सास्ति जुइका च्वनी । प्रेतयोनी थिया सास्ति जुइका च्वनी । मनुष्यलोकय् थिया सास्ति जुइका च्वनी । देवलोकय् थिया सास्ति जुइका च्वनी । छगू गतिं मेगु गती, छगू उपपत्तिं मेगु उपपत्ती, छगू प्रतिसन्धिं मेगु प्रतिसन्धी, छगू भवं मेगु भवय्, छगू संसारं मेगु संसारय्, छगू वर्तं मेगु वर्तय् थिया सास्ति जुइका च्वनी, तःसकं थिया च्वनी, परस्परय् थिया वना च्वनी, च्वना च्वनी, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वनी, चाःहिला च्वनी, पालन याना च्वनी, यापन याना च्वनी, यापन याका च्वनी । थुपिं हे **संघट्टयन्तानि दुवे भुजस्मिं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

लुँकमिया कायूनं बांलाक दयेका तःगु निपाः ल्हाःतय् नं परस्पर थिया (ल्वाना सःपिहाँ वया) च्वंगु लुँया ज्वारा ज्वारा थिना च्वंगु चुरीयात खना घृणा चाया (विपश्यनायात आचरण याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना) गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३५. एवं दुतीयेन सह ममस्स, वाचाभिलापो अभिसज्जना वा ।
एतं भयं आयतिं पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

थुकथं राजकुमार जुया च्वंम्ह पासालिसे जिगु खँ ल्हायेगु नं, व राजकुमारलिसे स्नेह दुगुकथं त्याग मयायेगु नं जुयाच्चन । लिपा त्याग मयाइगु कारणं उत्पन्न जुया वये फुगु भययात विचाः याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

एवं दुतीयेन सह ममस्स धयागु तृष्णा हे पासा दयाच्चन वा पुद्गल हे पासा दयाच्चन । गुकथं तृष्णा हे पासा दयाच्चन ? तृष्णा धयागु रूपतृष्णा ... पूर्ववत् ... धर्मतृष्णा । गुम्ह व्यक्ति थुपिं तृष्णातय्त हटे मयानि, उम्ह व्यक्तियात तृष्णा हे पासा दुम्ह धका धाइ ।

तृष्णा हे पासा दुम्ह पुरुष दीर्घकाल तक चाचाःहिला थुगु भवं मेगु भवय् जन्म जुइगु धयागु संसारयात पुला वने फइ मखु । थुकथं तृष्णा हे पासा दुम्ह जुयाच्चन ।

गुकथं पुद्गल हे पासा दयाच्चन ? थुगु लोकय् गुलिं व्यक्तिपिं फल दुगु नं मखु, कारण दुगु नं मखुसे, चं चं धाःम्ह जुया, शान्त मज्जूगु चित्त दुम्ह जुया छम्ह व्यक्तिया नितिं नं निम्हम्ह पासा जुया च्वनी, निम्ह व्यक्तिया नितिं नं स्वम्हम्ह पासा जुया च्वनी, स्वम्ह व्यक्तिया नितिं प्यम्हम्ह पासा दया च्वनी । थ्व पासापिनि दथुइ ज्या ख्यले मदुगु खँ नं ल्हाना च्वनी । ज्या ख्यले मदुगु खँ धयागु छु छु खः ? राजकथा, चोरकथा, महामन्त्रीकथा, सेनाकथा, भवकथा, युद्धकथा, अन्नकथा, पानकथा, वस्त्रकथा, शयनकथा, मालाकथा, गन्धकथा, ज्ञातिकथा, यानकथा, ग्रामकथा, निगमकथा, नगरकथा, जनपदकथा, स्त्रीकथा, शूरकथा, यात्राकथा, लः काः वनीथाय् ल्हाना जुइगु कथा, बिते जुइ धुकूपिं व्यक्तिपिनिगु खँ, थीथी फाइदा मदुगु खँ, लोकया बारे ल्हाइगु खँ, समुद्रया बारे ल्हाइगु खँ, शाश्वत दृष्टि आदिया बारे ल्हाइगु खँ । थुकथं पुद्गल हे पासा दुम्ह जुयाच्चन । थुपिं हे एवं दुतीयेन सह ममस्स धयागु पालिया अर्थ खः ।

वाचाभिलापो अभिसज्जना वा धयागु पाली स्वीनिता प्रकारया मार्गफल प्राप्त जुइगुया हेतु मखुगु खँयात वाचाभिलापो धका धाइ । छु छु खः ? राजकथा ... पूर्ववत् ... शाश्वत दृष्टि आदिया बारे ल्हाइगु खँ । अभिसज्जना वा धयागु तृष्णां चिना तयेगु वा दृष्टिं चिना तयेगु । थुकथं चिना तयेगु निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुकियात तृष्णां चिना तयेगु धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुकियात दृष्टिं चिना तयेगु धका धाइ । थुपिं हे वाचाभिलापो अभिसज्जना वा धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं भयं आयतिं पेक्खमानो धयागु पाली भयं धयागु जातिभय, जराभय, व्याधिभय, मरणभय, राजभय, चोरभय, अग्निभय, लःभय, आत्मानुवाद भव, परानुवादभय, दण्डभय, दुर्गतिभय, छालभय, स्वज्जु गोज्ज्यागुभय, भूमरीभय, तधिकम्ह न्यायाभय, आजीविकाभय, निन्दाभय, परिषद दथुइ ग्याइगु भय, अय्लाखं काइगुलिं जुइगु भय, ग्यानापूगु आकार, ग्याइगुलिं म्ह खाइगु भय, चिमिसँ तिं तिं स्वाइगु भय, चित्तया आकाभाका जुइगु भय, चित्तया थारा न्हुइगु । एतं भयं आयतिं पेक्खमानो धयागु थुगु भययात लिपा विचाः

याना, खना, स्वया, भाविता याना, प्रत्यवेक्षण याना । थुपिं हे एतं भयं आयतिं पेक्खमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

थुकथं राजकुमार जुया च्वंन्ह पासालिसे जिगु खँ ल्हायेगु नं, व राजकुमार लिसे स्नेह दुगुकथं त्याग मयायेगु नं जुयाच्वन । लिपा त्याग मयाइगु कारण उत्पन्न जुया वये फुगु भययात विचाः याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आरचण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३६. कामा हि चित्रा मधुरा मनोरमा, विरूपरूपेन मथेन्ति चित्तं ।

आदीनवं कामगुणेसु दिस्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

विचित्रगु, मधुरगु, मनोरमगु वस्तुकामतयसं थीथी स्वभावकथं चित्तयात गुगु कारणं क्वत्यला च्वन, उगु कारणं कामगुणय् दोषयात खंका बिपश्यना अभ्यास याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

कामा हि चित्रा मधुरा मनोरमा धयागु पाली **कामा** धयागु वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । पूर्ववत् ... थुमित वस्तुकाम धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुमित क्लेशकाम धका धाइ । **चित्रा** धयागु थीथी स्वभाव दुगु रूपारम्मण, थीथी स्वभाव दुगु शब्दारम्मण, थीथी स्वभाव दुगु गन्धारम्मण, थीथी स्वभाव दुगु रसारम्मण, थीथी स्वभाव दुगु बांलागु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रियरूपगु कामलिसे स्वापू दुगु, प्यपुने बहःगु प्रष्टव्यारम्मण । **मधुरा** धयागु थुगु खँ भगवान् बुद्धं आज्ञा दयेका बिज्यागु दु - भिक्षुपिं ! कामगुण न्याता प्रकारया दु । व न्याता छु छु खे ? बांलागु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रियरूपगु, कामलिसे स्वापू दुगु, प्यपुने बहःगु चक्षुविज्ञानं सिइके बहःगु रूपारम्मण, श्रोतविज्ञानं सिइके बहःगु शब्दारम्मण, घ्राणविज्ञानं सिइके बहःगु गन्धारम्मण, जिह्वाविज्ञानं सिइके बहःगु रसारम्मण । बांलागु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रियरूपगु, कामलिसे स्वापू दुगु, प्यपुने बहःगु कायवज्ञानं सिइके बहःगु स्पष्टव्यारम्मण । भिक्षुपिं ! थुमित हे न्याता प्रकारया कामगुण धका धाइ । भिक्षुपिं ! थुपिं न्याता कामगुणतयत्त प्रत्यय याना धात्थें गुगु सुख, सौमनस्य उत्पन्न जुया च्वन, उगु सुख, सौमनस्ययात कामयात प्रत्यय याना उत्पन्न जूगु सुख धका, नीचपिसं अनुभव याइगु सुख धका, पृथग्जन्पिसं अनुभव याइगु सुख धका, आर्य मखुपिनिगु सुख धका धाइ । “उगु सुखयात सेवन याये बहः मजू, वृद्धि याये बहः मजू, बारम्बार दयेके बहः मजू, सवाः काये बहः मजू धका धया च्वना ।” थुपिं हे **कामा हि चित्रा मधुरा** धयागु पालिया अर्थ खः । **मनोरमा** धयागु पाली **मनो** धयागु गुगु चित्त नं ... पूर्ववत् व चित्तरूपी मनोविज्ञान धातु नं । चित्तयात न्ह्याइपुका च्वन, लयतायेका च्वन, ययेके बिया च्वन, हर्ष याका च्वन । थुपिं हे **कामा हि चित्रा मधुरा मनोरमा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

विरूपरूपेन मथेन्ति चित्तं धयागु थीथी स्वभाव दुगु रूपारम्मणतयसं ... पूर्ववत् ... थीथी स्वभाव दुगु स्पष्टव्यारम्मणतयसं चित्तयात लयतायेका आशा याका च्वन, ययेके बिया च्वन, हर्ष याका च्वन । थुपिं हे **विरूपरूपेन मथेन्ति चित्तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आदीनवं कामगुणेषु दिस्वा धयागु भगवान् बुद्धं थुगु खँयात आज्ञा दयेका बिज्यागु दु - “भिक्षुपिं ! कामविषयया आदीनव (दोष) धयागु छु ? भिक्षुपिं ! थुगु लोकय् कुलपुत्रं मुद्रागिन्तिद्वारा, गणितद्वारा, बुँ नापे यायेगु ज्यापाखें, बुँज्यापाखें, वाणिज्यपाखें, गौपालनपाखें, जुजुया चाकरीपाखें, सरकारी नौकरीपाखें अथवा न्त्यागुसां छगू ज्या याना जीविका याइ । वं तान्वः चिकु सह याइ, की, पतंगादिं न्याइगुलिं स्याःगु सह याइ, मेहेनत याइ, नये त्वने पित्यागु सह याना सिना सिना ज्या याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःखया पुचः (दुःखसम्बन्ध) जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! थुकथं उत्साह, प्रयत्न व मेहेनत याना नं वं भोग सम्पत्ति दय्के मफुत धाःसा जिगु उत्साह सितिं वन, जिगु मेहेनत सितिं वन धका वं शोक याइ, सन्ताप याइ, ख्वइ, छ्चोनय् ल्हाः तया क्हाँय् क्हाँय् ख्वया विलाप याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु काम विषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न थ्व हे दुःखया पुचः जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! छुं जुया थुकथं उत्साह, प्रयत्न व मेहेनत याना वं भोग सम्पत्ति ज्वरे याये फत धाःसां नं वं उगु भोग सम्पत्ति रक्षा याना तयेत दुःख दौर्मनस्य अनुभव व चिन्तना याइ-छु थ्व जिगु धन जुजुं जकं लाका (हरण याना) काइगु मखुला, वा खुं जकं खुया यंकिगु मखुला, मिं नया भष्म जुया वनिगु जकं मखुला वा लखं चुइका यंकिगु जकं मखुला वा मयोपिं मथ्याःपिं मनूतयगु ल्हाती लाःवनिगु जकं मखुला ?’ थुकथं चिन्ता याना च्वना च्वंक च्वंक हे विचाः याना तया तक तकं हे जुजुं लाका कया यंकी, वा खुं खुया यंकी, वा मिं नया भष्म जुइ, वा लखं चुइका यंकी वा मयोपिं मथ्याःपिं मनूतयगु ल्हाती लाःवनी । अनलि थ्व हे कारणं व - ‘गुगु न्हापा जिगु खः (आः) व नं मंत’ - ‘हरे, आः जिं छु यायेगु’ धका शोक याइ, सन्ताप याइ, ख्वइ, छ्चोनय् ल्हाःतया क्हाँय् क्हाँय् ख्वया विलाप याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःखया पुचः जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे जुजु नं जुजु नाप ल्वाइ, क्षत्रिय नं क्षत्रिय नाप ल्वाइ, ब्राह्मण नं ब्राह्मण नाप ल्वाइ, गृहपति नं गृहपति नाप ल्वाइ, मां नं काय् नाप ल्वाइ, काय् नं मां नाप ल्वाइ, दाजुकिजा तताक्येहे नाप, तताक्येहे दाजुकिजा नाप ल्वाइ, पासा पासा नाप ल्वाइ । इपिं कलह, विग्रह, विवाद याना थवंथवय् ल्हाः वाइ, चाग्वारां कय्की, कथिं दाइ, शस्त्र चले याइ । इमिगु अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःखया पुचः जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे ढाल तलवारं सज्जित जुया, धनुष वाणं सज्जित जुया - निगू पक्षयापिं ब्यूहय् वना संग्राम नं याइ । भालां नं सुइ, वाणं नं कय्की, तलवारं नं पाली । इमित अन भालां नं लाइ, वाणं नं कइ हानं इमिगु छ्चो नं तलवारं त्वाः दली । इमिगु अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु काम विषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःखया पुचः जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे ढाल तलवारं सज्जित जुया, धनुष वाणं सज्जित जुया, क्वाथ (किल्ला) दयेका तःथाय् उखें थुखें ब्वाय् जुया भालां नं, वाणं नं तलवारं नं प्रहार याइ । इमित अन भालां नं सुइ, वाणं नं कय्की, सौं (गोवर) ध्याचलं नं कय्की, जनसमूह भीडं नं न्हुइ, इमिगु छ्चों नं तलवारं त्वाः ल्हाइ । इमिगु अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः । काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःखया पुचः जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे छें नं व्ह खनी, लूटपाट नं याइ, गां गां नं लुटे याइ, निका लैय् वइपिके लुट् याइ, व्यभिचार नं याइ । अनलि इमित ज्वना यंका जुजुं नाना थरीयागु सजाय व दण्ड नं बिइ । कोडां नं दाइ, इमिगु ल्हाः नं त्वाःल्हाइ, तुति नं त्वाःल्हाइ, ल्हाःतुति त्वाःल्हाइ, न्हाय्पं नं ध्यना छ्वइ, न्हाय् ध्यना छ्वइ, न्हाय् न्हाय्पं नं ध्यना छ्वइ, विलंगथालिक (छ्यनय् खोपडी लिक्का ह्याउक क्वाःगु दिक्किइगु) नं सजाय बिइ, शंखमुण्डिक (शंखथे तुइस्से च्वंक छ्चने च्वंगु छ्चंगु तुला बिइगु) नं सजाय बिइ, राहुमुख (न्हाय्पं तक म्हतु फाया बिइगु) नं सजाय बिइ । ज्योतिर्मालिका (म्ह छम्ह कापतं भुना च्याका बिइगु) नं सजाय बिइ, हस्तप्रज्योतिका (ल्हाती कापतं भुना च्याका बिइगु) नं सजाय बिइ, एरकवर्तिका (कक् थ्यंक छ्चंगु तुला बिइगु) नं सजाय बिइ, चीरकवासिका (च्वं निसें जैं तक व क्वनिसें कालय् तक छ्चंगु तुला बिइगु) नं सजाय बिइ, ऐणेययक (निपा तुतिया ग्वालि व पुलि प्यपुकः चिना बिचय् नं पाता कसे याना क्वाकेगु) नं सजाय बिइ, बलिसर्मसिका (नया काःकलय् म्हतुइ तया सालेगु) नं सजाय बिइ, कार्षापणक (म्ह छम्ह दया च्वंगु लाःयात ध्येवा पाय्गो याना टुक्रा टुक्रा यायेगु) नं सजाय बिइ, खारापतच्छिका (म्ह छम्ह छ्चंगु तासे याना चि हाः याना बिइगु) नं सजाय बिइ, परिघपरिवर्तिका (न्हाय्पं प्वाः निखेरं गसू दुक्खवा बय् गाडे याना तुति ज्वना चा चा हिइकेगु) नं सजाय बिइ, पलासपीठक (म्ह छम्ह नचुक्क क्वय् व ला छ्ग्वारा जुइक दायेगु) नं सजाय बिइ, क्वाःगु चिकनं नं लुना सजाय बिइ, खिचां नं न्याका सजाय बिइ, (फाँसी, यःखायेगु) सुलि नं तयेगु सजाय बिइ, तलवारं छ्चों नं त्वाः ल्हाना सजाय बिइ । इमिगु अन मृत्यु नं जुइ अथवा मृत्यु समान दुःख नं भोग याइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं थ्व हे जन्मय् खने दुगु कामविषयया दोष खः । काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःखया पुचः जक खः ।”

“भिक्षुपिं ! हानं काम हेतु, काम निदान व कामयागु खं हे कायद्वारा दुराचार याइ, वचनद्वारा दुराचार याइ, मनद्वारा दुराचार याइ । इपिं काय, वचन व मनद्वारा दुराचार याना शरीर त्वःता मृत्युं लिपा अपाय, दुर्गति, विनिपात नरकय् नं उत्पन्न जुइ । भिक्षुपिं ! थ्व नं कामयागु हे सम्परायिक दोष खः । भिक्षुपिं ! काम हेतु, काम निदान व काम सम्बन्धं उत्पन्न जुइगु थ्व हे दुःख पुचः जक खः ।”

आदीनवं कामगुणेसु दिस्वा कामगुणय् दोष खना, स्वया, तुलना याना, परीक्षा याना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे आदीनवं कामगुणेसु दिस्वा, एको चरे खग्ग विसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं –

विचित्रगु, मधुरगु, मनोरमगु वस्तुकामतय्सं थीथी स्वभावकथं चित्तयात गुगु कारणं क्वत्यला च्वन, उगु कारणं कामगुणय् दोषयात खंका विपश्यना अभ्यास याना

प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका विज्यात ।

**१३७. ईती च गण्डो च उपह्वो च, रोगो च सल्लज्ज भयज्ज च मेतं ।
एतं भयं कामगुणेषु दिस्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥**

अकुशल भाग दया च्वंगु भयत नं, क्लेश धयागु घाःपाःत नं, उपद्रवत नं, क्लेश धयागु रोग नं, राग आदि वाण नं, थुकथं यक्व भयत दया च्वन । कामगुण्य थुगु भययात खना, विपश्यनायात अभ्यास याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

ईती च गण्डो च उपह्वो च, रोगो च सल्लज्ज भयं च मेतं धयागु भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका विज्याःगु दु – भिक्षुपिं ! **भयं** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **दुक्खं** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **रोगो** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **गण्डो** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **सल्लं** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **सङ्गो** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **पङ्को** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **गब्भो** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **छाय् भयं** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां जुल ? भिक्षुपिं ! गुगु कारणं कामरागं प्यपुना छन्दरागं चिनातम्ह थुम्ह व्यक्ति दृष्ट धार्मिक जुया च्वंगु भयं नं मुक्त मजू । सम्परायिक भयं नं मुक्त मजू, उगु कारणं **भय** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः । भिक्षुपिं ! **छाय् दुःख** धयागु, **रोग** धयागु, **गण्ड** धयागु, **सल्ल** धयागु, **सङ्ग** धयागु, **पङ्क** धयागु, **गब्भ** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां जुल ? भिक्षुपिं ! गुगु कारणं काम रागं प्यपुना छन्दरागं चिनातम्ह थुम्ह व्यक्ति दृष्टधार्मिक जुया च्वंगु चक्षु आदि आयतनरूपी गर्भं मुक्त मजू । सम्परायिक जुया च्वंगु चक्षु आदि आयतनरूपी गर्भं मुक्त मजू, उगु कारणं **गब्भ** धयागु थुगु शब्द कामयागु नां खः ।

भय नं, दुःख नं, रोग नं, गण्ड नं, सल्ल नं, निता प्रकारया सङ्ग नं, पङ्क नं, गब्भ नं, थुपिं दक्वयात **कामा** धका धाइ । गुगु काम्य प्यपुनेयःपिं पृथग्जनपिं सवाः कायेबहःगु स्वभाव दुगु तृष्णां दुस्व वना हानं गर्भय् च्वनेगुली थ्यंका च्वनी । भिक्षुपिं गुगु इलय् भिक्षु क्लेशयात पुका बिइ फुगु वीर्य दया प्रज्ञां पूर्णम्ह जुया काम्य प्यपुनिगु स्वभाव मदु, उम्ह भिक्षु काम धयागु पलिपथ दुःखयात पुला वना उकिं मेगु प्रकार दुम्ह सत्त्वयात जाति, जरां पूर्णम्ह जुया कम्पमान जूगुयात अवलोकन याना च्वनी । थुपिं हे **ईती च गण्डो च उपह्वो च, रोगो च सल्लज्ज मेतं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

एतं भयं कामगुणेषु दिस्वा धयागु कामगुण्य थुगु भययात खना, स्वया, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपिं हे **एतं भयं कामगुणेषु दिस्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध –

अकुशल भाग दया च्वंगु भयत नं, अकुशल घाःपाःत नं, उपद्रव नं, क्लेश धयागु रोग नं, राग आदि बाण नं, थुकथं दक्ख भयत दयाच्चन । कामगुणय् थुगु भययात खंका विपश्यनायात अभ्यास याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३८. सीतञ्च उण्हञ्च खुदं पिपासं, वातातपे ङंससरीसपे च ।

सब्बानिपेतानि अभिसम्भवित्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

आध्यात्म बाह्यय् उत्पन्न जुया च्वंगु ख्वाउँगु, पुइगु, पित्याइगु, प्याःचाइगु, फय् क्वाइगु, पत्ति, वाउँभुजिं, सर्प, है आदि दक्खयात बांलाक न्हुया क्वत्थला (सामना याना) विपश्यनायात अभ्यास याइगुलिं प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना) गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

सीतञ्च उण्हञ्च खुदं पिपासं धयागु पाली सीतं धयागु दुने धातु प्रकोप जुइगुलिं ख्वाउँया च्वनी । पिने च्वंगु ऋतुया कारणं नं ख्वाउँया च्वनी । थुकथं ख्वाउँइगु निथी कारणं दु । उण्ह धयागु दुने धातु प्रकोप जुइगुलिं नं पुना च्वनी । पिने च्वंगु ऋतुया कारणं नं पुइगु जुया च्वनी । थुकथं पुइगु निथी दु । पित्याइगुयात खुद धका धाइ । लःत्वने प्याःचाइगुयात पिपास धका धाइ । थुपिं हे सीतञ्च उण्हञ्च खुदं पिपासं धयागु पालिया अर्थ खः ।

वातातपे ङंससरीसपे च धयागु पाली वाता धयागु पूर्व दिशां वइगु फय्, पश्चिम दिशां वइगु फय्, उत्तर दिशां वइगु फय्, दक्षिण दिशां वइगु फय्, धू सहितगु फय्, धू मदुगु फय्, ख्वाउँगु फय्, क्वाःगु फय्, विस्तारं वःगु फय्, तःसकं वइगु फय्, आकाशय् वइगु फय्, भंगपछिया पपुया कारणं वइगु फय्, गरुडया कारणं वइगु फय्, ताड्माःया हःया कारणं वइगु फय्, पंखां गाला वइगु फय् । सूर्यतापयात आतप धका धाइ । वाउँभुजिंतयत्त ङंस धका धाइ । सर्पतयत्त सरीसपा धका धाइ । थुपिं हे वातातपे ङंससरीसपे च धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बानिपेतानि अभिसम्भवित्वा धयागु क्वत्थला, त्वःपुया, फुका, न्हुया । थुपिं हे सब्बानिपेतानि अभिसम्भवित्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

आध्यात्म बाह्यय् उत्पन्न जुया च्वंगु ख्वाउँगु, पुइगु, पित्याइगु, प्याःचाइगु, फय्, क्वाइगु, पत्ति, वाउँभुजिं, सर्प, है आदि दक्खयात बांलाक न्हुया क्वत्थला (सामना याना) विपश्यनायात अभ्यास याइगुलिं प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना) गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१३९. नागोव यथानि विवज्जयित्वा, सञ्जातखन्धो पदुमी उलारो ।

यथाभिरन्तं विहरे अरञ्जे, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

बांलाक दया च्वंगु स्कन्धरूपी दँ दुम्ह, पद्म पलेस्वाँ समानगु शरीर दुम्ह, बलशक्ति आदिं विशालम्ह किसि किसितयगु पुचःयात त्याग याना न्ह्याइपुका इच्छाअनुसार च्वना जंगलय् गैडाया न्यकू समानं याक्चा आचरण विचरण याइथें तुं बांलाक दया च्वंगु अशैक्ष्य शील आदि गुण दुम्ह, पद्म पलेस्वाँ समानगु शरीर दुम्ह, काय समाचार आदिं विशालम्ह किसि समानम्ह आर्य पुद्गलं गणयात त्वता धात्थेंगु ध्यान सुख आदिं विहार याना जंगलय् गैडाया न्यकू समानं याक्चा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

नागोव यूथानि विवज्जयित्वा धयागु पाली किसियात **नाग** धका धाइ । प्रत्येकसम्बुद्धयात नं **नाग** धका धाइ । छु कारणं प्रत्येकसम्बुद्धयात **नाग** धका धाइ ? अकुशल धर्मतय्त याये मसःगुलिं **नाग** धका धाइ । अगतिकथं बिमज्याःगुलिं **नागो** धका धाइ । हटे याये धुकूगु क्लेशपाखे प्यपुने मसःगुलिं **नाग** धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध अकुशल ज्यायात याना बिज्याये मसःगुलिं **नाग** धका धाइ । मलिन याना बिइ फुगु, न्हूगु जन्म दयेका बिइ फुगु, पुइगुलिं सहित जुया च्वंगु, दुःख विपाक बिइ फुगु, लिपा जाति, जरा, मरणया कारण जुया च्वंगु नीचगु अकुशल धर्मतय्त आगु धका धाइ ।

सभिय ! लोकय् भतिचा नं पापकर्मयात मयाः । दक्क इर्यापथय् युक्त जुइ यःगु तःक्यने यःगु बन्धनय् तः मक्यं । थुकथं दृढगु, सत्यगु स्वभाव दुगु कारणं क्लेशं मुक्त जुल । थजागु गुणं पूर्णम्ह व्यक्तियात **नाग** धका धाइ । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध अकुशल ज्यायात याना बिमज्यागु कारणं **नाग** नां दया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध अगती वने मसःगुलिं **नाग** नां दया बिज्यात ? वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध छन्दागती नं वने मसः, द्वेषागती नं वने मसः, मोहागती नं वने मसः, भयागती नं वने मसः । रागया बसं नं वने मसः । द्वेषया बसं नं वने मसः । मोहया बसं नं वने मसः । मानया बसं नं वने मसः । दृष्टिया बसं नं वने मसः । औधृत्यया बसं नं वने मसः । विचिकित्साया बसं नं वने मसः । अनुशयया बसं नं वने मसः । छन्द आदि पुचः दुगु धर्म नं वने मसः, यंके मसः, डुबे जुइ मसः, लिक्क वना काये मसः । थुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध अगती वने मसः गुलिं **नाग** नां दया बिज्यात ।

गुकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध हटे याये धुकूगु क्लेशपाखे प्यपुने मसःगुलिं **नाग** नां दया बिज्यात ? स्रोतापत्तिमार्गं गुगु क्लेशतय्त हटे याये धुकल, उगु क्लेशत पाखे हानं वने मसः, हानं प्यपुने मसः, हानं लिहाँ वयेके मसः । सकृदागामीमार्गं ... पूर्ववत् ... अनागाभिमार्गं पूर्ववत् ... अरहत्त मार्गं गुगु क्लेशतय्त हटे याये धुकल, उगु क्लेशत पाखे हानं वने मसः, हानं प्यपुने मसः, हानं लिहाँ वयेके मसः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध हटे याये धुकगु क्लेशपाखे प्यपुने मसःगुलिं **नाग** नां दया बिज्यात ।

नागोव यूथानि विवज्जयित्वा धयागु व किसि किसिपुचःतय्त तोता, बारम्बार तोता, न्ह्याबलें तोता याक्चा हे जंगलय् दथुइ दुहाँ वना चाःहिला च्वथें, च्वना च्वथें, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वथें, चाहिला च्वथें, पालन याना च्वथें, यापन याना च्वथें, यापन याका च्वथें प्रत्येकसम्बुद्ध नं गणयात तोता, बारम्बार तोता, न्ह्याबलें तोता याक्चा मनूतयगु थाय्यात पुला जंगल जुया च्वंगु, प्रत्यन्त जुया च्वंगु, हाःसः कमगु, मनूत वयेवनिगुलिं उत्पन्न जुइगु फसं रहितगु, बिसिकेगु ज्या यायेत उपयुक्तगु, शान्तपूर्वक च्वनेया नितिं अनुकूलगु शयनासनयात सेवन याना च्वन । वसपोल याक्चा वना च्वन । याक्चा दना

च्वन । याकचा फयेतुना च्वन । याकचा देनेगु याना च्वन । याकचा गामय् भिक्षा वनेत दुहाँ वना च्वन । याकचा चिलाच्वन । याकचा शान्त जुया फय्तुना च्वन । याकचा चंक्रमणय् अधिष्ठान याना च्वन । याकचा आचरण याना च्वन, च्वना च्वन, इयापथयात उत्पन्न याना च्वन, चाहिला च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपि हे नागोव यूथानि विवज्जयित्वा धयागु पालिया अर्थ खः ।

सञ्जातखन्धो पदुमी उलारो धयागु व किसि न्हेकू वा च्याकू तधि जुया बांलाक उत्पन्न जुया च्वंगु शरीररूपी दँ दया च्वथें प्रत्येकसम्बुद्ध नं अशैक्ष्य शीलस्कन्ध, अशैक्ष्य समाधिस्कन्ध, अशैक्ष्य प्रज्ञास्कन्ध, अशैक्ष्य विमुक्तिस्कन्ध, अशैक्ष्य विमुक्तिज्ञानदर्शनस्कन्धं बांलाक उत्पन्न जुया च्वंगु शरीररूपी दँ दया बिज्यात । व किसिया पद्म समानगु शरीर दुथें प्रत्येकसम्बुद्धया नं स्मृतिसम्बोध्यङ्ग स्वाँ, धर्मविचयसम्बोध्यङ्ग स्वाँ, वीर्यसम्बोध्यङ्ग स्वाँ, प्रीतिसम्बोध्यङ्ग स्वाँ, प्रश्रब्धिसम्बोध्यङ्ग स्वाँ, समाधिसम्बोध्यङ्ग स्वाँ, उपेक्षासम्बोध्यङ्ग स्वाँ थुकथं नेता प्रकारया स्वाँ नं पद्मथें तप्यंगु शरीर दया बिज्यात । व किसि सामर्थ्य, बल व ब्वाय् वनिगु, शूरवीरं उत्तम जुया च्वथें प्रत्येकसम्बुद्ध नं शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति, विमुक्तिज्ञानदर्शनं उत्तम जुया बिज्यात । थुपि हे सञ्जातखन्धो पदुमी उलारो धयागु पालिया अर्थ खः ।

यथाभिरन्तं विहरे अरञ्जे धयागु व किसि जंगलय् न्ह्याइपुका इच्छा दुक्थं च्वनीथें प्रत्येकसम्बुद्ध नं न्ह्याइपुगु ई तक जंगलय् विहार याना च्वन । प्रथमध्यानं नं न्ह्याइपुइबलय् तक जंगलय् विहार याना च्वन । द्वितीयध्यानं नं, तृतीयध्यानं नं, चतुर्थध्यानं नं न्ह्याइपुइबलय् तक जंगलय् विहार याना च्वन । मैत्री युक्तगु फलविमुक्तिं नं न्ह्याइपुइबलय् तक जंगलय् विहार याना च्वन । करुणां युक्त फल विमुक्तिं नं, मुदितां युक्तगु फल विमुक्तिं नं, उपेक्षां युक्तगु फल विमुक्तिं नं न्ह्याइपुइबलय् तक जंगलय् विहार याना च्वन । आकाशानन्त्यायतन समापत्तिं नं न्ह्याइपुबलय् तक जंगलय् विहार याना च्वन । विज्ञानानन्त्यायतन समापत्तिं नं, आकिञ्चन्यायतन समापत्तिं नं, नैवसंज्ञानासंज्ञायतन समापत्तिं नं, निरोधसमापत्तिं नं, फल समापत्तिं नं न्ह्याइपुइबलय् तक जंगलय् विहार याना च्वन । थुपि हे यथाभिरन्तं विहरे अरञ्जे, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

बांलाक दया च्वंगु स्कन्धरूपी दँ दुम्ह, पद्म समानगु शरीर दुम्ह, बलशक्ति आदिं विशालम्ह किसि किसितय्गु पुचःयात त्याग याना न्ह्याइपुका इच्छा अनुसार च्वना जंगलय् गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण याइथें तुं बांलाक दया च्वंगु अशैक्ष्य शील आदि गुण दुम्ह, पद्म समानगु शरीर दुम्ह, काय समाचार आदि विशालम्ह, किसि समानम्ह आर्यपुद्गलं गणयात त्वता धात्वेंगु ध्यान सुख आदि विहार याना जंगलय् गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४०. अट्टान तं सङ्गणिकारतस्स, यं फस्सये सामयिकं विमुत्तिं ।

आदिच्चबन्धुस्स वच्चो निसम्म, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

गण, पुचलय् न्ह्याइपु ताःम्ह व्यक्तियाके लौकिक समापत्तियात गुगु कारणं खना च्वनी, उगु कारणं खना च्वनिगुया कारण मखु । थुकथं आदित्यबन्धु जुया च्वंम्ह प्रत्येक बुद्धया वचन न्यना गण, पुचयात सिइका उचितकथं मनं तुना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

अट्टानतं सङ्गणिकारतस्स, यं फस्सये सामयिकं विमुत्तिं धयागु धात्थें खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यागु दु - आनन्द ! गुगु परिमाणं पुचलय् न्ह्याइपु ताया पुचलय् न्ह्याइपु ताःम्ह छम्हं पुचलय् न्ह्याइपु ताःम्ह मेम्ह लिसे स्वापू दुम्ह, गणय् न्ह्याइपु ताया, गणय् न्ह्याइपु ताःम्ह छम्हं गणय् न्ह्याइपु ताःम्ह मेम्हलिसे स्वापू दुम्ह भिक्षु गुगु श्रमण सुख, शून्य थासय् च्वनागु सुख, फल समापत्ति सुख, मार्गलिसे स्वापू दुगु सुख खः उगु सुखयात थःगु इच्छां प्राप्त यायेगु, दुःख मजुइक प्राप्त यायेगु, थाके मजुइक प्राप्त यायेगु गुगु कारण खः उगु प्राप्त जुइगु कारण मदु । आनन्द ! गुम्ह भिक्षु याकचा जुइ, गणं अलग जुया च्वना च्वनी, उम्ह भिक्षुया इच्छा यांना च्वंगु गुगु प्रव्रज्या सुख, शान्त जुया च्वंगु सुख, फल सुख, मार्ग सुख खः उगु सुखयात थःगु सामर्थ्य प्राप्त यायेगु, दुःख मजुइक प्राप्त यायेगु, थाके मजुइक प्राप्त यायेगु गुगु कारणं खः, उगु प्राप्त यायेगु कारण दु । आनन्द ! गुगु परिमाणं भिक्षु पुचलय् न्ह्याइपु ताया पुचलय् न्ह्याइपु ताःम्ह छम्हं पुचलय् न्ह्याइपु ताःम्ह मेम्हलिसे स्वापू दया, गणय् न्ह्याइपु ताया, गणय् न्ह्याइपु ताःम्ह छम्हं गणय् न्ह्याइपु ताःम्ह मेम्हलिसे स्वापू दया लौकिक समापत्तियात नं लोकोत्तर समापत्तियात नं गुगु कारणं प्राप्त यायेगु दु उगु कारण दइ मखु । आनन्द ! गुम्ह भिक्षु याकचा जुइ, गणं अलग जुया च्वनी, उम्ह भिक्षुयाके इच्छा यांना च्वंगु लौकिक समापत्ति नं, लोकोत्तर समापत्ति नं गुगु कारणं प्राप्त यायेगु दु, उगु कारण दयाच्वन । थुपिं हे **अट्टानतं सङ्गणिकारतस्स, यं फस्सये सामयिकं विमुत्तिं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आदिच्चबन्धुस्स वचो निसम्मं धयागु पाली सूर्ययात आदिच्च धका धाइ । व गोत्रकथं गौतम गोत्र जुयाच्वन । प्रत्येकसम्बुद्ध नं गोत्रकथं गौतम गोत्र जुयाच्वन । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध सूर्यया गोत्र जुया च्वंम्ह ज्ञाति खः, गोत्र जुया च्वंम्ह थःथिति खः । उकिं प्रत्येकसम्बुद्ध **आदिच्चबन्धु** नां दया बिज्यात । **आदिच्चबन्धुस्स वचो निसम्मं** धयागु प्रत्येकसम्बुद्धया वचनयात, खँ, देशनायात, अनुशासनयात, अनुशासित अवस्थायात न्यना, स्रोतप्रसादं न्यना, सयेका, धारण यांना, लुमंका । थुपिं हे **आदिच्चबन्धुस्स वचो निसम्मं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध -

गण, पुचलय् न्ह्याइपु ताःम्ह व्यक्तियाके लौकिक सम्पत्तियात गुगु कारणं खना च्वनी, उगु कारणं खना च्वनिगुया कारण मखु । थुकथं आदित्यबन्धु जुया च्वंम्ह प्रत्येक बुद्धया वचन न्यना गण, पुचयात हटे यांना उचितकथं मनं तुना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः, धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

द्वितीय वर्ग क्वचाल ।

तृतीय वर्ग

१४१. दिट्ठिविसूकानि उपातिवत्तो, पत्तो नियामं पटिलद्धमग्गो ।
उप्पन्नजाणोमिह अनञ्जनेय्यो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

मिथ्यादृष्टितयत्त पुला वना अपायय् कुतुं वनी मखुगु च्वय्यागु मार्गय् हे वनिगु भावं
नियाम भावय् थ्यना च्वन । च्वय्यागु मार्गयात् प्राप्त याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात् प्राप्त याना
च्वन । कतपिसं सिइके मफुगु सत्यज्ञान दया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः,
विचरण यायेमाः ।

दिट्ठिविसूकानि उपातिवत्तो धयागु नीता वस्तु दुगु सत्कायदृष्टियात् दिट्ठिविसूकानि
धका धाइ । थुगु शासनय् बहुश्रुत मदुम्ह पृथग्जन् आर्य पुद्गलपिनिगु दर्शन मदुम्ह जुया
आर्यधर्मय् कुशल मजुया आर्यधर्मय् विनीत मजूम्ह जुया सत्पुरुषपिनिगु दर्शन मदुम्ह जुया
सत्पुरुषपिनिगु धर्मय् कुशल मजुया सत्पुरुषधर्मय् विनीत मजूम्ह जुया रूपयात् आत्मकथं
बारम्बार भाविता याना च्वनी । रूप दुगु आत्मयात् नं बारम्बार भाविता याना च्वनी ।
आत्मय् रूपयात् नं बारम्बार भाविता याना च्वनी । रूपय् आत्मयात् नं बारम्बार भाविता
याना च्वनी । वेदनायात् ... । संज्ञायात् ... । संस्कारतयत्त ... । विज्ञानयात् आत्मकथं
बारम्बार भाविता याना च्वनी । विज्ञान दुगु आत्मयात् नं बारम्बार भाविता याना च्वनी ।
आत्माय् विज्ञानयात् नं बारम्बार भाविता याना च्वनी । विज्ञानय् आत्मयात् नं बारम्बार
भाविता याना च्वनी । थुजागु स्वभाव दुगु गुगु दृष्टि, ख्वीनिता प्रकारया दृष्टी दुहाँ वना च्वंगु
दृष्टि, दृष्टिरूपी जंगल, दृष्टिरूपी पार याये थाकूगु यात्रा, कं समानगु दृष्टि, कम्पित जुया
परिवर्तन जुया च्वंगु दृष्टि, दृष्टि धयागु संयोजन, क्वातुक्क ग्रहण याये सःगु दृष्टि, नित्य, सुख
धका मनं तुना च्वनिगु दृष्टि, द्वंक मनं तुनेगु, द्वंगु परामार्श, घृणा चाये बहःगु कुमार्ग, द्वंगु
लंपु, द्वंगु स्वभाव, मिथ्यादृष्टितय् मुनेगु थाय् वा तीर्थ, च्वद्यःगु दृष्टि, विपरीतगु दृष्टि,
अनित्ययात् नित्य धका अःखतं कायेगु, मिथ्यादृष्टि, स्वभाव मदुगु वस्तुइ स्वभाव दु धका
कायेगु । गुलि नं ख्वीनिता प्रकारया दृष्टित दु, उकियात् दिट्ठिविसूकानि धका धाइ ।
दिट्ठिविसूकानि उपातिवत्तो धयागु मिथ्यादृष्टितयत्त पार याना, पुला वना, बांलाक पुला वना,
विशेषकथं पुला वना । थुपिं हे दिट्ठिविसूकानि उपातिवत्तो धयागु पालिया अर्थ खः ।

पत्तो नियामं पटिलद्धमग्गो धयागु प्यंगू मार्गतयत्त नियामा धका धाइ । आर्य
अष्टाङ्गिक मार्ग । छु छु खः ? सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प, सम्यक्वचन, सम्यककर्मान्त,
सम्यक्आजीविका, सम्यक्व्यायाम, सम्यक्स्मृति, सम्यक्समाधि । प्यंगू आर्यमार्ग पूर्णम्हसित
नियामय् थ्यम्ह, बांलाक थ्यम्ह, प्राप्त याये धुकूम्ह, स्पर्श याये धुकूम्ह, साक्षात्कार याये धुकूम्ह
धका धाइ । थुपिं हे पत्तो नियामो धयागु पालिया अर्थ खः । पटिलद्धमग्गो धयागु प्राप्त जूगु
मार्ग दया च्वन, । थुपिं हे पत्तो नियामं पटिलद्धमग्गो धयागु पालिया अर्थ खः ।

उप्यन्नजाणोमिह अनञ्जनेय्यो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धया ज्ञान उत्पन्न जुया च्वन, बांलाक उत्पन्न जुया च्वन, उत्पन्न जुया च्वन, तःसकं उत्पन्न जुया च्वन, प्रादुर्भाव जुयाच्वन । “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका ज्ञान उत्पन्न जुया च्वन, बांलाक उत्पन्न जुया च्वन, उत्पन्न जुया च्वन, तःसकं उत्पन्न जुया च्वन, प्रादुर्भाव जुयाच्वन । “दक्व संस्कारधर्मत दुःख खः” ... “दक्व धर्म अनात्म खः” ... “दक्व धर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दयाच्वन । व उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु दक्व धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव नं दया च्वन” धका ज्ञान उत्पन्न जुया च्वन, बांलाक उत्पन्न जुया च्वन, उत्पन्न जुया च्वन, तःसकं उत्पन्न जुया च्वन, प्रादुर्भाव जुयाच्वन । थुपिं हे **उप्यन्नजाणोमिह** धयागु पालिया अर्थ खः । **अनञ्जनेय्यो** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध कतपिसं मसिया, कतपिं मथ्यना, कतपिसं प्रत्यय मयाना, कतपिलिसे स्वापू मतसे थ्यना व दक्वयात भुले मजूसे सम्प्रजन्य दया स्मृति दुम्ह जुया सिया च्वन, खना च्वन । “दक्व संस्कारधर्म अनित्य खः” धका कतपिसं मसीक, कतपिं मथ्यंक, कतपिसं प्रत्यय मयाक, कतपिं लिसे स्वापू मतःसे थ्यना यथाभूतकथं भुले मजूसे, सम्प्रजन्य दया, स्मृति दुम्ह जुया सिया च्वन खना च्वन । “दक्व संस्कारधर्म दुःख खः” ... “दक्व धर्मत अनात्म खः” ... “दक्व धर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दु । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्व धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव नं दु” धका कतपिसं मसीक, कतपिं मथ्यंक, कतपिसं प्रत्यय मयाक, कतपिं लिसे स्वापू मतःसे थ्यना यथाभूतकथं भुले मजूसे, सम्प्रजन्य दया, स्मृति दुम्ह जुया सिया च्वन, खना च्वन । थुपिं हे **उप्यन्नजाणोमिह अनञ्जनेय्यो**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकीं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध -

मिथ्यादृष्टितयत्त पुला वना अपायय् कुतुं वनी मखुगु च्वय्यागु मार्गय् हे वनिगु भाव नियाम भावय् थ्यना च्वन । च्वय्यागु मार्गयात प्राप्त याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना च्वन । कतपिसं सिइके मफुगु सत्यज्ञान दया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४२. निल्लोलुपो निक्कुहो निप्पिपासो, निम्मक्खो निद्धन्तकसावमोहो ।
निराससो सम्बल्लोके भवित्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

आहारय् चञ्चल जुइगुलिं रहित जुयाच्वन । भोजनय् चकित जुइकीगुलिं रहित जुयाच्वन । साःगु सवाःयात लोभं त्वनेमास्ते वःगुलिं रहित जुयाच्वन । म्रक्ष रहित जुयाच्वन । राग आदि फाकुगुयात, मोहयात सिला छुवये धुंकल । दक्व लोकय् तृष्णां रहित जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

निल्लोलुपो निक्कुहो निप्पिपासो धयागु पाली तृष्णायात लोलुप्प धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । आहारय् चञ्चल जुइगु उगु तृष्णायात वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध चिइका बिज्याये धुंकल, हा त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताइमाःया वस्तुथे याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध **निल्लोलुप** नां दया बिज्यात ।

निक्कुहो धयागु प्रत्यय प्रतिसेवन यायेगु धयागु गोप्य याना तःगु वस्तु नं, इयापथ धयागु गोप्य याना तःगु वस्तु नं, ध्यान मार्गफलया न्ह्योने धायेगु धयागु गोप्य याना तःगु वस्तु नं थुकथं गोप्य वस्तु (कुहन वस्तुत) स्वथी दु ।

प्रत्यय प्रतिसेवन यायेगु धयागु गोप्य याना तःगु वस्तु धयागु छु खः ? थुगु शासनय गृहपतिं भिक्षुयात चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय भैषज्य (वासः) पाखें निमन्त्रणा बिइ । उम्ह भिक्षु बांमलाःगु इच्छा दुम्ह जुया, बांमलाःगु इच्छां सास्ति याका च्वंम्ह जुया चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय भैषज्ययात इच्छा याना आपालं दयेकेमास्ते वःगु भावयात कारण याना चीवरयात वांछ्वइ । पिण्डपात्रयात वांछ्वइ । शयनासनयात वांछ्वइ । ग्लानप्रत्यययात वांछ्वइ । उम्ह भिक्षु थुगु खँ धाइ “श्रमणयात आपालं मू वंगु चीवरं छु याये ? श्रमण मसानं नं, धू दं नं, छें पसः नं भ्वाःथगु कापःत मुंका हया संघाटि याना गुगु धारण याइगु खः, उकथं धारण याइगु उपयुक्त जुयाच्वन । श्रमणयात आपालं मू वंगु पिण्डपात्रं छु याये ? श्रमण भिक्षा वना प्राप्त जूगु पिण्डपात्रं गुगु जीवन हना च्वनिगु खः, उकथं जीवन हनेगु उपयुक्त जुयाच्वन । श्रमणयात आपालं मू वंगु शयनासनं छु याये ? श्रमण सिमा क्वय् च्वनिगु नं, मसानय् च्वनिगु नं, आकाशया क्वय् खुल्लागु थासय् च्वनिगु नं गुगु दया च्वन, उकथं च्वनेगु उपयुक्त जुयाच्वन । श्रमणयात आपालं मू वंगु ग्लानप्रत्ययं छु याये ? भिक्षु साया च्वय् फिया फ्वया तःगु हलं गुगु वासः बने जुइ, उगु वासः उपयुक्त जुयाच्वन ।” उगु धुताङ्गभावयात प्रत्यय याना वं कोडागु चीवरयात धारण याइ । कोडागु पिण्डपात्र भोजन नइ । कोडागु शयनासन सेवन याइ । कोडागु ग्लानप्रत्यय सेवन याइ । उम्ह भिक्षुयात खना गृहपतिपिसं थुकथं भापी – “थुम्ह श्रमण अल्पइच्छा दुम्ह, सन्तुष्टम्ह खः, शान्तम्ह खः, घुलमिल मज्झम्ह खः, अभ्यास याना तःगु वीर्य दुम्ह खः, घुताङ्गया गुणयात कनेगु बानी दुम्ह खः” धका सम्भे जुया आपालं आपालं हे चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यय निमन्त्रणा बिइ । उम्ह श्रमण थुकथं धाइ – “स्वंगू धर्मतय् साक्षात्कार याना तये धुंकूगु कारणं श्रद्धा दुम्ह कुलपुत्रं आपालं पुण्य सञ्चय यात । श्रद्धायात साक्षात्कार याना तये धुंकूगु कारणं श्रद्धा दुम्ह कुलपुत्रं आपालं पुण्य सञ्चय यात । दान बिइ योग्यगु वस्तुयात साक्षात्कार याना तये धुंकूगु कारणं श्रद्धा दुम्ह कुलपुत्रं आपालं पुण्य सञ्चय यात । दक्षिणा प्राप्त याना काइपिं व्यक्तिपित साक्षात्कार याना तये धुंकूगु कारणं श्रद्धा दुम्ह कुलपुत्रं आपालं पुण्य सञ्चय यात । छिमिके हे थुगु श्रद्धा नं दु । दान बिइ योग्यगु वस्तु नं दु । जि ग्रहण याना काइम्ह दु । यदि जिं ग्रहण याना मकाःसा छिपिं पुण्यं वञ्चित जुइ । जित थुपिं वस्तुं फाइदा मदु । अथेसां छिमित अनुकम्पा तया ग्रहण यानागु खः” धका व आपालं दयेके बिइ मास्ते वःगु भावयात प्रत्यय याना चीवर नं ग्रहण याइ । आपालं पिण्डपात्र नं ग्रहण याइ । आपालं शयनासन नं ग्रहण याइ । आपालं ग्लानप्रत्यय नं ग्रहण याइ । थजागु स्वभाव दुगु गुगु न्हातिका कय्कुंकीगु, न्हातिका कय्कुंकीम्ह व्यक्तिया भाव, गोप्य यायेगु, गोप्य यायेगु आकार, गोप्य याइम्ह व्यक्तिया भाव । थुकियात प्रत्यय सेवन यायेगु धयागु गोप्य यायेगु कुहन वस्तु धका धाइ ।

ईयापथ धयागु गोप्य याना तःगु वस्तु धयागु छु खः ? थुगु शासनय गुलिं भिक्षु पाप इच्छा दुम्ह जुया, व इच्छां सास्ति याका च्वंम्ह जुया, प्रशंसा याइगुयात इच्छा याना च्वंम्ह जुया “थथे याःसा जित मनूतय्सं प्रशंसा याइ” धका वनेगु पाका च्वनी । दनेगु पाका च्वनी । फय्तुइगु पाका च्वनी । दनेगु पाका च्वनी । संयमित याना वना च्वनी । संयमित याना दना च्वनी । संयमित याना फय्तुना च्वनी । संयमित याना देना च्वनी । समाधि दुम्ह

व्यक्तिथें जुया च्वनी । समाधि दुम्ह व्यक्तिथें दना च्वनी । समाधि दुम्ह व्यक्तिथें फय्तुना च्वनी । समाधि दुम्ह व्यक्तिथें देनेगु याना च्वनी । ध्यानय् दुहाँ वना च्वम्ह व्यक्तिथें शान्तगु भाव दयेका क्यना च्वनी । थजागु स्वभाव दुगु इर्यापथयात गुगु आदरपूर्वक तयेगु, तयेगु आकार, प्रसन्नपूर्वक यायेगु, न्हातिका कय्कुकिगु, न्हातिका कय्कुकीम्ह व्यक्तिया भाव, गोप्य यायेगु, गोप्य याइगु आकार, गोप्य याइम्ह व्यक्तिया भाव । थुकियात **इर्यापथ** धयागु गोप्य यायेगु कुहन वस्तु धका धाइ ।

ध्यान मार्गफलया न्ह्योने धायेगु धयागु गोप्य याना तःगु वस्तु छु खः ? थुगु शासनय् गुलिं भिक्षु पाप इच्छा दुम्ह जुया उगु इच्छा सास्ति याका च्वम्ह जुया प्रशंसा याइगुयात इच्छा तया “थथे यात धाःसा जित मनूतय्सं प्रशंसा याइ” धका आर्यधर्मय् आश्रित जुया च्वंगु खँ कना च्वनी । “गुम्ह श्रमणं थजागु स्वभाव दुगु चीवर धारण याइ, उम्ह श्रमण महान् ऋद्धि दुम्ह खः” धका कना च्वनी । “गुम्ह श्रमणं थजागु स्वभाव दुगु पात्र धारण याइ । ली देमा धारण याइ । धम्मकरण धारण याइ । लः चालनी धारण याइ ... । माताः (ताःचा) धारण याइ । लाकां धारण याइ ... । काय बन्धन धारण याइ ... । आयोग बन्धन धारण याइ ... , उम्ह श्रमण महान् ऋद्धि दुम्ह खः” धका कना च्वनी । “गुम्ह श्रमणयाके थजागु स्वभाव दुम्ह उपाध्याय दइ, उम्ह श्रमण महान् ऋद्धि दुम्ह खः” धका कना च्वन । गुम्ह श्रमणयाके थजागु स्वभाव दुम्ह आचार्य दइ , थजागु स्वभाव दुम्ह समान्म्ह उपाध्याय दइ , समान आचार्य दइ , मित्र, न्हापा खने नंम्ह पासा, क्वातुगु सम्बन्ध दुम्ह पासा, सहायक पासा दइ, उम्ह श्रमण महान् ऋद्धि दुम्ह धका कना च्वनी ... । “गुम्ह श्रमण थजागु स्वभाव दुगु विहारय् च्वनी ... । छखे पाः लूगु छत दुगु विहारय् च्वनी ... । प्रासादय् च्वनी ... । पौ मदुगु प्रासादय् च्वनी ... । गुफाय् च्वनी ... । ताहाकःगु गुफाय् च्वनी ... । कुटी च्वनी ... । कुटागारय् च्वनी ... । बुर्जाय् च्वनी ... । फल्चाय् च्वनी ... । लःतयेगु तसिलय् च्वनी ... । उपस्थानशालाय् च्वनी ... । मण्डपय् च्वनी ... । सिमा क्वय् च्वनी ... । उम्ह श्रमण महान् ऋद्धि दुम्ह खः” धका कना च्वनी ।

मेकथं तःसकं न्हातिका कय्कुकीगु बानी दुम्ह, तःसकं छलकपट यायेगु बानी दुम्ह नं, तःसकं खँ सःगु बानी दुम्ह नं, थःगु म्हुतुं प्रशंसा याना खँ ल्हायेगु बानी दुम्ह नं जुयाच्वनी । “थुम्ह श्रमण महान् ऋद्धि दुम्ह खः । थजागु स्वभाव दुगु क्लेश शान्त जूम्ह, थुकथं विहार समापत्ति प्राप्त याना च्वम्ह खः” धका अजागु स्वभाव दुगु गम्भीरगु थाकूगु सूक्ष्मगु अभिप्राय त्वःपया तःगु लोकोत्तर जुया च्वंगु मार्ग फल निर्वाणय् दुथ्याना च्वंगु खँ कना च्वनी । थजागु स्वभाव दुगु गुगु न्हातिका कय्कुकीगु, न्हातिका कय्कुकीम्ह व्यक्तिया भाव, गोप्य यायेगु, गोप्य याइगु आकार, गोप्य याइम्ह व्यक्तिया भाव दयाच्वन । थुकियात ध्यान मार्गया लिक्क कना च्वनेगु धयागु कुहन वस्तु धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं थुपिं स्वंगू कुहन वस्तुतय् चिइका बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला बिज्याये धुंकल, शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं शान्त याना बिज्याये धुंकल, लिपा उत्पन्न जुइया नितिं योग्य मजुइ धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छुइ धुंकल । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध **निक्कुहो** नां दया बिज्यात ।

निप्पिपासो धयागु पाली तृष्णायात **पिपास** धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु राग, तःसकं प्यपुनिगु राग ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशल मूल । प्याः चाइगु धयागु उगु तृष्णायात वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं चिइका बिज्याये धुंकल, हा त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताइमाःया वस्तुथें याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुंकल, लिपा

उत्पन्न मज्झिगु स्वभाव दयाच्चन । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध निष्पिपास नां दया बिज्यात । थुपिं हे निल्लोलुपो निक्कुहो निष्पिपासो धयागु पालिया अर्थ खः ।

निम्मक्खो निद्धन्तकसावमोहो धयागु पाली **मक्खो** धयागु गुगु म्रक्ष, म्रक्षया आकार, म्रक्ष दुम्ह व्यक्तिया भाव, कूरता, कूरगु ज्या । **कसावो** धयागु राग धयागु फाकुगु वस्तु, द्वेष धयागु फाकुगु वस्तु, मोह धयागु फाकुगु वस्तु, क्रोध, शत्रुभाव, म्रक्ष, प्रतिस्पर्धा ... पूर्ववत् ... दक्व अकुशल अभिसंस्काररूपी फाकूगु वस्तु । **मोहो** धयागु दुःखसत्ययात मसिङ्गु, दुःखसमुदयसत्ययात मसिङ्गु, दुःखनिरोधसत्ययात मसिङ्गु, दुःखनिरोधगामिनी प्रतिपदाआर्यमार्गसत्ययात मसिङ्गु, न्ह्योनेयागु अन्तयात मसिङ्गु, लिपायागु अन्तयात मसिङ्गु, न्ह्योने लिउनेयागु अन्तयात मसिङ्गु, कारणयात प्रत्यय याना उत्पन्न जुङ्गु धर्मयात मसिङ्गु । थजागु स्वभाव दुगु गुगु मसिङ्गु, मखनिगु, प्यंगू सत्ययात प्रतिवेध याना मसिङ्गु, अनुकूलगु आकारयात मसिङ्गु, प्रतिवेध याना मसिङ्गु, अनित्य आदिकथं अपेक्षा मयायेगु, रूपारम्भण आदि अनित्यकथं दुहाँ मवनेगु, सन्तुलितरूपं मस्वयेगु, प्रत्यवेक्षण मयायेगु, साक्षात्कार मयायेगु, शुद्ध जुङ्गु मदुगु, मूर्खम्ह व्यक्तियाभाव, सम्प्रजन्य मदुम्ह व्यक्तिया भाव, भुले जुङ्गु, छुचाखेलं भुले जुङ्गु, अविद्यारूपी ओघ (बाढी), अविद्यारूपी योग, अविद्यारूपी अनुशय, चित्तयात सास्ति याङ्गु अविद्या, चूकूथें खने थाकूगु अविद्या, मोह, अकुशल मूल । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं म्रक्ष, फाकुगु वस्तु, मोहयात ल्ह्वया बिज्याये धुंकल, बांलाक ल्ह्वया बिज्याये धुंकल, हिया बिज्याये धुंकल, चिङ्का बिज्याये धुंकल, बांलाक त्वाःथला बिज्याये धुंकल, शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं शान्त याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न जुङ्गुया नितिं योग्य मज्झि धुंकल, ज्ञानरूपी मिं छ्वयेका बिज्याये धुंकल । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध निम्मक्ख नां दया बिज्यात, चला हिया छ्वये माःगु फाकुगु वस्तुरूपी मोह रहित जुया बिज्यात ।

निराससो सब्बलोके भवित्वा धयागु पाली तृष्णायात आसा धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यपुनिगु तृष्णा पूर्ववत् तःसकं इच्छा याङ्गु, लोभ, अकुशल मूल । **सब्बलोके** धयागु दक्व अपायलोकय्, दक्व मनुष्यलोकय्, दक्व देवलोकय्, दक्व स्कन्धलोकय्, दक्व धातुलोकय्, दक्व आयतनलोकय् । **निराससो सब्बलोके भवित्वा** धयागु दक्व लोकय् तृष्णा रहितम्ह जुया, तृष्णा मदुम्ह जुया, प्याःचा मदुम्ह जुया । थुपिं हे **निराससो सब्बलोके भवित्वा**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येक सम्बुद्ध -

आहारय् चञ्चल जुङ्गुलिं रहित जुयाच्चन । भोजनय् चकित जुङ्गीगुलिं रहित जुयाच्चन । साःगु सवाःयात लोभं त्वने मास्तेवःगुलिं रहित जुयाच्चन । म्रक्ष रहित जुयाच्चन । राग आदि फाकुगुयात, मोहयात सिला छ्वये धुंकल । दक्व लोकय् तृष्णा रहित जुया गैडाया न्यकू समान याकचा आचरण यायेमाः विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४३. पापं सहायं परिवज्जयेथ, अनत्थदस्सिं विसमे निविट्ठं ।

सयं न सेवे पसुतं पमत्तं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

भिता प्रकारया मिथ्यादृष्टि दुम्ह जुया नीचम्ह, कतपित अनर्थ क्यने सःम्ह, कायदुश्चरित्र आदि विषयय् दुहाँ वंम्ह पासायात तोतेमाः । थुकथं मिथ्यादृष्टि कुशल भावनाय् प्रमादीम्ह पासायात थः स्वयं सेवन याये मज्यू । गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

पापं सहायं परिवज्जयेथ धयागु पाली गुम्ह पासा “दान बियागुया फल मदु, तःधंक यज्ञ यानागुया फल मदु, चीधंक यज्ञ यानागुया फल मदु, भिंक यानागु मभिंक यानागु कर्मया फल विपाक मदु, थ्व वर्तमान लोक नं मदु, परलोक नं मदु, माँ नं मदु, बौ नं मदु, उपपत्ति प्रतिसन्धिस च्वना च्वपिं सत्त्वपिं नं मदु, लोकय् समग्रभावय् थ्यना च्वपिं बांलाक आचरण याना च्वपिं गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थुगु लोकयात नं परलोकयात नं स्वयं बांलाक सिइका साक्षात्कार याना समग्रभावय् थ्यना बांलाक आचरण याना च्वपिं सुं श्रमण ब्राह्मणपिं मदु” धका भिता प्रकारया वस्तु दुगु मिथ्यादृष्टि पूर्ण जुया च्वनी, उम्ह पासायात **पापसहाय** धका धाइ । थ्व **पापसहाय** खः । **पापं सहायं परिवज्जयेथ** धयागु पाली नीचम्ह पासायात तोतेमाः, छचाखेलं तोतेमाः । थुपिं हे **पापं सहायं परिवज्जयेथ** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनत्थदस्सिं विमसे निविट्ठं धयागु पाली गुम्ह पासा “दान बियागुया फल मदु । तःधंक यज्ञ पूजा यानागुया फल मदु । पूर्ववत् गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिसं थुगु लोकयात नं परलोकयात नं स्वयं बांलाक सिइका साक्षात्कार याना ... समग्र भावय् थ्यना बांलाक आचरण याना च्वपिं सुं श्रमण ब्राह्मणपिं मदु” धका भिता प्रकारया वस्तु दुगु मिथ्यादृष्टि पूर्ण जुया च्वनी, उम्ह पासायात **अनत्थदसी** धका धाइ । **विसमे निविट्ठं** धयागु विषमगु कायकर्मय्, विषमगु वचीकर्मय्, विषमगु मनोकर्मय् दुहाँ वना च्वंम्ह, विषमगु प्राणातिपाताय्, विषमगु कतपिनि सम्पत्ति खुया कायेगुली, विषमगु व्यभिचारय्, विषमगु मृषावादय्, विषमगु चुकली खँ ल्हायेगुली, विषमगु छाक्क खँ ल्हायेगुली, विषमगु ज्या ख्यलय् मदुगु खँ ल्हायेगुली, विषमगु तःसकं इच्छा याइगुली, विषमगु व्यापादय्, विषमगु मिथ्यादृष्टी, विषमगु संस्कारधर्मय्, विषमगु पञ्चकामगुणय्, विषमगु पञ्च नीवरणय् दुहाँ वना च्वंम्ह, विशेषकथं दुहाँ वना च्वंम्ह प्यपुना च्वंम्ह, तःक्यना च्वंम्ह, लिक्क स्थिर जुया च्वंम्ह, दुछ्वया च्वंम्ह, युक्त जुया च्वंम्ह पासायात । थुपिं हे **अनत्थदस्सिं विसमे निविट्ठं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सयं न सेवे पसुतं पमत्तं धयागु पाली पसुतं धयागु गुम्ह व्यक्तिं कामयात आशा याना च्वनी, माला च्वनी, छचाखेलं माला च्वनी, उगु कामय् चाःहिला च्वनी, उगु कामयात वृद्धि याना च्वनी, उगु कामयात गौरव तया च्वनी, उगु कामय् भुके जुया च्वनी, उगु कामय् ढल्के जुया च्वनी, उगु कामय् क्वःछुना च्वनी, उगु कामय् मनं तुना च्वनी, उगु कामयात तःधं तायेका च्वनी, उम्ह व्यक्तियात नं **कामप्पसुत** धका धाइ । गुम्ह व्यक्तिं तृष्णाया बसं रूपारम्मणयात प्राप्त याना च्वनी । शब्दारम्मणयात, गन्धारम्मणयात, रसारम्मणयात, पष्ठव्यारम्मणयात प्राप्त याना च्वनी । उगु आरम्मणय् चाःहिला च्वनी, उगु आरम्मणयात वृद्धि याना च्वनी, उगु आरम्मणयात गौरव तया च्वनी, उगु आरम्मणय् भुके जुया च्वनी, उगु आरम्मणय् ढल्के जुया च्वनी, उगु आरम्मणय् क्वःछुना च्वनी, उगु आरम्मणयात मनं तुना च्वनी, उगु आरम्मणयात तःधं तायेका च्वनी, उम्ह व्यक्तियात नं **कामप्पसुत** धका धाइ । गुम्ह व्यक्तिं तृष्णाया बसं रूपारम्मणयात परिभोग याना च्वनी । शब्दारम्मणयात, गन्धारम्मणयात, रसारम्मणयात, स्पष्टव्यारम्मणयात परिभोग याना च्वनी, उगु आरम्मणय् चाःहिला च्वनी, उगु आरम्मणयात वृद्धि याना च्वनी, उगु आरम्मणयात

गौरव तया च्वनी, उगु आरम्मणय् भुके जुया च्वनी, उगु आरम्मणय् ढल्के जुया च्वनी, उगु आरम्मणय् क्वःछुना च्वनी, उगु आरम्मणयात मनं तुना च्वनी, उगु आरम्मणयात तःधं तायेका च्वम्हं उम्ह व्यक्तियात कामप्पसुत्त धका धाइ । कलह याये सःम्ह व्यक्तिं कलहयात वृद्धि याइथें तुं, ज्या याये सःम्ह व्यक्ति ज्या वृद्धि याइथें तुं, रूपारम्मणय् चाःहिले सःम्ह व्यक्ति आरम्मणय् वृद्धि याइथें तुं, ध्यानय् दुहाँ वना च्वम्ह व्यक्ति ध्यान वृद्धि याइथें तुं उकथं हे गुम्ह व्यक्ति काम आशा याना च्वनी, माला च्वनी, छचाखेलं माला च्वनी, कामय् चाहिला च्वनी, कामयात वृद्धि याना च्वनी, कामयात गौरव तया च्वनी, कामय् भुके जुया च्वनी, कामय् ढल्के जुया च्वनी, कामय् क्वःछुना च्वनी, कामयात मनं तुना च्वनी, कामयात तःधं तायेका च्वनी, उम्ह व्यक्तियात कामप्पसुत्त धका धाइ । गुम्ह व्यक्ति तृष्णाया बलं रूपारम्मणयात माला च्वनी गुम्ह व्यक्ति तृष्णाया बलं रूपारम्मणयात प्राप्त याना च्वनी ... पूर्ववत् गुम्ह व्यक्ति तृष्णा बलं रूपारम्मणयात परिभोग याना च्वनी । शब्दारम्मणयात ... , गन्धारम्मणयात , रसारम्मणयात , षष्ठ्यारम्मणयात परिभोग याना च्वनी, चाहिला च्वनी, वृद्धि याना च्वनी, गौरव तया च्वनी, भुके जुया च्वनी, ढल्के जुया च्वनी, क्वःछुना च्वनी, मनं तुना च्वनी, तःधं तायेका च्वनी, उम्ह व्यक्तियात नं कामप्पसुत्त धका धाइ । पमत्तं धयागु प्रमादी जुइगुयात धया तःगु खः । कायदुश्चरित्रय् नं, वचीदुश्चरित्रय् नं, मनोदुश्चरित्रय् नं, पञ्चकामगुणय् नं चित्तयात त्याग यायेगु, त्याग यायेगुली थ्यंकेगु, कुशल धर्मतय्त्त वृद्धि यायेया नितिं आदर मतइगु भाव, न्ह्याबलें मयाइगु भाव, स्थिर मजुइगु भाव, लिज्यां वनिगु भाव, दिका तःगु छन्द दुम्हेसिया भाव, दिका तःगु वीर्य दुम्ह व्यक्तिया भाव, सेवन मयाइगु, वृद्धि मयाइगु, आपालं ज्या मयाइगु, अधिष्ठान मयाइगु, युक्त मजुइगुयात प्रमाद धका धाइ । थजागु स्वभाव दुगु प्रमादी जुइगु, प्रमादी जुइगु आकार, प्रमादी जुइम्ह व्यक्तिया भाव । थुकियात हे पमादो धका धाइ ।

सयं न सेवे पसुत्तं पमत्तं धयागु काम वृद्धि याइम्ह, कुशल कर्मय् नं प्रमादी जुइम्ह व्यक्तियात सेवन याये मज्यू । थःगु इच्छां सेवन याये मज्यू, थः स्वयं सेवन याये मज्यू, विशेषकथं सेवन याये मज्यू, बांलाक आचरण याये मज्यू, समादान याना आचरण याये मज्यू । थुपिं हे सयं न सेवे पसुत्तं पमत्तं , एको चरे खग्विसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

भिता प्रकारया मिथ्यादृष्टि दुम्ह जुया नीचम्ह, कतपित्त अनर्थ क्यने सःम्ह, कायदुश्चरित्र आदिं विषमय् दुहाँ वंम्ह पासायात तोतेमाः । थुकथं मिथ्यादृष्टि वृद्धि याइम्ह, कुशल भावनाय् प्रमादीम्ह पासायात थः स्वयं सेवन याये मज्यू । गैँडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४४. बहुस्सुत्तं धम्मधरं भजेथ, मित्तं उलारं पटिभानवन्तं ।

अज्जाय अत्थानि विनेय्य कड्खं, एको चरे खग्विसाणकप्पो ॥

यक्व बहुश्रुत दुम्ह, धर्मधर जुया च्वम्ह, भिंगु कायकर्म आदिं सम्पूर्ण जुया विपुलम्ह, प्रतिभान दुम्ह मित्रलिसे संगत यायेमाः । अर्थ (लाभयात) सिइका शङ्कायात हटे यायेमाः । याये धुनागु दक्व कृत्य दुम्ह जुया गैँडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

बहुस्सुतं धम्मधरं भजेथ धयागु बहुश्रुत दुम्ह, श्रुतधर जुया च्वंम्ह, श्रुत मुंका तःम्ह मित्र जुयाच्चन । गुगु धर्म आदिकल्याण, मध्यकल्याण, अन्तकल्याण जुया च्वन, अर्थ परिपूर्ण जुया च्वन, व्यञ्जनं परिपूर्ण जुया च्वन, दक्ख परिपूर्ण जुया च्वंगु, परिशुद्धगु ब्रह्मचर्यायात कना च्वन । उम्ह भिक्षुयाके अजागु स्वभाव दुगु धर्मय् बहुश्रुत दया च्वन, धारण याना च्वन, वचनं मुंका च्वन, मनं बारम्बार भाविता याना च्वन, प्रज्ञां बांलाक प्रतिवेध याना सिइका च्वन । **धम्मधरं** धयागु धर्मयात धारण याना च्वंम्ह, सूत्र, गेय्य, व्याकरण, गाथा, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अब्भुतधर्म, वेदल्लयात धारण याना च्वंम्ह । **बहुस्सुतं धम्मधरं भजेथ** धयागु बहुश्रुत दुम्ह धम्मधर जुया च्वंम्ह मित्रलिसे संगत यायेमाः, बांलाक संगत यायेमाः, सेवन यायेमाः, विशेषकथं सेवन यायेमाः, बांलाक सेवन यायेमाः, बारम्बार सेवन यायेमाः । थुपिं हे **बहुस्सुतं धम्मधरं भजेथ** धयागु पालिया अर्थ खः ।

मित्तं उलारं पटिभानवन्तं धयागु शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति, विमुक्तिज्ञानदर्शनं विपुलम्ह मित्र जुयाच्चन । **पटिभानवन्तं** धयागु परियत्तियात स्यूम्ह प्रज्ञावान्, परिपुच्छा – कारण कार्ययात स्यूम्ह प्रज्ञावान्, लोकोत्तर धर्मयात स्यूम्ह प्रज्ञावान् थुकथं प्रतिभान दुपिं प्रज्ञावान्पिं व्यक्तिपिं स्वम्ह दयाच्चन । परियत्ति स्यूम्ह प्रज्ञावान् धयाम्ह सु खः ? थुगु शासनय् गुलिं व्यक्ति सूत्रयात सयेका च्वनी, गेय्य, व्याकरण, गाथा, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अब्भुत-धर्म, वेदल्लयात सयेका च्वनी । उम्ह व्यक्ति परियत्तियात आश्रय कया प्रज्ञाय् उन्मुख जुया च्वनी । उम्ह व्यक्तियात परियत्ति स्यूम्ह प्रज्ञावान् धका धाइ ।

कारण कार्य स्यूम्ह प्रज्ञावान् धयाम्ह सु खः ? थुगु शासनय् गुलिं व्यक्ति अर्थ फलय् हेतुइ, लक्षणय्, कारणय्, कारण खः मखुगुली बारम्बार न्यने सःम्ह जुयाच्चन । उम्ह व्यक्ति बारम्बार न्यनेगुयात आश्रय कया प्रज्ञाय् उन्मुख जुया च्वनी । उम्ह व्यक्तियात कारण कार्य स्यूम्ह प्रज्ञावान् धका धाइ ।

लोकोत्तर धर्मयात स्यूम्ह प्रज्ञावान् धयाम्ह सु खः ? थुगु शासनय् गुलिं व्यक्ति प्यंगू स्मृतिप्रस्थान, प्यंगू सम्यकप्रधान, प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू बल, न्हेगू बोध्यङ्ग, आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग, प्यंगू आर्यमार्ग, प्यंगू श्रामाण्यफल, प्यंगू प्रतिसम्भिदा, खुगू अभिज्ञा प्राप्त याना च्वनी । उम्ह व्यक्तियाके अर्थ धर्म निरुक्ति प्रकट जुया च्वनी । अर्थ प्रकट जुल कि अर्थ फल ज्ञानय् उन्मुख जुया च्वनी । धर्म प्रकट जुल कि धर्म ज्ञानय् उन्मुख जुया च्वनी । निरुक्ति प्रकट जुल कि निरुक्ति ज्ञानय् उन्मुख जुया च्वनी । थुपिं स्वंगुली च्वंगु ज्ञानयात **पटिभानपटिसम्भिदा** धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध प्रतिभानप्रतिसम्भिदां पूर्ण जुया च्वन, बांलाक पूर्ण जुया च्वन, लिक्क स्थिर जुया च्वन, बांलाक लिक्क स्थिर जुया च्वन, रहित जुया मच्चं, सम्पूर्ण जुया च्वन, सम्पूर्ण जुइगुली ध्यना च्वन । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध **पटिभानवा** नां दया बिज्यात । गुम्ह व्यक्तियाके परियत्ति नं मदु, बारम्बार न्यनेगु नं मदु, लोकोत्तर धर्म नं मदु, गुकथं उम्ह व्यक्ति ज्ञानय् उन्मुख जुया च्वनी ? थुपिं हे **मित्तं उलारं पटिभानवन्तं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अञ्जाय अत्थानि विनेय्य कङ्खं धयागु थःगु व कतपिनिगु हितयात सिइका, निखलःसियागु हितयात सिइका, दृष्टधार्मिक हितयात सिइका, परलोक सम्परायिक हितयात सिइका, परम अर्थयात सिइका, विशेष ज्ञानं सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना शङ्गायात हटे यायेमाः, बांलाक हटे यायेमाः, त्याग यायेमाः, विनाश यायेमाः, रहित

यायेमाः । थुपिं हे अज्जाय अत्थानि विनेय्य कङ्खं, एको चरे खग्विसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

यक्व बहुश्रुत दुम्ह, धर्मधर जुया च्वम्ह, भिंगु कायकर्म आदिं सम्पूर्ण जुया विपुलम्ह, प्रतिभान दुम्ह मित्रयात संगत यायेमाः । अर्थ (लाभ) यात सिइका शङ्कायात हटे यायेमाः । याये धुनागु दक्व कृत्य दुम्ह जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४५. खिङ्गं रतिं कामसुखञ्च लोके, अनलङ्करित्वा अनपेक्खमानो ।

विभूषणाना विरतो सच्चवादी, एको चरे खग्विसाणकप्पो ॥

मौज मजा यायेगु कामगुणय् न्ह्याइपुकेगुयात नं, लोकय् कामसुखयात नं च्वह्यंकथं मकासे अपेक्षा मयासे विभूषित जुइगु धयागु न्ह्याइपुकेगुलिं अलग जुया सत्यवादी जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

खिङ्गं रतिं कामसुखञ्च लोके धयागु पाली खिङ्गं धयागु कायिक मौज मजा यायेगु व वाचसिक मौज मजा यायेगु धका मौज मजा यायेगु निथी दु । पूर्ववत् थुकियात कायिक मौज मजा यायेगु धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुकियात वाचसिक मौज मजा यायेगु धका धाइ । रति धयागु थुगु शब्द प्रतिकूल मज्जुगुयात कना च्वंगु शब्द खः । कामसुखं धयागु धात्थे खः भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्याःगु दु - भिक्षुपिं ! कामगुणत थुपिं न्याथी खः । छु छु न्याथी खः ? इच्छा याये बहःगु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रियरूपगु, कामलिसे स्वापु दुगु, प्यपुने बहःगु, चक्षुविज्ञानं सिइके बहःगु रूपारम्मणत, श्रोतविज्ञानं सिइके बहःगु शब्दारम्मणत, घ्राणविज्ञानं सिइके बहःगु गन्धारम्मणत, जिह्वाविज्ञानं सिइके बहःगु रसारम्मणत, इच्छा याये बहःगु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रिय रूपगु, कामलिसे स्वापू दुगु, प्यपुने बहःगु, कायविज्ञानं सिइके बहःगु स्पष्टव्यारम्मणत दयाच्चन । भिक्षुपिं ! थुपिं न्यागु कामगुणत खः । भिक्षुपिं ! थुपिं न्यागु कामगुणतयत्त प्रत्यय याना गुगु सुख, सौमनस्य उत्पन्न जुया च्वन, थुकियात कामसुख धका धाइ । लोके धयागु मनुष्यलोकय् । थुपिं हे खिङ्गं रतिं कामसुखञ्च लोके धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनलङ्करित्वा अनपेक्खमानो धयागु लोकय् मौज मजा यायेगुयात नं, न्ह्याइपुकेगुयात नं, कामसुखयात नं उत्तमकथं मकासे मनं मतुंसे त्याग याना विनाश याना अलग याना हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे अनलङ्करित्वा अनपेक्खमानो धयागु पालिया अर्थ खः ।

विभूषणाना विरतो सच्चवादी धयागु पाली विभूसा धयागु छेंय् च्वनिम्ह गृहस्थीया विभूषण नं दयाच्चन, प्रव्रजितया विभूषण नं दयाच्चन । थुकथं विभूषण निथी दु । गृहस्थीपिनिगु विभूषण धयागु छु खः ? सँ, दाही, स्वाँमा, गन्ध, बुइगु नस्वाः, आभरण, पिलन्धन, वस्त्र, पारुपन, बेतालं चिइगु, नस्वाःलं बुइगु, म्हय् तिया बिइगु, मोल्हुइगु, लप्पाः आदियात दाया वृद्धि यायेगु, न्ह्याय्कं, अजः उलेगु, स्वाँमाः, गन्ध, विलेपन, मुख चूर्ण, मुख लेपन यायेगु, ल्हाती तिसां तियेगु, मुकुट धारण यायेगु बांलाका तःगु तुतां, विचित्रगु पंया

बत्ता, तलवार, कुसा, विचित्रगु लाकां, मुकुट, मणि, च्वामो, ताताहाकःगु भलर दुगु तुयुगु वस्त्रत, मेमेगु तिसात । थुकियात गृहस्थीपिनिगु विभूषण धका धाइ ।

प्रव्रजितपिनिगु विभूषण धयागु छु खः ? चीवर बांलाकेगु, पात्र बांलाकेगु, शयनासनयात बांलाकेगु, थ्व ध्वगिगु शरीरयात नं, पिने च्वंगु परिष्कारतय्त नं छायापिइगु, विभूषित यायेगु, क्रिडा यायेगु, थीथी आकार प्रकारं क्रिडा यायेगु, थीथी आकार प्रकारकथं क्रिडा यायेगुया भाव, चाहना तयेगु, तःसकं चाहना यायेगु, दिपा मदयेक छायापिया मरम्मत यायेगु, छायापीगुली असन्तोष जुइगु । थुकियात प्रव्रजितपिनिगु विभूषण धका धाइ ।

सच्चवादी धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध सत्यवादी जुया बिज्याः, सत्य खँलिसे स्वापू तया बिज्याः, तथ्य खँ ल्हाना बिज्याः, विश्वास याये बहःगु खँ ल्हाना बिज्याः, द्रुके मसः, लोकया विभूषणरूपी प्रमादी जुइगु कारणं तापाकं लिचिला च्वन, विशेषकथं लिचिला च्वन, हानं विशेषकथं लिचिला च्वन, पिहाँ वना च्वन, त्याग याना च्वन, युक्त मजू, छुटे यायेगुलिं रहितगु चित्तं च्वना बिज्याना च्वन । थुपिं हे **विभूषणवादी** **विरतो सच्चवादी**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध –

मौज मजा यायेगु कामगुण्य न्ह्याइपुकेगुयात नं, लोक्य कामसुखयात नं च्वत्थं कथं मकाःसे अपेक्षा मयाःसे विभूषित जुइगु धयागु न्ह्याइपुकेगुलिं अलग जुया सत्यवादी जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**१४६. पुत्तञ्च दारं पितरञ्च मातरं, धनानि धञ्जानि च बन्धवानि ।
हित्वान कामानि यथोधिकानि, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥**

काययात नं कलाःयात नं बौयात नं माँयात नं न्हेता प्रकारया धनयात नं, न्हेथी वा (अन्न), प्यम्ह बन्धुतय्त नं गुगु परिमाणं दया च्वंगु कामयात त्याग याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

पुत्तञ्च दारं पितरञ्च मातरं धयागु पाली **पुत्ता धयागु** थःपाखें उत्पन्न जूम्ह काय, पलख उत्पन्न जूम्ह काय, सम्पत्ति बिया प्राप्त जूम्ह काय, दुने उत्पन्न जूम्ह काय थुकथं प्यथी कायपिं दयाच्वन । **कलाःयात दार धका धाइ । पिता** धयागु गुम्ह व्यक्तिं उत्पन्न याना बिइ सः । **माता** धयागु गुम्ह व्यक्तिं उत्पन्न याना बिइ सः । थुपिं हे **पुत्तञ्च दारं पितरञ्च मातरं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

धनानि धञ्जानि च बन्धवानि धयागु पाली **धनानि** धयागु वहः, लुँ, मोती, मणि, वैदूर्य मणि, शंख, पत्थर पवाड रक्तमणि, च्याः च्याः थाःगु हीरा, वहः, लुँ । थीथी वा, बुबःयात **धञ्ज** धका धाइ । सालि, वा, छव, दुसि, कंगु (*साबुदानी*), कःनि, कुदुसकयात **पुब्बण्ण** धका धाइ । क्यें खुनेगु थीथी बुबःयात **अपरण्ण** धका धाइ । **बन्धवानि** धयागु थःथितिकथं नाता दुपिं बन्धुपिं, गोत्रकथं नाता दुपिं बन्धुपिं, मित्रकथं नाता दुपिं बन्धुपिं, शिल्पकथं नाता दुपिं बन्धुपिं थुकथं प्यता प्रकारया बन्धुपिं दयाच्वन । थुपिं हे **धनानि, धञ्जानि च बन्धवानि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

हित्वान कामानि यथोधिकानि धयागु पाली वस्तुकाम नं, क्लेशकाम नं थुकथं काम संक्षिप्तं निथी दु । पूर्ववत् थुमित वस्तुकाम धका धाइ । पूर्ववत् ... थुमित क्लेशकाम धका धाइ । हित्वान कामानि धयागु वस्तुकामयात छुटे याना सिइका क्लेशकामयात हटे याना त्याग याना विनाश याना अलग याना हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । हित्वान कामानि यथोधिकानि धयागु सोतापत्तिमार्गं गुपिं क्लेशतयत्त चिइके धुंकल, उपिं क्लेशतयत्त हानं थ्यंके मब्बू, हानं प्यपुंके मब्बू, हानं वयेके मब्बू । सकृदागामिमार्गं गुपिं क्लेशतयत्त चिइके धुंकल ... । अनागामिमार्गं गुपिं क्लेशतयत्त चिइके धुंकल । अर्हत्मार्गं गुपिं क्लेशतयत्त चिइके धुंकल, उपिं क्लेशतयत्त हानं थ्यंके मब्बू, हानं प्यपुंके मब्बू, हानं वयेके मब्बू । थुपिं हे हित्वान कामानि यथोधिकानि, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

काय्यात नं कलाःयात नं बौयात नं माँयात नं न्हेता प्रकारया धनतयत्त नं न्हेथी वा (अन्न), प्यम्ह बन्धुतयत्त नं गुगु परिमाणं दया च्वंगु कामतयत्त त्याग याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः, धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४७. सङ्गो एसो परित्तमेत्थ सोख्यं, अप्पस्सादो दुक्खमेत्थ भिय्यो ।
गलो एसो इति जत्वा मतिमा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

थ्व परिभोग याये बहःगु काम धयागु सत्त्वपिनि प्यपुनिगु थाय् खः । थुगु कामगुणय् सुखभाव कम जुयाच्चन । थुगु कामगुणय् सवाः काये बहःगु कम जुयाच्चन । दुःख यक्व जुयाच्चन । थ्व कामगुण भौ समान जुयाच्चन । थुकथं सिइका प्रज्ञा दुम्ह व्यक्तिं दक्व कामगुणतयत्त त्याग याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

सङ्गो एसो परित्तमेत्थ सोख्यं धयागु सङ्गो धयागु नां, बलिस धयागु नां, आमिस धयागु नां, सग्गन धयागु नां, पलिबोध धयागु नां थुपिं न्यागू कामगुणया नां खः । परित्तमेत्थ सोख्यं धयागु धात्थे खः, भगवान् बुद्धं थुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यागु दु - भिक्षुपिं ! कामगुणत थुपिं न्यागू दु । छु छु न्यागू खः ? इच्छा याये बहःगु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रियरूपगु, कामलिसे स्वापू दुगु, प्यपुनेयःगु, चक्षुविज्ञानं सिइके बहःगु रूपारम्मणत दयाच्चन । ... पूर्ववत् ... इच्छा याये बहःगु, ययेके बहःगु, मनापगु, प्रियरूपगु, कामलिसे स्वापू दुगु, प्यपुने यःगु, कायविज्ञानं सिइके बहःगु स्पष्टव्यारम्मणत दयाच्चन । भिक्षुपिं ! कामगुणत न्याथी दयाच्चन । भिक्षुपिं ! थुपिं न्यागू कामगुणतयत्त प्रत्यय याना गुगु सुख सौमनस्य उत्पन्न जुयाच्चन । उकियात कामसुख धका धाइ । थुगु सुख सवाः कायेगुलिं रहित जुया च्वन । थुगु सुख कम जुयाच्चन । थुगु सुख चीधं जुयाच्चन । थुगु सुख नीच जुया च्वन । थुगु सुख हीन जुयाच्चन । थुगु सुख दुःखीम्हेसित दुःखी याना बिइ फुगु जुयाच्चन । थुपिं हे सङ्गो एसो परित्तमेत्थ सोख्यं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अप्पस्सादो दुक्खमेत्थ भिय्यो धयागु काम कम न्ह्याइपुगु जुयाच्चन । आपालं दुःख दयाच्चन । आपालं थाके जुइगु जुयाच्चन । थुगु कामय् दोष आपालं दयाच्चन । थुकथं भगवान् बुद्धं देशना याना बिज्यात । कामगुणतयत्त हि किना च्वंगु क्वे उपमा दु धका

भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् ला पाँय् उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् छ्वया च्वंगु घाँय् उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् हेंगवाः मिद्धं उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् स्वप्न म्हंगसः उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् त्यासा कयातः गु सम्पत्ति उपमा छु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् फल दुगु सिमाया उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् त्वाकः उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् भाला उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् सर्पया छ्व्योँ उपमा दु धका भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । कामगुणतयत् आपालं दुःख दु, आपालं थाके जुइगु दयाच्चन । थुकथं कामगुणया दोष आपालं दु । थुपि हे अप्पस्सादो दुक्खमेत्थ भिय्यो धयागु पालिया अर्थ खः ।

गलो एसो इति जत्वा मतिमा धयागु पाली गलो धयागु थुगु नां, बलिस धयागु थुगु नां, आमिस धयागु थुगु नां, लग्गन धयागु थुगु नां, बन्धन धयागु थुगु नां, पलिबोध धयागु थुगु नां पञ्च कामगुणया नां खः । इति धयागु पदसन्धि खः, पदसंसर्ग, पदपूरण, अक्षर संयोजन, व्यञ्जन शिथिल भाव खः । इति धयागु थुगु शब्द पदया ल्यू छसिकथं वःगु शब्द खः । **मतिमा** धयागु पण्डितम्ह प्रज्ञावान्म्ह बुद्धिमान्म्ह ज्ञान दुम्ह जाँथिगु प्रज्ञा दुम्ह प्रतिवेध याना सिइके फुगु प्रज्ञा दुम्ह । **गलो एसो इति जत्वा मतिमा** धयागु प्रज्ञा दुम्ह व्यक्तिं थ्व कामगुण प्वः समान खः, बल्छी समान खः, आमिस समान खः, तःक्यनेयःगु वस्तु, बन्धन धका सिइका, सास्ति याये यः धका सिइका, तुलना याना, क्वःछिना, वृद्धि याना, प्रष्ट याना । थुपि हे **गलो एसो इति जत्वा मतिमा**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

थ्व परिभोग याये बहःगु काम धयागु सत्त्वपिनि प्यपुनिगु थाय् खः । थुगु कामगुणय् सुखभाव कम जुयाच्चन । थुगु कामगुणय् सवाः काये बहःगु कम जुयाच्चन । दुःख आपालं दयाच्चन । थ्व कामगुण भौ समान जुयाच्चन । थुकथं सिइका प्रज्ञा दुम्ह व्यक्तिं दक्व कामगुणयात त्याग याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४८. सन्दालयित्वान संयोजनानि, जालं व भेत्वा सलिलम्बुचारी ।

अग्गीव दड्ढं अनिवत्तमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

लखय् च्वंम्ह न्यां जाल ह्वः खना वनीधें संयोजनतयत् ल्यं मदयेक स्यंका मिं छ्वयेके धुनागुयात हानं मछ्वयेकुथें क्लेश धयागु मिं छ्वया च्वनिगु कामगुणय् हानं लिहाँ मवसे गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

सन्दालयित्वान संयोजनानि धयागु पाली संयोजनत कामरागसंयोजन, प्रतिघसंयोजन, मानसंयोजन, दृष्टिसंयोजन, विचिकित्सासंयोजन, शीलव्रतपरामार्शसंयोजन, भवरागसंयोजन, इष्यासंयोजन, मात्सर्यसंयोजन, अविद्यासंयोजन धका भीथी दु ।

सन्दालयित्वा संयोजनानि धयागु भित्ता प्रकारया संयोजनतयूत स्यंका ल्यं पुल्यं मदयेक स्यंका, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे सन्दालयित्वा संयोजनानि धयागु पालिया अर्थ खः ।

जालं व भेत्वा सलिलम्बुचारी धयागु पाली काया जालयात जाल धका धाइ । लःयात सलिल धका धाइ । न्यांयात अम्बुचारी धका धाइ । न्यां जालयात ह्वः खना थीथीकथं चप्फुना, स्यंका, ल्यं पुल्यं मदयेक स्यंका, बांलाक स्यंका वनीथें, बचे जुया च्वनीथें, इर्यापथयात उत्पन्न याइथें, चाःहिला च्वनीथें, पालन याइथें, यापन याइथें, यापन याका च्वनीथें उकथं हे तृष्णाजाल नं, दृष्टिजाल नं थुकथं जाल निथी दु । ... पूर्ववत् थुकियात तृष्णाजाल धका धाइ । पूर्ववत् ... थुकियात दृष्टिजाल धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं तृष्णाजालयात हटे याना बिज्यात । दृष्टिजालयात त्याग याना बिज्यात । तृष्णा जालयात हटे याना बिज्याये धुकूगुलिं दृष्टिजालयात त्याग याना बिज्याये धुकूगुलिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं रूपारम्भणय् प्यपुना बिमज्याः । शब्दारम्भणय् प्यपुना बिमज्याः । गन्धारम्भणय् प्यपुना बिमज्या । ... पूर्ववत् दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् प्यपुना बिमज्याः, ज्वना बिमज्याः, चिना बिमज्याः, सास्ति याना बिमज्याः, पिहाँ बिज्यात, त्याग याना बिज्यात, मुक्त जुया बिज्यात, युक्त जुया बिमज्याः, परिमाण रहितगु चित्तं च्वना बिज्यात । थुपिं हे जालं व भेत्वा सलिलम्बुचारी धयागु पालिया अर्थ खः ।

अग्गीव दड्ढं अनिवत्तमानो धयागु मिं घाँय् आदियात छ्वयेकीथें । हानं छ्वयेके धुनागुथाय् लिहाँ वइ मखुथें अथे हे वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं सोतापतिमार्गं गुपिं क्लेशतयूत हटे याये धुकल, उपिं क्लेशतपाखे हानं मथ्यं, हानं प्यःमपुं, हानं बिमज्याः । सकृदागामीमार्गं, अनागामीमार्गं, अरहत् मार्गं गुपिं क्लेशतयूत हटे याये धुकल, उपिं क्लेशत पाखे हानं मथ्यं, हानं प्यःमपुं, हानं बिमज्याः । थुपिं हे अग्गीव दड्ढं अनिवत्तमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

लखथ् न्यां जाल चप्फुना वनीथें संयोजनतयूत ल्यं मदयेक स्यंकीथें, मिं छ्वयेके धुनागुयात हानं मच्छ्वयेकुथें क्लेश धयागु मिं छ्वया च्वनिगु कामगुणय् हानं लिहाँ मवसे गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१४९. ओक्खित्तचक्खु न च पादलोलो, गुत्तिन्द्रियो रक्खित्तमानसानो ।
अनवस्सुतो अपरिड्हमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

क्वय् क्वःछूगु मिखा दुम्ह, तुत्ति चञ्चल मजूम्ह, इन्द्रियत वशे दुम्ह, रक्षा याना तःगु चित्त दुम्ह, रागं मप्याःम्ह जुया, द्वेषं पुना मच्चंम्ह जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

ओक्खित्तचक्खु न च पादलोलो धयागु गुकथं चञ्चल मिखा दुम्ह जुइ ? थुगु शासनय् गुलिं भिक्षु चञ्चल मिखा दुम्ह जुया चञ्चल मिखां पूर्णम्ह जुया “खने मननीगु रूपारम्भणयात स्वये बहः जू । खने धुकूगु रूपारम्भणयात पुला वने बहः जू” धका आरामं

आरामय्, उद्यानं उद्यानय्, गामं गामय्, निगमं निगमय्, नगरं नगरय्, राष्ट्रं राष्ट्रय्, जनपदं जनपदय् दीर्घं चारिका यायेगुयात मद्युसे चारिका यायेगुयात रूपारम्मण खंकेया नितिं बारम्बार कुतः याना च्वनी । थुकथं चञ्चल मिखा दुम्ह जुइ ।

अथवा भिक्षु छेंय् दुने दुहाँ वंसां, यात्राय् वंसां संवर मयासे वना च्वनी । किसि स्वया, सल स्वया, रथ स्वया, लँजुवाः स्वया, कुमारयात स्वया, कुमारीयात स्वया, मिसातय्त स्वया, मिजंतय्त स्वया, छें पसःतय्त स्वया, छेंया मू ल्वखाःयात स्वया, च्वय् स्वया, क्वय् स्वया, उगु थुगु दिशाय् चिन्तन याना जुया च्वनी । थुकथं नं चञ्चल मिखा दुम्ह जुइ ।

अथवा चक्षुं रूपारम्मणयात स्वया मिसा मिजं आदि निमित्तयात ज्वना ल्हाः तुती आदि भेषभूषायात ज्वनेगु बानी दयाच्वन । गुगु चक्षुन्द्रिययात वशय् मतःगु कारणं चक्षुन्द्रिययात संवर मयासे च्वना च्वम्ह उम्ह भिक्षुयात तःसकं इच्छा याइगु मन सुख मदइगु धयागु नीचगु अकुशल धर्मतय्सं बारम्बार सास्ति याना च्वनी । उगु चक्षुन्द्रिययात संवर यायेत आचरण मयाः । चक्षुन्द्रिययात रक्षा मयाः । चक्षुन्द्रिययात संवर यायेगुली मथ्यं । थुकथं नं चञ्चल मिखा दुम्ह जुइ ।

अथवा गुलिं मालिक जुया च्वपिं गुपिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं श्रद्धां ब्यूगु भोजनयात नया उपिं श्रमण ब्राह्मणपिं थजागु स्वभाव दुगु शासनया कं समान जुया च्वंगु तामासा स्वयेगुली बारम्बार लगे जुया च्वना च्वनी । थ्व शासनया कं समान जुया च्वंगु तामासा स्वयेगु धयागु छु खः ? नृत्य, गीत, बाजा, प्याखें, लीला, लापा थायेगु, ताल बिइगु, धःपःय् तबला थायेगु, म्यें, नंग्वाराया कासा, पंया कासा, धोपन, हस्थियुद्ध, अश्वयुद्ध, महिषयुद्ध, वृषभयुद्ध, दुगुचा ल्वाकेगु, फैंचा ल्वाकेगु, ग्वंग ल्वाकेगु, बताई ल्वाकेगु, कथिकासा, मुर्की दाया म्हितेगु, कुस्ती म्हितेगु, युद्ध यायेगु, सिपाही ल्याखायेगु, सेनाव्यूह, किसि, सल गइगुयात स्वयेगु, मेमेगु नं थजागु स्वभाव दुगु तामासा स्वयेगुली बारम्बार युक्त जुया च्वना च्वनी । थुकथं नं चञ्चल मिखा दुम्ह जुइ ।

गुकथं क्वःछुकातःगु मिखा दुम्ह जुया च्वनी ? थुगु शासनय् गुलिं भिक्षु चञ्चलगु मिखा दुम्ह जुया चञ्चलगु मिखां पूर्णम्ह जुया च्वनी मखु । “खने मननीगुयात खंके बहः जू । खने धुंकूगुयात पुला वने बहः जू” धका आरामं आरामय्, उद्यानं उद्यानय्, गामं गामय्, निगमं निगमय्, नगरं नगरय्, राष्ट्रं राष्ट्रय्, जनपदं जदपनय् दीर्घं चारिका वनेगु मद्युसे चारिका वनेगु रूपारम्मणयात स्वयेया नितिं बारम्बार युक्त जुया च्वनी मखु । थुकथं क्वःछुकातःगु मिखा दुम्ह जुइ ।

अथवा भिक्षु छेंय् दुने दुहाँ वंसां, यात्राय् वंसां संयमित जुया च्वना च्वनी । किसियात मस्वसे सलयात मस्वसे, रथ मस्वसे, लँजुवाः मस्वसे, कुमारयात मस्वसे, कुमारीयात मस्वसे, मिसातय्त मस्वसे, मिजंतय्त मस्वसे, छेंय् पसः मस्वसे, छेंया मूलुखाःयात मस्वसे, च्वय् मस्वसे, क्वय् मस्वसे, उगु थुगु दिशाय् चिन्तन मनन मयासे वना च्वनी । थुकथं नं क्वःछुकातःगु मिखा दुम्ह जुइ ।

अथवा चक्षुं रूपारम्मणयात स्वया मिसा मिजं आदि निमित्तयात छन्दरागं मज्जंसे ल्हाः तुति आदि भेषयात मज्जंसे जुया च्वनी । गुगु चक्षुन्द्रिययात वशय् मतःगु कारणं चक्षुन्द्रिययात संवर मयासे च्वना च्वम्ह उम्ह भिक्षुयात तःसकं इच्छा याइगु मन सुख मदइगु धयागु नीचगु अकुशल धर्मतय्सं बारम्बार सास्ति याना च्वनी, उगु चक्षुन्द्रिययात संवर

यायेत आचरण यांना चव्नी । चक्षुन्द्रिययात रक्षा यांना चव्नी । चक्षुन्द्रिययात संवर यायेगुली
थ्यना चव्नी । थुकथं नं क्वःछुकातःगु मिखा दुम्ह जुइ ।

अथवा हानं गुलिं मालिक जुया च्वं पिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं श्रद्धां व्यूगु भोजनयात
नया उपिं श्रमण ब्राह्मणपिं थजागु स्वभाव दुगु शासनया कं समान जुया च्वंगु तमासा
स्वयेगुली बारम्बार लगे मजूसे चव्ना चव्नी । थ्व शासनया कं समान जुया च्वंगु तमासा
स्वयेगु धयागु छु खः ? नृत्य, गीत, बाजा ... पूर्ववत् ... किसि सल गइगुयात स्वयेगु, मेमेगु
नं थजागु स्वभाव दुगु तमासा स्वयेगुली लगे मजूसे बचे जुया चव्ना चव्नी । थुकथं नं क्वः
छुकातःगु मिखा दुम्ह जुइ ।

न च पादलोलो धयागु गुकथं तुति चञ्चल जूम्ह जुया चव्नी ? थुगु शासनय् गुलिं
भिक्षु तुति चञ्चल जुया तुति चञ्चल जुइगुलिं पूर्णम्ह जुया चव्ना चव्नी । आरामं आरामय्
उद्यानं उद्यानय् गामं गामय् निगमं निगमय् नगरं नगरय् राष्ट्रं राष्ट्रय् जनपदं जनपदय्
दीर्घकाल तक चारिका याइगु मदयुसे चारिका याइगुली लगे जुया चव्नी । थुकथं नं तुति
चञ्चल जूम्ह जुयाच्वन ।

अथवा भिक्षु संघआरामया दुने तुति चञ्चलम्ह जुया चञ्चल जुइगुलिं पूर्णम्ह
जुयाचव्नी । ज्यां यांना नं मखु, कारणं यांना नं मखु । चञ्चल मन जुया च्वंम्ह, अशान्तम्ह
जुया छगू परिवेणं मेगु परिवेणय् वना चव्नी । छगू विहारं मेगु विहारय् वना चव्नी । छगू
छखे पाःलूगु पौ दुगु विहारं मेगु छखे पाः लूगु पौ दुगु मेगु विहारय् जुयाचव्नी । छगू प्रासादं
मेगु प्रासादय् जुयाचव्नी । छगू पौ मदुगु प्रासादं मेगु पौ मदुगु प्रासादय् जुयाचव्नी । छगू
गुफां मेगु गुफाय् जुयाचव्नी । छगू ताहाकगु गुफां मेगु ताहाकगु गुफाय् जुयाचव्नी । छगू
कुटिं मेगु कुटी जुयाचव्नी । छगू कूटागारं मेगु कूटागारय् जुयाचव्नी । छगू बुर्जां मेगु बुर्जाय्
जुयाचव्नी । छगू फल्वां मेगु फल्वाय् जुयाचव्नी । छगू लः सितयेगु फलं मेगु लः, सितयेगु
फलय् जुयाचव्नी । छगू उपस्थान शालां मेगु उपस्थानशालाय् जुया चव्नी । छगू मण्डपं मेगु
मण्डपय् जुयाचव्नी । छमाः सिमा क्वं मेगु सिमा क्वय् जुयाचव्नी । गुगु थासय् भिक्षुपिं फय्
नं तुना चव्नी, वना नं चव्नी, उगु थासय् वना छम्ह व्यक्तिया नं निम्हम्ह दया चव्नी (पासा
थ्वः जुया चव्नी) । निम्ह व्यक्तिपिनि नं स्वम्हम्ह दया चव्नी । स्वम्ह व्यक्तिपिनि नं प्यम्हम्ह
दया चव्नी । उगु थासय् आपालं ज्या ख्यले मदुगु खँ नं ल्हाना चव्नी । ज्या ख्यले मदुगु खँ
छु छु खः ? राजकथा, चोरकथा ... पूर्ववत् ... थथे जूगु अथे जूगु खँ ल्हाना चव्नी । थुकथं नं
तुति चञ्चल जुया चव्नी ।

न च पादलोलो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध तुति चञ्चल जुइगुलिं तापाक अलग
जुया च्वन, विशेषकथं अलग जुया च्वन, हानं विशेषकथं अलग जुया च्वन, पिहाँ वना च्वन,
त्याग यांना च्वन, मुक्त जुया च्वन, लगे जुया मच्चं, परिमाण रहितगु चित्तं शान्तगु थासय्
न्त्याइपुका च्वन, शान्तगु थासय् न्त्याइपुम्ह जुया च्वन, थःगु आश्रय कया उत्पन्न जुया च्वंगु
चित्तया शान्त जुइगुली बारम्बार लगे जुया पिने यंका च्वनिगु ध्यान दयाच्वन । विपश्यना
ज्ञानं पूर्ण जुया च्वन । शून्यागारय् च्वनिगुयात वृद्धि यांना च्वन । ध्यानय् दुब्बाना च्वन ।
ध्यानय् न्त्याइपुका च्वन । एकत्वय् बारम्बार लगे जुयाच्वन । थःगु हितफलयात प्राथमिकता
बियाच्वन । थुपिं हे ओक्खित्तचक्खु न च पादलोलो धयागु पालिया अर्थ खः ।

गुत्तिन्द्रियो रक्खितमानसानो धयागु पाली **गुत्तिन्द्रियो** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध चक्षुविज्ञानं रूपारम्भणयात खना मिसा मिजं आदि निमित्तयात छन्दरागं ज्वना मच्चं । ल्हा:तुति आदि भेषयात ज्वना मच्चं । चक्षुन्द्रिययात संवर मयागु कारणं चक्षुन्द्रिय संवर मयाम्ह उम्ह भिक्षुयात त:सकं इच्छा याइगु मन सुख मदइगु धयागु नीचगु अकुशल धर्मतय्सं बारम्बार सास्ति याना च्वनिगु ख: । उगु चक्षुन्द्रिययात संवर यायेया नितिं आचरण याना च्वन । चक्षुन्द्रिययात रक्षा याना च्वन । चक्षुन्द्रिय रक्षा यायेगुली थ्यना च्वन । श्रोतविज्ञानं शब्दयात न्यना । घ्राणविज्ञानं गन्धयात नंतुना । जिह्वाविज्ञानं रसयात सवा:कया । कायविज्ञानं स्पस्तव्यारम्भणयात स्पर्श याना । मनोविज्ञानं धर्मारम्भणयात सिइका मिसा मिजं आदि निमित्तयात छन्दरागं ज्वना मच्चं । ल्हा, तुति आदि भेषयात ज्वना मच्चं । मनेन्द्रिययात संवर मयागु कारणं मनेन्द्रिय संवर मयाम्ह उम्ह भिक्षुयात त:सकं इच्छा याइगु मन सुख मदइगु धयागु नीचगु अकुशल धर्मतय्सं बारम्बार सास्ति याना च्वनिगु ख:, उगु मनेन्द्रिययात संवर यायेया नितिं आचरण याना च्वन । मनेन्द्रिययात रक्षा याना च्वन । मनेन्द्रिय रक्षा यायेगुली थ्यना च्वन । थुपिं हे **गुत्तिन्द्रिय** धयागु पालिया अर्थ ख: । **रक्खितमानसानो** धयागु सुरक्षितगु चित्त दुम्ह जुया । थुपिं हे **गुत्तिन्द्रियो रक्खितमानसानो** धयागु पालिया अर्थ ख: ।

अनवस्सुतो परिडह्मानो धयागु धात्थें ख:, आयुष्मान् महामौद्गल्यायनं थुगु खँ कना बिज्यागु दु - आयुष्मान्पिं ! छिमित क्लेशं प्याइगु कारणयात नं, क्लेशं प्याइ मखुगु कारणयात नं कने त्यना । थ्व खँ न्यं, बांलाक मनं तुं । कने त्यना । “आयुष्मान् ! हवस् ज्यू” धका उपिं भिक्षुपिसं आयुष्मान् महामौद्गल्यायनयात लिस: बिल । आयुष्मान् महामौद्गल्यायनं थ्व खँ कना बिज्यात -

आयुष्मान्पिं ! गुकथं क्लेशं प्याइगु जुयाच्वन ? आयुष्मान्पिं ! थुगु शासनय भिक्षुं चक्षुविज्ञानं रूपारम्भणयात खना प्रियगु रूपारम्भणय् नं रूपयात मनं तुना च्वनी । अप्रियगु रूपारम्भणय् नं रूपयात तँ पिकया च्वनी । प्रतिष्ठित मज्जुगु काय स्मृति दुम्ह जुया कम आनुभाव दुगु चित्तं च्वना च्वनी । गुगु निर्वाणय् उत्पन्न जुया च्वनिगु नीचगु उपिं अकुशल धर्म ल्यं पुल्यं मदयेक निरोध जुया च्वनी, फल चित्तं क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु, मार्ग प्रज्ञां क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु उगु निर्वाणयात यथाभूतकथं छुटे याना मस्यू । श्रोतविज्ञानं शब्दारम्भणयात न्यना पूर्ववत् मनोविज्ञानं धर्मारम्भणयात सिइका प्रियगु स्वभाव दया च्वंगु धर्मारम्भणय् मनं तुना च्वनी । अप्रिय स्वभाव दुगु धर्मारम्भणय् तँ पिकया च्वनी । प्रतिष्ठित मज्जुगु कायस्मृति दुम्ह जुया कम आनुभाव दुगु चित्तं च्वना च्वनी । गुगु निर्वाणय् उत्पन्न जुया च्वंगु नीचगु उपिं अकुशल धर्म ल्यं पुल्यं मदयेक निरोध जुया च्वनी, फल चित्तं क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु मार्गप्रज्ञां क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु उगु निर्वाणयात यथाभूतकथं छुटे याना मस्यू । आयुष्मान्पिं ! थुम्ह भिक्षुयात क्लेशं प्याना च्वंम्ह व्यक्ति धका धाइ । चक्षुविज्ञानं सिइके बह:गु रूपारम्भणय् क्लेशं प्याना च्वंम्ह व्यक्ति ... पूर्ववत् मनोविज्ञानं सिइके बह:गु धर्मारम्भणय् क्लेशं प्याना च्वंम्ह व्यक्ति धका धाइ । आयुष्मान्पिं ! थुकथं च्वना च्वंम्ह उम्ह भिक्षुयाथाय् चक्षुप्रसादं क्लेशमार छुं जुया लिक्क वसा क्लेशमारं अवसर प्राप्त याना हे च्वनी । क्लेशमारं आरम्भण प्राप्त याना च्वनी । श्रोतप्रसादं उम्ह भिक्षुयाथाय् पूर्ववत् मनोद्वारं उम्ह भिक्षुयाथाय् क्लेशमारं छुं जुया लिक्क व:सा क्लेशमारं अवसर प्राप्त याना हे च्वनी । क्लेशमारं आरम्भण प्राप्त याना च्वनी ।

आयुष्मान्पि ! उपमा गथे किं गंगु, वां प्याइ मखुगु तिं पं दयेका तःगु छें नं, घाँय् म्वःलं दयेका तःगु छें नं पूर्व दिशापाखें पुरुष छम्हसिनं ह्वाना ह्वाना च्याना च्वंगु घाँय् ज्वना छुं जुया लिक्क वंसा मिं नयेगु अवसर दु । मिं आरम्मणयात प्राप्त याना च्वनी । पश्चिम दिशापाखें ... । उत्तर दिशापाखें ... । दक्षिण दिशापाखें ... । क्वय्यागु दिशापाखें ... । च्वय्यागु दिशापाखें ... । न्ह्यागु दिशापाखें नं पुरुष छम्हसिनं ह्वाना ह्वाना च्याना च्वंगु घाँय् म्वः ज्वना छुं जुया लिक्क वंसा मिं नयेगु अवसर दु । मिं आरम्मणयात प्राप्त याना हे च्वनी । आयुष्मान्पि ! अथे हे थुकथं च्वना च्वम्ह उम्ह भिक्षुथाय् चक्षुप्रसादं क्लेशमार छुं जुया लिक्क वःसा क्लेशमारं अवसर. प्राप्त याना हे च्वनी । क्लेशमारं आरम्मण प्राप्त याना च्वनी । श्रोतप्रसादं उम्ह भिक्षुयाथाय् ... पूर्ववत् ... मनोद्वारं उम्ह भिक्षुयाथाय् क्लेशमार छुं जुया लिक्क वःसा क्लेशमारं अवसर प्राप्त याना हे च्वनी । क्लेशमारं आरम्मण प्राप्त याना च्वनी ।

आयुष्मान्पि ! थुकथं विहार याना च्वम्ह भिक्षुयात रूपारम्मणतय्सं सास्ति याना च्वनी । भिक्षुं रूपारम्मणतयत् सास्ति याये फइ मखु । शब्दारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याना च्वनी । भिक्षुं शब्दारम्मणतयत् सास्ति याये फइ मखु । गन्धारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याना च्वनी । भिक्षुं गन्धारम्मणतयत् सास्ति याये फइ मखु । रसारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याना च्वनी । भिक्षुं रसारम्मणतयत् सास्ति याये फइ मखु । प्रष्टव्यारम्मणतय्सं भिक्षुयात सास्ति याना च्वनी । भिक्षुं स्पष्टव्यारम्मणतयत् सास्ति याये फइ मखु । धर्मारम्मणतय्सं भिक्षुयात सास्ति याना च्वनी । भिक्षुं धर्मारम्मणतयत् सास्ति याये फइ मखु । आयुष्मान्पि ! थुम्ह भिक्षुयात रूपारम्मणतय्सं सास्ति याका च्वम्ह, शब्दारम्मणतय्सं सास्ति याका च्वम्ह, गन्धारम्मणतय्सं सास्ति याका च्वम्ह, रसासम्मणतय्सं सास्ति याका च्वम्ह, प्रष्टव्यारम्मणतय्सं सास्ति याका च्वम्ह, धर्मारम्मणतय्सं सास्ति याका च्वम्ह, सास्ति याका च्वम्ह, सास्ति याना मच्च्वम्ह भिक्षु धका धाइ । उम्ह भिक्षुयात पुका बिइ यःगु हानं न्हूगु जन्मय् उत्पन्न याना बिइ यःगु पुका बिइगुलिं सहित जुया च्वंगु दुःख विपाक बिइ यःगु लिपा जाति जरा मरणया आरम्मण जुया च्वंगु नीचगु अकुशल धर्मतय्सं सास्ति याना च्वनी । आयुष्मान्पि ! थुकथं हे क्लेशं प्याना च्वनिगु जुयाच्वन ।

आयुष्मान्पि ! गुकथं क्लेशं मप्यापिं जुयाच्वन ? आयुष्मान्पि ! थुगु शासनय् भिक्षुं चक्षुविज्ञानं रूपारम्मणयात खना प्रियगु रूपारम्मणय् नं रूपयात मनं तुनि मखु । अप्रियगु रूपारम्मणय् नं रूपयात मनं तुनि मखु । प्रतिष्ठित जुया च्वंगु कायस्मृति दुम्ह जुया अप्रमाण्यगु आनुभाव दुगु चित्तं च्वना च्वनी । गुगु निर्वाणय् उत्पन्न जुया च्वंगु नीचगु उपिं अकुशल धर्म ल्यं पुल्यं मदयेक निरोध जुया च्वनिगु खः । फलचित्तं क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु, मार्ग प्रज्ञां क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु उगु निर्वाणयात यथाभूतकथं छुटे याना सिइका च्वनी । श्रोतप्रसादं शब्दारम्मणयात न्यना ... पूर्ववत् ... मनोद्वारं धर्मारम्मणयात सिइका प्रिय स्वभाव दुगु धर्मारम्मणय् मनं तुना च्वनी मखु । अप्रिय स्वभाव दुगु धर्मारम्मणय् तं पिकया च्वनी मखु । प्रतिष्ठित जुया च्वंगु काय स्मृति दुम्ह जुया अप्रमाण्य आनुभाव दुगु चित्तं च्वना च्वनी । गुगु निर्वाणय् उत्पन्न जुया च्वंगु नीचगु उपिं अकुशल धर्म ल्यं पुल्यं मदयेक निरोध जुया च्वनिगु खः, फल चित्तं क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु, मार्ग प्रज्ञां क्लेशपाखें मुक्त जुया च्वंगु उगु निर्वाणयात यथाभूतकथं छुटे याना सिइका च्वनी । आयुष्मान्पि ! थुम्ह भिक्षुयात चक्षुविज्ञानं सिइके बहःगु रूपारम्मणय् पूर्ववत् मनोविज्ञानं सिइके बहःगु धर्मारम्मणय् क्लेशं प्याना मच्च्वम्ह व्यक्ति धका धाइ । आयुष्मान्पि ! थुकथं विहार याना च्वम्ह उम्ह

भिक्षुयाथाय् चक्षुप्रसादं क्लेशमारं छुं जुया लिक्क वःसा क्लेशमारं अवसर प्राप्त याये फइ हे मखु । क्लेशमारं आरम्मण प्राप्त याइ मखु । श्रोतप्रसादं उम्ह भिक्षुयाथाय् ... पूर्ववत् ... मनोद्वारं उम्ह भिक्षुयाथाय् क्लेशमारं छुं जुया लिक्क वःसा क्लेशमारं अवसर प्राप्त याये फइ हे मखु । क्लेशमारं आरम्मण प्राप्त याइ मखु ।

आयुष्मान्पिं ! उपमा गथे कि - अप्वः याना प्याःगु चा दुगु वज्जं पाःना तःगु कूटागारय् नं कूटागारशालाय् नं उगु थासय् पूर्व दिशापाखें पुरुष छम्हसिनं ह्वाना ह्वाना च्याना च्वंगु घाय्म्ब ज्वना छुं जुया लिक्क वसां मिं नयेगु अवसर प्राप्त जुइ मखु । मिं आरम्मण प्राप्त याये फइ मखु । पश्चिमदिशा पाखें ... । उत्तर दिशापाखें ... । दक्षिण दिशापाखें ... । क्वय्यागु दिशापाखें ... । च्वय्यागु दिशापाखें ... । न्ह्यांगु दिशापाखें नं पुरुष छम्हसिनं ह्वाना ह्वाना च्याना च्वंगु घाय् म्वः ज्वना छुं जुया लिक्क वसां मिं नयेगु अवसर प्राप्त जुइ मखु । मिं आरम्मण प्राप्त याये फइ मखु । आयुष्मान्पिं ! अथे हे थुकथं विहार याना च्वम्ह भिक्षुयाथाय् चक्षुप्रसादं क्लेशमारं छुं जुया लिक्क वःसां क्लेशमारं अवसर प्राप्त याइ मखु । क्लेशमारं आरम्मण प्राप्त याइ मखु । श्रोतप्रसादं उम्ह भिक्षुयाथाय् ... पूर्ववत् ... मनोद्वारं उम्ह भिक्षुयाथाय् क्लेशमारं छुं जुया लिक्क वःसां क्लेशमारं अवसर प्राप्त याइ मखु । क्लेशमारं आरम्मण प्राप्त याइ मखु ।

आयुष्मान्पिं ! थुकथं विहार याना च्वम्ह भिक्षुं रूपारम्मणतय्त सास्ति याना च्वनी । रूपारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याइ मखु । उम्ह भिक्षुं शब्दारम्मणतय्त सास्ति याना च्वनी । शब्दारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याइ मखु । उम्ह भिक्षुं गन्धारम्मणतय्त सास्ति याना च्वनी । गन्धारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याइ मखु । रसारम्मणतय्त उम्ह भिक्षुं सास्ति याना च्वनी । रसारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याइ मखु । प्रष्टव्यारम्मणतय्त उम्ह भिक्षुं सास्ति याना च्वनी । स्पष्टव्यारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याइ मखु । धर्मारम्मणतय्त उम्ह भिक्षुं सास्ति याना च्वनी । धर्मारम्मणतय्सं उम्ह भिक्षुयात सास्ति याइ मखु । आयुष्मान्पिं ! उम्ह भिक्षुयात रूपारम्मणतय्त सास्ति याना च्वम्ह, शब्दारम्मणतय्त सास्ति याना च्वम्ह, गन्धारम्मणतय्त सास्ति याना च्वम्ह, रसारम्मणतय्त सास्ति याना च्वम्ह, प्रष्टव्यारम्मणतय्त सास्ति याना च्वम्ह, धर्मारम्मणतय्त सास्ति याना च्वम्ह । सास्ति याना च्वम्ह, सास्ति याका मच्चम्ह भिक्षु धका धाइ । पुका बिइ यःगु हानं न्हूगु जन्मय् उत्पन्न याना बिइ यःगु पुका बिइगुलिं सहित जुया च्वंगु दुःख विपाक बिइ यःगु लिपा जाति जरा मरणया आरम्मण जुया च्वंगु नीचगु उपिं अकुशल धर्मतय्त सास्ति याना च्वम्ह धका धाइ । आयुष्मान्पिं ! थुकथं हे क्लेशं प्याइ मखुगु जुयाच्चन । थुपिं हे अनवस्सुतो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अपरिड्हमानो धयागु रागया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु परिडाहं पुना मच्चम्ह जुया, द्वेषया कारणं उत्पन्न जुयाच्च्वंगु परिडाहं पुना मच्चम्ह जुया, मोहया कारणं उत्पन्न जुया च्वंगु परिडाहं पुना मच्चम्ह जुया । थुपिं हे अनवस्सुतो अपरिड्हमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

चञ्चल मज्जूगु मिखा दुम्ह, चञ्चल मज्जूगु तुति दुम्ह, इन्द्रिय वशे दुम्ह, रक्षा याना तःगु चित्त दुम्ह, रागं मप्याःम्ह, द्वेषं पुना मच्चम्ह जुया याकचा गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयका बिज्यात ।

१५०. ओहारयित्वा गिहिब्यञ्जनानि, सञ्छन्नपत्तो यथा पारिछत्तको ।
कासायवत्थो अभिनिक्खमित्त्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

गृहस्थीयागु भेषभूषायात त्याग याना बांलाक त्वःपुयातःगु हःदुगु पारिजातक (कोविदार) सिमाथें तुं छेंनं पिहाँ वया काषायवस्त्र धारण याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

ओहारयित्वा गिहिब्यञ्जनानि धयागु सँ, दाही ... पूर्ववत् ... ताताःहाकगु भलर दुगु तुयुगु वस्त्रत, मेमेगु तिसातयत्त गिहिब्यञ्जनानि धका धाइ । ओहारयित्वा गिहिब्यञ्जनानि धयागु गृहस्थीया भेषभूषातयत्त हटे याना, बांलाक हटे याना, दिका, शान्त याना । थुपिं हे ओहारयित्वा गिहिब्यञ्जनानि धयागु पालिया अर्थ खः ।

सञ्छन्नपत्तो यथा पारिछत्तको धयागु पारिछत्तक धयागु कोविलार सिमायात आपालं हः फलं त्वःपुयातःथें अथे हे वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं परिपूर्णगु पात्र चीवरयात धारण याना च्वन । थुपिं हे सञ्छन्नपत्तो यथा पारिछत्तको धयागु पालिया अर्थ खः ।

कासायवत्थो अभिनिक्खमित्त्वा धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध दक्ख छेंयागु च्यूतायात त्वाःथला कलाः काय्म्यायपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला ज्ञातिबन्धुपिनिगु च्यूतायात त्वाःथला मित्रपासापिनिगु च्यूतायात त्वाःथला मुंका तयेगुली च्यूता कया च्वनेगुयात त्वाःथला सँ दाही खाना काषायवस्त्रं धारण याना छेंनं पिहाँ वया श्रमणभावय् प्रव्रजित जुया च्यूता कया च्वने म्वाःगु भावय् थ्यंका याकचा आचरण याना च्वन, विहार याना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वन, आचरण याना च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे कासायवत्थो अभिनिक्खमित्त्वा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः : उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

गृहस्थीपिनिगु भेषभूषायात त्याग याना बांलाक त्वःपुयातःगु हःदुगु पारिजातक सिमाथें तुं छेंनं पिहाँ वया काषायवस्त्र धारण याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

तृतीय वर्ग क्वचाल ।

चतुर्थ वर्ग

१५१. रसेसु गेध अकरं अलोलो, अनञ्जपोसी सपदानचारी ।
कुले कुले अप्पटिबद्धचित्तो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

पाउँगु, चाकूगु आदि रसय् प्यपुनिगु मयासे चञ्चल जुया च्वनिगु तृष्णा मदुम्ह जुया थः शत्रु जुया च्वम्ह क्लेशयात पोषण यायेगु मदुम्ह जुया छेंखा पत्तिं भिक्षा वनिम्ह जुया जुजु आदि गुगु कुलय् नं क्लेशं चिना मतःगु चित्त दुम्ह जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

रसेसु गेधं अकरं अलोलो धयागु पाली रसो धयागु मूल रस, स्कन्ध रस, ख्वालायागु रस, हःया रस, स्वाँया रस, फल रस, पाउँगु, चाकूगु, खायूगु, पालूगु, चिसवाः वःगु, खखः धाःगु सवाः वःगु, पाउँ सवाः वःगु, फाकुगु सवाः वःगु, साःगु सवाः, मसाःगु सवाः, ख्वाउँगु रस, क्वागु रस । गुलिं रसय् प्यपुना च्वं पिं श्रमण ब्राह्मणपिं दयाच्वन । उपिं श्रमण ब्राह्मणपिं म्ये च्वकां उत्तम रसयात माला जुया चाचाःहिला च्वनी । उपिं श्रमण ब्राह्मणपिंसं पाउँगुयात प्राप्त जूसा पाउँ मजूगुयात माला च्वनी । पाउँ मजूगुयात प्राप्त जूसा पाउँ जूगुयात माला च्वनी । चाकूगुयात प्राप्त जूसा चाकु मजूगुयात माला च्वनी । चाकू मजूगुयात प्राप्त जूसा चाकूगुयात माला च्वनी । खायुगुयात प्राप्त जूसा खायु मजूगुयात माला च्वनी । खायु मजूगुयात प्राप्त जूसा खायुगुयात माला च्वनी । पालूगुयात प्राप्त जूसा पालु मजूगुयात माला च्वनी । पालु मजूगुयात प्राप्त जूसा पालूगुयात माला च्वनी । चिसवाःयात प्राप्त जूसा चिसवाः मदुगुयात माला च्वनी । चिसवाः मदुगुयात प्राप्त जूसा चि सवाःयात माला च्वनी । खखः धाःगु सवाःयात प्राप्त जूसा खखः मधाःगुयात माला च्वनी । फाकुगुयात प्राप्त जूसा फाकु मजूगुयात माला च्वनी । फाकु मजूगुयात प्राप्त जूसा फाकुगुयात माला च्वनी । बयल आदिया हःयात प्राप्त जूसा बयल आदिया हः मखुगुयात माला च्वनी । बयलआदिया हः मखुगुयात प्राप्त जूसा बयल आदिया हः माला च्वनी । बांलागु साःगु घ्य आदि प्राप्त जूसा बांमलागुयात माला च्वनी । बांमलागुयात प्राप्त जूसा बांलागु साःगु घ्य आदियात माला च्वनी । ख्वाउँगु प्राप्त जूसा क्वागु माला च्वनी । क्वागु प्राप्त जूसा ख्वाउँगु माला च्वनी । उपिं श्रमण ब्राह्मणपिं गुगु गुगु सवाःयात प्राप्त जुया च्वनी, उगु उगु सवाः नं सन्तुष्ट जुया च्वनी मखु । उखें थुखें माला जुया च्वनी । मनापगु रसय् प्यपुना च्वनी, आसक्त जुया च्वनी, चिना च्वनी, मूर्छित जुया च्वनी, तःसकं दुहाँ वना च्वनी, तःक्यना च्वनी, बांलाक तःक्यना च्वनी, न्ह्याबलें चिना च्वनी । उगु रसतृष्णायात वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं हटे याना बिज्याये धुंकल, मार्गं हा नापं त्वाःथला बिज्याये धुंकल, ताड्माःया वस्तुथें याना याना बिज्याये धुंकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुंकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं उचितकथं प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याना आहारयात भःपियाच्वन । मोज-मस्ती यायेया निंतिं भःमप्यू । मानं मस्त

जुइया नितिं भःमप्यू । तिसां तीया नितिं भःमप्यू । लाःछयंगू शोभायमान जुइकेया नितिं भःमप्यू । गुलितक थ्व रूपकाययात स्थिर यायेया नितिं जीवितेन्द्रिययात सन्तुलित यायेया नितिं पित्याः प्याःचाःयात शान्त यायेया नितिं शासनयात अनुगृहित यायेया नितिं भःपियाच्चन । थजागु कारणं मनःगुलिं जुया वये फुगु वेदनायात मदयेका च्वन । आपाः नइगु कारणं उत्पन्न जुया वये फुगु वेदना मजुइमा धका भःपियाच्चन । जित सन्तुलित जुइगु, दोष मदइगु भाव, सुखपूर्वक विहार याये दइगु भाव प्राप्त जुइमा धका भःपियाच्चन ।

न्हूगु ला चुलि जायेकेया नितिं घालय् वासः इला च्वनेमाःथें तुं भारयात कुबिया पार तरे याना बिइया नितिं अक्षयात (धुरी) ग्रीज (चिक) इला बिइमाःथें तुं, मरुभूमि पार यायेया नितिं पुत्रमांसयात आहारया रूपय् सेवा यायेमाःथें तुं उकथं हे वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं उचितकथं प्रज्ञां प्रत्यवेक्षण याना आहार भःपियाच्चन । मोजमस्ती यायेया नितिं भःमप्यू । मानं मस्त जुइया नितिं भःमप्यू । छायेपिया नितिं भःमप्यू । ला, छयंगू शोभायमान जुइकेया नितिं भःमप्यू । थ्व रूपकाययात स्थिर यायेया नितिं, जीवितेन्द्रिययात सन्तुलित यायेया नितिं, पित्याः प्याःचायात शान्त यायेया नितिं, शासनयात अनुगृहित यायेया नितिं जक भःपिया च्वन । थजागु कारणं मनःगुलिं जुया वये फुगु वेदनायात मदयेका च्वन । यक्व यक्व नःइगु कारणं उत्पन्न जुया वयेफुगु वेदना मदयेमा धका भःपियाच्चन । जित सन्तुलित जुइगु, दोष मदइगु भाव, सुखपूर्वक विहार याये दइगु भाव प्राप्त जुइमा धका भःपियाच्चन । रसतृष्णां तापाक छले जुया च्वन, विशेषकथं छले जुया च्वन, हानं विशेषकथं छले जुया च्वन, पिहाँ वना च्वन, त्याग याना च्वन, मुक्त जुया च्वन, लगे जुया मच्चं, परिमाण रहितगु चित्तं च्वना च्वन । थुपिं हे रसेसु गेधं अकरं धयागु पालिया अर्थ खः ।

अलोलो धयागु पाली तृष्णायात लोलुप्प धका धाइ । गुगु प्यपुनिगु तृष्णा, तःसकं प्यःपुनिगु तृष्णा ... पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशल मूल । लोलुप्प धयागु उगु तृष्णायात वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं हटे याना बिज्याये धुकल, हा त्वाथला बिज्याये धुकल, ताड्माःया वस्तुथें याना बिज्याये धुकल, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका बिज्याये धुकल, लिपा हानं उत्पन्न जुइगु स्वभाव मंत । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध अलोलो नां दया बिज्यात । थुपिं हे रसेसु गेधं अकरं अलोलो धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनञ्जपोसी सपदानचारी धयागु पाली अनञ्जपोसी धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध थः शत्रु जुया च्वंम्ह क्लेशरूपी आत्मभावयात पोषण यायेगु मदुम्ह जुयाच्चन ।

क्लेशयात पोषण यायेगु मदुम्ह, क्लेशयात पुला वने धुकूम्ह, शीलरूपी सारय् सुप्रतिष्ठित जुइ धुकूम्ह, आस्रव क्षय जुइ धुकूम्ह, द्वेष रहित जुइ धुकूम्ह उम्ह व्यक्तियात ब्राह्मण धका जिं कना च्वना ।

अनञ्जपोसी सपदानचारी धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध सुथेसिगु इलय् अन्तरवासकयात मिले याना पुना पात्र चीवर धारण याना गामय् नं निगमय् नं भिक्षाया नितिं दुहाँ बिज्याना च्वन । रक्षा याना तःगु शरीरं, रक्षा याना तःगु वचनं, रक्षा याना तःगु मनं, प्रष्ट जुया च्वंगु स्मृतिं, संवर याना तःगु चक्षु आदि इन्द्रियतय्सं क्वःछुका तःगु मिखा दुम्ह जुया इर्यापथं सम्पन्नम्ह जुया उगुं थुगुं कुलयात पुला विमज्याःसे भिक्षा बिज्याना च्वन । थुपिं हे अनञ्जपोसी सपदानचारी धयागु पालिया अर्थ खः ।

कुले कुले अप्पटिबद्धचित्तो धयागु निता कारणं चिनातःगु चित्त दुम्ह जुयाच्चन । थःत क्वःह्यंका कतपित च्वह्यंका आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त दुम्ह जुइगु जुयाच्चन । थःत च्वह्यंका कतपित क्वःह्यंका आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त दुम्ह जुइगु जुयाच्चन । गुकथं थःत क्वःह्यंका कतपित च्वह्यंका आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त दुम्ह जुइगु जुया च्वन ? छिपिं जिगु नितिं आपालं उपकार दुपिं जुयाच्चन । जिं छिमित आश्रय कया चीवर, पिण्डपात्र, शयनासन, ग्लानप्रत्यययात प्राप्त याना च्वना । छिमित आश्रय कया छिमित स्वया जित मेपिसं गुगु बिइया नितिं याना बिइया नितिं लुमंका च्वनिगु जुयाच्चन । गुगु जिगु पुलांगु माँबौया सम्पत्ति जुया च्वंगु नां, गोत्र दुगु खः, व नं जिके अन्तर्धान जुया वने धुकल । छिमिगु कारणं याना जि “थजागु नां दुम्ह दायकया छेंय् वनीम्ह, थजागु नां दुम्ह दायकया छेंय् वनीम्ह” धका प्रकट जुयाच्चन । थुकथं थःत क्वःह्यंका कतपित च्वह्यंका आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त दुम्ह जुइ ।

गुकथं थःत च्वह्यंका कतपित क्वःह्यंका आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त दुम्ह जुइगु जुयाच्चन खः ? जि छिमिगु नितिं आपालं उपकार दुम्ह खः । छिपिं जिगु कारणं याना बुद्धया शरणय् वन । धर्मया शरणय् वन । संघया शरणय् वन । प्राणीहिंसा यायेगुलिं विरक्त जुल । खुया कायेगुलिं विरक्त जुल । व्यभिचार यायेगुलिं विरक्त जुल । मखुगु खँ ल्हायेगुलिं विरक्त जुल । अय्ला, थ्वँ आदि काये योगु पदार्थ सेवन यायेगुलिं विरक्त जुल । छिमित जिं पालि नं स्यना बिया च्वना । अर्थकथायात नं स्यना बिया च्वना । उपोसथया बारे कना च्वना । न्हूगु ज्यायात नं अधिष्ठान याका च्वना । अथेसां छिमिसं जित त्याग याना मेपित सत्कार याना च्वन, गौरव तया च्वन, यःयेका च्वन, पूजा याना च्वन । थुकथं थःत च्वह्यंका कतपित क्वःह्यंका आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त दुम्ह जुइ ।

कुले कुले अप्पटिबद्धचित्तो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध कुलय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुइगु जुयाच्चन । गणय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुयाच्चन । आवासय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुयाच्चन । चीवरय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुयाच्चन । पिण्डपात्रय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुयाच्चन । शयनासनय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुयाच्चन । ग्लानप्रत्ययलय् च्यूता कया च्वनिगुकथं आसक्त व प्यपुना च्वंगु चित्त मदुम्ह जुयाच्चन । थुपिं हे कुले कुले अप्पटिबद्धचित्तो होति, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

पाउँगु, चाकूगु आदि रसय् प्यपुनेगु मयासे चञ्चल जुया च्वनिगु तृष्णा मदुम्ह जुया थः शत्रु जुया च्वम्ह क्लेशयात पोषण यायेगु मदुम्ह जुया छेंखापत्तिं भिक्षा वनिम्ह जुया जुजु आदि उगु उगु कुलय् क्लेशं आसक्त मज्जूगु चित्त दुम्ह जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१५२. पहाय पञ्चावरणानि चेतसो, उपक्किलेसे ब्यपनुज्ज सब्बे ।
अनिस्सितो छेत्वा सिनेहदोसं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

चित्तयात पना बिइ फुगु पञ्चनीवरणतयूत चिइका दक्व चित्तयात सास्ति याये सःगु अभिज्झा आदितयूत विपश्यना मार्गं मिथ्यादृष्टियात आश्रय मकासे तृष्णारूपी दोषयात त्वाःथला प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

पहाय पञ्चावरणानि चेतसो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध कामच्छन्द नीवरणयात हटे याना, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । व्यापाद नीवरणयात , स्थानमिद्ध नीवरणयात , औद्धत्यकौकृत्य नीवरणयात , विचिकित्सायात हटे याना, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका, कामगुणतपाखें शान्त जुया हे अकुशल धर्मतपाखें शान्त जुया हे वितर्क सहितगु विचार सहितगु नीवरणत रहित जूगुलिं उत्पन्न जुया च्वंगु प्रीति सुख दुगु प्रथमध्यानं पूर्ण जुया च्वना च्वन । थुपिं हे **पहाय पञ्चावरणानि चेतसो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

उपक्किलेसे व्यपनुज्ज सब्बे धयागु रागं चित्तयात प्यपुना सास्ति याये सः । द्वेषं चित्तयात प्यपुना सास्ति याये सः । मोहं चित्तयात प्यपुना सास्ति याये सः । क्रोधं, शत्रुभावं पूर्ववत् ... दक्व अकुशल अभिसंस्कारतयूसं चित्तयात प्यपुना सास्ति याये सः । **उपक्किलेसे व्यपनुज्ज सब्बे** धयागु दक्व चित्तयात प्यपुना सास्ति याये सःगु राग आदितयूत लिना, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे **उपक्किलेसे व्यपनुज्ज सब्बे** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनिस्सितो छेत्वा सिनेहदोसं धयागु पाली तृष्णा निश्रय नं दृष्टि निश्रय नं थुकथं निश्रय निथी दु । पूर्ववत् थुकियात तृष्णा निश्रय धका धाइ । ... पूर्ववत् थुकियात दृष्टि निश्रय धका धाइ । **सिनेहो** धयागु तृष्णा स्नेह नं दृष्टि स्नेह नं थुकथं स्नेह निथी दु । ... पूर्ववत् ... थुकियात तृष्णा स्नेह धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुकियात दृष्टि स्नेह धका धाइ । **दोसो** धयागु चित्तया गुगु सास्ति यायेगु, बारम्बार सास्ति यायेगु, थिइगु, विरोध यायेगु, स्यनिगु, थीथीकथं स्यनिगु, तःसकं स्यनिगु, स्यंकिगु, थीथीकथं स्यंकिगु, तःसकं स्यंकिगु, चित्तया स्यनिगु भाव, मनोपद्वेष, क्रोध, क्रोधया आकार, क्रोध पिकाइम्ह व्यक्तिया भाव, स्यंकेसःगु धर्म, स्यंकीगु आकार, स्यंके सःम्ह व्यक्तिया भाव, प्रकृति स्वभावयात त्याग याइगुकथं थ्यनिगु, प्रकृति स्वभावयात त्याग याइगु आकार, प्रकृति स्वभावयात त्याग याइम्ह व्यक्तिया भाव, चण्ड जुइगु भाव, बांमलाइगुकथं पूर्ण मजुइक धायेगु, चित्तया मयइगु भाव । **अनिस्सितो छेत्वा सिनेहदोसं** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं तृष्णा स्नेहयात नं दृष्टि स्नेहयात नं स्यंकिगुयात नं त्वाःथला, विशेषकथं त्वाःथला, बांलाक त्वाःथला, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका चक्षुयात आश्रय मका । श्रोतयात आश्रय मका ... पूर्ववत् ... दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञातधर्मतयूत आश्रय मका, प्य मपुं, मथ्यं, अत्यधिकरूपं धारण मया, मनं मतुं, पिहाँ वना च्वन, त्याग याना च्वन, मुक्त जुया च्वन, युक्त जुया मच्चं, परिमाण रहितगु चित्तं च्वना च्वन । थुपिं हे **अनिस्सितो छेत्वा सिनेहदोसं, एको चरे खग्विसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

चित्तयात पना बिइ फुगु पञ्चनीवरणतयूत चिइका दक्व चित्तयात सास्ति याये सःगु अभिज्झा आदितयूत विपश्यना मार्गं लिना छ्वया मिथ्यादृष्टियात आश्रय मकासे तृष्णारूपी

दोषयात त्वाःथला प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**१५३. विपिट्टिकत्वान सुखं दुखञ्च, पुब्बेव च सोमनस्सदोमनस्सं ।
लद्धानुपेक्खं समथं विसुद्धं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥**

सुखयात नं दुःखयात नं ध्यानया न्ह्योने उपचारय् हे वास्ता किस्ता मतःसे सौमनस्ययात नं दौर्मनस्ययात नं ध्यानया न्ह्योने उपचारय् हे वास्ता किस्ता मयाःसे विशुद्धगु चतुर्थध्यान उपेक्षायात चतुर्थध्यान समथयात प्राप्त याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

विपिट्टिकत्वान सुखं दुखञ्च, पुब्बेव च सोमनस्सदोमनस्सं धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध सुखयात नं हटे याना दुःखयात नं हटे याना ध्यानया न्ह्योने उपचारय् हे सौमनस्य दौर्मनस्यतय् निरोध जुइगु कारणं दुःख नं मखु, सुख नं मखुगु उपेक्षा उत्पन्न याके बहःगु स्मृतिया परिशुद्ध जुइगु दया च्वंगु चतुर्थध्यानयात पूर्ण याना च्वना बिज्याना च्वन । थुपिं हे **विपिट्टिकत्वान सुखं दुखञ्च, पुब्बेव च सोमनस्सदोमनस्सं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

लद्धानुपेक्खं समथं विसुद्धं धयागु पाली उपेक्खा धयागु चतुर्थध्यानय् गुगु उपेक्षा यायेगु, उपेक्षा यायेगु आकार, तःसकं चिन्तन मनन यायेगु, चित्तया सन्तुलित जुइगु भाव, चित्तया फैले मजुइगु भाव, चित्तया मध्यस्थ भाव । **समथो** धयागु चित्तया गुगु स्थिर जुया च्वनिगु बांलाक स्थिर जुया च्वनिगु, क्वातुकक स्थिर जुया च्वनिगु, सरे मजुइगु, ब्वया मवनिगु, सरे जुइ मफुगु चित्त दुगु भाव, **समथ**, समाधिन्द्रिय, समाधिबल, सम्यक्समाधि । चतुर्थध्यानय् उपेक्षा नं समथ नं शुद्ध जुया च्वनी, विशुद्ध जुया च्वनी, यच्चुसे च्वना च्वनी, क्लेश दइ मखु, मलिन जुइगुलिं रहित जुया च्वनी, नरम जुया च्वनी, अभिज्ञाय् कर्मण्यता दया च्वनी, स्थिर जुया च्वनी, कम्पित मजुइगुली थ्यना च्वनी । **लद्धानुपेक्खं समथं विसुद्धं** धयागु चतुर्थध्यान जुया च्वंगु उपेक्षायात नं समथयात नं प्राप्त याना, लाभ याना, हानं प्राप्त याना । थुपिं हे **लद्धानुपेक्खं समथं विसुद्धं, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध –

सुखयात नं दुःखयात नं ध्यानया न्ह्याने उपचारय् हे वास्ता किस्ता मतःसे सौमनस्ययात नं दौर्मनस्ययात नं ध्यानया न्ह्योने उपचारय् हे वास्ता किस्ता मतःसे विशुद्धगु चतुर्थध्यान उपेक्षायात चतुर्थध्यान समथयात प्राप्त याना प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**१५४. आरद्धवीरियो परमत्थपत्तिया, अलीनचित्तो अकुसीतवुत्ति ।
दल्हनिककमो थामबलूपपन्नो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥**

निर्वाणरूपी परम फलय् थ्यंकेत अभ्यास यांना तःगु वीर्य दुम्ह, लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्ल्ही जुइगु मदुम्ह, क्वातूगु वीर्य दुम्ह, मार्ग क्षणय् कायबल ज्ञानबलं पूर्णम्ह जुया प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त यांना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

आरद्धवीरियो परमत्थपत्तिया धयागु पाली अमृतगु निर्वाणयात परमत्थ धका धाइ । गुगु धर्म दक्क संस्कार धर्मतय् शान्त जुइगु क्षेत्र जुया च्वन, दक्क उपधितय् तयाग याइगु क्षेत्र जुया च्वन, तृष्णाया क्षय जुइगु जुया च्वन, रागं रहित जुइगु जुया च्वन, तृष्णाया निरोध जुइगु जुया च्वन, तृष्णां पिहाँ वनिगु क्षेत्र जुया च्वन । निर्वाणरूपी परमफलय् थ्यंकेया नितिं, लाभ यायेया नितिं, हानं लाभ यायेया नितिं, विशेषकथं लाभ यायेया नितिं, स्पर्श यायेया नितिं, साक्षात्कार यायेया नितिं अभ्यास यांना तये धुंकूगु वीर्य दुम्ह जुया च्वन । अकुशल धर्मतय् हटे यायेया नितिं कुशल धर्मतय् पूर्ण यायेया नितिं शारीरिक बलं क्वातूगु प्रयास दुम्ह, कुशल धर्मय् दिका मतःगु वीर्य दुम्ह जुया च्वना च्वन । थुपिं हे **आरद्धवीरियो परमत्थपत्तिया** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अलीनचित्तो अकुसीतवुत्ति धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध उत्पन्न मज्जुनिगु नीचगु अकुशल धर्मतय् उत्पन्न मज्जुइकीया नितिं छन्द उत्पन्न यांना च्वनी, उद्योग यांना च्वनी, वीर्य अभ्यास यांना च्वनी, चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । उत्पन्न जुइ धुंकूगु नीचगु अकुशल धर्मतय् हटे यायेया नितिं ... पूर्ववत् उत्पन्न मज्जुनिगु कुशल धर्मतय् उत्पन्न यायेया नितिं ... पूर्ववत् उत्पन्न जुइ धुंकूगु कुशल धर्मतय् स्थिर यायेया नितिं, भुले मज्जुइकेया नितिं, तःसकं यक्क दयेकेया नितिं फैले यायेया नितिं, भाविता यायेया नितिं, परिपूर्ण यायेया नितिं छन्द उत्पन्न यांना च्वनी, उद्योग यांना च्वनी, वीर्य अभ्यास यांना च्वनी, चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्ल्ही जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

मेकथं “धात्थें छयंगू, हिनू, क्वें जक ल्यं दयेमा, शरीरय् लाःहि गना वनेमा, गुगु धर्मयात पुरुषया ज्ञानबलं, पुरुषया ज्ञान वीर्यं, पुरुषया पराक्रमं प्राप्त जुइगु खः, उगु धर्मय् मध्यनिवं वीर्य कम याये मखु” धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्ल्ही जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

“तृष्णारूपी कं लिना मछ्वनिवं नये मखु, त्वने मखु, विहारं पिहाँ वने मखु । जन्हफायात खाता आदी दिके मखु” धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्ल्ही जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

“अबले तक जिं थुगु आसनयात स्यंके मखु, गबले तक जिके उपादानं ग्रहण मयासे आसवधर्मपाखें चित्त मुक्त जुइ मखुनि” धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्ल्ही जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

“गबले तक जिके उपादानं ग्रहण मयासे आसवधर्मपाखें चित्त मुक्त जुइ मखुनि, अबले तक जि थुगु आसनं दने मखुनि” धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्ल्ही जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

“गबले तक जिके उपादानं ग्रहण मयासे आसवधर्मपाखें चित्त मुक्त जुइ मखुनि, अबले तक जि थुगु चंक्रमणं चिला वने मखुनि, विहारं पिहाँ वने मखुनि, छखे पाःलूगु पौ दुगु

विहारं पिहाँ वने मखुनि, प्रासादं पिहाँ वने मखुनि, पौ मदुगु प्रासादं पिहाँ वने मखुनि, गुफां पिहाँ वने मखुनि, ताहाकःगु गुफां पिहाँ वने मखुनि, कुटिं पिहाँ वने मखुनि, कूटागारं पिहाँ वने मखुनि, बुर्जां पिहाँ वने मखुनि, सतलं पिहाँ वने मखुनि, सिं, लः तइगु थासं पिहाँ वने मखुनि, उपस्थानशालां पिहाँ वने मखुनि, मण्डपं पिहाँ वने मखुनि, सिमा क्वं पिहाँ वने मखुनि” धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्छी जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

“थुगु हे सुधेसियागु इलय् आर्यधर्मयात चित्तया लिक्क शीलं हया च्वने, बांलाक समाधि हया च्वने, तदङ्गकथं थ्यंका च्वने, मार्गं स्पर्श यांना च्वने, फलं साक्षात्कार यांना च्वने” धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्छी जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी । थुगु हे न्हिन्हेसियागु इलय् पूर्ववत् थुगु हे सन्ध्या इलय्, भोजन नये न्ह्यवः भोजन नयेधुंका, पूर्वयामय्, मध्यमयामय्, पश्चिमयामय्, कृष्णपक्षय्, शुक्लपक्षय्, वर्षा इलय्, चिकुलां, ताल्लां, प्रथम यौवनय्, मध्यम यौवनय्, पश्चिम यौवनय् आर्य धर्मयात चित्तया लिक्क शीलं हया च्वने, बांलाक समाधि हया च्वने, तदङ्गकथं थ्यंका च्वने, मार्गं स्पर्श यांना च्वने, फलं साक्षात्कार यांना च्वने धका चित्तयात च्वन्त्याका च्वनी, अधिष्ठान यांना च्वनी । थुकथं नं लिज्यां बिमज्याःगु चित्त दुम्ह, अल्छी जुइगु मदुम्ह जुया च्वनी ।

दल्हनिककमो थामबलूपपन्नो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध कुशल धर्मय् क्वातुक्क ज्या याइम्ह जुयाच्वन । कायसुचरित्रय्, वचीसुचरित्रय्, मनोसुचरित्रय्, दान वस्तुयात भाग थलेगुली, शील पालन यायेगुली, उपोसथ च्वनेगुली, माँयात आदरपूर्वक पोषण यायेगुली बौयात आदरपूर्वक पोषण यायेगुली, श्रमणयात आदर तयेगु भावय्, उत्तम व्यक्तियात आदर तयेगु भावय्, कुलय् थकालीपिंत आदर तयेगु भावय्, छगू छगू अधिकुशल धर्मय् निर्णय यांना ग्रहण यायेगु दयाच्वन । थुपिं हे **दल्हनिककमो** धयागु पालिया अर्थ खः । **थामबलूपपन्नो** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध ज्ञान शक्तिं, ज्ञान बलं, वीर्यं, पराक्रमं, प्रज्ञां पूर्ण जुयाच्वन, बांलाक पूर्ण जुया च्वन, लिक्क वना स्थिर जुया च्वन, बांलाक लिक्क वना स्थिर जुया च्वन, अलग जुया मच्चं, सम्पूर्ण जुया च्वन, सम्पूर्ण जुइगुली थ्यना च्वन । थुपिं हे **दल्हनिककमो थामबलूपपन्नो**, **एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध –

निर्वाणरूपी परमफलय् थ्यंकेत अभ्यास यांना तःगु वीर्यं दुम्ह, लिज्यां मवंगु चित्त दुम्ह, अल्छी जुइगु मदुम्ह, क्वातूगु वीर्यं दुम्ह, मार्गं क्षणय् कायबल ज्ञानबलं पूर्णम्ह जुया प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त यांना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१५५. पटिसल्लानं भानमरिञ्चमानो, धम्मेसु निच्चं अनुधम्मचारी ।

आदीनवं सम्मसिता भवेसु, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

याकचा शान्तगु थासय् च्वनेगुयात नं ध्यान समापत्तियात नं त्याग मयासे विपश्यनाया आरम्भण जुया च्वंगु धर्मय् न्ह्याबलें लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु विपश्यना

आचरणयात आचरण यांना भवय् दोषयात परामर्श यांना प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त यांना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

पटिसल्लानं भानमरिञ्चमानो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध शान्तगु थासय् न्ह्याइपुम्ह, शान्तपूर्वकं छगू हे आरम्भणय् न्ह्याइपुम्ह जुयाच्चन । आध्यात्म संस्थानय् चित्तया शान्त जुइगुली बारम्बार युक्त जुया च्वन, पिने पिमकागु ध्यान दुम्ह जुया च्वन, विपश्यना ज्ञानं पूर्णम्ह जुया च्वन, शून्यागारय् च्वनेगुयात वृद्धि याये सःम्ह, भाविता यांना च्वनेगु बानी दुम्ह, ध्यानय् न्ह्याइपुम्ह, एकत्वय् युक्त जुया च्वन, थःगु फलयात गौरव तइम्ह जुयाच्चन । थुपिं हे **पटिसल्लानं** धयागु पालिया अर्थ खः । **भानमरिञ्चमानो** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध निता कारणं ध्यानयात त्याग मयाः । उत्पन्न मज्जीनगु प्रथमध्यानयात उत्पन्न यायेया निंतिं युक्त जुया च्वन, धीधीकथं युक्त जुया च्वन, विशेषकथं युक्त जुया च्वन, बारम्बार युक्त जुया च्वन, बांलाक युक्त जुयाच्चन । उत्पन्न मज्जीनगु द्वितीयध्यानयात ... , उत्पन्न मज्जीनगु तृतीयध्यानयात ... , उत्पन्न मज्जीनगु चतुर्थध्यानयात उत्पन्न यायेया निंतिं युक्त जुया च्वन, धीधीकथं युक्त जुया च्वन, विशेषकथं युक्त जुया च्वन, बारम्बार युक्त जुया च्वन, बांलाक युक्त जुयाच्चन । थुकथं नं ध्यानयात त्याग मयाः ।

अथवा उत्पन्न जुइ धुकूगु प्रथमध्यानयात नं आदरपूर्वकं सेवन यांना च्वन, भाविता यांना च्वन, बारम्बार यांना च्वन । उत्पन्न जुइ धुकूगु द्वितीयध्यानयात नं ... , तृतीयध्यानयात नं ... , चतुर्थध्यानयात नं आदरपूर्वकं सेवन यांना च्वन, भाविता यांना च्वन, बारम्बार यांना च्वन । थुकथं नं ध्यानयात त्याग मयाः । थुपिं हे **पटिसल्लानं भानमरिञ्चमानो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

धम्मेषु निच्चं अनुधम्मचारी धयागु पाली प्यंगू स्मृतिप्रस्थानतय्त् पूर्ववत् आर्य अष्टाङ्गिक मार्गयात धर्म धका धाइ । लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु धर्म धयागु छु छु खः ? सम्यक् आचरण, अनुकूलगु आचरण, विरोधी मज्जीगु आचरण, फलया ल्यू वनिगु आचरण लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु आचरण, शील परिपूर्ण यायेगु बानी दुम्ह व्यक्तिया भाव, चक्षु आदि इन्द्रियतय् सुरक्षितगु लुखा दुम्ह व्यक्तिया भाव, भोजनय् मात्राछि स्यूम्ह व्यक्तिया भाव, जागृत जुइगुली युक्त जूम्ह व्यक्तिया भाव, स्मृति सम्प्रजन्य । थुपिं धर्मतय्त् लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु धर्म धका धाइ । **धम्मेषु निच्चं अनुधम्मचारी** धयागु **सतिपट्टान** आदि धर्मय् नित्यकालं, धुवकालं, न्ह्याबलें, छकोल नं, मेगुलिसे त्वाक मज्जागु कालय्, छसिकथं स्थिर जुया च्वन, छालथें जुया च्वन, ह्वःप्वाः मदु, त्वाः मदु, छस्वाः जुया च्वन, स्पर्शित जुया च्वन, भोजन नये न्ह्यवः, भोजन नयेधुंका, पूर्व यामय्, मध्यम यामय्, पश्चिम यामय्, कृष्णपक्षय्, शुक्लपक्षय्, वर्षा इलय्, चिकुलां, ताल्लां, प्रथम यौवनय्, मध्यम यौवनय्, पश्चिम यौवनय् आचरण यांना च्वन, च्वना च्वन, इर्यापथयात उत्पन्न यांना च्वन, आचरण यांना च्वन, पालन यांना च्वन, यापन यांना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे **धम्मेषु निच्चं अनुधम्मचारी** धयागु पालिया अर्थ खः ।

आदीनवं सम्मसिता भवेसु धयागु “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका भवय् दोषयात परामर्श यांना । “दक्ख संस्कारधर्म दुःख खः” ... , “दक्ख धर्म अनात्म खः” ... , “दक्ख धर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दयाच्चन । उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्ख धर्मतय् विनाश जुइगु स्वभाव नं दया च्वन” धका भवय् दोषयात परामर्श यांना । थुपिं हे **आदीनवं**

सम्मसिता भवेसु, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

याकचा शान्तगु थासय् च्वनेगुयात नं, ध्यान समापत्तियात नं त्याग मयासे विपश्यनाया आरम्भण जुया च्वंगु धर्मय् न्ह्याबलें लोकोत्तर धर्मलिसे अनुकूलगु विपश्यना आचरणयात आचरण याना भवय् दोषयात परामर्श याना प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१५६. तण्हक्खयं पत्थयमप्पमत्तो, अनेलमूगो सुतवा सतीमा ।

सङ्खातधम्मो नियतो पधानवा, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

तृष्णाया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात आशा याना अप्रमादी जुया ध्वाढः मज्जूसे श्रुत दुम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया छुटे याये धुंकूगु धर्म दुम्ह जुया सम्मत्तनियामय् थ्यम्ह सम्यक् प्रधान वीर्य पूर्णम्ह जुया प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

तण्हक्खयं पत्थयमप्पमत्तो धयागु पाली **तण्हा** धयागु रूपतृष्णा पूर्ववत् धर्मतृष्णा । **तण्हक्खयं** धयागु रागया क्षय, द्वेषया क्षय, मोहया क्षय जुया च्वंगु गतिया क्षय, उपपत्तिया क्षय, प्रतिसन्धिया क्षय, भवया क्षय, संसारया क्षय, वर्तया क्षय निर्वाणयात प्रार्थना याना, इच्छा याना, सवाः कया, ययेका, आशा याइगुकथं धया । थुपिं हे **तण्हक्खयं पत्थयं** धयागु पालिया अर्थ खः । **अप्पमत्तो** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध कुशल धर्मय् आदरपूर्वक यायेगु बानी दुम्ह जुया, ययेका यायेगु बानी दुम्ह जुया ... पूर्ववत् ... अप्रमादी जुया । थुपिं हे **तण्हक्खयं पत्थयमप्पमत्तो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अनेलमूगो सुतवा सतीमा धयागु पाली **अनेलमूगो** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध पण्डितम्ह प्रज्ञावानम्ह बुद्धिमान्म्ह ज्ञान दुम्ह जाँ थिगु प्रज्ञा दुम्ह यच्चुसे च्वंगु प्रज्ञा दुम्ह जुया । **सुतवा** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध बहुश्रुत दुम्ह, श्रुतयात धारण याना च्वम्ह, श्रुतयात मुंका च्वम्ह जुयाच्वन । गुपिं धर्मत आदि कल्याण, मध्य कल्याण, अन्त कल्याण जुयाच्वन । अर्थ सहितगु व्यञ्जन सहितगु दक्ख परिपूर्णगु परिशुद्धगु ब्रह्मचर्ययात कना च्वन । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धयाके अजागु स्वभाव दुगु धर्म बहुश्रुत आपालं दया च्वन, धारण याना च्वन, वचनं अध्ययन याना च्वन, मनं बारम्बार चिन्तन मनन याना च्वन, प्रज्ञां प्रतिवेध याना सिइके फुगु जुयाच्वन । **सतीमा** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध स्मृतिं पूर्णम्ह जुयाच्वन । परमगु स्मृति, प्रज्ञां पूर्णम्ह जुयाच्वन । चिरकालय् याना तयागु चिरकालय् धया तयागु खँ नं लुमंके फुम्ह जुया च्वन, बारम्बार लुमंके फुम्ह जुयाच्वन । थुपिं हे **अनेलमूगो सुतवा सतीमा** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सङ्खातधम्मो नियतो पधानवा धयागु पाली ज्ञानयात **सङ्खातधम्मो** धका धाइ । गुगु प्रज्ञा, छुटे याना सिइके फुगु आकार पूर्ववत् अमोह, धर्मविचय, सम्यक्दृष्टि ।

सङ्खातधम्मो धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धया छुटे याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया, प्रकटगु धर्म दुम्ह जुया, तुलना याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया, माला स्वये बहःगु धर्म दुम्ह जुया, प्रष्टगु धर्म दुम्ह जुया, वृद्धि याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया । “दक्ख संस्कारधर्म अनित्य खः” धका छुटे याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया ... पूर्ववत् ... “दक्ख धर्मतय् उत्पन्न जुइगु स्वभाव दया च्वन, उत्पन्न जुइगु स्वभाव दुगु व दक्ख धर्मतय् निरोध जुइगु स्वभाव नं दयाच्वन” धका छुटे याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया, प्रकटगु धर्म दुम्ह जुया, तुलना याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया, माला स्वये बहःगु धर्म दुम्ह जुया, प्रष्टगु धर्म दुम्ह जुया, वृद्धि याये बहःगु धर्म दुम्ह जुया । मेकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं स्कन्धतयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, धातुतयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, आयतनतयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, न्यागू गतितयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, प्रतिसन्धितयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, भवतयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, संसारयात छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल, वर्ततयत्त छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकल । मेकथं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध स्कन्धया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, धातुया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, आयतनया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, गतिया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, उपपत्तिया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, प्रतिसन्धिया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, भवया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, संसारया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, वर्तया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन । संस्कारया अन्तय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, अन्तिम भवय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, अन्तिमगु शरीरया भावय् स्थिर जुया बिज्याना च्वन, वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं अन्तिमगु देहधारण याना बिज्याना च्वन ।

वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धया थुगु जन्म अन्तिमगु जन्म जुयाच्वन । थुगु आत्मभाव अन्तिमगु खः । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धयाके जाति जरा मरणया दिपा मदयेक चाहिलेगु धयागु पुनर्जन्म मंत ।

उगु कारणं प्रत्येकसम्बुद्ध छुटे याना सिइका बिज्याये धुंकूगु धर्म दुम्ह जुयाच्वन । नियतो धयागु प्यंगू आर्यमार्गतयत्त नियाम धका धाइ । प्यंगू आर्यमार्गं सम्पूर्ण जुयाच्वन । थुपिं हे नियतो धयागु पालिया अर्थ खः । प्यंगू आर्यमार्गय् थ्यना च्वन, बांलाक थ्यना च्वन, प्राप्त याना च्वन, स्पर्शित याना च्वन, साक्षात्कार याना च्वन । पधानवा धयागु पाली वीर्ययात पधान धका धाइ । चित्तया गुगु अभ्यास याइगु वीर्य, निष्क्रम, पराक्रम, च्वय् थाहाँ वनिगु क्वातूगु उद्योग, अन्तय् थ्यना च्वंगु उद्योग, उत्साह, परिमाणयात पुला वनिगु उद्योग, सामर्थ्य दुगु वीर्य, क्वातुक्क स्थिर जुया च्वनिगु वीर्य, कम जुया बिमज्याःगु वीर्य, दिका मतःगु छन्द दुम्ह व्यक्तिया भाव, दिका मतःगु वीर्य दुम्ह व्यक्तिया भाव, धूरयात पूर्ण याये फुम्ह, गुगु वीर्य, वीरियिन्द्रिय, वीर्यबल, सम्यक्व्यायाम । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध थुगु सम्यक् प्रधान वीर्य पूर्ण जुया च्वन, बांलाक पूर्ण जुया च्वन, लिक्क स्थिर जुया च्वन, बांलाक लिक्क वना स्थिर जुया च्वन, रहित जुया मच्चं, सम्पूर्ण जुया च्वन, सम्पूर्ण जुइगुली थ्यना च्वन । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध पधानवा नां दया बिज्यात । थुपिं हे सङ्खातधम्मो नियतो पधानवा, एको चरे खग्विसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

तृष्णाया क्षय जुया च्वंगु निर्वाणयात आशा याना अप्रमादी जुया ध्वाढः मजूसे श्रुत दुम्ह जुया स्मृति दुम्ह जुया छुटे याये धुंकूगु धर्म दुम्ह जुया सम्मत्त नियामय् थ्यंम्ह सम्यक्

प्रधान वीर्यं पूर्णम्ह जुया प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**१५७. सीहोव सदेसु असन्तसन्तो, वातोव जालम्हि असज्जमानो ।
पदुमं व तोयेन अलिम्पमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥**

सःया कारणं थारा मन्हुम्ह सिंहथें तुं तृष्णा आदिं थारा न्हुइगु मदु । जालय् तःमक्यंगु फय्थें स्कन्ध आदि तःक्यनिगु मदु । लखं प्यमपूंगु पद्मथें लोभं प्यमपूम्ह जुया प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

सीहोव सदेसु असन्तसन्तो धयागु पशुतय् जुजु सिंह सःया कारणं थारा मन्हु, आकार प्रकारं थारा मन्हु, तःसकं थारा मन्हु, सरे जुइगु मदु, थारा न्हया ग्याइगु मदु, थारा न्हुइगु मदु, ग्याइगु मदु, स्तब्ध जुइगु मदु, तःसकं थारा न्हुइगु मदु, ब्वाँय् वनिगु मदुथें तुं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं नं सःया कारणं तृष्णाया बलं थारा मन्हु, आकार प्रकारं थारा मन्हु, तःसकं थारा न्हुइगु मदु, सरे जुइगु मदु, थारा न्हया ग्याइगु मदु, थारा न्हुइगु मदु, ग्याइगु मदु, स्तब्ध जुइगु मदु, तःसकं थारा न्हुइगु मदु, ब्वाँय् वनिगु मदु, ग्याइगुयात हटे याना, चिमिसं तिं तिं स्वाइगुलिं रहित जुया च्वना च्वन । थुपिं हे **सीहोव सदेसु असन्तसन्तो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

वातोव जालम्हि असज्जमानो धयागु पाली वातो धयागु पूर्वदिशां वःगु फय्, पश्चिम दिशां वःगु फय्, उत्तर दिशां वःगु फय्, दक्षिण दिशां वःगु फय्, धू सहितगु फय्, धू मदुगु फय्, ख्वाउँगु फय्, क्वागु फय्, विस्तारं वःगु फय्, तःसकं वःगु फय्, च्वय् आकाशय् वःगु फय्, भंग पपूया कारणं उत्पन्न जूगु फय्, गरुडया कारणं उत्पन्न जूगु फय्, ताड्माःया हःया कारणं उत्पन्न जूगु फय्, पंखां गाइगु कारणं उत्पन्न जुइगु फय् । काया जालयात **जाल** धका धाइ । फय् जालय् तःमक्यंथें, मज्जंथें, चिना मतःथें, बारम्बार चिना मतःथें उकथं हे जालत तृष्णाजाल, दृष्टिजाल धका निथी दु । पूर्ववत् ... थुकियात तृष्णाजाल धका धाइ ।

पूर्ववत् ... थुकियात दृष्टिजाल धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं तृष्णाजालयात हटे याये धुंकल, दृष्टिजालयात त्याग याये धुंकल । तृष्णाजालयात हटे याये धुंकूगु कारणं दृष्टिजालयात त्याग याये धुंकूगु कारणं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध रूपारम्भणय् प्यमपुं । शब्दारम्भणय् प्यमपुं ।

पूर्ववत् ... दृष्ट, श्रुत, मुत, विज्ञात धर्मय् प्यमपुं, ग्रहण मया, चिना मच्चं, बारम्बार चिना मच्चं, पिहाँ वना च्वन, त्याग याना च्वन, विशेषकथं मुक्त जुया च्वन, युक्त जुया मच्चं, परिमाण रहितगु चित्तं च्वना च्वनं । थुपिं हे **वातोव जालम्हि असज्जमानो** धयागु पालिया अर्थ खः ।

पदुमं व तोयेन अलिम्पमानो धयागु पाली पलेस्वाँयात **पदुम** धका धाइ । लःयात **तोय** धका धाइ । पलेस्वाँ लखं लिप्त मज्जुंथें, थीथीकथं लिप्त मज्जुंथें लिक्क वना लिप्त मज्जुंथें, प्यमपूथें, न्ह्याबलें प्यमपूथें, विशेषकथं प्यमपूथें अथे हे लिप्त जुइगु तृष्णारूपी लिप्त जुइगु व दृष्टिरूपी लिप्त जुइगु धका निथी दु । पूर्ववत् ... थुकियात तृष्णारूपी लिप्त जुइगु धका

धाइ । पूर्ववत् थुकियात् दृष्टिरूपी लिप्त जुइगु धका धाइ । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध तृष्णां लिप्त जुइगुयात् हटे याना बिज्याये धुंकल, दृष्टिं लिप्त जुइगुयात् त्याग याना बिज्याये धुंकल । तृष्णां लिप्त जुइगुयात् हटे याना बिज्याये धुंकूगु कारणं दृष्टिं लिप्त जुइगुयात् त्याग याना बिज्याये धुंकूगु कारणं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध रूपारम्मणय् लिप्त मजू शब्दारम्मणय् लिप्त मजू । पूर्ववत् ... दृष्ट, श्रुत, मुत विज्ञात धर्मय् लिप्त मजू, थीथीकथं लिप्त मजू, लिक्क वना लिप्त मजू, लिप्त मजूसे, थीथीकथं लिप्त मजूसे, विशेषकथं लिप्त मजूसे पिहाँ वना च्वन, त्याग याना च्वन, विशेषकथं मुक्त जुया च्वन, युक्त जुया मच्चं, परिमाण रहितगु चित्तं च्वना च्वन । थुपिं हे पदुमं व तोयेन अलिम्पमानो, एको चरे खग्गविसाणकण्णो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोलं प्रत्येकसम्बुद्धं -

सःया कारणं थारा मन्हुम्ह सिंहथें तुं तृष्णा आदिं थारा न्हुइगु मद्दु । जालय् तःमक्यंगु फय्थें स्कन्ध आदि तःक्यनिगु मद्दु । लखं प्यमपूंगु पद्यथें लोभं प्यमपूम्ह जुया प्रत्येकबोधिज्ञानयात् प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात् ।

**१५८. सीहो यथा दाठबली पसह, राजा मिगानं अभिभूय्य चारी ।
सेवेथ पन्तानि सेनासनानि, एको चरे खग्गविसाणकण्णो ॥**

धँवारूपी बल दुम्ह, पशुतय् जुजु जुया च्वंम्ह सिंह पशुतय् सास्ति याना, शक्तिं क्वःत्यला प्रत्यन्त थाय्यात् सेवन याना च्वनीथें तुं प्रज्ञा धयागु धँवारूपी बल दुम्ह सिंह समानम्ह जुजुं त्रैभूमिक धर्मरूपी पशुतय् प्रज्ञा, स्मृति, वीर्यरूपी बलं सास्ति याना, प्रज्ञा बल, गुण बलं सास्ति याना प्रत्यन्त जुया च्वंगु शयनासनयात् सेवन याना च्वनी । गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

सीहो यथा दाठबली पसह, राजा मिगानं अभिभूय्य चारी धयागु धँवारूपी बल दुम्ह, धँवारूपी हतियार दुम्ह, पशुतय् जुजु जुया च्वंम्ह सिंहं दक्व तिरश्चीन जुया च्वपिं प्राणीपित सास्ति याना, त्वःपुया, छुटे याना, न्हुया वनिथें तुं, विहार याइथें तुं, इर्यापथयात् उत्पन्न याइथें तुं, चाहिलीथें तुं, पालन याइथें तुं, यापन याइथें तुं, यापन याकीथें तुं प्रज्ञारूपी बल दुम्ह, प्रज्ञारूपी हतियार दुम्ह प्रत्येकसम्बुद्धं नं दक्व सत्त्व जुया च्वपिं पुद्गलपित प्रज्ञां सास्ति याना, त्वःपुया, छुटे याना, न्हुया जुया च्वन, च्वना च्वन, इर्यापथयात् उत्पन्न याना च्वन, चाहिला च्वन, पालन याना च्वन, यापन याना च्वन, यापन याका च्वन । थुपिं हे सीहो यथा दाठबली पसह, राजा मिगानं अभिभूय्य चारी धयागु पालिया अर्थ खः ।

सेवेथ पन्तानि सेनासनानि धयागु पशुतय् जुजु जुया च्वंम्ह सिंह जंगलय् दथुइ दुहाँ वना च्वना च्वनीथें विहार याना च्वनीथें इर्यापथयात् उत्पन्न याना च्वनीथें चाहिला च्वनीथें पालन याना च्वनीथें यापन याना च्वनीथें यापन याका च्वनीथें वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं नं जंगलया दथुइ थ्यना च्वंगु, हासः कमगु, कम घोष सः दुगु, मनूत वये वनिगु कारणं उत्पन्न जुइगु फसं रहितगु, मनूत सुला च्वनेया नितिं योग्यगु, याकचा च्वनेया नितिं उपयुक्तगु, प्रत्यन्तय् लाःगु शयनासनयात् सेवन याना च्वनी । वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध याकचा जुयाच्वनी । याकचा दना च्वनी । याकचा फय्तुना च्वनी । याकचा देनेगु याना च्वन ।

याकचा गामय् भिक्षाया नितिं दुहाँ वना च्वनी । याकचा चिला वना च्वन । याकचा शून्य थासय् फय्तुना च्वनी । याकचा चंक्रमणय् अधिष्ठान याना च्वनी । याकचा जुयाच्वनी । च्वना च्वनी, इर्यापथयात उत्पन्न याना च्वनी, चाहिला च्वनी, पालन याना च्वनी, यापन याना च्वनी, यापन याका च्वन । थुपिं हे **सेवेथ पन्तानि सेनासनानि, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

धँवारूपी बल दुम्ह पशुतय् जुजु जुया च्वंम्ह सिंह पशुतय् सास्ति याना, शक्तिं क्वःत्यला प्रत्यन्तथाय्यात सेवन याना च्वनीथें तु प्रज्ञा धयागु धँवारूपी बल दुम्ह सिंह समानम्ह जुजुं त्रैभूमिक धर्मरूपी पशुतय् प्रज्ञा, स्मृति वीर्यरूपी बलं सास्ति याना, प्रज्ञा बल गुण बलं सास्ति याना प्रत्यन्त जुया च्वंगु शयनासनयात सेवन यायेमाः । गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

**१५९. मेत्तं उपेक्खं करुणं विमुत्तिं, आसेवमानो मुदितञ्च काले ।
सब्बेन लोके अविरुज्झमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥**

गुबलें मैत्री धयागु विमुक्तियात नं, गुबलें उपेक्षा धयागु विमुक्तियात नं, गुबलें करुणा धयागु विमुक्तियात नं, गुबलें मुदिता धयागु विमुक्तियात नं सेवन याना दक्व सत्त्वलोकलिसे विपरीत मज्जूसे प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

मेत्तं उपेक्खं करुणं विमुत्तिं, आसेवमानो मुदितञ्च काले धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध मैत्री सहितगु चित्तं छगू दिशाय् फैले याना च्वना च्वनी । अथे हे निगूगु दिशाय्, अथे हे स्वंगूगु दिशाय्, अथे हे प्यंगूगु दिशाय् । थुकथं च्वय् क्वय्, व्यथां, दक्व थासय्, दक्व प्रकारकथं दक्व लोकय् विपुलगु, अग्रभावय् थ्यना च्वंगु, अप्रमान्यगु, वैर मदुगु, च्यूता मदुगु, मैत्री सहितगु चित्तं फैले याना च्वना च्वनी । करुणा सहितगु चित्तं ... पूर्ववत् ... मुदिता सहितगु चित्तं, ... पूर्ववत् ... विपुलगु, अग्रभावय् थ्यना च्वंगु, अप्रमाण्यगु, वैर मदुगु, च्यूता मदुगु, उपेक्षा सहितगु चित्तं फैले याना च्वना च्वनी । थुपिं हे **मेत्तं उपेक्खं करुणं विमुत्तिं, आसेवमानो मुदितञ्च काले** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सब्बेन लोकेन अविरुज्झमानो धयागु मैत्रीयात भाविता याना तःगु कारणं पूर्व दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं बिघ्न बाधा मदुपिं जुयाच्वन । पश्चिम दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , उत्तर दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , दक्षिण दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , पूर्व उत्तर दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , पश्चिम दक्षिण दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , पश्चिम उत्तर दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , पूर्व दक्षिण दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , क्वय्यागु दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , च्वय्यागु दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन , भिगू दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाधा मदुपिं जुयाच्वन । करुणायात भाविता यानातःगु कारणं, मुदितायात भाविता याना

तःगु कारणं, उपेक्षायात भाविता याना तःगु कारणं पूर्व दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, पूर्ववत् भिगू दिशाय् गुपिं सत्त्व प्राणीपिं दया च्वन, उपिं सत्त्व प्राणीपिं विघ्नबाध्यां मदुपिं जुयाच्वन । सब्बेन लोकेन अविरुज्झमानो धयागु गुगु सत्त्वलोकलिसे विपरीत मजूसे, न्ह्याबलें विपरीत मजूसे, सास्ति मयासे, न्ह्याबलें सास्ति मयासे । थुपिं हे सब्बेन लोकेन अविरुज्झमानो, एको चरे खग्गविसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

गुबलें मैत्री धयागु विमुक्तियात नं, गुबलें उपेक्षा धयागु विमुक्तियात नं, गुबलें करुणा धयागु विमुक्तियात नं, गुबलें मुदिता धयागु विमुक्तियात नं सेवन याना दक्ख सत्त्वलोकलिसे विपरीत मजूसे प्रत्येक बोधिज्ञानयात प्राप्त याना याकचा गैडाया न्यकू समानं आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१६०. रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं, सन्दालयित्वान संयोजनानि ।

असन्तसं जीवितसङ्खयमिह, एको चरे खग्गविसाणकप्पो ॥

रागयात नं द्वेषयात नं मोहयात नं त्याग याना संयोजनतयत्त स्यंका जीवन फुना वनीगुली तृष्णां थारा न्हुइगु मदुम्ह जुया याकचा गैडाया न्यकू समानं आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं धयागु पाली रागो धयागु गुगु प्यपुनिगु राग, गुगु तःसकं प्यपुनिगु राग पूर्ववत् ... तःसकं इच्छा याइगु, लोभ, अकुशलमूल । **दोसो** धयागु चित्तया गुगु सास्ति याइगु पूर्ववत् कडा जुइगु, पूर्ण मजुइक धायेगु, चित्तया गुगु मयइगु भाव । **मोहो** धयागु दुःखसत्ययात मसिइगु ... पूर्ववत् ... अविद्यारूपी चुकू, मोह, अकुशलमूल । **रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं** धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध रागयात नं द्वेषयात नं मोहयात नं हटे याना, त्याग याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे **रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं** धयागु पालिया अर्थ खः ।

सन्दालयित्वान संयोजनानि धयागु पाली कामराग संयोजन, प्रतिघ संयोजन पूर्ववत् अविद्या संयोजन थुकथं संयोजनत भिथी दु । **सन्दालयित्वान संयोजनानि** धयागु भिगू संयोजनयत्त बांलाक स्यंका, थीथीकथं स्यंका, बांलाक थीथीकथं स्यंका, हटे याना, विनाश याना, अलग याना, हानं उत्पन्न मजुइगुली थ्यंका । थुपिं हे **सन्दालयित्वान संयोजनानि** धयागु पालिया अर्थ खः ।

असन्तसं जीवितसङ्खयमिह धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध जीवनभर तृष्णां थारा न्हुइगु मद्दु, आकार प्रकारं थारा न्हुइगु मद्दु, थारा न्हुइगु मद्दुसे, कम्पित जुइगु मद्दुसे, ग्याइगु मद्दुसे, स्तब्ध जुइगु मद्दुसे, थारा मन्हुसे, ब्वाय् वनिगु मद्दुसे, ग्याइगुयात हटे याये धुकूम्ह जुया, चिमिसं तिं तिं स्वाइगुलिं रहितम्ह जुयाच्वन । थुपिं हे **असन्तसं जीवितसङ्खयमिह, एको चरे खग्गविसाणकप्पो** धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्धं -

रागयात नं द्वेषयात नं मोहयात नं त्याग याना संयोजनतयूत स्यंका जीवन फुना वनिगुली तृष्णां थारा न्हुइगु मदुम्ह जुया गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

१६१. भजन्ति सेवन्ति च कारणत्था, निक्कारणा दुल्लभा अज्ज मित्ता ।

अत्तत्थपज्जा असुची मनुस्सा, एको चर खग्गविसाणकप्पो ॥

थःगु हित फलरूपी कारण दुम्ह जुया शरीरं नं शरण वना च्वन, सेवन याना च्वन । थःगु फल प्राप्त जुइगु धयागु कारण मदुपिं मित्रपिं आः दुर्लभपिं जुयाच्वन । आः मनुष्यपिं थःगु फलयात जक खनिगु प्रज्ञा दुपिं जुयाच्वन । अशुद्धगु कार्यकर्म आदि दयाच्वन । उपिं व्यक्तिपिनिपाखें दिक्क चाःपिं जुया विपश्यनायात अभ्यास याइगुकथं प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः ।

भजन्ति सेवन्ति च कारणत्था धयागु थःगु हित फल धयागु कारण दुम्ह जुया, कतपिनिगु हित फलरूपी कारण दुम्ह जुया, निखलःसिया हितफलरूपी कारण दुम्ह जुया, दृष्ट धार्मिक हितरूपी कारण दुम्ह जुया, परलोकया हितफलरूपी कारण दुम्ह जुया, परम हित फलरूपी कारण दुम्ह जुया शरण वना च्वन, बांलाक शरण वना च्वन, सेवन याना च्वन, क्वातुक्क सेवन याना च्वन, बांलाक सेवन याना च्वन, बारम्बार सेवन याना च्वन । थुपिं हे **भजन्ति सेवन्ति च कारणत्था** धयागु पालिया अर्थ खः ।

निक्कारणा दुल्लभा अज्ज मित्ता धयागु पाली गृहस्थी मित्र, प्रव्रजित मित्र धका मित्रपिं निथी दु । पूर्ववत् थुम्हेसित गृहस्थी मित्र धका धाइ । ... पूर्ववत् ... थुम्हेसित प्रव्रजित मित्र धका धाइ । **निक्कारणा दुल्लभा अज्ज मित्ता** धयागु कारण मदुपिं हित प्रत्यय मदुपिं उपिं निम्ह मित्रपिंत प्राप्त याये थाकुया च्वन; लाभ याये थाकुया च्वन, तःसकं लाभ याये थाकुया च्वन । थुपिं हे **निक्कारणा दुल्लभा अज्ज मित्ता** धयागु पालिया अर्थ खः ।

अत्तत्थपज्जा असुची मनुस्सा धयागु पाली **अत्तत्थपज्जा** धयागु थःगु फलया निति, थःगु हेतु जुया च्वंगु, थःगु प्रत्यय जुया च्वंगु, थःगु कारण दुम्ह जुया शरण वना च्वन, बांलाक शरण वना च्वन, सेवन याना च्वन, क्वातुक्क सेवन याना, बांलाक सेवन याना च्वन, बारम्बार सेवन याना च्वन, आचरण याना च्वन, बांलाक आचरण याना च्वन, बारम्बार आचरण याना च्वन, न्यना च्वन, तुलना याना च्वन । थुपिं हे **अत्तत्थपज्जा** धयागु पालिया अर्थ खः । **असुची मनुस्सा** धयागु शुद्ध मज्जूगु कायकर्म पूर्ण जुयाच्वन । उकिं **असुची मनुस्सा** नां दयाच्वन । शुद्ध मज्जूगु वचीकर्म पूर्ण जुयाच्वन । उकिं **असुची मनुस्सा** नां दयाच्वन । शुद्ध मज्जूगु मनो कर्म पूर्ण जुयाच्वन । उकिं **असुची मनुस्सा** नां दयाच्वन । शुद्ध मज्जूगु प्राणातिपात, शुद्ध मज्जूगु कतपिनि सम्पत्ति खुया कायेगुलिं, शुद्ध मज्जूगु व्यभिचारं, शुद्ध मज्जूगु मखुगु खँ ल्हायेगुलिं, शुद्ध मज्जूगु चुकुलि यायेगु खँ पूर्णम्ह जुया, अशुद्धगु छाक्क खँ ल्हायेगुलिं पूर्णम्ह जुया, अशुद्धगु ज्या ख्यले मदुगु खँ ल्हायेगुलिं पूर्णम्ह जुया, अशुद्धगु तःसकं इच्छा याइगुलिं पूर्णम्ह जुया, अशुद्धगु कतपिनि सम्पत्ति स्यंकेगुलिं पूर्णम्ह जुयाच्वन । उकिं **असुची मनुस्सा** नां दयाच्वन । अशुद्धगु मिथ्यादृष्टिं पूर्णम्ह जुयाच्वन । उकिं **असुची मनुस्सा** नां दयाच्वन । अशुद्धगु चेतनां पूर्णम्ह जुयाच्वन । उकिं **असुची मनुस्सा** नां

दयाच्चन । अशुद्धगु प्रार्थना पूर्णम्ह जुयाच्चन । उकिं असुची मनुस्सा नां दयाच्चन । अशुद्धगु प्रणिधिं पूर्णम्ह जुयाच्चन । उकिं असुची मनुस्सा नां दयाच्चन । अशुद्ध जुया च्वन, हीन जुया च्वन, विशेषकथं हीन जुया च्वन, सामर्थ्य हीन जुया च्वन, शक्ति हीन जुया च्वन, अध्याशय हीन जुया च्वन, कुशल कर्म कम जुयाच्चन । थुपिं हे अत्तत्थपज्जा असुची मनुस्सा धयागु पालिया अर्थ खः ।

एको चरे खग्विसाणकप्पो धयागु पाली एको धयागु वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध प्रव्रजितकथं याकचा जुयाच्चन । पूर्ववत् ... चरे धयागु च्यागू चर्यात पूर्ववत् ... खग्विसाणकप्पो धयागु गैंडा धाइम्हेसिया छपू जक न्यकू दइथें तुं, निपू मदुथें तुं ... पूर्ववत् थुपिं हे एको चरे खग्विसाणकप्पो धयागु पालिया अर्थ खः । उकिं वसपोल प्रत्येकसम्बुद्ध -

थःगु हित फलरूपी कारण दुम्ह जुया शरीरं नं शरण वना च्वन, सेवन याना च्वन । थःगु फल प्राप्त जुइ धयागु कारण मदुपिं मित्रपिं आः दुर्लभपिं जुयाच्चन । आः मनुष्यपिं थःगु फलयात जक खनिगु प्रज्ञा दुपिं जुयाच्चन । अशुद्धगु कायकर्म आदि दयाच्चन । उपिं व्यक्तिपिनिपाखें दिक्क चाःपिं जुया विपश्यनायात अभ्यास याइगुकथं प्रत्येकबोधिज्ञानयात प्राप्त याना गैंडाया न्यकू समानं याकचा आचरण यायेमाः, विचरण यायेमाः धका आज्ञा दयेका बिज्यात ।

चतुर्थ वर्ग क्वचाल ।

भिंगुंगू खग्विसाणसूत्र निर्देश क्वचाल ।

अजित, तिस्समेत्तेय्य, पुण्णक अले मेत्तगू, धोतक, उपसीव नं नन्द, अले हेमक, तोदेय्य, कप्प निम्ह, पण्डितम्ह जतुकणि, भद्रावुध, उदय नं, पोसाल ब्राह्मण नं, प्रज्ञा दुम्ह मोघराज नं, महाऋषि जुया च्वम्ह पिङ्गिय नं थुकथं भिंखुम्ह ब्राह्मणपित हे अनुशासन याना च्वंगु पारायण सूत्रया निर्देशत नं भिंखुगू परिमाण दयाच्चन । खग्विसाणसूत्रया निर्देश नं उकथं हे जुयाच्चन । निता प्रकारया निर्देशत पूर्ण जुल धका सिइकेमाः, बांलाक लुमंकेमाः ।

चूलनिर्देश ग्रन्थ क्वचाल ।

शब्द अनुक्रमणी

अकालिक	२१६	औद्धत्यकौकृत्य नीवरण	२९१
अकुसीतवृत्ति	२९३	इन्द्रिय	२७६
अखिल (कं)	२७७	इसि	१९८
अगार मुनि	७०	ईर्यापथ	२७१
अधिचित्त शिक्षा	८९	ईर्ष्या	५६, ९५, २८०
अधिप्रज्ञा शिक्षा	८९	उदान	२७६
अधिशील शिक्षा	८९	उपधि	६६
अद्वा	२५७	उपपत्तिदेव	९०, २२८
अनगार मुनि	७०	उपेक्षा	२५५
अनित्यकथं	१०१	ऋषिपाद	२७६
अनीघ	५७	ऋषि	१७६
अनुपादिशेष निर्वाण धातु	१०७	एक	२१२
अनेज	४३, १६५	एजा	४३
अपरण	२७८	ओकञ्जह	१४७
अपार	२०२	ओघ	२४
अप्रकटगु भय	२५०	ओर	५५
अभिज्ञा	२७६	कथंकथा	१०२
अलीन चित्त	२९३	करुणा	२५५
अविद्या	२२, २८०	काम	३३
अशैक्ष्य मुनि	७०	काम आस्रव	११९
आकाशानन्त्यायतन	१६७, १६८, २४५	कामगुण	१६१, २७७
आकिञ्चञ्जासम्भव	१७२	कामच्छन्द नीवरण	२९१
आकिञ्चन्यायतन	१०१, २४५	कामप्पसुत	२७४
आकिञ्चन्यायतन भूमि	१०५	कामराग संयोजन	२८०
आदि कल्याण	१२४	काम सम्बन्ध	२६२
आदित्यबन्धु	२६८	काम हेतु	२६२
आदीनव	२६२	कायमुनि	७०
आभरण (तिसा)	२५४	कायमोनेय्य	७०
आमिस	२७९	कायिक मोजमजा यायेगु	२७७
आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग	२६९	कुहन वस्तु	२७१
आश्रय	९४	कोविलार (कोविदार)	२५४
आसा	५८	कौकृत्य	१५७

शब्द अनुक्रमणी

क्रोध	५६,९५	तृष्णा जाल	२९८
कौस्तुभ	५३	दर्शन संसर्ग	२३६
क्लेशकाम	३३	दिट्ठे धम्म	७२
क्लेशं प्याइगु	२८४	दिव्यचक्षु	१७५
क्लेश मार	२८४	द्विज	२१०
क्वःछुकातःगु मिखा दुम्ह	२८२	द्वितीयध्यान	२४५
खत्तिया	४९,११३	दुःख	२५,६३,२६४
गण्ड	२६४	देवता	४९,११३
गब्भ	२६४	देवीसि	१७९
गाथा	२७६	दौर्मनस्य	१५७,२९२
गेय्य	२७६	द्वेष	२६,९५,१५४
गृहबन्धन	२५५	दृष्टि	४३
गृहस्थी मित्र	२४०	दृष्टिं तःक्यनिगु	२४४
चक्खुमा	१७५	दृष्टि जाल	२९८
चञ्चल मिखा	२८१	दृष्टि संयोजन	२८०
चतुर्थ ध्यान	२४५	धञ्ज	२७८
चिनातःगु चित्त दुम्ह	२९०	धन	२७८
छन्दराग	१२६	धम्मतक	१५९
जरा	५८	धर्म	२२,१६०
जल्प	२४,४३	धर्मकरण	२५३
जातक	२७६	धर्मघर	२७६
जाति	५८	नन्दी	७६,१६०
जीवितेन्द्रिय	४३	नरो	८५
जुतिमा	२१४	नाग	८०,१४९,२६९
ज्या ख्यले मदुगु खँ	२६०	नाम	२९
डण्ड	२३१	नामकाय	१०७
ज्ञात परिज्ञा	१२१	निघण्टु	५३
तण्हक्खयं	२२०	नैवसंज्ञानासंज्ञायतन	२४५
तदङ्गप्रहाण	१०७	पङ्क	२६४
तथागत	१६९	पद	५३
तीरण परिज्ञा	१२१	पभङ्गरो	२१४
तीर्थंकर	२४७	पर	५५
तुति चञ्चल	२८३	परमत्थ	२९३
तृष्णां तःक्यनिगु	२४४	पर्यवसान कल्याण	१२४
तृष्णा	२४	परिस्सय	२५१

चूलनिर्देश

पल्लिबोध	२७९	भय	२६०,२६४
पार	२०२	भव	२०९
पारिजातक	२८७	भवराग	२८०
पिलन्धन	२५४	भिक्षु	३६,७८
पीति	२२१	मच्चुधेय्य	२२५
पुब्बण्ण	२७८	मच्चुराजा	१८७
प्रकटगु भय	२५०	मनोमुनि	७०
प्रज्ञा	२७,२९	महापुरष	४०
प्रज्ञाचक्षु	१७६	महेसि	७३,८७,९७
प्रज्ञावान्	१३२	मांसचक्षु	१७५
प्रतिघसंयोजन	२८०	मात्सर्य	२३,५६,९५
प्रतिबद्धचित्त	२४०	मान	२०६
प्रतिसम्भदा	२७६	मान संयोजन	२८०
प्रतिस्पर्धा	५६,९५	मारिस	५४
प्रथमध्यान	२४५	मिथ्यादृष्टि	२७४
प्रमाद	२३	मुदिता	२५५
प्रव्रजित मित्र	२४०	मुनि	७३
प्रश्रब्धि	२६७	मुनिमुनि	७०
प्रश्न	४७,५९,८७	मेघा	२०४
प्रहाण परिज्ञा	१२२	मैत्री	२५५
प्रियगु धर्म	२४८	मोह	३०१
बन्धन	२८०	मोज-मस्ती	४२
बन्धु	२७८	स्रक्ष	५६,९५,२०६,२७३
बल	२७६	मृषावाद	२०५
बलिस	२७९	यज्ञ	५०
बहुस्सुत (बहुश्रुत)	२७६	यशस्वी	१८१
बुद्ध	१९८	रसतृष्णा	२८८
बुद्धचक्षु	१७८	राग	५६,९५,१५४
बोधि	२१४	रुप	२९,३०,१९०
बोध्यड	२७६	रुपकाय	१०७
ब्रह्मचरिय	२०१	रुपसंज्ञा	१६६
ब्रह्मा	१७३	रेणु	१५४
ब्राह्मण	१७३	लगन	२७९
ब्यापाद नीवरण	२९१	लेप	४१
भगवा	२२,५०	लोक	२१,२२,१८२

शब्द अनुक्रमणी

लोकायत	५३	सक्क (शाक्य)	९१,९९,१३१,१७४
लोभ	२५२	सङ्ग	२६४,२७९
वचीमुनि	७०	सति	२७,२९,१०१
वाचसिक मोजमजा यायेगु	२७५	सतो	७४
विचिकित्सा नीवरण	२९१	सत्कायदृष्टि	२६९
विज्ञानानन्त्यायतन	१०१,२४५	सत्यवादी	२७८
वितर्क	१६०	सद्धा	२२१
विधुम	५७	सन्दिट्टिक	२१६
विभूषण	२७७	सन्ति	१४१
विमुक्तिज्ञानदर्शन स्कन्ध	२५८	समण	११३,११५
विमुक्ति स्कन्ध	२५८	समथ	२९२
विशुद्धि देव	२२८	समन्तचक्षु	१०५,१७९
विष्कम्भन प्रहाण	१०७	समाधि	२६७
विसत्तिका	७२,२४२	समाधिस्कन्ध	२५८
वेदगू	६०,८१	सम्प्रजन्य	२९५
वेदल्ल	२७६	सम्मुतिदेव	२२८
वीर	१४०,२५४	सरं	१३३
वीर्य	२७६,२९७	सल्ल	१६४
व्याकरण	५३,२७६	सहजनेत्त	१४२
शुभकृत्स्न	१६८	सिक्खा (शिक्षा)	७३
शत्रुभाव	५६,९५	सूत्र	२७६
शीलस्कन्ध	२५८	सेट्ठ	१९९
शीलव्रत परामार्श	२८०	सोमनरस्स (सौमनस्य)	२९२
शैक्ष्यमुनि	७०	स्रोत	२६,६३
श्रवण संसर्ग	२३६	स्तब्ध जुडगु	५६,९५
संज्ञा	१०३	स्त्यानमिद्ध	२९१
संज्ञाविमोक्ष	१०३	स्नेह	२९१,२३६
संयोजन	२८०	स्मृति	२७,२९,१०१
संसय	१६५	स्मृति सम्बोध्यङ्ग	२६७,२७६
संसार चक्र	१३३		

गाथा अनुक्रमणी

अकिञ्चनं अनादानं	१३७	एतदञ्जाय ये सता	१२६,१३८
अच्चि यथा वातवेगेन खित्ता	१०६	एता'भिनन्दामि वचो महेसिनो	७८,१२०
अजितो तिस्समेत्तेययो	१९७	एते बुद्धं उपागच्छुं	१९७
अज्झत्तञ्च बहिद्धा	१६१	एवं अभिक्कन्तदस्साविं	१८१
अद्वानतं सङ्गणिकारतस्स	२६७	एवं दुतीन सहा ममस्स	२६०
अत्थङ्गतस्स न पमाण'मत्थि	१०८	एवं विहारी सतो अप्पमत्तो	७६
अत्थङ्गतो सो उद वा सो नत्थि	१०७	एस भिययो पसीदामि	२२६
अद्धा पसंसांम सहायसम्पदं	२५७	ओकञ्जहं तण्हच्छिदं अनेजं	१४७
अधिदेवे अभिञ्जय	२२७	ओक्खित्तचक्खु न च पादलोलो	२८१
अनुसास ब्रह्मे करुणायमानो	९३	ओरोपयित्वा गिहिव्यञ्जनानि	२५४
अनेकरुपप्पि पहाय सब्बे	११८,१२०	ओहारयित्वा गिहिव्यञ्जनानि	२८७
अनेजं मूलदस्साविं	४३	कच्चिस्सु ते भगवा तत्थ यता	११३
अपारा पारं गच्छेयय	२०२	चरन्ता	
अयं लोको परो लोको	१८०	कथं सतस्स चरतो	१६१
अविज्जाय निवुतो लोको	२२	कामा हि चित्रा मधुरा मनोरमा	२६१
असंहीरं असंकु"	२२९	कामेसु नाभिगिज्जेयय	३३
आकिञ्चञ्जसम्भवं जत्वा	१७२	कामेसु ब्रह्मचरियवा	३८
आकिञ्चञ्जं पेक्खमानो सतिमा	१०१	कामेसु विनय गेधं	१४४
आदानतण्हं विदयेथ सब्बं	१५०	कित्तियिस्सामि ते धम्मं	७१
आमन्तना होति सहायमज्जे	२४६	कित्तियिस्सामि ते सन्तिं	९५
आरद्धवीरियो परमत्थपत्तिया	२९२	किं नु तम्हा विप्पवसि	२१७
आसीसन्तिथोमयन्ति	५२	किंसु संयोजनो लोको	१५९
इध दिट्ठसुतमुतविज्जातेसु	१२५	केनस्सु निवुतो लोको	२१
ईती च गण्डो च उपद्दवो च	२६४	कोध सन्तुसितो लोके	३७
उपेक्खासतिसंसुद्धं	१५८	खिड्डा रती होति सहायमज्जे	२४७
एकमेकस्स पञ्हस्स	२०१	खिड्डं रतिं कामसुखञ्च लोके	२७७
एको अहं सश्रमण ब्राह्मण	९९	चातुदिसो अप्पटिघो च होति	२४९
महन्तमोघं		जिण्णस्स मे दुब्बलथामकस्स	२२२
एको तमोनुदासीनो	२१२	जिण्णोहमस्मि अबलो	१८९
		वीतवण्णो	

गाथा अनुक्रमणी

भायिं विरजमासीनं	१५३	पङ्के सयानो परिफन्दमानो	२२३
तञ्चाहं अभिनन्दामि	७३,९७	पञ्चा चेव सति चापि	२९
तण्हक्खयं पत्थयमप्पमत्तो	२९६	पटिसल्लानं भानमरिञ्चमानो	२९४
तण्हाधिपन्ने मनुजे पेक्खमानो	१९३	पस्सामहं देवमनुस्सलोके	८९
तमोनुदो बुद्धो समन्तचत्तखु	२०८	पस्सामि नं मनसा चक्खुनाव	२२०
तस्मा पजानं न उपादियेथ	१५२	पहानं कामच्छन्दानं	१५७
तिट्ठे चे सो तत्थ अनानुयायी	१०५	पहाय पञ्चावरणानि चेतसो	२९०
ते चापि	७९	पहीनमलमोहस्स	२०६
ते चे नातरिंसु याजयोगा	५४	पापं सहायं परिवज्जयेथ	२७३
ते चे मुनी ब्रूसि अनोघतिण्णे	११६	पारायनमनुगायिस्सं	२०३
ते तोसिता चक्खुमता	२००	पुच्छामि तं भगवा ब्रूहि मेतं	५८, ८७
तेनहातप्पं करोहि	८८	पुत्तञ्च दारं पितरञ्च मातरं	२७८
तेसं बुद्धो पब्बाकासि	१९९	बहुस्सुतं धम्मधरं भजेथ	२७५
तोदेययकप्पा दुभयो	१९७	भगवा हि कामे अभिभुयय	१४२
त्वञ्च मे धम्मक्खाहि	१२४	इरियति	
दिजो यथा कुब्बनकं पहाय	२०९	भजन्ति सेवन्ति च कारणत्था	३०२
दिट्ठीविसूकानि उपातिवत्तो	२६९	मज्जे सरस्सिं तिट्ठतं	१३३, १३६
दिसा चतस्सो विदिसा चतस्सो	१९२	मिगो अरञ्ज्मिह यथा अबद्धो	२४४
दिस्वा सुवण्णस्स पभस्सरानि	२५९	मित्ते सुहज्जे अनुकम्पमानो	२४०
दिस्वान रुपेसु विहञ्जमाने	१९०	मेतं उपेक्खं करुणं विमुत्तिं	३००
दुस्सङ्गहा पब्बजितापि एके	२५३	यथा अहू वक्कलि मुत्तसद्धो	२२५
द्वाहं सक्कं अपुच्छिस्सं	१७४	यमेतं पञ्चं अपुच्छ	३०
न दिट्ठिया न सुतिया न जाणेन	१११	यस्मिं कामा न वसन्ति	१२८, १२९
नन्दिसंयोजनो लोको	१६०	यानि सोतानि लोकस्मिं	२७
नागोव यूथानि विवज्जयित्वा	२६५	ये केचिमे इसयो मनुजा	४८, ५०
नानाजना जनपदेहि सङ्गता	१४९	ये केचिमे समण ब्राह्मणासे	११३, ११५,
नाहं तम्हा विप्पवसामि	२१८		११६
नाहं सब्बे समण ब्राह्मणसे	११८	ये च सङ्गातधम्मासे	३१
नाहं सहिस्सामि पमोचनाय	९२	ये मे पुब्बे वियाकंसु	२११
निराससो सो उद आससानो	१३०	ये मे पुब्बे वियाकंसु	१२२
निराससो सो न च आससानो	१३१	यो अतीतं आदिसति	१६३
निल्लोलुपो निक्कुहो निप्पिपासो	२७०	यो ते धम्मदेसेसि	२१७
नो चे लभेथ निपकं सहायं	२५६	यो मे धम्मदेसेसि	२१५, २१९

चूलनिर्देश

यं किञ्चि सम्पजानासि	७५,९८	सद्धा च पीति च मनो सति च	२२१
यं तं अपुच्छिम्ह अकित्तयी नो	६८	सन्ति लोके मुनयो	११०
यं पुब्बे तं विसोसेहि	१४५	सन्दालयित्वान संयोजनानि	२८०
यं ब्राह्मणं वेदगुमाभिजञ्जा	८०	सबबसो नामरुपस्मिं	१४६
रसेसु गोधं अकरं अलोलो	२८८	सब्बेसु भूतेसु निधाय दण्डं	२३१
रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं	३०१	सवन्ति सब्बधि सोता	२६
विञ्जाणद्वितियो सब्बा	१६८	सीतञ्च उण्हञ्च खुदं पिपासं	२६५
विद्वा च यो वेदगू नरो इध	८४	सीहो यथा दाठबली पसयह	२९९
विपिट्टिकत्वान सुखं दुखञ्च	२९२	सीवोह सद्देसु असन्तसन्तो	२९८
विभूतरुपसञ्जिस्स	१६६	सुञ्जतो लोके अवेक्खस्सु	१८२
वंसो विसालोव यथा विसत्तो	२४२	सुत्वानहं वीर अकामकामिं	१४०
सङ्गाय लोकस्मि परोपरानि	५५	सो उभन्तमभिञ्जाय	४०
सङ्गो एसो परित्तमेत्थ सोख्यं	२७९	संसग्गजातस्स भवन्ति स्नेहा	२३६
सचे लेथ निपकं सहायं	२५५		

अनुवादकपिनिगु संक्षिप्त परिचय

नां	- अनागारिका अग्गत्राणी	
गृहस्थीया नां	- पुनिता धाख्वा	
जन्म मिति	- बि.सं. २०२६ साल (सन् १९६९)	
जन्मस्थान	- नागबहाल, ललितपुर ।	
मांया नां	- रत्नदेवी धाख्वा	
बौया नां	- अष्टरत्न धाख्वा	
अनागारिका प्रव्रज्या	- २०४५ पुस महिना	
उपाध्याय गुरु	- सयाडो ऊ. पण्डिताभिवंस (Sayadaw U Panditabhivamsa)	
शिक्षा	- “शासनधज धम्माचरिय” बर्मा, बी.एस्सी (अध्ययन) त्रि.वि.वि.	
शैक्षिक सेवा	- पण्डिताराम बर्माय् अनागारिकापिन्त अध्यापन । बौद्ध शिक्षा अभ्यास कक्षा अध्यापन, अ.बौ. भा. के. ।	

नां	- अनागारिका विमलत्राणी	
गृहस्थीया नां	- रमिता शाक्य	
जन्म मिति	- बि.सं. २०२८ साल (सन् १९७१)	
जन्मस्थान	- इखाछे, ललितपुर ।	
मांया नां	- सानुछोरी शाक्य	
बौया नां	- नरेन्द्रराज शाक्य	
अनागारिका प्रव्रज्या	- २०४८ भाद्र महिना	
उपाध्याय गुरु	- सयाडो ऊ. पण्डिताभिवंस (Sayadaw U Panditabhivamsa)	
शिक्षा	- “शासनधज धम्माचरिय” बर्मा, आइ.एस्सी त्रि.वि.वि.	
शैक्षिक सेवा	- पण्डिताराम बर्माय् अनागारिकापिन्त अध्यापन ।	